

A
120
208

05

~~22. a. 5. 17~~

at the

~~18-208~~

2 400 40

1/12

del Collegio de la Comp.^a de Jesus de Granada B. N. P. 4025

THE SAVRVS

L A V D V M

SANCTISS. DEIPARAE

Super Canticum SALVE REGINA.

Quadraginta Concionibus, omne id, quod vel ad Cultum B. V. Mariæ, vel ad hominis Christiani animum, præclaris doctrinis exor-
nandum, atque illustrandum spectat, complectens.

A V C T O R E

F. A B R A A M B Z O V I O

Ordinis Prædicatorum, S. Theol. Lectore.

*His propter maiorem commoditatem, adiunctæ sunt præter alias duæ
Tabulæ; altera pro Sanctorum totius anni festiuitatibus, altera pro
Quadragesimali tempore, vsu Concionum demonstrans.*

A D S A N C T I S S I M V M D. N.

Clementem VIII. Pont. Max.

C V M P R I V I L E G I I S.

UNIVERSITATIS

GRANATAE

VENETIIS, Apud Minimam Societatem. 1598.

SANCTISSIMO
DOMINO NOSTRO

D. CLEMENTI VIII.
PONT. MAXIMO.

FRATER ABRAAM BZOVIVS

Polonus, S. Theologiæ Lector, Ord. Prædic. S.S.S.

*N*EMO unquam Catholicorum,
B.P. Commemo Imperatori successit,
suis referens victoriam, sublimi &
longe à veterum consuetudine, cla-
rissimo triumphandi modo, suam in
Caelites pietatem religionemque, il-
lustrissimam effecerit. Is enim hostibus superatis, non ut
superbientes olim Romulida, Trophaeophoram instituit pom-
pam. Non siquidem currus militariibus signis onustos de-
duxit; non auri, argenti, vel gemmarum inestimabiles de-
tulit opes; non imagines, non vasa celata, non capora infa-
lensis lætitiæ Symbola deportavit; non ipse auro palmarum

*ce illita veste fulgidus, miseranda captiuorum stipatus ca-
 terua processit. Sed eburnea & illa aurata atque lapidibus
 pretiosis distincta, & quatuor candidissimis equis uecta
 quadriga, Sanctissima. De paræ simulacro imposito, cur-
 rum deducente maxima Illustrissimorum Imperij Princi-
 pum multitudine, ipse lignea Cruce onustus pedes incedens,
 imaginem admirandæ Virginis, solenni applausu letitiâq;
 omnium, per Urbem circumduxit. Neque enim fas esse ri-
 dicabat, alteram in magnificentiâ inuehere triumphum, præ-
 ter illam, quæ pro religione suscepto prælio, & initium, &
 exitum concessit felicissimum. Nemo, ut reor, mihi quoque
 dabit vitio, si in totius Italia, de Tuæ B. augustissima
 Triumpho gestiente letitia, Commemorem religionem perse-
 quendam mihi fore decrui. Si etenim tuâ illa noua, non
 crimine sed tremenda pietate stagnantia Ferrariæ prælia
 euoluo, Sacratæ Virginis ope, pro sponsa Iesu Christi Eccle-
 sia, suscepta, eiusdem potentissima Diu parentis auxilio,
 admirando sine perfecta fuisse aduerto. Illa enim SS. Cæ-
 lorum Regina, quam tu B.P. in Vrbe Romana, nos vero in
 celebri scientiarum altrice Bononia, supplici exposulau-
 mus prece, fuit (nisi, prout non fallor) quæ insanos plu-
 rimum motus compressit. Illa immaculata Dei Mater, factio-
 nes ad Italia fundendum sanguinem conspirantes, atque
 conflatas dissipauit. Illa inimicitiarum fluctus turbulentis-
 simos sedauit. Hæc pestem Italia fugauit, extinxit flam-
 mas succensas domestici ignis, totiusque Orbis exitum de-
 pulit. Hæc manus in multorum perniciem elatas cohibuit.*

Hæc

*Hæc gladios in iugulum plurimorum intentatos, in uome-
 res conuertit. Hæc desideratam quidem, sed nunquam
 speratam Italia pacem contulit. Quod eam vniuersa Eccle-
 sia, ad Aedem ipsius Maiorem Romanam, & Bononia ad
 Barachani prodigio erectum ipsius sacellum, votis arden-
 tissimis obsecrauit; & a Bononiensium fortunis seuam tem-
 pestatem, & ab Ecclesia nefarios conatus, & ab Italia par-
 tim sanguinolentum, partim nefarium bellum auertit. Quæ
 igitur tuis sanctissimis conatibus auspicio astitit, hæc ut co-
 ronidi assisteret, tibi que Triumphanti victori, in curru in-
 genioli mei (Quaterdenis scilicet Concionibus) delata, occu-
 reret, deque sublimi gratularetur trophæo, non indignum
 existimaui. Accessit & altera instituti mei ratio, quæ
 me pauidum, tuo Augustissimo stetit conspectui. nimirum,
 ut Sacrarium Diuinitatis, ex profanis nouorum Philistæo-
 rum manibus, mea contentione ereptum, tuo potentissimo
 committerem patrocinio. Conspexeram ego. B.P. non tæxi
 in Pathmos Insula, quam in nostro in falici Aquilone, Sc-
 pticipitem Draconem, truculentas in blasphemando
 Dei Tabernaculo diduxisse fauces; atque ex virulento
 gutture, non aquæ tantum Stygiæ immensos gurgites,
 quibus illud obrueret vomuisse; sed & pestiferam lin-
 guam in ipsius maledicta vibrasse, & illam hæreseon, in
 multas se fingentem formas multiformem bestiam, ab
 orco euocasse. Quæ ut uario & infido est ingenio, artibus
 instructa Sathana, atque mortifero Sacrorum odio corre-
 pta, quid non fecit? Quos non nefarios conatus intendit,*

Allusio ad
 visionem
 Apocaly-
 ptis, ca. 12.
 & 13.

ut illam animatam uiuentis Dei Archam, aureo gratiarum fulgore corruscantem; illud Spiritus S. Sacrarium, mira charismatum varietate exornatum, de sua veneranda Maestate deijceret, & nulla non contumelia, scelestissimo ausu afficeret? Adeo teterrimo exarserunt furore Philistæi Mariomastygæ, in S. Salutiparam Mariam, ut non facile illos hominum, sed Draconum, vel belluarum seuientium, aut verius Dæmonum immaniter bacchantium nomenclatura appellarim. Nihil intentatum reliquerunt Sathanae ministri, quod ad Sanctissimæ Diuiparentis dignitatem conuellendam, atque omni ex parte violandam facere videbatur. Nulla est uita ipsius pars, nihil vel à natura, vel à Cælestibus, uel ab amplissimo gratiarum largitore Deo, Mariæ concessum, quod impia hæc Aduersariorum caterua non uellicarit, summisque non affecerit probris. Si Genealogiam ipsius perspicias: illam noui Faustimiani, ab illustrissima stirpe Iesseæ secernunt. Si ortus initia: Calvinus, puellam obscuro loco natam, contemptam & ignobilem facit. Si nomenclaturam Cælitus delatam: Stregelinus, miseram & omnibus subiectam ærumnis commiscitur. Si præclaras animi dotes: Lambertus, malefudam, Dei mysteriorum ignaram, subdubitantem, quin & perfidam, & cuius flagitio obnoxiam fuisse autumat. Si gratiarum splendorem: Illam non charismatibus Diuinis repletam quod Archangelus, sed gratiosam & belululam quod Lutherus; non inter mulieres benedictam, ut Paranympus, sed propter scelus infandam & maledictam

ut Cor-

ut Coruinus; non in nubam Virginem, non Dei præcelsam Matrem, non DEAM Diuinis muneribus supra omnium creatorum sortem elatam, ut Propheta, Patriarcha, & Sanctissimi Patres, cum vniuerso fidelium cætu, sed feminam salacem, vix infamæ facis mulierculus, ut cætera impudentissimorum phalanx nunciauit, aggregandam esse decreuerunt. Si denique quippiam aliud in Cælica Virgine consideres: omnia infando ore, furijs infernalibus perciti Philistæi prosciderunt. Et quidem castissima illius vitæ decursum, alij non immaculatum, neque illibata consecratum virginitate, sed multis obscurum nauis, alij superbia inflatum animum, alij ambitione vexatam mentem; cæteri, illam Saluatoris officium vsurpasse, nonnulli, in salutis ministerium præsumptuosa cupidine inuolasse, plerique, cadentibus Ecclesiæ columnis corruisse; alij, ex Iosephi thoro plures sustulisse filios, & Diuumum cubile intactum, sacrilego polluisse femine commenti sunt. Nec tantum. Vita ipsius limitibus, eorum impietas conclusa est, ad usque mortuam funestas protenderunt manus. Sacratissimam enim Mariæ animam, tenebriones Anabaptista in Cymerias caligines; corpus uerò illud, quod fuerat Dei uiuentis tabernaculum, in sepulchrum Iosaphat; ipsam autem Mariam, supra choros Seraphinorum in perenni cælorum domicilio, a dextris Dei exaltatam, non ad filij sed (ò infandam linguam, ò uoces funestas) ad Glaucoplutonem, ut olim Philistæi Archam legis ad Dagonis dexteram, nescio in quam lapideam retrahunt ædem. Quid uero illius

illius erga nos affectum? Neque nostram esse Mediatricem, neque Orbis vniuersi Aduocatam, nec Reginam Cælorum munificam. quamobrem nec mortaliū actus intueri, nec illorum agere curam. quocirca nec salutandam, nec inuocandam, neque summis attollendam honoribus. propterea & cultores ipsius, idololatrias esse execrandos. ideoque homines sacrilegos, sacrilegi & phanatici insano ore denunciarunt. Et quis recenseret alia? aut quis enumerari sustineret nefanda commenta? Quis vero scelestissimas illorum fauces, non obturandas esse iudicaret? non cohiberet vesanum furorem? contra flagitiosos conatus non se opponeret? honorem Deiparæ, cui vniuersus Orbis poplites inflectit non tueretur? Illam quæ Chrysostomo est, Magnum mundi miraculum, primum & maximum Dei opus, quæ sola Cælum & terram amplitudine superauit; quæ non sanctiores Propheta, non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Patres, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubin, non Seraphin, non denique una hac, aut maius, aut excellentius, uel inueniri uel excogitari potest. hanc igitur talem & tantam, quis hereticorum furentibus non subduceret ausibus? Dispeream ego (ita mihi suadebam) nisi meas quoque, quales quales vires ad reprimendum insanum furorem, adque Sanctissimæ Virginis honorem, cultum, & splendorem tuendum, conuerterem. Quapropter Bononiæ inter scholasticas contemplationes, non ullaratione vel ingenij præcoci, uel ætatis præmaturæ (nondum enim octauum supra vigesimum exceperam annum) uel

immensi

immensi laboris potui cohiberi, quin manus cum atrocissimis Sacrosanctæ Virginis Deiparæ hostibus consererem, ut illud Tabernaculum Diuinæ gloriæ, ab impijs eorū cancelis eriperem, & suo candori Illustrissimo in Ecclesiæ Christi restituerem. An meo satisfacere officio, & pusio imbellis, siue septicipitem Draconem, siue Gorgoneum monstrum, siue immanem Goliath confecerim? Aliorum esto iudicium. Hanc igitur Animatam Dei Archam, à sacrilegis ereptam, in hac quadriga ingenij mei, non quidem illa ornata & splendida, sed inconcinna ego defero. At in cuius amplissima aede, tali dignas Virgine, Virginem introduce-rem? uel in cuius subselijs ipsam collocarem? Tu solus B.P. præ cæteris à me delectus es, quem huius præcelsi Sanctuarij hospitem reputauit digniorem. Tuum siquidem animum Diuinis adornatum muneribus. Diuinorum Numinum latrium esse aspexi. Pietatem religionemque in Sanctissimam Virginem desiderabam? At in te, illa sunt eximia. Amorem aduersus Cælestes omnes? Is in te est flagrantissimus. Diuinarum rerum studium? Illud in te est ardentissimum. Cultus Sanctorum promouendi, & ab iniuria vindicandi desiderium? Illud in te summo Antistite est per maximum & potentissimum. Testis est tua Polonia, quæ postquàm te olim felicissimam apud Sigismundum III. Regem legationem obeuntem, inflammata religione succensum contuita fuerat, tuo exemplo, ad meliorem frugem redire cepit. Testis Augustissima illa Sanctissima Trinitas à te præcæteris solim dilecta Aedes, quæ te lacrymas sum-

dentem

uentem & Sacra quotidie ad S. HYACINTHI aram
pro religione, in Aquilone uel innouanda uel cōseruanda, pro
S.S. Virginis honore amplificando, pro funestis hareticis ab
uniuerso Septentrione depellendis facientem aspexit. Testis
uniuersa Ecclesia, qua te ob insignes animi dotes, et propter
illa fulgentissima virtutum sydera, Pontificem, nemini
veterum secundum, Religionis firmissimum columen, Ec-
clesiastica pietatis & candoris studiosissimum defen-
sorem, Pastoribus propositum exemplar ad imitandum, su-
spicit & veneratur. Testes amplissima terra vastissimi li-
mites, quos insignis tua clementia, humanitas, deuotio, ze-
lus, Diuini honoris propagandi, spectatissima uita tua
sanctissima integritas, non secus ac Cœlestium syderum
splendidissima lux clarissime collustrauit. Testes Aduer-
sarium primores, quibus te pro sacrorum cultu, pro religio-
ne Catholica innouanda & retinenda, pro Diuaparentis
dignitate veneranda, inuictum opposuisti; & saepe sapius
intentatae funesta cladis, flagitiosas eorum manus, et ab Ec-
clesia, & a sacratissimis imaginibus, & a reliquis salutis nostrae
sanctissimis secretis, tuo studio & uigilantia retraxisti, at-
que caput septicipitis Draconis conterens, super aspidem
& trucem Basiliscum ambulasti. Hæc & alia, quae si me
percensere posse putem, fallar prorsus atque errem, te Sacra-
rij huius Diuini, aspectu & complexu dignum efficiunt.
Te igitur, pro mea quidem tenuitate submissus, pro tua
Maestate uerecundus, pro amore quem Sanctissima Virgi-
ni debeo omni studio, pro beneficio per eam a te recepto dili-

gentius

gentius, pro magnitudine periculi, in quo mea propter viru-
lentas in blasphemias Mariae vibratas linguas, uersatur
Patria, uehementer etiam atque etiam contendo, ut illam
obuijs uolnis in tuum suscipias patrociniū, eamque ab om-
ni effrenato hostium impetu defendas. Uides quibus maledi-
ctis proscisa sit à Nouis Philisteis Lutheranis, Calumnianis,
alijsque eius secta hominibus; contueris nefandos illorum
conatus, in uiolandum Virginis cultum, ab Angelo intro-
ductum, a sanctissimis uiris receptum, ab Ecclesiae usu obser-
uatum, a Deo eius filio comprobatum, ab istis autem No-
uatoribus temeratum & abrogatum; refrena uesantum il-
lorum furorem, reprime ferocium intolerabilem audaciam,
conatus nefarios retunde. Consilij magnitudine fraudes &
astus illorū detegere, et omnia coniecta tela contemnere; Am-
plitudine potentiae uim istorum comprimere, et paucas eo-
rum acies perrumpere; SPLENDORE tuarū STELLA-
RVM in adspectabilem, illorum caecas mentes illustrare;
Tua illa AVREA REGVLA, omne quod extortum est
adequare; SIGNIFERI COELESTIS EXCELSA vir-
tute superare, deque illis gloriosissime triumphare po-
tes. Ne patiare oro, Matrem hanc Maximam, quam
Christus Deus, eius & Dei filius omnibus pretulit, & pra
omnibus, omni honore dignatus est, spurcissima & nefanda
istorum lingua, in mea Patria profanari. Viue. vale diu fe-
lix. Venetijs ex nostro S. Dominici Conuentu. Anno Domi-
nici Partus. 1598. 14. Kalendas Iunij.

Alluso ad
in signia
Sum. Pen.

CANO-

Nillis partibus in quibus nulla est consuetudo Concionandi contra hæreticos, illas Concionum partes, quæ Controuersia attingunt, refecabit Concionator, vel nulla mentione dogmatis facta, vel ad eum modum facta, quemadmodum, Cornelius Mussus sæpe sapius utitur. scilicet addendo post doctrinæ conclusionem. Procul hinc nefanda hæreticorum commenta, procul impiorum vesani errores, &c. Poterunt tum demum adiungi argumenta, in formam conditionalem ad impossibile ducentem retracta. qualia sunt hic innumera. Quomodo Paulus usus fuerat, dicens. Si Christus non resurrexit, inanis est fides nostra, inanis & prædicatio nostra, ergo qui baptizantur pro mortuis, &c. Sic & in propositis, de Sanctissima Virgine materis, prudentis Concionatoris munus erit, diuersa prout videbitur uti forma argumentandi. Si non propter confundendos (qui nulli sunt in aliquibus Prouincijs) hæreticos, saltem propter informandos atque conseruandos Catholicos.

Canon. 2. Quod si auctoritatum frequentior (quas quidem necesse habui propter hæreticorum calumniam reprimendam, licet stylum, maximopere mutarent, adducere) citatio, nauisæam tibi pariet, doctrina sola Patrum, citationibus reiectis, uti poteris.

Canon. 3. In illis partibus, in quibus consuetudo ut plurimum est concionandi Allegorias, quarum in præsentis opere, infinitus est numerus. Vbi aduerterit Concionator allegoriam, mortuo aliquo vel per allusionem, vel per metaphoricam locutionem, uel per similitudinem, duobus vel tribus uerbis illatam, quod sæpe obueniet. recurret ad proprium scripturæ (ex qua traxit originem allegoria) locum. & integra historia vel sententia accepta, pro explicatione præacta, latius discutiet.

T A B V L A
INDICANS VSVM
HARVM CONCIONVM,

Pro festiuitatibus Beatæ Virginis, & aliorum
Sanctorum.

S. Andreas Apostolus. At illi relictis retribus secuti sunt &c. Matth. 4. Tractabis de sequela & imitatione Sanctorum. An sit licita nec ne? Ad quam propositionem discutiendam, seruiet tibi Concio. 12. ubi quidem de Imitatione virginis Mariæ agitur: tamen ex inde multam congeres materiam, de imitandis Sanctis, An & quomodo sunt imitandi.

S. Nicolaus. Expectantibus Dominum suum, quando reuertatur &c. Lucæ 12. Tractabis de exilio humano, quam graue & iustum sit, & quid in eo agendum. ex Concione 21. Motus uerbis prædictis, quod hic in mundo non tanquam in domo filij cum Patre, uel cum Domino serui; sed tanquam in exilio calamitoso uagamur, & Dominum expectamus.

Sanctificatio B. M. V. Concio. 12. 23. 40.

S. Lucia. Date nobis de oleo uestro quia lampades nostræ. Matth. 25. Quid est quod Deus has repulit uirgines? neq; dedit illis modum & commoditatem adeundi uendentes, ut coemrent sibi oleum ad suas lampades concinandas? Resolues. ex Concione 9. Ibidem proprietates olei pulchre explicatas reperies.

S. Thomas. Infer digitum tuum huc, & uide manus meas. Ioan. 20. 1. Tractabis de ueritate carnis assumptæ a Christo. ex Concione. 7. Secundo quod Christus est speculum in quo nostram dignitatem & uilitatem uidere atque considerare debemus. Huic proposito seruit Concionis 22. doctrina & allegoria.

Natiuitas Christi. Concio Septima & Octaua integra.

S. Stephanus. Plenus gratia & fortitudine faciebat signa & prodigia. Act. 6. 1. De diuersis gradibus plenitudinis gratiæ. De nominibus & dignitate gratiæ. ex Concione 5. Secundo de operatione miraculorum. An & quomodo conueniat. Sanctis.

ex Concione 20. *tunt in Principio, tunt ante medium.*

- S. Ioannes Euangelista.** Recubuit in cœna super pectus eius
Ioan. 21. c. *Dulcedo quam habent Sancti ex conuersatione cum
Deo. ex Conc. 13.*
- Circumcisio.** Vocatum est nomen eius Iesus. *Lucæ. 2. Concio. 30.*
- Epiphania.** Inuenerunt puerum, cum Maria matre eius *Math. 2.
Vide explicationem illius. Egredimini & videte Regem Salo-
monem in didemate. in Concione 8. post medium.*
- Purificatio B. M. V.** Omne masculinum adaperiens vuluam,
Sanctum Domino &c. *Luc. 2. Concio. 32. 36. 37.*
- S. Mathias.** Qui laboratis & onerati estis. *Math. 11. Concio. 24.*
- S. Thomas Aquinas.** Hic magis vocabitur in Regno Cælo-
rum. *Matth. 5. S. Thomas quare vocatus Doctor Ange-
licus? quia in gradus Angelorum conscendit: & quos? videbis
Concionem 6. & ex ea multa in laudem ipsius elicies.*
- Annunciatio B. M. V.** Misus est Angelus Gabriel, a Deo in Ci-
uitat. &c. *Luc. 1. Concio. 5. 35. 38.*
- Pascha.** Et vitam resurgendo reparauit. *Ecclesia. Conc. 11.*
- S. Philipus & Iacobus.** In domo Patris mei mansiones multæ sunt.
Ioan. 14. Beatitudinis diuersi gradus ex Concione 6.
- Crucis inuentio.** Nisi in cruce Domini nostri, in quo est salus. *Ec-
clesia & Paulus. Primo poteris tractare de crudelitate Iudæo-
rum, qua vsi sunt in Christum patientem. ex Concione 10.
Secundo, quomodo Christus fuit Saluator mundi. ex Concione 2.
30. & 3. post medium.*
- Corpus Christi.** Concio. 14.
- S. Ioannes Baptista.** Erat in deserto prædicans. *Matth. 4. Deus
querendus in solitudine non in turba. ex Concione 25. Mun-
di pericula quæ & qualia Conc. 28.*
- S. Petrus.** Et super hanc Petram. *Math. 16. De communionem epi-
thetorum, quæ Sanctis cum Deo conueniunt. ex Concione 16.
Poteris tractare & de Cultu Sanctorum ex Concione 1.*
- Visitatio B. M. V.** Exurgens Maria abiit in montana. *Luc. 1. c.
Concio. 10. 13.*
- S. Magdalena.** Lachrymis cepit rigarre pedes eius. *Luc. 7. c. Con-
cio 26. & 27.*
- S. Iacobus.** Nescitis quid petatis. *Math. 20. cap. Concio. 18.*
- S. Dominicus.** Vos estis lux mundi. *Matth. 5. Quales mundi tene-
bræ*

- bræ illuminatæ sunt, per lumen gratiæ & prædicatorum. ex Con-
cione 9. post medium. Oleum luminis est condimentum.*
- S. Laurentius.** Animæ vero suæ detrimentum patiatúr. *vel
Qui amat animam suam. Ioan. 12. De nobilitate animæ:
Concione 22.*
- Assumptio B. V. M.** Concio. 6. & 39.
- S. Hyacinthus.** Infirmos curate, mortuos suscite. *Matth. 10.
De operatione miraculorum a Sanctis, ex Concione 20. Se-
cundo de Inuocatione Sanctorum, An & quomodo sunt inuo-
candi ex Concione 19.*
- S. Bartholomeus.** In illis diebus, exijt in montem orare. *Luc. 6.
De necessitate & vtilitate orationis Concio. 17.*
- Natiuitas B. M. V.** Concio. 3. & 34.
- S. Matthæus Euangelista.** Sedentem in theloneo, Mattheum no-
mine *Matth. 9. Diuitiarum mala quanam sint? vide. Conc. 18.
Dei & Saluatoris nostri misericordia, qualis? Conc. 9.*
- S. Michael.** Angeli eorum vident in Cælis faciem Patris mei *Mat.
18. De Angelorum præstantia. Concione 5. nobilitate & pul-
chritudine Concione 6. Circa nos amore & præsentia. Conci-
one 2. vide circa medi.*
- Rosarium B. V. M.** Concio 2. 15. 19.
- S. Simonis & Iudæ.** Hoc est præceptum meum vt diligatis. *Ioan.
15. De charitate operosa. Concione 10. circa medium.*
- Omnes Sancti.** Concio. 33. & 39. & nonnulla in Conc. 6. de *Beatitu-
dine Sanctorum.*
- Mortui.** Sicut Pater habet vitam in semetipso sic & filio. *Ioan. 6.
c. De igne purgatorio. Concione 27. in principio. De causa re-
surrectionis. Conc. 11. circa medium.*
- S. Martinus.** Sint lumbi vestri. *Luc. 12. De spe in Deum. Concione.
15. super illa verba. Expectantibus Dominum suum. De de-
licijs beatorum. Concione 13. in principio. super illud Præcin-
get se &c.*
- Presentatio B. M. V.** Concio. 1. 20. & 29.
- S. Catherina martyr.** De nobilitate Virginum. *Concione 34. Non
longe a Principio.*

TABVLA INDICANS VSVM HARVM CONCIONVM.

Pro tempore Quadragesimali.

- Feria 4. Cinerum.** Conuertimini ad me in toto corde vestro. *Ioel.*
2. Videbis Concionem. 27. de Penitentia & conuersione.
- Feria 5. Domine non sum dignus.** *Math. 8.* Videbis Indicem. de Humilitate & Superbia. quod Humilibus dat gratiam Deus. quod Superbis resistit. quæ Superbiæ mala & vanitas.
- Feria 6. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum.** *Matth. 5.* Hæc verba fusissime tractantur. Concione 25.
Diebus Sabbathis, prædicabis de B. Virgine super Salutationem Angelicam Aue Maria.
Sabbatho. Super Aue. Concio. 2.
- Dominica 1. Quadra.** Ductus est Iesus in desertum à spiritu *Math. 4.* De belli spiritualis atrocitate. Concione 28.
- Feria 2. Esuriui & dedistis mihi manducare** *Math. 25.* Vide Indicem verbo. Misericordia, quid sit? & quod eam a nobis exigit Deus. Similiter vide. Facinus horrendum est despiciere pauperem. Similiter. Eleemosyna.
- Feria 3. Quis est hic?** *Matth. 25.* vide Indicem. Christi nomina. & Christus Angelis prælatus. Christus Deus & homo. Christus ex Tribu Leui & David.
- Feria 4. Ecce mater tua & fratres tui.** *Math. 12.* An Christus habuit fratres carnales? Vide Concione 37. hæc verba explicata.
- Feria 5. Et nemini seruiuimus vnquam.** *Ioan. 8.* Vide indicem. Soli Deo seruiendum. & Viuere peccato insania.
- Feria 6. Quinq. porticus habes, in his iacebat multitudo languentium** *Ioan. 5.* Consule Concionem 11. vbi explicatur Puteus Iacobi Patriarchæ.
- Sabbatho. Super. Maria.** Concio. 38.
- Dominica 2. Quadragesimæ secundum Curiam Romanam.** Bonum est nos

PRO CONCIONIBVS.

- est nos hic esse *Math. 17.* vide Concio. 33. vbi agitur de Beatitudine; & quod non est in hoc mundo; & vbi est?
- Secundum vsum Ordinis Prædicatorum.** Et ecce mulier de finibus illis egressa. *Matth. 15.* De oratione. Concio. 17
- Feria 2. Moriemini in peccato vestro.** *Ioan. 8.* Vide indicem. Mort animæ vnde? & vita animæ vnde?
- Feria 3. Amant primos recubitus in cænis.** *Math. 23.* vide indicem. Ambitosorum mores & dolores. Deinde super illud. Nolite vocari Rabbi. Concio 16. Quomodo sanctis Diuina conueniunt epitheta.
- Feria 4. Dic vt sedeant hi duo filij mei.** *Matth. 20.* De oratione, quid & quomodo petendum. Concio. 18.
- Feria 5. Epulabatur quotidie splendide.** *Lucæ. 16.* Vide indicem. Auaritia mala & pericula. Auarorum miseria. Auari & animam & mundum perdunt. Diuitiarum mala quæ Pauper opulentior imperatore, & sequentia de pauperi.
- Feria 6. Hic est hæres, venite occidamus eum.** *Matth. 21.* Vide Concionem 21. circa principium. &c.
Sabbatho. Super Gratia plena. Concio 5.
- Dominica 3. Quadragesimæ** In Belzebug principe Dæmoniorum eicit. *Luc. 11.* Vide indicem. Satanus Satanã non eicit. & multa alia circa eandem materiã, in eadem Conc. de miraculis.
- Feria 2. Missus est Elias, nisi ad mulierem viduam in Sarepta.** *Luc. 4.* Vide Concionem nonam, circa principium.
- Feria 3. Peccabit in me frater meus, & dimittam ei.** *Matth. 22.* Vide indicem. Vindicta inimicorum non imploranda. & Dimittendum proximis.
- Feria 4. Populus hic labijs me honorat.** *Math. 15.* Expositionem horum verborum vide Concione 25. post medium. Circa illa verba. Quæ de corde exeunt, illa coinquinant hominem. Quomodo Originale peccatum coinquinat hominem, cum ex corde non procedat. Vide Concione 23. Partem illam vbi dicitur. Adamo peccante in Adam peccauimus. &c.
- Feria 5. Ceperunt in grabathis eos qui se male habeant.** *Marc. 6.* Vide. 1. Quæ miseria corporis ex peccato. Concione 24. post principium. Vide 2. ibidem post medium. Mala animæ grauiora quam corporis. & subsequentia. & indicem. Hominum stupor & crudelitas in animam.
- Feria

Feria 6. Puteus altus est, & in quo haurias &c. *Ioan. 4. Vide indicem Deus omne bonum nostrum. Deus omnibus modis hominibus sibi coniungere cupit. Deus dulcia suis ministrat vel amara in dulcia conuertit.*

Sabbatho. *Super Dominus tecum. Concione 8.*

Dominica 4. Quadragesima. Vnde ememus panes vt manducent. *Ioan. 6. Vide indicem. Deus nemini deest in necessarijs. & Misericordiae Diuinae excellentia.*

Feria 2. Inuenit in templo vendentes oues & boues &c. *Ioan. 2. Vide indicem. Salomonis templum quomodo mutauit auaritia & Injustitia corrui. Iustitia actus. Iudicium retro conuersum quid.*

Feria 3. Quomodo hic literas scit cum non didicerit. *Ioan. 7. De scientia Christi Concione 32. Christus omnisciens.*

Feria 4. Vidit caecum hominem a Natiuitate. *Ioan. 9. De grauitate cecitatis animae. vide indicem. Cecitatis animae grauitas. & Tenebrae ignorantiae post peccatum.*

Feria 5. Adolescens tibi dico surge. & refedit &c. *Luca. 7. Deus non est causa mortis sed vitae. Concione 11. in principio. Vide postmodum ibidem. quae sunt operationes animae viuificatae per gratiam.*

Feria 6. Miserunt sorores ad eum dicentes, *Ecce quem amas infirmatur. Ioan. 11. Vide indicem. Christus & Sancti quomodo mediatores. Vide 2. quomodo Christus viuificat corpora nostra. Concione 11.*

Sabbatho. *Super. Benedicta tu in mulieribus. Concio 34.*

Dominica in Passione. Quis ex vobis arguet me de peccato. *Ioan. 8. De gratia & perfectione Christi. Concione 32. post medium. De cognitione sui. Concio. 22.*

Feria 2. Si quis sitit, veniat ad me & bibat. *Ioan. 7. De gratia. Vide indicem. Aquarum gratiae virtus. Gratia est aqua aurea, & oleum illuminationis & sequentia.*

Feria 3. Manifesta te ipsum mundo. *Ioan. 7. De Christi gloria, vide indicem Christi gloria. De superbia vide in dicem. Superbiae mala, vanitas. Superbis Deus resistit.*

Feria 4. Ego & Pater vnum sumus. *Ioan. 10. c. Concio 30. de Conuentione substantialitate filij Dei cum Patre.*

Feria 5. Quae erat in Ciuitate peccatrix. *Luc. 7. De Carnali cupiscentia*

piscentia. vide indicem Carnalis voluptatis lues. & sequentia, & Concio. 26.

Feria 6. Expedi vt vnus homo moriatur pro populo. *Ioan. 11. De Christo Saluante mundum. Concione. 30.*

Sabbatho. *Super. Benedicta tu in mulieribus. Concio vel. 4. vel. 40.*

Dominica Palmarum. Ecce Rex tuus venit tibi manfuetus. *Vide indicem. Christus Rex carnis nostra trabca coronatus. Vide deinde Concionem. 3. De Christi genealogia regali. Vbi prophetiam Iacobi explicatam, conuenientem huic Euangelio reperies.*

Feria 4. *De preparatione ad Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum. Concione 4. in principio.*

Feria 5. *in Cena Domini. Concio Quatuordecima.*

Plures deinde materias suppeditabit tibi index harum **Concionum**, atque ipsarum **Concionum** diligens & attentam **lectio**, vt experientia teste videbis.

TABVLA LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE.

Quæ in hoc opere fusius explicantur.

Enesis. 1. c. Ad imaginem Dei creavit illum. 388.
 Crescite & multiplicamini. &c. 605
 Dominamini piscibus maris &c. 396
 c. 2. Formavit hominem de limo terræ. 399
 Posuit eum in Paradisum voluptatis. 376
 In quocunque die comederis ex eo morte &c. 213
 c. 3. erat uterq; nudus, Adam &c. 420
 Tulit de fructu illius, & comedit, 372.
 Adam ubi es? 113
 Ipsa conteret caput tuum. 26
 Tu insidiaberis calcaneo eius. 428
 In dolore paries filios. 634
 In sudore vultus tui vesceris. 259. & 422.
 Eiecitque Adam de paradiso voluptatis. 370
 Collocavit ante Paradisum voluptatis Cherub. 469
 c. 8. Emisit columbam post eum. 481
 c. 11. Venite faciamus nobis Civitatem. 533
 cap. 14. Vallis autem siluestris habebat puteos. 483
 cap. 21. Cumque vidisset Sara, filium Agar. 368
 Eijce ancillam hanc & filium. 366
 c. 22. Expectate hic cum asino. 449
 Possidebit semen tuum portas inimicorum. 47
 c. 27. Vox quidem vox Iacob. 239

c. 27. Frumento & vino stabiliui cum. 257.
 c. 29. Vidit puteum in agro, tres quoque greges. 190
 c. 32. Munera Esau fratri suo. 552
 c. 33. Rachel autem & Ioseph novissimos. 552
 c. 39. Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis. 2849
 Tolle anulum de manu tua, &c. 517.
 c. 41. Vocavit eum lingua Egyptiaca, Salva coram. 516
 c. 49. Catulus Leonis Iuda &c. 48
 Te laudabunt fratres tui. Lauabit in vino stollam suam. 49
 Exodi. 13. c. Per diem in columna nubis & per noctem in. 204
 Descendit minutum, & quasi &c. 236.
 16. c. Manhu? 251
 20. c. Non habebis Deos alienos. 12
 28. c. Facies & tunicam superhumeralis. 304
 30. Facies altare ad adolendum thymiana 321. & seq.
 Et deprecabitur Aaron super cornua. 325
 Facies & labium æneum cum basi sua. 384. 471
 Leuitici. 6. c. Ignis in altari meo semper ardebit. 455
 Numeri 20. c. Loquimini ad Petram & illa dabit. 201. 468
 30. cap. Omnes uiri ducet uxores de tribu. 56
 Deuteronomij 6. Diliges Dominum Deum tuum. 13
 7. Non erit apud te sterilis. 566. seq. 24. Non

24. Non accipies a proximo tuo mortuum. 266
 32. Gladius meus deuorabit carnes. 261.
 Iosue. 10. Sol contra Gabaaon non moueris. 357. 415
 Iudicum 1. Da mihi irriguū superius. 467.
 6. Ponam hoc vellus lanæ. 613
 9. Ierunt ligna Libani. 570.
 1. Reg. 14. Extendit summitatem virgæ quam. 232
 19. Tulit Michol statuam, & posuit. 641.
 2. Reg. 14. Cum ingressa fuisset Tecuiris ad Regem. 501
 23. Ipse descendit & percussit leonem in media cisterna. 500
 3. Reg. 18. Accedente ad se populo, curauit altare Domini quod. 457.
 19. Non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio, non in commotione. 445. 617
 4. Reg. 4. Ingressus est ergo Elifesus domum, & ecce puer mortuus iacebat. 526
 Hester. 6. cum onania hæc habeam. 571
 Tob. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue si exiguum. 162
 8. Quale gaudium mihi qui in tenebris 432
 Iob. 2. Adhuc permanes in simplicitate tua. 464
 5. Visitans speciem tuam non peccabis. 384. & seq.
 7. Militia est vita hominis super terram. 483
 14. Homo natus de muliere breui. 417. & seq.
 20. Non videbit riuulos fluminis, &c. 90.
 22. Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos. 86
 29. Fundet riuos olei. 148
 33. Per somnium in visione nocturna quando irruit sopor. 443.
 39. Vbinam ad præceptum eleua-

tur aquila. 94
 40. Fortitudo eius. 291
 Psal. 4. Filij hominum vsquequo gratia corde vt quid diligitis. 315
 8. Misisti eum paulominus ab Angelis. 430
 18. A summo Cœlo egressio eius. 150
 22. Super aquam refectionis educavit me animam meam conuertit. 469. & seq.
 33. Gustate quoniam suavis est. 259
 44. Eructauit cor meum verbum bonum. 560
 Lingua mea calamus scribæ. 112
 Propterea vnxit te Deus Deus, 560
 Assitit Regina a dextris tuis 24. & 73. & seq.
 48. Homo cum in honore esset, non intel. 395
 50. Sacrificium Deo, spiritus contribulatus, cor contritum. 458
 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis. 401. & seq.
 68. Infixus sum in limo profundi & non est substantia. 460
 71. Deus iudicium tuum Regi da. 50. & seq.
 Liberavit pauperem a potente. 72.
 Descendet sicut pluuia in vel. 613
 72. Tibi dixit cor meum faciem. 444
 72. Quid enim est mihi in Cœlo & a te quid volai. 460
 75. Nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus. 444
 Vouete & reddite Domino Deo vestro omnes qui in cir. 593
 77. Panem de Cœlo prestisti eis, omne delectamentum. 234
 84. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi. 551
 90. A sagitta volante in die, a negotio perambulante in teneb. 486.
 Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit. 68.

93. Qui plantauit aurem non au-
dierit aut qui finxit. 556
98. Adorate scabellum pedum eius.
21.
101. Qui facis Angelos suos spiritus
& ministros. 30
109. Ex matrice auroræ tibi ros nati-
uitatis. 611
- Tu & sacerdos in æternum secundum
614.
118. Anima mea in manibus meis.
398.
131. Tu & archa sanctificationis
96.
132. Sicut vnguentum in capita quod
descendit in barbam. 79
136. Super flumina Babylonis. illic se-
dimus & fleuimus. 462. & seq.
143. Beatum dixerunt populum cui
hæc sunt. 572
- Proverbiorum. 30. Tria sunt mihi diffi-
cilia, & quartum penitus. 127
31. Mulierem fortem quis inueniet.
234.
- Facta est quasi nauis. 234
- Manum suam aperuit inopi. 169
- Lex clementiæ in linguacius.
169
- Ecclesiasticus 7. Melius est nomen bonum,
quam diuitiæ multæ. 517
- Oculus non satiatur visu &c. 569.
- Canticorum. 1. Meliora sunt vbera tua
vino. 164
- Fragrantia vnguentis optimis. 167
- Introduxit me Rex in cellaria sua.
219.
2. Intro duxit me Rex in cellam vina-
riam. 69
- Vox turturis audita est in terra.
608.
- Dilectus meus mihi. & ego illi.
274.
3. In lectulo meo per noctes quæsiui.
441
- Paululum cum pertransissem eos
inueni quem diligit. 443. & seq.
450.
- Tenui cum nec dimittam donec
introducam illum in domum.
445.
- Nec fuscitetis neque euigilare facia-
tis dilectam donec 448.
- Quæ est ista quæ ascendit per de-
sertum sicut virgula fumi. 686
- Egredimini & videte filiæ Syon Re-
gem Salomonem. 137
4. Veni coronaberis de capite Amara
de vertice Sanir. 91. & seq.
- Fauus distillans labia tua sponsa,
mel & lac sub. 219
- Emissiones tuæ paradisi malorum
puniceorum. 203. & seq.
- Puteus aquarum viuentium quæ
fluunt impetu de Libano. 186
5. Comedi fauam cum melle meo.
220.
5. Laui pedes meos quomodo inquina-
bo illos. 481
- Caput meum plenum est rore &
cincinnati mei. 79
- Filij matris meæ Inuenerunt me custo-
des qui circumeunt Ciuitatem.
9
- Qualis est dilectus tuus ex. 669
- Dilectus meus pascitur inter lilia.
654
- Dilectus meus candidus, & rubi-
cundus. 550
6. Viderunt eam filiæ Syon, & beatif-
simam prædicauerunt. 1. & seq.
- Omnia poma noua & vetera serua-
ui. 207
7. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon.
455.
8. Aquæ multæ non potuerunt extin-
guere charitatem. 456
- Soror nostra paruula est, & vbera
non habet. 164
- Ego murus & vbera mea sicut tur-
ris. 501. & seq.
- Sapientia. 7. Et speculum sine macula,
Dei maiestatis. 332
14. Tua autem Pater providentia ab
initio cuncta gubernat. 203. & seq.
16. Panem
16. Panem de Cælo præstitisti eis sine
labore. 234
18. Vicit autem turbas non in virtute
corporis. 202
- Ecclesiastici. 10. Quid superbis terra &
Cinis? 497
17. Testamentum æternum constituit
cum illis. 406
- Mandauit illis unicuique de proxi-
mo suo. 407
24. Et in plenitudine sanctorum de-
tentio mea. 58. & seq.
- Quasi Cedrus exaltata sum in Li-
bano, &c. 205. & seq.
25. Quasi oliua speciosa in campis.
144. & seq.
- Commorari leoni & draconi placebit.
171.
26. Sicut Sol oriens mundo in Altif-
simis Dei, sic mulieris. 656
40. Iugum graue positum est super fi-
lios Adam. 411
43. Vas admirabile opus excelsi. 585
& seq.
- Tripliciter Sol exurens montes.
656. & seq.
- Medicina omnium in festinatione
nebulæ. 341. & seq.
- Isaiæ. 1. Lauamini mundi estote, auferte
malum. 471
- Si fuerint peccata vestra vt cocci-
num. 472
7. Ecce virgo concipiet & pariet. 621
8. Sume tibi librum grandem & scri-
be in eo stylo 108. & seq.
9. Paruulus natus est nobis, & filius.
129, 623.
11. Egredietur virga de radice Iesse
& flos de radice. 42. & seq.
28. Pallium breue, vtrumque cooperire
non potest. 641. & seq.
29. Populus hic labijs me glorificat.
448.
45. Ve qui contradicit factori suo, te-
sta de famijs. 562
49. Nunquid obliuisci potest mater
infantis. 276
53. Generationem eius quis enarra-
bit. 611
55. Omnes sitientes venite ad aquas
581
59. Conuersum est retrorsum iudi-
cium. 155. & seq.
- Iustitia sterit a longe 156
64. Oculus non vidit, nec auris audi-
uit. 573
65. Non erunt in memoria priora.
128.
- Hierem. 2. Quid tibi uis in aqua turbi-
da. 198
7. Filij colligunt ligna & patres suc-
cendunt. 19
11. Oliuam vberem, pulchram, fru-
ctiferam speciosam. 148
17. Maledictus homo qui confidit in
homine. 272
18. Surge & descende in domum fi-
guli. 91
32. Nouum creauit Dominus super
terram. 125. & seq.
33. Si irritum potest fieri pactum
meum. 109
- Threnorum. 3. Sedebit solitarius & ta-
cebit, & leuabit se. 447
- Lapsa est in puteum vita mea. 189
4. Candidiores Nazaræi eius niue, ni-
tidiore lacte. 430
- Ezechielis. 1. Iunctæ erant pennæ unius
ad alterum. 217
- Cum fieret vox super firmamen-
tū, quod erat super caput eorū. 566
18. Nolo mortem peccatoris sed vt
conuertatur. 475
28. Tu signaculum similitudinis, ple-
nus sapientia. 91. & seq.
- Omnis lapis operimentum tuum
Sardius. 91. & seq.
44. Porta hæc clausa erit, non aperie-
tur. 526
- Danielis. 2. Et ecce statua vna grandis,
statua illa magna & sublimis.
642
4. Et ecce arbor in medio terræ, & alti-
tudo eius nimia. 211. & seq.

Fluuius igneus rapidusq; egredie
batur a facie. 456
Zacha. 11. Et assumpsi mihi duas Vir
gas. vnam uocauit Decorē. 42. & se.
Abscidi mihi virgam funiculū. 55
Malachia 3. Sedebit consilans, & emun
dans argentum. 470
Mi sericordiam volo & non sacri
ficium. 161
Mathei 1. Cum esset desponsata mater
Iesu Maria. 139. 651
Ipse enim saluum faciet populum
suum a peccatis. 526
4. Dominum Deum tuum adorabis
& illi soli seruies. 14. & seq.
5. Beati pauperes spiritu. 230
6. Intra in cubiculum tuum & ostio
clauso. 440. & seq.
Pater noster, qui es in Cælis. 17
Sanctificetur nomē tuū. 311. & se.
22. Erāt fratres ante fores tēpli 647
26. Recordare quia recepisti bona. 176
18. Si habueritis fidem vt granum si
napi. 345
22. Similes erunt Angelis Dei. 31.
Mittent eam duo minuta. 277
Matthæi 26. Hoc est corpus meum.
246. & seq.
Hic est sanguis meus noui. 250. &
seq.
Spiritus quidem promptus est, ca
ro autem. 411
Oēs vos scandalū patiemini. 181.
27. Vt quid dereliquisti me. 564
Luca 1. Nomen Virginis Maria 660
Gratia plena. 80
Benedicta tu inter mulieres. 636
Dominus tecum. 83
Inuenisti gratiam apud Deum. 85
Quomodo fiet istud. quoniam ui
rum non cognosco. 65. 607. 646
Spiritus Sanctus superueniet in te
& virtus. 625
Virtus altissimi obumbrabit tibi.
112.
Fiat mihi secundū verbū tuū. 511
Beata quæ credidisti, qui a perficien

tur in te. 63
Magnificat anima mea. &c. 224.
Quia respexit humilitatem ancil
læ. 38. 104. Beatam me dicent om
nes generat. 4
Esurientes impleuit bonis. 231
2. Cum Maria desponsata sibi vxore.
46
Maria autē conseruabat omnia ver
ba hæc conferens. 222
Omne masculinum adaperiens vul
uam. 628
Tuam ipsius animam pertransibit
gladius. 67
Fili quid fecisti nobis sic. 683
Iesus proniciebat sapientia & tra
te. 557. & seq.
9. Quid prodest homini si inuierum
mundum lucretur. 496
11. Amice commoda mihi tres pan
nes, quoniam amicus meus. 239
12. Ignē veni mittere in terrā. 455
15. Nonne dimittit nonaginta no
uem in deserto. 479
16. Pater Abraham miserere mei, &
mitte. 573
21. Mittentem æra minuta duo. 277.
Ioan. 1. Sine ipso factum est nihil. 414
Quot quot. receperunt eum dedit
eis potestatem filios Dei. 397
Verbum caro factum est. 114
Omnes ex eius plenitudine acce
perunt. 150. 561.
2. Vinum non habent. 183
Erant ibi sex hydræ positę secu
dum. 335
Quid mihi & tibi. 384
Implete hydras aqua. 335
3. Nemo ascendit in Cœlum nisi qui
descendit de Cœlo. 134
4. Qui bibit ex hac aqua sitiet iterum
579
Opera quę ego facio & ipse faciet.
343
5. Quæcunque Pater facit hæc & fi
lius. 546
6. Nisi manducaueritis carnem filij
homi

hominis. 242
Hoc vos scandalizat? Si ergo vide
ritis. 244
10. Ingredietur & egredietur & pal
cua inueniet. 385
Ego & Pater unum sumus. 531. &
seq.
Si illos dixit Deos ad quos sermo
Dei factus est. 557
16. Si quid petieritis patrem in no
mine meo. 308. & 317.
Petite & accipietis, pulsate. 289
20. Palpate & uidete quia Spiritus.
545
Ad Romanos. 1. Gloria & honor omni
operanti bonum. 2
4. Credidit Abraham Deo & reputa
tum est ei. 63
6. Sicut exhibuistis membra uestra
seruire. 199
7. Infelix ego homo quis me liberabit
de corpore. 408
8. In similitudinem carnis peccati.
119.
8. Spes non confundit. 260. & seq.
Viuisficabit, & mortalia, corpora
nostra. 199
11. omnia conclusit sub peccato. 401.
& seq.
15. Salutate Mariam quę multum la
borauit pro uobis. 23. & seq.
1. Corinthio 4. Imitatores mei esto
te. 214. & 216
6. Qui adhæret Deo efficitur unus
Spiritus. 452
7. Despondi enim uos uni uiro Vir
ginem castam. 598
11. Omnis uir orans uelato capite,
dēturpat caput. 304. & seq.
13. Siue Prophetie euacuabuntur,
charitas nunquam excidit. 334.
455
2. Corinth. 3. Non sumus sufficientes
cogitare aliquid ex nobis. 193
5. Eum qui non nouit peccatum, pro
nobis fecit peccatum. 563
15. Primitiæ resurgentium. 200

Ad Ephesios 6. Non est nobis collecta
tio aduersus carnem & sanguinem
sed. 484
Galat. 3. Non dicit in semine. 47
Ad Philippenses. 2. Qui cum in forma
Dei esset. 543
Habitū inuentus ut homo. 642
Dedit illi nomen quod est super.
516
3. Nostra conuersatio in Cœlis. 459.
1. Thessalonice. 1. Nostra spes, aut gau
dium. aut corona. 271
1. Thessalonice. 5. Indutigealeam speci
267
Sine intermissione orate. 316
1. Timoth. 6. Qui uolunt diuites fieri
incidunt in laq. 309. 494
Ad Hebræos 2. Non Angelos. sed semen
Abrahæ. 112
6. Impossibile est eos qui. semel sunt
illuminati. 480
11. Adorauit fastigium Virgæ. 686
Iacobi 1. Omne datum optimum & om
ne donum perfectum. 73
2. Superexaltat misericordia iudi
cium. 153
1. Ioan. 2. Omne quod est in mundo, aut
est concupiscentia. 490
Aduocatū habemus apud Deum
&c. 512
3. Non diligamus uerbo sed opere &
ueritate. 172
5. Tres sunt qui testimonium dant in
Cœlo. 534
Apoc. 5. Noua facio omnia. 629
5. Vidi in dextera Dei librū scriptum
110
Nemo dignus inuētus ē aperire. 111
12. Signum magnum apparuit in
Cœlo. 657
Mulier amicta sole. 61
Et in capite eius corona stellarum
duodecim. 672
21. Ciuitatem Sanctam Hierusalem,
nouam descendentem. 452
22. Ex utraque parte fluminis ligni.
566

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Quae in hoc opere continentur :

A	<i>Allegoria; nec a pijs, nec a doctis exploduntur.</i>	7
	<i>Allegoria Abraam immolantis.</i>	449
	<i>Abraam & divitis.</i>	573
	<i>Achito felis.</i>	409
	<i>Agaris. 366. & seq.</i>	
	<i>Animalium Ezechielis.</i>	217
	<i>Aquila, super Confessione</i>	480
	<i>Arborum.</i>	205
	<i>Arboris Danielis.</i>	211
	<i>Axa.</i>	457
	<i>Banania.</i>	500
	<i>Benedictionis Iacob.</i>	257
	<i>Civitatis Esdrae.</i>	261
	<i>Columna ignea.</i>	204
	<i>Confessionis.</i>	472
	<i>Cubiculi 442. Danielis. drac.</i>	357
	<i>Danielis statua.</i>	410. 642
	<i>David & Golia.</i>	500
	<i>Davidis pulcherrima.</i>	641
	<i>Davidis fugientis per cliuum Oliuarum.</i>	145
	<i>Duodecim Stellarum.</i>	674
	<i>Eucharistia contingenda.</i>	245
	<i>Fluminum Babylonis.</i>	464
	<i>Fluyj ignei.</i>	456
	<i>Fontis Iacob.</i>	190
	<i>Helia multiplicantis oleum.</i>	145
	<i>Helia sacrificantis.</i>	457
	<i>Helia videntis Deum.</i>	617
	<i>Helisei.</i>	526
	<i>Hirundinis.</i>	389
	<i>Hydriarum.</i>	335
	<i>Iacob.</i>	149. 552
	<i>Iaelis.</i>	514
	<i>Ignis sempiterni.</i>	455
	<i>Incarnationis Christi.</i>	517. 625
	<i>Ionatha insingentis Sargam in melle.</i>	232
	<i>Allego-</i>	
<i>ARON primus Sacerdos legis qualis.</i>		318
<i>Ab humanis ad Divina exemplum.</i>		407
<i>Absinentiam dulcem effecit Maria.</i>		231
<i>Accidentia Sacramenti Eucharistiae.</i>		238
<i>Actes Demonis cum quo militandum.</i>		483
<i>Acclamationes & salutationes Regum.</i>		23
<i>Actio cum Luthero de Oratione.</i>		292
<i>Adam. Adam cur vocatus est.</i>		404
<i>Adam bellum constans Deo. 371 & hoc perfidum & pestiferum.</i>		373
<i>Adam exilium. 370 quo iuste multatus est.</i>		371
<i>Adam filius Dei sed ex ancilla. 368. fugit a Deo. 113. ludebat cum Christo. 369. conivit paterna expellere Serbum Dei hereditate. 369. propria Dei Soluit accipere.</i>		372
<i>Adam infecti rotum genus humanum.</i>		405
<i>Adam peccante omnes in Adam peccavimus.</i>		404
<i>Adami peccatum quale.</i>		374
<i>Adamo quomodo fuit collata iustitia originalis.</i>		405
<i>Adoratio craturarum.</i>		14
<i>Adorationis multiplex acceptio.</i>		14
<i>Advocata Eva Maria.</i>		509
<i>Advocati officium.</i>		510
<i>Alexandri Magni facinus.</i>		275
<i>Alienus Deo colere quid.</i>		12
<i>Alloborius lapis immiscibilis facit.</i>		268

RERVM NOTABILIVM.

<i>Allegoria Iordanis & probatice piscinae.</i>		<i>Allusio ad Longinum militem.</i>	45
481		<i>Allusio ad Luciferum.</i>	439
<i>Ioseph Patriarcha.</i>	516	<i>Alma, quid significat.</i>	622
<i>Laby aenei.</i>	385. 471.	<i>Alma. Patres Virginem reddiderunt.</i>	521
<i>Ligni Vitae.</i>	213	<i>Amanti cruciatus.</i>	571
<i>Maris rubri.</i>	481	<i>Amanti nihil durum.</i>	556
<i>Mole superioris & inferioris</i>	266	<i>Ambrosiorum dolores.</i>	425
<i>Mosaici Sacerdotis velato capite orantis.</i>	304	<i>Ambrosiorum mores.</i>	311
<i>Moyssis splendescens.</i>	444	<i>Amicorum omnia communia.</i>	274
<i>Moyssis orantis.</i>	443	<i>Amicorum proprietates quia. ibidem.</i>	202
<i>Noe.</i>	181	<i>Amar, lachrymarum aqua mittitur.</i>	181
<i>Noe & columba.</i>	481	<i>Amore capti carnis vel auri, quid faciunt.</i>	194
<i>Orationis.</i>	300	<i>Amoris ignem fouere praecipit Christus.</i>	453
<i>Petentis tres panes.</i>	235	<i>Anabaptista peiores Damoribus.</i>	120
<i>Petra.</i>	467	<i>Anabaptistarum de Carne Christi. sententia.</i>	114
<i>Pharaonis.</i>	490	<i>Anabaptistarum error de penitentia.</i>	479
<i>Penitentia.</i>	478	<i>Anathematismus. in Nestorianos.</i>	133
<i>Putei Iacob.</i>	149	<i>Angeli sunt ignis & spiritus.</i>	30
<i>Rachaelis & Petra.</i>	201	<i>Angelorum circa nos praesentia.</i>	29
<i>Rhamni.</i>	570	<i>Angelorum diversi gradus & officia.</i>	75
<i>Septemgentium.</i>	202	<i>Angelorum munerum hieroglyphico lapidum designata.</i>	91
<i>Septem vitiorum.</i>	202	<i>Angelorum perfectio in gratia.</i>	74
<i>Sex hydriarum.</i>	335	<i>Angelus idem nunciat Maria quod Hie.</i>	453
<i>Silvae Hiericantina.</i>	487	<i>venias praedixit.</i>	131
<i>Solis Iosua.</i>	357. 415	<i>Anima potest esse omnia.</i>	391
<i>Statua Nabuchodonosor.</i>	410. 642	<i>Anima mala, graviora quam corporis.</i>	430
<i>Sudoris.</i>	259. 464	<i>Anima minorem quam calcei cutam habebemus.</i>	437
<i>Thebua.</i>	501	<i>Anima mors. unde.</i>	188
<i>Thimiamatis.</i>	453	<i>Anima nobilitas.</i>	388
<i>Velleris.</i>	613	<i>Anima turpis, summa miseria.</i>	431
<i>Vestis ex lana & lino.</i>	390	<i>Animam deturpat peccatum.</i>	430
<i>Vestitus.</i>	312	<i>Animam gestare in manibus, quid.</i>	398
<i>Vidua pauperis.</i>	277	<i>Antithesis Adam & Christi, quoad conceptum.</i>	517
<i>Virgarum Zachariae.</i>	42	<i>Antithe. Angelorum & nostra gratia.</i>	24
<i>Vxoris Iob.</i>	464	<i>Anima & corporis.</i>	265
<i>Allocutio sepulchri Beatae Mariae.</i>	99	<i>Doctrina. Pauli & Hereticorum de Castitate.</i>	55
<i>Altaria & templa quomodo consecrata Mariae.</i>	18	<i>Exilij Adam & Ciceronis.</i>	378
<i>Allusio ad enigmaticam Dei cognitionem.</i>	70		
<i>Allusio ad columnam nubis.</i>	343		
<i>Allusio ad Iacobum luctantem cum Angelo.</i>	316		
<i>Allusio ad Ignem inferni et Purgatorij.</i>	470		
<i>Allusio ad Ionathan insingentem Sargam in melle.</i>	232		

Fidei.

Antithesis Fidei & Spei.	246	Arrianorum aliud & aliud confunditur.	540
Filij Dei naturalis & adoptivi.	368	Arrianorum cecitas.	541
Homini in iustitia Originali & peccata.	403	Arrianorum dogma, de coornitate filij negata, quae absurda adducit.	538
Hierusalem Caelestis & terrena.	412	Arrianorum peruersa interpretatio verborum Christi.	532
Ioannis & Maria.	78	Arrianorum tria dicta de aequalitate filij Dei.	535
Ioseph Patriarcha. & viri Maria.	649	Arriam & Sabellium feriens sententia.	541
Luca & Nouariorum.	632	Auari & animam & mundum perdunt & seq.	496
Manna & Corporis Christi.	236	Anaxia mala & pericula.	494
& seq.		Anarrorum miseria.	424
Maria & aliorum qui miracula egerunt.	344	Auersio quid.	473
Maria & Arca.	60	Authoris erga Mariam affectus.	685
Maria & Christi.	278		
Maria & Dei Patris.	277		
Maria & Euae.	383, 415		
Maria & Ioseph.	283		
Maria & Sanctorum Patrum.	207		
Maria & synagoga.	175		
Mendici ad Regium thalamum & Homini ad Caelum admissi.	575		
Pramiorum antiqua & Noua legis.	307		
Saluatoris nostri & aliorum qui nomine Iesu vocabantur.	521		
Veturia & Maria.	407		
Virginum & Nuptiarum.	598		
Aperire vuluam, quae phrasia in scripturis.	630		
Apostolorum orationes.	298		
Apostrophe ad Christum in Eucharistia.	251		
Apostrophe ad Deum in causa Christi.	555		
Apostrophe Christi ad Mariam.	79, 94		
Apparitiones sanctorum.	32		
Aqua inebrians.	569		
Aqua refectiois penitentia.	472		
Aquarum gratia virtus.	196		
Arma Damonis.	486		
Arriani, Arheisito Siam parant.	534		
Arriani, Babel extruunt.	533		
Arriani, Gygansei furoris.	533		

B

ANANIAE allegoria.	500
Baptisatorum ora, melle & oleo, Ecclesia vngebat.	227
Baptisma quid abluat.	412
Baptismi virtus quid operatur.	480
Baptismus non iterandus.	480
Barlaami similitudo de mundo.	498
Basilio magno apparet Beata Virgo, quo modo.	345
Beatam me dicent omnes generationes, explicatur. 4. & seq.	
Beati, omnia vident in Deo.	332
Beatitudo, quid.	574
Beatitudo Caelestis quibus exprimitur Metaphoris.	568
Beatitudo Caelestis omne bonum complectitur.	314, 579
Beatitudine Deificantur homines.	579
Beatitudo est admitti ad societatem Ciuium supernorum.	576
Beatitudo in quo consistit.	574
Beatitudo in visione Dei.	575
Beatitudo moralibus inuisa & ineffabilis.	573
Beatitudo nostra diuersa a brutorum.	574
Beatitudo non consistit in honoribus & voluptatibus.	

Voluptatibus.	570	Carnis concupiscentia. 491. P. 493. 408.
Beatitudo non est in carne. 570. non est in diuitijs. 569. non est in mundo. 569		408.
Beatorum distincti gradus.	674	Carnis stimulus nemo est qui non perferat.
Belli spiritualis atrocitas.	485	492.
Belli spiritualis descriptio per hypobesim.	484	Caste vinete est secundum naturam.
Bellum spirituale perpetuum.	486	597
Beneficia allata per Christum.	528	Castitas grauiam habet inimicum quem
Bernardi ad virginitatem de virginitate allocutio.	588	589
Bernardi, expositio duodecim stellarum.	672	Cella Dei diuersa.
Bernardi de spe elogium.	269	218
Bernardus quid implorans orando. Monstra te esse.	323	Cella vinaria quid.
Bona mundi, malis permixta.	571	210
Bona qua in beatitudine.	580	Certitudo fidei nostra de carne Christi.
Bonitas Dei in recipiendis peccatoribus.	477	122
Bonitas Diuina in hoc elucet, quod homines suos cooperatores effecit.	295	Charitas operosa.
Bonarum affluentia in beatitudine.	679	Charitas nunquam excidit.
		334
		Cherubin cum flammeo gladio ante Paradisum collocatus, quare?
		469
		Christi caro si non erat ex Maria, quae absurda sequuntur.
		117
		Christi dilectio.
		522
		Christi Diuina opera.
		118. 546
		Christi donorum communio cum Maria.
		277
		Christi & Ioseph antithesis.
		521
		Christi fratres, qui sunt.
		647
		Christi Gazophylacium manus, pauperis.
		162
		Christi gloria.
		518
		Christi gratiae summa plenitudo. 559. difformis a plenitudine Sanctorum.
		562
		Christi immensa charitas.
		512
		Christi nomina diuersa. 152. ex quibus coaeternitas eius cum Patre, probatur.
		535
		Christi nomina ex Isaia.
		623
		Christi operationes.
		128
		Christi resurrectio est causa resurrectionis nostrae.
		199
		Christi sanguinis efficacia & fructus.
		250
		Christi sudor & durities, quid.
		239
		Christo conueniunt Diuina attributa.
		543
		Christo & Beatisqua communia.
		521
		Christo visendum.
		529
		Christum adorantur vniuersa.
		544
		Christus Angelis praelatus.
		132
		Christus confert gratiam.
		295
		Christus cur orans.
		296

<i>Christus derelictus a Deo. quomodo.</i>	564	<i>vo Maria.</i>	632
<i>Christus descendit in puteum.</i>	190	<i>Christus secundum quam scientiam nomi-</i>	
<i>Christus Deus & homo.</i>	135	<i>omnia sciuit.</i>	558
<i>Christus durius respondet Maria in Ca-</i>		<i>Christus sine peccato.</i>	552
<i>na. cur.</i>	164	<i>Christus si non ex Maria habuit carnes,</i>	
<i>Christus & Maria non essent in mundo si</i>		<i>non fuit mortuus.</i>	121
<i>haeretici stare vellemus.</i>	130	<i>Christus si non fuit Patri coaeternus, non</i>	
<i>Christus & Sancti quomodo mediatores.</i>	113	<i>quam fuit in mundo.</i>	538
<i>Christi ex duabus naturis una persona</i>		<i>Christus solus aperuit Sternum virginis,</i>	
<i>est.</i>	134	<i>quomodo.</i>	632
<i>Christus ex Tribu Levi & David.</i>	53	<i>Christus si aeterna cooperata a B. Maria.</i>	542
<i>Christus factus pro nobis peccatum. quo</i>		<i>Christus sua aeternitatem praedicat.</i>	540
<i>modo.</i>	564	<i>Christus suo nomine excellit omnia.</i>	522
<i>Christus ferebatur in manibus suis. quomodo.</i>	240	<i>Christus Verbum Dei coaeternum Patri.</i>	
<i>Christus filius David & Abraham.</i>	47		535
<i>Christus filius Dei naturalis.</i>	131	<i>Christus videndus & adorandus cum</i>	
<i>Christi fons.</i>	150	<i>Maria matre.</i>	138
<i>Christus Homo innocens & impollutus</i>		<i>Christus Vir & puer.</i>	129
<i>est.</i>	551	<i>Christus Virgo de virginum sponsus.</i>	598
<i>Christus ignem amoris fouere praecepit.</i>	455	<i>Christus victus oleo.</i>	148
<i>Christus in pauperibus fouetur.</i>	173	<i>Christus unius essentia cum Patre.</i>	532
<i>Christus ligauit Daemonem.</i>	528	<i>Cicero quomodo tulit exilium.</i>	379
<i>Christus magnus & parvus.</i>	133	<i>Circuli instar rationales Creaturae.</i>	566
<i>Christus melior Angelis.</i>	132. 559	<i>Cognitio imaginis Dei quantum uisibilis.</i>	390
<i>Christus nobis aperuit Calum & illud</i>		<i>Cognitio peccati uisibilis & necessaria.</i>	414
<i>intrare praecepit.</i>	307	<i>Cognitio sui communis omnibus gradibus.</i>	385
<i>Christus non desperauit in Cruce.</i>	547	<i>Cognitio sui, facit non peccare. 387. humi-</i>	
<i>Christus non potuit peccare.</i>	547	<i>liratatem producit.</i>	399
<i>Christus nos Saluauit.</i>	523	<i>Cognitionis sui encomia. 386. Utilitas.</i>	387
<i>Christus omnia omnibus.</i>	151	<i>Collere alienos Deos. quid.</i>	12
<i>Christus omni sciens.</i>	556	<i>Collere Deum in spiritu & ueritate quid</i>	
<i>Christus peccata sanat.</i>	160	<i>est.</i>	12
<i>Christus poterat conuertere substantiam</i>		<i>Colliridiam. quid.</i>	19
<i>panis in substantiam corporis sui.</i>	243	<i>Colliridianorum. error.</i>	19
<i>Christus qualis persona Davidi promissa.</i>	50	<i>Communio idiomaticum quando licita.</i>	247
<i>Christus quomodo proficiebat sapientia.</i>	557	<i>Communio idiomaticum in Christo, est pro-</i>	
<i>Christus quomodo proficiebat in gratia.</i>	546	<i>pter unitatem Hypostaticam.</i>	135
<i>Christus quomodo est mediator.</i>	512	<i>Comnemi Imperatoris erga Mariam uel</i>	
<i>Christus Rex, carnis nostra coronatus</i>		<i>gio.</i>	344
<i>trabea.</i>	137	<i>Comparatio corporis & anima mortua.</i>	192
<i>Christus sacerdos, sine Patre sine Matre</i>		<i>Concatenata ex Patribus expositio Ser-</i>	
<i>est.</i>	614	<i>borum consecrationis.</i>	248
<i>Christus se sua uirtute formauit in Ste-</i>		<i>Concluserit Deus omnia sub peccato. quo-</i>	
		<i>modo.</i>	

<i>modo.</i>	401	<i>quid improperant.</i>	455
<i>Conscientia cruciatus.</i>	434	<i>Damonis arma. 486 aeternitas. 487. crude-</i>	
<i>Conscientia remorsus grauitas.</i>	433	<i>litas erga nos. 523. fallacia 499. poten-</i>	
<i>Constantinopolis fons in templo Maria,</i>		<i>tia.</i>	53
<i>curus uirtutis.</i>	359	<i>Damouium meridianum quid.</i>	488
<i>Contemplantium falsicitas.</i>	445	<i>Deiparae nomen admirandum.</i>	794
<i>Conuersatio execranda cum haeticis.</i>	555	<i>Deliciae Paradyssi.</i>	380
		<i>Deliciarum mala.</i>	425
<i>Conuersio David.</i>	473	<i>Delinquente parte, imputatur toti corpo-</i>	
<i>Conuersio, quid.</i>	473	<i>ri.</i>	406
<i>Conuersum iudicium quid.</i>	156	<i>Dei. Aduentus in mundum.</i>	116
<i>Copronymus interdicis inuocatione Ma-</i>		<i>Dei & eorum qua in ipso sunt unitas.</i>	
<i>ria.</i>	322		532
<i>Copronymi blasphemia.</i>	322	<i>Dei nomen multis attributum.</i>	12
<i>Coriolani & uerucia exempla.</i>	505	<i>Dei nomina qua, sanctis attribui possunt</i>	
<i>Corona Regum spinea.</i>	570		278
<i>Coronaberis de capite Amara. quid.</i>	103	<i>Dei omnipotentia in quo elucet.</i>	345
<i>Coronari de cubilibus Leonum & Pardo</i>		<i>Dei proprietates & actus.</i>	576
<i>rum quid.</i>	106	<i>Dei scientia, qualis.</i>	556
<i>Coronatur, nullus in hac uita.</i>	673	<i>Dei simplicitas. 237. imensitas.</i>	58
<i>Corpus Christi simul in pluribus locis.</i>	239	<i>Deitas participata, quomodo imitatur</i>	
	236	<i>Deitatem per essentiam.</i>	281
<i>Corporis Christi & Manna antithesis.</i>	236	<i>Deo saluatori attributa a Prophetis,</i>	
		<i>Christo conueniunt.</i>	543
<i>Cubiculum intrare quid.</i>	442	<i>Deo soli seruendum. quomodo.</i>	15
<i>Cultus Diuini partes & munera.</i>	13	<i>Deum, mendacem faciunt Haeretici</i>	
<i>Cultus Mariae, auctoritate Sanctorum</i>			115
<i>Patrum firmatus.</i>	20	<i>Deum offendere, miseria peccantis.</i>	435
<i>Cultus Mariae honoratur Deus.</i>	20	<i>Deum uident solitarij.</i>	443
<i>Cyprianus per Mariam uirginem libera-</i>		<i>Deum uidere ineffabilis dulcedo.</i>	576
<i>tus.</i>	361	<i>Deum uidere per somnium. quid.</i>	443
<i>Cyriilli Alexandrini Saluatio E. Marie</i>		<i>Deum uirgo incorrupta decebat.</i>	637
<i>in Ephesina synodo.</i>	35	<i>Deus causa boni totius.</i>	73
		<i>Deus conclusit omnia sub peccato, quo-</i>	
		<i>modo.</i>	401
		<i>Deus constituit testamentum cum gene-</i>	
		<i>re humano.</i>	406
		<i>Deus cum Maria peculiari modo.</i>	83
		<i>Deus deest nomini in necessarijs.</i>	144
		<i>Deus Dialecticus.</i>	402
		<i>Deus dona sua tribuit hominibus sed per</i>	
		<i>orationem.</i>	251
		<i>Deus dulcia suis ministrat, uel amara in</i>	
		<i>dulcia conuertit.</i>	219
		<i>Deus est uita, qualis.</i>	186
		<i>Deus exigit a nobis misericordiam.</i>	351
		<i>Deus siguli instar.</i>	42

I N D E X

<i>Deus fouet omnia quomodo.</i>	147	<i>Diminutivum nomen multis attributum.</i>	13
<i>Deus fugientes vocat peccatores.</i>	153	<i>Diuitia non petende.</i>	308
<i>Deus genuit duos filios.</i>	368	<i>Diuitiarum mala quae. 309. vanitas.</i>	496
<i>Deus in Paradiso Ecclesia plantauit multas arbores quales & ad quid.</i>	205	<i>Domini qui potius vocandi.</i>	663
<i>Deus ipse seipsum reddebat hominem.</i>	541	<i>Domus cum Maria peculiari modo.</i>	83
<i>Deus iustitiam in se sperare.</i>	245	<i>Donorum Christi & Mariae communio.</i>	277
<i>Deus locum adornatum quare in quo quiescat.</i>	58		
<i>Deus mortuus.</i>	133		
<i>Deus non committit peccare.</i>	402		
<i>Deus non deturpauit sed incorruptam seruauit Mariam.</i>	632		
<i>Deus non est causa peccati, sed mortis sed vitae.</i>	187. & 186		
<i>Deus non potest mentiri. 108. neque peccare.</i>	546		
<i>Deus non precepit generare.</i>	603		
<i>Deus omne bonum nostrum.</i>	567		
<i>Deus omnia operatur per causas medias, quicquid ad homines pertinet.</i>	290		
<i>Deus omnibus modis hominem sibi conuigere cupit.</i>	440		
<i>Deus Pater & filius Dei unum sunt.</i>	534		
<i>Deus potest agere praeter legem communem.</i>	414		
<i>Deus quo consilio & sus est in eleuando homine.</i>	262		
<i>Deus quomodo apparebat Patribus antiquis.</i>	306		
<i>Deus quo nomina imponit hominibus.</i>	661		
<i>Deus quomodo vitam tribuit.</i>	189		
<i>Deus recens non datur.</i>	539		
<i>Deus recipit redeuntes.</i>	154		
<i>Deus restaurat collapsa.</i>	91		
<i>Deus solus aeternus, omnipotens, infinitus beatitudo.</i>	279		
<i>Deus terribilis, in veteri, amabilis in noua lege.</i>	317		
<i>Deus tota felicitas nostra.</i>	578		
<i>Deus unus per essentiam.</i>	279		
<i>Dilectio Christi.</i>	172		
<i>Diligendum opere.</i>	172		
<i>Dimittendum proximo.</i>	313		
<i>Dissillare & sperare quomodo differunt.</i>	226		

<i>Disimutivum nomen multis attributum.</i>	13
<i>Diuitia non petende.</i>	308
<i>Diuitiarum mala quae. 309. vanitas.</i>	496
<i>Domini qui potius vocandi.</i>	663
<i>Domus cum Maria peculiari modo.</i>	83
<i>Donorum Christi & Mariae communio.</i>	277

E

<i>Ecclesia cur melle & oleo baptisatorum ora ungebatur.</i>	127
<i>Elemosyna ex omnibus tribuenda.</i>	162
<i>Elemosyna intrat ante Deum.</i>	162
<i>Encomia Mariae.</i>	3
<i>Encomia Mariam Deiparam esse confidentia.</i>	140
<i>Encomia Patrum Illustrissima in Maria. 285. & seq.</i>	
<i>Encomia Penitentiae.</i>	474
<i>Epitheta B. Mariae.</i>	281 & seq.
<i>Epitheta Orinalis peccati.</i>	411
<i>Epitheta qua non sunt concessa Mariae.</i>	280
<i>Erasmi ad Virginitatem Mariam oratio. & de Mariae sententia.</i>	338
<i>Erasmi Glaucopturo, quis.</i>	319
<i>Erasmi horrenda fictio de B. M. V.</i>	323
<i>Erasmi in Mariam elogia.</i>	693
<i>Esurientiam iustitiam dulcem effecit Mariae.</i>	231
<i>Eua inuocauit Mariam.</i>	512
<i>Eua & Mariae antitipici.</i>	415
<i>Euangelista cur nihil scripserunt de propria Maria.</i>	45
<i>Eucharistia accidentia. 238. effectus.</i>	250
<i>Eucharistia continet totum Christum. quare.</i>	238
<i>Eucharistia fide contingenda.</i>	245
<i>Eucharistia manducatur spiritualiter & corporaliter.</i>	242
<i>Eucharistia maximum & minimum.</i>	237
<i>Eucharistia omne bonum.</i>	262

R E R V M N O T A B I L I V M .

<i>Eucharistia si solum panem continet quid seq. 251.</i>	251	<i>quid.</i>	88
<i>Eucharistiam adorant Angeli assistentes.</i>	249	<i>Glaucopturo Erasmi, quis.</i>	315
<i>Exilium Adami.</i>	370	<i>Gratia aquarum virtus.</i>	
<i>Exilium hominis inter bestias.</i>	381	<i>Gratia est aqua aurea. 89. & oleum illuminationis.</i>	157
<i>Exilium nostrum calamitosum & turpe.</i>	385	<i>Gratia diuersa nomina. 74. 82. & effectus.</i>	74
<i>Exorcismus. quid.</i>	28	<i>Gratia est qualitas inherens animae, non fauor externus.</i>	62
<i>Explicatio primi precepti.</i>	12	<i>Gratia quomodo redundat in corpus.</i>	409
<i>Explicatio Prophetiae Zachariae.</i>	43	<i>Gratia significat animam, vs anima corpus.</i>	192
<i>Exul. quid.</i>	375		
<i>Expositio Verborum Abraam.</i>	176		

F

<i>Facies horrendum despiciere pauperem.</i>	174
<i>Famem quare misericordes.</i>	169
<i>Fidem Abraam excessit Mariae.</i>	63
<i>Fide Sacri miracula patrarunt.</i>	345
<i>Fidei B. Mariae cum fide Abraam comparatio.</i>	63
<i>Fidei nostra certitudo de carne Christi.</i>	122
<i>Filij & successores sint patrum virtutum necesse est.</i>	168
<i>Filius Dei Adam, sed ex ancilla.</i>	368
<i>Flumina Babylonis. quid.</i>	464
<i>Flumina olei effluxerunt ex Maria.</i>	147
<i>Fomes peccati.</i>	409
<i>Fons Constantinopolis in templo Mariae cuius virtutis.</i>	359
<i>Fons de quo scaturiunt flammantes aquae.</i>	455
<i>Forma quid significat.</i>	543
<i>Fratres Praedicatorum cur in processione Saluae Reginae decantant post completorium.</i>	32

G

<i>Gabrielis verborum explicatio.</i>	624
<i>Gazophilatio Christi pauperis manus.</i>	162
<i>Generatio qualis in statu innocentiae.</i>	427
<i>Gladus pertransiens animam Mariae.</i>	

H

<i>Haeretici blaterant, Mariae ex Iosepho alios suscipisse filios.</i>	643
<i>Haeretici, circa Sacramentum Eucharistiae.</i>	242
<i>Haeretici, cur nolunt saluare Mariam.</i>	36
<i>Haeretici a Demone instruntur.</i>	335
<i>Haeretici, Deum mendacem faciunt.</i>	115
<i>Haeretici ebrii unum pro alio vel duos pronosident.</i>	647
<i>Haeretici, execrandam iudicant Virginitatem.</i>	597
<i>Haeretici, Idololatrae.</i>	22
<i>Haeretici, nonnullis in templo Mariae agnoscent.</i>	609
<i>Haeretici, occidunt animas.</i>	289
<i>Haeretici, odio persequuntur castitatem.</i>	589
<i>Haeretici, orationes excludunt.</i>	290
<i>Haeretici, polygamiam docent.</i>	592
<i>Haeretici, rationes spernunt.</i>	295
<i>Haeretici, remedia peccatorum abrogant.</i>	289
<i>Haeretici, Sanctorum inuocationem asserunt.</i>	339
<i>Haeretici, semen Chaim & Iudae.</i>	263
<i>Haeretici, spem vocant presumptionem.</i>	270
<i>Haeretici, transferunt ad Diabolum.</i>	592

<i>Hereticis, versipelles circa inuocationem Sanctorum.</i>	338
<i>Hereticis Lucas interdicit patrociniū</i>	632
<i>Hereticorum de B.V. & eius Cultu, praeclarissima sententia.</i>	6
<i>Hereticorum de B.V. Maria Cultu peruersum iudicium.</i>	9
<i>Hereticorum de B.V. genealogia, sententia.</i>	45
<i>Hereticorum de B. Virginis salutatione censura.</i>	25
<i>Hereticorum d. B. Virgine salutanda, iudicium.</i>	37
<i>Hereticorum de B. V. imitatione.</i>	214
<i>Inuocatione seu Aduocatione.</i>	323.
<i>§ 10 Miraculis. 344. Titulis seu epithetis. 278. Virginitate § 89. iudicium.</i>	
<i>Hereticorum de B. V. miraculis, etiam dicta refutantur.</i>	344
<i>Hereticorum de B. M. Virginitate ex voto tria dicta reijciuntur.</i>	593
<i>Hereticorum de B. Maria Christum generante error.</i>	628
<i>Hereticorum cauillus de Soris dissoluitur</i>	544.
<i>Hereticorum consilia & presumptuosa fides.</i>	220
<i>Hereticorum immanitas.</i>	263
<i>Hereticorum murmur de Sacramento Eucharistiae.</i>	243
<i>Hereticorum sapientia Diabolica.</i>	591
<i>Hereticorum variae & extortae vocis Kerkaromenos expositiones.</i>	80
<i>Hereticorum variae verborum Consecrationis explicationes recitantur & refutantur.</i>	246
<i>Hereticus quidam Tredecim simul duxit uxores.</i>	592
<i>Heluidiani noui.</i>	643
<i>Hiperdulie cultus cui exhibendus.</i>	20
<i>Hieroglyphicum cuiusdam hominis.</i>	411.
<i>Angolorum.</i>	91
<i>Homo ad quid creatus.</i>	459
<i>Homo ad imaginem Dei.</i>	388
<i>Homo ante peccatum qualis erat.</i>	146.
<i>Homo Chame leon &c.</i>	392
<i>Homo fuit oliua.</i>	146
<i>Homo in Dei gratia creatus.</i>	409
<i>Homo indidrecre opus imaginis.</i>	394
<i>Homo in diuersa commutatur.</i>	392
<i>Homo in iumenta degenerare potest. ibidem.</i>	395
<i>Homo in statu innocentie quomodo aliqua sciret.</i>	423
<i>Homo non mori poterat.</i>	428
<i>Homo pessimus peior Demone.</i>	396
<i>Homo potest esse Angelus. 394. & Deus 395. 396</i>	
<i>Homo Princeps creatus, super qua.</i>	396
<i>Homo seipsum perficit.</i>	394
<i>Hominis diffidentia de assequenda beatitudine.</i>	280
<i>Hominis species natua, nulla.</i>	392
<i>Hominis vita, militia quedam.</i>	483
<i>Hominem Deum quid facit.</i>	397
<i>Homines assumi possunt ad gradus Angelorum.</i>	93
<i>Hominum cum Deo summa unitas, qualis.</i>	547
<i>Hominum insensibilitas qualis.</i>	437
<i>Hominum stupor in fugienda beatitudine</i>	§ 81
<i>Hominum stupor & crudelitas in anima</i>	196
<i>Honores B. Mariae ab Ecclesia exhibiti, qui.</i>	5
<i>Honores & dignitates seculi non petende.</i>	311
<i>Humana natura vidua.</i>	145
<i>Humilibus dat gratiam Deus.</i>	228
<i>Humilitatem effecit dulcem Maria.</i>	227

I

I DIOMATVM communitio quando licita.	247
Idiomatum communitio in Christo est propter unitatem hypostaticam.	135
Idololatrye heretici.	22
Idololatrya. quid.	22
Iesu nomen excellentius alijs nominibus.	§ 19

Ignoran-

<i>Ignorantiae tenebrae in mundo post peccatum.</i>	155
<i>Ignem amoris fouere precipit Christus.</i>	455
<i>Imaginis B. V. M. mirandum.</i>	362
<i>Imago in homine quomodo.</i>	389
<i>Imitatio hominum non est Idololatrya.</i>	214
<i>Imitatio hominum, quando licita.</i>	216
<i>Imitantur Christum mali. quomodo</i>	216
<i>Incarnationis opus & misericordiam & iustitiam continet.</i>	550
<i>Incarnationis opus ineffabile. § 11. & super radmirabile.</i>	129
<i>Infirmatum genera ex peccato.</i>	421
<i>Ingratitudo humana.</i>	174
<i>Intellectualia circuli instar.</i>	566
<i>Intellectualium natura, quietem habet in solo Deo.</i>	566
<i>Inueltio in Erasmus.</i>	325
<i>Inuocare Sanctos Deus precepit.</i>	330
<i>Inuocare aliquem quando superstitio.</i>	232
<i>Inuocatio Sanctorum in scripturis S.</i>	329
<i>Ioseph sponsus Mariae eius castitas & timor.</i>	650
<i>Iouiani leges de Violatorib. Sanctorum Virginum dormiunt.</i>	591
<i>Iracundi miserabiliores obsessis.</i>	313
<i>Iridis similitudo.</i>	176
<i>Ismael, quomodo iudebat cum Isaac.</i>	356
<i>Iudei filius per Mariam a flammis ereptus.</i>	359
<i>Iudei, insensu Mariae hostes.</i>	616
<i>Iudicium mundi, de virtutibus.</i>	212
<i>Iudicium retro conuersum, quid</i>	155
<i>Iuliani interitus qualis.</i>	345
<i>Iustitia corrumpit.</i>	156
<i>Iustitia Dei quid exigit.</i>	153
<i>Iustitia in opere Incarnationis quomodo inuenta.</i>	551
<i>Iustitia originalis, quomodo fuit collata Ada.</i>	505
<i>Iustitiae actus.</i>	232
<i>Is inferno nulla redemptio.</i>	482

L ABIUM speculari. quid.	384
Labores ex peccato.	422
Lachrymae amoris & doloris.	457
Lachrymae in lapides conuertuntur.	457
Lachrymae peccata ablunt.	455
Lachrymarum encomia & virtutes.	466
Lapis Alektorius inuincibiles facit.	268
Leonis simile pulchrum.	395
Lex Diuina dormit.	110
Liber grandis, Verbum Dei.	110
Libido, matrimonij officio non extinguitur	605
Locum in quo quiescat Deus quarit adoratum.	58
Lucas Osiander non vult Maria spem tribuere.	246
Lucifer vas mirabile fuit.	91
Luciferi casus.	92
Lumen rationis qui extinctum habent.	158
Lutheri & Caluini miracula. de penitentia.	246
Lutheri calumnia & simulatio.	295
Lutheri de Inuocatione Mariae sententia.	322
Lutheri de seipso impudicissima Soc.	591
Lutheri & Nestorij inconstantia.	139
Lutheri & aliorum hereticorum de gratia Christi, iudicium.	554
Lutheri immane factum. § 90. obiurgatio. § 90. procaax lingua de oratione. 292. superbia & presumptio.	294
Luxurie flammularum fomentum.	492
Luxus non est precandus.	312

M

M AHOMETI de Maria elegium. Elegium. B. M.	87. 5. 140.
Mala anime grauiora quam corporis.	430
Mali quomodo imitantur Christum.	216
Manne & corporis Christi antithesis.	238
Maria Abraham & Davidis filia. § 4. scriptis	

pis Regis. 46. Conſanguinitate attrigit
tributa Levi. 5. Regina. 24.
Maria ſolis nomen obtinet. 62. 656. qui ex
uſit montes ſenioris 665. illuminat cor
paralitic 667. illuſtrat mentes. 668.
Marię nomē de Calis illaria 662. eius tri-
na ſignificatio. 660. idem eſt qđ gratia
plena 661. & qđ Damina & quare. 660
Maria tota pulchra 665. ſine peccato. 86.
nunquam a ſenſualitate impugnata.
664. eius fomes ligatus ibi. an contra-
xit originale peccatum. 413
Maria omnes omnium Virtutes habuit.
204. eius fides in qua exceſſit Abras 63
ſpes. & elus. conſtantia. 67. ſobrietat. 69.
ebrietas qualis. 69. orandi ſtudium.
297 caſtitas. 70. humilitas. 88. 104. cha-
ritas. 105. 176. contemplatio. 222. vita
contemplatiua. 675. Amor 678. quo
maxime Chriſtum dilexit. 276
Maria bibit lac ſapientia. & prudentię &
Virginitatis. 220. & ſeq.
Maria ſe ſuper ſe & legem eleuat. 586. ſe-
teribus feminis contraria. 587. eo ad-
mirabilis quia voto ſe obtinuit virgi-
nitatis. 587
Maria turtur caſtiſſima. 608. eius Virgi-
nitatē Mathews aſſeruit. 609. eius Vir-
ginitas Patrum ſententijs delineata.
587. qua occasione Satrum Marię Pa-
tres aſſerunt. 607
Maria credidit in Chriſtum natum. 66.
nō corruit. cadentib. Cęli columnis. 69.
puruſate Angelos exceſſit. 71
Maria gratia plena. 80. Domina & illu-
minatrix & perfectionū gratie theſau-
rus. 662. & ſeq. ſuper oēs creaturas Deo
coniunctior. 76. indiuidua a Chriſto. 77
Marię viſcera miſericordię. 156
Marię Virginitas. 167. exceſſit pauperem.
179. ſatiavit eſurientem. 180. nudum
veſtiuit. 180. aſſeruit morienti. 181. mor-
tuum ſepeliuit. 182. neceſſitatibus alia-
rum ſubuenit. 183
Maria miſericors quia filia miſericordię.
168. eius conſabulatio de miſericordia.
169. 178

Maria dulcem effecit humilitatem. 12
dulcedinem portauit paupertati. 230.
ſua nem reddidit abſtinentiam. 231. in
ſtirie. eſuriam dulcem fecit. 231
Maria exultatio. 224. dulcedo & lachry-
me. 224. humilitas quā reſpexit Deus
88. ſupplicatio in Chana pietatis non
arrogantia fuit. 183
Marię veſtitus deauratus. 89. vterus acer-
uus tritici. 85. vbera qualia 85. vt
turris. 505
Maria preſignata oraculis Prophetarum.
689. eſt Altare aureū. 323. Animatū
Cęlum in quo ampliori modo quam in
alia creatura manſit Deus. 60. de quo
Panis vite deſcendit. 236. Virga Ieſe
& Aaron. 42. 44. Mons ſublimis. 71.
Thronus & ſolum. 85. Oliva ſpectoſa.
147. Putcus aquarum ex quo vita om-
nium proceſſit. 190. Cedrus Cypreſ-
ſus. Palma. Roſa Platanus. 205. Na-
uis 235. Lapis abſiſſus. 284.
Lux mundi. 285. Porta Cęli. 285.
Pons ad vitam & ſchala Iacob. 286.
Nubes. 343. Rachel. 552. Vellus Ge-
deonis ſine vno ſecunda. 613. San-
ctuarium. 625. Porta clauſa. 627. ſi-
gnum magnum. 657. Sol tripticiter
exurens. tripliciter exuſſans. triplici-
ter refulgens. 659. Iris. 175. Ci-
ra. 191
Maria Aduocata Eue. 509 quia aſſerit
in cauſa Eue. 510 Aduocata noſtra
ad Chriſtum. 514. Apoſtolorum ma-
giſtra ſapientiſſima 668. Amica Dei.
275. ſpes noſtra. 272. Saluatrix ſeu
Salus ſeniorum. 282. Lepitua no-
ſtra. 283. Mater viuentium. 284.
Magiſtra gentium. 284. mediatrix no-
ſtra. 286 ſed non vt Chriſtus 513
Propitiatrix ad Chriſtum propitiato-
rem. 331 Opifex miraculorum. 349
Maria ſecretorum filij conſilia 665. Apoſto-
las docet 669. Hereses cōterit 668. curas
ves mortalium. 348. omnia ſcit que cir-
ca nos aguntur. 333. vult nos adiuna-
re 272. 335. Hoſtes proſeruit. 344.

martuos ſuſcitauit. 359. peccatores con-
uerſit. 360. Damonus imperat. 361. Ca-
eos illuminat. 362. peſtilentiam Roma-
nam fugat. 363. Solem retardat. 358.
potest inuare ſperantes in ſe. 272. a Deo
exaudirur 504. eius imaginis mirādū.
362. oſtendit Ieſum. 583 ad Calum re-
cipit. 583. multum laborauit pro nobis.
34. omnibus a deſt. 31.
Maria mirum ſalutis. 415. omnibus om-
nia facta eſt. 365. non eſt crumena va-
cua. 345. in vita nullum fecit miracu-
lum. 349. eius miracula non ſunt
conſilia. 350 eius miracula. euerunt
Euangelium quod. 351. viditrix Sa-
thana. 26. eius. caput contriuit. 27
Maria inuocanda. 325. eius orationis
modus & antiquitas. 327. a Caria
nihil petimus. ſed per Mariam. 327.
hanc inuocantur Sancti. 337. inuocauit
& Eua. 511. adorauit Iacob Pa-
triarcha. 686. Salutarunt Patres. 39.
hanc quare Salutarunt. 37. 39. quare
volunt heretici ſalutare. 36. hanc ſabu-
tando quale officium exercemus. 28.
Maria Deipara. 137. non genuit Diuinita-
tem ſed Deum. 142. Vere genuit cor-
pus Chriſti. 119. ſi nihil concepit. ſilius
noſtra eſt in ancipiti. 120. ſola cum
Deo Patre. ſilium habet communem.
277. eius ventris fructus quis. 582
eius ſummū honoris ſuſtigitur. 663. ha-
buit duos filios. 502
Maria. Virginitatis encomia. 582. eius ex-
Iſaia aſſertio. 621 ſi non virgo conce-
pit. nullum eſt ſignum quod Deus
promiſit. 622. reſpondet Hereticis de
integritate ſeruat. 537. inuolata in
pari. quia Deum genuit. 622. cur
incorrupta. Verbum enixa eſt. 639
Ab omni maledicto famenco liber. 636
ſine dolore peperit. 636. virgo poſt par-
tum ex Iſus uacina. 644. eius. vte-
ritus anguſtum cubile. 645. ſi genuit
ſec alium filium. eſt. in conſtan-
tia imago. 646 eius Verborum ad Ga-
brielem. germanus ſenſus. 607. in ea in

nouantur ſigna. & immutantur mi-
rabilia. 629 eius conſeſſio de ſe. 633
eſt leana. 646. eius ordinatis proſector
Ioannes. 648
Maria & Ioseph ſunt lilia caſtitatis. 654
inter eos fuit verum matrimonium.
653. quare ſponſata & quomodo. 651
Maria aſſerit a dextris Dei quomodo. 78.
in locum & ſede relictam Luciferi ſuc-
ceſſit. 94. cum anima & corpore ad
Calos aſſumpta. 96. hoc non repugnat
Diuina potentia. iuſtitia & volunta-
ti. 98. eius Thronus Regalis. & ſplen-
dor in Calis. 659. eſt Sole amictus &
ſtellis coronata licet ipſa 672. ſic Sol &
aurora eſt ſuper alios beata 675. eius co-
rona beatitudinem ſignificat. 673. ſu-
per alios magis ſidet Deum. 677
Maria quadam encomia. 140. 416. epi-
theta a Cyrillo recitata. 40. 35. ei qua
non ſunt conceſſa. 80. eius titulos. ſilli-
rios dicunt heretici. 275
Mariam non preſerimus nec equamus
Deo 16. licet ſit Regina Sanctorum om-
niū 58. 71. Dea quadam. 16. 281. ſubli-
mior Seraphinus. 20
Maria Magnum Mundi miraculum &
primum De Opus. 71.
Matrimonia que beatoria. 652
Matrimonia huius temporis qualia. 653
Matrimonij eſſentia & accidentia. 651
Matrimonio quidam coniuncti Virginita-
tem ſouerunt. 652
Mel congeſtum ab apibus in ora quorum-
dam. 232
Melle interiora irrigabis. quid. 226
Mellis & olei ſecretum. 226
Meritum vita æterna. 195
Mirabile & ſuper ad mirabile quid.
125.
Mirabilia que fecit Deus. euincunt quod
poſeſt virginem ſine vno grauidare.
619
Miracula poſſunt facere Sancti. 342. &
quomodo. 348
Miracula mortui operantur. 347
Miracula hereticorum. 359

Miraculorum effectrix oratio. 348
 Miraculorum opifices non est necesse ut
 Deum gestent in Gentre. 345
 Miraculorum opus attribuitur fidei. 45
 Misericordie corporis ex peccato. 420
 Misericordia. quid. 169. eam a nobis exigit
 Deus. 161. ea faminis non potest amo-
 ueri. 170
 Misericordie Diuina excellentia. 153
 Mola superior & inferior quid. 256
 Mors secunda quid & vnde. 187. & 188.
 Mors vnde. 186
 Mortis anxietates. 426
 Mulier fortis nauis comparatur. 234
 Mulier bona; solis nomine vocatur. 656
 Mulieres aliqua cur crudeles. 171
 Mulierum originales tituli. 658
 Mundi bona. felleum mel. 499. malis per-
 mixta. 521
 Mundi iudicium de Cirruribus. 212
 Mundus non habet substantiam. 460

N

NEBYLAE fastinatio, medicina est
 omnium. 343
 Nestorij origo & pena. 129
 Nestorij & Lutheri inconstancia. 139
 Nestoriani noui, quinam. 130
 Nestorianorum condemnatio Concilij. 143
 Nihil scire, sapientia Socratis. 417
 Nomen Iesu excellentius alijs nominibus
 519
 Nomina Dei quanam, possunt Sanctis at-
 tribui. 278
 Nomina, Deo & Sanctis communia, quo-
 modo Sanctis conueniunt. 280
 Nomina Filij Dei ex quibus eius aterni-
 tas, demonstratur. 535
 Nomina Christi diuersa. 152
 Non est pauendum ab aspectu Archa, No-
 ui Testamenti. 21
 Nuptiarum infelicitatem omnes femina
 quarunt. 635
 Nuptiarum mala & miseria. 600
 Nuptiarum maledictio. 634

Nuptiarum & Virginitatis comparatio. 498
 O
OECOLAMPADII in Virginitate
 Mariam, epistola. 7
 Olei summa effluxerunt ex Maria. 147
 Olei & mellis secretum. 226
 Olei proprietates. 151
 Oleum illuminationis gratia. 157
 Oleum multiplicauit Ecclesiam. 149
 Oleum se diffusit per omnia. 151
 Omnes Celorum ordines processerunt in
 occursum E. V. M. 101
 Omnes peccarunt. 402
 Omnia Sanitas. 315
 Omnipotentia Diuina in quo eluceat. 348
 Omnis reus perfectiones sunt in Deo. 373
 Opera misericordie B. V. exercuit quae. 179
 Operationes animae ex gratia. 193
 Oracula Sybillarum de Maria. 149
 Orandi antiquitas. 256
 Orandum persecuter. 316. quid. 314.
 in nomine Christi. 318
 Orandum quomodo in Ecclesia. 453
 Orans mente, quo peruenit. 449
 Orantis meditatio, colloquia cum Deo.
 451
 Orare labijs quid. 448. in media Synago-
 ga. 442
 Orare debemus & filij Patrem, non & rei
 iudicem. 317
 Oratio est eleuatio mentis in Deum. 441
 Oratio miraculorum effectrix. 348
 Oratio Vocalis laudabilis. 452
 Orationes excludunt H. ereticos. 290
 Orationes B. Virginitatis. 297
 Orationes Apostolorum. 298
 Orationis allegorie. 300. encomia. 298. mi-
 rabiles effectus. 300. utilitas. 299
 Orationis mentalis utilitas & fructus. 458.
 449
 Orationis Vocalis distractio. 447. lauder.
 453. causa. ibid.
 Originale peccatum est iugum grauis-
 simum. 408
 Originalis peccati epistola. 412

Ornatu

Ornatu sponsarum Christi. qualis. 399
 P
 Pures aqua uisificantis, quid, & quomo-
 do. 189
 Pythagoricum speculum, quid. 386

Q

PAENITENTIA abluit & confu-
 mit peccata. 471. & 475.
 Paenitentia encomia. 474
 Paradisi descriptio. 376. delicia. 380
 Paradisi Sita qualis. 421
 Patientia Christi & Mariae. 10
 Patriarche antiquae legis terram aspice-
 bant. 306
 Patrum sententia de assumptione Mariae.
 97
 Patrum sententia de Originali peccato.
 412
 Patribus antiquis quomodo apparebat Deus
 306
 Pauper opulentior Imperatore. 130
 Pauperis manus gazophylacium Christi
 162
 Paupertas non priuat genealogia Regia
 Mariam. 54
 Paupertas non est causa mali sed boni.
 230
 Paupertati dulcedinem apportauit Maria
 230
 Peccati cognitio terribilissima. 414
 Peccatum Adami quale. 405
 Peccatum. nihil. 414
 Peccatum originale, est iugum grauis-
 simum. 408
 Peccatum, animam derurat. 430
 Peccatum quorum malorum causa. 434.
 420. & seq.
 Peccantis miseria, offendere Deum. 435
 Peccatores nominibus suorum facinorum
 mluunt appellari. 431
 Peccatores furdi. 193
 Peter separata est petere Venenum. 308
 Præmia virtutis. 1
 Pius Quintus alter Moyses. 356
 Primi præcepti explicatio. 12
 Prophecia Iacob de Christo. 48
 Propinqua Deo Diuina. 73
 Providentia Dei, media omnibus præ-
 ditur. 203

QUID & quale, quid denotat.
 308
 Quid agendum nobis in hoc exilio. 382
 Quomodo fiet istud? non sunt Verba in-
 credulitatis. 65.

R

RABBINORVM de Christo iudi-
 cium. 612
 Rationis lumen qui extinctum habent.
 458
 Rationalia circuli infra. 566
 Rebellio carnis. 408
 Rechabitarum factum. 594
 Remorsus conscientiae grauitas. 433
 Reprobata mentis iudicium est erga Ma-
 riam male affici. 5
 Resurrectio Christi est causa resurrectio-
 nis nostrae. 199
 Rosarij Cultorum Victoria insignis. 356

S

SACRIFICIA antiqua Deus abo-
 minatur. 458
 Sacrificia non offerimus Mariae. 19
 Sacrificia offerre ad latruncis spectat. 14
 Sagitta Solis quid. 486
 Salomonis tria diffinitia. 127
 Salomonis repletum, quomodo mutauit
 auaritia. 166
 Salutatio Marianae, quale officium exer-
 census. 28
 Salutauerunt Mariam Patres. 39
 Salutatio Mariae trisariam S. C. posu-
 mis. 37
 Sancti inuocarunt Mariam. 337
 Sancti laudandi. 2
 Sancti propter spem quam a peccatis. 268
 Sancti vocantur Di. 12. 281. Salvatore. 282.
 Paralyti. 283. Patres. 284. ma. 285.

<i>S. Petri. Redemptores & capita Pa-</i>	<i>peccato. 265. non confundit. 264. Sim-</i>
<i>stores. Fundamenta. Lux mundi. 284.</i>	<i>impetus Demonis. 267</i>
<i>& seq.</i>	<i>Spirituales non se perquiritant implicari a</i>
<i>Sancti Mediatores. 286. 513. dimittunt</i>	<i>parentibus. 164</i>
<i>culpas, vindices sunt malorum. Iudices</i>	<i>Sponsam esse Christi, quanta felicitas. 598</i>
<i>mundi. Porta Celestes. Gaudium no-</i>	<i>Sponsarum Christi ornatus qualis. 599</i>
<i>strum. 285</i>	<i>Stellarum duodecim interpretatio. 672</i>
<i>Sancti recipiunt ad Beatitudinem. 285.</i>	<i>Stillare & distillare quid. 226</i>
<i>invenitur quid nobiscum agitur. 332.</i>	<i>Stregely stultia temeritas de significato no-</i>
<i>vident absentia. 333</i>	<i>minis Marię. 666</i>
<i>Sancti possunt miracula facere. 342</i>	<i>Strylo hominis scribere quid. 111</i>
<i>Sanctorum capita lumine circumfusa</i>	<i>Sublimia non vno noie appellantur. 671</i>
<i>pinguntur. quare. 673</i>	<i>Superbia mala. 497. vanitas. 497</i>
<i>Sanctorum invocatio in scripturis. 329</i>	<i>Superbis Deus resistit. 497</i>
<i>Sanctos invocare Deus precepit. 330</i>	<i>Superiora, inferiorum perfectiones continet.</i>
<i>Sanguinis Christi efficacia & fructus. 250</i>	<i>continent. 531</i>
<i>Sara lamentatio. 367</i>	<i>Superstitia, esse invocare illum qui nescit.</i>
<i>Sareptanę oleum. 145</i>	<i>non sult, non potest adiuvar. 332</i>
<i>Sathanas non excitat Sathanam. 350</i>	<i>Syllabarum de Maria. oracula. 140</i>
<i>Sicire nihil quid. 418</i>	<i>Synagoga non habuit Sbera. 164</i>
<i>Scientia acquirendę labor. 423</i>	<i>Synagoga, viscera misericordię non habuit</i>
<i>Scientia Dei qualis. 556</i>	<i>165</i>
<i>Senecę de beneficijs dandis sententia pul-</i>	<i>Synagoge & Marię antithesis. 179</i>
<i>-cherissima. 308</i>	<i>Sympathia inter ignem & aquam. 456</i>
<i>Serviendum creaturę. 15</i>	
<i>Sex hydrę implentur nunc a Christo,</i>	
<i>oratione Marię. 335</i>	
<i>Sexagenarius senex fornicatione tentatus</i>	
<i>492</i>	
<i>Similia ad quid inducuntur. 547</i>	
<i>Socratis sapientia, nihil scire. 417</i>	
<i>Soloritur ex auro. 612</i>	
<i>Soli servies quare dixit scriptura, non au-</i>	
<i>-tem, solum adorabis. 14</i>	
<i>Soli Deo serviendum. quomodo. 15</i>	
<i>Solitarij tantum Deum vident. 443</i>	
<i>Solus Deus eternus, omnipotens, infinitus,</i>	
<i>beatitudo. 279</i>	
<i>Solus Deus, Dominus vite & mortis. 279</i>	
<i>per Somnium Deum videre quid. 443</i>	
<i>Speculare labium. quid. 384</i>	
<i>Speculum Pythagoricum. quid. 386</i>	
<i>Spei efficacia. 269. elogium. ibid.</i>	
<i>Sperandum in Maria. quomodo. 271</i>	
<i>Sperare in homine, quando licitum. 272</i>	
<i>Sperare in se, iussit Deus. 246</i>	
<i>Spas conterit Sathanę vir es, 267. clemena</i>	

<i>Ventrem sequitur parvus. 47</i>	<i>Voluntas propria si impleatur non est</i>
<i>Ventris ingluvieri. mala. 426</i>	<i>petendum. 343</i>
<i>Verbi Dei perfectio. 111</i>	<i>Vota frangere illicitum. 593</i>
<i>Verborum consecrationis concatenata ex</i>	<i>Sota unde implenda. 595</i>
<i>posito. 246. 348</i>	<i>Votorum antiqua consuetudo ex lege Di-</i>
<i>Verbum Dei liber grandis. 110</i>	<i>uina. 543</i>
<i>Verbum assumens carnem de Virgine non</i>	<i>Vouendi utilitas. 593</i>
<i>obscuravit gloriam suam. 124</i>	<i>Vouentes adiuvat Deus. 595</i>
<i>Vestis ex lana & lino quid. 390</i>	<i>Vulnam aperire. qua Phrasis in scripu-</i>
<i>Veteris & Novi testamenti concordies sen-</i>	<i>ris. 039</i>
<i>sentię de Christo salvatore nostro. 542</i>	<i>Virtus honores sibi peperit. 1</i>
<i>Victoria insignis cultorum Rosarij. 356</i>	<i>Virtutes manent in Cęlo. quomodo. 677</i>
<i>Vident omnia in Deo Beati. 332</i>	<i>Virtutem sequi probro habetur. 217</i>
<i>Vindicta inimicorum non imploranda.</i>	<i>Virtutis facilitas. 596</i>
<i>312.</i>	<i>Virtutis premia. 2</i>
<i>Virga Aaron & Iesse Maria. 44</i>	<i>Visto S. Dominici de B. Virgine. 503</i>
<i>Virgines, sunt Angeli terrestres. 602</i>	<i>Vita spiritalis, sine exemplo non potest</i>
<i>Virgines ex voto quo nomine vocabantur.</i>	<i>agi. 164</i>
<i>606</i>	<i>Vita nostra mors est. 426. militia. 483.</i>
<i>Virgines in qualem thalamum a Christo</i>	<i>Vivendum Christo. 529</i>
<i>introducuntur. 602</i>	<i>Vivere peccato insania. 197</i>
<i>Virginitas in lege exosa. 585</i>	<i>Vivere Deo omne bonum. 198</i>
<i>Virginitatem non interdixit Deus. 604</i>	<i>Vna sequela Christi & Sanctorum. 216</i>
<i>Virginitatis antiquum ex Sor. institutum</i>	<i>Vngarie Regnum, peculium Marię. 356</i>
<i>605</i>	<i>Vnguentum Maria quia. 167</i>
<i>Virginitatis bona sublimia. 597</i>	<i>Vnus Deus per essentiam. 279</i>
<i>Virginitatis delicta. 600</i>	<i>Vocat Deus fugientes peccatores. 153</i>
<i>Virginitatis predicator Paulus. 603</i>	<i>Volans sagitta quid. 486</i>
<i>Virginum beatitudo. 602</i>	

I L F I N I S.

T	EMPLVM	Salomoris quomodo
		mutarat avaritia. 166
		Temporalia petere, est petere venenum.
		308
		Tenebrę ignorantię in mundo post pecca-
		tum. 155
		Terribilis Deus in veteri lege in noua a-
		mabilis. 317
		Tres greges accubantes ad Christum &
		Mariam. 192
		Tria difficilia Salomoni. 127
		Trib. Tribui, quomodo coniungi poterat. 54
		Turpis anime, summa miseria. 431

V	ANITAS	omnia. 317
		Velati capitis secreta. 305. 315. 317.
		318
		Velle & perficere bonum. 194
		Ven-

Facultas à Superioribus concessa prælo committendi has Conciones.

NOS F. PAVLVS ISARESIVS Mirandulanus, Sacrae Theologiae professor, & in Romana Curia totius Ordinis Prædicatorum Procurator, ac Reuerendissimi Magistri Generalis Vicarius &c.

Cum ex literis tuis acceperimus, te R. P. F. ABRAM BZOVIVM Polonum, nonnulla scripta in Canticum SALVE REGINA ad publicam vtilitatem prælo committenda in promptu habere; ac ideo super hoc facultatem tibi a nobis concedi, humiliter petis. Quibus quidem votis, ad Dei gloriam ac proximorum eruditionem annuere volentes, presentium serie, nostri Authoritate Officij dictam licentiam tibi damus & concedimus, quantum in nobis est: seruatis tamen omnibus & singulis seruandis, tam iuxta Sacri Concilij Tridentini sanctiones, quam Indicis, iussu Sanctissimi D. N. Papæ Clementis VIII. nuper editi regulas, ac etiam iuxta nostrarum legum series. In quorum fidem, his nostro sigillo munitis, manu propria subscripsimus. Datum Romæ in nostro Conuentu, Sanctæ Mariæ super Mineruam, die 6. Martij 1597.

Frater Paulus qui supra manu propria.

Approbatio libri a S. Officio, facta per A. R. P. F. Heliseum Capys, S. Theo. Magistrum, & olim in S. Concilio Tridentino Theologum doctissimum.

THESAVRVM laudum Sanctissimæ Deiparæ super Canticum SALVE REGINA, à R. P. F. Abraam Bzouio Ordinis Prædicatorum compositum, ob eximiam ipsius eruditionem & DIVINI THESAVRI INÆSTIMABILEM ELEGANTIAM, ego F. Heliseus Capys Sacrae Theologiae Magister Ordinis Prædicatorum, ex commissione Admodum Reuerend. PP. Procuratoris Ordinis & Inquisitoris Venetiarum, summa animi mei voluptate legi, & dignum vt ad B. Virginis gloriam, necnon Hæreticorum confusionem prælo daretur iudicavi. Tantum abest vt quippiam contra Catholicam doctrinam, bonos mores, pacem Principum in eo inuenerim. Venetijs in Conuentu Sancti Dominici die sexta Maij. Anno Domini. 1597.

Ita est. Ego F. Heliseus, qui sup. legi & approbavi manu propria.

Fr. Vinc. Arrigonius Inquisitor Generalis Venetiarum.

Nos Capita Illustrissimi Consilij X. Hauuta fede dalli Signori Reformatori del studio di Padoa, per relation delli tre à ciò deputati, cioè del Reuerendo Padre Inquisitore e del Eccel. Secretario del Senato Lorenzo Massa, & di D. Fabio Paulini Dottor Lettor publico. che nel libro intitolato, Thesaurus laudum Beatissimæ Virginis super canticum Salue Regina, del Padre F. Abraamo Bzouio dell'Ordine de Padri Predicatori non vi è cosa contra le leggi, & è degno di stampa. concedono licentia che possi esser stampato in questa Città.

Dat. Die 16. Decembris 1597.

D. Giacomo Morefini }
 D. Benetto Moro }
 D. Antonio di Priuli }

Capita Illustris. Conf. X.

Illustris. Conf. X. Secretarius

Leonardus Orthobonus

1597. a 23. Decemb. Registrato in libro.

Antonius Laured. officij
 Con. Blasph. Coadiutor.

THESAVRVS LAVDVM

^{MAE}
 SS. DEIPARAE.

Super Canticum SALVE REGINA.

FRATRIS ABRAAM BZOVII
 Ordinis Prædicatorum.

SALVE.

Viderunt eam Filię Syon, & Beatissimam prædicauerunt,
 Regina, & Concubina, & laudauerunt eam.
 Cantic. 6. Cap.

CONCIO PRIM A.

*In qua Sanctissima Virginis MARIAE Cultus, a Nouatoribus
 abrogatus, defenditur, & prædicatur.*

PLENDOR, vis, atque Maieftas virtutis ea est, vt apud omnes, omni tempore mortales, sibi sempiternos honores pepererit. Quum etenim homines, id quod excelsum, summa cum vtilitate cõiunctum est, suspiciant, & venerentur, virtute autem, nihil sublimius, nihilque diuinius excogitari potest; nihil mirum, si illam miris laudibus extulerunt, & summis honoribus profecuti sunt. Nihil admittendum, si vir

Virtus honores sibi peperit.

A cus vt

tus vt clarissimè videmus tantopere grata est multitudini, adeo iucunda bonis, sic ab improbis suspicienda : Nihil est stupendum, si nihil est a virtute profectum, quod non omni studio ab omnibus amplectatur: si virtus admirandis encomijs a cunctis celebratur; si virtutis honores, nulla consequens ætas obruit. Tanta est siquidem vis in virtute, quod nec perditorum hominum iniurijs infringi, nec inuidiæ telis confici, neque inscitia multitudinis obscurari queat: tantum robur inuictum virtutis; vt semper cum scelere, & amentia congregiendi, clarissimos reportet triumphos: talis splendor virtutis, ut lumen suum oculis omnium conspiciendum, & adorandum exhibeat. Cui nunc honestiores partes in confessibus homines tribuunt? assurgunt? loco cedunt? genua flectunt venienti? Cui celsiorem statum vltro citroque conferunt, nisi virtute excultis, virtute ornatis? Cui, nisi virtute excultis, virtute ornatis, antiquitas illa historias conscripsit: erexit statuas aureas, lapideas, plumbeas, ater non æuo duraturas? Virtute præditos, antiqui virentibus baccis, floridis coronis, aureis diadematibus coronabant; virtute fulgentibus, triumphales arcus, pyramides præaltas miro artificio erigebant: alijs altaria surgere faciebant; quibusdam incensa, & munera, certis temporibus offerri mandabant: nonnullis festa Olimpiaca, Cerealia, Augustalia, & eius generis alia instituebant, & maximo apparatu celebrabant: quorundam personas in Comedijs & Tragedijs representabāt: alijs Ciuitates fundabāt: alijs, alios honores; sempiterna dignos memoriã impendebant: vt gloriosa virtutis maiestas, temporis longitudine non senescat, atque emoriatur. Sed quid ego prophana commemoro? cum Paulus noster dicat: *Gloriam, & honorem esse omni homini operanti bonum, Iudæo primum, & Græco: non enim personarum acceptio est apud Deum.* Sit quicumque sit, ait, ille, siue Scythia barbarus, siue Paganus crudelis, siue Sacro fonte renatus Christianus: virtutem Christianam tantum complectatur: gloria, & honore coronabitur a Domino. Gloria. n. & honor omni operanti bonum. Hinc sapiens aiebat, memoriam iusti esse cum laudibus, a memoria, inquit, *Sancti in compositione odoris facta opus pigmentarij, in omni ore quasi mel indulcorabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini.* Hinc psaltes diuinus laudandum Deum in sanctis eius, admirandū

Præmia
virtutis.

Sæci lau
dandi.

Roma. 2.

Ecc. 49.

ia

a Pf. 150. in amicis ipsius prædicabat. *Laudate, ait, Dominum in sanctis eius.*
b Pf. 67. *Mirabilis Deus in sanctis suis.* Hinc sapiens monebat. *Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua. Nomina eorum viuant in generatione & generationem. Sapientiam ipsorum narrent populi, laudem eorum nunciet Ecclesia. Homines diuites in virtute pulchritudinis studium habentes, in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narandi laudes eorum.*

Apoc. 21
Osc. 2.

d Cant. 6
e Cant. 4
f Cant. 2.
g Pf. 44.
h Cant. 6

Quocirca nihil est mirandum, si etiam filia Syon. Syon illius Cælestis nouæ descendens de Cælo: filia Syon desponsata diuino sponso in fide, in iustitia in iudicio, in misericordia & miserationibus, videntes oculo mentis a vnicam illam perfectam, vnam matri suæ, electam genitrici suæ, b totam pulchram & sine macula, c totam formosam & pulcherrimam inter mulieres; videntes Reginam d quæ astitit a dextris Dei in vestitu deaurato circumdata varietate virtutum: videntes Reginam mundi, Regum progeniem, sacerdotum decus, Patriarcharum gloriam: videntes Reginam Cælorum, pulchram vt Lunã, electã ut Solẽ, consurgentem ut aurorã: uidetes Reginã Angelorum, Cælitum Triumphum, Beatorum lætitiã, Sanctissimam Virginem .s. Mariam, tanto fulgore gratiarum & virtutum splendescere, vt in illa sola si vsquam Diuina reperiantur munera; in illa congesta, quæ alicubi disseminata; in qua resplendent quæ alicubi nitescunt: Quæ Reges suos parentes iustitia: sacerdotes sanctitate, Patriarchas fide; Angelos puritate; sydera claritate, Lunam constantia, Solem splendore vincit. Quæ, vt Nazianzenus docuit, nullis æquanda mater & virgo, supra omnes decora virgines, vincens omnes Cælitum Ordines, Regina, Domina, Generis humani bonum. Quæ, vt Damascenus reliquit, res omnes creatas excellit, ac omnibus præest, vtpote rerum omnium Dominatrix censenda, postquã eius qui condidit omnia Mater effecta est: videntes, inquam, filia Syon, amicam sponsi, genitricem Dei, tanta & tali varietate virtutum vt gemmis prætiosis corruscare; Beatissimam, prædicauerunt, miris eam laudibus prosecutæ sunt. Regine quoque & concubinæ; illæ scilicet concubinæ quæ gentilitatis illegittimo thoro adiunctæ sunt, laudauerunt eam.

Luc. 1.

Beatissimam prædicauerunt. Ex quo enim. (ita sibi pollicetur

Rupert.
in Cant.
post alios
patres his
titu. or-
nat Ma-
riam.

B. Mariæ.
Encomia

A 2 tur

tur ipsa Virgo Maria) exultauit spiritus meus in Deo salutaris suo: ex quo respexit humilitatē ancillæ suæ: ex quo fecit mihi magna, qui potens est: ex quo misericordiā suam effudit de progenie in progeniem se timentem: ex quo fecit potentiam in me, in brachio suo: ex quo recordatus misericordiæ suæ, suscepit per me, Israel puerum suum, Beatam me dicent omnes generationes. *Beatissimam prædicauerunt.* Quia postquam Gabriele Paranymphe (ita de se confitetur Maria) nunciante, Spiritus Sanctus superuenit in me, & virtus Altissimi obūbrauit mihi: postquam me humili Ancilla annuente, factum est in utero meo, illud Verbum caro in effabile: postquā in me & ex me, natum est sanctum appellatum Filius Dei, Beatam me dicent omnes generationes.

Luc. I.

Beatissimam prædicauerunt, Angeli, de Cœlis ad terras delatentes, & felicissimum Dei cum hominibus connubium Euan gelizātes. Tali eā honore dignatur Archangelus Gabriel. Aue, inquit, gratia plena, Dñs tecum, Benedicta tu inter mulieres.

Beatissimam prædicauerunt Prophetæ; vt enim audiuit salutationem Mariæ, Elizabeth: exultauit infans in utero ipsius Domini præcursor: & quod voce promere non potuit, gestu corporis demonstrauit.

Beatissimam prædicauerunt Prophetissæ. Benedicta tu, ait Elizabeth non illa iam sterilis sed fecunda, inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Beata quæ credidisti, quia perficiētur in te quæ dicta sunt tibi a Domino. *Beatissimam prædicauerunt* Sanctæ mulieres. Extollens enim quædam mulier vocem de turba, ita in laudes Deiparæ prorupit, Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti.

Reginæ quoque laudauerunt eam. cætus scilicet & Ecclesiæ iustorum. Vnde Sancta mater Ecclesia sic in virgineas laudes ipsius concinnit. Beata & venerabilis es virgo Maria, quæ sine tactu pudoris inuenta es mater saluatoris. Felix namque es sacra virgo Maria & omni laude dignissima, quia ex te ortus est Sol iustitiæ Christus Deus noster. Et quia satis deprædicare virtutes eius excelsas non potest, hinc suam infantilem linguā esse profiteretur occinens. Sancta & immaculata virginitas, qui-

in orat.
de hipop.
Dom.

Reginæ laudauerunt eam. Benedicta tu (nomine totius Ecclesiæ,

clesiæ, Methodius clarissimus Christi martyr, Olympi & postea Tyri episcopus ait) & celeberrima, & desideratissima. Benedictum sit tuum Dei genitrix nomen, Diuinis benedictionibus, & omnibus gratijs, omni ex parte refertum, Tu es fidelium fax. Tu incircumscripti, si ita quidem loqui fas est circumscriptio. Tu speciosissimi floris radix. Tu creatoris mater. Tu nutrix omnia nutriētis. Tu cuncta cōpræhendentis & cōtinētis cōprehensio. Tu illius gestatrix, qui verbo suo portat vniuersa. Tu porta per quam in carnem ingressus est Deus. Benedictum sit tuum. Dei genitrix nomen.

Reginæ laudauerunt eam. In ipsius enim memoriam, tot templa magnifica, sacella ornata a fidelibus ædificata, dicata, immensis sumptibus dotata. ne scilicet deessent in sacris ædibus qui B. Domini matrē perpetuo prædicarent. In ipsius laudem tot statuae aureæ, argenteæ; tot imagines ex pario lapide, erectæ, siue in tabulis depictæ: Sanctissimæ Virginis a Gabriele salutari: deinde matris suum infantulum parturientis, ac Iesum paruulum baiulantis: atque rursus ad crucem Dominicam summo cum dolore astantis, & mortuum filium de patibulo suscipientis ac sepulturæ tradentis: & demum cum beatis spiritibus in Cœlos progredientis; nunquam, non in veneratione habitæ; illisque altaria parietes, anguli domus, viæ publicæ subinde cohonestatæ sunt. In ipsius honorem, tot tantæque feriæ solennes institutæ, & singula reuolutione annorum solennius celebratæ, ac frequentissimo sacrorum vsu, maioreque ceremoniarum apparatu condecoratæ sunt. In ipsius laudem pueri, iuuenes, viri ac senes, virgines & mulieres, de sanctissima Virginis vita, morte, gloria, reuerēter sentire ac eloqui: eius nomen sacratissimum, inferis etiam tremendum, non sine capitis vel apertione vel inflectione, exaudire ac illud honorifice vsurpare consueuerunt.

Et non solum Reginæ, sed & concubinæ, Synagogæ Demonym, (verū ne lapsus sit in verbo) congregationes segregatorū ab Ecclesia, laudauerunt, Mariam. Quid enim Mahomet in Alchorano, de Virgine Maria reliquit? An non beatissimam professus est inquiring? Nullus nascitur de filijs Adam, quem non tangat Sathan, præter Mariam & eius filium. Multi perfecti fuerunt ex viris, nulla perfecta vnquā ex mulieribus

Honores
B. Virgini
ab Ec-
clesiā ex-
hibiti.

nisi mater Iſe. Quid vero hæreticorum plerique de Maria ſenſerunt & prædicarunt? Antefignanus eorum Lutherus dicebat. *Eoipſo, ait, quod Maria mater Dei facta eſt, tam præclara & ingentia ei bona data ſunt, vt ſuperent captum cuiuſcunque.*

in com-
ment. ſu-
per Mat-
th.

Hæretico-
rum de
B. Virgi-
ne & cul-
tu eius
ſententiæ
præclaræ

Hinc. n. ois honos ac beatitudo prouenit, vt in vniuerſo humano genere, vnica perſona ſuperior ſit cunctis, cui nemo ſit par; quod cum Cæleſti Patre Filium habeat communem. atq; huc, idem Lutherus Mariæ dictum applicat, Fecit mihi magnifica qui potens eſt. Takem enim ait, ac tantum honorem in hac matris nomenclatura contineri, nemo vt maiora de illa prædicare poſſit, etiam ſi tot linguas habeat, quot flores terra; ſtellas Cælum, mare arenas ſuſtinet. Quid deinde Caluinus? Hodie, inquit, celebrari nequit allata nobis per Chriſtum benedictio, quin ſimul occurrat, quam honorifice Mariâ ornauerit Deus, qui vnigeniti filij ſui, matrem eſſe voluit. Fælix Maria, quæ Dei promiſſionem amplexâ, ſibi totique mundo ſalutem concepit ac peperit. An vero mutus eſt Bucerus in virginæ laudanda? Quam piâ teſtatur, quam egregie Catholicum ſimular hac oratione? Pius animus, inquit, de Maria vaſe tam ſancto atque electo, vt Chriſtum nobis pareret, non niſi ſanctiſſima cogitabit. Confirmat Bullingerus, Mariam plurimis, maximisque chariſmatibus a Deo eſſe donatam, atque adeo omnium gratiſſimam & chariſſimam Deo, mulieribusque prælatam omnibus, membrum Eccleſiæ excellentiſſimum; ab ipſis etiâ Angelis omnibusq; generationibus benedictam ve- reque prædicatam; cuius memoria per Eccleſiam inter fideles iugis & celeberrima eſſe debeat; eaque demum in communem vulgarium mulierum ſortem iniquiſſimè rapiatur. Et ratio- cinatur, nec perperam, hunc in modum. Si Maria benedicta eſt inter omnes mulieres, & beata ab omnibus prædicanda nationibus; inſelices certe ſunt Iudæi, qui ipſam conuitijs nunquam inceſſere deſinunt; inſelices ſunt Pſeudochriſtiani, qui Iudæis nihilo meliores, ſua laude ipſam ſpoliant. Neque con- temnenda eſt ſententia Bugenhagij Pomerani. qui veritate co- aus dixit. Fatemur vel inuiti per omnes generationes, beati- tudinè huius mulieris, de qua dixit Deus. Semen mulieris con- teret caput ſerpentis; quemadmodum Maria cecinit. Ex hoc Beatam me dicunt omnes generationes. Hæc laus Virginis

in harm.
Euan. cir-
ca 1. cap.
Luc.

in expo-
ſit 1. cap.
Matth.

in ſermō
de B. Ma-
ria Virg.

quod

Ser. de
laudâ. Ma-
ria i Deo
in lucem
dato poſt
quâ eccle-
ſiâ defe-
ruit. dedi-
cato uer-
nacula &
latina lin-
gua Ioâ-
ni Vng.
Canonico
& in-
ſpiritu-
ali
bus uic-
ario Friſin-
genſi.

quod eſt Mater Dei, quod concepit de Spiritu ſancto, & geſta- uit in vtero, & peperit ex vtero Ieſum Chriſtum filium Dei vnicum Dominum noſtrum. Superat hæc laus intellectum omnium hominum & Angelorum. Quæ autem illuſtriora epitheta, quæ maiores laudes, poſſunt cõferri in virginem, quâ illæ quas reliquit Oecolâpadius? Recte, ait, admonet Prophe- ta, vt in ſanctis laudemus Deum, In quo autem plasmate tam laudandus Deus, vt in virgine Maria, quam hodie non ſolum in habitare ceu templum Sacratiffimū, ſed ex ea & in ea carne aſſumpta homo fieri dignatus eſt? Cæli enarrant gloriâ Dei; ne inuideant; quem ipſi continere non poterant, virginis vtero clauditur. Obſtupeſcant Angeli quod ipſis præteritis, Rex eorum ad virginem diuertit. Et quomodo non per Mariam lau- dabilis Deus, in qua ſe oſtentat gratiſſimè ſi vſpiam diuina reperiantur munera? Nam vt homini communicatæ creatura- rum omnium dignitates: ita iſta omnium humanarum emi- nentiarum particeps eſt. Quid mirum ſi Parabolicos nulli nõ creaturæ comparetur. dicaturq; vt eſt. Cælum ornatiffimum, Pulchra vt Luna, electa vt Sol, clarior ſyderib. ſecũdior terra, profundior abyſſis, candidior lilijs, odorator roſis, humilior violis; & rurfus. Procera vt palma in cades, exaltata vt cypreſ- ſus in Syon, exaltata vt platanus iuxta aqua, exaltata vt cedrus Libani. Et quis colligeret omnia, inquit. Quid item mirum, ſi figuris ſuis ſcriptura nobis eam delinect. quas pij non explo- dunt; licet doctiores ſublimiora reconditoraq; ex eis hauriant myſteria. Recte & ipſa dicitur. Ardens rubus Moyſis, virga Aaron, vellus Gedeonis, archa fæderis, turris Dauid. Thronus Salomonis, hortus concludus, fons ſignatus, porta clauſa, veſti- mentum Sūmi ſacerdotis, atq; alijs modis. An & ad humanas laudes tranſeundum? Quid ergo mirum ſi dicatur, cum ita ſit, quod fide vincat Abraam, patientia longanimitateq; Iſaac & Iacob, caſtitate Ioseph, mititate Dauid, maieſtate Salomonè, religione Iofiam; & vt ſemel dicam, omnes omnibus numeris vincat, excellatq; ita vt in vnoquoq; virtutū genere, ac ſi ſolum illud peculiare fuiſſet. Superuacuum foret, eam conferre Sare, Rebeche, Racheli, Delboræ, Heſter, & alijs Sãctis mulieribus, quæ & viros intantum anteiuit. Quin potius ſi cæleſtes Ango- liceq; virtutes nobis cognitæ eſſent, in eis liceret nobilius co-

gnoscere quid illi cum vnaqua; commune. Sed quæ supra omnes, quæ Regina est omnium, quam Deus præ omnibus honorauit, cui similis non reperitur alia, quid non affecuta quod eminentissimam probet? Nunquam de me ait ille, vt in Domino confido audietur, quasi auerfer eam. Erga quam minus bene affici (audite, audite, quanti fecerit iste Deiparam Mariam) **REPROBATAE MENTIS** certum existimem indicium. Et quomodo non amarem? Et quis est qui in eius non rapiatur amorem? Quam Deus ipse amat, quam venerantur Angeli & Archàngeli, quæ peperit Saluatorẽ mudi, quæ Regina appellatur misericordiæ, quæ humani generis est aduocata. Eia hortor iterũ atq; iterũ, vt summis virib. per eã laudemus Deũ. Ariorũ recenserẽ de virgine præconia, ni vobis persuasum esset, illã splendore virtutum & meritorũ tantã sibi gloriã peperisse, vt non a beatis spiritibus solum, non tantum a religiosissimis suis filijs, sed a veritatis oforibus quoq; ab impijs deniq; & infidelibus, summis concelebratur laudibus. Felix ester & quater felix ò sanctissima virgo. Felix Maria quam nõ solum filiã Syon, non modo Reginã, sed & concubinã laudauerunt & beatissimam prædicauerunt. Felix, vt doctissimi Cardinalis Turrecrematae verbis vtar, quam Angeli laudibus prosequuntur. Felix quam Apostolorum chorus honorat. Felix quam martyres candidati beatificant. Felix quam sanctorum confessorum stolarus concelebrat numerus. Felix cui sanctorum virginum cum suis palmis exultans occurrit exercitus. Felix Maria cui non solum ex ore infantium & lactentium, sed per iugulum etiam Aduersariorum, Deus laudem perficit. Felix quam non tantum Ecclesiã iustorum, sed etiam congregationes hæreticorum honoribus prosequuntur, encomys illustant. Sed quid? Hæreticorum congregationes; ais (sic aspicio vos me velle alloqui) Beatissimam prædicarunt Mariam? laudibus celebrarunt virginem? An non ipsi contaminarunt honorem Mariæ? An non ipsi cultum abrogarunt Deiparæ? Meministine illius quæ rimoniæ, quam aliquando ipsa sanctissima Dei mater faciebat sponso. Dilecte mi, ad quem conuersio mea, qui es meus mihi & ego tibi: intuere, quod a filij matris meæ pugnaverunt contra me, Et non tantum isti b sed & custodes murorum qui circumeunt Ciuitatem inuenerunt me, percuferunt me:

Reprobatae mentis indicium est erga Mariam male affici.

a Cant. 7.
b cant. 5.

me: vulnerauerunt me: tulerunt pallium meum custodes murorum. Quomodo ergo beatissimam prædicauerunt? Quomodo Beatam illam dicunt omnes generationes? Nisi forte depilationem, vulnera tumentia, infandum bellum dixeris benedictionem, laudem & honorem? *Filij matris meæ*, olim progeniti Deo in fonte sacrato, olim coniuncti per sacrorum communionem, olim deuincti Deo per religiosam promissionem. *Pugnaverunt contra me* verbis mendatij, acuerunt linguas suas sicut serpentes, lingua eorum gladius acutus. *Custodes murorum* impij blasphemii, peruicaces, damnatae fidei, emotæ mentis nõ homines sed hominum fax. *Inuenerunt me, & tulerunt pallium meum*, pallium laudis, pallium honoris, quo a te dulcis sponse meus, a filiabus Syon, a virtutibus Cælestibus, ab omni generatione & progenie fueram adornata. Tulit pallium honoris mei sacrilegus a Lutherus; dum meum cultum immodicè esse a cultorib. meis prædicatum asserit. Tulit palium honoris mei b Caluinus, qui eos qui me nomine Deæ dignati sunt, atrocem mihi & Deo iniuriam facere iudicat. Depilauit me Buccerus, c Summos meos cultores, summos & meos & Dei blasphematores estimas. spoliavit me laude mea Oecolapadius; cultũ meũ cultũ idolorũ esse ogganiens. Taceo d Ioannis Marbachij sedã procacitatem. e Coruini virulẽtam linguam. f Vigandus g Brennius g cæteri q. eius farinae homines, Catholicos de primo præcepto ob Mariæ cultum violato, impudenter accusant, & Mariæ cultum ab Ecclesijs tot sæculis obseruatum, ad prohibitum Dei cultum, & enorme scelus idololatriæ transferunt; nosque itidem ob singularẽ Mariæ venerationem, idololatriæ aggregare, vt pote qui illam tanquam iræ Diuinæ reconciliatricẽ adoremus, neutiquam erubescunt. Melanchton vero atrox atq; maledicus conuiciator, h nos Colliridianis olim sub temporibus Epiphaniij damnatis annumerare non veretur. Narat, (inquit Melanchton) Epiphanius, sua ætate mulieres in Syria statuã Mariæ circumtulisse, & ei liba & nescio quas res alias obtulisse. Quem morem inter hæreses recenseret, oppræssum esse diligentia & autoritate Episcoporum, eo quod esset ethnici furoris imitatio. Nunc (subdit Melanchton) magna pietas ducitur celerè Mariam, inuocare Mariam, donaria libenter cumulare. Quomodo igitur beatissimam prædicauerunt, quam summis conui-

Hæreticorum de cultu Mariæ iudicium peruersum.

ain postila circa euang. nati. Mar. b in 2. c. Ioan. c in 12. c. Math.

d in lib de miraculi uirgin. cont. eis engr. e lib. colloqu. de inuoc. Sã. f in confutat. cathech. Austr. g in cathech. circa. x. p. r. h in respõsione ad clerũ Coni. nien.

conuitijs, profciderunt. Quomodo laudauerunt cuius, cultores idololatriæ aggregauerunt? inter Ethnicos blasphemos conscripserunt? Quid hic primum mirabor? Filij Dei & sanctissimæ virginittatis Principis patientiam? An vero istorum inconstantiam? impudentiam? peruatiam? Patientiã in quã Christi & Mariæ. Lectulum tuum dilecte sponse sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios ad bella doctissimi, vniuscuiusq; ensis super femur suum. Quid dico sexaginta? vno verbo dic ad Patrem. Pater mi, gloria matris meæ est gloria mea, gloriam meam alteri non dabo; vides ne istos filios iniquos, semen Chamiticum, denudantes atq; deturpantes honestiora mea. vides istos rebelles, qui cristas suas inflectere nolunt nomini meo & virginis, quam ego præcæteris volui honorare: Exhibebit tibi modo plusquam duodecim legiones Angelorum. Collum tuum o sponsa sicut turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clipei pendent ex ea, omnis armatura forium. Tu ipsa non modo suavis es & decora, sed & terribilis vt castrorum acies ordinata. Cur ergo vterq; arma non intorquetis, contra istos rebelles, maledicam in vestrum honorem vibrantes linguam? Cur honorem vestrum ab istis improbis, non vindicatis? Denudarant olim filij scelesti, verecundiora Patris sui, & sempiterna maledictione impietatem illorum puniuiti; ecce nunc spoliant, derurpant honestiora tua; te & matrem tuam honore debito depilant. vt quid patienter sustines? Contra te o dulcis virgo, Draconis pestiferi ministri, venenatas exhibent linguas, vt quid in desertum fugis? vt quid non te conuertis, & vel Michaeli non præcipis, vt ipse gladio flammanti illas serpentinas præscidat linguas? vel tu ipsa calcaneo tuo, quæ calcaneo caput Dæmonis cõtriuisti, illorum improba capita non conculcas? non ad nihilum redigis? Vterq; apprhende arma & scutum; præcipite verbo fortibus vestris, gladios ancipites vibrent, ad faciendam vindictam in his peruersis nationibus, increpationes in his scelestis populis. Regum furorem & potentiam Copronimorum atq; Iulianorum, si qui sunt vestri atroces hostes, nolite pauere. Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Faciant in eis iudicium conscripum, Gloria n.

hæc

hec quam rapiunt, est tua propria, a matre tua quam honore præuenisti non alienanda: gloria hæc est omnium sãctorum tuorum. Gloriam tuam & illorum alteri ne dederis. Gloria Matris est gloria tua, vt. n. corona senum filij filiorum; sic gloria filiorum, parentes eorum. Si igitur mater tua ignobilis & in honorabilis erit, si mater tua ignominijs quorumcunq; exposita erit, in tuam hoc iniuriam & ignominiã decider. Tu pollicitus es feruis tuis. *Qui mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.* Quapropter & Dauid dicebat. *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* non. n. maiores honores quis assequi potest quã honores a Deo: ecce mater tua tibi triginta & tribus annis ministravit, omnia materna obsequia præstitit, super omnes tuos amicos maiori nexu amoris tibi deuincta est. hanc veneratur Deus Pater Cælestis, hanc adorant cælestes ciues. hanc honorant Ecclesiæ iustorum; vt quid dehonore illam his infaustis filijs permittis? Mirabor etiam istorum inconstantiam, dum se more Protheorum in diuersas efformant formas; dum ex vno ore & calidum & frigidum efflant; dum virgineum cultum & oppugnant, & propugnant. Nõ alios nunc cefores appello, præter vos; vosmetipsos o Prothei, iudices esse nostros imploro & constituo. Quomodo gnato Luthere, (te obretor), nostri Monachi laudes Mariæ, imodicè deprædicarunt; si vt tu docuisti, omnem honorem ac beatitudinem tantam sibi vendicet Maria vt in vniuerso humano genere, vnica persona superior sit cunctis? si superant captum cuiusq; eius munera: si laudes eius nemo deprædicare potest, etiam si tot linguas habeat, quot flores terra, stellas celum, mare arenas sustinet? si non potest celebrari allata per Christum nobis benedictio quin simul occurrat, quam honorifice Mariam ornauerit Deus, vt tu Caluine voluisti; quomodo atrocem Deo & Mariæ iniuriam faciunt, qui illam diuinis encomijs celebrarunt? quomodo eò progressus est vesanus furor, vt Christi nudati spolijs eam ornarint? Si pius animus de sanctissima virgine, non nisi sanctissima cogitare debet, vt obseruasti Bucere. quomodo summi Mariæ cultores, summi blasphematores sunt ipsius? Si Mariæ memoria per Ecclesiam inter fideles celeberrima esse debet. si in felices censer Bullingerus, Iudeos, qui ipsam conuitijs incessere nunquam desinant si infelices sunt Pseudochristiani, qui sua laude ipsam spoliant.

Prou. 17.

Cant. 3.

Prou. 17.

Ioan. 12.

Gen. 9.

A poc. 12

Psal. 149

lian. si superat eius laus intellectum omnium hominum & Angelorum, vt cetera turba vestra predicauit. Quomodo Catholici primi precepti violatores existunt? Quomodo cultores Marię, cultores idolorum sunt? Quo iure Colliridianis ab Ecclesia reprobis aggregamur? Si obtupescunt Angeli ad munera que in Maria corruscant, si nihil non affecta Maria, quod eminentissimam probet, si in nullo plasmate tam laudandus Deus vt in virgine Maria. si illam Deus pre omnibus honorauit. si uenerantur Angeli & Archangeli. si summis uiribus nos ad hortamini, vt per eam laudemus Deum. si reprobarę mentis certum indicium existimasti Ocolampadi erga uirginem minus bene affici. quomodo cultus Marię cultus idolorum est? Nollebas Ocolampadi ex cultu Marię aliquid diminui, modo Diuino Cultui uero illi, quo colitur in spiritu & ueritate decedat nihil: uero illi cultui Diuino, quo colitur in spiritu & ueritate, decedat nihil; non enim illi cultum impendimus Latrię: vt quid igitur idololatrię insimulamur? Cultus Dei in spiritu & ueritate, a Sanctis nomine Latrię nuncupatus, est; vt secundum preceptum Dei non habeamus alienos Deos, coram illo forti zelote, omnipotente Deo. *Alienos autem dixit, non habeamus.* non quod non nominare debeamus alios Deos præter ipsum; sunt. n. alij siue in cęlo siue in terra qui a scriptura dicantur Dij, sed non habeamus, non s. alios ipsi æquemus, neue quę sibi peculiaria sunt, uelut omnipotentia, sapientia, Bonitas æternitas, alijs quam illi soli, uelut authori, tribuamus. *Alienos dixit* non habeamus, non autem intimos, amicitię uinculis cõiunctos Deo; non illos qui gratię communionem vt a Dionisius ille magnus aiebat, Deificati sunt: non illos qui per prætiosa & maxima dona b vt Petrus docuit effecti sunt Diuinę confortes naturę, fugientes eius quę in mundo est concupiscentię corruptionem: non illos qui, vt idem Petrus ait, ministrantes in fide uirtutem, in uirtute scientiam, in scientia abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem, in charitate autem imaginem Dei in animab. suis perfecte expresserunt. *Alieno dixit;* c non illos qui Spiritus Sancti participatione Dij effecti sunt. *Alienos dixit* non illos qui ab ipso Dij appellati, Dij constituti sunt. Qualis erat Moyfes ad quam

in ferm
de lauda-
Deum
in Maria.

Exod. 20.

a lib. eccl.
Hie. c. 1.
b. 2. Pet. 1.
c. Basil. de
S. Spiritu

d. Exod.
2.

Colere
Deum in
spiritu &
ueritate
quid.
Primipre
cepti ex-
plicatio.
Alienos
Deos qd

Dei no
me mul-
tis tribu-
tum.

quem nomen Dei translatum a Deo ipso legimus. Ecce inquit constitui te Deum Pharaonis. Quales erant Principes, & sunt omnes homines publica dignitate præcellentes, de quibus idem Deus præcipit, a Dijs non detrahes, & Principi populi tui ne maledices. Quales erant de quibus Diuinus Spiritus b. Ego dixi Dij estis, & filij Excelsis omnes: Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. Quales sunt de quibus Psaltes c Minuisti eum paulominus ab Angelis, legitur Hebraice Heloim. quod est Dijs. *Alienos dixit:* illos scilicet quos colebat cæca. Gentilitas: quos d furata fuerat Rachel patri suo: quos e plangebat Michas sacerdos, Deos inquit meos tulistis: f quos ignorabant sancti Patres Israelitarum. *Alienos dixit:* illos scilicet qui noui recentisque uenerunt, quos non coluerunt patres Iudæorum: illos quibus in excelsis lucos plantarunt, aras extruxerunt, immolauerunt filios suos & filias tuas Demonijs. *Alienos dixit* illos scilicet de quibus proterue testati sunt Iudæi. g faciamus uota nostra quę uouimus, vt sacrificemus Reginę Cœli, Lunę .l. & libemus ei libamina: *Alienos dixit,* illos scilicet de quib. Deus conquebatur h Filij colligunt ligna, & Patres succendunt igne, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginę Cœli, & libent Dijs alienis, & me ad iracundiam prouocent. *Alienos dixit,* illos scilicet inter quos Apostolus Sathanam commemorat, Deus, i ait huius sæculi excæcauit mentes infidelium. Quibus & carnem ascribit. k Quorum inquit, Deus uenter est, & gloria in confusione ipsorum. *Alienos dixit,* nam & si sunt qui dicantur Dij siue in cęlo siue in terra; siquidẽ sunt Dij multi & Domini multi; nobis tamen vnus est, Deus pater ex quo omnia. & vnus Dominus Iesus Christus per quem omnia & nos per ipsum. scientes quod nihil est idolum in mundo, & nullus est Deus per essentiam nisi vnus, cui soli nos fidere, in quem sperare, quę denique super omnia amare oportet. Cultus Dei (vt ad priora regrediamur) in spiritu & ueritate, nihil aliud requirit, præter fidem, spem & charitatem. Fidem exigit. l Creditis in Deum & in me credite. Spem. m spera in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Charitatem. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua; vt scilicet quantum animo intellectu uoluntate. consequi possu-

a Exod.
22.
b Ps. 81.

c Psal. 8.

d Gen. 31
e Iud. 18.
f Deut.
32.

g Hier. 44

h Hier. 7.

i 2. Cor. 4
k Psal. 3.

l 1. Cor. 8.

m Io. 14
n Deut. 6

Cultus
Diuini
partes &
munera.

Sacrificia
offerre ad
latriam
spectat.

possumus Deum diligamus; vt omnem affectum, ac omnes tam animi quam corporis vires, ad amandum, honorandum, colendum Deum; ad obtemperandum, obsequendum ac obediendum ei, conuertamus. Cultus Dei in spiritu & veritate requirit, vt nemini præter ipsum sacrificia libentur, hostiæ offerantur, vota nuncupentur, altaria construantur. Homo quilibet, ita Deus præcipit, de domo Israel; si occiderit bouem aut ouem siue capram in castris, siue extra castra & non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit. Cultus Dei in spiritu & veritate requirit vt Deum nostrum timeamus, & illi soli seruiamus. Quo etiam scripturæ loco vsus est Saluator contra Sathanam tentatorem, dicens. Dominum Deum adorabis, & illi soli seruius. Quare autem non apposuerit, Dominum Deum tuum solum adorabis, sicut. Illi soli seruius. Secunda Synodus Nicena declarauit. Adoratio, inquit, nihil est quam salutem dicere. & est vox multæ significationis. Adoratio enim est, cum venerationem, desiderium, & timorem significamus. Ita nos vestrum virtuosissimum & placidissimum Imperium adoramus. Est Adoratio quæ rantum timorem significat vt Jacob, adorauit Esau. Est quæ gratiam notat, quomodo Abraam pro agro quem accepit a filiis Heth in sepulchrum Saræ vxoris suæ, adorauit illos. Rursus qui beneficium se accepturos sperant a potentioribus, eos adorant. vt Jacob adorauit Pharaonem. Sumitur etiam pro cultu adorationis in spiritu qui Deo tribuitur, Hinc scriptura Diuina, dicens, Deum tuum adorabis, & illi soli cultum exhibebis. Adorabis absolute ponit, neque adijcit soli, vt significetur vox notionis & æquiوتا. Cultum autem exhibebis siue seruius, quod Græce est Latreusis, soli adijcit. Quam ob causam latriam soli Deo tribuimus, ad illumque referimus. In eandem sententiã Damascenus aiebat. Adoratio, inquit, est submissionis & honoris signum. Adorationis modos plane nouimus esse differentes. Omnium prima adoratio est quam soli Deo suapte natura adorando exhibemus per latriam. Proximo ordine sequitur, quam offerimus amicis ac famulis Dei, quemadmodum Iosue filius Naue & Daniel Angelum adorarunt. Aut etiam quæ locis Deo consecratis debetur, vt cum ait Dauid, a Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius^b Adorate scabellum pedum

Leuit. 17

Deut. 6.
Matth. 4.

in exēpla
Tara &
vniuersæ
Synodi ad
Imperato
res. quæ ē
in fine 7.
Act.

lib. 4. Or
thod. cap.
17. & lib.
1. Apolo.

a Ps. 131.

Adoratio
nis multi
plex accep
tio.

Adoratio
creatura
rum.

pedum eius. Vnde scimus, quod c Abraam & Loth Angelos adorauerunt, quod a Iacob septies, obuiantem sibi fratrem adorauit. quod eius^b filij fratrem Ioseph, quod Moyse Iethro focerum suum. quod c Iudith Holofernem in conopeo sedentem, quod d Jonathan Dauid cadens pronus in terram, quod e Nathan, Abigail, Bersabee procidentes super faciem, Regem Dauid, quod Sunamitis religiosa corruens ad pedes eius, quod Nabuchodonosor Danielelem, quod^f Cornelius vir iustus & religiosus ad genua Petri prouolutus adorauit. Neq; tamen illos scriptura idololatrias pronuciare audeat: quum in his & Patriarche, & Prophetæ, & iusti, & Religiosi reperiantur. Sed neque etiam seruitus ita propria Deo est in vniuersum, vt nulli alteri citra vitium idololatriæ seruire liceat. cum Paulus, non solum non prohibeat hominem homini seruire; quin etiam de eo quemadmodum seruire oporteat præcepta dederit. h Serui, inquit, obedite Dominis carnalibus, cum timore & trimore, in simplicitate cordis vestri sicut Christo; non ad oculos seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi. Quid? Ergo Paulus docuit idolatriam? Sed nunquam id vel cogitare Paulo in mentem venit, vt Diuinum honorem quem prædicabat, ad homines trāsferre vellet i Soli enim Deo honorem deferendum dicebat: Gloriam tamen & honorem esse omni homini operanti bonum constanter affirmabat. solum Deum adorandum esse iubebat; adoratores autem aliorum hominū haud contemnebat. Soli Deo seruiendū esse sciebat; seruitutis tñ humanæ præcepta imponebat. Seruitus. n. latriæ soli Deo debita & nemini concessa, neutiq; pugnat cū seruitute Dulie vel Hyperdulie. Adoratio & honor & laus latriæ, nō cōtrariat^l adorationi Dulie & Hyperdulie. Adorare, n. inquebat ipse Lutherus in scripturis nihil aliud est, q̄ inclinari, honore deferre, curuari & genuflectere, & eos coram quib. nos deijcimus pro Dominis agnoscere. Adorare, inquit Bullingerus, est caput nudare, geniculari seu flectere, aut inclinare caput vel corpus, procumbere, honorem exhibere, & venerari, reuererique. Adorarunt, ait, s. genuflexerunt, caput nudarunt, & procubuerunt sancti ante magistratus, & Prophetas, Principes & Doctores populi, virosque venerabiles. Quia Deus hoc præcipit, qui & operatur per illos salutem hominum. & homines sunt viua imago Dei.

Seruiendū
creaturæ.

Soli Deo
seruiendū
quomodo.

Cultus

Cultus ergo, (vt hanc materiam contrahamus) Dei in spiritu & veritate est, nullam creaturam Deo vel æquare vel præferre; in neminem creaturam credere, & sperare, fidere nulli vt auctori gratiarum: nullam creaturam ex toto corde, anima, mēte, virtute, & fortitudine amare: nulli sacrificia offerre, vota vouere, altaria & templa extruere, nulli creaturæ cultum latriæ impendere. Monstrate nunc nobis, per Deum & salutem vestram vos oro, tale quid in cultu Mariæ: declarate quomodo Mariam, Deo exæquamus vel præferimus? Quomodo in Mariam credimus? in Maria vt Deo speramus? Mariæ vt Deo confidimus? Quomodo illam toto corde & medullis animæ diligamus vt Deum? Quæ sacrificia illi litamus? vota vouemus? Altaria & templa extruimus? Quomodo illi cultum Latriæ soli Deo debitum exhibemus? At de Spe, Inuocatione Imitatione alibi est sermo instituendus, nunc de reliquis partibus cultus cum Ioanne, Cantacuzeno Rege Constantinopolis, qui vitam splendidam Regalem, cum Religiosa vili & despecta commutat dicimus. Nos equidem, ait, qui Christum profite mur, vnum Deum adoramus creatorem omnium visibilium & inuisibilium, huiusq; Verbum & Filium Christum. Hæc vera sunt, nec sentimus aliter talem. n. hunc credimus & fatemur. Diuam vero virginem Mariam creaturam Dei iudicamus & ancillam. Credimus autem & cōfitemur, quod huic similis homo nec natus sit, nec post hac ex viro & muliere nasciturus vsque ad consummationem sæculi. Et secundum humanam quidem naturam, eam Angelis inferiorem iudicamus tanquam hominem; honore aut & sanctimonia ipsam omnibus Angelis indubie præferimus eo quod verbum & Filium Dei secundum carnem peperit, omnesque nos illam Aduocatam & Auxiliatricem agnoscimus. Orat & intercedit indefinenter pro nobis peccatoribus. Miracula edit & operatur, admiratione & stupore digna. Hanc COLIMVS non vt Deum sed vt matrem filij Dei secundum carnem: cæterum Anathema sit, quisquis vel duos vel tres plures Deos adorauerit, sed adoramus vnū Deū creatorem Cæli & terræ, omnium visibilium & inuisibilium.

Cantacuzeni Regis de cultu Mariæ sententia.

Maria post testem dicitur Dea.

a ser. de nat. 2
b de Christo patie.

Quod si illam Deificatam cum a Damiano Deam cum b Nazianzeno & c Damasceno appellamus; Dei honori derogatum nihil volumus. Est. n. Dea, nō aliena a Deo, sed intima Dei, sor-

eli. 4. or. c. 2.
d Ildeon. ser. 7. de assumpt. c Aug. ser. 2. de assumpt. f Damia. sec. 2. de nat. m. g Ioā. 10. h Metho. in orat. de hipop Dom.

ror Dei, amica Dei, sponsa dei d Genitrix Dei speciosa. solium gloriae Dei. e Templum misericordiae Dei, Forma Dei; sacrarium totius diuinitatis Est Dea charitate gratiatum ab ipso gratiae fonte supra omnes creaturas repleta. DEA est virgo Maria, quae Deum Deorum Saluatorem nostrum de suo immaculato vtero, mundo profudit. g Quod si illos scriptura Deos appellat, ad quos sermo Dei factus est: cur non deam appellare licebit, in qua verbum caro factum est: h quae fuit præangustus illius sinus, qui sinu suo omnia complectitur, quae fuit purificans carnis forcepts, incomprehensibilis illius roris vellus, Bethlemica ista cisterna, quam veluti vitæ refocillatricem Dauid desiderauit, & ex qua immortalitatis poculum mortalibus emanauit; per quam Deus humanam naturam indutus mortalibus innotuit; impollutum illius indumentum qui luce vti vestimento circumfunditur, Deo nullius rei alioqui indigo carnem quam non habebat mutuans, quod nimirum hac ratione omnipotens, id quod dignatus est, homo. s. vere apparet. Quid hoc illustrius? Quid hoc sublimius? Qui cælum & terram implet, cuius præterea sunt omnia quæcūq; mouentur atq; subsistunt, tui o Beata virgo factus est indigus. Tu. n. admirabilem Incarnationem quam aliquando non habuit, Deo mutuo dedisti. Tu potentem illi, corpore tanquam decenti quandam panoplia induisti; per quam quidem ipse facile & cerneretur, & teneretur; ego vero tutum & commodum ad illum accessum haberem; per quam etiam ignita, omnia maligni tela extinguuntur. Euge, euge, mater Dei & ancilla, Euge euge quæ debitorem illum habes, qui omnibus mutuatur; Deo namq; vniuersi debemus, tibi vero etiam ille debet. Proinde qui dixit. Honora Patrem tuum & matrem tuam, vt is decretum a se promulgaret atque adeo hac in parte alios excelleret, omnem matri & gratiam & honorem impendit, quæ certam secundæ natiuitatis ministram illi se præbuit, quamq; ipse Patrem hominē nesciens, secundum hanc ipsam natiuitatem, matrem viri inexpertem vltro sibi cooptrauit. Hanc igitur talem & tantam, Dei matrem, Amicam Dei, Deo super omnia creata maximo amore coniunctā, maiori gratiarū plenitudine refertam, Deæ vel Deificatæ nomine non dignabimur? Atrocē Deo & Mariæ iniuriā faciemus, si illam Deā appellabimus? Idololatriæ insimulabi-

mur quod eā vt Deā intimam Deo non alienam a Deo, veneramus? adoramus? Si Deus præcipit vt personas venerabiles, qui sunt viua imago Dei, & per quos Deus salutem humanam operatur, adoremus, quod et vos libenter fatemini; Quare illam quæ est perfectissima imago Diuinæ bonitatis, per gratiæ fulgorem illustrata, per virtutum cumulum expressa; cur illam quæ est maxime simillima Deo, & secundum animam quia gratia plena; & secundum carnem quia carnem suam Filio Dei communicauit; ad cuius similitudinem Deus homo, homo factus est. non venerabimur? non colemus? Si gloria & honor omnī homīni operanti bonum. cur per Deum, Mariam quæ super alios operum bonorum effeētrix fuit, suo honore priuatis, sua gloria spoliare contenditis? Quid vos in tantam vesaniam deduxit, vt quod alijs magnis & excellentibus personis conceditis, illi quæ superior est cunctis denegatis? Quod alijs cultoribus virtutis a Deo virtutum præmiatore, ab omnibus omni tempore mortalibus exhibitum est, Mariæ quæ fide vineit Patriarchas, spe Prophetas, constantia martires, amore Apostolos, sobrietate confessores, Castitate virgines, puritate & gratiarum splendore etiam ipsos antecedit Angelos, derogabitis? Quæ malitia? quis atrox animus? Quid mali de vobis commeruit Maria, vt summos cultores eius, summos blasphematores esse ipsius, infano iudicio condemnantes estimatis? Si in Mariam non credimus, si Mariam ex totis medullis vt Deum non diligimus, si Mariam Deo nec æquamus nec præferimus; Deam. n. illā non per essentiam sed per participium Spiritus sancti, prædicamus; si Mariæ cultum latriæ non impēdimus; vt quid idololatriæ, vt quid primi præcepti violatores esse accusamur? Si uos illud offendit, quod, inquitis; Altaria, capellas, templa Mariæ dicatis; ferias instituitis, Missas celebratis. Hæc autem Deo propria sūt: Hęc a Deo ad creaturas sine vitio idololatriæ trāsferri non possunt. Ceterum huic conuitio Faustiniaco, Augustinus ante millenos annos satisfecit. Populus Christianorum memoriam virginis, religiosa solennitate celebrat (loquebatur ille de Sanctis Martiribus. ego. verba illius adaptō. B. virgini) & ad excitandā imitationem, & ut meritis eius consocietur atq; orationibus adiuuerit. Ita tamen ut non Mariæ, sed Deo Mariæ, quamuis in memoriam Mariæ constituamus: Altaria. Quisq.

Altaria
& tēpla
quomodo
de conse-
crata Ma-
ria.

lib. 20.
cōtra Fa-
ustum. c.
21.

Anti-

Antistitum in locis Mariæ, assistens Altari dixit, Offero tibi Maria. sed quod offertur, Deo offertur, qui Mariam coronauit; ad memoriam Mariæ quam coronauit. Non sacrificamus igitur Mariæ ut calumniatur Melancthon. Colliridianos, non quidem in Syria sed in Arabia olim degentes vt Epiphanius reliquit, Quædam, inquit, mulieres in Arabia, a partibus Traciæ hanc vanitatem inuexerunt, vt statuæ virginis in curru sella superpositæ & ornata, in nomen virginis colliridem seu panem tortilem sacrificent, & simul congregentur ad participandum ex hoc sacrificio. Hos inquam phanaticos non imitamur, sed detestamur. Virginem quidem Mariam, Reginam Cæli, sed non eo sensu quo idolatrarum Iudæi suam Lunam, vocitamus, Tamen filij nostri non colligunt ligna, patres nostri nunquam succenderunt ignem, Mulieres nostræ, nostræ Catholicæ Ecclesiæ, nunquam conspēserunt vel conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ Cæli, & libent Dijs alienis, vt Deū ad iracundiam prouocent. Nullum tale, (vt reuertens ad Augustinum dico) aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel Mariæ vel cuique sanctæ animæ, vel cuiquam sancto Angelo. Et si quis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanam doctrinam, siue vt corrigatur, siue vt caueatur. Ipsi enim sancti vel homines uel Angeli exhiberi sibi nolunt, quod vni Deo deberi cognoscunt. Apparuit hoc in Paulo, inquit, & Barnaba. Dum commoti mita culis per ipsos factis, Licaonij ciues, tanquam Dijs immolare voluerunt. Conscissis enim vestimentis suis consistentes & persuadentes se Deos non esse, ista sibi fieri ueruerunt. Apparuit & in Angelis, quos legimus prohibentes se adorari, ac dicentes adoratori suo. Conseruus tuus sum & fratrum tuorum. Ista sibi plane superbi spiritus exigunt, Diabolus & Angeli eius, sicut & per omnia templa & per omnia sacra gētiliū videmus. Colimus autē Sanctā Deiparā sanctos cæteros, eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac uita colūtur sancti homines Dei; sed illos tantō deuotius quanto securius post incerta omnia superata, quantō etiam fidentiore laude prædicamus, iam in uita feliceiore victores, quam in ista ad huc pugnantes. At illo cultu qui Græcè latria dicitur, cum sit quædam propriæ Diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum. Adde,

heres. 79.
cont. Col-
lirid.

Act. 16.

Apoc. 19
& 22.

Colliri-
dianorū
error.

Sacrifi-
cia nō of-
ferimus
Mariæ.

ex Damasceno, Nycetha Patriarcha Constantinopolitano
 a Adoramus & patriæ cultum soli Deo offerimus, Creatori
 & vniuersitatis Architecto; Adoramus & sanctam Virginem
 non tanquam Deum, sed tanquam Matrem Dei secundum car-
 nem. b Sanctam Dei Genetricem, quæ Christum in carne pe-
 perit, Dei proprie vereque Matrem esse credimus, & confitemur,
 eandemque vt reuera Dei qui homo factus est, Matrem
 atque idcirco Dominam & Reginam omnis Creaturæ Diuina
 gratia effectam, Adoramus & reueremur & tanto maiori honore
 eam dignamur, Hyperdulæ scilicet, qui homini ob affinitatem
 aliquam cum Deo contractam debetur; quanto Maria in
 ter omnes affines & consanguineos Dei per translationem
 & gratiam factos, Deo propinquior existit. Ipsa enim
 Deum genuit, ipsa totam humani corporis substantiam, illi
 de sanguinibus suis tribuit ipsa, eum nouem menses utro
 sacro gestauit, infantulum uberibus lactauit, propria curâ
 educauit, virum in passione non deseruit. Tâto maiori honore
 eam veneramur, quia præ cæteris Sanctissima excelsior est
 Maria, quæ magnitudinem summæ Diuinitatis intra sui ventris
 cõclusit archanum. Antede Seraphin & in illius superioris nature
 superuola dignitatẽ, & videbis quicquid maius est, minus
 virgine, solumq; Opificem istud opus supergredi. Hæc est aurum
 fuluum nimis, quo Salomonis Tronus est uestitus. Quia
 tali modo Deus induit virginem, & in virgine indutus est, vt
 meliore non posset. Tanto maiori honore eam veneramur,
 quia præ cæteris sanctis est a Deo honorata; b ab ipsis Angelis
 adorata, vt pote in qua præ alijs magis Deus honorabilis &
 laudabilis sit. Honoratur siquidem in illa Pater æternus, dum
 grati confitemur, qd ipse ex summa fortitudine manus suæ vt
 mundum perditum recuperaret, fœmineum verum tantorum
 munerum & bonorum capacem effecit. Honoratur & Dei filius;
 dum charitati erga nos ipsius flagrantis gratias reddimus,
 quod in vterum virginis de sinu Patris vltro descendit. Honoratur
 & Spiritus sanctus; qui hoc cubile & sacrarium Dei, c Cœ-
 lum, templum, Thronum Diuinitatis, in explicabilibus Para-
 disti monilibus ornauit, vt sit superior Angelis, sublimior Cheru-
 bin & Seraphin. Honoratur tota Trinitas, quæ tot munera
 velut Dij in Pandoram, vel vt in armarium Cœleste abunde

a libr. 3. Apolog.

b In fragmento ex lib. 20. Theauri Orthodox.

a Dami. Ser. 1. de Nat. Maria.

b Epip. ser. de laude Mat.

c Epip.

Cultus B. Mariæ auctoritate sancto- rum Patrum firmatus.

Maria sublimior Seraphinis.

Cultu Mariæ honorauit Deus.

contu-

a Ephr. orat. de laud. Maria. b Chryf. orat. de annũcia. Maria. c Ber. ser. 2. de aduent. d Efic. ho. a. de laud. d. b. Mar. Hieron. lib. 3. in Esai. c. 7. e Ambr. ser. 8. r. f Ildeph. ser. 3. de aff. g Hier. ad uer. Loui. h Ber. ser. 3. de assu. & ser. 4. de eodem & ser. 2. de eodẽ. i Dama. orat. de dormit. Beip. k Ciril. hom. 6. in Nest. Ephr. Oratio. de laud. Maria. m Ber. ser. 3. de misus. n Ser. de Nat. Maria. xia. 1. Reg. 6. i Cant. 8. & Cant. 4.

contulerit, vt inde dicatur & sit a Paradisus uoluptatis omni li-
 gno fructifero confusus, b Paradisus deliciarum & immortalita-
 tis c Paradisus rationalis, d Domus sapientiæ, e fœderis archa f i
 speculum & species totius castitatis, g Liliũ inter spinas, h hor-
 tus conclusus, fons signatus, Columba formosa delitijs
 spiritualibus affluens, lampas ardentissima. i lapis inextingui-
 bilis k Margarita Regni Cœlestis prætiosa, l vas auri solidum
 ornatum omni lapide prætioso. m virgula Fumi ex aromatib;
 Oliua fructifera in dõmo Dei, scala Iacob, altare Thimiamatis
 Pulchra ut Luna, electa ut Sol.

Quis igitur, ut dicam cum Iustiniano, Deum non hono-
 ret in uirgine? Quis hanc sublimem uirginem non laudibus
 exornet? Quis hanc lucem sæculi, hoc speculum sanctitatis
 immaculatum, hoc templum & fœderis archam Diuinis ma-
 nibus fabricaram, non suspiciat. admiretur? adoret? ueneretur?
 Adorare iusserat Psaltes, in loco ubi steterunt pedes Dei,
 Ecce uirginem habetis, ubi ipse deus stetit; in cuius substantia
 ex ea accepta ut homo substitit, Ecce fœminam uidetis, quæ
 utero suo circumdedit uirum Gigantæ immensitatis, Adorate
 igitur locum hunc ubi steterunt pedes eius. Præcipiebat Diui-
 nus uir. Adorate aut, scabellum pedum eius, quia sanctum est.
 Ecce Beata Virgo scabellũ pedum Dei est, & scabellum san-
 ctum, super alios sanctificatum. Adorate ergo, ueneramini Ma-
 riam. Forte paueris aspectum huius loci? Forte timetis uidere
 & admirari Archã istã uiuentẽ de auratã, ne uobis illa mors
 acerba, ut quondã Bethsamtis mirantib; lignẽã Archam acci-
 dat? verũ, isthæc archa censetur esse non timoris sed amoris, nõ
 mortis sed uitæ. a Vas electionis. b Desiderium collium æternor-
 rum. c Cunctis desiderata gentibus. d Omnium perfugium.
 Salus vniuersorum. f spes miserorum vnicum nobis in ter-
 ra solatium. g tutissimum singulareq; perditorum refugium. h
 de laud. Accedite ad illam & facies vestræ non confundentur. Admiran-
 te sunt illam Cœlestes substantiæ. i Quæ est ista quæ ascendit de
 deserto delitijs affluens inixa super dilectum suum? k Quæ est
 ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna.

B 3 electa

a Cypr. ser. de Nat. Do. b Ber. Epif. 174. c Ignat. epi. ad Io. Euãg. d c Ephrem in oratione de laud. Maria. f Dionis. Carthus. lib. 2. de laud. Mariae art. 23. Dama. in him. de assumpt. Bonau. lib. 2. memorabilium. h Psal. 33. i Cant. 8. & Cant. 4.

electa vt. sol: Beatissimam prædicauerunt illam filia Syō, lau-
dauerūt eā Reginæ, Ecclesiæ dignis illā laudib. celebrarūt; p
ipsam viuificatæ, nō mortificatæ, consolatæ non confusa. ere-
ctæ non deiectæ sunt. Paueāt impij Bethsamitæ, qui vidēt archā
hāc oculo infecto sāguine blasphemie. Paueant impij m Ozæ,
irreuerēter cōtingētes, & impie manus suas, sed cōtra illā nō p
illa extēdentes; non in honore sustinentes, sed de illo deijciētes.
Paueant idololatræ isti, nos idololatriæ inculpantes. Idolola-
tras nominare libet, quos cunq; idololatrarum crimen nobis
objicientes. Idololatræ sunt; quicunq; in potentia sua glorian-
tur, vt erat princeps Tyri. n Talis fuit Iulianus scelestus; talis
fuit Copronimus, qui Imperatoria ambo fortitudine & poten-
tia confisi, filio Dei Deo reiecto, cultu Sāctorum violato, se pro
Dijs coli uolebant. Idololatræ sunt: qui in sua sibi prudentia
seu sapientia placentes, in Sāctorum honorem insaniunt. Talis
fuit superbus & elatæ mentis Caluinus, qui tantum suo in-
genio in deffiniendis rebus fidei tribuit; vt nemini primas par-
tes concedat. Idololatræ sunt; qui voluptati potius quam pie-
tati student, quorum Deus venter est, quorum gloria in confu-
sione eorum. Talis fuit Martinus Lutherus, Bucerus, Oecolam-
padius, & alij eius. sectæ homines; qui ruptis fidei & professio-
nis religiosæ repa gulis, sponsis Christi (primo effractis forib.)
ex monasterijs eductis, pellices suas, ventres suos, confusiones
suas adorarunt. Isti vereantur, isti paueant, istis est mors non
vita, confusio non consolatio, deiectio non erectio, mortificatio
non viuificatio. Erga hanc. n. SS. uirginem, ut suo iudicio ipsos
condemnem, minus bene affici. o Reprobate mentis certum in-
dicium est. Sicut erga hanc bene affici, hanc venerari, colere, ho-
norare, amare. laudibus cohonestare & extollere, Beatitudinis
certum indicium omnes existimarunt. Gloria. n. & honor om-
ni operanti bonum; qua gloria & honore coronare digneris
cultores SS. Marris tuę Christe Iesu in Cœlorum gloria Amē.

1 Missa
Chrysof.
vetiopic.
Ambro-
siana. Ia-
cobi A-
post.
m 2. Reg.
6.

n Ezech.
28.

o Oecolā
padius v
bi supra

Idolola-
træ hære-
tici.

Idolola-
tria quid
nam.

SALVE

Salutate Mariam quæ multum labo-
rauit pro vobis. Rom. 16. c.

CONCIO SECVNDA

In qua salutandam esse virginem SS. contra Caluinum & alios
multos hæreticos, ostenditur & demonstratur.

QVÆ, uel Triumphantis de inimicis Victores,
uel Reges in Regali folio diademate Regio cor-
ronati, a communi plausu atq; læticia populi
recipere solent, etsi omnia splendida & magni-
fica sint: nullum tamen maius, quam illę ac-
clamationes; Viuat Rex. Victori & Triumphatori uita sempi-
terna; Salue Rex. Salue hostium domitor atque debellator:
quibus uniuersus populus, siue congratulatur principi, siue ani-
mi gratitudinem, promptitudinem, & obedientiam significat.
Christo in illa regali pompa ingressuro Hierosolymorum ur-
bem, turbę & quę præcedebant & quę sequebantur, arbitratę
nullum maiorem honorem posse exhiberi; ceperunt gauden-
tes, ut ait Lucas & Mathęus, laudare Deum uoce magna, su-
per omnibus uirtutibus quas uiderant, dicentes. Benedictus
qui uenit Rex in nomine Domini, pax in Cælo & gloria in
excelsis, Hosāna filio Dauid, hosanna in altissimis, Vncto Sau-
li in Regem Israel, clamauit omnis populus. Viuat Rex. Salo-
moni itidem sapientissimo, adhuc uiuente Patre Dauid, in Re-
gem constituto, cecinerunt buccina; & dixit omnis populus,
Viuat Rex Salomon. Ascenditq; uniuersa multitudo post eum
& populus canentium tubis, & lætantiū gaudio magno, & in
sonuit terra à clamore eorum. Viuat Rex Salomon. Viuat Rex
Salomon. Victrici autem Iudithę, dum absciso capite Holofer-
nis, regrediebarur Bethuliam, qui honor exhibitus est? Voca-
uerunt

Acclama-
tiones &
salutatio-
nes Re-
gum.

Math. 21.
Luc. 19.

1. Reg. 10.
9. Reg. 1.

Judith.
13. & 15.

uerunt (recenſet ſcriptura) Preſbyteros ciuitatis , & occurre-
 runt ad eam omnes a minimo uſq; ad maximum; & accenden-
 tes luminaria congirauerunt circa eam uniuerſi , & adorantes
 Dominum dixerunt ad eam talem ſalutationem & congratula-
 tionem. Benedixit te Dominus in uirtute ſua, quia per te ad ni-
 hilum redegit inimicos noſtros. Quid uero Ozias princeps po-
 puli ? Benedicte, inquit, tu filia a Domino Deo excelſo, pre om-
 nibus mulierib. ſuper terram . Benedicte Dominus qui crea-
 uit Cœlum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis
 inimicorum noſtrorum: quia hodie nomen tuum ita magnifi-
 cauit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores
 fuerunt uirtutis Domini in æternum . Et dixit omnis populus:
 Fiat. ſiat. Achior autem proſelytus quam congratulationem fe-
 cit? Benedicte tu, inquit, a Deo tuo in omni tabernaculo Ia-
 cob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, ma-
 gnificabitur ſuper te Deus Iſrael. Vniuerſi autem conciuſes be-
 nedixerunt eam vna voce dicentes. Tu gloria Hieruſalem, tu le-
 titia Hieruſalem, tu honorificentia populi noſtri, quia feciſti vi-
 ſiliter & confortatum eſt cor tuum, eo quod caſtitem ama-
 ueris, & poſt virtum tuam alterum neſcieris. ideo & manus Do-
 mini confortauit te, & ideo eris benedicte in æternum. Quæ igitur
 communis gentium conſuetudine, omnibus Regia dignita-
 te præcellentibus in Regio throno conſtitutis, vel victorib. glo-
 rioſe triumphantibus, ab omni gente, natione, populo exhiben-
 tur: (nunc te Caluine, uoſq; cæteros hoſtes virginis, Regina &
 victricis admiratæ, appello) cur illi communia hæc denegatis?
 cur ora acclamantium huic virgini obturatis? cur ſalutates
 hanc virginem idololatriæ ut conſueuiſtis criminatis? Regina
 eſſe Mariam virginem ambigitis? In folio ſupra choros Ange-
 lorum a dextris Dei ab æterno præparato ſedentem aſtare in que-
 ſtionem reuocatis? Sed *aſtitit Regina a dextris Dei in veſtitu
 deaurato, circumdata varietate.* b Regina eſt mundi, quia de regali
 ſtirpe exorta Regem Regum & Dominum Dominantium, in-
 tracto Regali thalamo, mundo profudit. Regina eſt cælorum, quia
 Dominum Cælorum & Regem ſyderum, quem illa ſuis limi-
 tibus compræhendere non fuſſecerant, tuo gremio Beatiffima
 virgo cõtuliſti. Regina eſt Angelorum. Angeli. n. ſunt miniſtri
 filij Regis Regum filij virginis *a* Accedentes ad eum miniſtra-

Regina eſt
Maria.

a Pf. 44.
 Athanaſ.
 in ſerm.
 de San-
 Deip.
 b Hierõ.
 ſer. 1. de aſ-
 ſumpt.
 c Aug.
 ſer. 2. de
 aſſumpt.
 d. Mat. 4.

bant

bant ei. Quidni & virginis matris eius miniſtri? ſi miſſi etiam
 ſunt in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalu-
 tis? quidni B. virgo non eſt Regina Angelorum? cum illa ſit, ſi
 gnum magnum in Cœlo, amicta ſole iuſtitia: ſub cuius pedi-
 bus Luna defectus cuiuſq; ſiue viſibilis ſiue inuiſibilis creatu-
 ræ: in cuius capite corona ſtellarum (quod nulli creaturæ præ-
 ter ipſam conſeſſum eſt,) duodecim? Aſtitit in veſtitu deaura-
 to, charyſmatum & gratiæ plenitudine. circumdata varietate
 virtutum. Eſt. n. mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agni-
 tionis & Sanctæ ſpei. In ipſa eſt gratia omnis vitæ & verita-
 tis; in ipſa, omnis ſpes vitæ & virtutis. Aſtitit Regina hæc a
 dextris Dei. *g* Exaltata eſt ſancta Deigenitrix, ſuper choros An-
 gelorum ad Cæleſtia Regna. Cur ergo Reginam hanc tali in-
 ſenſo odio inſectamini: ut q; ceteris Regib. mortalib. quid eſt, atq;
 corruptibilibus, aureo throno inſidentibus; quod Regib. cæteris
 & his pauciſſimis imperantibus, commune eſt: Reginam im-
 mortali veſte indutam, gloriæ perpetua & inſufficienti corona
 coronatam, ſuper omnes gentes, & tribus, & nationes conſtitu-
 tam, hoc honore priuatam eſſe vultis? Quare *a* canticum il-
 lud, quo gratulamur virgini dicentes Salue Regina; vos im-
 pium & in ſalutare appellatis? Quare *b* adorationem virginis
 que in verbis huius cantici acclamatorij continetur; atque ut
 vos dicitis in omnibus Papiſticis templis exercetur, idololatri-
 cam eſſe cenſetis? Quamobrem *c* Roſarij quod eſt ſalutatio præ-
 cipua virginis, ex Angelicis ſalutationibus ad modum Pfalterij
 Dauidici congeſta, uſum; quidam Mommus veſter arrodit?
 pios Mariæ cultores in ſectatur, adeoq; damnat eos qui ſaluta-
 tionem Angelicam iterare, vel ex his Pfalteria quædam virgi-
 nis conficere conſueuerunt? in eos deſtomachatur qui ſanctiſ-
 ſimum quoddam ſodalitium ineunt, ut ad Mariæ laudes, imita-
 ti huius conſilij autorem & Ducem S. Dominicum alioſque
 Sanctos viros, ſæpius ex inſtituto celebrandas conſpirent?
 Platzius. Cur tantum impudentia veſtra proceſſit, ut in dialogum indu-
 catis Virginem ſuos ſalutatores alloquentem? Deſine me (inquit
 Maria ex blaſphemo ore iſtorum) ſalutare & ſalutando venerari:
 deſine ſanctos & vita ſanctos adorare, iſtam ſalutationem
 tuam, tuasq; præces execramur: tu ubi terrarum ſis, quid agas,
 viuas deniq; an mortuus ſis, neq; ſcimus neq; curamus. O impu-
 den-

e Apoc.
 12. Bern.
 ſer. ſignu
 magnu.

f Eccl. 24
 Hdephon
 ſer. 1. de
 aſſumpt.
 g Eccl. in
 feſto aſ-
 ſumpt.

a Vilhel-
 mus Bi-
 debachi
 Lucas
 Oſiander
 contra
 Theſes
 Dilinge
 diſputa-
 tas.

b Iacob.
 Heerbrä-
 dus. in di-
 ſputat
 de Hære-
 ricis an
 ſint pu-
 niendi.

c Conra-
 d^o vuolf.
 Platzius.
 Guille-
 mus Rõ-
 digus cõ-
 tra Scho-
 las Ieſui-
 tarum.

Hæretico-
 rum de
 ſalutatio-
 ne Marię
 cenſura.

Maria uir-
ginitrix Sa-
thang.

dentiam. O blasphemiam . Quid vos per Deum in eam impu-
lit mentē? Quē cā tanti furoris? Victricem hanc esse Sathanæ ;
forte vobis non est persuasum? Sed virtute illius qui posuit
inimicitias inter mulierem & Sathanam, *ipsa contriuit calcaneo*
suo, caput Demonis. Vicerant quōdam adolescentes Ioannis di-
scipuli, malignum; dederat Christus Apostolis suis potestatem
calcandi super serpentes, & super scorpiones, & super omnem
potestatem inimici. Verum Beatę huic victrici, sicut ad vincen-
dum peccatum, ita ad cōterendum Sathanam, omni ex parte
plus ei gratię collatum est, quę concepere ac parere meruit eum
quem constat, & nullum habuisse peccatum, & nūquam subie-
ctum esse domino & auctori peccati. Ideoque talia trophęa re-
portauit, qualia nunquam Ioannis adolescentes: nunquam. n. Sathanę
quicquam debuit, non eius pedibus subiacuit, ab eius
iugo & imperio se semper immunem seruauit; tanto felicius &
prudenter venenata eius tela, hęc virgo depulit, quanto incau-
tius ac turpius prima mulier in primo cum hoste congressu cor-
ruit, seque perniciosius vna cum posteris inter quos discipulos
Ioannis ab ipsomet recensitos, Sathanę mancipium & ludi-
brium simul fecit. Si dixerimus filioli, ait Ioannes, quia pecca-
tum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nō
est: Vas autē illud electionis Maria, testatur Cyprianus Martyr,
a ceteris plurimum differens, natura illis communicabat non
culpa. Hac virgine excepta, ait Augustinus, si omnes sanctos &
sanctas, cum hic viuerent congregare possemus, & interrogare:
vtrum essent sine peccato? omnes vna uoce clamassent; si dix-
erimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. Col-
luctatio quidem est nobis omnibus, aduersus principes & po-
testates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra
spiritualia nequitę in Cœlestibus: Sed hęc luctata est nō cum
quolibet ex istis, sed cum ipso principe mundi; cum principe
dæmonum, cuius potestati nulla est æquanda in terra potestas.
Pugnauerat quidem Michael & Angeli eius cum Dracone; dū
factum est prælium in Cœlo; deiecit quidem serpentem illum
Antiquum, qui vocatur Diabolus & Sathanas, qui seducit vni-
uersum Orbem; exturbauit quoque è Cœlestibus & Angelos
eius. Verum quo tempore? Postquam. s. filius ille, qui rector
est omnes gentes in virga ferrea: filius mulieris sed virginis, ra-
ptus

1. Ioan. 1
Luc. 10.

1. Ioan. 1

Ser. de Na-
tiu. D.

lib. de na-
tura, &
gratia
c. 36.

Ephes. 6.

Apoc. 12.

Marc.
ult.

ptus est ad Deum, & nubes suscepit eum ab oculis nostris ad
Thronum eius; postquam mulier virgo & mater, fugit in soli-
tudinem illam Cœlestem, vbi Pastor ille Bonus reliquerāt no-
naginta nouem oues; vbi habebat locum paratum, a Deo. Hu-
ius. n. & illius benedicti seminis virtute, non potentia propria,
Victor Michael extitit. Hęc Beatissima Triumphatrix so-
la cum Filio suo contriuit, vicit, prostrauit, depræssit caput
serpentis.

Gen. 3.

Hom. 2.
super mil-
sus.

in orat.
de sanctif.
Deig.

Apoc. 3.

Philip. 3.

Contriuit Maria caput serpentis, vt Fulberti Carnothen Epi-
scop. verbis loquar, seruando virginitatem & humilitatem,
quia & hac extinxit mentis superbiam, & illa carnis concupi-
scentiam. Contriuit potentiam Sathanę per filium quem ge-
nuit, spoliando illum Dominio suo. Contriuit caput Sathanę
astutiam eius, nempe sapientiam terrenam, per paupertatem
spiritus. Contriuit caput Sathanę venenatum, inquit Bern. quę
omnimodam maligni suggestionem, tam de carnis illecebra,
quam de mentis superbia, deduxit ad nihilum. Contriuit ca-
put Sathane, vt cum Chrysippo tandem finem faciam, quę
hostem humani generis e Tyranide deturbauit, vt quem
antiqua Eua in altum erexerat, is per nouam deiceretur. Quod
si illis qui vicerunt, datum est federe in Throno Dei, sicut &
Filio Dei victori, datum est federe in Throno Dei; filio autem
Dei omnis lingua confiteretur, quod est in gloria Dei; & salu-
tando, & honorando, & venerando; Maria virgo non vene-
rabitur: non salutabitur? non confitebimur ei quod est in glo-
ria Dei? qđ astat a dextris Dei? qđ assidet lateri Dei? Non accla-
mabimus ei dicentes, Salue Regina, mater misericordię. Aue
Maria, gratia plena, Dominus tecū. Benedicta tu in mulierib.
Si victrici Iudith, tor tamque præclara epitheta, in ipsius saluta-
tione populus Israelis plenis vocibus conclamauit: illi quę
caput non Holofernis sed Dæmonis truncauit, contriuit; quę
non Assiriorum sed Dæmonum exercitum dissipauit, fugauit:
cur non si non in maiora vt maiora debemus, in illa saltē
quę Angelus protulit, quę nos Ecclesia docuit verba erupam?
Cur nō itidē dicem? Aue grā plena. Benedicta tu in mulierib.
Aue Benedicta a Domino Deo excelso, præ omnibus mulie-
ribus super terram. Benedixit te Dominus in virtute sua, quia
per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Benedictus Domi-
nus

Maria cō-
triuit ca-
put Sa-
thanz.

nus qui creauit Cœlum & terram, qui te direxit in vulnere capitū principis inimicorum nostrorum. Aue benedicta a Deo tuo in omni tabernaculo Iacob; quoniam in omni gēte quæ audiverit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel. Aue gloria Hierusalem, lætitia nostra; honorificentia populi nostri; quia fecisti viriliter & confortatum est cor tuum. Salve Regina misericordiarum. Vita dulcedo & spes nostra Salve. Ogannit hic Caluinus, & non sine blasphemiarum spiritu calumniatur. Catholici, inquit prima, salutatione Angelica quasi magico exorcismo vtuntur, temere sibi alienum officium vsurpant; deinde alijs salutationibus stulta illorum æmulatio est, quod absentem salutant. O scdam blasphemiam, & o crassam ignorantiam, Angelica salutatione quasi exorcismo magico vtuntur? Doctoris, scilicet Euangelici, iudicium Euangelicum. dicam diabolicum. Quasi vero pij, dum Euangelicis verbis pie vtuntur, magicos exorcismos exerceant? Quinto euangelici verbis Euangelij, & impie vtuntur: vobis metipsum magiæ exorcismos facere potius, quam nobis conuenit. De probatis Ecclesiæ Catholicæ exorcismis, nil aliud nunc dicam: nisi quod sunt horribiles canones dogmatū de cœlo missorum & tormenta verborum & flagra spiritualia, quibus adiurati Dæmones, de oblectis hominum corporibus per Exorcistas eiiciuntur. Quam vero ingens, & horrenda cæcitas, hos religionis nouę principes occupauit; videris, dum in rebus adeo manifestis errant turpiter, execrandæ idololatriæ & flammis vindicandæ magiæ deputantes, quod Mariam virginem salutamus. Nihil iam superest nisi vt etiam ex Archangelo aut idololatram faciant siue magum; qui si virginem futuram Dei matrem tam honorificè salutando, suo est munere rite perfunctus; nos potius laudem quam reprehensionem merebimur, quod eandem postquam Dei mater effecta est, verbis ipsdem & reuerenter, & humiliter salutamus. Temere, inquit Caluinus, sibi alienum officium vsurpant. Velim primum scire a te Caluine, quod nam munus erat Gabrielis: quo animo hæc verba quæ sunt melos Angelicum protulit? nimirum vt suaderet Mariæ, quod Diuino filio verum & animum offerat. Nos Virginem iam non in Nazareno cubiculo latitantem quærimus, sed in amplissimo Cœli palatio regnantem. Neque vero suademus, neque expectamus

Caluini blasphemiam.

Exorcismus qd.

Salutatio B. Mariam quale officium exerceamus.

a Chryf. hom. 40. in epist. Dorinth. b Cypr. epist. ad Deme- trianū ad magou.

c Ephr. in orat.

mus vt Angelus fecit, vt Maria Diuinū cōplexum amplectatur & venturo Emanueli & animā, & corpus paratū offerat, seque simul matrē & virginē futurā credat; sed salutamus quia Angeli verbis credidit; diuino nutui paruic; de Spiritu sancto concepit; & casta peperit mundi redemptorem; & tanto nunc magis, quanto hæc in Mariam rectius pleniusque competunt, quando quidem ab omnibus corporis vitæ que huius ærumnis remota, atque ad scelicissimum vitæ statum perducta, & Angelicis choris prælata maiorem plenitudinem gratiæ obtinet. Alijs ait Salutationib. stulta illorum æmulatio est, quod absentem salutant. Quæ vero hæc mentis vesania? Quæ stupiditas? Quasi vero Mariam nemo salutare queat, nisi procul absentē querat, & cū, Magis accedat? Hac eadē quoque ratione, neq; genu terrestrium flectetur Christo homini, neque inferorum corruet & contremiscet; quia Christus assumptus a nobis; sed et a dextris Dei, & in forma humana amplius, neq; cū terrestribus in labore & miseria, neq; cum subterraneis in dolore & pœna cōuerfatur. Absentem salutant. Quasi vero in Patmos cū Ioanne exulet; aut forte apud extremos Indos peregrinetur; aut forte cum septem dormientibus in spelunca lairet, vel instar eorum mortuorum est, qui iuxta sensum Anabaptistarum, in manu nō autem in conspectu Dei sunt; vt viso speculo Diuinæ essentia, non videat illa omnia, quæ in hoc lucido & claro speculo præsentantur? Aut sit forte vel minoris curæ, vel minoris beatitudinis quam Angeli nostri custodes, qui res nostra perpetuo administrare solēt? De Angelis scimus, quia, Hi sunt, vt recognoscebat Augustinus. custodes super muros Ciuitatis Dei nouæ Hierusalem, & montes in circuitu eius, vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem Diuinum, ne quando rapiat vt leo animas nostras, dum non esset qui eriperet, ille antiquus serpens aduersarius noster Diabolus, qui quasi Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Hi sunt Ciues Beatæ Ciuitatis superne Hierusalem, quæ sursum est mater nostra, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis; vt eos liberet ab inimicis suis, & custodiant in omnibus vijs suis; confortent quoque & moneant; & orationes filiorum tuorum deferant, in conspectu gloriæ maiestatis tuæ. Diligunt nempe conciuces suos, per quos ruina

Caluini stupiditas & ignorantia.

lib. Soliloq. c. 27.

Angelorum presentia circanos.

suas

suæ scissuras restaurari expectant. Ideoque magna cura & vigilanti studio ad sunt nobis, omnibus horis & locis. succurrentes & providentes necessitatibus nostris, & sollicitè discurrentes inter nos & te Domine, gemitus nostros atq. suspiria deferentes ad te, vt impetrent nobis facilè tuę benignitatis propiciatione, & referant ad nos desideratã tuã gratiã benedictione. Ambulãt nobiscũ in omnib. vijs nostris, intrant & exeunt nobiscũ: attente considerantes quam piè quam honestè in medio prætã nationis conuersemur: quantoque studio & desiderio quæramus regnum tuum & iustitiam eius, quanto timore & tremore seruiamus & exultemus tibi in lætitia cordis nostri. Adiũtant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus de te inquam gaudentibus: compatiuntur patientibus, pro te inquam patientibus. Magnus est affectus dilectionis eorum erga nos, diligunt quos tu diligis, custodiunt quos tu custodis; & deserunt quos tu deseris. Hunc affectum & diligentem sollicitudinem expressit Spiritus Sanctus dicens per os prophetæ. Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos flammam ignis. Sunt spiritus. ideoque potentes; sunt ignis, ideo amore flagrant; sunt ministri, ideo semper astantes, & omnia intuentes. Dubitatis forte de tali præsentia illorum? At reuocemus in mentem Scripturæ exempla. Conuiuatur a Abraham, & ecce tres Angeli accumbunt. Loth incendium Sodomitum & stuprũ virginum pauet & protegitur & educitur manibus Angelorum. Orat & contemplatur Iacob. & ecce Angeli ascendentes & descendentes de Cælo. Populus Israeliticus fugit Aegyptios; & tollens se Angelus qui præcedebat castra stetit in columna nubis inter castra Aegyptiorum & castra Israel. Agar rebellis in deserto pœnitentiam agit: & ecce inuenit eam Angelus Domini iuxta fontem aque. Expugnat Iosue Hiericentem: & ecce videt virum stantem contra se euaginatũ tenentem gladium. Purgat frumenta in torculari Gedeon. & ecce apparuit ei Angelus Domini. Concipitur Samson fortissimus & ecce uir Dei uenit ad me, ait Manue, habens uultum Angelicum, terribilis nimis. Fame moritur sub iunipero Elias. Angelus pascit eum sub cineribus panibus. Isaias ad gentem peccatricem loquitur, Angelus purificat a-

Angeli
sunt ignis
& spiri-
tus.

Psal. 101

a Gen. 18

b Gen. 19

c Gen. 28

d Exod.

14.

e Gen. 16

f Iosue. 5.

g Iudic.

6.

h Iud. 13

i 3. Reg.

19.

k Isai. 6.

denti

1 Tob. 12

m ibid. e.

n Daniel.

3.

o Luc. 2.

p Mat. 4.

q Matth.

28.

r Act. 1.

s Psal. 90.

t Matth.

22.

Bern. ser.

1. & 4. de

assumpt.

Serm. 1.

super sal-

uc.

denti carbone labia eius. Thobias peregrinatur. Angelus ducit & reducit sospitem; pecuniam a Gabelo recipit; vxorem illi desponsat; dæmonium ab ea compescit; a deuoratione piscis iuuenem eripit; patrem senem lumen celi videre fecit. Tobias senior in opere bono sese exercet. Ego sum inquit Raphael vnus ex septem qui astamus ante Dominum. Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas moruos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos per diem abscondebas in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego vobiscum eram. Tres illi infantuli in camino succenduntur, & ecce Nabuchodonosor videt quatuor viros solutos, & species quarti, similis filio Dei. Nascitur Christus, & facta est multitudo militiæ Cœlestis laudantium Deum, & nunciantium pastoribus. Euangelizo vobis: gaudium magnum. Ieiunat in deserto; Angeli accesserunt & ministrabant ei. Resurgit a mortuis. Angelus sedens in sepulchro nunciat mulieribus. surrexit non est hic. Ascendit ad cœlos. ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis. Dies me deficeret si omnia vellem persequi beneficia, quæ mortales per præsentiam Spiritum Beatorum perceperunt. Angelis enim suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis: qui in manibus portant te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Quod si id Angelis tribuit Deus; cur non tribuat etiam beatis? cum futurum sit vt assimilentur Angelis Dei in illa beatitudine Cœlesti? Natura quidem atque officio, Angeli & Sancti dispares sunt; cæterum sincera erga nos charitate similes, similes & cognitione. Perfruentes enim felicitate illa sempiterna, vera nobis velut in Christo commembris charitate conglutinati, assiduam salutis nostræ curam habere; pia mortalium desideria percipere? fulgore scilicet Diuini vultus Cœlites omnes irradiante, in quo tanquam in speculo res humanas perspiciunt; cupiunt atque exoptant. Quod ergo Angelis & alijs Sanctis concedit Deus; vt alios & præcipue credentes videant & clarissime intelligant; eos diligant, & custodiant in omnibus vijs suis; id Angelorum & Sanctorum omnium Reginæ? Reginæ inquam quæ ascendens de huius mundi deserto etiam Angelis sanctis, vt canit Ecclesia, speciosa & sua uis in delitijs suis facta est? Reginæ quæ tantum in Cœlis obtinet gloriæ singularis, quantum gratia in terris ad-

Maria
omnibus
adest.

pra

In vitis
illorum.

Fratres S.
Domin.
cur post
cōpleto-
rium, Sal-
ue Regi-
nain pro-
cessionē
decātāt.

in
30
m

pra est pra ceteris; negatum esse credemus? Oportet, ait Bern-
nard. vt nobis praesentem esse dicamus, quam praesentem salu-
tamus, & vt totam animae nostrae Trinitatem in eam diriga-
mus, quam adeo deuotissimis praecibus exoramus. Agnoscit
certe & diligit diligentes se, & prope est in veritate inuocanti-
bus se: praesertim his quos videt sibi conformes factos in casti-
tate & humilitate. Adfuit Ioanni filio suo adoptiuo in deserto
seu exilio. Adfuit Ioanni Damasceno. Adfuit Theophilo. Cy-
priano martyri. Gregorio Magno. Leoni Sancto. Adfuit Bern-
nardo. Dominico. & alijs suis cultoribus dilectis; Bernardum
salutaribus vuguentis, Dominicum vero viuificis aquis perfum-
endo. Silētio hic praetereo, Dominici imo totius Ecclesiae pro-
pter salutatae Virginem, salutatione illa nunquam laudata
SS. Rosarij, mirabilem de Albingensibus & alijs haereticis vi-
ctoriam. Non commemorabo Thomae splendidissimi Eccle-
siae, syderis Aquinatis in qua, simul cū illa salutatione Angeli-
ca, quam puerulus in cunis deglutauerat; totam humanarum
& Diuinarum rerum scientiam velut alter Ezechiel vorantis,
familiaritatem maximam cum virgine. Hyacintho Septem-
trionali gemmae corruscanti, & flori odores suos per totum mū-
dum spargenti, apparitiones illas in quibus ipsum affatur. Fili
Hyacinthe gaude; quia orationes tuae gratae sunt filio meo, &
quicquid ab eo per me petieris imperrabis, recensere nollo: Re-
non minus fide dignam, quam ad ignorantiam maledicorum
refellendam idoneam enarrabo, quae initio Praedicatorum Or-
dinis contigisse, primum a B. Iordane, deinde à Flaminio, ceteris-
que Praedicatorum hystoriae scriptoribus refertur; ut & igna-
ri non in penitentiam (Quod enim piaculum Patrum dogma-
ta, Ecclesiae auctoritate firmata complecti? Quod scelus, Re-
demptionis insigne beneficium praedicare? Quae culpa, virgi-
nem Deip. Christo non aequare? Quae autem penitentia, per-
sistenti in peccato. Si Virginem haereditariae subiectam fuisse la-
bi dicere peccatum lubet, cum penitentia post relictum sce-
lus imponatur?) Praedicatoribus, salutandam esse virginem
impositum fore, & Ecclesiae hostes non fictitias Beatorum ap-
paritiones impio blatterantes ore, sed veras esse profiteatur. Cre-
scebat, ait Flaminius, Praedicatorum ordo, numero virorum San-
ctitate, ac fama illustis. Quod cernens hostis antiquus, & sa-
tis

Apoc. 12

Ezech. 1.
cap.

ris intelligens quantum Ecclesia lucrum, ipse iacturam factus
esset, ad duas conuersus artes labefactare, atque diruere totis
viribus surgens aedificium conatus est; Bononiae praesertim at-
que Parisijs: quibus in locis variè quidem, & grauius admo-
dum ab eo vexati sunt cenobitae, dum alios terret ignea forma
supra caput ardescende, alios dum flammiferos dracones obijcit
aut asinos terribiliter cornibus armatos, alios alijs diris ve-
xat imaginibus, nec sinit quiescere, vt necesse fuerit nocturnas
adhibere per vices quiescentibus excubias. Sed & quidam
obsessi ab eo sunt Parisijs, inter quos fuit, qui & ipse factus
erat cenobita, regis filius. Alij sunt atra bile correpti, & fan-
cti similes in sanientibus. Quam pestem vbi videre patres
diffundi, ac late grassari, Deiparae virginis opem implora-
runt, ne suis deesset; ac instituerunt, vt quotidie post officium
completorium processionali more, Salue Regina caneretur.
Quod vbi fieri ceptum est, omnes illae daemonicae ludifi-
cationes discussae atque dispulsaee sunt. & fugati ab obsessis dae-
mones, ac restituta mens desipientibus, ita omnibus quoti-
dianae magis prospere omnia cessere. Dumque saepe canitur
Salue Regina, conspexere quibus hoc datum est, caelo de
lapsam Angelorum Dominam, vultu admodum placido
astitisse canentibus, & ad illa verba. O Dulcis Maria, leni-
ter caput submittere, quo modo solent, qui reuerenter quem-
piam salutant. Recedentibus vero illis de loco in caelum re-
migrasse. Marfiliae mulier fuit Lombarda nomine, quae ob
vitae sanctitatem Deo admodum grata erat: quae cum die
quadam in aede Praedicatorum adesset, Salue Regina ex mo-
re canentibus, corporeis ablata sensibus, mira quatuor vidit,
quae nec tacenda sunt, nec obliuioni tradenda. quorum illud
fuit primum. Dum canerent, spes nostra Salue, uidit dela-
psam continuo Dei matrem caelo, vultu a modum blando
canentes illos resalutantem. Alterum vero dum ad illa per-
uenissent verba, Eia erga aduocata nostra, flectentem ante fi-
lium genua suppliciter, & pro canentibus orantem. Tertium
dum dicerent, illos tuos misericordes oculos, mitissimis eos
oculis intuentem. Quartum autem, vbi canerent. Et Iesum
benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium osten-
de: illam tanquam puellaribus restitutam annis, atque sal-
uantem

C

stantem

Etantem paruum Iesum, velut recenter natum singulis ostendentem. Quæ tunc mens SS. Deiparæ? Quanta felicitas beatis illis obtigit Patribus? a Regina cælorum orbis vniuersi Imperatrice salutari? complecti? Diuino aspectu dignari? Tantane, nontam pœnitentibus pro crimine, quam in deuotione Mariana persistentibus beatitudo obuenit? hisne beneficijs Mariæ cultores augentur? salutatione humili, supremis spiritibus admirandam & comitatam Virginem de cælis ad terras deducunt? Dei filium oïa moderantem ex eius gremio auellunt? amplexantur? pedibus eius basia figunt? O dignationem, o felicitatem. Ad anteriora regredior, certa est & indubitata Sanctissimæ virginis salutantibus apparitio. certa fides Ecclesiæ est, autoritate scripturarum firmata, sanctos vita functos viuus apparere: plena sunt monumenta hystoricorum, SS. Virginem omnibus qui se illi conformant in humilitate & castitate, nunquam non deesse. Spiritus tuus o Maria, (alloquebatur ipsam Germanus Patriarcha Constantinopolitanus;) vituit in æternum, & caro tua in sepulchro corruptionem non sustinet; omnia obseruas; omnia contueris, & inspectio tua ad omnes se porrigit. Quamobrem licet oculi nostri impediuntur, ne te videre queant, tu tamen Sanctissima Virgo, dignis te ipsam patefacis; caro enim tua spiritus tui virtutem, & efficacitatem nihil quicquam remoratur. Cû ergo neq; stulta sit æmulatio nostra quia nō saluamus absentē; sed oïa cōtuetē; neq; officiū alienū temere vsurpam⁹; neq; magicos exorcismos exercemus; cur non nobiscum vocibus his compellatis virginem, Ave gratia plena. Salue Regina. Quod si Regio honore ipsam dignari non vultis; si vobis de victoria ipsius minime constat: Amica est nostra, *multum laborauit pro nobis*; & quia multum laborauit pro nobis, salutate Mariam. Amicum, inquit Ecclesiasticus, salutare non confundis, a facie illius non te abscondas. Amica est nostra. b Mater est viuientium. c Mater gentium. d Spes Christianorum sanctissima. Studiosorum lumen. clausorum liberatrix saluberrima. orphanorum susceptio, adiutrix destitutorum, veterum portus, subsidium oppressorum, redemptio captiuorum. e vnicum molestiarum leuamen, omnium cordis dolorum medicamentum. remedium aduersus Dæmones. f con-

solatio

solatio infirmorum. dulcedo animarum credentium. *Multum laborauit pro nobis*. Per hanc enim humana natura gaudij non præludia tantum, sed fines percipit. Per hanc Diuini confortij initium, ab omni peccato purgata, cum immensarum diuitiarum sponso nuptias celebrauit. Per hanc prioris hominis effigies nouā figurā cōsequitur, ac senio quasi confectus mundus, peccatorum senectam exiit: per hanc rorarunt Cæli iustitiam, & nubes pluerunt iustum, per hanc stillarunt montes dulcedinem, & colles iustitiam: Per hanc misertus est Deus populi sui: Per hanc mysterium ante sæcula absconditum, reuelatur: Per hanc vniuersi opifex, summa potentia conceptum apud se iam dudum de recreatione nostra consilium, ad finem perduxit: Per hanc misericordiæ largitor viscerum suorum abyssum reuelauit; filium suum vnicum misit: Per hanc Deus princeps pacis, atque per b portam clausam, mundum ingressus est: circa cuius educationem, lactationem quos non pertulit labores? quas non pertulit molestias; dum in vtero gestauit; dum in vili stabulo hyeme media, & hoc in nocte media, sine alleuatrice obsequente genuit; dum in gremio fouit; dum fascijs cinxit; dum in Aegyptum longinquam regionem exulatur: dum puerum dolens triduo, inter affines & cognatos quærit. Perpendite, vos cum Damiano, alloquor. hinc dilecti, hinc rogo perpendite, quam debitores sumus huic Virgini, quantasque illi post Deum de nostra redemptione gratias agere debeamus. Cur ei go vel saltem cum Cyrillo præside Cœcilij Ephesini, non illi congratulemur in hæc verba. Salue in primis sancta & arcana Trinitas, quæ nos omnes ad hanc Deiparæ Mariæ celebritatem conuocasti. Salue & tu quoque Dei genitrix Maria, eximium vniuersi terrarum Orbis decus & ornamentum. Tu lampas inextinguibilis. tu virginitatis corona. tu recte fidei sceptrum ac norma. tu templum inuiolatum. tu eius sedes qui nullo capitur loco. Tu virgo & Mater. per te benedictus qui venit in nomine Domini in Euāgelij appellatur. Salue quæ incomprehensibilem in Sancto virginali vtero compræhendisti. Salue per quam & sancta Trinitas sanctificatur, & veneranda crux colitur, & in vniuerso terrarum orbe saluatur. Per te cœlum exultat; per te Angeli & Archangeli lætantur; per te dæmones fugan-

C 2 sur

Ser. 17. de assumpt.

a Ecel. 27
b Aug. ser. 2. de assumpt.
c Ideph. ser. 2. de Nat. Mar. riq.d Ephr. in orat. de laud. Mariæ.
e Damaf. de dormit. Deiparæ.
f Ber. in Salue Re gina.a Isai. 8.
b Ezech. 44.

in ser. de Nat. Mariae.

Hom. 6. cont. Nestorij di sta corā grauis. Patrum cætu in Ephesino templo Deiparæ dicato.

Cyrilli Alexadr. in Ephesina Synodo, saluatio B. Virginitis.

Quo Maria multum laborauit pro nobis.

Etantem paruum Iesum, velut recenter natum singulis ostendentem. Quæ tunc mens SS. Deiparæ? Quanta felicitas beatis illis obtigit Patribus? a Regina cælorum orbis vniuersi Imperatrice salutari? complecti? Diuino aspectu dignari? Tantane, nontam pœnitentibus pro crimine, quam in deuotione Mariana persistentibus beatitudo obuenit? hisne beneficijs Mariæ cultores augentur? salutatione humili, supremis spiritibus admirandam & comitatam Virginem de cælis ad terras deducunt? Dei filium oïa moderantem ex eius gremio auellunt? amplexantur? pedibus eius basia figunt? O dignationem, o felicitatem. Ad anteriora regredior, certa est & indubitata Sanctissimæ virginis salutantibus apparitio. certa fides Ecclesiæ est, autoritate scripturarum firmata, sanctos vita functos viuus apparere: plena sunt monumenta historicorum, SS. Virginem omnibus qui se illi conformant in humilitate & castitate, nunquam non deesse. Spiritus tuus o Maria, (alloquebatur ipsam Germanus Patriarcha Constantinopolitanus;) viuuit in æternum, & caro tua in sepulchro corruptionem non sustinet; omnia obseruas; omnia contueris, & inspectio tua ad omnes se porrigit. Quamobrem licet oculi nostri impediuntur, ne te videre queant, tu tamen Sanctissima Virgo, dignis te ipsam patefacis; caro enim tua spiritus tui virtutem, & efficacitatem nihil quicquam remoratur. Cû ergo neq; stulta sit æmulatio nostra quia nõ salutamus absentē, sed oïa cõtuētē; neq; officiũ alienũ temere vsurpam⁹; neq; magicos exorcismos exercemus; cur non nobiscum vocibus his compellatis virginem, Ave gratia plena. Salue Regina. Quod si Regio honore ipsam dignari non vultis; si vobis de victoria ipsius minime constat: Amica est nostra, *multum laborauit pro nobis*; & quia multum laborauit pro nobis, salutate Mariam. Amicum, inquit Ecclesiasticus, salutare non confunderis, a facie illius non te abscondas. Amica est nostra. b Mater est viuientium. c Mater gentium. d Spes Christianorum sanctissima. Studiosorum lumen. clausorum liberatrix saluberrima. orphanorum susceptio, adiutrix destitutorum, vexatorum portus, subsidium oppressorum, redemptio captiuorum. e vnicum molestiarum leuamen, omnium cordis dolorum medicamentum: remedium aduersus Dæmones. f con-

solatio

solatio infirmorum. dulcedo animarum credentium. *Multum laborauit pro nobis*. Per hanc enim humana natura gaudij non præludia tantum, sed fines percipit. Per hanc Diuini confortij initium, ab omni peccato purgata, cum immensarum diuitiarum sponso nuptias celebrauit. Per hanc prioris hominis effigies nouã figurã cõsequitur, ac senio quasi confectus mundus, peccatorum senectam exuit: per hanc rorantur Cæli iustitiam, & nubes pluerunt iustum, per hanc stillarunt montes dulcedinem, & colles iustitiam: Per hanc misertus est Deus populi sui: Per hanc mysterium ante sæcula absconditum, reuelatur: Per hanc vniuersi opifex, summa potentia conceptum apud se iam dudum de recreatione nostra consilium, ad finem perduxit: Per hanc misericordiæ largitor viscerum suorum abyssum reuelauit; filium suum vnicum misit: Per hanc a Deus princeps pacis, atque per b portam clausam, mundum ingressus est: circa cuius educationem, lactationem quos non pertulit labores? quas non pertulit molestias; dum in vtero gestauit; dum in vili stabulo hyeme media, & hoc in nocte media, sine alleuatrice obsequente genuit; dum in gremio fonit: dum fascijs cinxit: dum in Aegyptum longinquam regionem exulatur: dum puerum dolens triduo, inter affines & cognatos quærit. Perpendite, vos cum Damiano, alloquor. hinc dilecti, hinc rogo perpendite, quam debitores sumus huic Virgini, quantaque illi post Deum de nostra redemptione gratias agere debeamus. Cur ergo vel saltem cum Cyrillo præside Cõcilij Ephesini, non illi congratulemur in hæc verba. Salue in primis sancta & arcana Trinitas, quæ nos omnes ad hanc Deiparæ Mariæ celebritatem conuocasti. Salue & tu quoque Dei genitrix Maria, eximium vniuersi terrarum Orbis decus & ornamentum. Tu lampas inextinguibilis. tu virginitatis corona. tu recte fidei sceptrum ac norma. tu templum inuiolatum. tu eius sedes qui nullo capitur loco. Tu virgo & Mater. per te benedictus qui venit in nomine Domini in Euãgelij appellatur. Salue quæ incomprehensibilem in Sancto virginali vtero comprehendisti. Salue per quam & sancta Trinitas sanctificatur, & veneranda crux colitur, & in vniuerso terrarum orbe salutatur. Per te cælum exultat; per te Angeli & Archangeli lætantur; per te dæmones fugantur

C 2 sur

Ser. 1. de assumpt.

a Ecel. 22
b Aug. ser. 2. de assumpt.
c Ideph. ser. 2. de Nat. Mar. riq.
d Ephr. in orat. de laud. Mariæ.
e Damaf. de dormit. Deiparæ.
f Ber. in Salue Regina.a Isai. 8.
b Ezech. 44.

in ser. de Nat. Mariæ.

Hom. 6. cont. Nestorij di. sta corã grauis. Patrum cætu in Ephesino templo Deiparæ dicato.

Cyrilli Alexãdr. in Ephesina Synodo, salutationio B. Virgini.

Quo Maria multum laborauit pro nobis.

tur: per te Diabolus tentator e cœlo decedit; per te prolapsūm
 plasma siue figmentum in Cœlum recipitur; per te vniuersa
 creatura idolatriæ vanitate occupata, ad veritatis cognitionē
 deducta est: per te Sacrum baptisma & oleum exultationis ob-
 tingunt credentibus: per te in vniuerso mundo fundantur
 Ecclesiæ: per te gentes & infideles ad pœnitentiam adducun-
 tur, Et quid multis moror? Per te vnigenitus Dei filius ijs
 qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant, tanquam lux ve-
 ra resplicuit. Per te Prophetæ futura prædixerunt; per te
 Apostoli salutem gentibus prædicarunt: per te mortui susci-
 tantur: per te Reges Sancta Trinitate Ducē regnant. Verum
 ista non placent superbis, inuidis, morosis. Hi cum sint sequa-
 ces stultorum & cœcorum Phariseorum, superbiæ spiritu in-
 flati morbo inuidiæ infecti; *amantes salutationes in foro, &*
vocari ab hominibus Rabbi; quod erat proprium Virgini &
 sanctis eripuerunt, sibi que ipsis impudenter vsurpauerunt.
 Omnes enim isti amant salutationes in foro, salutationes au-
 tem Sanctorum idolatriam censent. *Amant vocari ab ho-*
minibus Doctores & Rabbi; victoribus autem mundi scriptis
 in libro vitæ, quibus datum est & nomine nouo nominari, &
 sedere in throno Diuino; neque nomen victorum concedere
 volunt; Morosi. quia apud omnes gentes consuetudine
 perpetua firmatum est, vt in primo ingressu occurrentes salu-
 tent, illisque bene præcentur, sicut & vulgares loquendi for-
 mularum approbant. Salue. Bene vale. prospera tibi cuncta eue-
 niant. Apud Iudeos autem solennis erat saluatio, qua mutuo
 sibi pacem optabant; pacis deinde pignus osculū exhibebant;
 vt hinc et pro ætatis illius vsu Paulus iusserit salutate inuicem,
 in osculo Sancto; ne fraudulento ac proditorio osculo, quale
 Iudas Christo præbuit, falsæ amicitie locus relinquatur. In
 Euangelio quoque Apostolis præcipitur, vt benevolentiam
 suam quam peregre venientes domum ingrediuntur, amica sa-
 lutatione tanquam Christianæ charitatis signa, comprobent.
 Isti & humanitatis, & officij Ciuilis, & benevolentie obli-
 tum ipsum salutare sed nec ab alijs salutari esse volunt sanctis-
 simam virginem. Forte salutationes nostras ad instar saluatio-
 nis Iudæ, vel militum exprobrantium Christo, vel Nicanoris
 æstimatis; nec salutando Beatam virginem vel illudamus ei vt
 milites

Quare no-
 lunt Sa-
 lutare vir-
 ginē hæ-
 retici?

Matt. 23.

Rom. 16.

in ser. de
 annunc.
 virgin.

milites, vel ipsam prodamus vt Iudas & Nicanor? verum in-
 vos ipsos, id ipsum potius quadrat. Salutandam censuerat vir-
 ginem vester Spangebergius. Hæc est, inquit, saluatio, qua San-
 cta Trinitas virginem Mariam dignata est alloqui: ideo & nos
 non detrectemus, eam eiusdem verbis salutare. Ipsa canit in suo
 cantico. Humilitatem ancillæ suæ respexit, ecce ex hoc tempo-
 re, beatam me prædicabunt omnes generationes. Si hæc verba
 sunt implenda, necesse est profecto esse homines, qui eam laudi-
 bus vehant & ornent. Elisabeth incipit, Lucæ. 2. dicens. Beata
 quæ credidisti. Similiter & mulier Luc. 11. Beatus venter qui
 te portauit, & vbera quæ suxisti. Quis eam nunc beatam prædi-
 cabit? Iudæi Turcæ, gentes, hypocritæ & Pseudochristiani non
 faciunt, sed summa ignominia & blasphemia eam afficiunt.
 Quare peruersæ agunt, qui præ nimia sapientia & sanctimonia,
 ferre non possunt, vt hæc saluatio recitetur. Proinde nostri erit
 officij qui Euangelion profitemur. Deinde obijcit sibi quod
 ab alijs, puta Caluino, Luthero, Bullingero, Ecclesiæ obiectum
 est. verum est, inquit, non esse orationem; nihil. n. in ea præca-
 mur; sed est saluatio, qua S. Trinitas Mariam salutari voluit.
 Si ergo placuit Sanctæ Triadi; cur non itidem nobis placeat?
 Mouet deinde quæstionem. Num hac saluatione vti possu-
 mus; & respondet. Trifariam, inquit, hac saluatione vti licebit.
 Primum, inde discimus initium nostræ salutis, & redemptio-
 nis. Secundo videmus, quantam gratiam Deus Mariæ largitus
 sit. Tertio, tam gratuitis Dei beneficijs in operibus accedimur,
 & adducimur ad orandum Deum; vt & nobis vel scintillam
 Diuinæ impertiat gratiæ. Salutandam censuerat virginem ve-
 ster Brentius, si, inquit, absit superstitio & impia opinio, non
 solum licebit verum etiam valde vtile est, hanc salutandi for-
 mam sæpius repetere. Quia Angelus ornat Mariam, in sua sa-
 luatione magnis laudibus, commemoremus saluationē non
 ad superstitionem sed ad pietatem. Primum quum recitamus
 Mariam gratia plenam, & benedictam inter mulieres, cogito-
 mus hæc verba, significare Mariam præ omnibus mulieribus
 electam, vt sit mater benedicti seminis Abraham veri Messie: &
 excitemur ad gratiarum actionem, quod quæ Dominus tot sa-
 culo sæculis de mittendo Messia, in orbem terrarum promissit;
 ea per Mariam virginem impleuerit. Deinde confirmemus si-

Aliorum
 hæretico-
 rum de
 salut. uir-
 gine, iudi-
 cium.

Saluta-
 tione Ma-
 riæ trifa-
 riam vti
 possumus.

Hom. 6.
 in 1. cap.
 Luc.

dem nostram, non solum hoc nomine, quod ex hac saluatione certificamur, Christum iam dudum in hunc mundum natum, nec alium expectandum esse; sed etiam hoc nomine, quod Maria fuerit mulier in hoc sæculo humilis, & abiecta; elegit tamen ipsam Deus in matrem Christi filij sui. Cum igitur Deus sit tantæ clementiæ; fiduciam concipimus, Deum nos et in humilitate nostra respecturum & saluaturum. Salutandam censeuerant virginem Lutherus & Reghiius. Lutherus quidem, primum, ob eam rationem, ut eam saluationem tanquam piam aliquam meditationem accipiamus: in qua donorum quæ a Deo accepit Maria fiat enumeratio. Deinde vero, ut ceu votum addamus & præcemur, omnes ut sentiant & agnoscant eam talem esse, qualis hic prædicatur. Reghiius vero Urbanus, ille a magistro Lutero tantopere commendatus, ut eum de mortuum cathalogo sanctorum adscripserit, & magnis in Cælum laudibus vexerit; is iure, inquit, & nos hanc virginem benedictam cum Angelo, & beatam appellamus cum Elisabetha, quæ beatitudinis & veræ salutis auctorem Christum immaculatam peperit: ut impleatur prophetia benedictæ virginis: quæ seruatore nostrum in vtero gestans virgineo, cecinit. Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est; & s. n. eius. Cur ergo, inquit, Christiani hanc saluationem Angelicam quotidie recitant? respondet pedagogus, Reghij personam sustinens. Ad renouandum assidue memoriam maximi illius mysterij; quod Deus homo factus est in plenitudine temporis, ante 1596. annos; & quod promissiones Abrahamæ & Patribus factæ, exhibitæ sunt. Beatissima. n. virgo Maria filia est Abrahamæ & Dauidis, ex qua nobis genitus est Iesus Christus, vnicus ille saluator mundi. Quoties ergo saluationem reperis Angelicam, gratias ago ex toto corde misericordie & veraci Deo, qui sic dilexit nos, ut filium suum vnigenitum miserit in hunc mundum; ut homo factus, homines ab omni malo liberaret. Salutandam omnes isti censuerant virginem. verum subdolè, Nicanoricè, ad instar Iudæ proditoris. Salutandam. n. deturpant honorem virginis. Deturpauit honorem virginis Spangebergius; dum illam non Deum sed hominem parum parturisse commentus est. Deturpauit honorem virginis Lutherus; dum Mariam æq; sanctam esse ut Diuos alios

in explicat salut. Angeli.

in minoribus Cathedra.

in postil. de uis. Mar. & Domini. 3. post Epiph.

sive

in tracta tu circa. 2. c. Ioan. siue etiam, ut nos, si modo in Christum credamus, arbitratus est. Deturpauit honorem virginis Brentius; dum humani nihil a Maria fuisse alienum, sed eam publico humani generis iudicio, quo peccato & iniustitiæ omnes subiiciuntur, contineri dicere veritus non est. Gladio transfixerunt doloris, animam virginis ceteri hæreticorum: dum aliquam notam vel virgini, vel cultoribus virginis, inurunt. Nos autem imitati Angelum, Elizabetham, Ecclesiæ vsu, & sanctorum Patrum studiū, salutamus uirginem quia inde discimus initiū nostræ salutis & redemptionis: inde cognoscimus quantam gratiam Mariæ Deus largitus est. Salutamus quia ista saluatione significamus, Mariam præ omnibus mulieribus electam ut, sit benedicti feminis Abrahamæ mater. salutamus, & salutando confirmamus fidem nostram, Christum siam dudum in hunc mundum natum nec alium expectandum. Salutando renouamus memoriam maximi illius mysterij, quod Deus homo factus est in plenitudine temporis: Salutando gratias agimus misericordie & veraci Deo, qui sic dilexit nos ut filium suum vnigenitum miserit in hunc mundum, ut homo factus homines ab omni malo liberaret. Salutamus, & salutando tanquam pia meditatione, donorum multitudinem quæ a Deo accepit Maria enumeramus: certo persuasi quicquid gratiæ in Maria primum laudauit Gabriel, id non solum post conceptionem uerbi in matris uero, sed post virginis etiam in Cælos assumptionem ingentes accepisse profectus: Quando. n. illa sic in terris plena fuit gratia sicut nunc, dum post peractum Diuinæ dispensationis mysterium, & gratiæ & gloriæ bonis in Cælo semper interfluat? Quando magis cum illa Dominus: præterquam eo loco, ubi sine impedimentis quæ mortales à vita cælesti remouantur. Diuini vultus gloria perfruitur? & cum regnante filio coniunctissime uiuit? Quando autem rectus, ac plenus inter mulieres benedicta; nisi cum perfecta & exhibitâ fuerit illi, quæ mariti sui filius munera, & præmia maxima præparauit? donauit? impendit? Quam gratia, inquit Emiffenus, plena sit Maria priusquam concipiat, post conceptionem quæta abundauit gratia, quis cogitare potest? Ad recommendandum ergo hæc ineffabilia Mariæ charismata, diuersis etiam salutationibus utimur. Dicimus cū Andr. Hierof. Salus letitia. Organū,

Quare Beatavirginē salutamus.

Salutarū B. V. Patres & quomodo.

Epitheta
virginis
Marie

per quod delicti nostri condemnatio expiata, ac veri gaudij plena facta compensatio est. Salve magnificum Diuine glorie Templum. Salue consecratum Regis palatinum, Salue Thalamus in quo Christi humanitas desponsata est. Salue electa Dei antequam nata fueris. Salue Diuina cum hominibus reconciliatio. Salue Thesaurus vite nostre inuisibilis. Salue Caelum solis glorie celeste tabernaculum. Salue Christi Ager amplissime, quem nullus alter locus nisi tu sola comprehendere potest. Salue Sancta uirginalis Tellus, ex qua nouus Adam, ineffabiliter, nouo modo formatus est, qui veterem salutem restitueret. Salue Sanctum Dei fermentum, quo tota humani generis massa conspersa est, & ex vno Christi corpore ceu panis factus est, in unum corpus incredibilis concretio. Salue Vrina aurea, quae cum fers qui dulce manna reddit, ac mel a petra ingrato Israeli elicuit. Salue Seraphica mystici anthracis Fibula. Salue contemplatiuae cognitionis speculum, per quod celebres spiritus prophetarum, incredibilem Dei ad nos descensionem, mystice adumbrauerunt. Salue Dioptra perspectiua; per quam qui in tristi peccatorum umbra sedebant, recipientes de super cum gloria venientem ortum iustitiae solem, mirabiliter illustrati sint. Salue Prophetarum & Patriarcharum omnium Ornamentum, nec non inuestigabilium Dei oraculorum preconium verissimum. Salua sis noua glorie Arca, in qua Dei delapsus quieuit, Arca in qua est noue sanctificatio glorie.

Dicimus cu Chryippo itidem Hierosolym. Aue gratia plena. Aue que uerum adepta es preter naturam uel ipsis caelis latiore; quandoquidem per hunc comprehendisti Deum, quem nec caeli capiunt. Aue fons Lucis omnem hominem illuminantis. Aue solis ortus, qui nullum ferre potest occasum. Aue Armarium vite. Aue que es Hortus Patris. Aue que es pratum totius fragrantie sancti Spiritus. Aue Radix omnium bonorum. Aue specimen gemme omne pretiosa excedentis. Aue uitis uitas pulchras producentis. Aue nubes pluuiopotum amnis sanctorum exhibentis. Aue que es puteus semper uiuentis aque. Aue que es rubus ardens igne spirituali, nunquam tamen adureris. Aue porta clausa soli Regi aperta. Aue mons unde lapis angularis abscisus est sine manibus.

Dicimus cu Damaf. Salue decus omniu honorificissima. Salue

in ferm.
de S. Dei
para.

in ferm.
de S. Dei
para.

Saluo Deipara ac uerbi mater. Tu paradisi nobis claustrum aperuisti. Tu aditum nobis ad Caelum patefecisti. Tu filio ac Deo familiares nos reddidisti. Dicimus cum Epiphania. Aue gratia plena, multis uirtutibus exornata uirgo, in lampade gestans lucem inextinguibilem sole splendidiorem. Aue gratia plena, que sitietes perennis fontis dulcedine satias. Aue gratia plena, que Cherubicum thronum Diuinitatis fulgore superas. Aue gratia plena, nubes columnae similis, que Deum habes qui populum deduxit per desertum. Solo Deo excepto cunctis superior existis; natura formosior es, ipsis Cherubin, Seraphin & omni exercitu Angelico.

Dicimus cum Syris, quorum lingua materna, Christus & uirgo usi sunt. Salue nobis Genitrix Dei, salue mater lucis. Salue que similis es Rubo quem uidit Moyses. Salue nubes uelox de qua dixit Isaias gloriosus ca. 19. Salue quia ex te natum est Verbum eterni Patris. Salue gestatrix uite & letitiae mundi.

in ferm.
encomia-
stico uir-
gin.

orator
de hipop.
Domini.

Dicimus cum Methodio martyre. Salue in eternum ineffabile gaudium nostrum. Ad te recurrimus, tu preciosa celestis regni Margarita, tu Animatum altare panis uitae. Salue Diuine charitatis promptuarium; tu uere fons uberrimus totius sanctitatis, Salue humanitatis Filij fons. Salue spiritus

S. Umbraculum. In te per benignus ille conditor feruentissime charitatis flammis, quasi confertos quosdam solis radios est circularis. Tu ante omnia seculorum la conceptum in fine temporu enixa es.

Tu patefecisti in aspectabilis Patris filium; per quem nobis sit pax & gaudium restitutum in seculorum seculum. Amen.

REGI

omni
de
sanctis

omni
de
sanctis

REGINA MVNDI

Egredietur virga de radice Iesse, & Flos de radice eius ascendet. Isaia. 11. c.

CONCIO TERTIA

In qua genealogia & prosapia Regalis Beatæ virginis deducitur.

RCANORVM Diuinorum indefessus scrutator Zacharias Propheta: dum contempleretur reuelantem Dominum; una dierum, uisionem mirabilem iucundam simul & terribilem, mentis oculo illustrato, aspexit, *Vidi, ait, & ecce Deus assumpsit sibi duas virgas; unam vocauit Decorem, & alteram vocauit Funiculum: & pavit gregem. Et tulit virgam quæ vocabatur Decor & abscondit eam; vt irritum faceret fœdus suum quod percussisset cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa, & cognouerunt sic Pauperes gregis qui custodiunt mihi, quia Verbum Domini est. Et præscidit virgam suam secundam quæ, appellabatur funiculus, vt dissolueret germanitatem inter Iudam & Israel. Et dixit Dominus ad me. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat non enutriet. Quæ nam sit hæc virga? uideo vos summa cū auuiditate uelle ex me edoceri. Quæ nam sit virga? Decora? Funiculus? Abscondita? in qua Deus irritum facit fœdus populi? in qua uerbum Domini est? in qua dissoluit germanitatem inter Iudam & Israel? post quam suscitatur idolum non pastorem? Aestimo quia uirga est, Virgo Beatissima. hoc enim nomine appellauit eam Spiritus Sanctus. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & turris, & uniuersi pulueris pigmentarij? Virgo Beata, uirga illa b populea est posita a Pastore bono ante conspectum ouium, vt ab illius facie concipiant*

Zach. 11

c.

Allegoria uirgarum Zachariæ.

B. Maria uirga est.

a Cant. 3
Bern. ho.
3. in missus est.
b Gene. 30.

cipiant oues & parturiant, spiritum timoris & amoris: & germinent fructum uirtutum & operum bonorum. Virgo Beata, uirga est illa a Moysis conuersa & absorpta per amorē in Christum serpentem. sicut enim qui adhæret meretrici efficitur unum corpus cum ea, sic qui adhæret Deo efficitur uerus spiritus cum eo. Virga Moysis, B. Virgo est ait Bernardus, qua feriente, aqua uel diuiditur transituris, uel de petra excutitur habituris. Virgo Beata uirga est; illa cuius b fastigium Iacob moriens adorauit. cum qua c transiit Iordanem: cum qua Banaias descendit & rapuit h astantem Aegyptij & occidit eum, e cuius transitus fundatus, quam requiescere fecit Dominus super Assur, & qua in bellis præcipuis expugnabit eum. Virgo Beata, uirga est Aaron f. quia sicut illa protulit quod ante non habuit; non radicata plantatione, non desossa sarculo; non animata succo, non fecundata seminario; sic & ista uirgo, cum illic deessent uniuersa iura naturæ, protulit quod nec semine suggeri potuit nec radice. Virgo Beata, uirga est. Decora ut Propheta dicebat; uox enim tua dulcis, ait sponsus, & facies tua decora. Abscondita in umbra spiritus sancti. Spiritus sanctus superuenit in te, & uirtus Altissimi obumbravit tibi. In qua Deus irritum facit fœdus populi; quia non ex uirili femine, (quod fœdus pepigerat Deus cum generantibus cunctis, ut ex commixtione maris & fœminæ præcrearent.) sed mystico spiramine, Verbum Dei factum est Caro. In qua pauperes gregis qui custodiunt mihi, cognouerunt uerbum. g Etenim pastores qui erant in regione illa uigilantes & custodientes uigilas noctis super gregem suum; post Angelorum concentum & reuelationem, loquebantur ad inuicem. Transeamus usque in Bethleem, & uideamus hoc uerbum quod Caro factum est. quod fecit Dominus & ostendit nobis. In qua uirga dissoluit germanitatem inter Iacob & Israel. scilicet inter templum & adorantes; quia b venit hora ubi neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem. uenit hora quod non solum in Iudæa notus est Deus, neque in Israel tantum est nomen eius sanctum, Sed k cognoscent me omnes usque ad minimum. uenit hora ut l iam amplius non alligabunt onera graui & insupportabilia, m iugum scilicet illud quod neque nos neque Patres nostri portare poterunt. uenit in hac uirga

Explicatio Prophetiæ Zachariæ, distincta.

a Exod. 3
Ambr. li. 10. epi. 81
Bern. ser. 2. super missus.

b Hebr. 11.
c Gen. 32
d 1. Para. 11.

e Isai. 30.
f Num. 7
Christosol. in Genes. lib. 4. c. 8.
Ber. ho. 2. super missus
August. lib. 23. cōt. Fauf. cap. 9. & ser. 3. de tempore.

g Luc. 2.
h Ioan. 4.
i Psal. 75
k Hier. 31.
l Mat. 23
m Act. 16.

virga tempus illud felix, quo hic funiculus B. Virgo, abscissus a Synagoga, adiunxit, & colligauit nos Christo. In vinculis Adam traham eos in funiculis Adam & charitatis, Beata

Virgo virga est. post qua suscitauit idolum non pastorē. Synagoga. n. infelix nō hēt amplius nec Moysen nec Dauidem, nec Aaron, qui derelictum a Tito & Vespasiano semē illorum visitet; dispersum per totum mundum quærat; contritum sanet, & id quod stare videretur enutriet. Beata virgo virga est, verum excisa ab illo funiculo, & abscissus ab ea funiculus Synagoga, illius quæ habebat tot colligationes & funiculos qui bus ligabantur tabulæ cortinæ, saga & opertoria, vela tabernaculum, vestes, balthei, feminalia; pectoralia & super humeralia Sacerdotum; & non solum hos funes sed & colligationes impietatis. Abcisa est B. Virgo, ab impia Synagoga non enim eam amplius vel ceremoniarum ritibus, vel sacrificiorū cultu, vel expiationum varietate obligat Christus. si quidem morte sua, & illam, & nos oēs a maledicto legis liberauit. Post hebdomades sexaginta duas, (prædixerat Daniel) occidetur Christus & non erit eius populus qui eum negaturus est. Et Ciuitatem & sanctuariū dissipabit populus, cum duce venturo; & finis eius vastitas, & deficiet hostia & sacrificiū; & erit in templo abominatio desolationis; & vsq; ad consummationē, & finē perseverabit desolatio. Beata Virgo (vt ad Augustinum redeam) virga est illa Aaron, quæ nobis Christum verum Sacerdotem concepit, & peperit, de quo Dauid cecinit, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Superiori namq; versu iam dixerat. Virgam virtutis tuæ emitte Dominus ex Syon. Et Isaias Propheta (quæ verba nos fundamentum concionis, inducti autoritate Hieronymi & Tertuliani. f Leonis Papæ, g Ambrosij. h Damasceni & Bedæ, accepimus) aperit Mariam Sanctam designat dicens.

Virga Aaron. B. Virgo.

Exiet virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Quod ergo virga hæc nuce præduxit, inquit August. imago Domini Corporis fuit. Nux enim trinam habet in sui corpore substantiæ vnionem. Corium; testam & nucleum. In corio caro; in testa ossa; in nucleo interior anima comparatur. In corio nucis, carnem designat Saluatoris, quæ habuit in se asperitatem seu amaritudinem passionis, in nucleo interiorē dulcedi-

2 Ofca. 11. 4. Daniel. 9. c ser. 3. de temp. d epi. 22. ad Eustachium & super Isa. lib. 4. eli. 5. cōt. Marcionem. f ser. 4. de Nat. Domin. g lib. 2. de Spiritu sancto. c. 5. h lib. 4. Orth. f. c. 8. i hom. in Gallicano Nat. Domin.

dulcedinem Deitatis, quæ tribuit pastum, & luminis subministrat officium. In testa lignum interferens Crucis, quod non discreuit, id quod foris & intus fuit, sed quæ terrena fuerunt & Cœlestia, mediatoris ligni interpositione sociauit. dicente B. Apostolo quia ipse pacificauit per sanguinem Crucis, siue quæ in Cœlis, siue quæ in terris sunt. Ipse est scilicet Christus, ait Tertullianus; flos de virga profecta ex radice Iesse; radix autem, Iesse; genus, Dauid; virga ex radice, Maria ex Dauid; flos ex virga, filius Mariæ qui dicitur Iesus Christus, ipse erit & factus. Beda vero. Egressa est virga de radice Iesse, & Nazareus de radice eius ascendit; quia intemerata virgo Maria, de stirpe Dauid orta est; de cuius carne Dominus in Ciuitate Nazareth, veritate carnis sine inquinamento carnis assumpsit. Egre ditur virgo Regina mundi Regum progenies, quæ secundum Mathæum, in suo stemmate quatuordecim Reges; tot deinde Duces & Heroas; Principes & sacerdotes; Patriarchas, & Prophetas. longa serie computabat.

Colos. 1. Math. 1. c. Reg. 19. b Job. 1. c Origen. lib. 1. & 2. cont. Celsum. d August. lib. 23. cont. Faustum. c. 9. in har Euan. in expositione Cantici magis.

Si vobiscum tantum modo. N. qui Regiæ huic, suos titulos conceditis egissem, credidissem hac ratiocinatione mea, omnem vobis exemptum esse scrupulum. Ast quia ex deserto quorundam cerebro, sibilus non quidem auræ tenuis, sed & verum & nouorum hæreticorum ventus furens, & domos Regum subuertens, me perflauit; Manicheorum scilicet Faustianorum & Celsianorum. Aetate Origenis prodierat impudens Celsus; qui non modo Mariæ, humile & simplex vitæ genus, quod Fabri esset coniunx; nō modo illudens Mariæ, nec fortunatam, nec Regiam prolem, adeoq; vix suæ vicinæ notam, sed potius exosam fuisse dicebat; sed & Christianis hoc nomine insultare veritus non est. Aetate Augustini, Faustus prodijt Manichæus, imo Manichæorum sui temporis princeps. Qui tametsi Mariam Hebræam, ex Iudaicis ortam parentibus fateretur, quod nemo plane nisi stolidus negaret; tamen genus illius ad tribum Levi, potius quam Iuda referendum esse contendit. Aetate nostra prodijt Calvinus; qui Deiparam, pro pudor, puellam obscuro loco natam, ignobilem, nec vlli coram mundo precij, contemptam & contemptibilem facit. Lutherus autem, in opem, abiectam, afflictam, despectam, vilem, nullius.

Hæreticorum de virginis genealogia, sententia.

lius coram mando existimationis ac pretij puellam; quæ in summa uilitate vixit & permansit. Secutus est illos, & Brennius; idem, eodem odio infectus in Bearam virginem, virulento ore & scripto pronuciens. Hæc omnia ex stolido fantasmate, contra omnium scripturarum auctoritatem, vt Augustinus dixerat Faulto, profecta, quis auribus æquis audiet? Quis ista, cum nulla fulciantur ratione, comprobabit? Sunt ista omnia contra Scripturarum auctoritatem, vt videre non difficile est. Lege Diuina firmatum erat, vt Israelitæ nubant quibus volunt: tantum vt suæ tribus hominibus: ne scilicet commisceatur possessio filiorum Israel, de tribu in tribum. *Omnes.n. viri ducent vxores de tribu & cognatione sua, & cuncta feminae de eadem tribu maritos accipient; vt hereditas permaneat in familijs, nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant, vt a Domino separatae sint.* Maria aut fuit coniuncta in matrimonium Iosepho de tribu Dauid; vt Euangelista clare locutus est: contribulem igitur necesse est esse Mariam Iosepho. Quod etiam vt testarentur, dum descriptio esset vniuersi Orbis, secundum edictum Cæsaris Augusti; Ascendit Ioseph a Galilæa, de Ciuitate Nazareth, in Iudæam in Ciuitatem Dauid quæ vocatur Berhelem: eo quod esset de domo, & familia Dauid; vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante. Vbi obseruauit Rupertus & ante eum Augustinus, non temerè Lucam indicasse Ioseph & Mariam, vt censum Cæsari penderent, sub ipsam Christi Natiuitatem, a Galilæa in Iudæam esse profectos; vt se Berhleemitici oppidi Ciues, quod sub tribu Iuda continebatur, ambo profiterentur. Quod si aliquis ex vestris illud Fausti, nobis obijcere cupit. Quare ergo Euangelistæ quum Christi genealogiam tractant, longamque tot generationum seriem texunt, successionem omnem non ad Mariam, sed ad Ioseph vsque deducunt? Respondemus cum Augustino, cui etiam hoc idem obiecerat Faustus infauftus. In eo personam Ioseph, propter virilem sexum honorari; satisque Christi Virginem Matrem, adeoque Christum ipsum, quod ex semine Dauid originem trahit, ab Euangelista commendari. Dicimus cum Eucherio, quod ideo per generationem Ioseph origo significatur; quia consuetudo scripturarum est, virorum potius quam feminarum seriem in

in Euan.
visit. Ma-
riæ.

Num. 36

Luc. 1.

Luc. 2.

lib. 11. de
Victoria
uerbi De
c. 18.

li. 23. con-
tra Fau-
stum.

li. de diffi-
cilib. quæ-
stio. noui
Testam.

Cur Euā-
gelistæ ni-
hil de pro-
sapia Ma-
riæ scri-
pserunt.

in 3. cap.
Lucæ. generationem contexere. Vnde Ambrosius testatur. In Ioseph origine Mariæ originem demonstrari. Quia quum ille vir iustus fuerit, non potuit contra id quod lege præceptum erat facere, sed secundum legem ex Tribu, patriaque sua uxorem accepit. Licitum ergo nobis est cum Bernardo inferre, non tantum Ioseph, sed & Mariam descendisse de domo Dauid; alioquin non esset desponsata viro de domo Dauid. Sed in altera completa est veritas quam iurauit Dominus Dauid, altero tantum conscio, & teste adimpletæ promissionis. Maria ergo est Regina mundi, ex Regali Iesseæ familia exorta.

Hom. 2.
de Beata
Virg.

Genes. 12

Galat. 3.

Gen. 28.

Gen. 49

Quod si vera ut verissima, & ab omnibus gentibus, & populis, approbata, est communis illa conceptio Iurisprudentium. *Ventrem sequitur Partus* scilicet qualis partus talis venter; si Regius partus, Regius & vterus; huius familiæ proles, huius familiæ, & parturiens; accedente præsertim in præsentî controuerfia mandato Diuino. Omnes autem scripturæ, aperte clamant, Christum filium virginis, ex semine Dauid ortus sui initia, secundum naturam in tempore assumptam, ducere. Clara est imprimis promissio illa Dei, facta gentium Magno Parenti Abraham. Possidebit, inquit, semen tuum portas inimicorum suorum, & Benedicentur in semine tuo, omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. Adnotauit Paulus, *cur nō dicit in seminib. quasi in multis sed quasi in uno, et in semine tuo, vt insinuaret s. q. nō de alio nō de Isaac sed de Christo intelligendæ erāt Diuinæ promissiones.* Non ni in Isaac benedictæ sunt omnes gentes, sed in Christo, Alias Iacobo Patriarchæ non inculcarentur, hæc eadem promissio. Dilataberis ad orientem & occidentem, & septentrionē & meridiem, & benedicentur in te & in semine tuo cuncta tribus terræ. Vt autem certius constet de quonam semine accipiendæ erant verba Diuina (nec Paulo, & Euangelistis, imputeretur violenta explicatio scripturarum) ipse Patriarcha sanctissimus Iacob edoctus oraculis Diuinis, manifeste expressit. Dū enim moriturus benedixisset suis filijs, Principibus futuris Tribuum; & alijs habitationem in littore maris, & in statione nauium vsque ad Sidonem; alijs requiem quod esset bona & terram quod esset optima; his pinguedinem panis, præbentem delicias Regibus; illis eloquia pulchritudinis: istis vero benedictiones

Ventrem
sequitur
Partus

Christus
filius Da-
uid. & A-
braam.

Cæli

Prophetiæ Iacob de Christo explicatio.

Cæli desuper, benedictiones abyssi iacentis deorsum, benedictiones vberum & vulvæ; donec scilicet veniret desiderium collium æternorum, assignasset & reliquisset; ne ignota esset illis benedictio suprema, cuinam tribui relicta esset, & quamnam personam contingeret, uocato Iuda filio suo hæc verba ad eum locutus est. Iuda te laudabunt fratres tui, manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum: adorabunt te filij Patris tui. Carulus Leonis Iuda; ad prædā fili mi ascendisti, requiescens accubuisti vt leo, & quasi læna, quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit Expectatio Gentium. Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem o fili mi asinam suam. Lauabit in vino stollam suam, & in sanguine vuvæ pallium suum. Quæ verba quam pulcherrime conveniant in Christum, præter auctoritatem Sanctorum Patrum. Ambrosij, Chrysostomi. Augustini. Cyrilli. Origenis. Tertulliani. Bernardi. ipsa manifeste declarant. *Iuda, inquit, te laudabunt fratres tui.* Quis aut magis laudatus a fratribus suis quā Christus? Tam præclara in laudē Christi enūciarunt discipuli eius vt maiora dici nequibāt. *a* Tu es Christus filius Dei viui, dicebat Petrus. *b* Alij vero. Domine quo a te ibimus, verba æternæ vitæ habes. Alij *c* vere filius Dei erat iste. Alij *d* Bearus venter qui te portavit & vbera quæ suxisti. Alij *e* qui autem post me venturus est fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare. Alij *f* mirati opera eius. *f* Qualis est hic quia venti & mare obediunt ei. Alij cum vidissent quod Iesus fecerat signum dicebant *g* Quia hic est vere Propheta qui venturus est in mundum.

Adorabunt te filij Patris tui. Nonne discipuli Christi post resurrectionem eius adorauerunt eum? *b* vndecim discipuli, ait Matthæus, abierunt in Galilæam in montem, vbi constituerat illis Iesus. & videntes eum adorauerunt: quidam autem scilicet Thomas, dubitauerunt. Habuit euentum suum, *i* Gen. 37. o Christe, non somnium tuum sed prædestinatio Patris tui, vt Sol & Luna, scilicet Pater tuus putatiuus, & vera genitrix tua, & stellæ vndecim lucentes *k* in perpetuas æternitates, *l* lumina illa mundi adorarint te. *Manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum.* Dabo enim tibi gentes, ait Deus ad filium, heredi-

hereditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ, Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. *Manus tuæ, in ceruicibus inimicorum tuorum.* *a* Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. *Manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum.* Demonstrat vt bene hæc suam virtutem, dum factio *b* flagello ex funiculis, cepit eijcere vendentes & ementes in templo, & mensas numulariorum & cathedras vendentium columbas euertit, & non sinebat vt quisque transferret vas per templū. Domus. n. mea in quiete, domus orationis vocabitur cunctis gentibus. *Catulus Leonis Iuda.* Quis vero *c* Leo de tribu Iuda, radix David nisi Christus? *Ligans ad vineam pullum suum.* quam vere in eum quod dret; meministi illius solennis ingressus Christi in urbem, de quo etiam monebat propheta, Hierosolymitas. Exulta satis filia *d* Syon, iubila filia Hierusalem. Ecce Rex tuus uenit tibi iustus & Saluator, ipse pauper & ascendens super asinam & super pullum filium asine. *Non auferetur sceptrum ex Iuda donec veniat ille qui est expectatio gentium.* *e* Septuaginta ait Daniel. hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, vt consumetur præuicatio & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur *f* Iustitia sempiterna, & impleatur visio & propheta & vngatur sanctus sanctorū. *Ipse erit expectatio gentium.* Xpus aut erat *f* Lumē ad reuelationē gentiū & glām plebis suæ Israel, vt de eo *g* phetabat Simeon. Ioannes vero Pater supplicabat. Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. *Lauabit in vino stollam suam & in sanguine vuvæ pallium.* Quis vero sanguine maculauit vestimentum suum, nisi Christus? ipse enim est *b* qui torcular calcauit solus & de gentibus non erat vir secum. Ipse calcauit eos, scilicet peccatores in furore suo, & aspersus est sanguis eorum, super vestimenta sua. & omnia indumenta sua inquinata sunt. Ipse est quem interrogarunt Angeli. Quare rubrum est indumentum tuum & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Ipse est quem, vt infirmum & despectum, vulneratū propter iniquitates nostras admiratæ sunt virtutes Celestes. *Quis est iste qui venit de Edō tinctis vestib. de Bosra?* Ipse, est de cuius latere *l* exiit sanguis & aqua, illuminantes oculum.

D los

Allusio ad Longinum militem.

hos militem (militia enim vita nostra est super terram) militantium in hac vale miseriaru, in hoc miseriaru oium exilio. Has eadem promissiones Deus ipse Dauid inculcabat. *Se mel, inquit, iuravi in sancto meo si Dauid mentiar, semen eius in eternum manebit. & thronus eius sicut sol in conspectu meo & sicut luna perfecta in eternum & testis in Caelo fidelis. & si (talia iuramenta fecerat Deus) inquit, irritum potest fieri pactum meum, cum die & pactum meum cum nocte, vt non sit dies & nox in tempore suo, pactum meum irritum esse poterit, cum Dauid seruo meo, vt non sit ex eo filius, qui regnet in throno eius. e Iuravit Dominus Dauidi & non frustrabitur eum.*

De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Quale autem semen, qualis Rex iste futurus erat? ne dubietati relinquatur locus, ipse Dauid explicauerat alibi. Talis erit filius Regis cui Deus iustitiam dabit. quod & in diebus eius suscipient montes pacem populo, & colles iustitiam. Susciperent, montes pacem, Montes isti, secundum Greg. sublimes scilicet Angelorum virtutes, quæ hic nos ministrando & adiuuando reficiunt: quæ Deo largiente in omni nos certamine protegunt: quæ defensione sua contra aduersarios ex omni latere nos muniunt. Montes de quibus idem Psalter dicebat quod sunt in circuitu populi sui. hi ergo montes susceperunt pacem populo nunciandam. f Gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus. Colles ve ro illi qui stillant dulcedinem susceperunt iustitiam. Euntes g in mundu vniuersum docete; ita eis precipiebat Christus, omnes gentes. Talis erat filius Regis, qui indicaret & saluaret filios pauperum, iuxta qd Deus ipse pollicebatur. Non b amplius vocaberis pauperula, derelicta, tempestate conuulsa & absque vlla consolatione, i ego enim eos qui iudicauerunt te iudicabo, & filios tuos saluabo. ego cibabo hostes tuos carnibus suis. & quasi multo sanguine suo inebriabuntur: & sciet omnis caro quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. Talis erat qui saluaret filios pauperum, pauperum illorum electorum ex domo & hereditate propria; quibus Deus, nihil prater pelliceos, ossa & carnem, post illud Dominium Orbis terræ contulit; filios pauperum saluaret exulens filios Euz, i Ipse enim saluum faciet populum a peccatis eorum. Talis erat qui non saluaret modo filios pauperum.

a Psal. 11

b Hier. 33

c Ps. 131

d Ps. 71

e Ps. 114

f Luc. 1

g Mar. ult.

h Kai. 54. & 49

Christus qualis persona Dauidi promissa.

a Apoc. 12.

b Glos. in Euang. Ioannis. c. lo. 12. d Psal. 88

e Matt. 4. f Zach. 3.

g Hebr. 1

h Ps. 109. i Hebr. 11. k Ioan. 8.

sed & humiliaret calumniatorem, Calumniatorem illum post cuius e Celis deiectionem cantabant sancti nunc facta est factus & virtus & Regnum Dei nostri, & potestas Christi eius quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Talis erat filius Regis, qui humiliaret calumniatorem humiliatus est aut ait Glosa, calumniator Diabolus in Christi passione vt ipse denunciauit Saluator. Nunc iudicium est mundi & princeps huius mundi eicietur foras. Ipse Christus est qui humiliauit sicut vulneratum superbum: & in brachio suo dispersit inimicos suos. Ipse est qui summa cum indignatione & potentia fugauit Demonem vade Sathana, & reliquit eum Diabolus. Ipse est Iesus sacerdos magnus visus a Zacharia, a cuius dextris stabat Sathan vt aduersaretur ei: Quem ille furore vocis Patris sui adorsus increpet Dñs in te Sathã, & increpet Dominus in te qui elegit Hierusalem, nunquid non iste torris est, erurus de igne? posttrauit, deiecit. Talis erat futurus filius Regis, qui permaneret cum sole qui vt ait Paulus, esset splendor gloriæ Dei, & figura substantiæ eius, portans omnia verbo virtutis sue per quem fecit secula, qui sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: Qui permaneret ante Lunam quem ante Luciferum genuisset Deus, qui nobiscum esset & heri & hodie, ipse & in secula: qui antequam Abraam fieret, progenitus esset secundum Diuinitatem: qui scilicet neque initium neque finem sciret, sed, esset sine principio & sine fine. principiu & finis. Alpha & O, Talis futurus erat filius Dauidis, qui secundum naturam humanam & temporaneam generationem in utero virginis descendere debuit sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram. scilicet non ex cognitione viri, sed ex spiritus sancti superuentione; non per strepitum generationis naturalis, & communis, sed per Virtutis Diuinæ obumbrationem. Sicut stillicidia stillantia super terram, leniter, dulciter, qui non corrumpet implendo sed perficeret illabendo virginea claustra. Talis futurus erat filius Dauidis, in cuius ortu oriretur abundantia pacis, in cuius ortu multitudo militia Cœlestis exercitus concineret. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; in cuius ortu describeretur ob felicissimæ pacis vsuram, vniuersus Orbis in cur-

his diebus oriretur iustitia, illa de qua dicebat. Nisi abunda-
nerit iustitia vestra plusquam scribarum, non intrabitis in
Regnum Cœlorum; in cuius diebus oriretur abundantia Pa-
cis & Pax vobis. Pax vobis. Pacem meam do vobis. Pacem
meam relinquo vobis & non quomodo mundus dat vobis.
mundus enim dat ad tempus, & hanc pacem quæ potius belli
quam pacis nomine censenda est, ego autem & hanc veram
& non ad tempus sed donec auferatur luna. Luna scilicet illa
quæ eleuato Solē stetit in ordine suo. quæ me ascendente in
Cœlos, in prædicationis auctoritate roborata est. Luna sci-
licet Ecclesia, donec auferatur, donec transferatur de statu
mortalitatis ad immortalitatis gloriam. Talis futurus erat
filius Dauidis qui *dominaretur a mari vsque ad mare, & a flu-
mine vsque ad terminos Orbis terrarum.* cuius militum & præ-
conum a in omnem terram exiret sonus, & in fines orbis ter-
ræ verba eorum. Talis futurus erat filius Dauidis *coram quo
prociderent & cuius inimici terram lingerent:* ad quem Aethio-
pes horridi per Matthæum adducti; quem Eunuchi Can-
daciæ Reginae per Philippum baptizati, poplite flexo adora-
rent, Quem videntes Reges & Principes confurserunt &
vultu in terram demisso adorarent, & puluerem pedum illius
lingerent. Ad quem venirent curui filij eorum qui humilia-
uerunt eum, & adorarent vestigia pedum suorum omnes qui
detrahebant illi. Talis futurus erat filius Regis, *cui Reges Thar-
sis & insulae munera offerent, cui Reges Arabum & Saba dona
adducerent; quem adorarent omnes Reges terræ,* in cuius or-
tibus splendorē, ambularent Reges; ad quem inundatio came-
lorum, dromedarij Madian & Epha, & omnes de Saba veni-
rent, aurum & thus deferentes & laudem ei annunciantes
ad quem, in diebus Herodis Regis, Magi ab oriente venirent,
& inuento puerulo cum Maria matre eius procidentes: ado-
rassent eum, & apertis thesauris suis offerent ei munera aurū,
thus, & myrrham. Talis futurus erat filius Regis qui libera-
ret pauperem a potente, filios illos pauperum, pauperes
qui cum Iobo dicebant. nudus egressus sum de utero matris
meæ & nudus reuertar illuc. liberaret pauperem & talem qui
cōquereretur, eo quod non erat ei adiutor. Perire enim fuga
a me & non est qui requirat animam meam. Qui liberaret
paupe-

a Mat. 5.

b Ioa. 20.

c Abac. 3.

d Psal. 18.

e in vita

Matthæi.

f Act. 8.

g Isai. 49.

h Isai. 60.

i Isai. 6.

x Mat. 2.

l Psal. 41.

pauperem a potente, Potente illo qui circuerat terram, & per-
ambulauerat eam: qui vt Gregorius ait, iniquitatis suæ impres-
serat vestigia, qui cadens de sublimibus humanas mentes iure
possederat, quis in culpæ suæ vinculo nolentes astrinxerat; qui
tanto latius est in mundo vagatus, quanto a reatu illius quisi-
que per omnia liber inuētus nō est. qui liberaret pauperem a Po-
tente illo cui non est potestas in terra quæ comparatur: cuius
corpus quasi scuta fusilia. & oculi eius vt palpebræ dilucui:
de cuius ore lampades procedunt vt tedē ignis accensæ; cuius
sternutatio splendor ignis; de cuius naribus procedit fumus
sicut ollæ succensæ atque feruentis. cuius halitus prunas ar-
dere facit: quem cum apprehenderit gladius sit etiam gladius
Goliæ, subsistere non poterit; qui reputat ferrum quasi pa-
leas, & æs quasi lignum putridum; quem non fugabit vir sa-
gitarius; qui in stipulam vertit lapides fundæ; qui vt stipulam
æstimabit malleum; qui deridet vibrantem hastam. a tali po-
tente qui factus est vt nullum terrenum timeret. Talis futurus
erat filius Regis qui *pauperem aias ex vsuris et iniquitate redime-
ret;* ad quē vt olim ad suū Parrē Dauidē in speluncā Odole, in
cauernā maceræ, in foramina petræ, veniret omnes qui esset
in angustia constituti, & oppræssi ære alieno & amaro animo;
ad quem essent appropinquantes publicani & peccatores
Zacheus vsurarius. Mathæus thelonearius. Petrus aposta-
ta. Magdalena publica peccatrix. Latro homicida. De quo
diceretur. hic peccatores recipit & manducat cum illis. cuius
officium esset, non iustos sed peccatores ad penitentiā vocare.
Talis futurus erat filius Dauidis. *cuius frumentum.* (seu secun-
dū Hieron memorabile triticum) *esset in terra in summis mon-
tium,* cuius frumentum cadens in terram mortuum esset, &
multum fructum afferret: ita vt superextollatur super Liba-
num fructus eius, & floreat de Ciuitate sicut fœnum terræ.
cuius frumentum esset in summis montium. panis scilicet ille
qui de Cœlo descendit, & dat vitam mundo, qui est vere cibus
quem ille qui manducat viuet in æternum. Talis futurus erat
filius Dauidis: *qui uiueret in æternum: cuius nomen esset benedi-
ctum in secula; cuius maiestate repletur omnis terra; cui daretur
de auro Arabia de quo suadebat Angelus cuidam. suadeo
tibi emere aurum ignitum: de quo adorarent & benedicerent*

Dæmo-
nis potē-
tia.

semper tota die illa tenebras ignorante. clamantes Sanctus ^a S^a ^a Apo. 4. ^b Math. 1. ^c Luc. 1. ^d Apo. 5. ^e Nu. 24. ^f Mich. 5.

ctus. S. Dominus Deus omnipotens qui erat & Qui est, & Qui venturus est iudicare viuos, & mortuos. Quæ omnia quam propria sunt & sint Christo qui est ^b Filius David. ^c Rex Israel. ^d Leo de tribu Iuda. ^e stella ex Jacob. ^f Dux & rector populi Dei. ^g Dominator in domo Jacob. ^h super solium David sedens, ⁱ sedem habens æternam. vos ipsi videtis. Confirmavit hanc veritatem Paulus Timotheo suo ^k scribēs, & præcipiens. ^memor, inquit, esto Dominum Iesum Christum resurrexisse ex mortuis. *ex semine David secundum Euangelium meum.* Confirmavit & Matheus secundum Euangelium suum, quod in Iudæorum gratiam scripserat, statim in capite libri de ipso scribens, ^l Liber generationis Iesu Christi filij David. filij Abram. Confirmarunt & Pharisei Iudæorum in scripturis peritisimi, & a Christo alienissimi dum a Christo rogantur. ^mQuid vobis videtur de Christo cuius filius est? Illi expeditè profitentur Davidis esse Filium Quod si *partus ventrem sequitur.* Christus autem filius virginis, nihil a Iosepho sed tantum a virgine, (est. n. tantummodo virginis semen) est filius Davidis & Abrahamæ; quomodo ergo Maria nõ erit filia Davidis & Abrahamæ? quomodo non erit virga Iesseæ? quomodo non erit virga illa decora, regia, abscondita? cum etiam id ipsum etiam Gentiles agnoscant. Orietur inquit Balaam. ⁿ stella ex Jacob & confurget virga de Israel, & percutiet Duces Moab; vastabitque omnes filios Seth. De Jacob erit qui dominetur, & perdat reliquias Ciuitatis. *Pauperula,* (inquit Lutherus cum Celso & alijs) *erat, contempta & contemptibilis, nullius coram mundo pretij.* Quasi vero fortuna in suo mutabili curru nunquam voluatur? quasi vero nullus sicut ex egeno Diues, vt constat de Saule & Dauide quos de stercore erexit Dominus, vt sedeant cū principib. & solium gloriæ tenerēt: ita vice uersa ex Diuite, Rege, principe pauper, inops, vilis & abiectus efficiatur? Vnus sufficiat Nabuchodonosor, qui vitam Regalem & solium Regium, cum vita iumentorum & presepi commutat: sufficiat & ille qui de altissimo Solio in rogū deiectus ardentē exclamauerat. O Solò Solò. Dominus. n. vt fatebatur Anna, pauperē factus & ditat, humiliat rursus & subleuat, suscitatur de puluere egenum, & de stercore eleuat pauperem. Quasi vero paupertas, quæ

^a Apo. 4.
^b Math. 1.
^c Luc. 1.
^d Apo. 5.
^e Nu. 24.
^f Mich. 5.
^g Mala. ch. 3. & Luc. 1.
^h Isai. 9.

^g Mala. ch. 3. & Luc. 1.
^h Isai. 9.

ⁱ Dani. 7.
^k Luc. 11.
^l Tim. 2.
^m Mat. 1.
ⁿ Mat. 22.
^o Nu. 24.

^o Reg. 1.

Maria filia Davidis & Abrahamæ.

Paupertas non priuat Regia genealogia Mariam.

quæ est contempti honoris, & amatae submissionis specimen, non plus eximiae uirtutis, verique decoris quam diuitiarum copia homini adferat? Beati sunt n. diuites auari, sed pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum Cælorum. Et sicut Christus propter extremam pauperiem Dominus & Rex esse non desijt, quin potius nominis sui gloriam illustriorem reddidit, quum oblatum Regium honorem recusauit, & sicut Paulus inquit, seipsum exinaniiuit. Sicut Ludouicus. Cantacuzenus, Iosaphat, deposito Regio diademate, & summo vitæ splendore in monasticum uilem, obscurum, abiectum commutantes, Regiæ sobolis esse non desierunt; quin potius tanto nobiliores extiterunt, quo seipsum religionis gratia, submissius abiectiusq; gesserunt: Ita neq; B. Virgo licet abiecta, uilis pretij apud mundum, pauperula sed in spiritu fuerit; Regiæ stirpis esse desijt, quin potius tanto maiorem honorem adeptæ est. quod ipsa pauper pauperis filij Mater, paupertatem uoluntaria quæ secundum Christost. manu ductrix est quædam in uia, quæ ducit ad Cælum, vnctio athletica, exercitatio quædam magna & admirabilis, portus magnus, & tranquillus, alijs exemplo suo prima monstrauit. Maria ergo virgo ex Regali profapia, quia Regem Regum protulit, ut uirga decora exorta est.

Ioan. 5.
Philip. 2.

Ser. 18. fu per Epif. ad Hebr.

Heb. 8. & 9.

^a in car. de Christi genealogia. li. 2. de conf. E. uag. c. 2. c. h. que est noui Testamenti.

Ventrem partus sequitur. Christus uero filius uirginis non tantum Rex, sed & Sacerdos secundum Ordinem Melchisedech fuit. Pontifex ut ait Paulus, qui confedit in dextera sedis magnitudinis in Cælis; Sanctorum & tabernaculi ueri, quod fixit Dominus Deus & non homo, minister. Nunc melius sortitus ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Pontifex qui per Spiritum S. semetipsum obtulit immaculatum Deo, & emundauit conscientiam nostram, ab operibus mortis, ad seruandam Deo uiuenti. Virgo quoque Beata, *virga est illa funiculus sed abscessus* Funiculus tribus. s. Sacerdotalis Leuitici. *Sed abscessus* non quod propriè & principaliter traheret originem suam, scilicet secundum Patrem, ex tribu Leui. sed quia tributum Leui sanguinis nobilitate ex matre sua attingit. Cuius rei argumentum habent Nazianzenti, Augustinus, Eucherius, quod Mathæus per Salomonem, Lucas uero per Nathan Christi genealogiam pertexit: ne. signoremus Mariam ex Regali

Christus ex tribu Leui.

Maria cõ sanguineitate attingit tribu Leui. & quomodo.

gali simul & sacerdotali genere pro dijsse. Ideo, aiebat Augustinus, numerus generationum in Matheo & Luca diuersus est, quia uterq; sub diuersa Christi persona, diuersam texit genealogiam. Mathaeus quidem qui regiam in Christo personam instituerat insinuare, naturales Christi ex Regibus Iudaorum generationes enumerat. Lucas uero Sacerdotalem in Christo personam ostendere uolens; generationes adoptionis Christi percurrit. Cuius rei alterum argumentum est; quod B. uirgo erat cognata Elizabethae uxoris Zachariae quae erat filia Aaron. Nullatenus. n. esset cognata, nisi contingeret sanguine tribum Leuiticam. Quomodo autem (inquiunt Antidico Marianitae apud Epiphanium) potest hoc esse, ut illa quae ex tribu Iuda est, cognata sit Elisabeth, quae est ex tribu Leui. Respondemus cum Beda. Animaduertat talis proauos earum, liberis inuicem nuptui traditis, utranq; tribum potuisse coniungi. Animaduertat secundum Augustinum, quod haec duae trib. solae inter se coniungebantur; Regia sacerdotali, & sacerdotalis Regiae. Quod si exemplis agendum est. Aaron summus & Primus sacerdos, non solum tribus sed de genere Iuda Elizabeth filiam Aminadab uxorem accepit. Ioiada Pontifex max. stirpis regalis uxorem duxit, quae scilicet Regis Ioram erat filia, & alterius Regis Ochoziae soror nomine Iosabetha. Peculiare. n. hoc fuit inter tribum Iuda & Leui; ut utrinque coniugia permiscerentur, & affinitas mutua contraheretur: licet etiam hoc alij referant, ad alias trib. docentes illas cum hac Leuitica contrahere posse, modo haereditates impermixtae manerent, & sua cuique tribui bona integra essent. Hoc enim lex illa Numerorum ultimo data uolebat, ut uidimus. Ex cuius decreti intentione Dauid non peccauit, etiam si ex tribu Iuda ortus, uxorem Michol ex tribu Benjamin, Saul Regis filiam duxit: cum nulla haereditatis portio foeminae alicui quae fratres habebat, debebatur. Sacerdotum uero filij sepius cum tribu Iuda, ut digniore inibant coniugia; quia inde nulla confusio bonorum subsequeretur: cum lex diserte prohiberet. *ne ad tribum Leui haereditas aliqua pertineret?* cum illi essent fors Domini de altari Domini uiuentes. Caterum quod ad Mariam attinet, qualem cognationem habuerit cum Elizabetha. aiunt nonnulli, Elisabeth sic esse natam; ut Patrem Aaronis

Preter hos Hilarium Canonem. 1. in Euan Math. Iulianus pomeri? li. 3. contra Iudaeos. lib. 2. de confen. Euā. c. 3. Luc. 1. Heres. 78 a in 1. c. Lucā. b li 3. de cōf. Euā. c. 2. c Exod. 6

d 2. Paral. 2.

c 1. Reg. 18.

f Num. 3. & 8. Exod. 30.

tribus

Tribus quomodo coniugii poterant.

tribus, matrem uero de tribu Iuda haberet. Vt enim ueteres reliquerunt, quum Emerentiana Soloni de tribu Iuda nupsisset, & ex illo filias duas Annam & Ismeriam genuisset; prior. s. Anna, Ioachim uiro de domo Dauid, qui & ipse Mariae Pater obtigit coniunx, posterior uero. s. Ismeria quum a sacerdote in uxorem ducta esset, filiam Elisabetham peperit. Quae deinde Zachariae coniunx, iam sterilis Domini praecursorem Ioannem in lucem edidit. Virgo igitur Beatissima uirga est. uirga decorata, uirga Iesseae, uirga funiculus, uirga Aaron, Regio decore, & sacerdotali splendore collustrata. Felix cui ad suum honorem, laudem, neq; etiam terrena defuerunt. Licet. n. ab illo trahat excellentissimae nobilitatis genus, qui de illa est nouo nascendi, nouo genere procreatus; licet per clarissimam sobolem, omnem humani stemmatis excedat nobilitatem: licet uana sit plerumque iactatio hominum de fucata nobilitate: neque tamen & ista contemnenda est laus; dum Maria clara est proauorum titulis; tanto magis quanto donorum affluebat copia; quanto ad hanc nobilitatem pulchriores fructus uirtutum adiunxit. ut enim praetiosae fulgentesque gemmae, quae annullo aureo interferuntur, magis ac magis gratiosae, & clariores redduntur; sic Mariae quoq; dotes & gratiae, aureo huic throno insertae, magis admirabiles redduntur. Quorum gratiarum dignos laudatores, dicam potius elocutores, & admirantes, nos facias. **Christe Iesu, Rex Regum qui uis & Regnas per infinita seculorum secula Amen.**

Cōsulas de his Galatinum. li. 7. de archanis Cathol fidei.

Damas. ser. 3. de nat. m.

REGI

REGINA SANCT. OMNIUM

Et in plenitudine Sanctorum detentio
mea. Eccles. 24. c.

CONCIO QVARTA

In qua plenitudo virtutum virginis Mariae, probatur.

Dei imē-
fitas.

Locum
in quo
quiescat
Deus re-
quirit a-
dornatū.

NECIRCUMSCRIPTVS ille Deus, & si secundum Salomonem, a nullo comprahendatur loco, sed omnia Cœli & terrę vastissima penetrer & superexcedat spacia; vbi tamen ex immensa sua bonitate, peculiarem sedem locare dignatur, ibi maiora ornamenta, illustriorem apparatus loci, & requirit, & facit. Locum debere proportionari locato communis est sententia Philosophorum. Deus autem est purissimus, speciosus forma præ filijs hominum. Cuius pulchritudinem sol & Luna mirantur. Cuius faciem desiderant Angelici spiritus sēper intueri, in qua Moyses estimat esse omne bonum. Cuius oculi multo plus lucidiores sole. Caput eius aurum optimum. Manus eius tornatiles aureę plenę Hyacinthis. Similitudo eius quasi aspectus ignis, ab aspectu lumborum eius & deorsum ignis, & a lumbis eius & sursum quasi aspectus splendoris, & vt visio electri. pedes eius similes aurichalcho, sicut in camino ardenti. Totus pulcher & totus desiderabilis: Locum igitur in quo speciali modo inhabitat, requirit pulcherrimum, mundissimum & adornatum. Palatium Cœlestē elegerat, in quo & secundum essentiam, & secundum presentiam, & secundum gloriam, sedem suam constitueret. Cœlum. n. mihi sedes est. Quid vero in illo perficiendo, & decorando non fecit? Fecit primo lucem illam splendidissimam. s. Angelicas mentes incorporeas, natura immutabiles; animo impassibiles; mente rationales stirpe æternas; arbitrio liberas; beati-

beatitudines perpetuas: quarum substantiæ speciem & terminum solus qui creator est nouit. Fecit astra illa matutina quorum alia laudarent eum, millia vero millium ministrarent ei: & deciescentena millia assisterent illi, & darent gloriam & honorem Regnanti in Sæculorum Sæcula. Fecit deinde luminare maius lucernam mundi, s. solem, Dominum elementarium virtutum: plenum lumine cœlesti: diffundentem radios suos per omnia, etiam intima & abstrusa viscera terrę: vitam, sensum, motum, uirtutem omni creato uisibili distribuentem: Fecit deum lunam, terram Cœlestem, siue maus dicere Cœlum terrestre, receptaculum influxuum Cœlestium, quibus grauidata, tot & tantorum mirabilium efficacia inuisibili operatrix est. Quibus vero vt lapillis & gemmis præciosis, huius edificij fastigium distinxit? Fecit stellas vt faeces ardentes, & illuminantes nocte, vsque ad profundissimos Antipodas. Taliter adornauit hoc soliu glorię suę; vt sicut sapiens de quibusdã aiebat, quod non attendentes quis horum esset artifex, gyrum stellarum, vel nimia aquam quę est firmamentum, aut solem & Lunam rectores Orbis terrarum Deos putarint. Iam uero dum uagari instituerat, cum Iudeis per uastam solitudinem, quale tabernaculu omni artificio elaboratum, præciosis cunctis adornatum habere uoluit. Facient, inquit ad Moysen, mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum. Sed quale sanctuarium? Arcam de lignis setim compingite: & deaurabis eam auro mundissimo intus & foris; faciesq; supra coronam aureã per circuitum, Facies & propitiatorium de auro mundissimo, Facies & duos Cherubim aureos & productiles ex utraq; parte oraculi. Facies & mensam de lignis Sethim, & inaurabis eã auro purissimo. Facies & candelabru ductile de auro mundissimo hastile eius & calamos, scyphos & spherulas ac lilia ex ipso procedentia. Facies & decem cortinas de bisso retorta, & hyacintho ac purpura, coccoq. bis tincto variatas opere plumario. Dies me deficeret recensendo ornamenta illius Sanctuarij, in quo Deus habitare uolebat. Et non hoc sufficiebat oculis Domini, Sed postquã oia perfecta sunt, propter maiorem decorẽ & mundiciẽ, operuit nubes tabernaculum testimonij, & tũ gloria Domini impleuit illud, ita quod non poterat Moyses ingredi tectum federis nube operiente omnia, & maiestare Do-

mini

mini coruscante. Hac eadem gloria repleuerat Deus templum Salomonis, antequam habitaret in illo. quod refert liber Regum & Isaias in Spiritu videt. Vidi inquit Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat domus a maiestate eius, & ea quae sub ipso erant, replebant templum. Seraphin stabant super illud, Sex alae vni & sex alae alteri, duab. velaabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius & duabus velabant & clamabant alter ad alterum. Sanctus. S. S. Dominus Deus exercitum, plena est omnis terra gloria eius & commota superliminaria cardinum a voce clamantis, & domus repleta est fumo.

Maria fuit animatum Caelum in qua ampliorimo do quam in alia creatura mansit Deus.

Quid ergo existimandum est de Virgine Sanctissima? quae fuit animatum quoddam Caelum imo Caelis amplior, cuius uterus fuit capacior Caelis, diffusior terris, latior elementis, quia illum continere valuit quem totus Orbis comprehendere non potuit. quae fuit Arca vite, Sacratium rotius Diuinitatis, Sanctuarium Dei, Propitiatorium vniuersi mundi; Quae fuit Tabernaculum gloriae. b. Sacra & animata viuentis Dei arca. i. Thronus Dei. k. Cathedra Cherubica: quae fuit Templum gloriae ornatissimum. m. Solium gloriae Dei excelsum & eleuatum, n. quae fuit speciosissimi floris radix, incircumscripti si ita loqui fas est, circumscripio. nutritrix omnia nutritis, cuncta continentis & comprehendentis comprehensio: quae fuit gestatrix illius qui verbo suo portat vniuersa: praean gustus illius sinus qui sinu suo omnia complectitur. Cui quod natura non habuit, vsus nesciuit, ignorat ratio, mens non capit humana, pauet caelum, stupet terra, Creatura etiam Caelestis miratur, per Gabrielem nunciatur. Cum qua Deus non vt in Caelis, sed ampliori & nobiliori modo habitare voluit. Qui. n. p. caelum & terram implet, cuius praeterea sunt omnia quae mouentur atque subsistunt, non Caelorum sed Beatae Virginis factus est indigus. Haec. n. admirabilem Incarnationem quam a Caelis non habuit, Deo mutua dedit. Haec potentem illum, corpore tanquam decenti quadam panoplia induit.

Antithesis Mariae & Archae

Haec fuit cum qua Deus non in nebula vt quodam in templo; in ipsa. n. habitauit plenitudo Diuinitatis etiam corporaliter: in qua non iam manna illud quod manducauerunt Patres in deserto & mortui sunt; sed panis Angelorum; Panis qui

a Dama. sc. ora. de dormit. Deip. b Jacob. Apostol. in Litur. gia. c Bernar. in ser. de B. Virg. d And. Hierosol. in Salu. Angel. e Dami. an. Ser. 3. de asup. f Andr. Cretens. dedormi. Deip. g Andr. Hierosol. vbi sup. h Dam. orat. de dorm. Deip. i August. in praefat. lib. de assump. k Esich. ser. 2. de assump. l And. Hierosol. m Ideph. ser. 7. de assump. n Meth. in orat. de o Hiero. in ser. de assump. p Meth. vbi. sup. q Ioan. 6.

de Caelo descendit & dat vitam mundo, quem qui manducat non moritur in eternum; in qua non iam corruptibilis Virga

a Isai. 11. b Isai. 53. c Apoc. 22. d 1. Cor. 10. e 1. Pet. 2. f Dan. 2. g Ezech. 9. h Hier. 31. de Caelo descendit & dat vitam mundo, quem qui manducat non moritur in eternum; in qua non iam corruptibilis Virga Aaronitica, sed a flos ille Iesseus, super quem requiescit Spiritus: sed b. Virgultum illud & radix ascendens de terra sitienti; sed arbor illa c lignum. Vita, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia eius ad sanitatem Gentium: in qua non iam tabulae petrae, sed d Petra ipsa Christus, sed e lapis ille angularis excisus de monte sine manibus, qui facit vtraque vnum: non iam tabulae sed digitus Dei, g scriptor ille accinctus lineis humanitatis, signans Thau dans h legem nouam in metibus hominum, & cordibus eorum super scribens eam: in qua non iam lex scripta sed Legislator, Mediator Dei & hominum, Redemptor, Deus ipse in persona propria, in natura humana sibi per vnionem ineffabilem illam hypostaticam coniuncta requieuit, refedit, nouem mensibus in hoc tabernaculo mansit. Quid existimandum est quoniam splendore? quanto decore? qua gloria? quo Charismatum genere? quanta gratiarum multitudine, haec Virgo Sanctissima repleta, condecorata, & adornata fuit: vt filij Dei Diuinitatis, habitaculum esse mereretur? Fuit caelum imo amplior Caelis: non de fuit ergo ad ornamentum illius Sol, plenitudo. i. Spiritus Sancti. i. Mulier. n. ista fuit vt veste decenti, amicta Sole non tantum intus repleta, sed & extra amicta. Tam abunde fuit perfusa Spiritu Diuino in anima, vt & in corpus externum refunderetur.

i Apoc. 12.

Fuit amicta Sole, Dicam matris. Ex eo. n. quod fuit (vt etiam in uitae inimici Virginis facti sunt) absorpta a Spiritu Sancto; vt iam non ea verus homo; imo non ipsa in se, sed ipse Christus Sol iustitiae quem conceperat viueret, sentiret, operaretur & loqueretur. Ipsa fuit Sol. In i. Sole. n. ille sponsum procedens de thalamo suo Caelesti Diuino; In Sole posuit tabernaculum suum. Liber appellare Virginem nomine Solis. Sol est primus Planetarum nobilitate, dignitate splendore. Beata Virgo, non renitentibus sed contentibus haereticis ipsis, m superior dignior, nobilior quacunque creatura fuit. Secundum Lutherum tam praecleara & ingentia bona dat sunt Mariae, vt superent captum cuiuscunq. ex quo procedit et talis honor, vt in vniuerso humano genere vnica persona superior sit cunctis;

l Pf. 18.

m Lutherus in comment. super Mattheum.

Mariae Solis nomine appellatur.

cui nemo sit par, quod cum Cœlesti Patre filium habeat communem. Secundum Bullingerum & Maria plurimis maximisque charissimatis a Deo donata; atq. adeo omnium gratissima, & charissima Deo, mulieribus prælata omnibus, membrum Ecclesiæ Catholicæ excellentissimum; ab ipsis etiam Angelis omnibusq. generationibus benedicta. Præclarior vero ex nostris Damianus. *b* Attende Seraphin & in illius Superioris naturæ superuola dignitatem, & videbis quicquid maius est, minus Virgine, solumque Opificem istud Opus supergredi. Mulieris bonæ species, dicebat *c*. Sapiens, in ornamentum domus eius, est sicut lucerna splendens super candelabrum Sanctum; & non solum, sed est sicut Sol oriens mundo in Altissimis Dei. Sed quænam feminarum melior, est Virgine hac optima? quænam est in maius ornamentum, non tantum suæ sed & Diuinæ domus, ut Maria? Est igitur sicut Sol oriens mundo in Altissimis Dei. Sole oriente obscuratur lumen stellarum: sic Virgine oriente, obscuræ, non apparentes fiunt virtutes & gratiæ Sanctorum. Quid est innocentia Abelis? Quid iustitia Noe? obediencia Abraham? paciencia Iacobi? mansuetudo Moysis? castitas Ioseph? charitas Samuelis? humilitas Dauid, Simeonis simplicitas? deuotio Annæ? sanctitas Elisabeth? quid demum plenitudo gratiæ Stephani & Apostolorum, comparata virtutibus & plenitudini gratiæ, Sanctissimæ Virginis? Sicut in comparatione Dei nemo bonus, ita etiam in comparatione Matris Domini, ita sensit Hieronymus nullus inuenitur perfectus, quamuis eximijs virtutibus comprobetur. totam .n. repleuerat Spiritus Sancti gratia, totam incederant eam Diuinus amor, ita ut etiam in ea nihil, esset mundanum quod violaret affectum, sed amor continuus & ebrietas perfusi amoris. Sol præhabet in se oia illa q. sunt in inferioribus. sparsa; sic Virgo Beata, quod in alijs Sanctis dispersum & diuisum est in se vnite habuit: in hanc .n. congesta q. alicubi disseminata, in hac resurgunt quæ alicubi nitescunt, Ceteris Sanctis, aiebat Hieronymus per partes præstatur gratia: Mariæ vero se totam infudit gratiæ plenitudo quæ fuit in Christo. In plenitudine Sanctorum detentio mea. Et vere, perhibet Bernardus, in plenitudine Sanctorum detentio Virginis Mariæ, cui non defuit fides Patriarcharum, Spes prophetarum Zelus Apostolorum, constantia

a In ser.
de B. Ma-
ria Virg.
b ser. 1. de
Nat. Ma-
ria.
c Ecd.
26.

in ser. 2.
fump.
Virg.

stantia martyrum, Sobrietas confessorum, castitas Virginum, fecunditas coniugatorum, sed nec ipsa puritas Angelorum. *Fides Ma-
ria.*
Luc. 1. Non defuit illi fides Patriarcharum. Beata quæ credidisti, verbis Angeli nunciantis. quia perficientur, ita ei promittit Elizabeth, in te quæ dicta sunt tibi a Domino. *Beata quæ credidisti*, illud iam adesse tempus quo Deus immemor indignationis suæ, totum se homini dare, ut olim pollicitus fuerat, per Angelum nunciat. *Beata quæ credidisti* Deum tanta exaruisse dilectione, ut propter hominem, humanum corpus, è tuis visceribus assumere dignetur. *Beata quæ credidisti* te illam virginem parituram Emanuelem, esse a Deo electam, in qua & per quam mysterium hoc excedes intellectum etiam Angelum perficeretur. *Beata quæ credidisti* Deum incarnandum & nascendum, quæ vel ipsi Cherubin ægre caperent. *Beata quæ credidisti* illa quantumuis ardua, excelsa, sublimia, inaudita. *perficientur in te, quæ dicta sunt tibi a Domino.* Deum concipere Spiritu sancto operante. Mater eris virtute Altissimi obumbrante, nec tamen patieris virginitatis iacturam. Magna certe fuit fides Patris credentium Abraam, quem Paulus *a* & ex fide esse, & in spem contra spem credidisse, & Patrem omnium Gentium, fidei iugo colla sua subiicientium assequerunt: eo quod credidisset, quod esset futurus multarum gentium Pater, secundum quod dixit ei Deus. *b* Sic erit semen tuum sicut stellæ Cœli & arena maris. suspice cœlum & numera stellas, si potes. Sic enim erit semen tuum. Credidit Abraam Deo & reputatum ei ad iustitiam. Magna certe fuit fides Abraæ, eo quod credidit *c* & non infirmatus est in fide, nec considerauit corpus suum iam emortuum, cum iam fere centum esset annorum, & emortuam vuluam Saræ; in repromissione etiam Dei non hæsitauit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo: plenissime sciens quia quæcunque promissit Deus, potens est & facere: ideo reputatum est ei ad iustitiam. Magna certe hæc fuit Patris fides; sed cum fide filiarum comparata, aut obscuratur, aut superatur. Abraam sterilem nonagenariam parituram; hæc autem Virginem futuram esse Matrem credidit. Abraam habuit aliquale fundamentum dei suæ argumentum, de anu paritura & de centenario generante. Adam enim & Eva post centum & triginta annos genuerunt

Luc. 1.

a Rom. 4
& Gen. 3
Ambr. in
lib. 2. of-
fic. c. 2. &
lib. 2. de
Abraam
c. 8.
b Gen.
25.
c Rom. 4

Fide ex-
cessit A-
braam.

Collatio
fidei B.
Virginis
cum fi-
de Abra-
hæ.

nerunt filium, ad imaginem & similitudinem suam nomine Seth: quin vt ait scriptura Adam postquam genuit Seth, octin gentis annis genuit filios & filias. Noe quoque dum quingen-^{codem ca} torum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Iaphet. Virgo ^{pice.} autem Beata nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Virgo Beata nullum eius rei quod Virgo, Virgo præmanens Mater est, in toto orbe habuit exemplum, in nulla creatura, vnde argumentum fidei & solatium habuisset. Abraam sibi prolem ex se viro iam sene; hec sibi filium ex se absque viro promisit nasciturum. Abraam habuit fidei suæ subsidium de sene, sed cum femine generante. Heno enim & Mathusalem & Malaleel post annos decrepitos, Deus multiplicauit materiam generandi: Virgo autem Beata, nihil tale vnquam quod scilicet sine vi-^{ri} commixtione partus prodire potest, a sæculo audiuit Abraam purum hominem; hæc vero Deum & hominem, in lucem edendum esse certo certius constituit. Abraam huius fidei habuit leuamen, eo quod homines, non nisi homines propagare solent. Virgo autem Beata, nullum; eo quod Deus sicut nec arbitrio humano constitui, ita neque humana natiuitate quæ mutationem & fordes annexas habet, generari potest. Abraam vsitato naturæ modo: hæc vero præter omnem naturæ consuetudinem, procreationem esse futuram non dubitauit. Abraam. vt facta sibi promissio impleretur, Deum etiam posse mortuum suscitare nõ hæsitauit: Beata Virgo Deum nasci & mori posse, firma fiducia assensit. Abraam licet credidit, tamen in corde suo simul risit, ac præ admiratione futuri euentus dixit. Putasne centenariõ nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet: cum et terram Chanaam sibi promissam audisset, interrogare ausus est. Domine Deus vnde possum hoc scire, quod possessurus sum eum? Beata Virgo nec miraculum quærit, nec exemplum postulat, sed in promisso Angelico simpliciter acquiescit. Crediderat Gedeon Domino, quod saluare debebat populum ^{Judic. 6.} Israel, per manus eius a Madianitis: tamen non sine argumẽto. Si inquit saluum facis per manum meam populum Israel, sicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ in area, si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra siccitas, sciam quod per manum

manum meam sicut locutus es, liberabis Israel. Hæc vero Beata Virgo, Angelo, illud incompræhensibile mysterium nunciãnti; quod scilicet per filium suum deberet cõterere virtutem inimici; sine signis credit, & dicit. Ecce ancilla Domini. ecce ego ipsa sum vellus mundum, incoquinatum, immaculatũ; non in alteram sed in me descendat ros ille Hermonis, descendens in montem Syon: nõ alteri sed mihi fiat, secundum verbum tuum. *Beata quæ credidisti.* Crediderant olim Deo Moyse primus mediator, & Aaron primus Legalis Pontifex, non tamen absq; hesitatione, non absque diffidentia; dixerunt enim ad populum. Audite rebelles & increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus eijcere? Beata autem virgo credidit absque diffidentia & hæsitatione. credidit quod Deus ille qui dat pro terra silicem; potest quoque de silice vteri sui intacti, torres aureas fontis vitæ producere. Et licet ab Angelo requirat.

Num. 20
& Deut.
32.

a Tob. 22.

b Brenti⁹ *Quomodo fiet istud?* Verba tamen, vt ait Brẽtius (testimonijs autem hæreticorum id conuincimus, quia ex ipsis quidam blasphemiam infidelitatem Mariæ ascribere non verentur) ista non sunt verba incredulitatis, vt fuerunt Zachariæ; suæ sunt verba quæ proficiscuntur ex admiratione fidei. Non enim Maria dubitat de certitudine verbi Dei, quod ex Angelo audierat, sed dubitat de modo quo promissa implenda sunt. Verba ista, & dicit idem alibi, non sunt incredulitatis, neque curiositatis, sed potius necessitatis: vt videlicet Maria suæ pudicitie obseruantissima, discat quid sui sit officij, quod agendum sit vt promissus filius in vtero ipsius concipiatur. Verba ista dicit, (vt omittam Bucerum, Pellicanum, Bullingerum; Zuin- gliem) Spangebergius, non sunt incredulitatis verba, sed præstantissimæ fidei. Nihil dubitat prorsus de verbo Dei, quod sit Mater futura, & nihilominus virgo mansura, & non solum Mater simpliciter sed Mater Dei; id illi præter opinionem auditur & admirabile videtur. & enim nullum eius rei in toto Orbe habet exemplum, in nulla creatura vnde argumentum fidei & solatium habuisset. Quasi dicat. verbis tuis, credo & persuasum habeo esse verisimile. Nec me later id ab Esaia prædictum. Si vero ego sum ea virgo: dic mihi quomodo fiet istud? *Beata ergo quæ credidisti.* Beatior Maria fuit, inquit Augustinus: concipiendo Christum fide, quam capta Materna

Quomodo fiet istud. nõ sunt verba incredulitatis sed &c.

c in Euã.
Annunc.
Domini.
d in r. ca.
Lucæ.

e lib. de
Virginis.

Mariacre didit in Christu natum.

Materna.n. propinquitas nihil ei profuisset, nisi foelicus spiritum fide quam carne gestasset. Quid vero de ipsius in Christum natum fide, necesse habeo dicere? Non potuit certe Diuinitatis Christi non esse credula; quæ nouerat se filium non ex virili semine secundum ordinem naturæ, sed Diuino spiramine, nunciante Archangelo concepisse. Non potuit Diuinitatis Christi non esse credula; quæ viderat famulantium Angelo rui ei adesse frequentiam, vt nascituro nunciantes; nato iubilantes; in Aegyptu fugientem atq; iteru redeuntē, deducetes & reducetes, in deserto ieiunanti ministrantes. Talia n. obsequia nō nisi Deū decebāt. Non potuit Diuinitatis Christi non esse credula; quæ & stellarū annūciationem: & Magorum de longissimis partib. inspiratum aduentum, quam maximum habuit indicium veritatis. Simeonis quoq; & Annæ pphetica dignitate insolitus cærus, & huic Virgini specialis occurfus, quæ omnia Maria conseruans in corde suo, altius ad fidem roborata, pio corde conferebat: intantum vt omnino non nutabunda sed certa de filij potestate, tanquam de Dei virtute vera, deficiente vino in nuptijs dixerit. quia vinum non habent, sciens plane hoc illū potuisse, quod eū mox contigit Diuino miraculo compleuisse. Fac cessat ergo impia vox Culmani, qui Mariā Angelica verba iudicio & ratione assequi nō potuisse mordicus dixit, qui infirmā & (calamus refugiebat scribere) infidelē, non credentē verbis Angeli, subdubitatē, atq; ea ignoratē. Obmutescat blasphemus & Lutherus qui Mariā incredulitatis sensum quendam, & insultum habuisse blaterauit. Maria, vt Augustinus cū reliquo Patrum cætu, (si non admittunt testimonia suorum,) nunquam concepisset Christum in vtero, si nō prius concepisset eum per fidem in mente. Maria cum interrogat. *Quomodo fiet istud quia uirum non cognosco?* inquirendo dixit, non desperādo aut dubitando; Zacharias autem quando ait. Vnde hoc sciā vel per quid hoc cognoscam, qui sum adeo cū uxore senex. desperando dixit non inquirendo; propterea huic dicitur; tacebis quia nō credis, illi vero causa exponitur: quia dū interrogaret de promissione non dubitauit. Sileat & perulans vox Lutheri qui postquā Maria gestabat in vtero. & peperit, vel nullam, vel raro tantam fidem Marię tribuit immo etiam eius fidem identidem Deus (ait iste) passus est mutare. Maledica est ista vox. Maria non potuit

Caluini & Lutheri blasphe mia de fi de Maria.

Luc. 2.

a in Eua. anūc. m. conc. i. b in post. circa Euan. an nunc. Maria. ia. 16. del ciuit. Di c. 14.

in postil. circa Eua. 3. Do minie. post Epi pha.

Diuini-

ter. r. de assumpt.

Diuinitatis Christi postquam natus est, non esse credula: quæ vt Augustinus ait, fide & opere semper fuit Christi ministratrix. Beata quæ credidisti: Et in plenitudine Sanctorum de- tentio mea: non defuit ei fides Patriarcharum.

Non defuit ei spes Prophetarum. Prophetæ. n. Sancti spe repleti dicebant, salutare tuum expectabo Domine. solabantur inuicem afflictionem suam propter tardatē Dominum. nunquid in perpetuum irascetur, aut obliuiscetur misereri Deus? sperabo ad Deum Altissimum; Deum qui benefaciet mihi. Beata vero virgo, ego inquit, sum mater sanctæ spei.

Ecl. 24.

Non defuit ei zelus Apostolorum. Apostoli nihil præcæteris zelabant, nisi agnitionem veritatis: vt s. multi ad agnitionem eius venirent; vt Ioannes exemplis cōfirmavit. Maria vero post Ascensionem filij sui, quid operata est, nisi quod cū humilibus & ignaris conuersata, eos instruebat? quid nisi de secretis, quæ a filio sola didicerat Apostolos edocebat? Virgo virginum, ita eam alloquitur Rupertus, tāquam malum punicum in medio tintinabulorum tu fuisisti, in adiutorio vel etiam in regimine prædicantium Apostolorum; cuius etsi verba non loquuntur vel audiuntur vbi prædicauerunt, opera tamen non ignorantur: non minora imo maiora tinnitu prædicantium.

Ioan. 1. Ignatius Damasc. Bernard. August. lib. 3. in Cantica.

lib. de excell. B. V. c. 7.

Hoc idem Anselmus in hæc verba docuit. Licet inquit; ipsi Apostoli per reuelationem Spiritus Sancti, edocti in omnem fuerint veritatem: incomparabiliter tamen eminentius ac manifestius ipsa, per eum spiritum veritatis, illius veritatis profunditatem intelligebat; ac per hoc eis multa per hanc reuelabantur, quæ in se non solum simplici scientia, sed ipso effectu, ipso experimento didicerat.

Bernard. in Euan. stabat iuxta crucem.

Non defuit ei constantia Martyrum. Licet. n. defuit illi gladius extra feriens, non defuit tamen gladius ille doloris compatientis filio, animam ipsius penetrans: & quod in carne Christi agebant clauis & lancea, hoc in virginis mente passio naturalis afflictionis, & materna angustia. Clauis vtrique & lancea passio- nem, affectio materna compassionem. Dolores partus quos effugit pariens, illos tunc tempore passionum sustinuit ex materna compassione viscerum, lacerum reparantē; & quæ Deum per natiuitatem agnouit, illum vt maleficum interfecit videns, tanquam gladio cogitationibus discerpebatur.

spes B. V.

Zelus Marię.

Constantia B. V.

Gladius
pertinan-
sians ani-
mam uir-
ginis qd.

ferre poterat secum in animo. Hic dilectus meus filius est filius Dei; est filius Dauidis & Abrae; Rex est Israel qui uenit saluare populum suum. Deus est qui uenit in mundum, saluare, illuminare, docere & benefacere. Deus est innocens impolutus, segregatus a peccatoribus. Deus est Creator Conferuator, Gubernator, Beatitudo cunctorum; quomodo ergo nudus pendes in Cruce, fili mi, qui Caelum nabibus contegis? quomodo sitim fers, qui es opifex; quique mare & omnes creasti? quomodo moreris fili mi, qui es uita uinificans omnia? O scelus, o ingratitude. Tunc ille qui sedere in domo Iacob, & in sede Dauid Patris tui in eternum debuisti: modo a discipulis desertus, a militibus uinctus, a Pontificibus accusatus, ab Herode derisus, a Pilato caesus, a tortoribus dinexatus. ab omni populo spreus, e Ciuitate Sancta exterminatus, sceleratis latronibus annumeratus, omni hominum fauore, ope, tutela, destitutus, toto corpore fractus, nullo solatio subleuatus, pro flagitiosissimo habitus, ad horrendam hanc latronum sedem usque, in tali urbe, raptaris? Tunc ille Deus amictus lumine ut uestimento, qui ponis nubem ascensum tuum, qui sedes super Cherubin, modo uestibus exutus, tortorum libidini expositus; ab illis non in cathedram Cherubicam, & solium illud excelsum, sed in Crucem actus; non in medium Seraphinorum sex alis te uelantium sed in medium latronum te blasphemantium suspensus? Tunc ille Deus, quem laudant astra matutina, cui inuolant omnes filij Dei, cui incessabili uoce Seraphini proclamant Sanctus: linguas maledicas, conuicia & probra quibus te, & summi & infimi proscindunt, & insaturabili rabie in se etantur, sustines? Quid putatis? an illo uiscera uirginea dolore grauissimo non concutebantur. An uelut acutissimo gladio non transfigebantur? Quid uero, nisi anceps gladius, maternum illud pectus penetrauit? dum ex alto elamantem & miserabili uoce testantem filium, se a Deo ipso desertum, tremebunda percepit? Quae tunc mens? quis angor Beatam animam illius inuasit? Quas nam lachrymas fudit? Non fuit certe Stoicæ professionis, stupida, & ab omni humanitate aliena; fuit mollis, clemens, & facilis; poterat deplorando calamitatem filij sui inuocare. Quis dabit

dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectum filium meum.

Hoc tamen gladio licet transuerberata fuit, hæc acuta cuspis licet pertransierit per animam eius; non tamen eam euertit non subruit; immota. n. fortis & constans, in fide & charitate filij permansit. Nutantibus martyrum primoribus, vacillantibus fidei columnis, fugientibus. Apostolis, a Christi latere imo Cruce non potuit dimoueri. Cecidit Iudas nefarius proditor, qui extremam desperationem cum summo scelere coniunxit. Cecidit Petrus, ille qui uolebat & in carcerem, & in mortem cum Christo ire, a mentis statu & firmitate deiectus; adeoque mortis metu debilitatus, ut Christum Dominum semel & iterum ac tercio abnegaret. Passi sunt scandalum in Domino amicissimi quique. Hæc sola non corruit, non cecidit; quæ stare in fide prope crucem potuit, quæ uis præcursus ille gladius a Simone prædictus cor eius tenerimum atque mactissimum penetraret. Maria ergo quia mente passa est, plusquam martyr fuit, inimirum & eius dilectio fortis amplius quæ mors quia mortem Christi suam fecit. Non defuit ei constantia Martyrum. Et in plenitudine Sanctorum detentio mea.

Non defuit ei Sobrietas confessorum. Chrysoströmus de illa sic reliquit. Comestrix ac uinolenta nunquam Maria fuit, quia omnis mulier quæ uinolenta est & comestrix, meretrix est. Introduxerat licet eam sponsus in Cellam uinariam; meliora licet habuerat uera sua uino; Botrus Cypri in uineis Engaddi licet illi dilectus fuerit; comestrix tamen ac uinolenta non fuit, non crapulae dedita ut Noë; sed inebriata charitate, ebria amore sponsi. Qui amor sic eam adurebat ut lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem nec flumina obruent illam. Nunciate, (sic amore succensa uociferatur) dilecto quia amore languo. stipate me malis, fultate me floribus quia amore languo. Postquam .n. bibi uinum meum cum lacte meo; postquam introduxit me Rex in cellam uinariam; ordinauit in me charitatem, inebriata sum charitate, inebriauit me ab ubertate domus suæ, & torrente uoluptatis suæ potauit me, amore languo. amore languo, Sancta illam Catharinam Senensem, legimus dum admissa ad hanc cellam, sed per speculum in ænigmatate, accepta s. Sancta Eucha-

Maria nõ
corruit
cadentib.
coeli co-
lumnis.

Sobrietas
Mariæ.
Ebricitas
Mariæ.

sup mat.

Cant.

Hierõ. in
ser. de as-
sump.

nitia, Christum Dominum sub specie panis tectum, fidei oculis aspiceret: quod tanta Diuina suauitatis dulcedine inebriabatur. ut multarum horarum spatio, sic in Spiritu absorberetur, ut omnem prorsus sentiendi uim amitteret: adeo ut expuncta & grauius sauciata nihil omnino sentiret; quid credendum est de uirginē Dei matre, quæ eundem Christum non aliena specie uelatum, ut Catherina: non ut hortulanum quemadmodum Magdalena; non stantem post parietem; non respicientem per fenestras; non prospicientem per cancellos: sed in ipso suo decore: nec fidei solum sed corporis etiam oculis cernebat: in lectulo suo uolebat, mirabatur, suspiciebat, per dies & noctes contemplantur, in sinu suo lactabat, & uirginē lactis guttas ori eius instilabat, illum dulciter alloquebatur, ei confabulabatur, Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus: oculetur me osculo oris tui. Lactia eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me; Dilectus meus mihi & ego illi, & ad me conuersio eius. Reuertere dilecte mi, similis esto caprea hinnuloque ceruorum: Quoniam amore vulnerata, succensa, & inebriata fuit? Cognitio est causa amoris. Quis uero melius cognouit filium, quam Mater? Nulla etiam creatura plus dilexit eum quam Mater. In plenitudine Sanctorum detentio mea. Non defuit ei sobrietas confessorum.

Cant. 1.

Cant. 1.
Cant. 2.Lib. 4
virg. 2.Allusio
pulcher-
rima ad
enigma-
tica Dei
cognitio-
nem.Castitas
Mariæ.

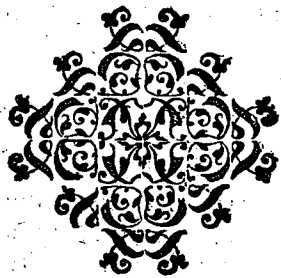
Non defuit castitas Virginum. Virgo n. erat dum concepit; Virgo dum peperit, Virgo post partum perfenerauit. Et ut de cæteris uirtutibus eius cum Ambrosio taceam. Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, corde humilis, uerbis grauis, animo prudens, loquendi peritior, legendi studiosior; non in cumulo diuitiarum sed in prece pauperum spem reponens, intentā operi, uerecunda sermone; arbitrum mentis non hominem sed Deum querere, nullum ledere, omnibus bene uelle, maioribus assurgere, æqualibus non inuidere, iactantiam fugere, rationem sequi & amare: Quando ista fastidiuit humilem? quando risit debilem? quando uitauit inopem? Nihil in oculis toruū; nihil in uerbis procax, nihil in actu inuerecundum. Nō gestus fractior, non incessus solutior, non uox petulantior, ut ipsa corporis species, simulachrum fuerit mentis, figura probitatis. In plenitudine Sanctorum detentio mea. Non defuit ca-

Non

Non defuit ei demum & ipsa puritas Angelorum. Hæc enim est Virgo, secundum Damianum, cui non tantum excellentissimus ille Patriarcharum chorus, non prouidus Prophetarum numerus, non iudex Apostolorum senatus, non martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum; non quisquam frequentium patrum, sed nec etiam Angelorum hierarchia poterat coæquari. Est. n. tota pulchra & immaculata; Stellæ autem non sunt mundæ in conspectu eius, & in Angelis suis reperit prauitatem. Hæc autem est tota formosa & sine macula; Luna defectus sub pedibus eius: caput habet ornatum duodecim stellis uirtutum uniuersitate: amicta lumine sicut uelamento, tota deaurata charitate, tota desiderabilis, tota suauis. Hæc est secundum Gregorium, mos domini præparatus in uertice montium eleuatus super omnes colles. mons quippe ait Greg. fuit Maria quæ omnē electæ creaturæ altitudinem electionis suæ dignitate transcendit. Mons sublimis Maria, quæ ut ad conceptionem æterni uerbi pertingeret: meritorum uerticem supra omnes Angelorum choros, usque ad folium Deitatis crexit. Hæc est, secundum Chrysostomum, magnum mundi miraculum; quæ sola cælum & terram amplitudine superauit. Nō illa Sanctiores Prophetæ, non Apostoli, non Martyres, nō Patriarchæ, nō Patres, non Angeli, non Throni, non Dominationes non Cherubim non Seraphim, non aliud denique quippiam inter creatas res uisibiles atque inuisibiles, unā hac maius aut excellentius inueniri potest. A quo non dissentit Gregorius Nazianzenus, qui dicit uirginem æquandam nullis, eo quod sit Mater & Virgo supra omnes decora Virgines, Quæ uincit omnes cælitum ordines; Regina, Domina: generis humani bonum. Hæc est secundum Idiotam, inter omnia opera æterni Opificis, post operationem illam, qua naturæ nostræ uinitus est filius Dei, speciale & primum opus. In plenitudine Sanctorum detentio mea. Quocirca non est mirum si illam *Reginam Sanctorum omnium* appellemus. Eminent. n. super omnes Sanctos; excellentior est cunctis, in tota rerum uniuersitate nihil maius & præstantius extat illa; inter uisibilia & inuisibilia Dei opera nihil præclarior & excellentius inuenitur Maria: Quod si Regum nomine dignamur, eos qui præfunt alijs & non æquantur illis; Maria præcellit Patriarchas fide, est igitur *Regina Patriar-*

Maria pu-
ritate An-
gelos ex-
cessit.Maria
mons.Maria ma-
gnū mun-
di mira-
culum &
primum
Dei opus.Maria Re-
gina San-
ctorum
quare di-
citur.

triarcharum: præcellit Prophetas spe, est *Regina Prophetarum*.
 Præcellit Apostolos zelo, est *Regina Apostolorum*. Præcellit
 Martyres constantia, est *Regina Martyrum*. Præcellit Confes-
 sores sobrietate, est *Regina Confessorum*. Præcellit Virgines cas-
 titate, est *Regina Virginum*. Præcellit sanctos omnes meritis. In oratio-
 ne de dor-
 mi. Deip.
 & gratia, est *Regina Sanctorum omnium*. Hæc ut Andreas Cre-
 tentis dixit, postquam ex hac vita migravit, *velut Tribuum ac-
 humani generis Regina facta*, & in Cæli Reginam a Deo Rege
 regaliter assumpta est. Tu ergo Regina Sanctorum omnium
 quæ Patriarchas fide, Prophetas spe, Apostolos zelo
 Martyres constantia, sobrietate Confessores, Vir-
 gines castitate, puritate Angelos excedis; im-
 plora nobis à filio tuo ut earum virtutum
 laudatores & imitatores esse me-
 reamur, nunc & in sæ-
 cula sempiterna
 Amen.

REGI-

REGINA GRATIARVM.

Astitit Regina a dextris tuis in vestitu
 deaurato circumdata veritate.

Psalmo. 44.

CONCIO QVINTA.

*In qua plenitudo gratiæ Beatæ virginis, cum
 Angelo prædicatur.*

DIVINAE bonitatis & si ea natura sit, ut vir-
 tute sua diffusa in omnibus, omnibus seip-
 sam & dona sua libera liter communicet; il-
 lis tamen maiora & ampliora, qui ei simi-
 liores, ad ipsum propius accesserint. Sa-
 tis tritum est illud Philosophorum placitum.

Quanto aliquid magis appropinquat pri-
 mo principio, in aliqua coordinatione: tanto magis commu-
 nicat effectum primi principij. Ab igne qui est principium
 caloris, plus ille calefit, qui prope ignem est, quam ille qui
 ignem a longinquo contuetur: A sole qui est principium lu-
 minis plus illuminatur qui fenestras domus apertas habet,
 quam ille, qui in obscuro & tenebroso carcere sedet. Deus
 vero est ignis consumens ille: Deus est sol ille luminosus, illu-
 minans omnem hominem venientem in mundum, diffundens
 vitalem calorem Spiritus sancti Charismatum; distribuens
 dona gratiarum unicuique secundum mensuram suam. O enim
 datum optimum & omne donum perfectum, deforsum est a
 Patre luminum: qui dat omnibus affluenter & non imprope-
 rat. Ille dat fidem, quæ est fundamentum totius ædificij Chri-
 stiani, quod ab eo postulant Apostoli dicentes. Domine adau-
 geno-

Propin-
 quiora
 Deo Di-
 uiniora.

De cau-
 sa totius
 boni gra-
 tuiti.

ge nobis fidem. Credo quidem Domine, sed tu adiuua incredū
 litatem meam. Ille dat spem, quæ animam in æternitatem eri-
 git, & quæ est anchora omnium tentationum: vt Ecclesia præ-
 cat. Da nobis fidei, spei, & charitatis augmētū. Ille dat charita-
 tem, quæ est radix omnium bonorum, & quæ virtutes cæteras
 perfectionis suæ munimine solidat: Caritas enim Dei diffusa
 est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est no-
 bis. Ille dat castitatem, quæ est per edomitas vitiorū furias, mū-
 da & honesta totius corporis habitudo. Non.n. possum esse cō-
 tinens, dicebat quidam, nisi Deus dederit mihi. Ille dat sapien-
 tiam, in qua tenetur & cernitur summum bonum. Si quis (testa-
 tur Iacobus) vestrum indiget sapientia, postulet a Deo & dabi-
 tur ei. Non est in potestate hominis via eius, nec in potestate vi-
 ri vt dirigat gressus suos: ab ipso aut̄ promanat velle nostrū &
 pficere. Ille est thesaurus inexhaustus, Sol indeficiēs a quo ros
 ille refrigerās, lux illa collustrās, flos adornās, fons irrigans, flu-
 uuius abluens sordes, semen fecunditatis spiritualis, medicamē-
 tum sanans morbos animæ, vinum lætitiæ Diuinæ; oleum con-
 secrationis, spiritus adiuuās infirmitatem nostram, ignis accen-
 dens corda frigida, ventus vrens leuans locustas cogitationū
 inspiratarum a Dæmone; gratia, inquam, cuius hæc sunt
 propria nomina, ab hoc solē indeficiēte Deo; ex hoc thesauro
 inexausto posluit & prouenit. Gratiā & gloriā dabit Domi-
 nus. Is igitur qui per maiorem puritatem, & innocentiam, &
 sublimitatem virtutum Deo propior fuerit; maiori gratiæ splē-
 dore perfundetur. Elucet hoc clarissime in adstantibus Deo
 Angelis: qui, vt aiebat Dionysius, ex eo quod sunt Deo propin-
 quiores, magis participant de bonitatib. Diuinis quā homines.
 Data est nobis gratia gratum faciens, vt nos tantū illa perfecti
 simus; illis vero non tantum vt ipsi perfecti sint, sed vt alios per-
 ficiant illuminando, purgando: Vnaquæq; .n. substantia, vt idē
 Dionys. dixit, intellectualis. datā sibi a Diuiniore vniformē in-
 telligētiā, prouida virtute diuidit, & multiplicat; vnaquæq; Ce-
 lestis esētia intelligentiā sibi a superiori datam inferiori cōmu-
 nicat. In illa cælesti patria dicebat Greg. licet quædā data sint
 excellēter; nihil tamē possidetur singulariter. Angeli postquā
 gratiā receperunt, & primum opus bonum perfecerunt, con-
 firmatū habuerūt liberū vsū in gratia: nobis etsi qñq; donetur
 gratia,

Gratiæ
 nomina
 & effectus.

Antithe-
 sis Ange-
 lorum &
 nostræ
 gratiæ.

Angelo-
 rum per-
 fectio in
 gratia.

Rom. 5.

Iacob. 1.

Philip. 1.

4.c. Cæl.
 hierarch.

15.c. Cæl.
 Hierarc.

Hom. de
 160. ou-
 bus.

gratia, licet quandoque non vnum sed multa opera meritoria
 exerceamus; cum timore tamen & tremore salutem nos opera-
 ri iubet Apostolus; pauendum est semper, ne ille qui stat, tan-
 dem turpiter corruat. Angeli postquam gratia repleti sunt,
 voluntatis illorum motus ita subacti sunt imperio rationis, vt
 in nullo resistere queant: nobis uero licet quandoque gratia
 communicetur, rebelles tamen & sensuum, & voluntatis insul-
 tus, euitare non possumus. Videmus cum Paulo aliam le-
 gem in membris nostris, repugnantem legi mentis nostræ, car-
 ptiuantem nos in lege peccati, quæ est in membris nostris. An-
 gelorum gratia post primum instans, & motum, est consum-
 mata & terminata beato illo aspectu Diuino. Nos autem pri-
 mitias Spiritus habentes intra nos gemimus adoptionem filio-
 rum Dei expectantes.

Cæterum & inter illos, qui magis natura subtiles, & sapien-
 tia amplius perspicaces, atque coniunctiores Deo creati sunt, An-
 geli etiam maioribus gratiæ muneribus præditi sunt. Archan-
 geli .n. qui sunt altiores, propter eminentiorem gratiā quam as-
 secuti sunt, non solum nunciare vt Angeli, sed & magna &
 excelsa Euangelizare possunt. His autem quia altiores sunt
 Principatus, Principatur quoque omnibus cælestibus virtuti-
 bus, Diuinas iussiones explentibus. His celsiores virtutes, po-
 restatem habent super corporalem naturam, in operationem
 miraculorum. His altiores Potestates, atcere possunt malos
 spiritus, vt per potestates terrenas arcentur malefactores. His
 celsiores Dominationes, præscribunt & præcipiunt alijs, ea
 quæ ad Diuina pertinent mysteria. His altiores Throni, Deum
 familiariter in seipsis recipiunt, & Diuina exercent iudicia.
 His celsiores Cherubini, supereminenter Diuina cognoscen-
 tes secreta. His superiores seraphini ardentes, Deo perfectissi-
 me vniti, recipientes in se, si fas est dicere, totam Diuinā boni-
 tatis pulchritudinē. Ita pulcherrimo ordine est pfecta illa Cele-
 stis cohors; vt sit velut Castrorū acies ordinata, in qua alij prin-
 cipatur alij famulantur, alij Dominatur, alij obsequuntur, vt de
 supmo illius Duce seu Principe, dictū sit ab Ezechiele. In deli-
 tijs Paradisi Dei fuisti, oīs lapis prætiosus, operimentum tuum,
 Tu Cherub extentus & protegens in medio lapidum ignitorum
 ambulasti. Quanto enim aliquid magis appropinquat
 primo

Angelo-
 rum diuer-
 si gradus
 & officia

primo principio in aliquo ordine: tanto magis participat effectum illius primi principij.

Verum ne per (non dico incerta sed per) minus nota nobis vagemur. huius rei exempla non desunt in hominibus. Thomas Apostolus quondam incredulus, eo quod Deum exquisierat manibus suis: eo quod & in latus Diuinum intravit; fidei & gratiarum maximas opes accepit. Paulus Doctor Gentium, eo quod ad Deum & in tertium Cœlum accessit, audiuit archana que non licet homini loqui. vidit illa quæ oculus non vidit, nec in cor humanum ascendere possunt. Ioannes dilectus Christi, eo quod in Diuino pectore recubuit; plus alijs Coapostolis de illo fonte & abyfso cordis Iesu; plus de illo thesauro sapientiæ & scientiarum exhauit. Turba illa quæ Christum, credula die noctuque insequabatur, quærebat eum tangere; quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Moyfi facies ex colloquio Diuino facta est lucida; ita ut filij Israel non possent intendere in eam, propter gloriam, sed ponebat velamen super illam, dum alloquebatur ipsos.

Maria super omnes creaturas cõiunctior Christo.

Quanto magis enim coniunctum est aliquid primo principio. &c. Maria autem virgo super omnes Sanctos, & super omnes Spiritus Beatos, magis coniuncta fuit, illi; quem vidimus plenum gratiæ & veritatis, de cuius plenitudine omnes accipiunt. Cui enim Sanctorum, vel Angelorum dictum est; Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Iesum; nulli præter Mariam. Ad quem Beatorum Spirituum, Diuinum illud delatum est nunciu, ex te nascetur magnus ille qui filius Dei vocabitur? Ad nullum præter Mariam. Quod ex te nascetur sanctu, uocabitur filius Dei? Maria est vnica illa persona, quæ habet cum æterno Patre filium communem. *Maria virgo super omnia creata, magis coniuncta fuit filio Dei auctori gratiarum.* Nondum enim Angelos Opifex mundi per uerbum suum produxerat, ait Maria, nondum erant abyssi, necdum mōtes graui mole cõstiterant, adhuc terrā, nõ fecerat & flumina, & cardines orbis terræ, ab æterno ordinata sũ: Dominus possedit me in initio uiarum suarum antequam quicquam faceret a principio. Sed quo nam modo? Ab æterno & ante omnia creata predestinatur Christus filius Dei in uirtute, secundum spiritum Sãctificationis; uerum ut sit filius etiam Maria.

ria.

ria: Maria ante omnia creata: ord inata simul: cum filio fuit. Maria super omnia creata magis coniuncta fuit in tempore, Filio Dei; uix enim quid operatum est, uel circa Christum, uel a Christo, ubi non fuerit Maria adiuncta Christo. Incarnatur Christus; non in Angelis, non in aliquo Sanctorum, sed in utero Mariæ: nascitur paruulus in mundum: sed de utero Mariæ: Fasciis inuoluitur infantulus; sed a Mariâ. Ponitur in cunas asperi præsepj puerulus uagens: sed per Mariam. Lactis guttæ instillantur esurienti: sed ab uberibus Mariæ. A Magis inuenitur & a stellis demonstratur: sed cum Maria. uisitatur a pastoribus; non sine Maria. Adoratur ab Angelis; sed primo a Maria. Fugit a sequente Herode in Aegyptum; fugit secum Maria. A Simeone Pontificẽ benedicitur; sed in manibus Mariæ; Docet & interrogat in medio Doctorum; sed queritur & inuenitur a Maria. Prædicat multitudini turbarum; audit ipsum Maria. Signa Diuinitatis suæ, stupenda illa miracula operari incipit; sed ad supplicationem Mariæ. Pendet moribundus in Cruce: omnes fugiunt ab eo, stabat ibi mater Iesu Maria. Resurgit a mortuis; primo apparet Mariæ. Scandit ad sydera; lachrymis & gaudio prosequitur cum Mariâ. Regnat a dextris Dei in Cœlestibus; nunquam recedebat a corde Mariæ. Trahe me post te, aiebat Maria ad filium, trahit me post te, post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Surgam, & circuibō Ciuitatem, per uicos & plateas quam quem diligit anima mea. Quis mihi det te fratrem meum; fugentem ubera matris meæ Hierusalem Cœlestis, ut inueniã te solum foris; & deosculer te & iam nemo me despiciat. Reliquisti me in terris, ut turturem desolatam sponse mi; ut uent inter rapaces lupos rabie furentes, o pastor meus; ut famelicam o panis uitæ, reliquisti ut ceruam sitibundam desiderantem ad fontem aquarum. Sitiuit anima mea ad te Deum fontem uiuum, quis mihi det te fratrem meum? quando ueniam & apparebo ante faciem tuam, o Deus meus? Veniet tandem tempus illud sælix, quando iam a me non declinabis, nec pertransies; dum surgo & aperio tibi pessulum ostij mei, dum anima mea liquefit ad uocem tuam. Apprehendam te tandem; & ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ; ibi me docebis; & dabo tibi poculum ex uino condito, &

mu-

Luc. 6.

1. Cor. 3.

Prou. 8.

Rom. 1.

Maria in diuidua a Christo.

ubi est
quod est
ubi est

mustum malorum granatorum meorum. Ibi, ibi, leuata tua erit sub capite meo, & dextera tua tandem amplexabitur me. Maria super omnia creata, magis coniuncta fuit filio Dei.

Maria astitit a dextris Dei. quomodo.

Astitit Regina a dextris Dei. *Astitit.* non confedit vt filius sedet a dextris virtutis Dei: maior, n. est coniunctio filij cum Patre aeterno, quam filij cum matre temporali. Inter omnes vnitates, dixit Bernardus, arcem tenet vnitas Trinitatis, & post ipsam est vnitas dignatiua quae est in Christo, *Astitit non confedit*, vt illi viginti quatuor seniores sedentes, circumacti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronae aureae. Illi, n. licet confederint, ministros se esse agnoscunt: procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viuentem in saecula saeculorum, & mittebant coronas suas ante thronum. Haec uero astitit, eleuata est & exaltata super sedentes; sedentes, n. nō ita apparēt vt astantes, Haec deinde non semper ancillam se confitebatur, sed semper matrem. Fili quid fecisti nobis sic? *Astitit a dextris Dei*, non ad pedes corruit vt Magdalena; non, n. erat peccatrix: non a tergo stetit vt Hemoroiifsa; non enim fluxum sanguinis patiebatur: non cucurrit post illum, ut turba quaerens eum tangere: quia nullum habuit infirmum. *Astitit a dextris Dei*, non vt Thomas incredulus: non enim mittit digitos in locum clauorum, neque manum suam in latus eius. *Astitit a dextris Dei*, non in tertio Caelo vt Paulus, quia ipsa fuit Caelum animatum, Caelis amplior, eleuata super omnes Caelos. *Astitit a dextris Dei*, non vt Moyses cornutus: Moyfi enim dictum erat, non poteris uidere faciem meam, sed cum transibit gloria mea, ponam te in foramine petrae, & protegam dextera mea donec transeam: tollamque manum meam & videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris: haec autem virgo faciem illam in quam desiderant Angeli prospicere, non semel osculo oris sui osculata est. *Astitit a dextris Dei* non ut Ioannes recubuit in pectore dilectus: hic enim semper mansit discipulus, illa Mater. In illius sinum nunquam reclinauit Christus, qui autem creauit Mariam, requieuit in tabernaculo Mariae. Ioannes enim uidisset stantem & pulsantem illum ad ostium: Si quis, inquit, audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum; nun-

in lib. de
cōsiderat
Apoc. 4

Exo. 33.

Eccl. 24.

Apoc. 3.

Antithesis Ioannis & Mariae.

nunquam tamen vidit pulsantem illum ad ostium cuiusque, nisi Mariae. nunquam obsecratem audiuit ab alio nisi a Maria, si quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum & prandebō cum illo, & ipse mecum. Maria sola prandium illud ineffabile, omnibus deliciis refertum, in quo occisa fuerant uolatilia & animalia multa, sola cum Christo filio Regis magni comedit. Inuitati quidem fuerant ad illud multi, sed omnes hi caeci, claudi, debiles infirmi digni non erant ferculo illo, quod sibi preparauerat Rex Salomon; digni non erant mensa illa in qua Regina assistebat ad latus Regis: spiritualiter, non corporaliter vt Maria, vsi sunt cibarijs exquisitis; huius saeculo inauditi prandij. Ioannes Euangelista nunquam uiderit stantem ad alterius fores nisi Mariae, nunquam audiuit uociferantem sponsum nisi ad Mariam. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, Sed cur ita obnixè oras o sponse? Quia inquit, caput meum plenum est rore, cincinnati mei guttis noctium. Caput meum plenum est rore gratiae de Caelis descendens, rore gratiae refrigerantis, plenum sum gratiae & ueritatis. Cincinnati mei pleni sunt guttis noctium. Spiritus enim Domini super me, propter quod unxit me. unxit me Deum, Deus meus oleo laetitiae praefortibus meis: myrrha & gutta, & cassia a uestimentis meis desuunt. aperi ergo mihi sine mora, soror mea, tu es amica mea, immaculata mea, Quid tamen erit? Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, quod descendit postea in oram uestimenti eius, sicut ros Hermon qui descendit in montem hunc praesaltum, & de hoc monte altissimo descendit postea in montem Syō. sic in te filia Syō filia Dauid, de me qui sum mons Hermonis. de capite meo defluet ros gratiarum: sic in te filia Aaron descendet balsamum illud purissimum de cincinnatiis meis; descendet non tantum in caput, non tantum in barbam, non tantum in intellectum, non tantum in affectum, non tantum in sensus, sed usque ad oram uestimenti tui. Iste ros gratiarum tuarum intantum excreffet, quod eris quasi trabes aquae immenses de fluuiio, ego autem quasi fluuius Dorix & sicut aquae ductus exiens de paradiso. Intantum flumina gratiarum perfluent animum tuum, quod eris quasi trabes abundas, ego autem ut fluuius appropinquas ad mare, habebis gratiarum plenitudinem mihi, ego autem Deo, similiam

Apostrophe Christi ad Mariam.

Luc. 4.
Psal. 44.

Psal. 132.

Eccl. 24.

Mariagra-
tia plena.
quomo-
do.

limam. Illæ guttæ balsami sic defluent, quod erant vt riuus. ego qui sum Petra fundam tibi riuos olei. Inuenisti gratiam apud Deum. Gratia Diuina (quod tibi significauit Angelus) eris plena non vt Stephanus qui erat plenus gratia & fortitudine. Stephanus. n. erat seruus, Virgo autem fuit Mater. Spiritu Sancto plena non vt Ioannes Baptista; non vt Elizabeth; non vt Apostoli; plenitudo. n. horum non erat plenitudo nisi sufficientiæ; plenitudo Mariæ fuit plenitudo abundantis. *Plena fuit gratia* non vt Christus; quia non accessit ad dexteram Dei vt Christus filius Dei. Plenitudo gratiæ, ait Hieron. in Christo tanquam in homine personaliter diffinito, in Maria vero vt in templo singulariter consecrato. Difformis n. est plenitudo, vt Scholasticorum verbis loquar. Est plenitudo sufficientiæ, per quam Apostoli & Stephanus, eximie, vocationi suæ satisfecerunt. Est plenitudo singularis præminentia; quæ Matri Domini præ Sanctis reliquis competit. Est demum omnimoda, & omni ex parte perfecta gratiæ plenitudo, soli Christo tanquã fonti tribuenda; vt pote de cuius plenitudine omnes acceperunt. Est igitur plenitudo gratiæ Christi quasi fontis, Mariæ autem quasi fluminis, & Sanctorum quasi riuus a flumine descendens. *Maria plena est gratia* sed nõ cum Christo capite, quod suam gloriam semper sibi vnice vendicat; sed cum membris huius capitis, quantalibet gratia præditis facta collatione. Tanto autem magis super alios sanctos plena fuit, quanto magis illam ornari deuit, quæ pura purum omnis gratiæ autorem sacro vtero complecti, & digna Dei genitrix esse debebat. Tardibus, inquit Hieronymus, & tãtis decebat Virginem oppignorare muneribus, vt esset gratia plena; quæ reddidit Cœlis gloriam, terris Deum, pacemque refudit; fidem gentibus, finem vitij, vitæ ordinem, moribus disciplinam. Assitit Regina a dextris tuis, gratia sup oēs creaturas plena. ¶ Assitit video quosdam ringere nasum, attollere supercilia. Maria, inquis, est gratia plena, hoc (aiunt isti,) non vique quaque veritati consonare videtur. Latinus. n. vester interpres (dicebat Marbachius*) quæ deo constanter sequitur Latina Ecclesia; Lucæ mentē & sermonem Græcū non assecutus, perperam vertit *κεκαραπληνως*; gratia plena. Debet n. legi *Aue gratiosa*, vt docet Bucerus; vel gratiam consecuta, vt Calvinus; vel gratis dilecta, vt Beza; vel grati-

In ser. de
assump.

S. Thom.
3. q. 7. a.
10. & q.
27.

Hier. vbi
supra.

a In apo-
logia cõt.
Eisenge-
niũ de mi-
raculis.

Hæretico-
rum ex-
tortæ ex-
positio-
nes. vocis
κεκαραπ-
ληνως.

gratificata & dilecta vt Bullingerus; vel grata Deo passiuè & quod. s. ipsa sit in gratia, sicut Sarcerius & Aemilius; vel cui Deus faueat, vt Lollius; vel accepta, vt Castalion; vel quæ in gratiam recepta sit, vt Hemingius; vel summè grata, suauissimã, dilectissimã ipsã Deo & Angelis, & Sanctis eius, vt Lambertus; vel cuius consuetudinem omnes ambiunt, vt Culmanus. Ista autem non gratiæ plenitudinem, sed fauorem quendam, vt & ipsum nomen gratiæ designat, vt in conciliabulis nostris docetur. Hæc nomina, ait Lutherus, non gratiæ plenitudinem, sed amatorum quid proci amantis, & puella ad blandientis, significant. Maria inquis, est super omnes gratia plenam: Fatemur, inquit, isti, quod Virgo Maria benedicta sit inter omnes mulieres, & quod nulli vnquam mulieris talis honos a Deo cõgigit: tamẽ scias quod Angelus ipsam in ordinem redegit, & omnibus alijs Sanctis equauit dicens. Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud Deum. Maria, inquis, est super omnes gratia plena. est igitur fons inundas & de se ipsa fundens aquas, qui nec possit ex hauriri nec minui. O rigidos o iniquos & inuidos censores, lacerantes honorẽ & priuilegia Virginis; mordicus iudicantes hominem Doctissimum & Sanctissimum; imo vsum totius Ecclesiæ mutant, transformantes, in verbo Dei nihil non accipientes sibi sumentes, matrem vt Diuinam à qua semel perfidi defecerunt, suis latratibus ac moribus appetant. De Latini inter præteritis peritia linguarum, Græcæ, Chaldaicæ, Syriacæ, & Hebraicæ, nihil nunc attinet dicere; cuius translatione, Ecclesia quæ est columna & firmamentum veritatis, plus mille annis nemine refragante Sanctorum, vsa est? Porro quod ad præsentem attinet locum, ex Græco transferendum omnes fere Patres S. August. Greg. Ambro. Emisenus, Bernar. Cyprian. Damian. Thomas Aquinates, Rupertus. Venerabilis Beda. Gaudentius, vt infinitos omittam. *Aue gratia plena*, semper legerunt. *Gratia*, aiunt, *isti nomen non decore atque in herentem quandam animæ qualitatem, sed fauorem Diuinum significat*, vnde inquit Brëtius, gratia plena potest dici Maria; quasi a Deo recepta in gratiam, & quod Deus faueat ei. Quid vero Paulus in suis scriptis, de gratia nobis reliquit? (vos ad Pauli iudicium cõpello, quia & vos ad Pauli conclamatis), Dixit ne gratiã esse fauorẽ solũ, & donũ Dei externũ

In postil.
circa Euã-
ge. anun-
ciat.

ut vos dicitis? An vero donum Dei internum, & qualitatem in hærentem, & ab externo illo favore dimanantem? Non primū certe. Illud. n. quod inscribitur in cordibus; illud quod portatur in vasis fictilib. corporis nostri: non est quid externū sed internum donum. Gratia vero Diuina secundū Paulum est lex illa scripta non atramento sed spiritu Dei viui; non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus; b Gratia Dei est lux illucescēs in cordibus nostris, ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Iesu Christi: Gratia Dei, est thesaurus, quem habemus in vasis fictilib. ut sublimitas sit virtutis Dei. Gratia Dei, est Spiritus Dei habitans in nobis, secundum quem si facta carnis mortificauerimus, viuemus: quo spiritu qui aguntur ij sunt filij Dei: a gratia Dei est iustitia nostra, non quod nobis innata sit, sed quia a Deo ceu fonte qui nos vere iustos facit, propter Christum nobis infunditur atque donatur. Hæc, gratia fuit data Paulo & in eo vacua non fuit. Datur & alijs; f vnicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi. g Gratiam, hanc Dionisius magnus, vocat Deificationem; quæ quum accesserit similitudo, creaturam Creatori amabilem & dilectam reddit. h Nyssenus puritatē, a Christo fonte in nos deriuatam. i Basilius, Spiritus sancti participationem. k Chrysostomus, bonitatem infusam l Eusebius, puritatem occultā. m Cyrillus, sanctitatem, quæ nobis insit, a Christo communicatam. n Prosper virtutem, & Deum ipsum in nobis in habitantem, o Macarius, archana quædam cœlestis pulchritudinis vestimenta. p Ambrosius, Diuinam medefam a fidei gratia deuotis infusam. q Augustinus, occultam quandam communicationem & inspirationem gratiæ spiritualis, & dilectionis quam Deus infundit & paruulis. Deinde, vocat gratiam, interioris hominis pulchritudinem, spignus donumque spiritus, per quod operamur iustitiam, & a damnatione præuaricationis liberamur. Eidem gratiæ tribuit nouitatem, & virtutem tantam Spiritus viuificantis; quæ iustificatos, non solum ac lege peccati & mortis liberet, sed etiam hominem intus iustificet, ac legem vniuersam donet impleri, Conuersos, inquit, a Deo gratia eius adiuuari, ut carnis vincant concupiscentias, & in accepta iustitia, tum perficiantur. per legem enim inquit, cognitio peccati; per fidem impetratio gratiæ contra peccatum

Gratiæ di
uerfa no-
mina.

3.
b 2. Cor.
4.
c Rom. 8
d Rom. 3
e 1. Cor.
15.
f Rom.
12. 2.
Cor. 9.
Eph. 4.
g lib. Ec-
cles. Hie-
rarch. c. 1
h libr. de
perfecta
hominis
forma.
i libr. de
Spiritu
sancto.
l Ps. 118.
m in Cor-
pore &
sang. Do-
mini.
n lib. 11.
thesau. c.
3. & 5.
o de libe-
ro arb.
p in 2. c.
1. ad Ti-
mor.
q lib. de
peccator
mer. & re-
mis. ca. 9.
& 10.
r epist. 85.
ad Con-
sentium.
s libr. de
spiritu &
littera. c.
15.
t ibidem
c. 30.

atum: per gratiam sanatio animæ abolitione peccati: per aīe sanitate libertas arbitrij: per liberū arbitriū iustitiæ dilectio: per iustitiæ dilectionē legis operatio. * Diodochus autor vetus de gratia sic loquebatur. Ex quo tpe inquit, baptizamur, gratia in ima sede mentis abdita, & in profundo aīe residentem habemus; quæ suam præsentiam & vim, sensu quodam inexplicabili declarat; maxime quum baptizatus ad Dominum sese conuertit; eumque toto animo amare incipit. Hæc autem omnia externum an internum donum sint? ipsi vos iudices estote. Nunc ad virginē accedo, quā isti in numerū aliorū redigere volunt. nihil illi plus quam Magdalenæ quam Samaritanæ, Cananæ vel alteri; quin, nihil illi plus quam latroni ad dexteram Christi pendenti, largientes. Imploro primum a vobis qui sine iustitia inhærente iusti, sine interiore sanctimonia sancti, sine Diuina gratia grati estis. Fuit ne Deus in propria persona cum Maria, & in Maria nec ne? Negare id ipsum non potestis, cum id ipsum Angeli loquantur. Dominus tecum. Quod enim in ea natum est, de spiritu, sancto est. Id ipsum Sancti testantur. Dominus tecum in mente, (amplificat Iustinianus,) tecum in ventre, tecum in thalamo, tecum in præsidio. Habitat in Angelis Deus sed non cum Angelis, quia cum illis eiusdem non est essentiæ. Habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, eum quæ vnius naturæ habet identitatem. Bernardus vero & cum Maria, & in Maria fuisse asserit, & patrem cuius filium concepit, & filium quem sua carne induit, & Spiritum sanctum de quo concepit in vtero sanctificata. Omnes Ecclesiæ cum Petro Martyre Alexandrino dicunt, Dominus tecum. Dominus verbum tecum, Dominus verbum in vtero tuo caro fiet. Quam Martyris sancti interpretationem, vterote communem fidei confessionem, tanti fecit Cyrillus Alexandrinus, ut eam repetere non dubitarit. Dominus ergo fuit cum Maria & peculiari modo, quā cum aliquo sanctorum. neque enim alteri præter Mariam potest attribui, quod Angelus velur de tota Trinitate differens, Mariæ nunciat. virtus altissimi obumbrabit tibi. Spiritus Sanctus superueniet in te, quod ex te nascetur sanctum vocabitur Filius Dei. Quod si Deus cum Maria & in Maria, magis quam cum alio, & in alio sanctorum fuit; multo amplioribus eam, non fauoribus exor-

a lib. de p
fectione
spirituali

in Ser. de
Annunc.
Virgin.

ho. 3. de
B. Virg.

in act. 1.
Synodi
Chalced.

in defini-
tione. 1.
Anathe-
maticismi.

Dominus
cum Ma-
ria pecu-
liari mo-
do.

nis, sed donis internis coornauit. Si enim in Moysen eo quod secum quadraginta diebus in monte versatus esset, tanta claritate illuminauit; ut filij Israel, nisi velamine super faciem posito, in eum intendere non valerent: si turba propter contactum solum, sanitarum beneficia diuersa recipiebat: si Thomas ex contactu cicatricum, donum fidei recipit: si Paulus ex ascensu ad tertium Cœlum, tot & tanta secreta vidit & audiuit. Si Ioannes ex eo quod recubuit vna vice super pectus Domini, plus ceteris discipulis archanorum intellexit: quæ nouem mensibus clarissimum iustitiæ solem intra purissima & immaculata viscera sua continuit; quæ infantem, illum in sinu gestabat, virginis vberibus lactabat, brachijs amplexabatur, omne illi obsequium deuotissime exhibebat; quæ fuit thronus pudoris dignissimus, Aula regia, Cella Cœlestis, totius Trinitatis trichelinium: quæ coniunctissima Deo fuit, quæ maiore post Deum puritate nituit; quæ astris & Angelicis mentibus candidior exiit: nonne maiores gratiarum opes, maiores diuitias ab illo hauriebat? Factum est, ait Athanasius Magnus, vt gratia plena appellata sis, o Maria, vt pote quæ omni gratia abundares, idque per superuentum Spiritus sancti: ideoque vultum tuum depræcabuntur omnes diuites plebis, ditati scilicet istiusmodi di bonis & spiritualibus contemplationibus. Spiritus sanctus in virginem descendit, cum omnibus virtutibus essentialibus, induens eam gratia, vt in omnibus gratiosa esset, atque idcirco gratia plena cognominata est; eo quod ab impleione Spiritus sancti omnibus gratijs abundaret.

Quod si etiam adeo liberalis est Deus, tantæque magnificentæ & charitatis erga fideles seruos suos; ut impios quoque homines atque idolorum cultores beneficijs profèquitur, quod intra domos, suas iustos & innocentes viros habent; vt legimus de Iosepho, propter quem benedixit Dominus domui Aegyptij, & multiplicauit tam in agris, quam in ædibus cunctam eius substantiam: Quibus illam donis & beneficijs cumulasse iudicandus est, quæ non Ioseph castum sed sponsam virginum, non Saluatorem Aegypti sed Saluatorem totius mundi; non Patriarchæ sed Dei filium; non seruum sed Dñum; non sanctum virum sed sanctorum omnium sanctificatorem, intra domesticos parietes retinuit: alius & omnia ei humanitatis obsequia flagrantissima

Missimæ charitatē exhibuit. Astitit a dextris Dei Regina plena gratia. Hæc virgo fuit thronus ille Salomonis: quo non est factu opus maius in diuersis regnis, sicut. n. Salomon in omnibus thesauris suis, (ita argumentatur Guericus Bernardi discipulus,) & opibus tantis, nihil habuit tam præciosum quod in opus illud magnificum, thronum scilicet gloriæ suæ, iudicaret ebori præferendum: sic Maria præ omnibus electis Angelorum & hominum, inuenit gratiam apud Deum; vt videlicet Dei conciperet & pareret filium, atque ex eborē corporis eius thronum sibi virtus altissimi sine manibus excideret gloriosum. Hæc est solium illud excelsum & eleuatum, templumque magnificum in quo sedentem Deum, Cherubini contueri non valent; cuius super liminaria commouentur a voce Angeli loquentis & Annunciantis illud a saculo inauditum negotium; tamen, non concutiuntur sed confirmantur, ne timeas Mariam, ita animum ipsius confirmat Archangelus; ea quæ sub Deo sunt, replebunt tuum templum. *Inuenisti gratiam apud Deum*, non creasti vt Deus, non semper habuisti vt filius, non rapuisti vt Angelus, non perdidisti vt Adâ, non etnisti vt Simo Magus, non abscondisti vt infidelis doctor. Inuenisti gratiam apud Deum; gratiam quam non accepit Sara, quam non sensit Rebecca, quam nec Rachel cognouit. Inuenisti gratiam, qua digna habita non est nobilis illa Anna, nec Phenema hinc è regione posita: quoniam hæc quidem matres ex sterilibus factæ sunt, amittentes vna cū virginitate orbitatem: tu autem vt etiã mater sis, virginitate tñ fuisi illeſa. Inuenisti gratiam, qualem nullus ab eterno inuenit sicut tu: gratiam .i. increatam & cum illa omnem creatam spiritualem, & corporalem. Hæc est virgo, illa sponsa cuius venter est sicut aceruus tritici; quia in illa, vt Gregorius Neocesariensis Episcopus testatur, totus gratiæ thesaurus reconditur; quæ sola est ferens eum qui verbo suo porrat omnia; quæ sola ex omnibus generationibus, sancto fuit corpore & spiritu; quæ sola ventre suo omnem latitiam complexa est; & stolam omnino refertam Diuinorum donorum splendore: quæ sola in se non cadens mortuum, sed descendens vitium granum frumenti recepit. Hæc est virgo cuius vbera plena sunt vino, fragrantia vngentis optimis: hæc enim sola præclara charismata; ipsorum donorum authore

Maria
thronus
& soliu.

in ser. de
Sanctiss.
Deip.

in ho. de
Annunc.
Maria.

And. Hic
rosol. in
salut. An
gel. Da
maf. de
annunc.
Virginis.

Virginis
uterus a
ceru^o tritici.

Virginis
ubera qua
lia.

Spiritus sanctum, in tanta plenitudine, quanta nullus sancto-
rum, Ambrosio teste, accepit. Bene, inquit Ambrosius, *plena*
gratia dicitur; que sola gratiam quam nulla alia meruerat con-
secuta est, vt gratia repleatur auctore. Hęc Virgo gestabat vbe-
ra Fragrantia ynquētis optimis. Hac. n. charismatum copia,
ita perfusa fuit Virgo, vt eius odore tota domus Ecclesia vsque
modo mirifice fragret. Nardus mea, ait Maria, dedit odorem
suum: Postquam commota sunt liminaria à loquentis voce,
domus impleta est fumo. Non possum hic prætermittere, illud
quod dictum est a Bernardo. Gratia Dei balsamum purissi-
mum est, & ideo purum solidum, & profundum, per humilita-
tem, vas requirit. Maria fuit vas purissimum, Vas illud electio-
nis, dixit Cyprianus, a cæteris plurimum differebat, quibus na-
tura communicabat non culpa; neq; lex carnis in ea quemad-
modum in alijs legem menti infestabat, sicut & rebellio nulla
quietem Mariæ spiritum affligebat. Sanctificatus quidem erat
Hieremias Propheta in utero Matris suæ; Adhuc ab utero ma-
terno repletus erat Spiritu Sæcto Baptista: Repleti sunt omnes
Spiritu Sancto Apostoli: Plenus gratia & fortitudine erat Ste-
phanus; omnes tamen isti si non mortalem, saltem venialem
motu, sensus sui sensere. Hac Virgine excepta ait Augustinus,
si omnes Sanctos & Sanctas dum hic viuerent congregare pos-
sem, & interrogare vtrum essent sine peccato; quid responsum
fuisset putamus, nisi quod ait Ioannes, si dixerimus quia pec-
catum non habemus, nos ipsos seducimus. Hac Virgine exce-
pta, ait idem, de omnibus propter peccatum volo habere qua-
stionem, Inde. n. scimus quod ei plus collatum fuit gratia; ad
vincendum omni ex parte peccatum, quia concipere ac parere
meruit, eum quem constat nullum habuisse peccatum. Hac
Virgo est, cui secundum Bernardum, vel Angelica puritas nõ
potest cõparari, quæ digna fuit Spiritus S. Sacramentum fieri, &
habitaculum filij Dei. Hęc Virgo nunquam lamentatorium
illud Hieremiæ sanctificati cecinit. Castigasti me Domine, &
factus sum quasi iuuenulus indomitus; confusus sum, & eru-
bui. quoniã iustini opprobriũ adolescentiæ meæ. Hęc virgo
est quæ nunquã carnis aculeos & incentiua vitiorũ persensit;
nunquam aliam legem in membris suis vidit, repugnantem le-
gi mentis suæ, & captiuam se in legẽ duci peccati; vt hinc post
nudi-

Ser. de Nat. De.

Li. de exc. cell. B. Virg. c. 3.

In Altho ranoc. 75 Aroara.

Aroara 5.

Lib. de natura & gratia. c. 36.

Ser. 4. de assump.

Hier. 31.

Maria sine peccato & quã obrem.

Causę ob quas Maria nullũ comisit peccatũ.

ruditate & ieiunia, flagella in semetipsam reuerfa, vt illud vas
electionis Paulus exclamare deberet. Infelix ego, quis me libe-
rabit de corpore mortis huius? Hęc est Virgo quã concupi scẽ-
tia vigor & ardor nõquã pupugit, neq; infestauit. Hęc est cui
neque carnis, neque sexus, neque naturæ obstitit imbecillitas,
quõminus animum ab omni fomitis perturbatione, liberum
purumque seruaret. Nulli dubium est, inquit Anselmus, castif-
simã corpus & Sanctiss. Virginis aiam, funditã ab oĩ fuisse
macula peccati; iugi Angelorũ custodia præctã, vt pote aulã q̃
suis & oĩum Creator Deus inhabitaturus, & ex qua hoĩem
in suã personã vnitatem ineffabili fuerit operatione suscepturus.
Quod si Christianorum testimonium suspectum est, vt nõ
debet esse, Hæreticis: audiamus Mahometanorum. Nullus, in-
quit Mahomet, nascitur de filiis Adã, quẽ non tangat Sathan,
præter Mariã & eius filium. Multi perfecti fuerunt ex viris, nul-
la perfecta vnquã ex mulierib. nisi Mater Ysã. Idẽ Mahome-
tis Angelos postea inducit alloquentes Mariã, hunc in modũ.
O Mariã omnibus viris & mulieribus mundior atque doctior.
quẽ Soli Deo studes perseveranter. Pudeant hic, si non San-
ctimam Virginem; si non Angelum nunciantem; si non Eccle-
siam constantem; si non Patres testificãtes; improbi, plusquã
blasphemi hæretici; pudeant saltẽ Paganos a veritate vt pluri-
mũ alienos; agnoscentes puritatẽ Virginis. Cesset iã conuiciandi
effrenatus ardor estuans Sarcerij, qui multiplicem culpam;
nimirum ignorantiam cecitatem, infirmitatem, subdubitatio-
nem, tarditatem, imò incredulitatem Sanctissimæ Virgini im-
ponere non veretur. Quomodo enim incredula, si fide vincit
Patriarchas? quomodo infirma si languet amore? quomo-
do ignorans & cæca, quæ Spiritus Sancti vmbra obumbrata
est? Quõ alicuius culpe suspecta, quẽ puritate Angelos vincit
Memini, quondã Deũ locutũ fuisse Iobõ illi viro iusto & sim-
plici; Poterisne tu extrahere Leviathan hamo, & fune ligabis
linguam eius? Dicere voluit. nullum esse quantumuis San-
ctũ, qui colligare possit & concludere Sathanã nullus certe po-
net circulum in naribus eius, aut armilla perforabit ma-
xillam eius. Ad nullum multiplicabit præces, nulli loquetur
mollia; cum nullo sanctorum feriet pactum, nullus accipiet
eam seruum sempiternum. Sola virgo conteret caput eius. Sola
mater Dei & filius eius, aiebat Mahomet, quos non tergit
Sathan.

Mahome ti de Ma- ria iudi- cium.

Respexit
humilita-
tem Ma-
riae Deus

Maria vas solidum non contractum; solidum per virginita-
tem, non contractum per corruptionem. Maria vas profun-
dum per humilitatem, imo profundissimum ceteris: *Quia re-* Luc. 2.
spexit humilitatem ancilla suae Humilitatem non Virginitatem
Virgines .n. illae fatuae, superbae; propter superbiam ab ipsis
Coeli foribus repulsae sunt; quia magni consilium virginitatis
seruantes, paruum humilitatis mandatum seruare neglexer-
unt. *Respexit Humilitatem* non Sapientiam. Sapientiam .n.
huius mundi, stultam fecit Deus. Humilitatem non Regiam
sanguinis nobilitate. Reges .n. in bestias & iumenta comutare
solet. Humilitate non sacerdotali stirpe. sacerdotes .n. e solio
suo precipites cadere sinit. Humilitatem non paupertatem, pau-
perie enim fuit constricta Sareptana vidua, ad illam tamen non
respexit, respexit ad humilitatem ancilla suae. Virginitate ego
concepi ait Maria sed humilitate placuit. Deo. Humilitas Ma-
riae, ait Augustinus, Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit.
Ser. 2. de
assumpt.
Coelos innouauit; mundum purificauit; paradysum aperuit;
& hominum animas ab inferis liberauit. Mariae humilitas por-
ta paradisi efficitur; scala caeli constituitur; per quam Deus
descendit ad terras. Quae humilitas ideo maxima est & fuit in
virgine; quia de maximis gratijs non superbiuit; quia ex tam
sublimi virtutum fastigio seipsam quasi deiecit, & in summum
honorem euecta, se in suis oculis exiguam reputauit. Verum
quorsum ista? Paucis audite; Gratia Dei balsamum purissimum
est, purum, solidum, profundum vas requires: vt scilicet se-
cundum puritatem, soliditatem, & profunditatem vasis susci-
pientis, se communicet, iuxta illud. Aperi os tuum & implebo
illud, quantum videlicet aperueris, tantum implebo. Maria
autem fuit vas super oes Angelos purissimum, & super oes hoies
& solidissimum & profundissimum; balsami huius odoriferi; toris
huius Diuini plus alijs recepit. Nec inter Angelos, ait Ru-
pertus, nec inter hoies simile, vel primam habet Maria, vel sequen-
tem habitura est, vere columba quia gratia plena, vere electa quae
non solum salua existeret, verum etiam salutem pararet, virtu-
tum operatrix ac totius sanctitatis magistra, qualem nusquam
oculus vidit, & qualis ab initio quando Eua facta est non fuit,
nec est, nec erit; in cogitationibus suis, in verbis suis, in factis
suis, in omni odore suauitatis, in omni flore & fructu hone-
sta-

in 1. libr.
Cant.

Iob. 22.

statis: Tanta abundantia perfudit illam Spiritus sancti gra-
tia, vt sit velut illud Gedeonicum vellus, in quo pluuia gra-
de descendit. Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia
stillantia super terram. Maria gratia plena, Astitit Regina gra-
tiarum, a dextris tuis in vestitu deaurato. *Astitit Regina a dex-*
tris Dei in vestitu deaurato. quare non dicis irrigato? asperso?
madido? cum gratiam Diuinam, dixeris rorem, oleum, balsa-
mum fuisse? Cur dicis in vestitu deaurato, quum aqua non sit
aurum? oleum autem non deuret? Verum, scimus ex Iobo cui
promiserat Deus, dare pro terra silicem; quod silex ille funde-
re debebat torrentes aureos. Licet igitur Christus petra, incar-
natus in utero virgineo, vomebat illi aquas; licet stillabat illi ro-
rem; licet fundebat ei riuos olei; tamen ista aqua, iste ros, hoc
balsamum, haec flumina sunt torrentes aurei, quibus B. Virgo
lauit vestimenta sua & deaurauit vestitum suum: Deaurata est
haec archa auro mundissimo, intus & foris; hic thronus Salo-
monis vestitus est auro fuluo nimis. Astitit regina a dextris Dei
in vestitu deaurato, auro illo ignito, quod consulebat emere
euidam Ioannes. In vestito, deaurato, quia fuit Deificata,
splendida, coruscans, illuminans, licet non alia illuminantia
faciens. Et vt hic in limine calumniam opprimamus. *Igitur,*
inquiunt Haeretici, erit fons inuadans, & de seipsa fundens a-
quas; qui nec possit exhauriri, nec minui. Fatemur quod non est
fons indeficiens, Christus enim est fons, qui nec exhauriri po-
test nec minui. Fatemur quod est fluuius; imo fatemur quod
est fons non indeficiens quidem, sed inuadans, sicut autem flu-
uius, licet inundet, non suam; tamen sed a fonte acceptam a-
quam diffundit; sicut Luna inter alios Planetas quantumuis
fulgeat & illuminet, non suo tamen sed alieno, & a sole acce-
to lumine in obscura nocte splendet, ita Dei Mater licet gratia
& pulchritudine reliquos sanctos excellat, multoque illustrior
habeatur; tamen quicquid hoc splendoris & fulgoris est, ab ip-
so authore Coelique Principe, qui sol iustitiae dicitur, mutua-
tur. Luna praeterea inaequalem splendorem praebere solet, quae
non semper aequae rotunda, plana & fulgens operatur; Ad
hunc modum nos gratiae progressus Mariae cum Ruperto lar-
gimur. Quando spiritus sanctus in te superuenit & virgo conce-
pisti & virgo peperisti, tunc tu & ex eius pulchritudine Di-
uina

Gratia
est aqua
aurea.

Maria in
vestitu
deaurato

Lib. 6. in
Cant.

uina pulchra non quomodocunque sed vt Luna fuisti. Sicut enim Luna lucet & illuminat luce non sua sed ex sole concepta; sic tu ò Beatissima hoc ipsum quod tam lucidissima es, non ex te habes sed ex gratia Diuina Maria ergo iure merito dicitur gratia plena. Astitit Regina à dextris Dei in vestitu deaurato, *circundata varietate gratiarum et donorum.* Domino sapientiæ, scientiæ, intellectus, consilij, fortitudinis, pietatis, timoris Domini circundata varietate virtutum, fide, spe, charitate, humilitate constantia, sobrietate, castitate, prudentia; circundata varietate gratiarum, prophetiæ, linguarum, miraculorum. Mariæ totam se infudit plenitudo gratiarum. Tâtis decebat virginem oppignorare muneribus, *Job. 28.* vt esset gratia plena, quæ reddidit cœlis gloriam, terris Deum. *Non videant licet, istos riuulos fluminis istos torrentes mellis & butyri, illi qui sugunt caput aspidum qui Dæmonum scilicet doctriinis adhærent, & a Sathanæ, vt Lutherus fuit, improbo capite venenatam doctrinam sugunt; & illi quos occidit lingua viperæ; nos autem serui Abrahæ Patris tui, agnoscimus te esse Rebeccam, habentem hydriam plenam aquarum gratiæ, quas hausiisti ex profundo puteo, à Christo tuo filio. Deponas hydriam hanc, super sinum misericordiæ tuæ de capite tuo, paucillum aquæ da nobis præcamur bibere de hydria sua: Quia & camelis nostris, inordinatis scilicet moribus corporis & sensus nostri, qui comparant nos iumentis & similes faciunt nos illis; haurias aquam, donec cuncti bibebant & inebrientur ab vbertate tua. Non inuidemus, non optamus deaurari his torrentibus aureis, vt tu es deaurata similibus, sed tim explere tantum a te cupimus. Puteus noster, altus est nec in quo hauriamus habebimus; tu refrigerata, tu ablue sordes, tu irriga ariditatem cordis, vt te nunc & semper cum filio tuo laudare possimus. Amen.*

Gen. 24.

Deut. 32

Hier. 18.

Gen. 24.

R E-

REGINA ANGELORVM

Veni coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir & Hermon. de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum.

Cant. 4.

CONCIO SEXTA.

In qua Beatam Virginem prælatam esse in gloria Angelicis Choris, contra Ioannem Riuium, suadetur.

DASTES & Artifex Creatorum cunctorum Deus, cum in seipso vndequaq. perfectissimus sit, imperfectionem atque defectum, in rebus a se conditis nullam habere cupit, sed illa quæ ad decorem vniuersi Orbis pertinent, quæ permanent perpetuo conseruat, & adornat; quæ sunt collapsa reficit & reparat; quæ autem ad nihilum pene deducta sunt & confacta, ita vt primo decori restitui nequeant, alia in locum illorum producit & sufficit; ne scilicet pulcherrima mundi totius machina, vt ædificium quoddam inconcinnum & imperfectum remaneat. Dei enim perfecta sunt opera, ita cecinit Moyses, primus factorum Diuinorum hystoriographus. Solitudinem hanc suam, voluit quondam ipse Deus parabolice declarare Hieremiæ Prophetæ. Surge inquit Deus, Hieremia & descende in domum figuli, & ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas quod faciebat ipse è luto manibus suis; conuersusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius vt faceret,

Deus colapsa restaurat quomodo.

Deus figuli instar.

Ex

Et factum est verbum Domini ad me dicens. Nunquid sicut figulus iste, non potero vobis facere domus Israel? ait Dominus, ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. Quasi dicat, sicut figulus vas dissipatum, confractum: deiectum ex rota formatoria, potest vel reparare, vel aliud effingere: sic & ego ait Dominus. est enim in manu mea vniuersa creatura sicut lutum in manu, figuli. Fecerat olim vas illa præclara, Angelicos spiritus. solida non, confracta, omni lapide pretioso ornata non deformata. Fecerat inter illos vas illud admirabile, opus excelsi, primum Angelum, de cuius pulchritudine Ezechiel Propheta admirabundus, testatus est, Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfectus decore, in delitijs paradisi Dei fuisti; Effinxerat illud verbo suo ut vas pulcherrimum ornatum omni lapide pretioso. Omnis, inquit lapis pretiosus operimentum tuum. Sardius Topasius, & Iaspis, Chrysolitus, & Onyx & Berillus, saphyrus & carbunculus, & smaragdus: Aurum quoque opus decoris tui. Tu Cherub extensus & protegens, posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Fecerat vas illud in honorem, non in contumeliam: in prima sede Paradisi illud constituerat nihil in ipsius ornatum non contulerat, contulerat illi gratiam & gloriam omnem, quam habuerunt Angeli Archangeli & inferiores se spiritus; dederat ei ut ex affluentia gratiæ suæ poterat custodire ut Angeli; de omnibus locis diligentiam habere ut Archangeli; de omnibus Regnis prouidentiam ut Principatus. Dederat ei super alios potentiam ut Potestatibus; mirandorum efficaciam ut virtutibus; super alios præminentiam ut Dominationibus. Dederat ei pacem & quietem in Deo tranquillam ut Thronis, sapientiam profundam ut Cherubinis: Charitatem succensam ut Seraphinis; immo dederat ei maiora quam omnibus his: erat enim signaculum similitudinis; plenus sapientia & perfectissimus decore. Non deerat illi, visum delectans honestas Smaragdina Angelorum: neque noctem illuminans Carbunculina claritas Archangelorum. Non deerat illi sereno Cælo similis Saphyrinus candor Principatus: neque vrens manus tenentium, flamma Beryllina Potestatum. Non deerat illi nigredo, oculorum, vim ad admirandum mirabilia congregans Onychina virtutum: neque aureus fulgor

Lucifer vas mirabile fuit.

Angolorum muna hic hieroglyphico lapidi designata.

Ezechiel. 28.

fulgor Chrysolitinus Dominationum. Non defuit illi oculus clarificans viriditas Iaspidis, Thronorum, neque vero ethereus color Topasionis Cherubimorum; sed neque rubedo & ardor sardius Seraphimorum. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Vas illud pretiosum, signaculum similitudinis Dei, perfectissimum decore fuit, factum in honorem non in contumeliam. Asto infelicem casum; superbiæ ventus inflauerat, in domo illa magna Cælesti, & illud vas, quia erat subtile, hæc aura venenata perflauit. In Cælo, dicebat intra se, condescendam; super astra Dei exaltabo solium; & sedebam in monte testamenti in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium & similis ero, Altissimo. Quid tum actum est? Vas illud perfectum, subtile decorum, cecidit, corruit, confractum est. Quomodo cecidisti de Cælo Lucifer qui mansoriebaris? (ita dicunt qui videntes admirantur ipsum) quomodo corruisti in terram? Vulneratus es sicut & nos, nostri similis effectus es; detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum. Primo omnis lapis erat operimentum tuum; nunc autem subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Nec ille solum vnus cecidit, sed & Angeli eius cum ipso eieci sunt. Draco iste magnus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus suis diademata septem, cauda sua trahebat tertiam partem stellarum; & misit eas in terram. Pugnabat draco & Angeli eius, & non ualuerunt, neque locus est inuentus eorum amplius in Cælo, Ruina magna facta est in Cælis; Tabernaculum illud Cæleste imperfectum propter vacuos Thronos Apostatarum remansit. Quid ergo Opifex mundi Deus faceret? Ut eius perfecta sint opera, figulum agere cepit, iam quidem non de illa cælesti, sed de terrea materia formauit aliud vas; Formauit dominus Deus hominē de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vite, & factus est homo in animam uiuentem; ut ad quod pertingere non posset, propter disparitatem naturæ, & propter crassam corporis molem, ut scilicet impleat ruinas cælorum, ut possideat terram illam gygantum superborum; inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, spiritum gratiæ & virtutis. Per donum enim gratiæ, aiebat Sanctus Doctor Aquinas, homines mereri possunt tantam gloriam, ut Angelis æquentur secundum singulos Angelorum gradus,

Luciferi casus.

Isai. 14.

Apoc. 12.

Gen. 1.

1. Par. Q. 208. ar. 8.

Homines assumunt ad gradus Angelorum.

chus, quod est homines ad ordines Angelorum assumi. Hinc factum est ut quantus numerus, cum illo cecidit, tantus numerus ad Beatitudinē præordinetur. Et ex quo gradu aliquis corrui, illa gratia hominibus detur, vt quas sedes per naturam replere non poterant homines, easdem per gratiæ perfusionem possidere possint. Ceciderant de ordine Angelorum isti; sunt igitur plerique hominum qui parua capiunt, ait Gregorius Magnus, sed tamen hæc annunciare fratribus non desistunt, & isti in Angelorum numerum currunt. Corruerant alij de ordine Archangelorum; sunt ergo nonnulli homines qui summa capere & nunciare prævalent, & isti in Archangelorum numero depurantur. Deiecti sunt nonnulli ex ordine Principatum; sunt igitur alij homines qui etiam electorum hominum merita transcendunt, cumque bonis meliores sint, sortem suam inter Principatum numerum acceperunt. Ceciderant ex ordine potestatum plerique; sunt ergo nonnulli qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus effugant & expellunt, & isti meritum suum intra potestatum numerum sortiuntur. Corruerant alij ex ordine uirtutum: sunt qui mira signa efficaciter operantur, & isti ad supernarum uirtutum sortem recipiuntur. Deiecti sunt nonnulli ex sede dominationum; sunt ergo homines, qui in seipsis cunctis uitijs dominantur, & isti intra numerum Dominationum currunt. Ceciderunt isti ex solijs Thronorum; sunt nonnulli qui sibimet uigilanti cura dominantur, & hoc in munere uirtutis accipiunt; ut iudicare se & alios recte possint, quorum mentibus uelut in throno dominus præsidens; aliorum facta examinat, & hi sui conditoris throni sunt. Corruerunt alij ex sublimitate Cherubin; sunt quidam qui tanta sapientia & scientia pleni sunt, ut iure Cherubin nominentur. Deiecti sunt illi ex celsitudine Seraphin; sunt nonnulli qui contemplationis & amoris facibus accensi, in solo conditoris desiderio anhelant, & quos uerbo tangunt, ardentem protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos nisi Seraphim dixerim, quorum in ignem cor conuersum lucet & uir? Iudicabit dominus in nationibus, implebit ruinas. Sicut lutum in manu figuli sic domus Israel in manibus meis dicit dominus. Sed quonam ista? Ceciderat de celo uas illud præciosissimum, ornatum omni lapide pretioso, perfecta, si fas est dicere, similitudo Dei. Cecidisti de celo Lucifer qui mane

nc

ne oriebatur, nunc detracta est propter superbiam maximam, usque ad immum abyssi, pulchritudo sua, nunc operimentum eius uermes, sedes eius vacua per quinque millia annorum stetit in cœlestibus. Opus diuinum erat imperfectum, nullus dignus inuentus est, & in cœlo, & in terra, qui obtineret illum locum. Christus non conueniebat, quia sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis, tanto melior Angelis effectus, quanto præ illis differentius nomen hæreditauit. Angelus qui remansit superior non potuit, in beata enim gloria sicut neque deficere ita neque proficere potest, super staturam suam neque unum palmum adijcere ualet. De hominibus simplicibus non est dubium. Rara enim auis est cui nihil de sit, & quæ abundet omnibus, ut in suo genere felicissima esse uideatur. Omnia uasa declinauerunt humana, corrupta & abominabilia facta sunt, præter illud unum quod non de terra, ut Augustinus & Ambrosius ante eum ait, sed de cœlo Christus per quod descenderet elegit, & sacrauit templum pudoris sanctissimam virginem loquor, uas admirabile, uas ornatum, solidum, perfectum, super ipsos Cherubin & Seraphin & splendidum olim Luciferum magis simile Deo. huic uni & soli, solium hoc, thronus iste sublimis, per Apostatam Angelum relictus, debebatur & seruabatur. Quia tota pulchra es. Sicut loquitur Deus amica mea, in Angelis meis autem reperi prauitatem, in hominibus uero nullus est qui dicat, ego mundus & purus sum a peccato, tu sola es nullis maculis respersa. Tu pulchra es ut Luna, electa ut sol, ueni ergo de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ueni coronaberis de capite Amanæ. de uertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, & de montibus pardorum.

Iob. 39.

Quis mihi dabit pennas ut columbæ, o Opifex optime, & uolabo & requiescam, & contemplabor, a ubinam ad præceptum tuum eleuatur aquila ista, in quibusnam arduis ponit nidum suum? uolabo, & contemplabor, quonam transfertur de deserto, hæc uirgula sumi, ex aromatibus myrrhæ & turris? & ui debo, quonam progreditur hæc Regina unica matri suæ, electa genitrici suæ? quonam, inquam progreditur ut aurora confurgens, delitijs affluens, innixa super dilectum suum? Volabo & contemlor quonam transferatur hoc uas gloriosum quonam uocetur Regina cœlorum, Regina sanctorum omnium.

Quid

lib. de in-
st. uirg. c.
5.Maria in
locum &
sedē reli-
giā Lu-
ciferi suc-
cessit.Apostro-
phe Chri-
sti ad Ma-
riam.

Quid enim Christus ad eam? Quonam aduocat illam dicens? *Veni de Libano.* Vbi nam eras, sponsa mea, dum me laudabant astra matutina, & iubilarent mihi omnes filij Dei? Veni, veni, sonet etiam vox tua in auribus meis vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Clamasti ad me & ego exaudiam te, tecum ero in tribulatione, eripiam te & glorificabo te. Nomen meum coram hominibus, imo, coram Crucis meae inimicis aperte confessa es; confitebor te & ego coram Angelis, qui summo tui desiderio tenentur, confitebor & coram Patre meo, qui te matrem meam in amplissimo throno vt David olim matrem Salomonis, collocabit. Veni tandem electa mea, amica mea, Mater mea, columba mea, rota pulchra. Veni receptura materni vteri pignora, fidelis educationis mercede donanda: quæ vt nullus alius me charitatis officijs cumulasti, meique curam semper maximam habuisti. Tu me carnis tuæ uestisti substantia; ego te maiestatis gloria induam. Solem nube texisti; nunc sole vicissim ipsa uestieris, vt mulier amicta sole perpetuo celebreris. me Salomonem humanitatis diademate coronasti; nunc ego tibi vt mea Diuinitate fruaris, nouam splendidamque coronam imponam. Veni ergo de Libano speciosa mea, surge prope amica mea. Jam enim hyems tribulationum transijt, flores gaudiorum apparuerunt in terra nostra.

Sed quomodo ibo, o dulcis sponse, ad tua gaudia? Animam solam vis exire? an vero & corpus uis assumam mecum? Non ait, sola anima veniat, non; veniat integer homo, *Surge tu, & archa sanctificationis tuæ in requiem meam.* Archa sanctificationis olim a me gratia repleta, a me inhabitata, a Spiritu sancto obumbrata, a Deo electa & fabricata, gratijs omnibus deaurata. Archam Mosaicam in qua tabulæ, virga & mamma recondita erant & nihil aliud, ego feceram de lignis setim impuribilibus incorruptibilem. Archam animatam in qua ego requieui, quam ego sanctificauis vis vt ex materia a vermibus corruptibili fecerim? Non dabo, nõ dabo. Sanctum hoc videre corruptionem, & tanto magis quanto incorruptio nem facta, proximum facit Deo. Ego qui sum Deus, non dereliqui animam meam in inferno, caro mea a vermibus corrosa non est; quomodo tu castitatis vasculum, & uirginum gemma mihi similes non iris? Quod nam sepulchrum te conteget?

quemam

quamam terra te accipiet, quæ Cæli & Cælorum naturam superas, sanctitate? Quamam erunt vestes quamam fasciæ? qui amictus quibus uestieris? Quibus vnguentis vngent corpus tuum odoriferum impollutum & plenum sanctificatione, ex quo scater remissio, ex quo manat Immortalitas, ex quo est Deificatio, in quo est perfectio? Tu es noua theca vnguenti quod minime exinanitur; tu es olei vntionis exultatio; tu es aromatum quam intelligentia apprehenduntur suffitus. Tu es flos in corruptionis; terra quæ fers aromata, lucerna luminosa, Thronus excelsus, Porta subleua supra Cælos Cælorum, Regina omnis creaturæ. Vis ergo vt cum seruo illo nequam, thesaurum hunc pretiosum inuoluam in sindonem, proijciam in sepulchrum & vis vt cum Hieremia Lumbare hoc in fossam Euphratis putrescere permittam? Florem hunc pedibus hominum conteram? lucernam hanc ponam sub modium? thronum hunc excelsum, vermium sedilem constituam? Portam hanc Cælorum, portam inferorum faciã? non. Non dabo, nõ dabo sanctum hoc videre corruptionem.

And. Cre
tēsis in
orat. de
dormit.
Deip.

Luc. 19.

Frustra certe hic arrigis supercilium Riui Nihil inquit, de Mariæ in Cælum cum corpore & anima Assumptione Scriptura sacra meminit. igitur non debet dici assumpta esse in Cælum cum corpore. Verum, concedimus & gratis, quod scriptura sacra nihil de hoc meminit. Ast Patres antiqui, coetanei Apostolorum, huius meminere, & hanc sanctam Dormitionem Virginis vt vocarunt illi, siue Assumptionem, laudato rijs sermonibus celebrarunt. Omitto posteriores sanctos. Dionisium Richelium. Antoninum Florentinum. S. Thomam Aquinatem. B. Albertum Magnum. S. Bonauenturam. Bernardum mellissuum. Richardum & Hugonem Victores; Taceo Doctorum Scholasticorum turbam; silentio obuoluo hystoricos Nycephorum, Socratem, Simeonem Methaphrastem, Sozomenum, Michaelem Glycam. Nihil dicere volo de Augustino, Hieronymo, Ambrosio, Gregorio, Dionysio magno, Fulberto Carnothensi, Fulgentio, Chrylostomo; producam tantum Iuuenalem Archiepiscopum Hierosolimitanum, virum in Synodo Chacedonensi maxime probatum; quem etiam in presenti causa, velut testem omni exceptione maiorem, Euthymius, Damascenus, Methaphrastem, Nicephorus & Glycas produciunt. Is vero a summis Principibus, Marciano atque Pulcheria mon-

Patrum
sententia
de assu-
ptione
Mariæ.

G nitus,

Maria
cum ani-
ma & co-
pore as-
sumpta.

nitus, coram multis in magno Patrum confessu, id respondit. Quod ipse rerum ad Ecclesiam suam Hierosolimitanam spectantium peritissimus, longa veracique maiorum traditione confirmatum acceperat. Nimirum, Apostolos totum triduum ad Mariæ Deiparæ monumentum perseuerasse, atq. cum clausum illud aperuissent, sepulchralia tantum lintea inuenisse; intemeratū vero corpus eius iam translatum nunquā apparuisse, sed simile quiddam cum Christi corpore, quod è clauso sepulchro linteis tantummodo relictis, ad vitam redijt, expertum fuisse. Leonem quoq. Imperatorem, cui Sapiens cognomen tributum fuit; huic libet adijcere, in hæc verba perorantem. Nos, inquit, diem factum Matri Dei sacrum, qui nunc denuo recurrit, solèni ritu ac cerimonia celebremus. Sed quæ linguæ facultas? quod orationis flumen, ad hoc argumentum aliqua saltem ex parte digne tractandum? quod laudatissima illa & bonis omnibus cumulatissima, hominum Angelorumque Domina exhibet, sufficere posse videatur? O super omnes benedicta, qui solus magnalia & potest, & facit præpotens Filius tuus; quid hodie tibi largitur & præstat? quid agitur? quod spectaculum exhibetur? An non obsecro te sanctificationis arcam, te ornatissimum thalamum, & Diuinissimum thronum ad suum Diuinum, & Augustale templum transponit? An nõ illam ex qua carnis indumentum, quo inter homines versari posset susceperat, carne vestiuit & ad summa fastigia Cælorum euexit? Contra igitur tot Sanctorum testimonia, contra perpetuam confessionem Ecclesiarum, quod non est in scripturis expressum, id non est asserendum? Quasi vero Mariam assunt cum corpore, repugnet vel scripturæ, vel Diuinæ potestati, aut voluntati, aut honori? Non repugnat scripturæ: cum scriptura nihil de hoc autumat. Repugnat forte Diuinæ potentia? minime vero. Legimus. n. Deum, Henoch cum corpore ad paradysum transtulisse. Heliam in igneo currū ad Cælos cum corpore rapuisse; Abachuc prophetam de Iudæa Babilonem deportasse. Cur ergo idem matri Domini denegandum est, q̄ alijs longe inferiorib. Dei amicis & seruis tribuimus? Aut quæ æquitate Dei potentiam in alijs agnitam, hic Mariæ deesse putemus? Repugnat hoc forte Diuinæ voluntati? At, neq. id asserendum est. Si elegit Diuina volūtas, ita ratiocinatur Augustinus,

Mariam
assumptā
esse cum
anima &
corpore,
non repu-
gnat Di-
uinæ po-
tentia &
voluntati
etiū iusticiæ.

ex

ex tribus pueris in fornacē Babilonicā cōiectis, sola gratia in-
ter crepitantes vehementium ignium flammæ, non solum pu-
rorum seruare corpora illæsa; verum etiam vestimenta seruare
iusta; cur abnuitin matre propria, quod elegit in veste alie-
na? præsertim cum illa sit a Deo contexta purpura, vt Andreas
Cretens. ait, indumentum regale; amictus a Deo variatus; aurea
specie diplois; verbi purpura q̄ intelligentia percipitur. Tanto
magis hoc nõ repugnat Diuinæ voluntati, quanto Mariā noui-
mus a communi maledicto mulierum ex voluntate Dei liberā
esse: Aerumanas quidem Maria sustinuit, addit August. cuius
animam gladius passionis Christi pertransiuit: Sed conceptus
non multiplicauit, Nec sub viri; id est mariti potestate deguit,
quæ integerrimis visceribus de Spiritu sancto Christum suscepit,
& Virginitatis integritate manente Virgo permansit. Quæ
quia sine peccati colluione, & sine dolore genuit, & sine integritatis violati-
one, cum pudore virginitatis integra permansit: hoc. n. potuit
efficere de matre, qui sic elegit nasci Deus de homine. Maria er-
go etsi communicet aerumnis Eux, non communicat parturien-
do cum dolore. Si ergo voluit integram Matrem cum virginita-
tis seruare pudore; cur non velit incorruptam a putredinis ser-
uare foetore? Repugnat forte honori? sed neq. id dicendum est.
Ille. n. qui in vita sua præ cæteris Mariam gratia sui honorauit
conceptus, piū credere est, singulari saluatione, eam in mor-
te & speciali gratia honorasse. Potuit. n. eam tam a putredine
quam a puluere alienam facere, qui ex ea nascens, Virgineit
eam potuit relinquere. Putredo namq. & vermis opprobrium
est humanæ cōditionis, a quo opprobrium cum Iesus sit alienus,
natura Mariæ excipitur, quam Iesus de ea assumpsisse proba-
tur. Caro. n. Iesu, caro Mariæ est. Repugnat forte Diuinæ iusti-
tiæ? Imo conuenit eum iustitiæ. iustitia dictabat, vt homo pri-
mus propter summam superbiam, auaritiā, inobediētiā, gul-
lā: & cū corpore, & cū anima a Paradisi sedibus ei iaceretur: Iu-
stia dictat vt Maria propter profundissimā humilitatem, ex-
tremā pauperiē spiritus, maximā obediētiā, cæterarūque
virtutum cumulum, & cum corpore & cum anima suscipia-
tur in Paradysum. Verum eamus paululū ad sepulchrū Virgi-
nis Mariæ, & interrogemus cum Damasceno, Tu vere o sacro

Alloca-
tio sepul-
chri B.
Mariæ.

rum sepulchrorum Sacratissimum, post Domini quidem sepulchrum, quod vitæ dedit principium, quod fuit fons resurrectionis, vbi est aurum purum, quod manus Apostolorum in te recondiderunt? vbi sunt diuitiæ quæ consumi nequeunt? vbi est qui Deum suscepit thesaurus? vbi est mēsa animata? vbi est nouus liber in quo ineffabiliter, Deus verbum inscriptus fuit sine manibus? vbi est abyssus gratiæ? vbi est pelagus curationum? vbi est valde desiderabile & amabile corpus Deiparæ? Ego (Sic respondet sepulchrum) quidem receperam corpus virginis immaculatum & intemeratum; tamen ad præceptum Dei vt quondam cete Ionam, eieci, euomui, continere nouam illam thesam vnguentorum Cælestium non potui. Præmiseram olim cum ascendēte Domino, multa corpora Sanctorū ad Cælū, ad iussu illius. Qui .n. resurgente Domino resurrexerunt cum illo ascendēte simul ascendisse credēdi sunt: & nūc cōditor omnium venit & vocauit. Surge q̄ dormis & illuminabit te Christus. Veni foras, *veni de hoc Libano*. Super Enoch magnificare; supra Heliam in altum extollere; & in gaudio in lætitia ineffabili, in æterna luce fruire pulchritudine mea; excutere de puluere soluta filia Syon, indue te decore & honore, quæ a Deo tibi est sempiterna gloria; circumdato te diploide iustitiæ, & impone mitram capiti tuo honoris æterni. Deus ostendet splendorem suum in te, qui sub cælo est. Exurge & sta in excelsis, Veni, exple te delitijs, quæ non possunt exinaniri, & beatitudine in quâ non cadit senectus: illic vbi est torrēs æternarū deliciarū, vbi sūt prata incorruptionis vbi fontes vitæ æternæ & fluēta lucis q̄ ex Deo scaturit. Processit de deserto sepulchro, ut virgula sumi. Processit innixa super dilectum suum. Processit vt auro-ra consurgens, sacra virgo, templum illud pudoris; aula regia, animata archa; deducta est a Rege gloriæ cum ingenti iubilo, ad dilecta tabernacula Domini virtutum. Illa archa quæ suum in vtero gestauit artificem, processit in templum Domini, quod nullis est excisum manibus. Dauid eius Parens ante ipsam exultauit & cum eo choros ducebant Angeli Eam vires glorificauerunt, principatus simul exultauerunt, Potestates collatabantur, gaudebant Dominationes, Throni festū celebrant, laudauerunt Cherubini, gloriā ei⁹ predicauerunt Seraphini. Quis mihi det iterum illas pennas columbæ, & volabo & con-

Anselmus & Beda in 27. cap. Math.

Paruth.

templabor, quam gloriosa tunc mundi Regina processit? quāto deuotionis affectu tota in eius occursum cælestium legionū egressa fuerit multitudo? quib. ad thronū gloriæ canticis sit deducta? quam placido vultu, quam serena facie, quam Diuinis amplexibus suscepta a filio? quo honore qui tantum de-cuit filium, quo tanta Mater digna fuit præmiata? quo diademate coronata? in qua in excelsis throno collocata?

Quam gloriosa tunc mundi Regina processit? existimo cum Damasceno, quod tunc elementorum factus est motus & alteratio; tunc Sol radios suos in nouum solem clarius exerere cepit: tunc luna pulchriorem virginem quā lunam admirata, insolito fulgore clarere cepit: tunc voces & strepitus laudese dignas canebant Apostoli, miraculose ad exequias prætiosas congregati. Hæc est finis (sic primus concinit Petrus) testamentorum B. virgo, quæ nobis fecit Deus; hæc est declaratio occultorum & profundorum Diuinæ incomprehensibilitatis. Alternis vocibus postea alij iubilabant. Hic est scopus qui excogitatus fuit ante sæcula: hæc est summa Diuinorum oraculorum: hoc est ineffabile & quod plane cognosci non pōt, eius quæ est ante principium curationis humanæ, consiliū; hæc sunt primitiæ cōmunionis & coniunctionis oīum genitoris Dei cum suo figmento. hæc est Diuinarum reconcilia-tionum, quæ pignore dato fit fideiussio; eximia pulchritudo; a Deo sculpta statua, rectè descripta Diuini Archetypi imago; totius contemplationis & ascensus sustentaculum; Sanctifimū verbi omnium Creatoris tabernaculum. Qui Deum suscipit, sapientiæ quæ non potest exterminari crater? vitæ cui nihil potest auferri penatium. Tu es res illa magna veneranda, Oeconomie, quam cupiunt inspicere Angeli. O columna mortua, & columna viuifica, (sic concludebant) non carnalem per lucem deducens Israellem qui fugatur, sed spirititualem qui deducitur ad inerrantem lucem cognitionis, Diuinis illumina facibus. O. nubes tota lucida & mons vmbrosus; non adumbrans ingratum populum Iudæorum, sed electam Dei consilio gentem sanctam, maternis tuis tædis illustra.

Aderant quoque & illic Angeli præcurrentes, deducentes, consequentes. non in curru igneo vt Eliam; non in nube vt

Omnes Cælitū Ordines processerunt in occursum B. Mariæ.

Andreas Creten.

Enochum, sed in manibus proprijs: partim quidam sanctissimam & nulli culpæ affinem animam comitantes, & simul ascendentes donec Regali throno stitissent Reginam; partim autem Diuinum & sacrum corpus circumdantes, & canticis quæ Angelis digna erant, Dei matrem celebrantes; Nisi forte Paulo non credimus, qui Angelos omnes administratorios spiritus, missos propter eos qui hæreditatem capiunt salutis appellat. Quod si alijs sanctis tantum felicitatis obligit, vt etiam Lazaro mendico; quod animæ illorum, statim custodes deportatores, ac ministros cum hymnis & laudibus deducentes obtinerent: quid minus obsecro, imo quid non longe amplius Matri Dei concessum dicemus? An non laudantes & concinnantes & exultantes cum frequenti & celebri pompa, Domini matrem, in nouum illud hospitium induxerunt; & illam non in sinum Abrahamæ, sed ad locum tabernaculi admirabilis, ad thronum excelſi Dei, ad sinum Patris in quo ipse filius vnigenitus manet, honorificè, cum suauis melodia deduxerunt? Aderant etiam cum Regina Dinina, eorum qui vixerunt Patriarcharum & Prophetarum animæ, p̄ ræcedentes & eam deducentes, & cantica sua resonantes. Primus Adâ & Eua, existimo accesserunt & hymnum hunc cecinerunt. Tu Beata filia, deleuisti pœnas nostræ transgressionis. Tu cum quod corrumpi poterat, tanquam hereditarium corpus a nobis accepisses, in vtero nobis gestatis indumentum incorruptionis. Tu cum a nobis originem duxisses, dolores partus soluisti, mortis fascias perfregisti, nobis antiquum restituiſti habitaculum; Nos clauſimus paradysum, tu ligni vitæ viam aperuisti. Per nos ex ijs quæ bona erant, venire quæ erant molesta; per te ex ijs quæ erant molesta, redierunt meliora. Alij vero sanctorum subiungebāt. Tu nobis adimpleſti prædictiones. Tu nobis eam quæ expectabatur adimpleſti lætitiã. per te enim soluti sumus a vinculis mortis. Cur vero ista non facerent? An vero non aderat tempus illud felix, quo suam gratitudinem explicarent, & vna cum Angelis concepti gaudij specimen exhiberent; atque in Maria Deum maxime prædicarent? Sed & ordine suo cum Angelicis hierarchijs solenniter accinerent? Aue gratia plena. Benedicta vbera tua, Benedicta viscera tua. Quod si tam alacri animo exultauerat olim vnus Prophetarum in vtero ma-

Hebr. 1.

Luc. 16.

Dama-
scenus.

ro materno, dum Virgo matrem eius salutabat; quale tripudium in illis Beatissimis extitisse credemus, ad aspectum virginis in tanto decore & lumine mirabiliter apparentis, sibi que maximos animos spectantium conciliantis? Cur obsecro ad imitationem Davidis non facerent, & sacram archam Domini quæ iam ob oculos erat non læti deducerent? non suspicerent? non maximis honoribus dignarentur? qua vna post Deum nihil præstantius, nihil augustius, & formosius, vel inuenirent, vel desiderarent? Aderat & ibi Christus Dei filius, qui in amplexus & oscula eius ruens, dixisse ista visus est. *veni de Libano, veni immaculata mea, ego sum qui Patrem & matrem filijs honorandos commendauit. ego vt facerem quod docui, & exemplo esse m alijs vt Patrem honorare in terram descendi; nihilominus vt matrem honorarem in Cœlum reascendi. Ascendi & præparauit tibi locum glorię, vt a dextris Régis, Regina coronata cõsideas. Nullus mihi plus ministravit in humilitate mea, nulli abundantius administrare volo in gl'ia mea. Veni ergo coronaberis de capite Amanæ de vertice Sanir, & Hermõ, de cubilibus leonum et de montibus Pardorum. verum quid sibi volunt ista? Coronaberis primo de capite Amanæ. secundo de vertice Sanir & Hermõ. tertio de montibus pardorum. quarto de cubilibus leonum? An vero Beata virgo, coronanda est corona illa quam sibi pollicebatur superbus Aman? An vero cespites montium Sanir & Hermon imponendi sunt capiti illius glorioso? An vero pelibus mortuis, leonum & pardorum circumamicienda est. Ridelicula sunt ista certe. A cortice ad medullam veniamus. Coronata est Beatissima Dei genitrix, *de capite Amanæ illius superbi, qui est rex super filios superbię. Coronata est de capite Amanæ, illius conturbantis & tumultuantis Luciferi; (ille enim fecerat prælium magnum in Cœlo, quia illi lapides qui erant experimentum suum, quibus spoliatus & priuatus erat, facta sunt in ornametum capitis virginis humilis & virginis amoris flagrantis. Ille thronus ex quo cecidit vas illud pretiosum, sed inflatum, illud glorię solium de quo deiectus est calumniator, & accusator fratrum, illa sedes de qua pulsus est conturbans, & tumultuans; Beatissimę virgini pacificę assignata; & data est, Beata virgo vas solidum ornatum omni lapide pretioso, cuius in illam magnam quam fecerat Lucifer, fissuram quam**

Guerrie
ser. 4. de
assump.
Mariæ.Corona-
beris de
capite A-
manæ qd
sibi vult,

draco reliquerat, sola impleuit. Scitum est apud omnes Theologos illud commune axioma, desumptum ex Sacris literis, quod, Secundum mensuram charitatis & humilitatis in via, datur etiam gradus beatitudinis in Cœlesti Patria. Hoc enim sonant verba illa Diuina apud Zachariam Prophetam. Exequabitur gratiam, gratiæ eius: & illa Domini, humilitatem docentis. Omnis qui se humiliat, exaltabitur. Addunt nonnulli explicando, igitur qui se maxime humiliat, maxime exaltabitur. Nec infirma est consecutio, Habemus enim eius exemplum, in ipso Salvatore nostro. Hic. n. quia humiliauit semetipsum super alios, factus obediens vsq; ad mortem & mortem crucis, exaltatus est super alios: Donauit. n. illi Deus nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genua flectatur. Maria autem virgo sanctissima super omnes creaturas, imo infra omnes creaturas melius dixit se, se humiliauit, Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. nō virginitatē, non generis claritatem, nō virtutū aliarū ornatū, humilitatē respexit. Eua. n. per superbiam fuit abiecta; ego propter humilitatem electa. Superbiam Deus despexit, & ane humilē respexit. id est Eua superba perdidit, ego humilis ancilla recepi Clara est eius humilitas, in congressu illo primo cū Gabriele. Venit cœlestis nūtius ad virginē, eaq; vt futuram Domini sui Matrē honorificentissimis verbis salutat; gratia plenā & super mulieres omnes benedictam appellat. Quid autem Maria? Forte his nouis laudib. & titulis delectata superbiuit? inflata est? nō utiq; sed turbat, trepidat, & intra se tacita cogitat. Vnde hoc mihi vt mittat ad me sūma, & æterna maiestas? vnde hoc mihi quod vnum de primis Ciuibus cœli lectissimis, ad me vilem ancillam descendere iubeat? Vnde hoc mihi quod spiritus sanctus obumbrare vult mihi? quod verbum ineffabile de ventre meo vult exire? Ecce ego ancilla Domini. Vide humilitatem, monet Ambrosius, vide deuotionem. Ancillam se dicit Domini quæ mater eligitur, nec repentino exaltata promisso est, si simul ancillam dicendo nullam sibi prærogatiuam tantę gratiæ uendicauit; quæ faceret quod iuberetur. Quis vquam mortalium & immortalium creaturarum se intantum humiliauit? Quis unquam de tam sublimi fastigio virtutum, se deiecit? atque in tantum honorem euectus ut Maria, se in suis oculis adeo exiguum reputauit? Nullus certe. Magna filii humi-

litas

Zacha 4.

Phil. 2.

in 1. cap. Lucæ.

Humilitas Maria.

litas Abigail illius, ad quam miserat Dauid Rex, ut matrimonio secum iungeretur, reputarat enim se ancillam. Ecce famula tua ait, sit in ancillam, ut lauet pedes seruatorum Domini mei. Magna fuit humilitas Dauid Regis, qui gloriabatur. Domine non est exaltatum cor meū, non sunt elati oculi mei. Maxima est demissio Angelorum omnium, qui assidue pauentes & contremiscentes poplite flexo adstant uiuenti Deo. Maior tamē est humilitas & demissio Mariæ, quo in amplio rem statum eleuata, eo deieciorem & humiliorem se esse iudicabat. Cui enim ex istis siue Danidi, siue Abigail, siue Angelis tanta felicitas obigit, vt Angelica legatione honoraretur? totius adorandę Trinitatis nomine, plenus gratia & inter omnes creaturas benedictus nuncuparetur? Cui nam hoc cōtingit, ut illi dicatur. Quod ex te nasceretur uocabitur filius Dei? tu eris sponsa Dei? mater Dei? Abigail erat uxor mortalis Dauidis; Dauid erat sicut unus ex nobis: angeli sunt ministri; Dei Maria autem est Genitrix Dei; attamen non extollitur, non inflatur sed se ancillam humilem profiteri dicens. Ecce ancilla Domini, Quia ergo de torrente in uia bibit, ideo exaltabit caput. quia infra omnes Creaturas se deiecit supra omnes eleuabitur, & ex uiuis superbi Amana, ista humilis Hester coronabitur. Omnis lapis ornamentum tuum o uirgo, postquam Amana superbi operimentum facti sunt uermes. Coronaberis de capite Amana; sardius, Topafius, uniuersique lapides erunt opus decoris tuī. sedes illius, sedes est tua. De torrente in uia bibisti, exaltabis igitur super omnem Creaturā terriam tuam. Coronaberis de capite Amana.

fer. 19. in Cant.

Coronaberis de uertice Sanit & Hermon. Certum est & indubitatum Beatam Virginem plus ceteris Creaturis amore in Deum exarsisse Eit sagitta, inquit Bernard. electa amor Christi quæ Mariæ animam, non solum confixit, sed etiam pertransiuit; ut nullam in pectore uirginali particulam uacua relinqueret, sed tota uirtute, toto corde tota anima diligeret, & esset gratia plena. Nec mirum; ceteræ enim creaturæ Deum, ut Deum, ut cōditorem & ut Parentē suum dilexerunt; nulla autem ut filium dilexit: At hæc uirgo, Deum & ut Deum; & ut filium Spiritus sancti uirtute conceptum, & in lucem editum, incomparabili amore amplexa est. Ardent quidem Seraphini plus alijs Angelis amore Diuino; uerum in nullius pectore sic succensa

Charitas Marię.

est

est flamma dilectionis, ut uirginis. Nullus ex istis amore uulneratus ex amore elanguit & præ amore clamauit. lampades eius lampades ignis at que flammarum. Aquæ multæ non poterunt Mariæ extinguere charitatem, nec flumina obruent illam, Ardebat olim amoris flamma Paulus Quis nos separabit, aiebat, à charitate Dei quæ est in Christo Iesu? Cersus sum inquit, quia neq; mors, neq; vita neq; Angeli, neq; principatus neq; uirtutes, neq; in stantia, neque futura neque creatura alia poterit nos separare a Charitate Dei. Ceterum & Paulus contraxerat quosdam nauos, ex pugna; quæ separabant illum ab amore Diuino. Ego inquit, mente seruius legi Dei, carne autem legi peccati. Maria autem bonum certamen certauit, nunquam decidit, nunquam commaculata fuit: cursum consummauit, fidem seruauit. de reliquo data est ei corona iustitiæ. *Coronaberis de vertice Hermon destruentis & de vertice Sanir lucernæ ardentis*, Gloriam quam habent Cherubini scientes, destruentes omnem scientiam extollentem se aduersus altitudinem Dei; Honorem quem habent Seraphini lucernæ ardentes, tu habes o B. Virgo, q̄ & Cherubinos sapientia & Seraphinos ardore p̄celluisti. Nec solū de Sanir vertice & Hermon Cherubinatorum & Seraphinorum; sed & coronaberis de capite Amanæ. Exaltata es super choros Angelorum ad Cælestia Regna. *Coronaberis & de cubilibus Leonum*. illorum scilicet de quibus Petrus aiebat. Aduersarius uelut diabolus tanquam leo rugiens circuit, quem deuoret. Gloriam enim quam perdidit Angeli satanæ, tu obrinebis. *Coronaberis & de montibus pardorum*, hominum scilicet diuersitate uirtutum fulgentium. Ex hoc enim quod uirgines castitate, Confessores sobrietate, Martyres constantia. Apostolos zelo, Prophetas spe. Patriarchas fide, Omnes sanctos & sanctas uirtutum multitudine præcessisti: ex hoc q̄ filias Syon quæ congregauerant diuitias multas, supergressa es uniuersas; ex hoc quod Angeli mirantur in te tantam de singulis personis custodiam: talem Archàngeli de omnib. locis diligentiā: Principatus, de omnib. regnis prouidentia; Potestates tantā sup demones. potentiā; Virtutes, tantā miraculorum efficaciam: Dominationes, tam magnam super Angelos præminentiam; Throni pacem & quietem, in Deo tranquillam: Cherubini sapientiam profundam: Seraphini charita-

Coronari
de cubilibus
Leonum &
de montibus
Pardorum quid

Rom. 8.

Rom. 7.

charitatem adeo in tuo corde succensam; Coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus pardorum. Exaltaberis super choros Angelorum ad Cælestia regna. Ex hoc quod non defuit tibi uisum delectans smaragdina honestas Angelorum, & Carbunculina claritas, noctem illuminans Archangelorum: ex hoc quod non deerat tibi sereno similis cælo Saphirinus candor Principatus, & vrens tenentium manus Beryllina flamma Potestatum: ex hoc quod habuisti, nigredinem Onychinam uirtutum: Aureum fulgorem Chrysoliti Dominationum: Oculos clarificantem Iaspidem Thronorum; ex hoc quod non defuit tibi æthereus color Topasionis Cherubinorum, & ardor Sardius Seraphinorum: omnis lapis erit operimentū tuū, eris vas omni lapide pretioso ornatum. Coronaberis de capite Amanæ: sedem & locum illius obtinebis, Coronaberis de vertice Sanir & Hermon: exaltata es super Choros Angelorum ad Cælestia regna: Coronaberis de cubilibus Leonum, quorum contriuiisti tuo calcaneo capita. Coronaberis de montibus Pardorum: quia tantum in Cælis gloria Maria obtinet singularis, quantum in terris gratiæ adepta est præ cæteris. Quia ego ad tam sublimem statum euecta es, o uirgo Sanctissima, nos quoque letamur & tibi congratulamur, Caro enim & sanguis noster es. Reliquisti nos orphanos in hoc exilio; Aduersarius noster & tuus abiit facere prelium cum semine tuo, qui custodiunt mandata Dei & habent testimonium Iesu Christi; tu aquila præpotens defende nos ex alto, uirtutum cumulum nobis impetra. Regina es super Angelorum choros eleuata; custodi nos ut Angeli, excelsa nobis annuncia ut Archangeli: de omnibus nobis habeto prouidentiam ut Principatus; Demorum vim reprime ut Potestates, miranda nobis operare ut uirtutes; nobis præesse uelis ut Dominationes: sedes Dei nos efficias ut Throni; sapientia intellectum illumina ut Cherubini: Amore affectum in flamma ut Seraphini; ut post huius uitæ cursum, ad illorum sedes uenire mereamur, te interueniente dulcis amica Dei. te trahente quæ Regina Angelorum es in sæcula seculorum Amen.

Apo. 12.

MATER

MATER CHRISTI

Sume tibi librum grandem, & scribe in eo
 stylo hominis, velociter spolia detrahe,
 cito prædare, &c. *Isaia. 8. c.*

CONCIO SEPTIMA

*In qua carnis Christi assumptæ de virgine veritas, probatur contra
 nefandos errores Gentilis. Serueti. Simonis. Petri Ger-
 mani. Marcionis manichei. Valentini
 Pythagorici, & aliorum.*

P I F E X ille cui nomē est Omnipotēs Deus,
 et si ex incompræhensa virtute sua, omnia
 quæcunque voluntati, & sapientiæ ipsius
 consona sunt, facere possit; duo tamen sunt
 reperta, a communi estimatione, quæ omni-
 potentiam eius effugiunt. Mentiri scilicet &
 peccare. Mentiri quidem non potest. Deus
 siquidem qui est fidelis & verax, & ipsa summa & prima in-
 creata veritas, in naturam Dæmonis, qui semper ab initio est
 inædax, & in naturam non Dei, transire atque commutari ne-
 quit: Mentiri igitur non potest. Non enim cogitationes Dei
 ut cogitationes humanæ, neque locutiones Diuinæ ut locutio-
 nes hominum, a quibus diminutæ sunt veritates; qui vana lo-
 cuti sunt vnusquisque ad proximum suum, qui extenderunt lin-
 guam suam quasi arcum mendacij & non veritatis. Non est
 necesse, vt homo se a Deo custodiat, ad quæ accedere est omne
 bonum adinuenire, a quò auerti cadere, in quem conuerti re-
 surgere, in quo manere consistere est: a quo exire mori & in
 quem redite reuiuiscere, & in quo habitare viuere est. Non est
 necesse ut homo se a Deo custodiat; sicut enim supplantari &
 falli,

Deus nõ
 pōt men-
 tiri.

falli, cū oīa nuda & aperta sunt oculis cuius; ita & supplantari
 & fallere non pōt. Omnes. n. viæ eius iudicia, Deus fidelis, vt
 canebat Moyses, & absque vlla iniquitate, iustus & rectus.
 Psal. 144. fidelis Deus, alter Propheta testabatur, in omnibus verbis suis
 & sanctus in omnibus operibus suis. Solus Deus verax, quod
 Hiir. 33. Christus veritas dicit, omnis autem homo mendax. Promi-
 serat quondam per Hieremiam vatem, verbum quoddam do-
 mui Israel suscitare. In diebus, inquit, illis & in tempore illo
 germinare faciam Dauid germen iustitiæ, & faciet iudicium,
 & iustitiam in terra, In eius diebus saluabitur Iuda, & Israel.
 habitabit confidenter; & nomen eius vocabunt Dominus Iu-
 stus noster. Quod promissum sic voluit ratum haberi, neque
 eo decipere; vt potius irritum faceret pactum cum natura a se
 creata, quam cum domo Iuda. Si, inquit Deus, irritum potest
 fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, vt
 non sit dies & nox in tempore suo; & pactum meum irritum
 esse poterit cum Dauid seruo meo, vt non sit ex eo filius, qui re-
 gnet in throno eius. Quasi diceret. Prius, sole, oriente lumen
 ab eo auferetur, vt non sit dies, ne illuminet horizonta no-
 strum. Prius auferetur fulgor lunæ ascendentis, ne pallorem
 inducat, vmbraeque diuersas effingat in mundo nostro, ne sit
 nox in tempore suo: quæ irritum erit verbum quod iuravi Da-
 uid seruo meo. Semel iuravi in sancto meo, si Dauid mentiar,
 Psal. 88. semē eius in æternū manebit, & thronus eius sicut sol in cōspe-
 ctu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, & testis in Cælo fi-
 delis. Cælum & terra prius transibunt, verba autem mea non
 præteribunt: Fallere igitur vt non debuit, sic etiam non vo-
 luit, sed post longas supplicationes Sanctorum Patrum, post
 diurnam expectationem afflictorum populorum: post tot
 repetitas pollicitationes: vbi venit pleuitudo temporis, dixit ad
 scriptorem illum, cuius lingua sicut calamus scribæ velociter
 scribentis. Linguam & scriptorem, hic accipio Spiritum san-
 ctum. Sicut enim lingua carnis administrat verba hominis,
 ita Spiritus sanctus animæ credenti suggerit verba Dei. Quare
 & dum super Apostolos Christi descendit, quos nimirum ho-
 mines sine literis, & idiotas, deinceps peritos & eloquentes fa-
 cere veniebat, in linguis igneis apparuit. Dixit inquam ad Scri-
 ptorem illum, qui digito suo scripserat legem igneam in ta-
 bulis

balis petreis; cuius digito, siue quo digito filius Dei eiciebat Dæmones: quo digito Deus legem illam nouam datam in corda, & in viscera humana superscripsit: charitas enim Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis: cuius digiti Balthasar Rex, abutens vasis templi Domini, articulos affexit. In eadem hora, ait scriptura, apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candela-brum in superficie parietis aulae regiae. Spiritu enim sancto cum sint sacrata templa & vasa templorum, conuenit vindicare iniuriam illorum. Quid igitur dixit Deus, ad hunc scriptorem velociter scribentem? Quod illi verbum scribendum mandauit? *Sume tibi*, inquit, *librum grandem*. Quis iste liber grandis? *Librum illum magnum*, in quo ego expressi imaginem meam. Librum illum in quo sunt descripti omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi; in quo ego legi quomodo mundum Crearem; quomodo creatum conseruarem, conseruatum prouidentia suauiter gubernarem, gubernatum beneficijs diuersis augerem, ad auctum ad suum scopum deducerem. Sapientia enim Diuina liber iste magnus aderat, cum Deo quando caelos preparabat, quando certa lege & gyro vallabat abyssos; quando aethera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum; quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis ne transirent fines suos, quando appendebat fundamenta terrae; cum eo eram, inquit sapientia, cuncta componens. Sume tibi librum grandem, illum scilicet qui est positus, ad dexteram meam super thronum excelsum; cui ego dedi, substantiam meam, potestatem, & honorem & virtutem & regnum; cuius potestas, potestas aeterna quae non auferetur; cuius regnum, regnum aeternum quod non corrumpetur; cui omnia quae habuit donauit. *Sume tibi Librum scriptum intus & foris*; illum scilicet qui est totum verbum, quod ego ante saecula ex corde & in corde meo eructavi: quod erat in principio apud me: per quod omnia feci: sine quo productum est nihil; in quo omne factum vita erat. *Librum clausum sigillis septem* in corde Paterno. 1. Essentia scilicet Diuina 2. voluntate Paterna: 3. Seraphinorum alis. 4. Angelorum astantia. 5. lumine sicut vestimento 6. Nebula protegente. 7. umbra seu caligine quae est in circuitu eius. *Sume librum*

Clau-

Liber gta
dis uerbū
Dei.

Daniel;

Prouer. 8.

Apoc. 5.

Clausum sigillis septem. 1. virtute scilicet. 2. Diuinitate, 3. Sapientia, 4. Fortitudine. 5. Immenitate. 6. Infinita perfectione, 7. Perfecta bonitate. Librum quem *nemo dignus inuentus est aperire neque in Caelo, neque in terra, neque sub terra*, sed neque respicere illum. Quis enim mentis acie, sit etiam Seraphin vel Lucifer ipse, comprehendere valet essentiam Generationem eius quis enarrabit: Quomodo sine successione, sine variatione; sine imperfectione a Patre producat, quis demonstrabit? Sine successione progenitus est liber iste immensus; non enim erat aliquod tempus, quo non fuit verbum Patris, hoc erat in principio apud Dei; neque erat aliquis motus per quem generaretur. Simpliciter enim emanatione intellectus genitum est. Eructauit cor meum verbum bonum. Sine variatione. apud Deum enim non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Deus autem erat verbum. Sine imperfectione. Verbum enim istud, est splendor gloriae & figura substantia Patris; est vapor virtutis Dei & emanatio quaedam claritatis omnipotentis Dei sincera; est candor lucis aeternae, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius? Propter quod nullus & in caelo, & in terra, & sub terra potest respicere illum, Deum enim generantem nemo vidit unquam, praeter Agnum illum, qui occisus est; qui venit & accepit de dextera Dei, in throno librum, qui dignus inuentus est aperire illum, & soluere signacula eius. Huic enim soli data est virtus, & Diuinitas & sapientia, & fortitudo, & honor, & gloria & benedictio. *Sume tibi librum grandem*. Quid ergo cum isto libro faciam? *Et scribe in eo*. Si autem iste liber scriptus est intus & foris: si est ipsum verbum, si est exaratus omni Sapientia, intelligentia, scientia: Si omnia quaecumque nouit Pater, nouit & Filius; si est plenus characteribus; est enim ipse character substantiae tuae omnia continentis. quid ergo scribam? quomodo, cum plenus sit, scribam. *Scribe ait, in eo Stylo hominis* nouo quodam stylo; stylo hominis: hoc enim Stylo nihil eiusque delineatum est in eo. O felix mandatum, o desideratam magis scripturam. Venudati fuimus in captiuitatem inimi corum crudelium; chyrographo obfirmata erat nostra captiuitas; Peccatum Iuda, testatus est Deus, scriptum est Stylo ferreo in vngue adamanti no, exaratum super latitudinem cornu eorum, & in cornibus ararum

Iob. 1.

Sap. 7.

Hier. 7.

Verbi
Dei per-
fectio.Stylo ho-
minis scri-
bere qd.

ararum earum, scriptorem expectabamus, qui acciperet cautionem nostram, qui acciperet de solio Diuino librum hunc, & scriberet in eo nouum Chyographum, velociter Spolia inimici detrahe, cito prædare: qui exararet Chyographum nouæ redemptionis, vetus autem iuberet delere, perpetuæ obliuioni tradere, affigere illud cruci. *Scribe ait in eo Stylo hominis, eas ad Virginem, & intinge digitum virtutis tuæ in illa subobscura, non quidem per peccatum sed per carnis naturam, materia, & scribe in hoc libro, in hoc verbo quòdam abscondito signo, Stylo hominis. Verbum caro factum est. Verbum caro factum est. Superuenias in Mariam, virtute tua illi obumbres, Exara in verbo meo nouam similitudinem humanitatis, subtrum hominis naturæ characteré eius in sculpe menti, ne moris, cito accede; scribe in eo Stylo hominis Ne præcor miremini insolitum explicandi modû, dū hic nec atramentû neque calamus conspiciat. Natura .n. humana, aiebat Rupertus, de Virgineæ carnis substantia, sic est assumpta velut membranula munda, & bene accurata. scriptorioq. operi accomoda; & ipsa lingua Patris spiritus Sanctus, velociter percurrit, velociterque vt calamus scribæ totam præscripsit, totam verbi substantia repleuit, nihilque residui fuit, sed totum quod erat in corde Patris illi animæ inscripsit. Inscripta est, (idem alibi), vera & integra hominis natura, veræ & perfectæ verbi, huius nature; s. coniuncta in vnitæte personæ absque confusione vtriusque substantiæ. sic effectum est præclarum illud electrum, humani generis prætium atque ornamentum, in quo & Diuinitatis aurum nihil de suo fulgore perdidit, & humanitatis argētum, augmētum sui decoris obtinuit. Virtute tua obumbres illi, Virgo sine virginitatis detrimento concipiat ex te, & pariat filium. Prophetissa illa in cuius vtero omnium Sanctorū Prophetarum completa est Prophetia, quæ mēte nouit illud quod carne concepit; ex te concipiat & pariat filium. *Scribe in hoc libro in hoc verbo. Stylo hominis* verbum caro factum. Felices nos, quia non Angelos sed semen Abrahæ apprehēdit, nō Angelorū natura, sed semine nostro super scripsit librū hūc. Præuaricatus est Angelus mandatū Diuinū, abusus est gratia Dei; alystas erexit cōtra Altissimum. Cecidit in illam abyssum profundam inferni, de altissimo Celi throno. Peccauit & Adam, cibum*

De victo-
ria verbi
lib. 11. c.

Lib. 1.
Cōment.
sup. Iōā.

Hebr. 2.

Genes. 3. cibum vitæ in mortem & perniciem suam comedit; medelam in toxicum conuertit; visa nuditate sua, considerata maiestate, potentia, & iustitia Creantis, quia est vindex malorum: cum tota posteritate sua fugiebat a facie Domini. Cum .n. audissent vocem Domini Dei, deambulantis in paradiso ad auram postmeridiem, fugit & abscondit se Adam, & vxor eius a facie Domini Dei, in medio ligni Paradisi. Elongauit, dixit quidam, fugiens, & mansi in solitudine. Clamauerat post ipsum Deus, Reuertimini filij reuertentes, Conuertimini ad me: & salu eritis, Recordatus sum miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra quæ non seminatur, Conuertimini filij reuertentes, & sanabo auersiones vestras; saltem amodo vocate me. Pater meus; dux Virginitatis meæ. Homo autem tergavertebat; elongauit fugiens, ait, & mansi in solitudine. Clamauit Deus; nunquid solitudo factus sum tibi, aut terra serotina? cur ergo recessisti a me? Obstupefcite celi super hoc & portæ eius desolamini vehementer: duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ non valent continere aquas; Nunquid seruus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam? Homo autem fugiebat; elongauit, dicebat, fugiens & mansi in solitudine. Deus laborauit clamans, rauræ factæ sunt fauces eius, Adam vbi es? Adam vbi es? Quid factum est? In paradiso te reliqui, in solitudine te inuenio. Alia gloria te vestitum reliqui; nunc in nuditate te inuenio. Vnde tibi hoc accidit? Quis te in tantam induxit vicissitudinem? Quis latro vel fur sic semel omnes diuitiarum substantias auferens, in tantam te inopiam deduxit? vnde nuditatis tibi sensus contigit? Quis tibi autor fuit, quod ablatum a te vestimentum illud admirabile quo amictus eras? Quæ repentina hæc mutatio? Quæ tempestas ita subito omnes tuas merces demersit? Quid accidit quod ab eo qui tibi tanta beneficia præstitit, & in tantum te honorem euexit, occultari & fugere attentas? Adam vbi es? seruum ne ego te aut vernaculum feci? Nunquid non Dominum & Regem vniuersorum ego te constitui? Quare ergo factus es in prædam? Quare

Adam
fugit a
Deo.

Allusio
ad Para-
disum.

Satanas accepit in te potestatem? Cur infernus contra te, aperuit sine termino os suum; Adam ubi es?

Vociferatusne est quando post Satanam cadentem sicut post nos? Satan ubi es? Reuertete. supposuit ne quando illi manus, ne cadens de Cœlis confringatur? Nunquam. Nunquam Angelos cadentes, sed semen Abrahamæ, sed fugientem hominem apprehendit. Verbum caro factum est. Non dixit in carnem filium Dei venisse, Cyrillus Alexandrinus interpretatur, sed carnem factum fuisse, ne quis habitudine sicut in Prophetas, & in cæteros sanctos venisse ipsum, sed vere carnem, id est, hominem factum esse arbitretur. Non dixit per carnem venisse, seu cum carne venisse, ut pestiferi serpentis astatu seducti Valentinus Gētilis, Michael seruetus, Menno Simon; Petrus Germanus, David Georgius Hollādus, Appelles, Marcion & Valentinus, & alij Manicheorū fermento aspersi, effutire ausi sunt; sed verè carnem id est hominem vtero Virgineo, de sanguine virgineo factum esse: Virgo igitur Maria quia cōtulit Christo corpoream substantiam, appellari debet Mater Christi.

Sufficiebant quidem pauca ista verba, ad suadendam vobis Maternitatē Virginis, tanto magis quanto vniuersus mundus credit & confitetur. Et incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est; tanto magis quanto execranda dogmata Nōuorum Dæmoniorum, effracta & profligata a Patribus antiquis Augustino Cyrillo, Ambrosio, Ireneo martyre, Tertulliano, Origene, Iustino, Hyppolito Martyre, Athanasio, Fulgentio, Euthimio, Eusebio Emiseno, iam in Appelitis, Marcionistis, Valentinianis, quorum alij, Christi carnem non de Matre, neq. de Cœlo, sed ex mundi elementis deducebant & in eadem elemēta post resurrectionem dissolui oportere cōtendebant, Alij Christo corpus fantasticum affingebant, Alij corpus de Cœlo attulisse, ac per Mariam, solum tanquam per rimam, siue canalem, aut fistulam quandam transiisse, nihil autem de Virgine assumptisse asserbant. Ast quia nostris infelicissimis temporibus, Anabaptistæ nefandarum fabularum inuentores, pestilentissimorum Magistrorum execrandi discipuli; gygātib. imāniores; Dæmonib. peiores; sepultos cineres Antiquorū hæreticorū seditissime suscitauerunt; insano furore illorum

In 1. cap. Ioan.

Appel- lite.

Marcioni- ta.

Valenti- niani.

Anaba- ptistarū de corpo- re Christi sententia.

non

non conuiescente, late, prohdolor; per Angliam, Belgas, Trāsiluanos resperferunt. Non sicco pede recedendum nobis hinc est; voluendus ac reuoluendus nobis est liber iste magnus, quali attramento conscriptus est, verone an fictitio? cœlestine an humano? Valentinus Gentilis paucis ab hinc annis in Trāsiluania, teterrimum dogma defendit. Christi Domini corpus humanum non ex Maria Virgine natum, sed ex Patris substantia Cœlitus allatum esse. Menno Simonis Dux Anabaptistarum, sic Vismariæ de Christi humana natura disputauit; vt eius originem ex Cœlesti Dei Patris semine, non autem ex Maria Virginis substantia esse peruicaciter affirmaret. Secutus est Suenchfeldius, Maternam originem Christo detrahens, eius que carnem & sanguinem non creaturalem, sed vt ipse nominat super creaturalem, merè spiritualem ac Diuinum somnians. Michael seruetus horrendæ impietatis architectus, corpus Christi, corpus Deitatis, & carnem eius, carnem cœlestem de substantia Dei genitam confingit.

Ioannes Vtemho bi' de dis sipata Bel garum Ecclesia in Anglia lib. de persona & humanitate Christi Caluinus in scripto de rebus ad Seruicium pertinentibus. li. de martyribus nostri seculi.

Hoc idem docuit Petrus quidam Germanus, quem Foxus inter Martyres, cum alijs huius ætatis Pseudomartyribus numerauit. Hoc idem asseuerauit, David Georgius Hollandus, eod sceleris & superbię progressus; quod de seipso prædicaret; se non ex carne sed Spiritu sancto natum, atque Iesu Christi spiritu ac multo pleniore cumulatum. Dixeram nunc nunc; istos esse nefandarum fabularū inuentores. Gigantibus immaniores, Dæmonibus peiores. An vero ita sit? modo modo videte.

Fabularum inuentores. A Poetis confictum erat, Mineruam Deam ex cerebro Iouis, substantiam suam protulisse corpoream, sic & isti Sapientiam increatam sed genitam, quæ ex ore altissimi prodijt, primogenita ante omnem creaturam; putant corpoream substantiam, quam in tempore assumpsit ex Virgine: ex cerebro Paterno, ex vtero Diuino, ex substantia Dei deportasse. Gygantibus, immaniores. Gygantes illi bellum commouerant, sed tantum contra Deum, vt illum Cœlo exturbarent, deijcerent, isti & contra Deum; Deum enim esse nolunt Deum, mendacem; eum facientes: isti & cōtra Matrem Dei, atq; Matrem Christi; illi quod suum est

Hæretici Deū mendacem faciunt.

Dei Ad-
uentus
in mun-
dum.

cripientes. Mendacē Deum faciunt. Vt iam dicere cæpi. Pro-
miserat Deus, humanum genus a captiuitate Diaboli redime-
re & saluare, atque ad homines humana carne indutus ve-
nire. *a* Ego sum ipse, ante me non est formatus Deus, sic ait De⁹
& post me non erit, ego sum, ego sum Dominus & absque me
non est Saluator. *b* Ego ante teibo & gloriosos terræ humilia-
bo; portas æreas conteram & vectes ferreos confringam: &
dabo tibi thesauros absconditos & arcana secretorum. *c* Ego
sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, &
peccatorum tuorum non recordabor. *d* Ego sum Dominus fa-
ciens omnia, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eo-
rum stultam faciens. *e* Ego Dominus docens te vtilia, gubernās
te in via qua ambules. *f* Ego sum Dominus Deus tuus, qui
conturbo mare & intumescunt fluctus eius, *g* Ego primus &
ego nouissimus, Hic est Deus, ait Baruch. *h* noster & non esti-
mabitur alius aduersus eum, Hic adinuenit omnem viam di-
scipline, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto
suo. Post hæc in terris visus est & cum hominibus conuersatus
est. Quomodo autem visus est? In qua specie conuersatus est?
Quis ei ministravit carnem, in qua visus est? Quis ei dedit cor-
pus in quo conuersatus est? Certe non alius præter virgi-
nem. *i* Ecce virgo concipiet & pariet filium & vocabitur no-
men eius Emmanuel. *k* Prophetissa concepit & peperit Filium.
Concipere autem est materiam subministrare conceptui;
Quem conceptum filium, vocare iussit Deus, accelera spolia
destrahere, festina prædari: quia antequam sciat puer vocare
patrem suum & matrem suam auferetur fortitudo Damasci
& spolia Samariæ coram Rege Assyriorum. *l* Paruulus na-
tus est nobis & filius datus est nobis, & factus est Principatus
super humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, cō-
siliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Mul-
tiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super soliu
David & super Regnum eius sedebit, vt confirmet illud & cor-
roboret in iudicio & iustitia, a modo & vsque in sempiternū.
Porro ortum & obitum eius alibi describens ait; Et ascendet
sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitiēti; Non
est ei species neque decor, & vidimus eum & non erat aspe-
ctus

a Isai. 43.

b Isai. 45

c Isai. 43.

d Isai. 44.

e Isai. 41.

f Isai. 51.

g Isai. 48.

h Baruc. 3

i Isai. 7.

k Isai. 8

l Isai. 9.

Isai. 53.

ctus & desiderauimus eum, despectum & nouissimum, viro-
rum, virum dolorum & scientem infirmitatem. & quasi ab-
sconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus
eum. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros
ipse portauit, & nos putauimus eum quasi leprosum, &
percutsum à Deo & humiliatum. Ipse autem vulneratus est
propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera no-
stra, & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues er-
rauimus & posuit in eo Dominus iniquitatem omnium no-
strum. Oblatus est quia ipse voluit & non aperuit os suum,
sicut ouis ad occisionem ducetur & quasi agnus coram ton-
dēte se obtutescet & nō aperiet os suum. Sic de Christi perso-
na, cōceptione, vita, morte, & cōuersatione, Prophetæ prædixe-
runt. Nunc in istis aliquantulum exspatiemur. Emanuel, nobi-
scum, Deus Saluator, venturus in mundum, de Virginis vte-
ro conceptus, prodire voluit. Humanam igitur naturam ex
eius sanguinibus assumere debuit. Si n. de nostra cōsanguinitate,
de virgineis visceribus nihil traxit, sed per uirginis uterum,
quasi per corpus alienum transijt: quomodo virgo concipiet;
quomodo virgo pariet; quomodo ascendet sicut virgultum
coram eo? Concipere n. secundum sententiā Physicorū,
est aliquid conceptui ministrare; ascendere sicut virgultum, est
in idēitate substantiæ prodire. Si per virginis uterum quasi
per canalem transijt, & nihil de ea accepit: quid Christus, in
quem hæc omnia retulit Angelus Iosepho, egit illis nouem
mensibus intra illud materni corporis genitale secretum?
Illic vtique, vt Emissenus disseruit, de eius ossibus & medullis
ratione operante collectus, illic natura stupente compositus,
illic per legitima nascendi spatia de carne, carnis incremen-
ta mutuatus est. Quod si nihil attracturus erat de propriæ pa-
rentis materia; quid opus erat longa hospitij mortalis iniu-
ria? Si inquam nihil de suo erat corporeus Matris sinus Cœ-
lesti puero, quotidianis horarum ac dierum profectibus colla-
turus; vbi primum legitur conceptus, statim consummatus,
statim fuit & genitus; Sed non ita est. cum enim animam aliū-
de susceperit, si corpus de matre non habuit, ergo sermo Diui-
nus caret veritate, quum veritas sit, quæ eum filium hominis
protestatur. Legimus apud Lucā de Maria q. peperit filiū suū

Christi
caro sinō
erat. ex
Maria. .
quāta ab-
surda se-
quantur.

hom. 1.
de Nat.
Dom.

primogenitū. Si nihil in eū de suo tranſtulit Mater, non pepe-
rit proprium ſed profudit alienum. Sed ita eſt, nam ſicut totū
Deus ex Deo eſt; ita totum corpus hominis ex homine de car-
ne Marię coagulatus, de eius formatus viſceribus, de eius ſub-
ſtantia conſumatus, & ſanguinem quem pro matre obrulit, de
ſanguine matris accepit. Si nihil de ſuo, erat corporeus Matris
ſuus Cęleſti puero collaturus; nihil opus fuit ei naſci de Vir-
gine, non ſunt vera quę cum Patriarchis a Deo vniuerſorum
facta ſunt pacta; falſa quę Israeli facta eſt promiſſio; ſuper-
nitentia eſt & virgo quę Deo incarnato nihil naturę con-
tulit; quę autem propheta prædixerunt nondum ſinem cę-
perunt; inanis ergo eſt prædicatio noſtra, inanis fides noſtra,
vāna eſt ſpes reſurrectionis; mentitur Apoſtolus quum dicit.
Suſcrauit & conſedere nos fecit in Cęleſtibus in Chriſto Ie-
ſu. Mentiri autem Deum eſt impoſſibile.

Ephes. 1.

Christi operatio
Omnia alia in Chriſto impleta ſunt, quę de ipſo fuerant
a prophetis vaticinata. Ipſe enim fuit Saluator, qui ſa-
lum fecit populum a peccatis eorum. Ipſe glorioſos terrę,
Demones humiliavit. Nunc iudicium eſt mundi. huius nunc
princeps mundi eiſectur foras. Ipſe veſtes ferreos confre-
git, Penetrabo inquit omnes inferiores partes terrę, & inſpi-
ciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in
Domino. Ipſe dedit theſauros abſconditos & aroana ſecreto-
rum. ſimile eſt regnum celorum theſauro abſcondito in agro
& margarite præcioſę quā qui inuenit homo abſcōdit &c. Ip-
ſe deleuit peccata. Dimittuntur tibi peccata tua. Ipſe cōuertit
ſapientes retroſū & ſcientiam eorum ſtultā fecit. Qui ex vo-
bis eſt ſine peccato, iaciat primus in ſā lapidē. Ipſe fuit docens
vtilia videns turbas aſcendit in montem, & docebat eos di-
cens Beati &c. Ipſe conturbauit mare. Quis eſt hic quia ma-
re & venti obediunt ei. Ipſe fuit primus & nouiſſimus. Ego ſū
& c. fui mortuus & ſum viuus. Ipſe ſedit ſuper ſolum Da-
uid. Dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid Patris eius
Ipſe fuit Deus abſconditus. In propria venit & ſuęcum non
receperunt. Medius veſtrum ſtetit quem vos nescitis. Qui-
dam ex diſcipulis eſtimauerunt eum eſſe peregrinum. Ma-
gadulena horrelatum. Apoſtoli ſuper mare ambulantes,
phantasma, illi qui erant clauſi propoſe meū ludæorum, Spiri-
tum

a Mat. 1.

b Ioā. 12

c Eccl. 24

d Matth. 13.

e Luc.

f Ioan.

g Mat. 5.

h Mat. 8.

i Apoc. 1

k Luc. 1.

l Ioan. 1.

m Luc.

n 24.

o Ioā. 20.

p Mar. 6.

q Ioā. 20

tum illum eſſe iudicabant. Alij prophetam vel vniū ex Pro-
phetis. Ipſe fuit cui nō erat decor nec aſpectus, ipſe deſpectus &
nouiſſimus, qui languores noſtros tulit, qui vulneratus & mor-
tuus eſt propter iniquitates noſtras; uti clarius res ipſa quam
ſcriptū loquitur. Quod ſi in his non mentitus eſt Deus, neq; &
in illo feſellit dū ait. Quod naſcer' exte, nō per te (aduerſit. Am-
broſius) vocabit' filius Dei. neq; & in illo decepit, dū promiſit
egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet,
& aſcendet ſicut virgultum coram eo: ſed ſicut germen de na-
tura eiufdem virgulti prorumpens, ſuę naturę formam acci-
pit; & ſicut lignum ex eo quod ſui generis eſt proprium, non
aliud ex alio quotidie producit; ita Chriſti mater, velut virga
florem germinans ſuę carnis ſubſtantia, hominem ſibi ſimi-
lem procreauit. Vere ergo genuit Maria corpus, (vt cum Igna-
tio qui Apoſtolorum tempora aſpexit, dicamus,) habens in ſe
Deum habitantem, & reuera natus eſt Deus Verbum ex Vir-
gine, veſtitus corpore obnoxio (non Diuino neque ex ſubſtan-
tia Dei genito) iſdem paſſionibus nobiſcum; vere natus ex vte-
ro qui omnes homines in vtero fingit, & corpus ſibi fabrica-
uit ex ſanguinibus virginis; hoc ſolum excepto quod nulla vi-
ri conſuetudo interceſſerit: Hęc verba didicerat iſte homo ſan-
ctus ex Apoſtolo Paulo; qui de filij Dei humana natura do-
cuerat; quod ſit factus Deo filius ſecundum carnem, ex ſemi-
ne Dauid; prædeſtinatus in virtute ſecundum ſpiritum ſancti-
ficationis: quod & quia impoſſibile erat legi in quo infirmaba-
tur per carnem; Deus filium mittens, in ſimilitudinem carnis pec-
cati (hoc autem adiecit, ut peccati, non naturę communio-
nem nobiſcum excluderet) de peccato damnauit peccatum in car-
ne; quod vbi venit plenitudo temporis miſit Deus filium ſuum
factum ex muliere; non per mulierem ſed ex muliere, vt ad-
notauit Origenes. quod dum in forma Dei eſſet, exinaniuit
ſe in ſemiptimum, formam ſerui, non Dei, accipiens, in ſimilitu-
dinem hominum peccatorum: non autem peccator factus, &
habitu inuentus vt homo. Quod ſi Chriſtus eſt ex ſemine Da-
uid; & ex muliere natus, certe ex virgine corpus aſſumpſit: ſi
in forma ſerui accepta apparuit, ſi legem ſerui auit, humanam
certe naturam ex Maria deſumpſit. Soluunt ergo Ieſum, ve-
reque ſunt Antichriſti gyganticibus immaniores, quicunq; hu-

de incar. sacramen to c. 6,

in epist. ad Tral- lianos.

Maria ve re genuit corpus Chriſti.

a Rom. 1.

b Rom. 8.

c Gal. 4.

d Dialo- go 3. de Chriſto homine.

e Phil. 2.

manam Christi substantiam, aliunde quam ex Maria Virgine deducunt, ut negēt Dominicam carnem ex virginalis vteri substantia prouenire. Omnis, inquit Ioannes, spiritus, qui non confitetur, Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est, & hic est Antichristus, soluit autem Iesum, Bedā iudicio & quisquis eius Diuinitatem, vel animam, uel carnem negat, ut in his fidei Catholicæ aliquomodo aduersetur. Maria ergo est Mater Christi, quia Christo carnē contulit, isti autem quia negant, sunt Antichristi, gygantibus immaniores, Peiores demōnibus dixi istos. Dæmones enim fatentur Christum esse filium Dauid. Et exclamauit spiritus immundus, ait Marcus; Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti ante tempus perdere nos, scio quod sis sanctus Dei: isti autem peruersæ mentis homines, Iesum esse negant Nazarenum. Si enim nihil accepit ab indigena Nazarethi Maria, Nazarenus esse nequit. Verum ne conuictis potius agere videat: antequam ad portum soluiam. Quæro ego a vobis, qui tantopere honorem Christi, sed cum blasphemia in Deum, promouetis. Caro Christi hominis, genita ex substantia Diuina; ut uos errore seducti dicitis, fuit ne consubstantialis essentiæ Diuinæ, an non? Certe non. Deus enim cum sit spiritus, Creator, Dominus, æternus, immensus, incircumscriptus, increatus, ut omnes scripturæ illum his nominibus appellent: carni corporeæ. (quod verum est dicere de humanitate Christi,) creatæ, formæ serui, in tempore genitæ, habenti illam, ut vocant Philosophi, trinam dimensionem, circumscriptæ omni ex parte, consubstantialis esse non potest: Nisi forte velimus contra Sacrarum scripturarum, Conciliorū & Philosophorum auctoritatem; contra rationem esse irracionales, atque delirantes; cum Manichæis dicere, Deum esse corpus vel ex materia corporea concretum. Hoc autem quam consonum sit, illi testimonio Saluatoris. Deus Spiritus est. videte. Caro igitur Christi hominis genita ex substantia Diuina secundum vestram sententiam, non fuit genita ex substantia Diuina: cum omne generans, simile sibi in essentia, (ut natura vniuersa clamat) generet: sed fuit caro simulata, caro conficta, caro ex Manicheorum improbo intellectu producta, caro ex Cerdonis commento, dicam melius, ex impia mente profecta. Hocci-
ne est honorem Christi promouere? hocci-
ne est salutem propriam

Anabap-
tiste pe-
iores dæ-
monib.

Maria si
nihil con-
cepit, fa-
lus no-
stra in an-
cipiti est.

priam & totius naturæ nostræ, imo & honorem curare? Nonne est hoc cum impijs Phariseis, seductorem Christum facere? Nonne hoc est in desperationem, in peccatorum fœces, in inferni barathrum, in Dæmonis fauces totum Orbem præcipitare? Ergo uirgo nihil concepit? simulati fuerunt dies ex peccationis donec pareret filium; Angelus nihil nunciauit; Spiritus sanctus non superuenit; Virtus Diuina non adumbravit, nihil natum est sanctum de virgine: nihil viderunt Angeli canentes Gloria in excelsis Deo; Frustra cantarunt & in terra pax hominibus, eum adhuc paries inter Deum & nos, per hunc lapidem non sit coniunctus. Falsum nunciarunt Pastoribus. Euangelizo vobis gaudium magnum quia natus est vobis hodie saluator, Unde, ait Tertullianus, aufer molestos semper Cæsaris census, & diuersoria angusta, & sordidos pannos & dura præsepia, seruent potius pecora pastores, Angeli ministrent Deo in excelsis, Magi ne fatigentur de longinquo, dono illis aurum suum, melior sit & Herodes, ne Hieremias gloriatur, sed nec circumcidatur infans, ne doleat, nec ad templum deferatur, ne parentes suos oneret sumptu obligationis; nec in manus tradatur Simeoni, ne senem moriturum exinde contristet. Taceat & anus illa ne fascinet puerum. Ergo si vmbra & apparentia fuit & non vera incarnatio, non fuit Christus ex semine Dauid, non fuit natus ex muliere, nõ formam serui accepit, nõ seipsum exinaniuit, nõ apprehendit semen Abraham, nõ est assimilatus fratrib. Igitur si uerbum non est factum caro, neque tentatus est a Dæmone, neque terrenas, ut terrenum corpus aleret appetitescas, nec quadraginta diebus quemadmodum Moyles & Helias ieiunans esuriijt corpus eius: neque fatigatus ex itinere super fontem Samariæ sedit, non enim pateretur umbra. Quale ergo tergum dedit pro nobis, uel quam maxillam cedentibus atellittibus Iudæorum plagas fortiter sustinuit? vel quale latus pro foderunt Pilati milites? & quod cum aqua prætiosum sanguinem scaturiens spectantibus ostenderunt? Si oportet aliquid maius dicere, neque mortuus est pro nobis, neque etiam resurrexit Christus. Igitur inanis est fides nostra, transijt lux mundi salus & vita, falsum reliquit Ioannes. Quod fuit ab initio, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ. Falso dixit Christus. Pal-
pate,

si de car-
ne Chri-
sti

Christus
si non ex
Maria ha-
buit car-
nem, non
fuit mor-
tuus.

7. Ioan. 1.
c. 1.

ate & videte quia spiritus carnem & ossa non habet vt ego.
Phantasma, & umbra est Christus, Veritas seduxit nos, Nō est
mortuus Christus: Et enim umbra, dic quomodo moreretur?
Non surrexit Christus: quomodo enim suscitasset Christum
Pater, quum esset umbra apparentiæ, mortisque nexibus non
reneretur? Nos adhuc in delictis nostris hæremus. Totus enim
Adam, ait Ambrosius, peccauerat, totus Adam de paradiso ex-
pulsus fuerat, si totum expulsam non suscepit, quomodo to-
tum saluare venit? non autem videbatur totum expulsam in
se suscepisse, nisi illum suscepisset per substantiam carnis, &
sine; hinc. n. totus homo est. Si ergo nō totū suscepit nos adhuc
in vinculis & faucibus sathanæ captiui manemus. Nomen. n. in-
carnati ex virgine vocatū fuerat, Accelera, spolia detrahe, festi-
na prædari, antequam sciat vocare Patrem & matrem suam
auferetur fortitudo Damasci, Quod si non fuit conceptus ex
virgine, falso dæmones vociferabantur quasi vim patientes.
Iesu fili David ante tempus venisti torquere nos: Si non acce-
pit carnem ex virgine: desideria nostra manent frustranea qui-
bus cum Adam optabamus Diuinitatis consortium. Falsum
est, quod Ioannes nunciavit, Dedit eis verbum incarnatum,
potestatem filios Dei fieri, his qui credūt in nomine eius, qui
non ex sanguinibus sed ex Deo nati sunt, Seductor est Chri-
stus, Doctores orbis qui attrahunt verbum hoc, sunt menda-
ces. Maria Virgo nihil fuit in mundo, salus & vita nostra ad-
huc in discrimine manet, miserabiliores sumus omnibus homi-
nibus. Ast certo scimus, Deum mentiri nullatenus posse, Chri-
stum veritatem esse; Apostolos Spiritu sancto inflatos & edo-
ctos in omnem veritatem esse; scimus fidei nostræ nullum sub
esse falsum; Certe sumus, quod sicut nos pueri Dei communi-
cauimus carni & sanguini, & similiter ipse participauit eis dē.
Certe sumus, quod maluit nasci, vt Tertulianus ait, quam ex
aliqua parte mentiri, & quidem in semetipsum, vt carnem ge-
staret sine ossibus duram, sine musculis solidam, sine sanguine
cruentam, sine tunica vestitam, sine fame esurientem, sine den-
tibus edentem, sine lingua loquentem. Certe sumus, quod ante
quam sciret vocaret Patrem, & Matrem, iam diripere festina-
bat spolia Damasci: Ipse. n. erat, vt sicut super verba Isaia di-
xit, quem portans Simcon benedixit Altissimum, quem pasto-
res

li. 2. de fi.
de Ortho
dox ad
Imper.

Heb. 2.

li. de Car-
ne Chri-
sti.

li. 3. con-
ualcētia
nos c. 18.

res cum vidissent, Deum glorificabant; quem Ioannes cum ad
huc in vtero matris suæ esset, & ille in vtero Mariæ, Dominum
cognoscens exultans salutabat: Quem Magi videntes & adorā-
tes, & afferentes munera, & subternentes semetipsos æterno
Regi, per alteram abierunt viam. Antequam sciret vocare pa-
trem & Matrem diripiebat prædam, occulte quidem sed poten-
ter omnia manifestas, quoniam occulta manu expugnabat Do-
minus Amalech; propter hoc & pueros eripiebat qui erant in
domo Dauid, bene sortiti illo tempore nasci, vt eos premitteret
in suum Regnum, ipse infans cum esset, infantes hominum
Martyres parans propter Christum. Certe sumus quod ex hoc
quia communicauit carni & sanguini puerorum suorum, dedit
etiā omnibus filios Dei fieri potestare. Siue serui sint, siue liberi,
siue Græci siue barbari, siue Sapientes, siue insipientes, siue viri,
siue mulieres, siue pueri, siue senes, siue nobiles, siue ignobiles si-
ue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati, dedit eis po-
testare filios Dei fieri. Iā non irridebit nos Deus in sulcās. Ecce
Adā quasi vnus ex nobis; cū Deus, factus sit quasi vnus ex no-
bis, vt & nos simus quasi vnus ex Diuinis. Certe sumus qd ex
hoc quia communicauit carni & sanguini puerorum suorum,
per mortem destruxit eum qui mortis habebat imperium. f.
Diabolum, & liberauit nos, qui timore mortis per totam vitā
obnoxii eramus seruituri. Nunquam. n. semen Angelorum, sed
semen Abrahamæ apprehendit. Certe sumus quod ex hoc quan-
do natum est ex vtero Virgineo sanctum filius Dei, Deus con-
uersatur in terris, homo vero ascendit in Cælum, facta est vna
omnium permixti, Angeli cum hominibus iungunt choros;
homines choris adduntur Angelicis, atq; cœlestibus alij virtu-
tibus: Cernimus Antiquum repente prælium dissolutum, Deū
hominibus reconciliatum, Diabolum vero confusum, Dæmo-
nes cum tremore fugientes, mortem peremptam, paradisi
apertum, maledictionem remotam, peccatum de medio subla-
tum, exagitatam errorem, veritatem reuersam, pietatis sermo-
nem vbiq; disseminatum, vbiq; crescentem, Cœlestem con-
uersionem in terra regione plantatam, virtutes superas sta-
miliariter nobiscum loquentes, & ad terras sæpe Angelos ven-
titantes, & ex his omnibus spem firmam ceptissimam futuro-
ram. Christi iugum caro est ex carne nostra. Maria Virgo est
Matr.

Hebr. 2.

Chryf.
hom. 1.
in Math.

Verbum
assumēs
carnē de
Virgine
nō obscu-
rauit glo-
riam suā.

mater Christi. Obmutescat impietas Manichea Deo iniuriam inferens Christo autem honorem irrationabilem affingens. Non est obscurata Christi gloria (quæ vos ratio ad tantam blasphemiam induxit) si natus est in Virgine, sicut. n. sol iste visibilis per omnes foeces & fordes corporū radios suos spargens, eos mundos vbiq̄ue seruat, quanto magis inuisibilis & incommutabilis per spiritum animam, & per animam corpus suscipiens toto homine assumpto, ab omnibus eum infirmitatibus nulla sua contaminatione liberauit? ut Sol cum nube tegitur, claritas eius comprimitur non cæcatur, & lumen illud quod toto orbe diffusum claro splendore cuncta perfundit, paruo ad modum nubis obstaculo includitur, non aufertur; sic & homo ille quem Dominus Iesus Saluatorque noster Deus Deique filius induit, Deum tamen in illo non interceptit, sed abscondit: unde aliquando in monte se paululum extra ipsum hominem extulit, & fulgore luminis sui Apostolos pene occæcauit, ut Deus non fuit pollutus hominem condens de puluere, sic nec fuit fordidatus nascendo de Virgine. Quid vero magis indignum Deo? quid magis erubescendum Deo nasci, an mori? Carnem, gestare an crucem? circuncidi an crucifigi? educari an sepeliri? in præsepe depomi, an in monumentum recondi? Nōne vere crucifixus est Deus? Nōne vere mortuus? & vere crucifixus? Nōne vere resuscitatus? scelestissimi hominū qui interemptores excusaretis Dei. Vere igitur ut iterum dicamus cum Ignatio, genuit Maria corpus, habens in se Deum habitantem; & reuera natus est Deus verbum ex Virgine, vestitus corpore obnoxio ijsdem passionibus nobiscum, vere natus ex utero qui omnes homines in utero fingit, & corpus fabricauit sibi ex sanguinibus Virginis. A vobis autem. N. qui agnoscitis Deum ex vobis assumptisse carnem, nihil aliud exopto, nisi ut frequenti memoria reuoluatis illud: Tollens membrum Dei faciam membrum meretricis? linquā Deum, adherebo meretrici Non, non, volo esse cum Deo non oī meretrice, Deus me apprehendit, ego nihil volo nisi Deum, Caro mea Diuina hypostasi adiuncta, Diuina amplius nō carnalia facta mihi mediāda sunt. Natura mea angelis præeminet spiritibus, in angelorū consortiū a me quoq̄. asserenda est. Curabo ego ut a celestibus complexus. Cælestia quoq̄. & ego complectar in sacula sempiterna Amen.

M A R I A

August.
li. de ago
Christia.
no. c. 12.

Ambros.
li. 4. de fi
de S. Tri-
nit. c. vi.

Venāti⁹
in expōne
Symbol.
Apost.

2. Cor. 4

MARIA THEOTOKON.

Nouum creauit Dominus, super terram.
Femina circundabit virum. Hier. 32. ca.

CONCIO OCTAVA.

In qua Mariam Virginem debere vocari Dei Param, nouis Nestorianis demonstratur.

AGNUM illud pietatis Sacramentum, quod Deus misertus sortis humanæ, ad nos descendere, & carnem nostram assumere dignatus est, si quis superadmirabile, potius quam admirabile nuncupauerit, a vero proculdubio non aberrabit. Mirabile est illud, quod præter modum & ordinem naturæ præfixum, ab illo a quo est omnis modus, numerus, & ordo naturæ fit quale est solis cursum retardare; mortuo, vitam restituere quinque panibus tot millia hominum saturare. Superadmirabile illud erit, quod præter maximam æstimationem, & maximum ordinem, modum, rebus inditum fieri potest. Quale est Deum carnem assumere. Deum de creatura nasci. Deum esse, filium suæ filiæ. Deum habere Matrem in terris. Hoc. n. natura nūquā habuit, hoc vsus nesciuit, ignorauit ratio, mens nō capit humana, pauet Cælum, stupet terra, creatura omnis, etiam Cælestis miratur. Mirabile illud fuit, centenarium senem ex nonagenaria anu generare; rubum flammis ardere & non comburi; Virgā in serpentem comutari; aquas conuerti in sanguinem. Mirandum illud fuit, quando manus extra huius prolata, lepra cadescit; quando sol, vertitur in tenebras apud Aegyptios, & apud Iudæos splendet; quando mare Erythræum vidit Israe-

Mirabile
& super
ad mira-
bile quid.

Hieron.

lem

lem & fugit ab eo; quando Cælum pluit panes Angelorum; rüpes in fontes aquarum mutantur: petra; sudant riuos olei; ligno, amara aqua, redduntur dulces; inculta & arida virga florescit & germinat, Mirabile illud fuit, dum Iordanis impetus in suum conuersus est fontem; dum currus solaris equi, cadentes in terram longiorem populo bellanti fecere diem; dum vmbra horologij, decem gradibus retrocedit; dum maxilla asini fundit aquas; ferrum supernatat vt palea; ignea flamma pueros refrigerant. Tamen ista in comparatione ad hoc nouum, *Isai. 65.* quod creauit Dominus super terram, non erunt in memoria priora, neque ascendent super cor. Vt vmbra corpus sequitur, sic & illa mirabilia sequuntur hoc superadmirabile, non autem præcellunt. Quid enim magis stupendum, quam quod æternus nascatur? quod lux non lucet? Verbum obmutescit? fons aquæ sitim patitur? panis Angelorum famescit? quod calor mundi frigore præmitur? continens omnia, continetur? quæ longitudo abbreviatur? latitudo immensa restringitur? altitudo deijcitur? profunditas impletur? quæ Potentia regitur? sapientia instruitur? virtus sustentatur? Abundans eget? Simul in vnü diues & pauper? Patuus & magnus? Nouum miraculum creauit Deus super terram. *Nouum fecit in Matre;* ipsa enim eadem virgo, ipsa & mater Domini. Virgo peperit virum, Stella protulit Solem, filia concepit Patrem, creatura creatorem genuit. simul in vnum Mater & filia, genitrix & ancilla, plasmatio eius ipsa quæ genuit: cum integritate peperit, cum virginitate concepit. Quis vnquam ista audiuit? quis vidit talia? & quis cogitare potuit vt Mater virgo esset, & intacta generaret? Peperit enim vt Hesichius ait Hierosolymitanus, & vterum non aperuit; concepit & vuluam non corripuit; eduxit infantem, & vterum signatum reliquit; lac suppeditanit, vbera tamen intacta conseruauit; portabat puerum, pueri tamen Patrem non agnoscebat, Mater effecta est, quæ minime sponsa fuit; nutrebat ut filius, & non inueniebatur Pater; ager fructum edebat, & fructus carebat cultore; mel sis reddebat quæ semen non acceperat; flumius, & fons quæcumque ex parte clausus erat. *Nouum fecit Dominus super terram* in prole. Quia Dominus factus est seruus, æternus factus est temporaneus, excelsus factus est paruulus, immensus factus

Ser. 2. de
S. Deipara.

factus est localis, simplex factus est compositus, immortalis factus est mortalis, Matris suæ Pater & filia suæ filius descendit in matrem sed remansit cum Patre, suscepit humanitatem sed retinuit Diuinitatem. Qui tacturi nõ subiacet vt pore natura incorporeus, palpatur; qui sine principio, sub principio fit corporali; qui perfectus, crescit: qui inconuertibilis, proficit: qui diues, in diuersorio nascitur: qui circumdat cælum nubibus, fascijs inuoluitur; qui Rex, in præsepio deponitur; qui factor vniuersorum, qui ante omnem creaturam visibilium & inuisibilium cum solo Patre & Spiritu sancto existens immortalis, ex virgine sine homine, & absq. omni peccato nascitur. *Nouum fecit Dominus super terram. femina circumdabit virum.* Virum cuius nomen Oriens. Homo. n. natus est in ea. Virum illum de quo Salomon sapientissimus dicebat. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. Viam Aquilæ in Cælo, viam colubri super terram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentula. Stupendum & nouum illi visum est, quomodo Aquila illa cælestis, quæ posuerat nidum suum in corde Diuino, quæ obtutus suos figebat in illam lucem inaccessibilem: aduolare & congregari debuit illic vbi est corpus? quomodo in abstruso vtero corporeo virginis, nidificare per carnis assumptione potuit? quomodo intellectus acie de Cælis ad terras, de spiritualibus ad corpus diuertere voluit? Difficile illi visum est quomodo serpens ille exaltatus in cruce, in virgam Iesseam & Aaronicam quasi commutari per naturæ identitatem potuit? quomodo veritas ista de terra orta est? Mirandum illi erat, quomodo Nauis illa plena mercibus Diuinis, plena thesauro prætioso, de supercælestibus aquis, ad hoc mare gratiarum transuadare potuit. Sed super omnia magis ignotum, *Via viri penitus ignoro in adolescentula.* Quomodo puerulus conceptus, & tamen homo perfectus, & tamen est vir. Quomodo venit in virginem, & tamen non discessit a Cælis, Quomodo est Spiritus, & tamen habitus inuentus vt homo. Quartum penitus ignoro. Nouum creauit Dominus, super terram. *Femina* sed intacta, Mater sed virgo, in vtero sine semine, circumdabit zona carnis virum scientia, ætate puerum, gratia plenum, natura Deum, persona verbum, nomine Iesum, cognomine Christum, Deum

Tria difficilia
Sæ
lomon.

Deum de Deo, ante sæcula genitum & simul hominem de ho-
mine in sæculo natum. O fœmina Sanctissima, ita exclamat
Epiphanius, quæ exercitus etiam Angelorum, in stuporem
deduxisti. Stupendum est miraculum in Cœlis, mulier ami-
cta sole: stupendum miraculum in Cœlis, mulier gestans
licem in vlnis. Stupendum miraculum in Cœlis, alter Thronus
Cherubicus. Stupendum miraculum in Cœlis mulieris filius,
qui & ipsius & sæculorum est Pater. Stupendum miraculū in
Cœlis, thalamus virginis, habens filium Dei, Deum sponsum
Christum. Mirandū, & nouum fecit Dominus super terram. Mi-
rabaris olim, o Israel, quomodo Deus intantū dilexit hominē;
intantum reputauit filium hominis, a quod minuit eum pau-
lominus ab Angelis; mirare modo hominem esse prælatum
Angelis. Vir enim ille quem fœmina intacta, carne circumde-
dit, Deus est, b tanto melior Angelis effectus, quanto differen-
tius præ illis nomē hæreditauit. Stupebas olim, quomodo lo-
quente Deo ad populum, homo viuere posset; mirare modo,
Deum in carne humana cum hominibus cōuersantem, vitam
non mortem illis adferentē. Mirabaris olim, quomodo rubus
arderet & non combureretur, dicebas visionem hanc esse ma-
gnam; mirabaris, olim, quomodo potest quis cum ardoribus
sempiternis cohabitare & non aduri; quomodo puerorum ve-
stimenta in flammis nullam læsionem sensere: ecce in virginis
vtero Deus ignis consumens ardet, & non cōsumit virginem,
& non adurit. Mirabaris quondam. Quid est tibi mare quod
fugisti? & tu Iordanis quia conuersus es retrorsum? obstupe-
sce modo, quomodo immensum illud pelagus; in paruum glo-
bum humanitaris conglomeratum est. Nouum creauit Deus,
non erunt in memoria priora, nec ascendunt super cor. Non-
anus sed virgo generat. non virga in serpentem sed verbum
Dei caro factum est. Non aqua in sanguinem sed mare in-
exaltum bonitatis, sanguine virgineo linitur. manus Dei
excelsa, prolata extra sinum Paternum, fit leprosa. vidimus in
eum leprosum. Sol in altissimis Dei lucens, in terris obscura-
tur; cœli pluuia non manna, sed panem verum; a Petra virgi-
neus vterus intactus; sudat illum cuius nomen oleum uest
effusum. Virga Iesseæ inculta, producit florem. Diui-
num Sol iustitia stetit & redijt per misericordiam. Sol a sole
amicitur

in serm.
Encom.
de B. Vir.

a Psal. 8.

b q̄ebr. r

amicitur, mulier amicta sole &c. In sole posuit tabernaculum
suū. Fœmina circumdedit uirū, & a uiro circumdatur. Quis uidit
quis aestimauit talia? Nouū, inauditum, stupendū fecit Deus
super terrā. Fœmina circumdabit uirum. Mulier est Mater Dei.

Nonnullos tamen ex uobis hēstare conspicio. Fœmina in-
quis circumdabit uirū, perfectum scientia, iudicio & sapientia,
perfectum gratia, perfectum operatione: quomodo autē Isaias
non uirum sed puerum? non perfectum sapientia, sed carent ē
scientia, Emanuelem nominauit? Paruulus, inquit, natus est
nobis: & filius datus est nobis. Antequam sciet puer reproba-
re malum, derelinquetur terra. Delectabitur infans ab ubere
super foramine aspidis, Antequam sciat puer uocare Patrem,
& matrem suam, auferetur fortitudo Damasci. Si ergo paru-
lus quomodo uir? Si antequam sciat uocare patrem & matrē;
si antequam sciat reprobare malum; quomodo perfectus sa-
piētia, atq; plenus gratia? si uir quomodo infans? Video rursus
uum Nestorianum Lutherum dicentem. Quomodo appellas
uirum? qui nec omnia potest, nec omnia aduertit, nec omnia
cogitat? Christus autem (blasphemauit) talis est. non igitur de-
bes apellare uirum. Aduerto deinde nonnullos prostratum &
iacentem humi Nestorium in pedes erigere. Nestorius enim il-
le Germaniciensis, Antiochenus Præbiter & Ecclesiastes, ho-
mo imperitus, arrogans, & ueterum scriptorum, ut Socrates uo-
cauit, negligens: a Theodosio Imperatore sub Cœlestino sum-
mo Pontifice, Constantinopolitanus Patriarcha factus: qui
Anastasium suum familiarem & consiliarium pro Concio ne
iactantem. Mariam, inquit, Dei Genitricem nemo uocato; Ma-
ria enim homo fuit, & ut Deus ab homine generetur nequiquā
potest: primo autoritate fouit; deinde turgida sua loquaci-
tate docuit. Deum, ait, ex Christi para uirgine prodijisse, ex Di-
uina scriptura sumus edocti; Deum uero ex ipsa genitum nun-
quam edocti sumus; Hunc deinde Dorotheus Episcopus
secutus, effutire ausus est, si quis dicit Genitricem Dei Mariā a-
nathema sit: Huius erroris Anastasius quoq; Imperator in simu-
latus fuit: Ad hanc infandā hæresim Cosdroas Persarū Rex eru-
delis & impius; amplectendam multos adegit; Hæc doctrina
Iacobitis quibusdā & Monachis nonnullis in Syria, non sine
Christi Dei & Mariæ Deiparæ contemptu placuit; Huius bla-

Christus
uir & pu-
er.

Nestorij
origo, hæ-
resis &
pœna.

li. 8. Eccl-
hyt. ca.
32.

phemiam amplexi seditiosi Præfules Theodorus Mopsuesticis, Anthemius Constantinopolitanus, Ibas Edissenus, contumaciter uociferabantur. Mariam non Dei sed hominis Matrem appellari: Huius obstinata pernicacia, non tantum a sancta Synodo Ephesina, uerum etiam a Deipara & Deiparæ filio acriter uindicata est. Etenim non satis fuit tale monstrum, a Beato Patrum cætu reijci, sacerdotali honore spoliari, a Christianis Principibus proscribi, duro & frequenti exilio circumagi; & ab omnibus bonis uelut exitialem pestem deuitari: nisi & maledictæ linguæ quam tot uicibus in Mariam flagitiose uibraræ pœnas in mortis limine meritas daret. Vt Diuina enim in ipsum ultio defæuaret, horrendi uermes in carnificum locummissi blasphemam Nestorij linguam certatim corrodebant: neque illud suffecit, sed & terra ipsa hunc suum adeo terrum aluum, ferre non potuit; corpus eius humo coopertum & absorptum fuisse scribunt; ut scilicet recta detrusus blaphemus ille ad inferos, in sanctorum pœnas lueret sempiternas. Hic inquam Nestorius tam sæpe resuscitatus, a deo seuerè punitus, in quibusdam modernis reuiuiscit. Vitembergenses Theologi, Flaccianos pro Nestorianis condemnant: quia dicunt quod Filius Mariæ impletur a filio Deo; quod Filius Dei assumptus Filium Mariæ; quod dona Diuina & eorum proprietates in humanam Christi naturam effunduntur. Lutherus non temere Zuiglium Nestorianum appellat. Sacramentarij. n. quorum caput est Zuiglius, à quo non discrepat Calvinus, Christi corpus & sanguinem ab ipsis sacramenti speciebus distrahentes, filij Dei corpus existere in Eucharistia negantes, & uirginem Deiparam quæ idem corpus genuit, nolunt cognoscere. Prætermitto discipulos Lutheri, Cyriacum, Erasmus, Spangebergium, Sarcerium qui dicunt falsum esse Mariam peperisse Christum qui simul Deus est.

Nestoriani noni qui nam.

Christus & Maria non essent in mundo si hæreticis stare uellemus.

Si iudicio omnium hæreticorum stare uellemus, o Christe, & tu o uirgo Sanctissima, quidnam essetis in mundo? Manichæi carnem & humanitatem accipiunt tibi Christe saluator. Arriani animam, Nestoriani & Photiniani Diuinitatem; quid haberes? quid tibi remaneret? Tibi o Beata uirgo, Nestoriani denegant quod sis mater Dei, quod si mater Christi detrahunt Manichæis; quid ergo in utero tuo concipies? quid demum ex utero generabis? cuius mater eris? quomodo ex te nascetur sanctus filius Dei, ut Angelus tibi nunciat?

quomo-

in lio. de persona & humanitate Christi.

in confes. mansfeldien. cap. cont. stan tarum.

quomodo quod in te natus est de spiritu sancto est, ut alter Angelus Iosepho reuelauit? quomodo eris Mater Domini, ut Elizabetha cognata tua tibi gratulata est dicēs, unde hoc mihi ut ueniat Mater Domini mei ad me? quomodo Beatus erit tuus uenter qui portauit, si non portauit, Deum? & uera quæ luxit, si non luxit, Deus? Quia igitur omnium Nestorianorum erroris in hoc cardine consistit summa; quod negant Christum esse Filium Dei: uel alium esse Filium Dei, alium esse filium hominis seu Mariæ; alium esse uirum alium esse paruulum, & ideo Mariam non Dei sed hominis genitricem uocari: oportet nobis tale testimonium de Christi persona querere; quod ipsum & uirum & paruulum, & Deum & hominem euidenter demonstrat. Hæc autem præposita uerba ex Hieremia, an non id clare resonant? An uero illis fides deneganda est? An uero non illud clamant quod Archangelus Gabriel de Cælo ad uirginem missus, sub ipsum Christi conceptum, Mariam nunciavit? Is de Christo cum multa referret, hoc etiam de illo ad uirginem Deiparam dixit. Spiritus Sanctus superueniet in te, & uirtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque, & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur Filius Dei. Quid uero illud est quod Hieremias uaticinabatur? *Fœmina circumdabit, ecce. Quod nascetur ex te sanctum, Circumdabit non quemcunque sed uirum; ecce quia illum qui uocabitur filius Dei. Nascetur ex te sanctum: ecce humanitatem, uocabitur filius Dei; ecce diuinitatem. Nascetur ex te sanctum: ecce paruulus, uocabitur filius Dei: ecce uir perfectus, Nasci enim ex tempore, est hominum paruulorum, nasci uero uirum perfectum, est solius Dei. Nascetur ex te sanctum, & uocabitur filius Dei, & fœmina circumdabit uirum; Ecce non alia est persona filij Dei, & alia est persona filij hominis, sed unus Christus una persona, subsistens, & in diuina natura & in humana. Paruulus enim ille qui natus est nobis, idem fuit & non alius, filius datus nobis. Filius datus & natus, non temerè dixit propheta. Natus ex humanitate Mariæ in tempore; datus ex diuinitate, iam ab æterno genitus a Patre. In principio enim erat uerbum & Deus erat uerbum, nouissimis autem temporibus uerbum caro factum est. Nouissime diebus istis, ut testatur Paulus, loquutus*

Angelus idem nunciat Mariæ quod Hieremias prædixit.

Christus filius Dei naturalis

est nobis in Filio, non in filio adoptiuo sed filio naturali in quo bene complacuit Patri, quem hodie s. in aeternitate genuit. **Qui** secundum Archangeli dictum, est Altissimi Filius, **Qui** secundum Peri testimonium est Filius Dei uiui, certus naturalis non adoptiuus, quia non ut Hieremias aut Elias aut ut utus ex Prophetis, **Qui** secundum Dauidis canticum est **Qui** ex utero ante Luciferum genitus, **qui** secundum Ioannem est semper in sinu Patris, **Qui** secundum ipsum Christum, est ille quem Deus diligens mundum, mundo dedit, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam, **Qui** secundum Daemones est Christus filius Dei uiui, qui illos uenerat torquere ante tempus, **Qui** secundum Paulum est constitutus haeres uniuersorum, nos autem coheredes, Per quem fecit saecula; qui est splendor gloriae & figura substantiae eius, qui est portans omnia uerbo uirtutis suae, qui purgationem peccatorum facit, qui sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius praeter illis nomen hereditauit. Cui praeter Angelis dixit Deus. Filius meus

Christus Angelis Praelatis
 es tu ego hodie genui te. Quem cum introducebat iterum, iterum non de nouo, (quia per incarnationem non incipit esse; Antequam enim Abraam esset, ille erat.) in orbem terrarum, mandauit. Ex adorent eum omnes Angeli eius. Cui praeter Angelis ait. Thronus tuus Deus in saeculum saeculi, uirga aequitatis uirga regni tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem propterea te Deus, Deus tuus uixit. (Spiritus Domini uixit in me in humanitate) oleo laetitiae praeter participibus tuis. Ad nullam enim creaturarum, ad nullum Angelorum dixerat ista Deus; nemini iusserat, sede a dextris meis, quoad usque potentiam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Angelis quidem dixerat. Qui facit angelos suos spiritus, & flammam ignis ministros suos; omnes enim sunt administratorij spiritus missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Creaturae autem uniuersae sunt sicut stilla situlae ante faciem eius. Filius datus est nobis, & paruulus natus est nobis. qui paruulus, habuit principatum super humerum suum, cuius paruuli nomen uocatum est, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis. Hic filius fuit uir; hic filius fuit paruulus, & hunc uirum paruulum

fœmina

e Mat. 3.
 b Luc. 1.
 c Matth. 16.
 d Psal. 109.
 e 1. Io. 1.
 f Ioan. 3.
 g Mar. 3.
 h Heb. 1.

fœmina circumdedit in utero. Dicebat olim Dauid de Deo, ut Bernardus aduertit, Magnus Dominus, & laudabilis ualde nunc post natiuitate dicimus Paruus Dominus & amabilis ualde, & amabilitatis eius non est finis. Est igitur paruulus iste quem circumdedit fœmina, per humanitatem paruulus, uir autem per Diuinitatem. Confundatur hoc loco Nestorius, ita colligit Beda & Theophylactus, dicens, quod non fuerit filius Dei in utero uirginis quiescens incarnatus, sed nudus homo ex uirgine fuerit natus: posteaquam habuerit Deum factum sibi comitem. Audiat quod illud quod nascebatur in utero, erat filius Dei, & non alius quidem factus est uteri, alius autem Filius Dei, sed idem & unus, fuit filius uirginis & filius Dei. Confirmauit hoc idem Angelus Iosepho Mariam dimittente cogitanti, dicens Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod. n. in ea natum est, de spiritu Sancto est. In ea natum est dixit, ne suspicemur Christum paulatim modo factum communium in utero Mariae productum, sed quantum ad ipsam formationem attinet, repente ac perfecte factum esse. ut a Basilio ac b Euthimius adnotarunt. Confirmauit rursum ceteris ille Angelicus, annuncians pastoribus gaudium magnum. Natus est nobis hodie saluator, qui est Christus Dominus in Ciuitate Dauid. Qualis autem saluator ille erat, expressit Paulus Apparuit gratia Dei & saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos. Quare merito Athanasius in illa sua fidei confessione, qua utitur eoque Ecclesia, de Christo sic reliquit. Deus est ex substantia Patris ante saecula genitus; homo est ex substantia matris in saeculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, lex anima rationali, & humana carne subsistens, Qui licet Deus sit & homo, non duo tamen sed unus est Christus. & addit hoc quasi simile. Nam sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus. De quali uitate intelligere debeamus, quomodo Deus, & homo unus est Christus, ut excludat falsum intellectum Eutichetis dicentis, humanitatem Christi permixtam esse Diuinitati subiungit. Unus autem non conuersione Diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino, non confusione substantiae sed unitate personae. Anathematizetur ergo, (sic sententiam profert summus fidei defensor

Christus
 magus
 & paruus

in 1. cap.
 Lucæ.

Math. 1.

a ser. de
 nat. D.
 b in 1. c.
 Math.
 c. Luc. 2.
 d. Tit. 2.

epist. 83.
 & 27.

Anathematism^o
 in Nesto
 rianos^o

for, Pontifex Leo in Nestorianos,) Nestorius, qui Beatam uirginem, non Dei sed hominis tantummodo credidit genitricem esse; ut aliam personam faceret carnis, aliam faceret Deitatis; nec unum Christum in uerbo Dei & carne sentiret, sed separatim & seiunctim alium filium Dei, & alium filium hominis prædicaret; quum tamen manente illa incommutabilis Verbi essentia, quæ ei cum Patre & Spiritu Sancto in temporalis atq; coæterna est; ita intra uirginea uiscera uerbum caro sit factum, uti per id quod ineffabile est sacramentum, vno conceptu unoque partu, eadem uirgo secundum ueritatem utriusque naturæ, & ancilla Domini esset, & mater. Desideratisne plura? Vultis ne ad huc proterui pernegare, uel Christum esse paruulum & uirum, Deum & hominem? uel uirginem esse matrem Dei? Primum, sine horrenda blasphemia non potest dici. ut enim iam demonstratum est abunde; Christus & est magnus & est paruus: est paruulus & uir. est Deus & homo; est filius Dei & filius uirginis; non alius filius Dei & alius filius uirginis, sed idem & vnus filius Dei & filius uirginis; idem & vnus paruus & magnus, uir & infans; idem & vnus Deus atque homo; idem & vnus natus ante æternum, & in tempore. Natus ante Luciferum ex utero Paterno secundum Diuinitatem & natus sub Octauiano Augusto ex utero materno secundum humanitatem: Illic imense gigas substantiæ, a nullo circumcluditur termino, hic statura pusillus angusti præsepis continetur loco; illic Deus tantum, lumine corrusco circumfusus; hic Deus & homo fascijs circumligatus; Deus illic beatorum Spirituum agmine stipatus, altissimo residens folio, oes amplissimis mulieribus exornat, hic animalium grege circumdatus, in deiecto stabulo, a matre paupere tentues lactis guttas expectat. Et adhuc hæretis? adhuc tergiuersamini? Ut tamen iste scrupulus è uestris animis eiciatur, consideremus diligentius quæso, illa quæ circa Christum acta sunt; & videbitis non alietatem personarum, sed diuersitatem naturarum: non permixtam quidem sed ineffabili nexu in unitate personæ coniunctam; altera ut sit natura Diuinitatis, altera humanitatis: Diuinitatis tamen & humanitatis una sit atq; indiuidua hypostasis. Propter quæ unitatem personalem quæcumque; de filio Dei dicuntur, et de filio hominis dicuntur. ut ipsemet Christus usus est dicens, Nemo ascendit in cælum nisi qui descendit de Cælo, filius hominis qui est in Cælo. Filius uero hominis secundum carnem erat in terris, non in Cælo. quomodo ergo erat

Christus
ex duab.
naturis
una perso-
na.

Ioan. 3.

in

in Cælo: propter unitatem personæ, quia Filius Dei qui descendit de cælo, erat in cælo, & Filius hominis erat eadem persona cum Filio Dei, filius Dei erat in cælo, & Filius hominis erat necessario in Cælo. Propter quam unitatem personæ, idiomatum communio secuta est in Christo, ut Patres loquuntur; ut scilicet quæ dicuntur de Christo Deo, dicantur de Christo homine; & quæ dicuntur de Christo homine, dicuntur de Christo Deo. secundum tamen aliam & aliam naturam. ut si dicimus cum Paulo; Iudæi Dominum gloriæ crucifixerunt; uel quod Deus Ecclesiam sanguine suo acquisiuit, addamus. Dominum gloriæ crucifixerunt secundum humanitatem; Deus sanguine suo quem habuit ex humanitate, acquisiuit Ecclesiam. Si dicimus cum Saluatore nostro. Pater maior me est. De die illo nescit filius. Non est meum dare uobis, addendum est cum Athanasio. Aequalis Patri secundum Diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem. Si dicimus cum Ecclesia. Deus homo factus est. Deus passus, crucifixus, Deus mortuus Deus resurrexit primitiæ dormientiæ, Deus ascendit; omnia hæc cum addideris, secundum humanitatem; suum sensum habent. Si dicimus, Filius hominis dimittit peccata, resuscitat mortuos, dat Paradisum latroni, curat leprosos, miracula operatur. Omnia hæc propter communicationem idiomatum ut dicunt, prouenientem ex unitate personæ; cum addideris secundum Diuinitatem, suum quoque sensum habent. Videamus ergo illa quæ circa Christum acta sunt, & manifestè depræhendemus illum esse, & Deum & hominem, & infantem & uirum. Paruulum & magnum Immensum & passionem, æternum & temporale, omnia sciens atq; potentem, & infirmum aliqua ediscentem. Et ut incipiamus a Natiuitate. Progenitus est Christus ut infans ex muliere cæterum Virgine; idem autem progenitus erat ut Deus. antequam Abraam fieret ego sum. Illud humanum, hoc Diuinum. Patris expertus hic, Matris expertus illic, utrumque horum Diuinitatis est. Materno quidem utero gestatus est ut paruulus; uerum à Propheta ut Deus cognitus est; & quidem adhuc in utero existente, atque ante uerbum, cuius causa procreatus fuerat, saltante. Fascijs involutus est ut homo; uerum sepulturæ facias rediuiuus excussit ut Deus. In præsepio quidem reclinatus est ut paruulus; cap-

Communio idiomatum in Christo est propter unitatem hypostaticam.

terum ab Angelis celebratus est; & a stella proditus, & a Magis adoratus ut vir. In Aegyptum quidem pulsus est ut infans; verum impura Aegyptiorum sacra depulit ac profligauit ut vir. Non erat ei species neque decor ut homini apud Iudaeos; sed apud Dauidem speciosus erat forma praefilijs hominum, atque etiam in monte, discipulorum oculos splendore perstringit, ac sole clarior efficitur; futurum videlicet splendorem adumbrans, ut Deus. Baptizatus quidem est ut homo: sed peccata sustulit ut Deus; atque ideo baptizatus est, ut aquis ipsis sanctitatem afferrat, Tentatus est ut homo; Victoriam reportauit ut Deus; atque adeo nos magno & intrepido animo esse iubet, ut qui virtute sua mundum superauit. Fame affectus est ut homo; sed multa millia hominum aluit, ipseque panis est iustus ac celestis. Siti laborauit ut homo; sed clamauit, si quis sitit, veniat ad me, & bibat, atque etiam factum se pollicitus est, ut qui fide praediti sunt, fontis instar scaturiant. Fatigatus est ut homo; sed eorum, qui fatigantur atque onusti sunt, est requies ut Deus. Somno depressus est ut puer; sed in mari leuis incedit, ac vetos increpat, Petrumque pessum euntem subleuat ac erigit, ut vir. Vectigal pendit; sed ex pisce, atque est exigentium Rex est. Samaritanus vocatur & Daemoniacus; ceterum ei qui a Hierosolymitana vrbe descendens in latrones inciderat salutem adfert, atque a Daemonibus agnoscitur, & Demones fugat, & spirituum legiones in profundum praecipites agit; Ducemque Daemonum quasi fulgur cadentem videt. Lapidibus petitur ut homo; sed non arripitur ut Deus. Orat; sed alios orantes exaudit. Collachrymat; sed lachrymas sedat. Querit ubi positus sit Lazarus, homo enim erat; sed Lazarum a morte ad vitam excitat, Deus enim erat. Venditur & quidem vili pretio nempe triginta argenteis; sed interim mundum pretio magno, hoc est eruore suo redimit. Ut ovium ad occisionem ducitur; verum Israellem pascit, nunc autem vniuersum terrarum orbem. Ut agnus mutus est; sed verbum est illius in deserto clamantis voce; annunciatum. Languore affectus est & vulneratus; verum depellit omnem morbum & omnem languorem. In crucis lignum affigitur atque eleuatur, sed nos vitae ligno restituit, latronemque simul pendentem seruat atque obscurat quicquid oculis cernitur. Acetum illi propina-

tur

tur, ac fel in cibum porrigitur; sed quis est qui, aquam in vinum commutauit, atque amarulentum illum gustum sustulit; ille inquam totus dulcis atque appetibilis. Animam tradit; sed eius rursus accipiendae potestatem habet, velumque rumpitur, supera enim patefiunt, ac petre scinduntur, hominesque vita functi prius, ad vitam reuocantur. Moritur; sed vitam impertit, ac morte sua mortem extinguit. In humatur; sed resurgit, In infernum descendit; sed animas reuehit, atque in Coelos ascendit, venturusque est ad iudicandum viuos & mortuos.

Talis est Christus, talem genuit Maria. Deum & hominem genuit Maria, Maria igitur debet dici Deipara. Iure, inquit lib. 3. Orthodoxi dei c. 12. Damascenus, optimo & pro veritate, Deiparam incontaminatam nominauit Mariam, hoc enim nomen esse dispensationis mysterium commendat. Nam si Deipara quae genuit, reuera Deus est qui ex ipsa genitus est, reuera etiam & homo. Quomodo enim ex muliere genitus natusque Deus est, ante saecula hypostasin habens, nisi homo factus est? Si autem ipse qui ex muliere natus est, Deus est, vnus est profecto qui ex Deo Patre natus est secundum Diuinam, & sine initio substantiam; & qui nouissimis temporibus, ex Virgine natus est, secundum initium habentem & temporalem substantiam humanam. Hoc autem vnam hypostasin, & duas naturas, & duas Natiuitates Domini nostri Iesu Christi significat.

Maria Deipara.

Cant. 3.

Egredimini igitur & videte Regem Salomonem in diadematē, quo coronauit eum Mater sua, in die desponsationis eius. Egredimini de hoc obscuro carcere ignorantiae, & errorum vectorum; vocat vos sponsus; egredimini de hoc obstinato animi vestri proposito, quo disposuistis desciscere a veritate; regredimini ad lucem veram Christum: regredimini ad luminaria illa mundi, Apostolos & Apostolicos viros; regredimini ad lucernam Ecclesiae, & illuminabuntur tenebrae intellectuum vestrorum; egredimini & videte non corporis sed fidei oculis, Regem illum, de quo David canebat, Dominus regnavit decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem & praecinxit se: contemplamini Regem Christum qui ut Epiphanius reliquit, in hunc mundum veniens nouo modo regnare cepit, spetioso carnis indu-

Christus Rex, coronatus carnis nostrae trabea.

mento

mento ex Maria sibi sumpto; in quo post mortis supplicium rediuius suam potentiam, aduersus atrocissimos hostes, peccatum, mortem, & Diabolum declarauit. videte Regem a Iudæis quidem derisum, a Pilato crucifixum, ab Herode delusum, a sui temporis gentibus vilem & despectum reputatum; tamen coram Virgine Sanctissima, coram Angelorum exercitu, & coram Trinitate decorem inductum.

Videte regem plusquam Salomonem, in diademate; elegantissima ac munda carne, quam carnem de carne virginis matris assumpsit. Diadema namque vocat carnem, ait Cassiodorus, quã Christus assumpsit pro nobis, in qua mortis destruxit imperium; in qua etiã resurgens resurgendi nobis spem contulit.

Videte Regem in diademate quo coronauit eum Mater virgo. Beatus enim Mariæ vterus, dixit Ambrosius, Dominum coronauit quando formauit. Coronauit eum quando generauit, quia hoc ipso quod ad omnium salutem eum concepit & peperit, coronam capiti eius æternæ pietatis imposuit; vt per fidem credentium fieret omnis viri caput Christus. *Videte Regem in diademate quo coronauit eum Mater sua, in die de sponsationis.* Illo scilicet die felicissimo, quando sponsam sibi Aethiopiissam naturam nostram in vnitatem personæ, in vtero Virginis adiunxit. Illo die quo spectaculum præbuit Angelis: istorum enim multitudo de Cœlis descendens, admirata est Regem hunc, non in alto folio, sed in vili præsepio a matre proiectum; & ex contemplatione resoluti in gaudium modulabantur. Gloria in excelsis Deo: Illo die qui spectaculum præbuit Pastoribus. Eamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum quod Caro factum est, quod fecit Dominus & ostendit nobis. Illo die qui spectaculum præbuit vniuerso mundo, a finibus enim extremis terræ, veniebant curui filij hominum, adorantes vestigia pedum Saluatoris, Ecce tres Magi veniunt ab oriente, & intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum. & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Adorantes procidendo, offerentes ei thus, fatentur hunc puerum Deum esse: offerentes aurum, Regem; offerentes myrrham, hominem confitentur. Venite & vos si non cum Angelis suaue canentibus, & laudantibus Deum, Gloria in excelsis, si scilicet displicet vobis

in 2. cap.
Cantic.

lib. de in-
stitur.
Virg. ca.
16.

Matth. 2

Christus
videndus
& adorandus
cum
Mariama
trc.

bis consilium Diuinum super reparatione generis humani; si respicitis scilicet salutem animarum vestrarum quam attulit Saluator mundi, Deus. Venite saltem vel cum Pastoribus simplicibus, non curiosis, humilibus non arrogantibus; *videte per fidem*, Verbum hoc quod caro factum est, cum Maria; sed Matre eius. Venite vel saltem etiã cum sapientibus, sed captiuantibus intellectum in obsequium Christi. Intrantes domum Ecclesiæ, procidite per confessionem errorum vestrorum, procidentes adorate Deum, adorantes offerite Deo, si non habetis aurum obrizum, offerite odoramentum incensi. Dicas tu Nestori, non sic vt olim, sed vere. *Dicatur etiam Dei Genitrix Maria, & contentiones tristes facessant.* Dicas tu Luthere, qui tanta turbam discipulorum suo fune trahis. non fictè vt olim. *Sicut mulier vere dicitur & est filij mater quæ concepit & peperit, licet illi non animã quæ a solo Deo infunditur, sed corpus duntaxat e natura sua subministret, sic & Mariam matrem Dei nominare & agnoscere par est, etiam si Christo non tribuat Diuinitatem, sed solum illum secundum humanitatem generet.* Vos reliqui accedite, & osculamini vestigia pedum suorum; sed cum Maria Matre eius. non sine Matre laudauerunt Angeli infantem; non sine Matre Pastores considerauerunt verbum; non sine Matre Reges Orientales inuenerunt puerum; in sinu Materno adorauerunt eum & in sinum Maternum obtulerunt ei munera. *Matrem illam ac Deip. agnoscunt Euangelia.* Cum, inquit Matth. esset desponsata mater Iesu Maria, Mater immaculata addit Origenes. Mater incorrupta, Mater intacta. Mater eius? Mater Dei vnigeniti, Domini & Regis omnium, Plasmatoris & creatoris cunctorum, Illius qui in excelsis est sine matre, & in terris est sine Patre. Illius qui in Cælis secundum Deitatem in sinu est Patris, & in terris secundum corporis susceptionem in sinu est Matris. *Matrem Dei, seipsa agnoscit*; audacter filio suo inuento in templo dicens. Fili quid fecisti nobis sic. Quod non Angeli, neque Archangeli, non Cherubin aut Seraphin sibi sumere possunt, personã vt Diuinam filij loco habeant, suumque filium vere dicant, id Maria facere potuit. An non Deum, querit Bernard. & hominum & Angelorum Maria suum audacter Filium appellat dicens. Fili quid fecisti nobis sic? *Quis hoc audeat Angelorum? Sufficit eis & pro magno*

lib. de Cō
eilijs &
Eccles.

Matth. 1

Luc. 2.

Hom. 1.
de B. Vir
gine.

Lutheri
& Nesto-
rij incon-
stantia.

quo

gno habent, quod cum spiritu ex cōditione & gratia facti sint, & vocati Angeli testante Dauid. Qui facit Angelos suos Spiritus. Maria vero Matrem se esse agnoscens, Maiestatem illam cui illi cum reuerentia seruiunt, cum fiducia suum nuncupat filium. Matrem Dei Mariam esse agnoscit, Spiritu sancto afflata Elizabeth. Vnde hoc mihi vt veniat Mater Domini mei ad me? Mater Domini, dixisset Dei Dominus enim vt Damascenus aduertit, nomen est sublimitatis Diuinæ. Matrem illam agnoscunt Mahometani in suo Alchorano. O Maria, inquit, cunctis viris feminisque præclarior, soli Deo perseveranter studens. O Maria Deus vtrique elegit te claram, & purificauit te super mulieres seculorum. O Maria Deus annunciat tibi Verbum ex ipso, nomen eius Iesus filius Mariæ, & erit honorabilis in hoc sæculo & in futuro. Matrem illam cognoscunt Sybillæ.

in 5. & 74
c. Alchorani.

Mahometi de Maria clogiū

Sybillarū de Maria oracula.

- Perſica. - - - - - *ille Deus.*
Caſta naſcetur virgine Magnus.
 Lybica. *Aequus erit cunctis, gremio Rex membra reclinat.*
Regina mundi Sanctus per ſecula viuus.
 Delphica. - - - - - *qui Virgineo conceptus ab aluo*
Prodibit ſine contactu maris, omnia vincit.
Hoc naturæ opera.
 Cumana. *In cunctis humilis, caſtam pro Matre puellam.*
Deliget, hæc alias forma præceſſerit omnes.
 Helleſpontica. *Dum meditor quondam, vidi decorare Puellã.*
Eximio caſtam (quod ſe ſeruaret) honore.
Munere digna ſuo, & Diuino numine viſa.
Que ſobolem multo pareret ſplendore micantem.
 Tiburtina. *O nimium ſelix, Cælo digniſſima Mater.*
Que tantam ſacro lactabit ab ubere prolem.
 Cimeria. *Militia aterna Regem, Sacra virgo cibabit*
Lacte ſuo per quem gaudebunt pectore ſummo.
 Omnia. *& ex eo lucebit Sydus ab orbe.*
Mirificum.

Encomia Deiparæ confitentia Mariæ

Deiparam Mariam eſſe confitetur vniuerſus Orbis cum Concilio Ephefino & Chalcedonenſi, & Lateranenſi. Maria enim vt clare in Ephefina Synodo denunciauit Proclus Episcopus Cizicenus, & poſtea Patriar. Conſtantinop. eſt ſpiritus

Thomæ concil. Eph.

lis Adami Paradifus, Maria vnitarum inter ſe naturarum officina. Maria ſalutaris reconciliationis Panegyris, Maria thalamus in quo verbum humanam carnem ſibi deſponſauit, Maria animatus naturæ Rubus, quem Diuini partus ignis non combuſſit. Maria verè leuis illa nubes, quæ ſuper Cherubin ſedentem in corpore ſuo geſtauit. Maria vellus mundiſſimum Cæleſti pluia madens, ex qua Paſtor ouem induit. Maria Ancilla & Mater, virgo & Cælum. Hæc ſola pons eſt per quem Deus ad hominem deſcendit. hæc admiranda illius Oeconomia tela, ex qua & in qua ineffabili quodãmodo, admirabilis illius vnionis tunica confeſta, cuius quidem textor extitit Spiritus Sanctus; netrix virtus ex alto obubrans; lana vetuſta pilloſa; Adami pellis; trama impolluta virginis caro; radius extorior immentia geſtantis gratia; artifex verbū per auditum illapſum. *Maria Deipara*, addidit Andreas Hieroſolymitanus, eſt Sancta tellus ex qua Adam nouus, ineffabili fictione formatus naſcitur. Maria eſt Sacrum Dei fermentum, quo totum humani generis maſſa conſperſa, & ex qua Chriſti corpus tanquam panis conficitur; Dei genitrix eſt noua gloriæ arca, & vna aurea; quæ dulce manna continet atque præſtat; eſt mirificum aruum, ex quo Cæleſtis agricola ſuam ſine ſemine ſpicam producit: eſt eximium templum, ex quo Deus Sacerdos ſecundum Ordinem Melchizedech egreditur. Et ſubinde facit hæc exclamatione, ſimul doctam & eloquentem. Benedicte tu inter mulieres. Benedicte tu quæ Cæleſtem theſaurum in quo alij omnes ſapientiæ & cognitionis theſauri ſunt recorditi, in tuto virginitatis tuæ velut promptuario liberime complexa es. Verè tu benedicte, cuius venter aceruus quidam aræ, quoniam fructus benedictionis, ſpicam immortalitatis, Chriſtum inquam, ſine ſeminatis ac coloni opera perfectimè produxiſti, meſſem copioſam infinita millia congratulantiū ſibi de ſalutis noſtræ operatio adduxiſti. Tu verè benedicte quæ ſola præ matrib. omnibus dignas es habita. Mater conditoris tui; ac ita quidem vt quæ matribus contingunt ignorares; quippe quod ex te per partum prodijt, virginitatem tuam laud corrupit; nam qui formauit, idem quoque cōmuniuit caſtatis tuæ ſignacula. Reuera benedicte tu, quæ ſola ſine viro concepiſti, & in vtero eum geſiſti, qui Cælos expandit,

in ſalut. Angelic.

Mariano
genuit
Diuinita-
tem sed
Deum.

pandit, ac virginitatis tuæ terram Cælestem reddidit. Benedi-
cta tu in mulieribus, quæ sola benedictionem es sortita, quam
Deus gentibus per Abraamum promisit. vere tu benedi-
cta, vt quæ sola benedicti pueri Iesu Christi Saluatoris no-
stri mater es nuncupata, propter quam gentes acclamant.
Benedictus qui venit in nomine Domini & benedictum
nomen gloriæ eius in sempiternum, & implebitur maiesta-
te eis vniuersa terra. fiat, fiat. Hoc ergo honore Mariam spo-
liare vultis? Contra tot testimonia & argumenta, vel nulla
ratione ducti, militabitis? Contra sacræ scripturæ authorita-
tem, Angelorum oracula, Spiritus sancti instinctu prolata ver-
ba, contra vniuersi orbis consensum, Mariam Deiparâ per-
negabitis? Non genuit quidem, (vt vos hallucinamini turpiter,
nobis imponentes,) illa Diuinitatem; Diuinitas enim sicut nec
finem ita neque principium habet; sicut neque corrumpitur,
ita neque generatur; Diuinitas sicut nec mori, nec pati, nec cru-
cifigi, nec resurgere potest, ita neque nasci. Non genuit Diuini-
tatem; genuit Deum & dedit initium Deo, non in Diuinitate, sed
in humanitate subsistendi. Deus enim est qui natus est, Deus
qui passus, Deus qui crucifixus, Deus qui mortuus, Deus qui
sepultus. Deus qui resurrexit non quidem secundum Diuinita-
tem sed secundum humanitatem. Natus enim est ex Deo, vt

in lib. de
recta fide
ad Regi-
ginas.

in scr. de
B. Virg.

secun-

secundum Epiphanium, quia verbum incarnatum peperit. Dei
para existit, quia Deum verbum in forma serui concepit. Dei-
para existit, quia Deum verbum incarnatum suscipiens pepe-
rit. Deip. existit, quia sola solius Dei vniigenitum filium genuit,
non temporaneum Deum sed æternum, qui erat ante Mariam
& ante omnia. Quod si quis hisce sanis sermonib. non acquie-
scit, nos cum sententia Concilij Lateran. dicimus. Si quis secun-
dum Patres sanctos, non confitetur propriè & secundum veri-
tatem, ipsius & vnius Domini nostri & Dei Iesu Christi, duas
natiuitates, tam ante sæcula ex Deo & Patre incorporaliter
& sempiternaliter: quam de S. semper Virgine Maria corpo-
raliter, in vltimis sæculorum temporibus; atque vnum eundem-
que Dominum nostrum & Deum Iesum Christum consubstã-
tialem Patri secundum Deitatem, & consubstantialem homi-
ni & matri secundum humanitatem; ac eundem passibilem
carne, & impassibilem Deitate; circumscriptum corpore, incir-
cumscripsum Deitate; eundem inconditum, & conditum: terre-
num & cælestem; visibilem & intelligibilem; vt toto homine,
eodemque & Deo totus homo reformaretur qui sub peccato
cecidit: condemnatus sit. Si quis abusue & non vere Dei geni-
tricem dicit, scilicet gloriosam semperque Virginem Mariam;
aut per relationem tanquam puro homine nato; aut si quis ho-
minis genitricem vocat eam, aut Christi genitricem vt pote
Christo non existentente Deo, & non specialiter, & secundum
veritatem genitricem eandem confitetur; ob id quod ante sæ-
cula a Patre genitus Deus verbum, in vltimis diebus ex ea in-
carnatus & natus est; atque ita pie sanctam Calcedonensem
Synodum, Dei genitricem eam confiteri; anathema sit. Impiũ
dogma Nestorij, omnes anathematizamus. Cunctus orbis terra-
rum anathematizat impiam religionem Nestorij. Qui hunc
non anathematizat, anathema sit. Hunc recta fides anathe-
matizat. Hunc S. Synodus anathematizat. Qui communi-
cat Nestorio, anathema sit, cum Nestorio regnante in Plu-
tonis imperio, in sæculorum sæcula. Amen.

Conc. La-
ter. sub
Martino
I. 64.

Concilij
Constanti-
nopol.

Concilij
Ephesiuũ.

Nestoria
nouũ cõ-
denatio
a Conci-
lij.

M A

MATER MISERICORDIÆ.

Quasi Oliua speciosa in Campis. Eccles.

24. cap.

CONCIO NONA.

*In qua magnitudo misericordiæ Saluatoris Dei filij
Mariæ ostenditur.*

Deus ne-
mini de-
est in ne-
cessarijs.

MAXIMÆ superbonitatis Diuinæ, & illa non posterior proprietatis est, vt desit nemini in necessarijs, sed omnibus suppeditet beneficia, atque pro meritorum qualitate opituletur. Cum etenim bonitatis ea natura sit, quod infra suos limites contineri nequeat, si cut clare in solari virtute & lumine videre est: sol etenim vt Magnus Dionysius experientia teste reliquit, non ratiocinans aut præligens, per esse ipsum illuminat omnia participare lumē ipsius valentia. Quasi dicere velit. Sol non potest ratiocinari cum sit irrationalis, sed etiam si esset anima præditus ratione vigente, ratiocinans quidem & præligens, sed natura inclinante & quasi impellente illuminaret omnia, & virtutem suam ad alia participare ipsum valentia diffunderet: ita, inquit & bonum Diuinum per ipsam essentiam, omnibus existentibus immittit Diuinæ bonitatis radios; non quod non præligens aut non ratiocinans, vt Auicenna finxit, radios bonitas suæ immittat, (voluntarie enim & nõ natura produxit creaturas) sed postquam prælegit & præordinauit bonitatem suam communicare creaturis, iam sicut Sol natura impellente illuminat omnia, & virtutem suam ad alia participare valentia diffundit; ita Deus, proposito voluntatis illius suadente, bonitatis & beneficiorum radios omnibus impertitur; & a nullo vnquam

c. 4. de Di-
uin. nom.

vnquam subtrahere, neminiq. deesse potest, præsertim illis qui ab omnibus abiecti hominibus, a nullo præterquam a solo bonorum largitore expectant adiutorium. Omnium solatio destituta, ad tantam pauperiem inops illa vidua Sareptana deuenit, quod in penu suo, nihil præter guttas aliquot olei, non quo vesceretur, sed quo vngeretur haberet; Improbus creditor & matrem & filios in captiuitatem vendidit, vt inde debitum quod vnde solueret non inueniebat, sibi restitueretur; voluerat: spes nulla crudum illius affectum euadendi erat. Quid rûm? Deus qui omnibus subuenire solet, misit Elisæum Prophetam qui afflictâ solaretur & destitutam iuaret, qui inopiam in affluentiam, pauperiem in diuitias, seruitutem duram in libertatem, luctû in gaudium commutaret. Postquam enim lacrymaretur & conquereretur, coram Propheta. Seruus tuus vir meus mortuus est, & tu nosti quia seruus tuus fuit timens Deum & ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi; Nec habeo ancilla tua quicquam in domo mea, nisi parum olei quo vngar. Dixit ad eam Elisæus. Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca; & ingredere, & claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris & filij tu; & mitte inde in omnia vasa hæc; & cum plena fuerint tolles; & tunc vende oleum, & redde creditori tuo, tu autem & filij tui viuite de reliquo. Et exinde, in tantum gutta illa olei ex crescere cepit, ad verbum Domini, vt prius vasa quam liquor defecerunt, Cum enim plena fuissent vasa quæ offerebant filij, & illa infundebat, dixit ad filium suum. Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit. Non habeo. Stetit subito oleum, nec amplius effluere potuit. Ex quo illa & æs alienum soluit creditori, & vitæ suæ ac filiorum prouidit. Simile quid fecit Deus vnuerso generi humano, super quo ipsemet Deus ac si super vidua relicta lamentabatur. Pauperculâ tempestate conuulsa, absque vlla consolatione. Creauerat olim Deus hominem rectum, omnium virtutum diuitijs decorum & affluetum, grã vt balsamo pretioso perfusum; intellectus ac rimonia Deum & omnia Diuina opera percipientem, voluntate in Deum suum Conditorum & se suamque salutem ardentem, sensu & corpore superiori rationi non renitentem. Fecerat illum Regem & principem, in Deum

Sarepta-
nopolitana.

4. Reg. 4.
cap.

Humana
natura, ui-
dua.

K Deum

Deum quendam terrenum eum constituerat. Immortalitate impassibilitate, incorruptibilitate, et agilitate illū vt veste decē induerat, in loco, amēno Paradisi & vt quoddā lignū fructiferū & vitale, in loco inq̄ delitijs oib. referto collocauerat. ita vt Hieremias considerans tantā bonorū copiā hominī collatā, Oliuē speciosæ nomine illum appellare nō dubitarit dicēs Oliuam uberem pulchram, fructiferam, speciosam vocauit Dominus nomen tuum. Hier. 17.

Homo
fuit oliua.

Ast cum inuidia Diaboli aspexit in hominem; cum homine deuiare cepit, a Cælesti Hierusalem mandati Diuini, per inobedientiam cum ad mutabile Hiericho, vanæ spei, impossibilis Diuinitatis appetitione accessit: latrones latrones spoliauerunt eum, denudarūt, sauciarunt, plagas imposuerunt, venudarunt, semimortuum inter fauces Bestiarum deserti antea in ferni, reliquerunt. Duo sunt, inquit Deus, quæ occurrerunt tibi: quis contristabitur, super te? Vastitas & contritio, & fames & gladius, quis consolabitur te? Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut bestia illaqueata; pleni indignatione Domini & increpatione Dei tui. Et rursus quasi nesciat, interrogat, dicens. Quis est hic liber repudij matris vestre, quo dimisi eam, aut quis est creditor meus cui vendidi vos? ecce enim in sceleribus vestris venditi estis & in iniquitatibus vestris dimisi matrem vestram. Ast o in scelicem illā Oliuam antea pulchram speciosam vberem, ad vocem loquelæ, ait Hieremias, grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius: Ad vocē loquelle illius. Cur præcepit vobis Deus vt non comederetis ex omni ligno Paradisi? exarsit ignis vltionis Diuinæ; truncavit, combussit; ira vt nec baccas viuentes, nec fructus pingues, nec ramos feraces sed vix truncum abiectū, inutile, nihil præter aridā virgam q̄ postea dederat Aaroni ad dirigendum, reliquit. Sic, vt Rex & Propheta Dauid, dum fugeret vindicem filium suum, speciosum forma præ filijs hominum, nudis pedibus incedens; cliuam oliuarum, huius oliuæ pulchritudinem in Spiritu contēplatus, qua. s. venustate olim ornata, in q̄ vero miseriam deiecta esset; flens atque miserans combustionē illius sepius repetitis uocibus dicebat. Quomodo facta es in desolationem? Quomodo tu, quæ manu altissimi

altissimi constituta in medio lignorum Paradisi fuisti: nunc extra Paradisum transplantata, facta es in desolationem? Quomodo tu, quæ olim viridibus ramis tuis exæquabas cedros Dei: nunc defluentibus folijs virtutum, abscissis ramis libertatis in bonum, facta es in depopulationem? Quomodo tu quæ olim fructifera, nunc sterilis? olim pinguedine effluens gratiarum, nunc macida? Exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus est eam. Incensa igni & suffosa. Sed nunquid desperandum? Nunquid animus despondendus? Nunquid in æternum proijciat Deus? aut non apponet ut complacitor sit adhuc? Aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas? siccine in perpetuis vinculis, in sempiterna ægestate, hæc paupercula vidua, in æterna deformitate, & carie, hæc oliua relinquetur? Non. non. Non continebit in ira sua misericordias suas. Deus nemini deesse potest. plantabit nouam plantationem; erumpet sicut virgultum virga Iesse; ex misericorde Davidis styrpe, *Egredietur oliua noua*, non aduicta peccato; non suffosa sarculo Sathanæ; non decorata sed protecta gratia; non abscissis ramis, rami enim ipsius sunt rami honoris & gratiæ; non arida sed perpetuo virens & florens. flores enim eius sunt flores & fructus honoris & honestatis; non fracida sed odorifera. Sicut cynamomum & balsamum aromatizans odorem dedi, quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris, quasi balsamum non mistum odor meus; *Egredietur Oliua*, quæ ubertate, pulchritudine, fructificatione, speciositate, non tantum Oliuam illam Paradisi, Parentes suos sed etiam Angelos vincet, *Quasi oliua speciosa in campis*; Speciosa enim facta est & suavis in delitijs suis sancta Dei Genitrix: Ex qua profluet ille cui nomen est, Oleum effusum nomen tuum. Ex qua non guttæ sed fluius olei misericordiæ profunderet, ille ad quē Dauid aiebat Deus meus misericordia mea. Peticierant quidē Sancti Patres, vt gutta vel minima huius balsami deflueret de Cælis, Rorate cæli de super; habuerunt pro maximo, ut non totum sed aliqua gutta roraret huius olei misericordiæ; Beata virgo non guttam, sed totum oleum effudit filium suum misericordem Deum. Iam non stillarunt montes dulcedinem; non stillarunt colles iustitiam; sed flumina de ventre eius fluxerunt; flumina de hoc monte pingui, monte co-

Maria
oliua spe-
ciosa.

Flumina
olei effu-
xerūt ex
Matia.

gulado in quo beneplacitum erat habitare Deo in eo, profluxerunt, Oleum effusum nomen tuum. *Petra hæc a quam sepe sapius intuebatur Iob in spiritu.* Petra hæc non illa dura, sed molis per pietatem, molis per clementiam, molis per compassionem: non illa frigida, sed flagrans & ardens igne charitatis; non illa nullius frugi, sed quæ ubera plena habet fragrantia vnguentis optimis, fudit riuos olei, Christus enim impinguatam caput habet oleo. ex ipsius capite nunquam deficit oleum, Christum unxit Deus oleo lætitiæ præ confortibus suis, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Huius sacerdotis uncti, soleum descendit a capite vsq; in barbam in Sanctos s. Apostolos qui coniuncti Christo erant; descendit & in oram vestimenti eius g misericordia enim Domini plena est terra. Hoc oleo misericordiæ, nemo est qui non perungatur. h Spiritus Domini, inquit Christus super me, propter quod unxit me. Ad quid te unxit spiritus o Christe? Euangelizare, inquit, pauperibus misit me, sanare hoc oleo, contritos corde; prædicare ex hoc oleo captiuis remissionem: hoc oleo cæcis visum restituere; ex hoc oleo dimittere contractos in remissionem: propter hoc oleum misericordiæ, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. Quasi diceret. Gratis uenundati eratis, ablata a vobis erant omnia bona, in pauperie summa, quasi oliua tempestate conuulsa, contriti, contracti, spoliati, uulnerati, infirmi, cæci, semimortui, Deo odibiles, fuistis, Centum cados olei debuistis Domino uestro; oliua autem vestra ignib. combusta erat infructifera, arida, & detruccata. Dabo igitur ego uobis oliuam speciosissimam virginem Mariam quæ uobis effundet oleum in abundantia nunquam deficiet hic lecythus olei ut Sa-reptanæ haurietis in gaudio de fontibus saluatoris, hoc oleum misericordiæ. Hoc oleo a captiuitate & iugo durissimo sathanæ liberabimini. k Computrescet enim iugum a facie olei, prædicare enim captiuis remissionem misit me Deus. Ex hoc oleo bona omnia & corporis & animæ, & terrena, & Cælestia, vobis restituentur ablata. Diem enim retributionis Euangelizare misit me. Propter hoc oleum misericordiæ, improbus creditor nunquam vociferabitur contra te. Inueni enim Dauid seruum meum, oleo sancto unxi eum, nihil proficiet inimicus in eo

Christus unctus oleo

a 29. Iob.

b Ps. 21.

c Eccl. 9.

d Ps. 44.

e Io. 1.

f Ps. 132.

g Ps. 32.

h Luc. 4.

k Isa. 10.

in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei, & cõcidam a facie ipsius inimicos eius, & odientes eum in fugam conuertã, & misericordia mea cum ipso. Iam amplius nihil dicit. Redde quod debes; prædicare enim annum acceptum Domino, in quo fit remissio debitorum, misit me. Propter hoc oleum misericordiæ, cõfracta solidabuntur, & cõtrita sanabuntur. Sanare enim contritos corde, misit me Dominus. Hoc oleo misericordiæ, sacerdotes consecrabuntur, Reges per Prophetarum manus, inungentur, Sacrificia Deo dilecta conspergentur. Misericordiam enim volo & non sacrificium.

Dan. 13.
Ezech. 16

Jacob.
Allegoria

Hoc oleo misericordiæ, Iacob dura & lapidea corda peccatorum emolliet, & inunget altaria Domino. Hoc oleo Susanna, maculas & sordes peccatorum eluet. Hoc oleum sponsa illa comedens, & vestita est discolorib. virtutum & calceata hyacintho terrenorum contẽptu, cælestium amoreque: & cinctã bysso castitatis & induta subtilib. fide spe & charitate: Hoc oleo nutrita, facta est decora vehementer nimis, & profecit in regnum. Hoc oleum sapientibus Virginibus aperuit ianuam, ad felicissimas illa nuptias Agni: & ad faustum illud comuiuium pereni tempore duraturum; ad excelsas illas ædes, ubi aufugit dolor & genitus sed regnat læticia. Hoc oleo Deus infirmos vngit ad mitigationem; tristes ad exhilarationem, pugiles ad fortitudinem; Reges & Sacerdotes ad dignitatem. A fructu vini & olei Diuini; vini feruentis charitatis, & olei supereffluentis misericordiæ, multiplicati sunt fideles in vniuersa terra. Postquã .n. Dominus in solitudine Gẽtilitatis, dedit myrtum & oliuã; myrtum humilitatis & oliuã misericordiæ: Postquã Gentilitas rãquã oleaster inserta est in bonã oliuã, & facta est particeps pinguedinis oliuæ; Postquã mirificauit Dominus misericordias suas, vt saluos faceret sperãtes in se; Postquam clamauit ad nos de Seyr s. de asperitate, quã sustinuit in cruce, custos ille qui de nocte vigilat; reuertere ad me quia redemi te: Postquam ex illo pietatis fonte, qui de latere Domini nostri emanauit, irrigatus est vniuersus mundus: Postquam facto alabastrillo præcioso, impleta est domus Ecclesiæ ex odore vnguëti: Postquam ad nos extendit, quasi terrebinthus ramos suos: Postquam visitauit terram & inebriauit eam dilectione, & spiritua lis gaudij iucunditate, & multiplicauit locupletare eam bonis

Isa. 41.

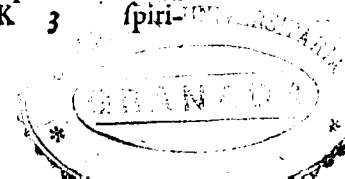
Rom. 11.

Isa. 57.

Oleum multiplicauit Ecclesiam.

K 3

spiri-

spiritualibus; & diuitijs diuerſorum chariſmatum; Poſtquam
 ſuſcepimus miſericordiam tuam Deus, in medio templi tui.
 A fructu vini & olei huius, multiplicati ſunt fideles; creuit tan-
 ta ſeges fidelium, vt quidam ſint filij ſicut nouella oliuarum in
 circuitu menſe Diuinæ; quidam fructiferi vt oliuæ in domo
 Domini: alij florentes vt palma, multiplicati vt Cedri Libani;
 alij vt arbores plantata ſecus decurſus aquarum, dantes fru-
 ctum in temporib. ſuis: alij germinantes ſicut liliū, Vnde ran-
 ta fertilitas: ex quonā tāta incremēta? Deus ipſe manifeſtauit
 apud Oſeā dicens. Ex quo factus ſum, quaſi ros Iſraeli, Iſra-
 el germinabit ſicut liliū, & erumpet radix eius vt Libani
 Ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius, & odor eius vt
 Libani, & germinabunt quaſi vinea. Ephraim dicet, quid mi-
 hi vltra idola ſego. n. exaudiam eum, & dirigā eū ego, vt abierit
 virētē: ex me, ex me fructus tuus inuentus eſt. Ex eius enim ple-
 nitudine omnes nos accepimus. Ipſe eſt fons & radix bonorū
 omnium, Ipſe vita, ipſe lux, ipſe bonitas, non in ſeipſo bonorū
 diuitias continens, ſed in vniuerſos diffundens; quibus diffuſis
 tamen plenus remanet, neque aliorum ſatietate minuitur, ſed
 diuitias ſuas ſemper elargitur vberius. Ipſe, vt Chryſtomus ait,
 infinitum pelagus miſericordiæ, ex quo quantumcunque quis
 hauriat, nihil deficit; ex quo omnes guttas bonorum parti-
 cipatorum accipiant, neceſſe eſt. Ipſe eſt igneus fons, a quo om-
 nes lucernæ bonitatum accenduntur; & tamen iſte fons ita ple-
 nus eſt ignis, vt anteaquam ex eo quicquam ſumeretur: Ab hu-
 ius igneo fontis ardore, nemo eſt qui non aduratur, non eſt
 qui ſe abſcondat a calore eius, A ſummo. n. Cælo egreſſio eius,
 occurſus eius vſq. ad ſummum eius. Percurre intellectu à ſum-
 mo cælo vſque ad extremum eius; Peruola cogitatu tuo a ſum-
 ma vſque ad infimā creaturam; Recenſe in numerum, Ange-
 los, Sydera, Orbes Cæleſtes, Homines, Iumenta, Piſces mariti-
 mos, volatilia Cæli, ignem vrētē, aerem ſubtilē, limpida aquā.
 Descende vſque ad globum terræ, & centrum illius profun-
 dum; Scrutare abyſſos illius, ſecreta & abſcondita ab oculis
 mortalium: videris quod ad oēs egrediatur bonitas miſeri-
 cordiæ Diuinæ: ad omnes diffuſum eſt hoc oleum; omnes lucer-
 næ mundi, accenſe ab hoc igneo fonte effulgent Miſericordia
 Domini plena eſt terra. A ſummo cælo egreſſio eius & occur-
 ſus eius

Chriſtus
 eſt fons.

Oſe 14.

hom. 13.
 in. c. 10a.

Pl. 18.

ſus eius vſq. ad ſummum eius. Non eſt qui ſe abſcondat a calo-
 re eius. Ab hoc igneo fonte olei miſericordiæ, ſpirituales ſubſtā-
 tiæ hauriunt incorporeitate immortalitū, Ab hoc igneo fonte
 Chriſto, Seraphini ardent amore; Cherubini lucent ſcientia;
 Throni clareſcunt maiestate; Dominationes regnant; Potesta-
 tes imperant; virtutes prodigia faciunt; Principatus prouident.
 Archangeli protegunt; Angeli nuntiant. Hoc oleum miſericor-
 diæ clara & lumine fulgentia fecit Sydera, Orbes Cæleſtes hoc
 oleo inuncti pernici motu volubiles effecti ſunt. Ab hoc ſta-
 gno, dicam pelago infinito, homines intelligere, Iumenta ſen-
 tire, piſces ſemitas ſubaqueas, volucres Cæli aera inſatigabili
 curſu perambulare, acceperunt Ab hoc igneo fonte ignis adu-
 rit, aer tranſparet, liqueſcit aqua. Ab hoc oleo viuētia viuunt,
 exiſtentia ſunt, mouētia mouentur, intellectualia intelligunt.
 Omnia per ipſum facta ſunt, ſine ipſo nihil aliud præter nihil
 factum eſt. Non eſt qui ſe abſcondat a calore eius. Oleum effu-
 ſum Nomen tuum. In ipſo, ait Paulus, condita ſunt vniuerſa
 in Cælo & in terra; viſibilia & inuiſibilia, ſiue throni ſiue Do-
 minationes, ſiue Principatus ſiue Potestates; omnia per ipſum
 & in ipſo creata ſunt, & ipſe eſt ante omnes, & in ipſo omnia
 conſtant. Miſericordia Chriſti plena eſt terra. *Oleum effuſum no-
 men tuum.* Qui rerum naturalium ſcrutantur propria, Olei
 dicunt has eſſe conditiones; 1. vt effuſum ſe ſponte ſua diffun-
 dat 2. vt ſuperfuſum alijs liquoribus ſupernatet, 3. ut lucem af-
 ferat 4. vulnera fanet. 5. cibos condiat. Hæc autem Chriſto
 quem dicimus miſericordiā, cōueniant ne an non? videamus.

Colos. 1.

Olei Pro-
 prietates.

Oleum ſe
 diffundit
 p omnia

Chriſtus
 omnia
 omnib.

ſuper Lu-
 cam li. 4.

Oleum effuſum ſe ſua ſponte diffundit p omnia. Si quis. n. guttā
 olei in veſtem ſparſerit, videmus quantum uirtute ſuam influ-
 at, quod magnā partem indumenti pinguedine repleat. Chri-
 ſtus miſericordia, effuſus ex viſceribus Paternis ab æterno, &
 ex maternis in tempore: quidnam nō occupauit? quidnam ple-
 nitudinem ipſius effugit? Chriſtus inquit Ambroſius, oib. omnia fa-
 ctus eſt. paup pauperib. diues diuitib. flēs flētib. eſurientib. eſu-
 riens, ſitiens ſitiētib. profluus abundātib. in carcere cum paupe-
 re eſt, cum Maria ſlet, cū Apoſtolis æpuletur, cū Samaritana ſi-
 tet, in deſerto eſurit, vt cib. primi hoīs quē præuaticatione guſta-
 uerat, ieiunio Dñi ſolueret; ſitiuit, vt nos ſiti in deſerto pericūtes
 aqua de Petra educta reſociilaret. Oīa habemus in Xpo; & om-

nia in nobis Christus. Si a vulnere curari desideras, medicus est; si febrim. ætius, fons est; si grauari iniquitate, iustitia est; si indiges auxilio, virtus est: si mortem times, vita est si tenebras fugis, lux est: si cælum desideras, via est: si cibum quæris, alimētum est. Christus, ut præclare Nazianzenus reliquit, est vita, quia lumen & toti rationali naturæ vim præbet, qua constet atque subsistat; in ipso enim viuimus mouemur & sumus, secundum duplicem aspirationis potentiam, & afflatum; dum inde omnes afflamur, quicumque sancti Spiritus capaces sumus, ac tantum quatenus os mentis aperuerimus. Christus est lumen, tanquam splendor animarum; quæ & ratione & vita purgantur; si enim tenebræ ignorantia, & peccatum lumen erit, scientia, & Deo addicta vita. Christus est iustitia, quia distributor est pro dignitate, & diuidit iustè, ijs qui sub lege, & ijs qui sub gratia; animæ quoque & corpori, ut illa impetret, hoc subiiciatur, & melior imperium habeat in deteriore; ne deterior contra meliorem insurgat. Christus est sanctificatio, tanquam purificatio quædam, ut puritas, purum aptius capiat. Christus est redemptio; quia nos in libertatem vindicauit, qui a peccato detinebamur & ipse se pro nobis pretium dedit, ut esset orbis terrarum omnium purificatio. Christus est resurrectio, ut is, cuius munere excitemur & reparemur ad vitam, qui ob peccatum morti fueramus obnoxij. Christus est via, tanquam qui per seipsum nos ducat. Ianua ut introductor. Pastor qui in loco pascuæ collocet, & ad aquam, quietis enutriet, atque inde præcedens & pugnans propulset impetus bestiarum; qui etiam id quod errauerat reuocet: quod perditum fuerat reducat; quod contractum erat alliget; quod validum est seruet, & ad mandram congreget sermonibus scientiæ pastoralis. Christus est ovis, tanquam victima. Agnus ut integrum quid atque perfectum. Pontifex per quem in conspectum Domini deducamur, vestis, qua nudi operiamur. Pater, ut filiorum pupillorum. Peregrinantibus dux. Laborantibus requies. nauigantium portus. Christus ut sponsus virginibus, ut Protector orphanis, ut medicina infirmis. Omnia omnibus factus est. Oleum effusum nomen tuum.

Oleum superfusum. alijs liquoribus supernatat. Fundas

Christi
diuersa
nomina.

oratione.
2. de filio

das super aquam, super butyrum, & super quoduis aliud liquidum; virtute, sua se super alia eleuabit, & super alia natabit. Des quocunque vis opus Christi, misericordia Christi supereminet illi. Miserationes eius super omnia opera eius. Et de opere quidè creationis clarum est. Quid enim Angelus dedit Deo, ut conferat ei spirituale esse? Quid homo ut ratiocinari? Quid Astra ut lumine splendere? Quid orbes, ut reuolutione perfecti essent? Quid reliqua ut reliquas perfectiones a Deo acciperent, Deo contulerunt aut retribuunt? Nihil profecto. Misericordia superexaltat creationem. Superexaltat & in recreatione. Iustitia exigit Diuina, ut peccator postquam terga vertit ad Deum peccando, nunquam vocetur. Qui enim spernit, iustum est ut non vocetur, Qui auertit faciem suam ne audiat præcipientem; iustum est ut sit indignus voce reuocantis. Iustitia exigit, ut peccator postquam decidit a brachio Diuinæ gratiæ, & cecidit in barathrum vitiorum; ut illic sempiterno tempore maneat, & ex inde nunquam porrigentis manu extrahatur: qui enim abutitur blanditijs deportantis, indignum est ut iterum recipiatur in eisdem vlnas & iisdem delictijs fruatur. Iustitia exigit, ut peccator postquam consumpsit omnem substantiam cum meretricibus, cum histrionibus, & cum Dæmonijs; postquam stola candida gratiæ spoliatus, ad omnem turpitudinis speciem deuenit; postquam alimentis & cibos suauissimos fastidiens, cum porcis in villa vivere cepit; sed neque satiari fursure, & omnibus spurcitijs quibus talia immunda vescuntur, iustum est ut nunquam ei reliquum possessionis detur, sed ut in perpetua pauperie, nudus sordescat, & more bestiarum ut Nabuchodonosor omne tempus vitæ suæ agat. Iustitia exigit, ut homo postquam peccauit, æternas flammis sustineat; & non solum has, verum ut ad nihilum redigatur, & conteratur, ita ut nec in Cælo nec in terra, nec in inferno aliqua eius memoria sit, sed obliuione sempiterna nomē eius deleatur. At misericordia superexaltat iudicium: non quomodo iustitia, sed ut misericordia suadet, Christus cum peccatoribus agit. Cum enim peccatores fugiunt ab ipso, ille ingeminat voces, multiplicat clamores, lacrimas fundit, Reuertimini, ait, Penitentiam agite, eò quia me dereliquistis, & appropinquabit vobis regnum

miserico-
diæ excel-
lentiæ Di-
uinæ.

quis prior dedit
ei, et retribuetur
illi.

Iustitia
Dei quid
exigit.

Vocat
Deus sus-
cipientes,
peccato-
re.

Cælo-

Cœlum. Desistite ab hac fluida dissolutaque vita, Exurgite præcor a somno huius teterrimæ noctis. Videte in quot pericula decidistis; & in quæ discrimina venistis; me habere infensum, mortem vobis imminere, infernum præparatum, Diabolū vt arripiat astantē cōspicite. Exurgite, reuertimini, facite fructus dignos pœnitentię: nō solum a malis prioribus desistite, verum & bonorum fructus facite. Aliena rapuistis? incipite donare iam propria. Longo tempore estis fornicati? a legitimo quoque vsu suspendimini coniugij, ac perpetuam cōtinentiam sapius, paucorum dierum castitate meditemini. In iuriam vel opere cuiquam vel sermone fecistis? referte benedictionis verba conuitijs; & percutientes, nunc officijs, nunc beneficijs placare contendite. Neque enim vulnerato sufficit ad salutem tantummodo spicula de corpore euellere, sed etiam remedia adhibere vulnibus. Delictijs ante & temulentia defluebatis? ieiunio & aquæ potu vtrumque compensate, vidistis impudicis oculis alienū decorem? scēminam iam omnino non videte, maiore tacti cautione post vulnera. Declinate a malo, facite bonum, reuertimini ad me. Quod magis? nos plangere & lachrymari deberemus; ille lachrymarum suarum imbre dura corda nostra emollit. Quoties .n. super illam Ciuitatem inobedientem, & super scelera illius fleuit? Quot flumina lachrymarum oculi eius, super gentem peccatricem deduxerūt? Quoties contestatur? Quid oro inuenistis in me iniquitatis, Hier. 2. quia elongastis a me, & ambulastis post vanitatem? Quoties iudicio cōtendere vult? Transite ad insulas Cethim & videte, & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiusmodi, si mutauit gens Deos suos, & certe ipsi non sunt Dij: populus vero mutauit gloriam suam in idolum. Quomodo vero reuertentes recipit? Obuiis vlnis in occursum procedit, in amplexus ruit, osculatur, in gratiam primam recipit; non dure increpat, non impropereat delicta, sed in vlnas beneficiorum recipit. Non dicit. vnde venis? vbi fuisti? vbi sunt quæ tulisti? quare tantam gloriam in tantam turpitudinem commutasti? Non impropereat; ego te tot vicibus vocaui, ego præcatus sum, conuertere ad me, & tu scapulas non faciem ad me uertisti: sed si quis est, qui contrito corde, suffusus uerecundia ad illum ueniat & dicat. Pater peccaui in Cœlum & co-

Deus recipit reuertentes.

Luc.

& coram te; ille statim præcipit. Ite, proferte stolam primam & induite illum, date calceamenta in pedes, & annullum in digitum eius, occidite uitulum etiam saginatum illum: uocate concentum canentium qui iubilantes exclament. Filius qui perierat inuentus est, qui mortuus erat reuixit, ad primam hæreditatē, & priores diuitias ad primū decorem gratiæ, & priorē Angelicam vitam de faucibus miseriæ redijt; ego illum inter brachia mea recepi. Quid enim uolunt sibi uerba illa. Audite me domus Jacob, qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea uulua, vsque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo, ego feci & ego feram. Quomodo si cui mater blandiatur, ego consolabor uos. Voluit dicere; ego sicut mater filios etiam delinquentes, sed postea recurrentes recipiam, blandiar uerbis suauibus. Dulcis fili mi, quare fugis a me? cur me odio habes? nonne deserta solitudo, in qua nihil boni inuenitur factus sum tibi? nunquid non Paradisum omnium deliciarū, & omnium desiderabilium factus sum tibi? Cur ergo me deseris? quare me declinas? Ego blandiar uerbis dulcibus: ego recipiam in sinum meum, & portabo te vsque ad senectam & usque ad canos. Quid uero peccatores impenitentes & in morte animæ, mortem corporis gustantes & hibentes: an quoque & isti misericordiæ expertes sunt? Minime. Dum enim punit citra condignum seu citra meritum; meruerūt. n. in nihilum redigi, & cū anima, & corpore annihilari, tñ iudex uiuorum & mortuorum Christus nihil horum facit, sed recordatus misericordiæ suæ, seruat animam & corpus in esse & non tantas pœnas infligit, quantas commerentur. Oleum effusum nomen tuum. Misericordia super exaltat iudicium.

Ijai. 59.

Oleum luminis est condimentum. Postquam sol gratiæ occubuit in anima Adæ, facta est tanta caligo tenebrosa in uniuersa terra: vt uelut quondam in Aegypto manibus tenebras errorum suorum, uel sensu contingerent. vt de se miseri quidam te stabantur. Expectauimus lucem & ecce tenebrę, splendorem & in tenebris ambulauimus. Palpauimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis atrectauimus, impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginoso quasi mortui. Cuiusmodi uero fuerint illæ tenebrę explicarunt ipsi. *Conuersum est, inquit, retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit, corruit in platea ueritas, & equitas*

Quid uero peccatores indurati, et in misericordiam expertes, ait em. Isa. 59. ecce non est ab ore uiata manus domini, ut saluare inquirat. idem Num. 11. 23. et Isa. 50. 2.

Tenebrę ignorantie in mūdo, post peccatū.

Conuer-
sum retro
sum iudi-
cū. quid.

aquitas non potuit ingredi. Conuersum est, aiebat, retrorsum iudicium, Iudicium rationis dicitur, ut ille cui seruitutem exhibemus 1. sit nobilior & pfectior; deinde ut 2. sit illi grata seruitus; possit 3. demum postremo ut præmium dare virtuti 4. sit in eo quidam Diuinum eminens. Conuersum erat retrorsum iudicium, dum omnis caro, ut ait scriptura, corruperat viam suam. dum omnes Spiritus seruire carni, non carnem spiritui tanquam nobiliori atque perfectiori cogebant: dum scæminæ, ut Paulus ait, immutauerant naturalem vsu in eum qui est contra naturam, & masculi exarserunt in desiderij suis: Ita ut videns Dominus quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore: pœnituit quod hominem fecisset in terra. Conuersum erat retrorsum iudicium; dum seruitutem Patriæ illis in quibus nihil Diuinum erat, ut cœpis, scorpionibus, Draconibus, serpentibus, lapidibus insensatis, ligno combustibilis, hominibus impuris, Saturno crudeli & uoraci, Veneri lasciuæ, Mercurio seditioso, Marti armis terribili homicidæ impendebant. Conuersum erat retrorsum iudicium; dum Diuinos honores, illis quibus ingrata seruitus erat, & illis qui non præmia sed pœnas pro talibus infligebant, ut Baali, Astarotho, Beli, Beelzebubo, & alijs infinitis dæmonibus exhibebant. Mutauerant gloriam Dei, in similitudinem vituli comedentis fenum, Aegyptij scilicet, quos secuti sunt Israelitæ in deserto. Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis; & non tantum, sed & uoluerum, & quadrupedum, & serpentium, & obscuratum est insipiens cor eorum. Mutauerant Iudæi gloriam benedicti Dei in dæmonis honorem & cultum. Immolauerunt filios suos & filias suas Dæmonijs. O quanta caligo. quanta tenebræ. Conuersum est retrorsum iudicium.

Iustitia
corruit

Iustitia stetit a longe, corruit in platea veritas, & aquitas non potuit ingredi. Quia postquam non probauerunt, ait Paulus, Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conuenit: repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, fursiones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuencores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incom-

positos

Rom. 1.

Gen. 6.

Rom. 1.

positos, sine affectione. absque fædere, sine misericordia. Vide quantæ tenebræ, vide quantæ caligines, ita ut non immerito quidam ex ipsis, Sole in medio diei lucente ac splendente, lucerna accesa quasi in tenebris ita in medio Ciuitatis, ubi maxima multitudo hominum conuenerat, homines quærebat. Homines quæro: homines non iumentorum more uiuentes, homines qui lumine illo intellectus uitam & mores componant; homines qui humanitati non crudelitati studeant, qui rationi non sensui obtemperent; qui virtuti non uitio dediti sint; qui morum honestate non turpitudine commaculentur; qui vitam humanam, clementes, modesti, ciuiles, iusti, prudentes, humiles, affabiles, casti, misericordes, non autem pleni omni nequitia, agant. Sed paucos, imo nullum talem inuenerat; omnes declinauerant vsque ad vnum; omnium conuersum erat retrorsum rationis iudicium, iustitia exulabat, veritas suppressa iacebat, æquitas non potuit ingredi, truncos habuit pedes, tenebræ erant super uniuersam faciem terræ. Signauerat quidem Deus, super nos lumen vultus sui, quod nostro intellectu monstraret quid cognoscendum; appetitui quid agendum quid ue optandum, sit. At deficiebat oleum, quo istud lumen foueretur, Erant quidem ementes, sed non erant uendentes, hoc oleum misericordiæ, & gratiæ Diuinæ. Lumen autem rationis superuenientibus tenebris ignorantia, instantibus ventos pestiferos Dæmonibus deficiebat, ut vix una scintilla illius remaneret. Sed tandem oleum illud misericordiæ Diuinæ effusum est. Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria sobrie, iuste & pie viuamus in hoc sæculo. Oleum hoc fuit lumen rationis nostræ. Fuit lumine superaddito fidei dum doceret nisi credideritis, omnes simul peribitis. Accedentem ad Deum oportet credere. Fuit lumine uerbi sui. Lucerna. n. pedibus meis uerbum tuum. Verbo enim suo monstrauit quid agendum: quid fugiendum: quid appetendum; quid amandum; quod eundem: qua uia eundem. Verbo suo inflammauit frigida corda. Ignitum eloquium tuum uehementer, & seruus tuus dilexit illud. Verbo suo illustrauit oculos mentis nostræ; quomodo abneganda impietas: quomodo sæcularia desideria reiicienda; quomodo sobrie iuste & pie viuendum; quomodo insipientia, incredulitas,

Gratia
est oleum
illumina-
tionis.

Tit. 2.

Deus so-
let om-
nia, quo-
modo.

credulitas, error, impietas, & flagitia fuganda; quomodo seruitus desideriorum & voluptatum, in malitia Dæmonum, Psa. 18. & peccatorum, in libertatem iustitiæ vindicanda; quomodo expectandum beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei. Breuiter, Lex immaculata conuertens animas testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis: præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Fouit lumine gratiæ suæ lumen rationis. Caro enim & sanguis non reuelant secreta ista, caro & sanguis accæcant, Pater autem cælestis manifestat gratia sua; omne autem quod manifestat lumen est. Fouit & ipse seipso, Erat enim lux vera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Fouit & per Spiritum sanctum. Ille, ait, uos docebit omnia & suggeret uobis omnia, quæcunque dixerit uobis. Fouit per Apostolos suos. Euntes docete omnes gentes, quæcunque mandauit uobis: Fouit per miracula quæ fuerunt testimonia certa ueritatis illorum quæ dicebantur. Oleum effusum nomen tantum; & uinam etiam nobis infusum. Effundit ille quidem afluenter, sed pauci sunt, prohdolor, qui currant & infundant in uasa sua. Venditor ille quidem est, & sine pretio. Omnes, inquit, qui non habetis argentum properate emite, uenite emite absque argento & absque uilla commutatione. Sed pauci sunt, qui tanta liberalitate utantur: multi sunt qui argentum suum appendunt non in oleo sed uanitate: multo plures sunt qui uasa sua, non quidem illa uacua, sed plena nequitia, & sorditie gestant. Quanti autem sunt quorum lampedes extinguuntur? quanti rursus qui extinctum lumen rationis habentes, in tenebris ambulant peccatorum? Lumen extinctum rationis habent lucro inhiantes, nullam amici inimiciue intelligentes differentiam: nullam æqui & iusti agnoscentes regulam; sed siue amico siue inimico, siue iuste siue iniquè rapiunt & prædantur. Lumen rationis extinctum habent inuidia tabidi: nullum bonorum communionis discrimen attendentes; sed siue sint mea, dicunt nolo ut sint alterius; siue sint alterius uolo ut mea, non alterius sint. Lumen extinctum rationis habent, superbia tumetes quæ omnes pedibus suis calcare; neminem sibi præesse, omnes sibi subesse, omnibus præcipere & imperare, omnes mancipia habere, cupientes. Lumen extinctum rationis habent, luxuria arden-

Lumen
rationis
qui extin-
ctum ha-
bent.

I sai. 55.

tes; ut bruta animalia in ceno carnalium voluptatum sese uoluntantes. Lumen rationis extinctum habent, omnes illi qui uirtutes, uita; e contra uita uirtutes; dulce, amarum; bonum, malum; appellant. Qui humilitatem, hypocrisiam iudicant; qui patientiam, timiditatem; iustitiam, impatientiam; simplicitatem, fatuitatem; prudentiam, malitiam; siueritatem, phlegmam; iucunditatem, dissolutionem; religionem, singularitatem; societatem, sæcularitatem; silentium & pacem, dissimulationem; correptionem, præsumptionem; ueritatem, superbiam æstimant, & diffiniunt. Nec mirum. Quemadmodum enim noctu amoto lumine, lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides præciosos & alia omnia eodem modo & uidemus & diiudicamus; ita qui sordide & uiciosè uitam uiuit, neque modestiæ vim, neque sapientiæ discernit pulchritudinem; in tenebris enim præciosi etiam lapides nullam speciem, nullum præferunt fulgorem, non sua sed caligantiam oculorum culpa. Neque hoc tamen nobis, dum sub imopia uitiorum tyrannide seruimus, molestum est. Expergiscimini, per Deum oro, ab hoc somno mortis, & illuminabit uos Christus. Ite ad uendentes & ementes, & emite absque argento oleum hoc. Quia ueniet tempus illud, quando media nocte, dum nihil sperabitis, dum nihil uidere poteritis; clamabunt. Exite obuiam sponso; Quæretis emere, & nihil inuenietis, & tunc clausa erit ianua: tunc cum prælabitis fores, respõdebut nescio uos. nescio uos. Dilexistis magis tenebras quàm lucem; ecce palpabitis ut cæci parietem: noluitis dum tempus erat, oleum uobis coemere; ecce modo sulphure & pice de stagno ardenti, implebitis lampades uestras; ardebunt sed non lucebunt infelices conscientie uestræ, in perpetuum; nullus erit qui extinguat, nunquam deficiet lécythus inferni. O quam dura & aspera illa uox fatuis erit uirginibus, dum sponsus, clauso regni cælorum ostio, nec signaculum baptismi, nec similitudinem suam animabus impræsam, se in eis agnoscere denunciabit dicens, nescio uos. nescio uos. Quid tum opponetis Christo? Characterem baptismi? Sed ille non eum agnoscat. dicit. nescio hanc thesseram. character baptismi est signaculum iustitiæ, & symbolum sanctitatis. ubi uestram sanctitatem? Quænam est iustitia quæ præfertur? Cuius honestatis character est iste, cum nulla uobis

Chrysol.
hom. 9.
Ioan. c. 1.

honest-

honestas inest? Demonstrabit forte imaginem Dei vobis insculptam? Sed eam cum flagitijs obscurata & obducta fuerit, non cognoscer. Quid ageis? Quid in vestram salutem molimini? Quo lumine terras illas noctes illustrabit? Cæca nox oïa tûc occupabit, veniet tempus, dum nemo poterit operari. præterijt enim hora mortis, quæ vobis occasum solis gratiæ adferet; veniet hora dum neque oleum exultationis vobis comparare, nec lucernas concinnare poteritis. Cum ergo nûc salutis pcurādæ occasiōē prolata habeamus, propulsemus tā grauē tāq; molestā vitā cuius angorē mors sequit & mors immortalis atq; perpetua cuius suppliciorū nullus ē. Clamemus ad Christum, sed in tpe. Domine, lampades nostræ, & lumina nostrā extinguuntur: da nobis de oleo tuo. Corda vestra tātum mundate, dabit certe credite mihi, & in affluentia; quia oleum effusum est nomen eius. *Oleum vulnera sanat.* Sed, vt Bernardus reliquit. quis præter Iesum iræ impetum cohibet? q̄s superbiæ tumore sedat? liuoris vulnus sanat? luxuriæ fluxū restringit? libidinis flammam extinguit? sitim auaritiæ temperat? ac totius indecoris pruriginem fugat? Christus iræ impetum cohibet. dum docet. Si quis irascitur fratri suo reus erit iudicio. Superbiæ tumore sedat, dum a se superbos expellit & humilem demissionem suo monstrat exemplo. Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Liuoris vulnus sanat præcipiens. Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Luxuriæ fluxum restringit. Beati pauperes spiritu quia ipsorum est regnum cœlorum. Libidinis flammam extinguit. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, mæchatus est cum ea. Sitim auaritiæ temperat, facilius est camelum intrare, per foramen acus, quam diuitem in regnum cœlorum. Totius indecoris pruriginem fugat. Beati mundo corde, quia ipsi Deum videbunt. Iræ imperum cohibet, sua mansuetudine. Superbiæ tumore sedat, sua humilitate. Liuoris vulnus sanat, sua charitate. Luxus restringit fluxum, sua moderatione. Libidinis flammam extinguit, sua virginitate. Sitim auaritiæ temperat, sua liberalitate. Totius indecoris pruriginem fugat, sua puritate. Quis enim vt idem Bernardus ratiocinaret, exemplo Christi non sanetur? Cui aliquando stetit, ante faciem Saluatoris duritia ut assolet cordis, ignauiæ torpor, rā-

Christus
peccata
sanat.

Bern. su-
per Cāt.

Isai. r.

cor animi languor accidiæ. Cum enim nomino Iesum, hominem mihi propono mitem & humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, omni denique honestate ac sanctitate conspicuum; eundemque ipsum Deum omnipotentem qui suo me & exemplo sanat, & roborat auxilio. Sanat adhuc vulnera anime nostræ: Christus, oleo gratiæ suæ. Conquereretur antea Deus, quod non inueniret locum sine vulnerere in homine; vt de nouo plagam aliquam inferret. Super quo, inquit, percutiam vos vltra addentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor merens, a planta pedis, vsque ad verticem capitis, non est in eo sanitas; vulnus & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, neque fœta oleo. Amplius potest non conqueri, venit enim misericors Samaritanus, qui omne vulnus, omnes languores, omnem liuorem & omnem plagam tumorem circumligauit, & curauit: infudit oleum & vinum. oleo gratiæ & tumorem superbiæ depræssit, & iræ impetum cohibuit; oleo gratiæ omnia vulnera animarum sanauit.

Oleū cibos condit. Christus autem omnem acerbum cibum anime suauem reddit. Christus mentem cogitationibus sanctis impinguat, Christus exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honestos, castas fouet affectiones. Oleum effusum nomen tuum. Christus est misericordia. Faxit Deus vt & nos illum in hoc misericordiæ opere imitemur; postquam nihil a nobis aliud exigit tantoperè, vt misericordiam. Misericordiam inquit volo, & non sacrificiū. Non quero a vobis oues & boues in holocaustum; si enim esuriero non dicam tibi, cū meus sit orbis terræ & plenitudo eius mee sunt omnes feræ siluarum, iumenta in montibus & boues. Misericordiam a vobis quero, non sacrificium. Et iustum est certe ut ipsius uestigia misericordiæ sequamur: cum omnis eius actio est nostra instructio. Christus omnia omnibus factus est, & nos per misericordiam omnia omnibus debemus fieri, ut monet Apostolus. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, compati patientibus, omnium miserias ut nostras reputare & pro facultate adiuuare. Christus delinquentibus dimisit peccata misericorditer: Dimittite &

Miseri-
cordiam
a nobis
exigit
Deus.

L vos,

cor

uos, & dimittemini: misericordia .n. nō tantum in eleemosinis largiendis, sed etiā in malis tolerandis, & remittendis consistit. Christus bona sua ex misericordia omnibus largitus est? & nos nostra pro posse debemus distribuere. Quomodo potueris, monebat Thobias Senior filium, ita estō misericors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit etiam exiguum libenter impertiri stude. Q. d. Habebis intellectum, cures omnino ne pro paupere taceas; habebis rerum affluentiam, vigiles ne a misericordiæ largitate torpescas: habebis artem, magnopere studeas, vt vtilitatem & vsum cum proximo diuidas: habebis loquendi locum apud diuites; pro pauperib. intercedas. Præmium .n. bonū tibi thesaurizas in die necessitatis. Sed quale præmiū? eleemosina ab omni peccato & a morte liberat, & nō patietur animā ire in tenebras? Eleemosina, (aiebat aureū os.) amica Dei consistit, & semper ei propinqua est, pro quibuscunque uoluerit facile munus gratiæ impetrat, uincula peccatorum ipsa dissoluit, fugat tenebras, extinguit ignem, huic cum multa fiducia portæ cœli aperiuntur, & veluti Regina intrante nullus ianitorum, nullus custodum qui assistunt audēt dicere. Quæ tu es uel vnde? Sed oēs eam e regione suscipiunt. Melius seruat pecunia quæ in dextra pauperis collocatur, hanc calumniator non extorquet, inuidus non criminatur, latro non aufert, fur nocturnus non diripit, seruus fugam meditans non inuadit; sed semper est tuta, semper integra, semper salua. Manus enim pauperis est gazophilacium Christi; & quicquid pauper accepit, Christus accipiat. de cuius manu nullus est qui aliquid rapiat. Quod enim fecistis alicui ex his minimis, mihi fecistis. Deditis pauperi calicem aquæ frigidæ, Christo deditis, ut ipse recenset coram Patre suo in extremo iudicio; Esurini & deditis mihi manducare: sitiui, & deditis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me; infirmus, & visitastis me; in carcere eram, & uenistis ad me. Venite ergo benedicti Patris mei, possidere regnum paratum uobis a constitutione mundi. Sic gustat Deo pauperis cibus, dixit Petrus Rauennas, quod in regno cœli coram Angelis omnibus, & conuenu resurgentium quia Abel passus est: quia mundum

Eleemosyna omnibus tribuenda.

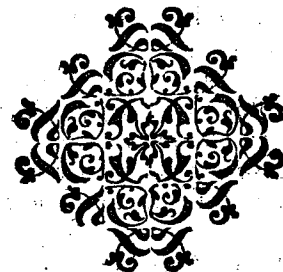
Eleemosyna intrat ante Deū.

Manus pauperis sunt gazophilacium Christi.

Teb. 4.

Mat. 24.

dum referuauit Noë; quia Abraam fidem incepit: quia Moyses legem tulit, quia Petrus crucem resupinus ascendit, ante Deum tacet; & clamat solum, quod comedit pauper. Hoc ergo oleum misericordiæ non deficiat ex capite vestro, non deest uobis Christus, quod oleo ipsum vngatis, pauperes sunt membra illius; his opem conferte, date; & dabitur vobis. Date pauperibus terram, vt accipiatis regnum. Date pauperibus potum, vt inebriemini ab vbertate domus Dei. quod nobis omnibus Christe misericordia, interuentu Matris tuæ quæ te genuit misericordiam, concedere digneris. Amen.

MATER MISERICORDIAE

Meliora sunt ubera tua vino, fragrantia un-
guentis optimis. Cant. 1.

CONCIO DECIMA.

*In qua misericordia, Beata Virginis Mariae expli-
catur, magnitudo.*

Sinago-
ga non
habuit
ubera.

DISCRIMEN & illud non postremum est,
inter nouercam Christi & Matrem ipsius; Cant. 8.
quod illa vt Salomon recensuit ubera non
habet, Soror inquit nostra paruula est, &
vbera non habet: hæc aut distenta vbera ge-
stat. *Meliora sunt aut, vbera tua uino, fra-
grantia unguentis optimis.* Sed quid? An for-

te monstrum naturæ progenita est nouerca hæc, quia vbera
non habet? Nunquid scæmina absque vberibus esse potest?
Nunquid natura defuit illi in necessarijs? An vero vna vice im-
properauit Dominus Synagoga? sicut vacca lasciniens decli-
nauit Israel. & habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata
es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni
transeunti, & ingressa es & peruenisti ad mūdum muliebrem,
vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit. Quid vero,
Meliora sunt vbera tua vino? Quæ laus est meliora habere vbe-
ra vino? Qualis comparatio meliora, & fragrantiora unguen-
tis optimis? An vero lactis defluentis odore, quem nullum ha-
bet, odor unguentorum optimorum deprimitur? Aut quid ma-
gnum est dicere, pulchriora & meliora sunt vbera tuo vino?
tanto quanto luxuriam esse in uino dicebat Paulus? Quin hoc
cedere videtur in dedecus Matris Mariæ. Maria. n. luxuriatis vi-
ni, nihil vnquam gustauit, fuit. n. sobrietatis Idea. Maria est, si
aliud

aliud significatum vini spectes, quod est carnis voluptas; sine
voluptatis carnalis ebrietate præeunte, vbera quibus filium la-
ctabat, habuit; Quid est ergo. *Meliora sunt ubera tua uino,
fragrantia unguentis optimis,* & Soror nostra paruula est & ube-
ra non habet? Nouerca Christi Synagoga, vbera non habet,
non quidem carnis sed animæ, non habet dico viscera miseri-
cordia. Primo enim lex verus quæ dirigebar affectiones eius nõ
misericordiæ, sed iustitiæ fuit. Si quis per industriam occiderit
(ita præcipiebat Deus) proximum suum, ab altari meo euel-
les eum vt moriatur. Qui furatus fuerit hominem, & vendi-
derit eum, conuictus noxæ, morte moriatur. Animam pro
anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro ma-
nu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro
vulnere, liuorem pro liuore. Et licet quædam præcepta adie-
cta fuerant de misericordia: qualia sunt, Aduenam non contri-
stabis neque affliges eum, Viduæ & pupillo non nocebitis. Si
pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat
tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes;
malitia tamen eius intantum inualuit & auaritiæ fames in ea
tantum exarsit, vt nullam speciem misericordiæ habuerit. Non
est difficile hoc in Sacra scriptura videre; ac primum de sacer-
dotibus. Filij Heli Sacerdotis quid faciebant? Crudi, immise-
ricordes crudas carnes vi eripiebant, Porro filij Heli, filij Be-
lial, ita nominat illos liber Regum, nescientes Dominum, ne-
que officium sacerdotum ad populum; accipiebant omne il-
lud quod leuabant fuscinula. Nunc, inquit, dabis; alioquin
tollam vi; & erat peccatum puerorum grande nimis coram
Domino. Filij Samuelis quid operabantur? Filij illius non am-
bulauerunt, inquit, in vijs eius, sed declinauerunt post auari-
tiam, acceperuntque munera, & peruerterunt iudicium: sic ut
afflicti Israelitæ clamarent ad Samuelem præ angustia Ecce
tu senuisti, & filij tui non ambulat in vijs tuis; constitue no-
bis Regem vt iudicet nos. Quid autem vniuersus cætus Sacer-
dotum? expræssit ipse Deus apud Malachiam. Et accedam
3. inquit, ad filios Leui in iudicio, & ero testis velox. maleficis &
adulteris, & periuris; & qui calumniantur mercedem mercenarij;
& humiliant viduas & pupillos; & opprimunt pere-
grinum; nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. Qua

Synago-
ga non
habuit
viscera
miseri-
cordiæ.

Templi
Salomo-
nis quo-
modo au-
ritia mu-
rat.

les autem eos Saluator noster suo tempore inuenerit, Euangeliū Mathej testatur, macellum ex templo, colubaria ex Sāctuario, ex mensa propositionis, mensam numulariorum, ex arca testamenti, arcam collectarum vsurarum: speluncam, latronū prædantium, domos viduarum comedentes, fecerant. Ad tantā crudelitātē & ariditatē pectoris venerāt, q̄ et viles herbas, mētam, anethum & cuminū decimarent; quod & culicem excolabant, & camelos glutiebant: genimina viperarum qui nec matri, nec Patri, nec fratri, nec forori, amico & inimico miserti sūt. Sed ais. Forte populus misericors erat? Minimè. Non est veritas ita clamabat Deus, ipse. Non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictū & mēdaciū, & homicidū, & furtum & adulteriū non stillauerunt sed inundauerūt, & sanguis sanguinē tetigit. Soror nostra paruula, imperfecta, nondum venit ad mensurā & tatis plenitudinis Christi, cruda, arida, vbera non habet. Hanc cruditatē & ariditatem eius plorabat in suis Threnis Hieremias dicens. Sed & lamia nudauerūt māmam, lactauerunt catulos suos; Filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto: crudelior ipsis crudelibus lamis, quæ similes sibi fetus vberibus suis pascunt; filia autē populi mei proiecit filios suos: abiecit fratres suos; vt vipera morsu suo oēs occidit & vulnerauit; vt struthio fetum suum collisit ad terram, nullius miserta est. Adhæsit lingua lactentis ad palatum eius in siti, paruuli perierunt panem & non erat qui frangeret eis. Qui nutriebantur in croceis, fecit eos manducare stercorea; Qui amiciebantur auro primo, fecit eos in vasa testea opus manuum figuli. Principes forsitan erant misericordes? Sed audite quid de illis Deus vociferetur. Principes tui infideles, socij furum, omnes diligūt munera, sequuntur retributiones, pupillo nō iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos. Depasti sunt vineam meam, & rapina pauperum in domo eorum. Populum meum spoliauerunt, & attriuerunt, & facies pauperum commoluerunt. Si cut populus sic & sacerdos, sic & Reges & Principes, Soror nostra paruula, Nouerca Christi vbera non habet; Maria vero *meliora habet vbera vino, fragrantia unguentis optimis.* Melior est misericordia Mariæ super vitas: possumus hæc verba Dauidis vsurpare prædicando misericordiam Virginis Mariæ. Melior est misericordia Mariæ nobis sup vitas. Nos q̄ de seruuili, dice-

Mariæ vbera
scera mi-
sericordie

Osca. 4.

Thren. 4.

Isai. 1. &
2.

ser. 4. de
assump.

dicebat Bernardus, tui, tibi congaudemus in virtutibus cæteris sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus Virginitatē, miramur humilitatem, sed misericordia, miseris sapit dulcius. Hanc amplectimur charius, huius recordamur sapius, hanc & crebrius inuocamus. Hæc est. n. quæ totius mundi reparationem obtinuit, & salutē omnium impetrauit. Meliora sunt vbera tua nobis vino luxuriatē, alijs. s. virtutibus. excelsis: humilitas. n. Mariæ potest esse adeo profunda, vt ad illam nemo se demittere possit; Virginitas adeo excelsa, vt illius culmē nullus aspicere queat; Charitas adeo ignita, vt nullius calore exæquari valeat; cumulus aliarum virtutum adeo magnus, vt nullus tot & tanta congregare possit; Meliora sunt nobis viscera Mariæ, distenta lacte misericordie; quia semper dum hic viuimus paruuli sumus, lacte non cibo indigemus, lacte non vino potari debemus; Pro statu isto mortali, nolimus durante illo introduci in illam cellam vinariam, & inebriari de genimine vitis Regni Dei & torrente voluptatis æternæ potari; ne forte inebriati ut Petrus dicamus, Bonum est nos hic esse, & nescientes quid diceremus; vellemus hic in colle miserie fabricare tabernacula. Lactis misericordie, guttas optamus. Meliora sunt vbera tua vino sed nobis. *Fragrantia unguentis optimis Deo.* Quæ sunt unguenta tua soror mea sponsa (interrogat Christus Virginem apud Rupertum) dicit Eleemosynarum tuarum, quas expendisti in me. Audiunt, inquit, & audiri sunt amici de quadā muliere effundere oleum super caput & super pedes dilecti tui recubentis; & dicunt quia domus impleta est ex odore unguenti; & intelligunt in illa muliere Ecclesiam nostram, quæ quoties eleemosynam impendit pauperibus nostris, toties unguenta sua pedibus meis perfundit & aromata distribuit. Hæc. n. sunt aromata vera, unguenta præiosa; esurienti cuilibet ex amicis meis cibum dare; sitiienti potum præbere: hospitem siue peregrinantem colligere nudum uestire: infirmum uisitare: & si in carcere est, ad eum venire. Super hæc omnia aromata est odor unguentorum tuorum, s. suauitas eleemosynarum tuarum, o dulcis amica mea, quæ non ut cæteri in membris meis sed in memetipso tu mihi munificentissima existiisti. Meliora sunt vbera tua vino, sed nobis; flagrantia unguentis optimis, sed Deo. At ne uerbis tantum misericordiam Mariæ astruere uideamur: uideamus quare & quomodo

lib. 3. in
Cantica.
circa fi-
nem.

Unguenta
Mariæ, q̄

modo Sanctissima Virgo, fuit mater misericordiae. Fuit autem misericors, uel quia filia. Dauid & Abraham, uel quia femina, uel quia summa charitate flagrabat, Quomodo autem? Quia omnia officia & actus misericordiae perficiebat.

Maria misericors q. filia misericordiu. Fuit misericors quia filia Dauidis & Abraham misericordiu. Veru quidem est, ut in plurib. euenit, quod filij no est necesse, ut per generatione successores sint Paternarum virtutum. Non enim omnes qui ex Israel sunt, hi sunt Israelite; neque qui filij carnis, hi filij Dei, neq. qui geniti ex Abraam, hi filij sunt Abraham: cum Christus filios Abraham Iudaeos, non filios Abraham sed filios Daemonis appellarit: Et hoc est maxime deplorandu in nostra natura; quia omne aliud genus simile sibi procreat, & vna species propagata primae originis formam no immutat; non ouis vitulum, non vacca agnum, non cerua leporem, non leo vulpem, sed in sibi simile propaginem suam extendit; solus homo dissimiles sibi saepe efformat fetus. Abraam misericors, Ismaelem ferum & crudelem. Noe castus, Chamum impudentem. Isaac mitis, Esau ferocem & liuore plenum. Iacob sanctus, Ruben & alios nonnullos scelettos. Dauid eximius Dei cultor, Salomonem idololatram. Salomon sapiens, Roboam stultissimum. Ezechias probus, improbum Manassen. Rari filij, possessores paternarum diuitiarum, possessores quoque paternarum virtutum efficiuntur. At hoc longe fuit a Virgine Sancta. haec. n. progenita a Dauid & Abraa, qui exercitiu maximum in operibus misericordiae habuerunt. Abraam. n. hospitalitatis non immemor, Angelorum ad se declinantium, & non tantum horum, sed & omnium aliorum peregrinantium necessitati subueniebat; domus suae fores patulas illis exhibebat, illos intrare compellebat, pedes eis lauabat, & et illa quae charissima, & meliora ad uiscendum illis apponebat; ita ut Paulus dum ad charitatem & misericordiam Hebraeos hortaretur, non aliud exemplum proposuit illis hospitalitatis, nisi Patriarcha. Hospitalitatem inquit nolite obliuisci, per hanc enim placuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. Dauid autem quantum misericors fuerit, declarant manifeste acta illa, quando & Nabali, & Sauli & femini eius tot vicibus iniurias remisit, nec vnquam se vindicauit; ita ut quida in scripturis rememorasse aulus Misericordias Dauid fideles sit: Hec inquam Virgo misericordie

Hebr. 13.

Pron. 31.

ricordiae, de gremio misericordium virorum egressa; illorum exempla sibi ob oculos proponebat: illos ut exemplaria, hac in virtute habebat. Dicebat & confabulabatur forte secum. Laudabilis uena suam seruat originem, & fideliter posteris tradit quae in se gloriosa transmissione promeruit, ego autem ero vituperosa uena: non seruabo mei fontis originem? Non ebibam totum illud poculum suauis, quod in me Patres mei effuderunt? Christus meus filius docet. Si filij Abraham estis, opera Abraham facite; ego sum filia Dauidis & Abraham; non igitur opera Dauidis & Abraham faciam? Non viscera Dauidis & Abraham habebam? non libenter videbo egenum? non illum tecto domus meae excipiam? Non lauabo illius pedes? Non ponam ante illum fercula & saturabo? non ut Dauid inimicis meis veniam condonabo? Sit non Angelus tantum, sed & quiuis abiectissimus pauper, viscera mea omnibus aperire uolo, omnium miserebor, omnibus seruiam, omnibus necessitate constrictis subueniam; Sit vel Saul vel Herodes, qui quærat fundere sanguinem meum in noxium; ego me vindicare sicut non possum ita & nolo; omnium iniuria condono. Volo esse filia, uolo fugere non tantum lac, sed & virtutem, sed & viscera ipsa misericordiae a Patre meo Dauid & Abraam. Quando quidem turpius est genitum ex misericorde, esse crudelem, quam ex crudele immisericordem. Quando quidem araneorum & serpentum est, ex flore dulci & uitali fugere amarum toxicum. Ego nolo imitari naturam serpentum mortiferorum: uolo esse ad instar apis, & ex malis bona recolligens; ex amaris dulcia; ex illis quae mortifera sunt alijs, uitam & mellea viscera uolo habere. Meliora sunt & c. Fuit misericors deinde, quia femina. Feminino sexui, quae sit propria misericordia, declarauit Salomon, dum recensens uirtutes mulieris, inter alia subiunxit; Manu suam aperuit inopi, & palmas suas extendit alia pauperem: lex clementiae in lingua eius. Et non sine mysterio apposuit, lex clementiae in lingua eius. Clementiae. n. viscera, & misericordia, ita sunt annexa feminis; ut vel nullatenus uel summa difficultate auferri possunt; sicut neque a sole quod non luceat, nec ab igne ut non adurat, auferri possunt. Misericordia exigit miserum cor super miseria alterius. Misericordia a misero cor de uocata est. dixit Gregorius; eo quod unusquisque dum intuetur quempiam miserum, & ei compatiens, de dolore animus

Confabulatio Virginis de misericordia.

Feminae quare misericordes.

mus tangitur, ipse cor miserum facit, ut eum a miseria liberet cui intendit. Dum enim uideo ante fores Ecclesiæ miserum ulceribus plenum, tabie sordidum, vulneribus lacerum mendicum iacere, commoueor & compatior super miseria eius; & inde generatur in me cor miserum, quia non lætitia exhilaratum, esset enim hoc crudelitatis exultare super malo illius, qui in natura & gratia bonis mecum comunicat. Inde quia non possum mala ipsius in me recipere, & possum vel medicina, vel ueste, uel pecunia, uel seruitute, uel oratione iuuare; ut adiuuem & opem feram manum admoueo.

Quis autem habet vel habere potest magis miserum cor quam femina? Feminae magis compatiuntur propter maiorem molitiam animi. Non enim ita sunt duri cordis sicut sunt viri: non sunt ita crudorum affectum, ut masculi. Feminae magis habent miserum cor super aliena miseria; quia maioribus defectibus subiacent quam viri. Nihil autem, ut Augustinus docebat, ad misericordiam magis inclinatur, atque propriae miseriae cogitatio. Itaque qui maioribus miserijs subiaceret, maiorem compassionem habet super alijs. Dixeram ita esse annexam compassionem feminis, ac si lumen soli, & calor igni, qui ab illis nequit auferris possunt. Non enim sol tenebras emittit, neque ignis refrigerat: ita & misericordia a feminis. Accedat praemia, admoueat terrores, committetur mille mortes, sit summum discrimen vitae, sit et summum honoris fastigium, facilius animam quam viscera misericordiae tolles a femina. Maxima promissa habebant, obstetrices a Pharaone Egyptio; duras postmodum increpationes. Quidnam est hoc quod facere uoluitis, ut pueros seruari etis? ut obstetrices Hebraeas, masculos interficeret; neque promissa, neque mine, misericordiam illis eripere quiuerunt, non fecerunt iuxta praecipitum Regis Aegypti sed conseruabant mares. Mortis periculum qua nihil est terribilius nihili fecit Iudith misericors, semicaptiuos Bethuliae conciuos ut eriperet & liberaret, in medium hostium, & ad tabernaculum Principis militiarum processit, caput illius in manibus inimicorum amputauit, summum vitae discrimen pro nullo, ex misericordiae visceribus aestimauit. Ad summum Regalis solij fastigium eleuata, fuit Hesther misericordiam tamen non reliquit, in primo statu. Quoties enim supplicauit Regi; pro afflictâ gente sua? Quoties uisus, ardentibus furore Regijs oculis, corruit

&

& in pallorem colore roseo mutato, & gratis ac nitentibus oculis, lachrymis perfusa, lassum super ancillulam in supplicando declinauit caput? Quoties populum suum liberauit? Quot Amanorum furorem compescuit? Silentio obuoluo misericordiam Paulae, Chunequandis Imperatricis, Hedwigis Reginae, Elizabeth Ducissae, & alterius Elizabeth Reginae, & aliarum Sanctissimarum feminarum, quae manibus suis pedes pauperum lauerunt, ulcera oscularunt, vulnera medicarunt, in lectis volutarunt, solae ministrarunt, possessiones amplas in Xenodochia donarunt, vitam cum paupere Christo, pauperi Christo, in pauperibus splendente, dicam latente, seruietes duxerunt. Harum exempla latius explicarem, nisi & notissimas res in lucem, & notissimam rei quod feminae misericordes sint, lucem adferrem. Quod si aliqua feminae sint adeo crudeles, ut crudelitate sua & tygres, & leones & scorpiones vincant; ita ut melius sit cohabitare draconi, quam mulieri pessimae; hoc non est vitium mulierum, sed mulierum pessimarum; tales non sunt feminae, sed effeminae; non sunt feminae sed sunt mala feminae. Commorari leoni & draconi placebit quam habitare cum muliere nequam. Non dixit Sapiens, cum muliere; sed cum nequa. Nequa enim non mulier, est crudelis; neque est immisericors. Nequa non mulier, est sauior leone & dracone. Mulier autem aperuit manum suam inopi, & palmam suam extendit ad pauperem. In mulieris corde & lingua, lex clementiae. Quod si feminis propria est misericordia; Sanctissima autem Virgo fuit femina, non autem femina nequam, sed gratia plena; non illa quae degenerauit a feminis, sed quae virtutibus excessit illas; non illa cuius caput nequius, quam caput colubri, sed quae caput colubri contriuit; non illa quae esset maledicta in Israel. Benedicta enim fuit inter mulieres omnes: Illa quae omnium feminarum prima non quidem generatione sed dignitate fuit; Illa quae non tantum Saram, Iuditham, Hestheram, sed & omnes alias, sed & viros anteiuit: Misericordiam igitur non habuit? Misericordiae mater non fuit? viscera misericordiae abscessa habuit? Meliora sunt &c. Veniamus ad propria, ista enim licet non infirma, tamen extranea sunt.

Beatissima V. Maria fuit Mater misericordiae, quia maxima charitate flagrabat; quae & fuit Mater charitatis. Scita est illa

Mulieres
aliquae
cur crudelēs.

Ecl. 25.

la

charitas
operosa.

la Seraphini in terris ardentis doctrina Ioannis scilicet Euan-
gelistæ. Is enim demonstrans in quo actus charitatis proximo
rum consistat; in hæc verba docuit. *Filioli mei, non diligamus
verbo neque lingua; sed opere & veritate. Qui enim habuerit
substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habe-
re, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in
eo?* Voluit dicere Ioannes, quod opera ita sunt coniuncta
charitati, vt neque charitas sine operibus aut nominari, aut
haberi, aut inueniri possit. Amorem talē voluit suos discipulos
Christus, sicut & ille habet, sicut & Pater habet. Sicut ille
quidem, dum ait. Hoc est præceptum meum vt diligatis in-
uicem, sicut dilexi vos. Sicut Pater vero, dum præcipit, Diligite
inimicos vestros & benefacite illis. vt sitis filij Patris vestris, q
in Cælis est. Christus autem non verbo sed opere dilexit nos,
Opere. n. & veritate pro nostra descendit salute, homo factus
est. tot & tāta pro nobis perpessus, vincētus loris, verberatus fla-
gellis, palmis ora temeratus, consputus a seruis, ad mortē vsq;
deductus & ad mortem omni genere mortis turpiorem. Deus
non verbo sed opere dilexit nos, solem. n. suum oriri facit super
bonos & malos, virtute cælorum in nos influit, stellis illumi-
nat, aere vitam tribuit, igne calefacit, ex terrarum mole pro-
ducit frumenta. Omnia subiecit sub pedibus humanis, oues
& boues, vniuersas, in super & pecora campi, volucres Cæli
& pisces maris, Omnia quęcunque fecit propter homi-
nē creauit. Opere igitur misericordię, non verbo tantum, vt et
nos diligamus exposulat. Si aliquis viderit fratrem suum fa-
me morientē, & non cibauerit illum. quomodo charitas Chri-
sti erit in eo, qui non rogatus, satiauit tot millia turbarum pau-
cis panibus? qui restabatur, misereor super turbam, quia ecce
iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent? Quō
charitas Dei manet in eo, qui sexcenta millia Iudeorum in de-
serta solitudine, pane Angelorum suauis cibauit? qui hucusque
Panem nostrum quotidianum, omnibus sine meritis tribuit?
Quomodo charitas Christi erit in eo, qui famelicis animas no-
stras, non aliqua bouina aut ouina sed carne propria, Pane
illo viuo corporis sui, eousque satiat? Si aliquis videat fratrem
suum sitire, & non dederit ei vel calicem aque frigidę, quomo-
do charitatem Christi habebit, qui vocat omnes. Si quis sitit
veniat

1. Ioā. 3.

Diligen-
dum ope-
re.Dilectio
Christi.

veniat ad me & ex hac aqua bibat, & nunquā sitiet, in æternū,
& de ventre eius fluent flumina aque salientis in vitam æternā,
qui sanguine suo pretioso sitibundas animas nostras potauit?
Quomodo charitas Dei erit in eo, qui populo conuertit petras
in stagna aquarū. qui omnibus, aquarum dulcedinem, & vini
suauitatem propinat? Si aliquis viderit fratrem suum denuda-
tum, frigoribus & estui expositum, & non veste operiat eum:
quomodo charitas Christi est in eo, qui nudum, & vulneratū,
pauperem illum Hiericonitū, veste sua induit, vulnera sana-
uit, ligauit, in hospitium deduxit & curā illius habuit? Quomo-
do charitas Dei est in illo, qui nostros Parentes post peccatum
nudos, pelliceis operuit? qui nobis vestimenta immortalitatis
præparat? Si aliquis viderit fratrem suum male habere, infirmi-
tatem pati, & non adiuuerit sed cum Leuita, nō Samaritano
illum transfuerit: quomodo charitas Christi erit in eo, qui le-
prosos mundabat, Paraliticos & claudos erigebat, febricitan-
tes curabat? Quomodo charitas Dei erit in eo, qui sanat om-
nes infirmitates nostras? qui redimit vitam nostram de interit-
tu? Si aliquis viderit fratrem suum in carceribus, & in vincu-
lis coniectum, & non liberauerit, vel visitarit: quomodo chari-
tatis Dei erit in eo qui soluit compeditos? Quomodo charitas
Christi erit in eo, qui vsque ad inferna descendit, & inde regres-
sus captiuam reduxit captiuitatem? Probatio dilectionis, exhi-
bitio operis est. operatur magna si ē, si autē operari renuit, amor
non est. Amor est ignis quidam Diuinus, lampades eius lam-
pades ignis atque flammarum: vt ignis sine flamma, & sine ca-
lore, quin vel flammescat, vel calefaciat esse non potest: sic &
ignis charitatis impossibile est vt non calefaciat alios benefa-
ciendo, vel nō flammescat alijs miserendo. Vtinā vel et nos ea
dilectione flagremus erga proximos. Sed nihil horū videmus,
nullas flammis huius amoris conspiciamus vel sentimus. Oēs
quidem dum interrogati fuerimus; diligisne proximum? dili-
gisne Deum? securē respondemus. Diligo. Sed cum ventū est
ad opera, clausa viscera tenemus, ad proximos; ad Deum vero
mortuis frigidiores & insensibiliores sumus. Scimus iā q̄ Chri-
stum pauperem in pauperib. fouemus: scimus quod dum pau-
per orat micam panis, Christus ipse orat: Da mihi ex eo qđ de-
di tibi, de meo quero: da & redde, habuisti me largitorē, fac me
debito-

Christus
in paupe-
ribus fo-
uetur.

debitorem, habeam te feneratorum; temporalia mihi das, et tibi restituam, te ipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero. Scimus omnia nos possidere a Christo & gratis, de nostro nihil dare, sed de Christi, vel de pauperum bono. Panis enim, ut Basilius reliquit, est famelici quem tu tenes: nudi tunica quam in conclavi cōseruas; discalceati calceus qui penes te marcescit; indigentis argentum quod possides: non alia ratione tu abundas ille mendicat, nisi ut tu bonæ compensationis merita cōsequaris, ille vero patientiæ brāuijs decoretur. scimus Christum propter nos tot bona fecisse, pro nobis. n. Dominus pauper factus est ut nos ditaret. Et tamen tanto amori ingrati sumi sumus. Vbi quis vilissimum scortum reperit, profundit opes; noctes in somnes ducit; dies totos in eius obsequium insumit; nos neque dies neque noctes impendimus ut Christo gratificemur. Opes autem tum demum aut potius tunc solum inopes sumus, cum a nobis petitur ut demus Christo. Cum autem in lasciuia & quoslibet humanos luxus, disperdendę pecunię sunt, tunc superant facultates, neque vnquam quicquid deest, tunc quilibet Diuitis epulonis diuitias habet; Lazari autem pauperes, mendici, squalidi, nudi, vlcerosi, etiam ante mensas nostras moriuntur. Facinus profecto omnibus probis prosequendum, & tamen dicimus, Diligo proximum. Facinus dixi omnibus probis prosequendum.

Ingratitudo no-stra.

Facinus horredū despicere pauperē.

Quomodo enim non absurdum, quærit Chrysostomus, ut alij risu & delitijs soluti ad mensam saturentur, aliorum autem mendicantium eiulatus audiant, neque misericordia moueantur, & quod peius est, (quod etiam nostris temporibus euenit sæpe) ægreferant & deceptores appellent? Quid dicis homo? Propter vnum panem quis decipit? Quidem inquit? Propter hoc ergo tollenda est necessitas? Quod si dare nihil placet, noli tamen maledictis prosequi. Si non vis naufragio liberare, noli in profundum demergere. Sciatis, (vos alloquor omnes cum Chrysostomo,) velim, cum accedentem pauperem expellitis, qualiter Deum affectum vobis reddatis. Qua enim mēsurā mensurabitis, mensurabitur vobis: illo die quo Christi Iesu tribunali astabimus; cum ut nostri misereatur rogabimus; cum pauperibus in medium aduocatis, Christus ad nos cōuersus dicet: quod propter panē vnū & obolū rātis miserij eorum

hom. 76.
in Ioan.
c. 15.

eorum animos affecterimus. Quid tunc dicemus? quid excusabimus? Neque enim illi quicquam nobis amplius dicent; sed Deus pro illis nos repræhendet? Quamdiu non fecistis vni de pusillis meis, qui in me credunt, quique meam referunt personam, neque mihi præstitistis. Sic diuiti epuloni euenisse scimus, cum in tormentis positus, de longe Lazarum in sinu Abraam tranquilla fælicitate fruentem contempsit: nihil illi tunc locutus est pauper: non cum vel vno verbo, sed nec aspicere eum dignatus est Lazarus, sed Abraham eius causam suscipiens durè increpauit miserum. Recordare, ait quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: Ita & nobis continget, si pauperes contempserimus. Non amplius illi ad nos supplices tendent manus, non tunc vulnera hiulca ut misericordiā vel extorqueant demonstrabunt. nō multiplicabūt preces, cū gloria sempiterna trantur; nos eorum speciem tunc induemus: & vtiā speciem tantum, & non longe grauius supplicium. Neque enim diues micis illorū impleri desiderabat, sed & ardebat, & cruciabatur misere. Iacebunt tunc infelices (augurari animus horrescit) iacebunt tunc infelices crudelium animæ, angoribus diuexatæ: tunc furia illæ infernales dirum efflabunt virus, in illos guttam aquæ exoptulantes; tūc pice & sulphure, felle draconum & veneno insaniabili inebriabunt siccibundos; tunc sanguinem eorum ne forsanco sitim sitam extinguant, horribiles dracones linguis suis exstergent: Tunc in crate ferrea distentos, flammis adurent & vel ferreis vncis, vel malleis grauissimis, adamantina illa pectora, & concutient, & diducent, sauciabūt, vulnera & vibices infligēt quæ nunquam obduci, nunquam sanari poterunt. Quos dolores tunc sustinebitis? cum vobis in mentem veniet vos propter obolum & pp frustum panis quod quandoque parasiti, quique canes manducabant, in tantas pænas deiectos esse. Quæ supplicia vestra excruciant mentem? cum recogitabitis vos quod Deo vestro buccellā panis denegastis, tantā in miseriā in vastissima abyssō detrusos? Quæ vobis tunc erit mens, dum ipse non Abraham quidem, nō aliquis sanctorum, sed orbis vniuersi Imperator, vultu irato in furorem versus, fulmine horribiliora proferet verba. sic? audetis vos modo è meis fontibus vnam guttā viuide aquæ exoptare? Concupiscitis è cœlesti latice vestra ex-
plere

Expositio uerborum Abraham.

plere sitim? Quæ uero impudentia uestra est, cœlestia precari, cum uos ne terrena meis pauperibus; mihi ipsi impertiri nolueritis? Quæ fronte uos in meos conspectus prodire audetis, qui me, me a uestris domibus pepulistis? Quò aliena expetitis, qui mea mihi, mihi qui ea uobis mutuato dedi, mihi dare renouistis? Recordamini quia receperitis bona in uita, & Lazarus similiter mala, reuoluite nunc, quod receperitis; mendici & inopes quoque uos fuistis, a me petistis. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, dedi & receperitis; non exprobraui scelus, non simulationem preterxi, non indignitatem uestram uobis obieci: indigni fuistis meorum participio bonorum, dedi & receperitis bona in uita uestra: pro tempore uitæ uestræ non in sempiternum eum uobis ea concesseram ad usum; quod si eorum sempiternos fructus degustare cuperetis, illa ego lege ea concessi, ut ea reportetis in æternos Thesuros per manus egenorum: uos existimastis ea uobis perpetuo tempore donata esse: censuistis, uitæ uestræ statum nullis unquam terminis circumcludi; de æterna uita nulla uobis unquam cogitatio uel in mentem uenit; Bona in uestra uita, uestra qua uobis non mihi uixistis, in uestra uita receperitis; & Lazarus non nisi calamitates, præter uulnera, præter dolores nihil; & adhuc mihi uocibus uestris perstrepetis? Da mihi guttam aquæ? Non micæ sed panes integros olim dedi, meis filiis de faucibus eripui, de mea mensa propria distribui; a me non amplius guttas aquæ sed cruciatus horrendos, sed sulphurem & picem expectate, exaruit fons misericordiæ pro uobis, quia riuulus misericordiæ exaruerat in uobis.

Misericordia igitur (ut ad priora reuertamur) indiuiduus est comes charitatis, ut neque charitas sine misericordia censeatur, esse charitas; & qui charitatem habet, habeat necesse est uiscera misericordiæ. Probatio siquidem dilectionis, exhibitio est operis.

Charitas Mariæ.

Quis autem maiorem charitatem, post filij Dei immensum ardorem, obtinuit nisi sanctissima Virgo? In cuius uisceribus magis diffusum hoc balsamum fragrantissimum, nisi in uisceribus Mariæ? Quis maiori incendio conflagrabit nisi Deipara? Mariam totam, aiebat Hieronymus, incenderat Diuinus amor, ita ut in ea esset amor continuus, & ebrietas perfusi amoris.

is: In Mariæ pectus descendit uir ille indutus lineis humilitatis: qui ignitos carbones spargebat super uniuersam terram; & eam plus alijs inflamauit. Spiritus sanctus ille, qui diffundit charitatem in nostris cordibus, superuenit in Mariam; & illam igne ardentissimo repleuit, & exussit; ad eum modum ut ipsa flammis charitatis succensa, quandoque uociferata sit. Dura est ut infernus emulatio, lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem; nec flumina obruent eam. Ut infernus perperuis ignibus exardescit; quod nulla aquarum alluione, etiam si flumina; si ipsum quoque uastissimum in fluuio mare testungi possit; sic in meo corde per meum filium & per Spiritum sanctum excitatus ardor, feruentissimus est; irruant quæuis pericula, cruciatus quicumque, omnia mundi & inferni ipsius mala simul uno impetu irumpant, pestilent aquilonares uenti, stygia aquæ demum, turbulenti motibus agitate; in meam mentem appellant; nunquam incendium charitatis meæ poterunt restinguere. Dura est ut infernus emulatio, aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam, lampades eius, lampades ignis, atque flammarum. Ut autem ignis non colustrat solum, sed & calore suo incendit; sic & charitas Mariæ, non in mente ipsius tantum splendebat, non uerbosa erat charitas; Mariæ; ad extra quoque vim suam exerebat: diffundebat illa radios, non solum collucens, sed & inflammantes; ut in ea quoque dicere possimus. Non est qui se abscondat a calore ipsius, nemo est qui non expertus sit misericordiam Mariæ. Qui lapidum naturas ingenio penetrarunt, ferunt reperiri quendam lapidum Iridis nomine uocatum, si propter multas alias, & ob hanc quoque causam a supremo rerum plaste insitam, quod sub dio positus, si radijs solaribus percussus fuerit, colores cælestis arcus in proximè obiectos parietes dispergit. Velim in memoriam reducat, nomina illa præclara quibus S. Deiparam patres appellarunt, quod scilla. Methodio martyri est margarita regni cælestis pretiosa. Cyrillo margarita orbis terrarum; Chrysippo specimen gemmæ omnè precium excedentis; Irenæo lapis abscessus sine manibus; Damasceno autem lapis inextinguibilis. Cupio deinde ut Mariam Sole iustitiæ amicta circumspiciatis apud Iohannem. Quod ergo S. Deipara lapidis pretiosissimi.

Similitudo Iridis

Solis instar, fuit perpetuo tempore obiecta, splendidissimo soli omnium bonorum largitori, tam rutilantes pulcherrimos misericordie radios per totam Ecclesiam dispersit, ut Arcum Cælestem; dicam amplius, solem ipsum retulisse videatur. Quemadmodum nullus est qui misericordiam Solis iustitiae, non peruideat; ita nullus est nec fuit quandoque, qui misericordiam Mariæ, in se non cognosceret. Secum illa quotidie expendebar, ut opinari licet. Radij splendidissimi illius luminis, quod solem suum oriri facit, super bonos & malos, in me excepti, non ad meos tantum usus in me coniecti sunt; aliorum igitur comoditatibus: a me quoque prospiciendum est, ut n. speculū purum & tersum solis radijs oppositum, solis splendore non propter se sed propter alia recipit, ut scilicet exceptam speciem & radios in alia porrigat, & alia tollat; me quoque; ijs bonis ornauit, me fulgidissimo sole circumamicij, in me igneam flammantem excitauit, donorum tantam copiam quantam nulli creaturæ, mihi concessit; me in eam dignitatem ut Mater & Regina sim euexit; pectus meum maternum unguentis optimis repleuit: Num propter me? Forte propter mea solius comoda? An ut in sinu vbera mea cælestibus bonis distenta recludam? Nullum præter me illis ad moueam? Neutiquam certè, propter alios me amplissimis meritis exornauit: propter alios vbera mea, charismatibus repleuit: plurimi sunt paruuli, qui ad pectus Diuinum assurgere nequeunt, paucissimi sunt discipuli qui in pectore Saluatoris quiescere possunt. Quis vero ad mamillas Dei attinget? paruulos igitur meis aduoluam complexibus, omnibus ego misericordiam unum aperiam, omnes, modo velint meis vberibus admouebo; nullus erit, modo cupiat fugere, quem ego a meo communiore bonorum excludam. Sit vel Ioannes adoptiuus filius; sit non tantum meus dulcissimus, & unigenitus Deus, sit Lazarus quoque vlcibus plenus, non ego illa crudelis nouerca quæ lamij suum pectus suis paruulis aperientibus, illa suis occlusit, non ego illa dura & sine pietate, & sine misericordia quæ vbera non habet: meliora ego vbera habeo quam visum, fragrantiora unguentis optimis.

Ego ne pauperi guttam almoe manantem pectore prohiberem, in quam flumina gratiarum delapsa sunt: Ego radios a mea gratia procedentes auerterem, quæ sola lucidissimo induta

duta fulgeo? potum ego vel cibum vel vestem pauperi denegarem; quæ a Deo opt. & indumentum salutis; & alimoniam vitalem, & aquam in æternam vitam proficientem recepi? Nunquam, vel cogitare illud audebo: illud vero summo studio conabor, ut nomine Matris misericordiae in ora omnium nationum abeam; & hos præclaros titulos ut mater pulchræ dilectionis, mater misericordiae, Oliua fructifera in domo Dei, spes Christianorum, vnicum in terra solatium, studio forum lumen, clauorum liberatrix saluberrima, orphanorum susceptio, adiutrix destitutorum, vexatorum portus, subsidium oppressorum, redemptio captiuorum, vnicum molestiarum leuamen; omnium cordis dolorum medicamentum, ægrotantium exaltatio, tutissimum singulareque perditorum refugium; illud inquam summo studio conabor, ut me omnes nationes & oēs omnium ætatum homines propter misericordiae vbera, his titulis exornent. Meliora igitur sunt vbera Mariæ vino, fragrantia unguentis optimis. Claram efficiunt hanc eius misericordiam, & hæc eius viscera; opera illa nunquam vel non memoranda quæ in pauperes perfecit. Quis pauperem illum, qui propter nos è diuitijs in paupertatem descendit: illum qui ut colonus erat in terra, & quasi viator declinans ad manendum; illum qui erat vir vagus, & ut fortis qui non potest saluare, illum qui ut avaritiam quæ est idolorum seruitus, ex hominum cordibus eriperet & Cælestem Philosophiam doceret, non habuit vbi reclinaret caput suum: quis inquam hunc pauperem hospicio recepit? quis huic tecta domus suæ aperuit quis intrare compulit? quis oē hospitalitati officium exhibuit? Maria: In mariæ corpus declinauit ad nouem mensibus manendum: In mariæ domum & sinum descendit ad pernoctandum; Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia unguentis optimis: Non inuideas Patri tuo Abraam o virgo; Abraam misericors: Angelos recepit, tu Deum Angelorum. Abraam Deum quandoque excepit sed in tabernaculo suo; tu in corpore. Ille in corpore assumpto; sed conficito ex aere manib. Angelorum, tu in corpore proprio, ex te virtute Spiritus S. mirabiliter efformato; Ille pedes Diuinos lauit; tu & pedes & manus, & caput; tu totum Deum. Cum illo tribus quatuor horis permansit; tecum per totam noctem obscuram, & plene

Opera
miseri-
cordiae
quæ B.
V. excr-
cuit.

Antithe-
sis Ma-
riæ ma-
tris &
nouercæ
sinagoge

Paupere
excepit
Maria.

nam periculis suæ peregrinationis. Maria peregrinos collegit. Soror vero nostra, ubera non habet, quæ Christum ignominiose tot uicibus, & ultimo extra Ciuitatem in montem Caluariæ sub dio inter latrones pepulit. Maria esurienti cibum & sitienti potum præbuit. Quis Christum esurientem, & sitientem refecit? Quis illi tenue & dulce lac, labris infudit? Quis infanti cibos ministravit? Quis primo dentibus commolitos, ori eius inposuit? Maria. Mariæ vbera biennio tuxit, Maria suis manibus illi cibum & potum ministravit, Maria suis visceribus Deum cibauit. Meliora sunt vbera tua vino. Lactē quidem cæteræ matres nutriunt, etiam suos in fantulos; sed tamen vbera illa, plena sunt vino luxuriæ; nulla alia mater præter Mariam sine ebrietate carnalis voluptatis, distenta gestauit vbera. Omnes pueruli omnium aliorum matrum, misse illud cantare coguntur. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum; & in peccatis concepit me mater mea. Mariæ vbera quæ porrexerit Filio suo, meliora sunt vino meliora sunt vberibus aliarum mulierum. Non enim ut cæteræ in peccato concepit; neque de peccato intumuerunt eius viscera, sed de Spiritu sancto. Fragrantia vnguentis optimis. Ministrarunt etiã Angeli, Christo in deserto esurienti; ministravit & Martha in domo sua; ministravit illi & Abraam. uerum nullus ut Maria. Illi ad tempus; hæc semper. Illi ferculis simplicibus; hæc proprijs sanguinibus. Mariæ vbera meliora sunt vino, fragrantia vnguentis optimis. Soror autem nostra paruula est & vbera non habet. Clamauit Christus in Cruce iam iam moriturus, Sitie sitiō. Nouerca ista non habuit ubera. O crudelitatem. Illi spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes, obrulerunt ori eius. Vinea fracta conuersa erat in amaritudinem. Non habuit vbera nisi plena toxico, & aceto. vna eorum vna fellis & botrus amarissimus. Maria esurienti cibum dedit, & sitienti potum præbuit. Nudum forte non vestiuit? Sed quis profusum paterno vtero, nudatum sæculis Deum, explicatum vestitu luminoso, carne sua induit? & demum genitum inter duros algores hyemis, fascijs cinxit? Quis tunicam inconsutilem illā, quæ diuidi sola non poterat, manibus suis elaborauit? Christi corpus vestiuit? Maria. Hæc gratia nec Abraamo, nec Angelis, nec Martha, nec Magdalena, nec cuique alteri, ut scilicet Christum nudum co-

Maria factiuit esurientē.

Maria nudum vestiuit.

ope-

operitent sed, soli Mariæ concessa est. Vestiunt quidem alij Christum, sed in membris eius, dum scilicet vestiunt pauperes eius. Maria sola non in membris, sed in propria eius persona, Christo vestimenta adaptauit. Fragrantia vnguentis optimis. & soror nostra ubera non habet. Indecorum erat Christum apparere nudatum tempore passionis: non erat enim ei species neque decor: putauimus eum quasi leprosum & percussum a Deo, & humiliatum. Sic ille quondam & modo speciosus forma præ filijs hominum, spatius illitus, plagis hūidus, percussionibus tumens, sanguine proprio defluente madidus, spurcicijs spurcissimæ gentis & fæcibus suæ vineæ deturpatus erat; tamen soror nostra, nouerca ista crudelis non habuit ubera. O immisericordiam: Cum venissent ad locum, ubi crucifigendus erat, exuerunt illum vestibus suis: & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem & tunicam. Neque illam inconsutilem habere potuit, sed & diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Semen maledictum Cham, filij nequam absque visceribus, homines sine humanitate, turpiter denudarunt Patrē suum ebrium a vino sed felleo; ebrium a vino amoris nostri: & illuserunt sic fædē, non iacenti sed pendenti. Vbera non habet quia paruula est bonitate; sed malitia gygantes altos excedit. Quis autem astitit morienti? Omnes fugerant a Christo, omnes scandalum passi sunt in eo: Petrus ille qui & in carcerem & in mortem voluit cum Christo ire nescio in quibus latebris delitescere? Thomas ille qui hortabatur alios, eamus & nos atque moriamur cum illo, non tantum Magistrum sed & condiscipulos reliquit. Cæteri alij in cænaculo obfirmatis ostijs propter metum Iudæorum, forte offitium reliquias Agni quem cum Christo manducarant, atrodebant. Sola Maria, vix cum Ioanne astabat ad Crucem; solius Mariæ viscera gladius doloris pertransiuit. Vbera habet meliora vino. Nouerca autem nulla hæt. Nullus irridet, conuitiatur, blasphemat illū iam ultimū spiritum exhalantē, nullus præter synagogā nouerca impropereat. Ut qui destruis tēplū Dei. Videamus an ueniat Helias liberans eum. Speraui in Deo liberet eum, si vult. O immanitatem. Consolari debebant afflictū, animare ad tolerantiam; & confortare; illi tñ ut canes latrant, insultant, dolorem exercebant. Nouerca paruula vbera non habet. Ma-

Allegoria Noe.

Maria astitit moriēti.

M 3 rit

ria ubera meliora sunt vino fragrantia vnguentis optimis. O quantum tunc temporis fragrarunt Christo, hæc prætiosa vnguenta, dum cuspide doloris tranfixum vasculum cordis Mariæ sub cruce fuit, & adeo suauem odorem nâribus illius dedit? Dum Christus illa verba sapius ruminabat. Amici mei & proximi mei, aduersum me appropinquauerunt & steterunt & qui iuxta me erant delonge steterunt, & vim faciebant qui quærebant animâ meâ. Alijs quidem temporib. adiuuare Christum laudabile erat, sed agonizantem solari, hoc maximum; præsertim cum nullus alius erat consolator, sed omnes derisores. Quis vero Christum impiorum sputis conspurcatum, alapis cesum, cruore sædatum, in cælesti capite spinis perforatum, manib. ac pedibus clauis atrocissimè ligno crucis affixum, inter sceleratos ac latrones innocentissimum mortuum, de patibulo deposuit? sepulchralibus fascijs inuoluit: in tumulo recondidit? Maria & Ioseph. Maria deposuit de cruce filium suum de mortuû & lachrimis sacratissimû corpus eius abluir: Maria vixit vngueto prioso, illa inuoluit in sindone mûda, illa fascijs funeralibus mortuum cinxit, illa in sepulchro thesaurum inestimabilem recondidit, illa ut antea nascenti, sic morienti ubera misericordiar fragrantia Christo exhibuit. Erat autem ibi Maria & Maria Magdalenz, dum Ioseph accepto corpore, inuoluit illud in sindone munda, & posuit illud in monumento suo noto. Maria indiuiduus comes Christi: Maria Christo viscera sua misericordie, etiam in sepulchro præbuit: meliora sunt ubera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Soror autem ubera non habet. Nec mortuo pepercerunt, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, O barbariem & feritatem. Pharisei autem & resurgentem voluerunt manu armata militum, rursus capere & iterum Crucifigere. Domine, inquiunt ad Pilatum, recordati sumus quia seductor ille adhuc dixit viuens. Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in diem tertium. Et munierunt sepulchrum signantes lapidem, cum custodibus; obturauerunt & corda sua petrea, lapide obstinata malitiæ & crudelitatis. Maria ergo est mater misericordiar.

Desideratis adhuc plura? Vultis videre, si aliorum etiam necessitatibus subuenit? Si alijs ubera eius meliora fuerunt

Maria
sepeliuit
mortuû.

Mat. 27

Joan. 2. rûnt vino? Eamus in Chanam Galileæ ad nuptias illas celebres, vbi erat inuitatus Iesus cum Maria misericordiar Matre. Quid ibi euenit? Deficit vinum; sponsus & sponsa pauperes rubore & verecundia suffunduntur; Architrictimus turbatur, ministri frustra vasa perturant; hospites autem sitim patiuntur. Maria (vt Bernardus, post Augustinum, Hieronymum, Cyrillum, Tertullianum, Iustinum, Origenem, contra Chrysostomum quem libenter hac in parte amplexus est Oecolampadius. reliquit,) compassa est eorum verecundia, sicut misericors & sicut benignissima. Quid enim de fonte pietatis procederet, nisi pietas? Quid inquam mirum, si pietatem exhibent viscera pietatis? Nonne, inquit Bernardus, qui pomum in manu sua tenuerit dimidia die; reliqua diei parte non seruabit odorem? Quantum igitur viscera illa pietatis fecit, in quibus nouem mensibus pietas requieuit? Nam & ante mentem repleuit, quam ventrem; & cum processit ab vtero, ab animo non recessit. Compassa igitur misericordiar Mater, illorum necessitati filio suggestit & supplicauit, Vinum nõ habent, Q. d. Fili charissime, tu qui olim in deserto saxa in flumina commutasti, & populo sitienti venam fontis vitæ aperuisti; Tu qui olim Samsonem ex duris ossibus inebriasti; succurre & modo istorum paupertati; hydria istæ petreæ, sudent tuo iussu vitale poculum; vel de aqua insipida commuta vinum; exhilara istos conuiuas. Meliora sunt ubera Mariæ vino. Vinum enim illud quod a Christo filio vite vera præcibus suis extorsit, Maria, fuit vinum dulce & optimum, vt etiam Architrictimus probauit. Non fecit hanc supplicationem vt clarior filij gratia efficeretur; vt Chrysostomus & Oecolampadius cum alijs, asserunt. Humilitatem enim semper coluit nec unquã illã deposuit; semper cecinit respexit humilitatem ancillæ suæ: nunquam clarior sed semper vilior esse cupiuit. Nõ suggestit filio ut ambiat honorem Messiar, quasi velit esse socia administrationis officij, quod Christo Diuinitus mandatum erat, vt Brentius cum cætera turba Hereticorum calumniatur, non enim fuit ambitiosa. Caritas illa qua accedebat Maria, non inflatur, non erat ambitiosa, non quærebat quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi. Nõ expecebar esse socia admini-

Maria ne
cessitati-
b. aliorû
subuenit,

Supplicatio
Marię
in Chan-
na piera-
tis fuit
non arro-
gantia.

Supplicatio
Marię
in Chan-
na piera-
tis fuit
non arro-
gantia.

strationis; non enim precipit Christo sed suggessit, sed supplicavit. Fuit hoc actus misericordiae quem Christus non reiecit sed exaudiuit. Illud enim quod dixit Mater ministris, impleuit Christus, vinum in aquam conuertit. Illa autem verba quae videntur esse dura, quibus etiam suum errorem confirmant Mariae hostes. Quid mihi & tibi mulier? Non sunt verba reprehensionis & contemptus, sed mysterij; vt ex supranominatorum Patrum sententia Bernardus adnotauit. Sic enim pulcherrime vt in ceteris solet cofabulatur. Quid mihi & tibi mulier? Quid tibi & illi Dñe? Nonne quod filio & Matri. Quid ad illam pertinet quae, cum tu sis benedictus fructus vtrius ei? immaculata? Nonne ipsa est quae saluo pudore concepit, & sine corruptione te peperit? Nonne ipsa est in cuius utero nouem mensibus moratus es? cuius Virgineis vberibus lactatus es? cum qua iam duodecim annorum factus de Ierusalem descendisti, & eras subditus illi? Nunc ergo Domine mi, quid molestus es illi dicens, quid mihi & tibi mulier? Et responder. Non velut indignans, aut confundere volens Virginis Matris teneram verecundiam dixeris, quid mihi & tibi; cum venientibus ad te iuxta Matris praecipit ministris, feceris quod illa suggessit. vt quid ergo sic responderet? Propter nos, vt conuersos ad Dominum, iam non sollicitet carnalium cura parentum, & necessitudines illae non impediunt negotium spirituale. Quamdiu. n. de mundo sumus debetores nos esse constat parentibus; at postquam reliquimus nosmetipsos, multo magis ab eorum sollicitudine liberi sumus. Propter nos videt vt nobis monstraret exemplum. Venerat in terram mittere gladium, & diuidere filium a patre, & filiam a matre; abscindendum esse & oculum & manum & pedes, & non tantum parentes, vbi amoru Diuino, vel seruituti Diuinae offendiculum nobis praebent. Licet paruulus, docebat Heliodorum Hieronymus, ex collo pendeat nepos; licet sparso crine & scissis vestibus vbera quibus te nutrierat mater ostendat; licet in limine pater iaceat; percalcatum perge patrem; percalcatam perge matrem, & siccis oculis ad vestigium seu vexillum crucis euola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelē. Huc ergo gladium quo alios circuncidebat. docendo. Qui amat Patrem suum & matrem suam supra me non est me dignus; sua conuertit in viscera, & sibi ipsi facit quod credentibus est facturus.

Alias

Christus
durius re
sponderet
Matri in
Chana.
cur.

Spiritua-
les nō se
implica-
ri permit-
tant a Pa-
rentibus.

hom. 2.
Domini.
2. post
Epiph.

Alias rationes adferat alij, nos hac omnium communi fatemur dicentes, Mariam esse misericordiae affectu motā, non aliqua ambitione, vt maledici conuiciantur. Maria enim meliora habuit vbera quam vinum, fragrantia vnguentis optimis. Maria fuit misericors; Maria fuit Mater misericordiae, & quia genuit misericordiam; & quia misericordiae visceribus omnes feminas, omnes charitate flagrantes, Dauidem etiam & Abraamum suos parentes praecelluit. Sileat misericordiam tuam, o Beatissima Virgo, ille, vt Bernardi verbis concludam, qui te fideliter inuocatam in suis necessitatibus sibi sensit defuisse. Nos misericordiae tuae o benedicta, longitudo, profunditas, sublimitas non possumus satis praedicare. Nā longitudo eius usque ad nouissimum diem inuocantibus te subuenit vniuersis; latitudo replet orbem terrarum, vt tua misericordia plena sit omnis terra, sic & sublimitas eius Ciuitatis supernae inuenit restaurationem, & profundum eius sedentibus in tenebris & in umbra mortis obtulit redemptionem. Misericordiae igitur sinum cum aperias vniuersis, ecce nos miseri, respicere quoque nos digneris; multi ex nobis fame, alij siti spirituum moriuntur, refoue & refice nos misericordia tua. Alij spoliati sunt bonis operibus; impetra vester illam candidam distinctam coloribus virtutum. Quaedam in captiuitate Daemonis detinentur, tu quae es captiuorum liberatrix, eripere digneris. Nonnulli mortui fetentes in sepulchris vitiorum iacent; eleua misericordiae tuae manum, porrige auxilium, resuscita mortuos ad vitam spiritualem, vt hic misericordiam tuam experti in Caestem Patriasatis illam praedicare valeamus in secula seculorum Amen.

VITA.

VITA.

Fons hortorum. Puteus aquarum viuentium.

Cant. 4. cap.

CONCIO VNDECIMA.

In qua Virginem Sanctissimam, vitam seculis attulisse monstratur.

Deus nō
est causa
mortis
sed vitæ.

Deus author & origo bonorum omnium, licet vitæ & mortis Dominatum habeat, & clauis, vt Ioanni reuelauit, portet mortis & inferni: mortis tamen neutiquam, sed vitæ tantum principium est. Cum enim mori nihil est aliud quam deficere ab esse; ab illo a quo promanat esse & a quo res omnes habent esse, rationales creaturæ non possunt habere non esse. Talis autem est Deus uita suprema, vt tradidit Magnus Dionysius. & vita principalis vitæque omnis author: qui & vitam facundat, replet ac diuidit, vita per se viuens & super omnes vita, vita viuificans vitaque superior. Ex ipso siquidē, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ex ipso omnis rei procreatum est esse: per ipsius manus, cuncta plasmata sunt: in ipso constant & continentur omnia. Deus igitur mortis nullum, sed vitæ principium est. Fessus est hanc veritatem sapiens, dum hortatur homines, ne zelentur mortem in errore vitæ suæ, neue acquirant perditionem in operibus manuum suarum. Deus inquit, mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Creauit enim vt essent omnia & sanabiles fecit nationes orbis terrarum, & non est in illis medicamentum exterminij, nec inferorum regnum in terra. Vnde igitur mors? Iniustitia mortis est, ait, acquisitio; impij manibus & verbis accerserunt

Deus est
uita, qua
lis.

Mors un
de.

Apoc. 1.

lib. de Di
ui. nom.
c. 6.

Sap. 1.

runt

runt illam. Quomodo autem manibus accersierunt illam? Accersierunt manibus mortem corporis parentes nostri. Prohibuerat Deus illis in Paradiso constitutis, ne contingerent lignum scientiæ boni & mali. In quacunque, ait, die comederis ex eo, morte morieris. Præscierant serpentem astutum, misurum decipulam in arborem sub specie & pallio Diuinitatis: Quid fecit mulier cum viro suo? vidit quod esset bonum lignum ad vescendum, & pulchrum oculis aspectuque delectabile; & tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo qui comedit? Manibus igitur suis accersierunt illam mortem corporalem. Postquam enim comederunt de ligno vitæ, eiecit eos Deus de Paradiso voluptatis, & collocauit Cherubin ante fores eius; insuper & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ; veritus ne forte mitterent manum suam, & fumerent etiam deligno vitæ, & comederent, & viuèrent in æternum. Accersierunt manibus suis & mortem animæ. Iniustitia enim mortis est acquisitio: homo per malitiam occidit animam suam. Dederat eis Deus gratiam quæ esset quasi spiraculum, & vita animæ: quod enim anima est corpori, hoc gratia & Deus est animæ. Anima est viuificans corpus; & ideo recedente anima, corpus quoque dissoluitur & moritur: Gratia quoque est viuificans animam, & ideo recedente gratia, anima quoque morte sua occumbit. Iniquitatem meditati sunt contra Deum: superbia & auaritia, & ambitione ebrij recalcitrarunt Deo: morte illa quam Susanna acerbiore morte corporis estimabat, Melius est inquit, mihi incidere in manus hominum quam præuaricare legem Dei, hoc enim si regero mors mihi est, si autem vobis contra omne fas & legem, & pudorem, & fidem acquieuerō, non mors mihi est, sed non effugiam manus vestras. morte inquam ista obierunt. Deus autem mortem hanc non fecit, vult enim omnes homines saluos fieri: Deus intentator malorū est, ipse enim ne minem tentat, vnusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus; deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. Deus neque coegit, neque persuasit, neque inclinavit voluntatem, neque dedit occasionem, vt parentes nostri, & nos in iniustitiam operemur, & amittamus gratiam, & morte

Mors a
nimæ un
de.

Deus nō
est causa
peccati.

Mors se-
cunda.

morte prima moriamur. non enim delectatur in filiis nequā odio est Deo impius & impietas eius, impij manibus suis accersierunt eam. Accersierunt etiam manibus suis mortem secundā, quæ est immortalis in inferno; vbi præ dolore vocabūt mortem & fugiet ab eis; vbi præ siti vorabunt linguas suas; vbi clamabunt ad montes, Cadite super nos & abscondite nos a facie sedentis super thronum & ab ira Agni, quoniam quis poterit stare? vbi audient sententiam iudicis, timidus autem & incredulus, & execratis & homicidis, & fornicatoribus & veneficis, & idololatriis & omnibus mēdacibus, pars illorum sit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Deus hanc mortem non fecit. Delitiæ enim eius sunt esse cum filiis hominum. Non delectatur in perditione malorum, sed in abscondito lachrymas fundit super pœnis eorum. Heu me, inquit, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea; a facie superbiæ, plorans plorabit & deducet oculus meus lachrymam.

Isai. r.
Hler. 13.

Mors igitur siue animæ, siue corporis, siue totius hominis, non est a Deo sed ab impietate. Hoc idem testatus est ipse Deus. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita uiuet & non morietur, omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. In iustitia sua quam operatus est uiuet. Nunquid uoluntatis meæ est mors impij dicit Dominus, & non ut conuertatur a uijs suis & uiuat? Deus mortem non fecit, Deus non est principium moriendi sed viuendi, Deus est vita animæ, corporis, atque hominis, Deus est vitæ omnis author, qui & uitam facundat, replet ac diuidit. uita per se uiuens & super omnes uita, uita uiuificans uitaque superior.

Ezech.
18.

Sed animaduerto, uos omnes a me tacita interrogatione perquirere. Deus est a quo primum initium uitæ communicamus, & Deus est in quo & a quo anima, corpus, & homo in tege uiuit. Post peccatum Adami, quo nam modo uiuificat aiam? quō uiuificat corpus? quō uiuificat hominē? Quonā pæcō post lapsum primorum parentum uitam fecundat, replet, ac diuidit? An uero eodem modo, ut ante in Paradi-

so?

Deus
quomo-
do uitam
tribuit
hominib.

Thren.

so. Certum est quod non eodem. Nam illic uiuificabat corpus per vsum ligni vitæ ne moreretur; omnibus autem nobis clausa est paradisi ianua. Illic animam per gratiam in qua creabat illam, uiuificabat, modo autem omnes in peccatis ut nascimur, sic concipimur. Illic hominem ab interitu vindicabat iustitia originali: nullus autem nostrum amplius habet illam, omnes sumus spoliati stola innocentia. Ad quem ergo modum? Nobiliorem certe, meliorem & perfectiorem. Sed dicas orō ad quem? Hieremia lamentationes dum reuoluebam, hunc quæstioni satisfacisse illum video, dum solabatur populi & suas miseras, dicens. *Lapsa est in puteum uita mea.* Lapsa est in puteum uita mea. Hoc pacto me & populum meum uiuificauit, quia lapsa est in puteum uita mea. Quid ais? me & populum meum uiuificauit, quia lapsa est in puteum uita mea? Potius dixisset. mortem accersui, quia lapsa est in puteum uita mea. An nō omnium nostrum uita infixata est in limo profundi & non est substantia? uenimus in altitudinem maris, & tempestas demersit nos, intrauerunt aque in animam nostram? Quid ergo. me & populum uiuificauit, quia lapsa est in puteum uita mea? Quasi uero de puteo aliquo, uel de cisterna uel de fonte uitam hauriamus, & ut aquam bibamus, & exinde animam & corpus & hominem ad immortalitatem seruemus? vbi nam sunt tam uiuidae aquæ? vbi nam terrarum sunt adeo optati putei, adeo desiderati fontes, ut illic oēs curramus & mortē hanc cum immortalitate commutemus? Quis tales nos felices inuenit? quis tales puteos effodit? Iacob an Isaac, an uero Abraam? Scimus ex ipso Christo, de illo puteo. Iacobi quem lætabat Samaritana; (quod etiam de fontibus Isaac, & Abraam, & omni genere aquarū uerum est.) si quis biberit ex hac aqua, sitiet iterum. Aqua ista in perpetuum, nec est solū corpus, nedicam animam & hominem quorum vitæ nihil confert, uiuificare nō potest. De illo. n. puteo bibit Iacob; his aquis inebriati sunt omnes nostri Patres: & tñ & Iacob & illi mortui sunt. Scimus esse multos fontes, quorum aqua mortē, & infirmitates insanabiles adducit; uel unum qui uitam perpetuam adferat nunquam uidimus. Quid ergo, me & populum meum uiuificauit, quia lapsa est in puteum uita mea? Ast magis quā uerum est, quod nos omnes uiuificauit, omnia

Putei
aquæ ui-
uificatis,
quomo-
do.Iog. A.
et aliorum
scd.

uitam

vitam aīa, vitam corporis & vitam hominis contulit; quia lapsa est in puteū vita nostra. Quia Deus ille qui est vita suprema & principalis, viteq; omni author; Deus ille qui vitā fecundat, replet, ac diuidit; Deus ille qui est principium omnis esse & corporei & gratuiti seu spiritualis, & humani, inclinauit cēlos & descendit. sed quonam descendit? In puteum. Infixus sum, (vociferabatur Deus ipse ad Deum inquiring) in limo profundi, & non est substantia. Quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse equalem Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Descendit in puteū illū Patriarcharū, Regum & sacerdotum. In Puteum quem Patriarchæ Abraā. Isaac & Iacob, Reges Dauid, Salomon, Iosias; sacerdotes, Ichonias, Salathiel, Eleazar: & plures alij effoderunt. Ex quo Abraā bibit, & desiderauit videre diem Di; Ex quo Iacob refocillabatur ipse & filij eius, & familia eius. Ex quo Dauid aquā optatam est siti moreretur, obtulit in sacrificium. Descendit in puteū altū illū per humilitatem: rotundum per amorem: perfectum & solidum per fortitudinem; cuius os grandi lapide claudebatur uirginitatis; scaturientem plenitudine gratiarum. Descendit immoto lapide integritatis uirginalis, Spiritus sancti su perueniente potentia & uirtute Altissimi obumbrante. Descendit & lapsa est uita mea, illa que de se denūciabat, ego sum uita ueritas, resurrectio & uita: descendit in uterum uirginis Mariæ, in puteum hunc Altissimum. Et quia lapsa est in puteum uita mea; ex hoc emanant riuus & flumina aquarum uiuentium, qui bus me & populū meum uiuificauit. Quia lapsa est in puteū uita mea; inde uitā fecundat, replet, ac diuidit in uitam corporis, uitam animæ; & uitā hoīnis. Quia uita nostra descendit in uterū uirginis sanctissimæ; inde uitā habet anima, corpus, & homo. *Fons hortorum, puteus aquarum uiuentium* iure Beautissima Maria est nuncupanda. Hic enim puteus, hæc uirgo protulit nobis uenam uitæ; genuit nobis uitam, Deum nostrum; profudit copiam aquarum uiuentium quæ uiuificauit Animas, Corpora. & homines credentes in Christum. Hunc puteum in Spiritu uidit profugus Iacob Patriarcha: Profectus ergo Iacob uenit in terram Orientalem, ait scriptura. & uidit puteum in agro tres quoque greges ouium accubantes iuxta eum: nam ex illo ad aquabantur pecora & os eius grandi lapide claudebatur. *Vidit*

Maria puteus aquarum uita omni processit.

Christus descendit in puteū.

Allegoria fontis Iacob.

Gen. 29.

dit Iacob puteum in agro in terra Orientali: & beata uirgo, puteus hic aquarum uiuentium, non in terra Occidentali. Illic auster & stridor dentium; illic etiam Diuites ne guttam aquæ ab Abraā possunt impetrare; illic sunt Phlegetonis sordida & mortifera aqua. nō est illic puteus aquarum uiuentium, in terra illorum qui occiderunt seu occubuerunt in inferno: puteus hic non in terra occumbentium, ubi terribilissimæ tenebræ & mortis umbræ omnia opernerunt collocatus est, sed in terra Orientali; ubi gratia lumen in corde cuiusque oritur; ubi a somno mortis anime, qui uis resurgere potest; ubi sol iustitiæ nullum non illuminat. Puteus ille Iacobi grandi lapide claudebatur: & Beata Virgo puteus hic aquarum uiuentium, os grandi lapide, pretiosa petra uirginitatis clausum habebat. Quomodo inquit fiet istud, quomodo uirum non cognosco? Quomodo in me uita Deus descendet, & ex me nascetur: quia ego uirum cognoscere nolo, & uirginitate perpetua os uteri mei conclusi. Sed de hoc alibi. Puteus ille Iacob fundebat aquas uiuas: & Beata Virgo est puteus aquarum uiuentium, Ille enim qui ex ea carnem accepit est resurrectio & uita. Illud uerbum caro factum, uita est & lux hominum. In ipso ait Ioannes, uita erat, & uita erat lux hominum. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet. Si quis sitit, ueniat ad me & bibat; Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aqua uiuæ. Qui biberit, ex hac aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ uiuæ salientis in uitam æternam.

in Euan. circa Fes. Natiuit. Mariæ.

Et audebit adhuc impiū os Lutheri, cū sua turba Bidenbachio. Osiandro. Herbrando Caluino insultare uirginis Mariæ. Quis inquit hoc cōmode interpretabitur, quod Maria sit uita? nōne hoc inquit ē Christi gloriæ detrāhere, quod creaturæ tribuimus ea que Dei sunt, eiq; soli comperunt? Ecce nos commode interpretamur, quod Maria est uita, quia genuit uitæ auctore: quod Maria est uita, quia est causa uitæ nostræ: & quia uitæ seculorum attulit ecce nos cōmode interpretamur, quod Maria est uita, quia est puteus aquarum uiuentium. Ecce nos gloriæ Christi nihil detrahimus, neque ea que Dei sunt ei tribuimus: quia alio modo Christum & Deum uitam dicimus, & alio Mariā. Deū & Christū appellam' uita suprema & principale, uita que

Maria, uita est quomodo.

21903

vita que omnis authorem: Virginem autem vitam secundariā vitęq; nostrę auctricem. Quasi vero hoc sit Diuina creaturę tribuere? Deo propriū est nomen Fons. Sitiuit anima Davidis ad Deum fontem viuū; at tamen Christus credentibus pollicitus est, quod ventres eorū sunt fontes, de quib. fluent aquę vitę. Deo proprium est nomē vita. Igitur Paulus Diuina tribuit hominib. dum quosdam vitę nomine dignatur? Paulus igitur Dei glorię detrahens idololatrā fuit? Obturerat impiū guttur; cesset blasphemā lingua, inuolare in laudes sanctorū detrahēdas. Maria est vita. Maria puteus aquarū viuęntium. Sed ad priora regrediamur. *Circa puteum Iacobi accubant tres ouīū greges, & ex eo adaquabantur cuncta illa pecora.* Circa puteum hunc aquarū viuęntium Beatam Virginem, accubant tres greges. Animarum. s. Corporum & Hominum. Ex hac enī aqua quam profudit Maria, viuificatur Animę: viuificatur Corpora: viuificantur & ipsi homines compositi ex animā & corpore. Christus filius Virginis est vita Animarū nostrarū: est vita corporū nostrorū: est vitā omnium hominū. Per Christum viuificantur animę nostrę. Dixerim quod illud quod est anima corpori, est animę gratia Diuina. Anima est viuificans corpus: quod ex eo liquet, quia recedente animā corpus dissoluitur & moritur, nullum motum, nullū sensum, nullas operationes vitales habet; non oculus videt, non auris clamores audit, non nasus ēt muscum & balsamū odoratur, nō lingua gustat & comedit, non pedes ambulāt non manus operantur, non corpus ēt si flamas torrentes admoneas, ēt si in frustra diuidas sentit: omnia horrōre, oīa tabie deturpata iacēt. Interroges cū clamore valido; nihil respōdet. Pro mitas honores, dignitates, diuitias delicias, voluptates; nihil optat, nihil de illis cogitat. Quare? quia Exhibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam, & ideo in die illa peribunt omnes cogitationes eorum: quia omnia ista vitalia corpus operabatur propter animam: quia Anima viuificabat corpus. Hoc idem officium præstat gratia Dei animę nostrę: ut expertus Aug. dicebat. Nescio inquit quid spiritualiter & corporaliter in nobis facit Deus, quod nec sonus sit qui percutiat; nec color qui oculis discernatur, nec odor qui naribus capiatur; nec sapor qui faucibus indicetur, nec durum & molle quod tangendo sentiatur:

&

Tres greges accubantes ad Christū & Mariā. Comparatio corporis & animę mortuę.

Gratia viuificat animā, & anima corpus.

Sup Ioā.

& tamen aliquid est quod sentire facile est, explicare non possibile. Quod sentire inquit facile est. Quomodo autem sentire facile ē, hęc vitā q̄ gratia Dei in anima nostra operat? ex operationib. quas hō perficit in gratia, & ex statu animę in gratia uiuendum est: quia ut D. Thomas ad mentem omnium Philosophorum aiebat. Vita in sensuum officijs & actibus cōsistit. Viuere enim inquit Philosophus, principaliter est sentire & intelligere. Quid igitur anima in gratia perficit? Quasnam operationes vitales exercet?

1. Par. q.
18. a. 2.
2. Cor. 3.

Anima in grā cōstituta, oculis intellectus primo uidet uerū Diuinum. Homo. n. sine gratia, ut aiebat Paulus, non est sufficiens cogitare aliquid ex seipso, quasi ex seipso. Homo sine gratia, est uelut in carcere obscuro sine lumine; ubi neque quod eundum, neque quā exeundum, nec quid agendum, neque quibus in periculis in medio serpentum, & horribilium Draconū existat cognoscit: sic homo sine gratia, nescit quid faciendum, quinā fructus pænitentię operandi; quid credendū; quā uia & quo itinere ad uitā eundū; inter quę discrimina in peccatis sit, cauendū Gratia est lumen Diuinū quod oculus mentis illustrat, uidet, quid credendum. Caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus uidet quid agendum. Fructus enim lucis huius dixit Paulus, est in omni bonitate & iustitia & ueritate. uidet quod eundum. Nemo potest uenire ad me, nisi Pater meus traxerit eū. Gratia Dei est splendor oculorum animę, in quod omnia Diuina quę nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt contuetur. Exercet deinde alteram operationē uitalem animā in gratia, dum uoluntate sua diligit Deū super omnia. Homo enim sine gratia, quomodo diligit Deū manifestum est in peccatorib. quorū alij turres fabricant Babelis, ut Deum exarberent Cælo per superbiam; alij auaritię idolū; cum suis crumenis loco Dei in Altissimis statuere uolūt. alij Deum in suo uentre collocarunt alij in fornices meretricum, prohdolor, Deum suum, adegerunt. Et ut cōmuniter dicimus de omnib. peccatoribus, quomodo diligant Deū. Qui diligit me, inquit Deus, mādāta mea seruabit. Præcipit Deus. Sācti estote: quia sanctus sum: illi Peccatores sumus, quia peccata nobis placēt: Sāctitatis nomē exosum nobis est. Præcipit Deus. Quę fursur sunt quærite; nō q̄ super terrā: Peccatores autē dicūt. Quę

Operatio nes animę exgratia. Cognitio ueri.

2. Dilatio Dei.

Peccatores surdi.

N supra

supra nos nihil ad uos. Vocat Deus & præcipit intrare ad Cænam illam perpetuo duraturam: Peccatores autem, vilam emi & ideo volo videre illam, uxorem duxi, nolo venire: Magis placet villa, magis sapit uxor quam Cæna, quam Cælum. Præcipit Deus. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota aia tua: & ex tota fortitudine tua: Peccatores totū cor & totam animam dederunt mundo & carni; totaque fortitudine diligunt vanitatem, Non videmus amore captos? hi namque carnis amore quot mala perferunt? quot tamē officia faciunt? alapis verberibusq; cæsi, irrisi, innumeris iniurijs laceffiri, blādo tamen morbo comprehensi, omnia sibi tranquilla & felicitia arbitrantur, dū vel semel suauē aliquod & placitum inde accipiant, priorum omnium obliuiscuntur. Omnia secunda proueniūt, siue paupertas, siue morbi, siue quodcunq; aliquid vel modestissimū, vitā suā miserā vel beatā ex pellit: affectu ducūt; neq; humanā gloriā, neq; infamiā curant, sed & contumelias, & omnia magna cum voluptate pp illius amorē facile tolerāt; & si illa maledicat, si in faciem in spuat, rosas aspergi se putent. Videmus deinde pecuniarū siti laborātes: hi quid non faciūt? laborant, currunt, nauigant, inimicitias lubeunt, rapiunt; ciuitatū perstrepuunt, conferunt rixas, contentiones perpetuas texunt, ad mortuos vsq; impias extendunt manus, inter parentes & fratres scruunt, omnia iura naturæ ac præcepta Dei & omnia prorsus violant. Quemadmodum aduersi ac furentes venti si in mare placidum irruunt ipsū funditus vertunt, adeo ut arena profundi supernis misceatur undis; ira & pecuniæ cupidi, omnia penitus miscent; neminem, qui eiusmodi est, amicum nouit. Quid autem amicum dico? ne ipsum quidem scit Deum. Alijs autē utriusq; irretiti qua fortitudine illis fertiant? verū est de illis dicere. sicut equus impetu currit ad plū, sic isti ad uitia. Homo sine gratia nō potest diligere Deum; Gratia est ille carbo ignitus qui a Filio quodam hominis, apud Ezechielē spargitur super corda humana, quo succensa, ardent amoris flama: Gratia est ille ignis Diuinus, frigida corda humana succendens.

Velle & perficere bonum.

Est & tertia operatio quam anima perficit ex gratia, velle. & perficere omne bonum. Scitū est illud Saluatoris, sine me nihil potestis facere. Notum est & illud Paulinum. Non est

uolen-

Rom. 9. & 7.

uolentes uelle, neque currentis currere. Non quod uolo bonū hoc facio, sed quā nolo malū hoc ago. Si autē quā nolo illud facio, iā non ego operor, sed quod habitat in me peccatum. Peccatū est cathena quēdā qua ligantur animę manus; ne exercitiū operū bonorū faciat. Funes peccatorū, circūplexi sunt me dicebat Psaltes. Gratia autē Dei soluit cōpeditos, & ad operandū excitat. Omnibus plus laboraui (se laudabat Paulus) non autē ego sed gratia Dei mecū. Est & alia rursus operatio animæ ex gratia: i. consurgere ad perfectionē talē, ut possit mereri uitā æternam. Non sunt enim condignæ passionēs huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis: Homo extra gratiam, potius ignem æternum inferni, quam gloriam Cælorum meretur. Gratia autem Deificans hominem, opera quoque illius Deifica producit, quibus sese attollere supra se potest, & dicere. Bonum certamen certauī, cursum consumaui fidem seruaui; De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddit mihi Dominus in illa die iustus iudex. Est & alterū opus quod perficit anima per gratiam. i. resurgere de statu peccati, Homo enim dum in peccatum labitur, ac si in profundam foueam caderet, ex qua redire sua ui non ualet: Gratia uero est manus Dei, quæ erigit elisos. Gratia est Angelus, qui excitat dormiētes ex somno peccati; qui resoluit cathenas prauæ consuetudinis, qui educit de tenebris & umbra mortis, Breuiter, si aliquis credit ea quæ sunt ad uitam æternam necessaria, qui ea ipsa quæ credit aliquando pie contemplatur; qui auribus suis Diuina eloquia utiliter audit; qui spiritualium rerum quas assidue tractat aliquem gustum & suauitatem percipit; qui manibus suis prompte opera pia & religiosa tractat, & operatur; qui uitam suam ad regulam Diuinam instituit; qui detestatur peccata; qui pedibus suis nunquam ad malum currit, qui remorsum conscientię etiam de ueniali peccato sentit; qui bonum testimonium habet a proximis suis; qui terrena contemnit ut stercora; qui anhelat ad spiritualia; qui desiderio tenetur Cœlestium; qui opus dignum uitæ æternæ exequitur; totum hoc a gratia Diuina prouenit, sine Diuina gratia nihil potest homo facere. Gratia est uita animæ. Quis autem gratiam hanc influit in animas nostras nisi Christus? Quis est largitor gratiarum, nisi uerbum Virginis

4. Meritum uitæ æternæ.

5. Resurgere a statu peccati.

Christus confert gratiam.

N 2 filius

filius? Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta. De plenitudine Christi omnes accipiunt. Christus est, qui dicit; effundam super vos aquam mundam, & mundabitur ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis idolis vestris mundabo vos. Christus est qui sedens super puteum dicit, Omnis qui bibit ex hac aqua sitiet iterum; qui autem bibet ex aqua, quam ego dabo ei non sitiet in eternum: sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquae salientis in vitam eternam. Christus est qui in nouissimo festiuitatis magno die stetit, & clamabat dicens. Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquae viuae. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est, Hac aqua refrigerat & confortat animas; Hac aqua reficit & viuificat mortales, propter ebrietate huius aquae, animae miranda cognoscunt, miranda credunt & operantur, Hac aqua resuscitat mortuas animas ad vitam, Hac aqua sustulit archam animarum super montes Caelestes. Hac aqua restinguit ardorem somitis. Ros ob vias ardori, humilem efficit eum dixit Ecclesiastes, Hac aqua sordes abluit animae; sterilem operum bonorum terram fecundat. Christus igitur quia viuificat animas ille n. est via veritas & vita, Virgo sanctissima est puteus aquarum viuentium. Vtinam nos quoque, hanc vitam quandoque viuere incipiamus, Vtinam aliquando etiam nos hac aqua saluari aspergat; Dicam melius. Vtinam aliquando etiam nos in hac aqua saluari immergat & submergat; quia tantopere aqua turbida Aegypti nobis placuit, vt hanc salutarem reiecerimus, & ideo multi ex nobis mortem animae non sentiunt, atque in morte animae vitam viuunt corporam. Quanti enim ex nobis sunt, qui nullos actus vitales operantur? Quanti, quibus vita spiritus mortis imaginem praefert? mors vero ipsius delitiae aestimantur? Morituro corpori quod tandem in cineres resoluatur quandoque, quid ad conseruationem non facimus? Medicos accersimus, supplicamus, sumptus maximos expendimus, amaras potiones bibimus; si in super ignis vltio admouenda est, sustinemus; si pes vel manus abscondenda, vel oculus eruendus propter salutem corporis, annuimus. Anima immortalis moritur, nihil curamus, sed in sensibiles sumus. Dicam maius, infirmatur brutum aliquod

Ioan. 1.

Ezec. 36.

Ioan. 4.

Ioan. 7.

Eccl. 43.

Aquarum
 gratia
 gratis
 tus.

Hominum
 stupor. &
 crudeli-
 tas in ani-
 mam.

irra-

irrationale, equus vel etiam canis, quot curas? quantas expensas? quam diligentiam anxietatem, & sollicitudinem non adhibemus? Nostra, nostra anima incorruptibilis, mortua exanimis in sorde vitiorum iacet; nostra anima misere per peccatum fauciata, & a dignitate sua deiecta, odibilis Deo, Angelis exosa, a Paradisi regno proscripita, quin et homini bono inuisa; nostra anima tot mala sustinet, tantisque cruciatibus diuexatur, vt non ignes, non gladij, non cruces, non cathastæ ardentes, non quicquid terribile est tatos vt peccatum, dolores animae inferre potest, & nos nihil sentimus, nihil curamus. O crudelitatem, o stultitiam. Ac si corpus sit pretiosius quam anima: ac si animal rationis expertus, sit nobilior quam anima: ac si cum irrationalibus nobis in Caelis vel, ò infelicem euentum, in inferis viuendum sit. Velim o Deus alme, qui es lux vera illuminans omnia, vt quandoque tenebras animae meae illustres; & non meae solum, sed & omnium qui in umbra mortis huius sedent; vt tandem agnoscere possimus, deformem statum animae nostrae mortuae; vt tandem percipere valeamus, quam dulce & quam optimum viuere tibi, & non peccato. viuere enim peccato est viuere Dæmoni, qui est suggestor peccati, viuere peccato; est in sanire. In hac enim vita, aiebat Chrysostomus, nihil ab insanientibus differunt ij qui vitam terrenam viuunt; videntur diuicijs affluere, cum nullis affluent; in delicijs esse, cum non sint: neque ante se deceptos intelligunt, quam ab insania liberentur. Viuere peccato est viuere vitam ignominiosam. Nihil enim peccato turpius, nihil ignominiosius est. Et si ad turpitudinis rationem referatur, tolerabilius est nudos quam in peccato & scelere deprehendi; Illud enim non ita in culpa est; interdumque paupertatis gratia contingit, eo autem qui peccatorum sordibus inquinatur, nihil obscenius, nihil contemptu dignius. Veniat nobis oro in mentem, & diligenter consideremus, eos qui rapinae & cupiditatis causa in iudicium vocantur, quam obsceni? quam ridiculi appareant? cum omnia turpiter & iniuste fecerint, omnes sefellierint, in omnia temere prolapsi sunt. Nos vero tam misere, tam infeliciter vitam agimus, vt vestem praeposterè indui non patiamur, immo alios se id faciant reprehendimus: cum vero & nos & proximi nostri, capite ambulemus, non aduertimus. Quid n. eo turpius

Hom. 5.
 in Ioan.
 c. 1.

Viuere
 peccato,
 insania.

N 3 pius

pius qui assidue meretricios petit forniceos? Quid contumeliosus? quid maledico? quid inuido risu indignius? Sed quamobrem non tam hæc turpia, quam nudus ambulare videatur? Ex consuetudine, vnde nemo vnquam sua sponte nudus ambulare consuevit; illud autem omnes omni tempore & sane confidenter audent. Viuere vitam peccati est viuere inferno seu ad infernum. Fluuus enim ebulliens, flamma succensa, cathastæ horridæ, & mille mortes immortales, paratæ sunt viuentibus, dicam melius, morientibus in peccato. Et nos tamen risui delictisque vacamus. Viuere autem Deo vita animæ, quam dulce quam decorum sit? velim o Deus vt tu ipse aperias nobis venas fontis vitæ, & bibamus; gustemus quantum sit bonum, viuere de te, viuere in te; viuere enim Deo vt aiebat Paulus, est dilectio, læticia, & pax. Est dilectio; quia nullum bellum, Est læticia, quia nulla tristitia. Est pax, quia abundantia pacis: neminem reuereri necesse est, neminem formidare cum hanc vitam viuimus; non inimicum, non insidiatorem, non æmulum, non riualem, non paupertatem, non morbum, nihil denique humanum. Viuere Deo, est habere communia bonæ cum Deo Dominatur Deus. Angelorum? viuentes Deo quoque per primitias itidem. In sede regia sedet Deus? sedebunt & viuentes Deo. Consuscitauit enim & confedere nos fecit ad dexteram Dei. Gloria æterna perfruitur Deus? fruuntur & viuentes Deo. Iudicat nationes Deus? viuentes Deo Angelos etiam iudicabunt. Vita æterna bonorum omnium repleta uiuit Deus? viuentes Deo eandem vitam participabunt. Quid ergo tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Nili aqua semper est turbida, plena Cocodrillis, serpentibus atque draconibus nociferis & venenosis; mundi aqua est eiusmodi, quod mortem affert non vitam: aqua autem quam ego do, vitam & vitam iucundam. Mundi aqua est turbida, per illum inferni chamelum turbata. nihil hic clarum, nihil illustre nihil pacificum, omnia confusa & conturbata. Mundi aqua plena est mortiferis serpentibus. Quicquid in mundo degustare velis omnia insidijs, mortibus omnia plena. Draco ille pestifer toxicum suum, vbique sparfit, vt nihil reperire possis in quo tibi non mortis poculum subministrer: nullam experas voluptatem, in qua ille delitescens non uenenatum efferat caput, teque morsu

Viuere Deo, omne bonum.

morsu conficere non perquirat: Quid ergo vis in via Aegypti vt expetas calicem mortiferum? Cur adeo stupidus, vt memorem tetrum serpentem, in poculo mundi nõ effugias? Quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Obstupescite celi super hanc stultitiam, & ignominiam nostram. Dereliquimus fontem aquæ uiuæ, & fodimus cisternas & cisternas dissipatas, quæ continere non ualent aquas. Non aliud dicere hic uolo nisi vt concedatis mihi, hoc in loco Apostolicum illud in medium asseram. Sicut exhibuistis membra uestra Serpenti immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra uestra Seruire iustitiæ in sanctificationem. Horretis forsitan, audientes tantam me à uobis dilectionem in Deum & iustitiæ vitam exigere, quantum uiximus peccato? Sed & ego horreo, quod nec tantum uiuimus Deo. Per uestram uos salutem obtestor vt illa auuiditate, qua Dæmonis poculum expetiistis, eadem auuiditate saluatoris laticem exoptate. Quam sitim mundanorum habuistis, qua cupidine in aquas turbidas & mortiferas exarsistis, quo studio ex cisternis dissipatis haurire conati estis, quantum denique uenenatæ aquæ vel haussistis vel ebibistis, tanta cupidine, tali desiderio, tantum uiuificantis aquæ ex hoc puteo præalto exhauriatis & ebibatis. Sed prosequamur: viuere iniquitati viuentibus nihil boni affert, sed turpitudinem, ignominiam, & contumeliam. Deus autem cælum & Cælestia bona nobis proponit, & in filios & unigeniti fratres nos adoptauit, & viuentibus sibi multa largitur, & mortuis resurrectionem, & tot & tanta daturum pollicetur, quanta ne animo quidem complecti possunt; & adhuc ei tanto studio viuere reculabimus? Viuere iniquitati est grauius, quam mancipium esse, Deus autem, inquit, sibi viuentibus; iam non dicam uos seruos sed amicos, & maiori fortitudine atque sollicitudine illi non uiuemus? Beata igitur uirgo est puteus aquarum uiuentium. Per illam siquidem aquæ uiuæ profluxerunt per quas emortuæ uiuificantur animæ. ¶ Per Christum uiuificantur corpora, ut promittebat Paulus. Si spiritus eius qui suscitauit Iesum a mortuis habitat in uobis; qui suscitauit Iesum a mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra, propter inhabitantem spiritum eius in uobis. Christus autem suscitauit seipsum a mortuis; Christus seipso, uiuificauit corpus suum. Animam aiebat

Rom. 6.

Rom. 8.

Resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis.

ille meam pono, & habeo potestatem iterum sumendi eam. volui dicere, quod per Christum suscitabuntur ad uitam immortalem mortalia corpora nostra. Non minus docta quam certa est sententia Philosophantium. Primum in quocunque ordine, est causa reliquorum illius ordinis. Primum in ordine lucidorum quod est sol, est causa reliquorum lucidorum; a Sole etenim splendidissimo, & Luna, & Lucifer, & ceteræ stellæ, lumen communicant, & solis lumine elucet. Primum in ordine calidorum quod est ignis est causa omnium calidorum; ab igne enim omnia calefacta calida sunt. Primum in ordine generantium homines, qui est Adam, est causa omnium hominum. Primum in ordine morientium hominum, qui est primus parens hominum; est causa mortis omnium hominum. Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, Primum quoque igitur in ordine resurgentium hominum qui est Christus (Ipse enim est primogenitus ex mortuis, ipse est primitiæ resurgentium) erit causa resurrectionis omnium corporum. Nunc autem Christus, vt Paulus docuit, resurrexit a mortuis primitiæ dormientiū, quoniam quidem per hominem mors & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur: Christus aqua gratiæ suæ irrigabit virgam aridam, adustam, & dissolutam corporis nostri, & illa rursus reuifescet atque germinabit vt liliū. Christus imittet spiritum in ossa arida, & viuent. Christus super extendet cutē & coniunget ossa ad ossa, superinduet carnibus, influet sanguinem, insufflabit vitalem spiritum, infundet gratiæ rorem & viuent. Christus, seminatū in corruptione, restituet in incorruptionem. Christus, seminatū in ignobilitate, restituet in gloriam. Christus, seminatū in infirmitate, restituet in virtutem. Christus, seminatū corpus animale, reddet spirituale. Quia ergo per Christum viuificantur corpora, obeam rem Beata virgo est puteus aquarum viuentium; ex illa n. profluxit aqua salutaris, qua nostra mortalia corpora aspersa, vitæ immortalis redduntur. Per Christum viuificantur & homines. Hæc est n. vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Christus cognitione sua viuificat

Rom. 5.

1. Cor. 15.

ficat Beatos, apud te est fons vitæ indeficientis, & vitæ beatæ; dum inebriabimur ab ubertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ potabis nos; dum in lumine tuo uidebimus lumen. Hæc est uita æterna; ecce idem est quod dicit Propheta, Apud te est fons vitæ; ut cognoscant te Deum et me Iesum Christum; ecce & in lumine tuo uidebimus lumen. Propter te (ita Chryostomus introducit Christum nos alloquentem,) spūta & alapas pertuli, memetipsum gloria exui, dimisso Patre ad te ueni, odientem atque auersantem me, neque audire uolentem nomen meum, persecutus sum; ut tenerem te, uniuersum tibi mihi atque coniunxi; Dixi, me comede; me bibe; & in terra tibi connector, & in cælo te habeo. Ex me uiue, mihi iam uiue, de meo fonte inebriare, uita mea uiue. Ego sum resurrectio & uita, resurrectio corporis tui, & uita aîæ tuæ. Tam salubres igitur aquas cum nobis sanctissima uirgo profuderit, non ergo puteus aquarum viuentium appellabitur? Non fontis uitæ nomine illam dignabimur; Vitæ nomen non ei tribuemus? Si puteus est, & non cisterna dissipata, si uiuentium aquarum puteus est, si est fons, & fons vitæ indeficientis, adhuc in dubium an vitæ nomen ei congruat vocare pergeris? Vita est Beatissima Deipara, ex ea enim poculum immortalitatis emanauit, Hæc petra laticem morienti populo limpidissimum uomuit. Hæc Virgo obubrante uirga uirtutis Spiritus sancti, ut olim petra in deserto percussa, fudit nobis aquam uiuentem, a sede maiestatis splendidissima orientem. Si uero tam suaves protulit aquas Maria, adhuc illas delibare respuemus? Gustate, gustate, quoniam suauis est Dominus; uinum hoc melius est illo, quod primo in mensa Ecclesiæ posuit. Gustate quia suauis non amarus, totus dulcis & delectabilis & suauis est Dominus. Accedite ad hunc puteum & loquimini ad illum, ut etiam alloqui iusserat Moyse Petram. Loquimini ad Petram, & illa dabit uobis aquas. Loquimini potius ad hunc puteum; puteus enim iste uiuus est, petra autem erat, insensibilis. supra hunc puteum astat Rachel pulcherrima, & uenusta aspectu anima Mariæ, loquimini ad illam, & dabit uobis aquas uitæ. Si aliquis uestrum uult oculorum mentis infirmitatem curare & aspicere, quidnam credere; quid agere; qua uia ad Cælos ire; loquimini ad hunc Puteum & ad hanc Rachel, & illa dabit uobis aquas

hom. 15.
in 1. ad
Timot.Allegoria
petræ
& Rach.

Si

Allusio ad Samaritanam.

Si aliquis vestrum ardore mentis in Deum flagrare cupit, loquimini ad puteum aquarum viuentium, dabit vobis aquas ardetes. Si quis vestrum desiderio boni tenetur, & in omni opere virtutis sese exercere vult: loquimini ad hanc Rachel, dabit vobis aquas fortitudinis & adiutorij. Si quis vestrum anhelat ad Cœlestia, & velit salire in uitam æternam, loquimini ad Puteum dabit vobis aquas salietes in uitam. Si quis vestrum lauare sordes animæ concupiscit, vitã spirituales uiuere, & dulcedinem eius gustare; loquimini ad hanc Rachelem sanctissimam. Non est illa Samaritana dura, non improperebit. Quomodo tu cum Iudæus sis, bibere a me poscis? Sis vel Iudæus vel Paganus, vel Scytha vel barbarus, vel peccator uel iustificatus, loquere tatum ad illam. Da mihi bibere, sitiuit enim anima mea ad hunc fontem uiuum. non queret excusationes, neq; in quo haurias habes, neque quod puteus altus est, in causam protendet. Ipsa vocat. Venite & bibite & inebriamini charissimi, Ipsa hauriet, puteus non est altus illi. Dabit, dabit tibi aq̃ viuã qua sitim restingues, sordes abluet, animam confortabis, accendes affectum, mentem illuminabis tuam, decorem ornabis, salies demum ut ceruus. viuifico fonte inebriatus. Dulcissima Rachel, o Santissima virgo Maria quæ es puteus aquarum viuidarum, sitibunda anima mea ut ceruus desiderat ad te fontem aquæ viuæ, Da etiam mihi bibere, refocilla, abluet, coorna, incende, illustra mortuam animam meam, ut & te & filium tuum hic & in æuum prædicare & laudare merear, cum omnibus a te indeficienti puteo haurientibus in sæcula sempiterna.

Amen .

V I T A.

Emissiones tuæ Paradisus malorum Punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnammomum cum vniuersis lignis Libani, mirrha & aloë cum omnibus primis vnguentis. Cant. 4. c.

CONCIO DVODECIMA.

In qua altera pars Cultus Beate virginis, quæ est Imitatio defenditur.

PROVIDENTIAM Dei gubernantis omnia, si quis attentius acumine intellectus inspexerit; illam non modo fines & perfectiones rerum, sed etiam media & modos iuxta conditionem naturarum, ad acquirendos illos fines ordinasse & disposuisse, cum sapiente agnosceret. Is enim dum finem negotiatorum a Deo præstiturum, vitæ scilicet necessaria procuranda & in mari quoque quærenda dixisset; quoniam pacto id exequi possint, talem sermonem de Providentia Dei instituit. Tua autem Pater providentia ab initio cuncta gubernat: quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam. Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera, propter hoc etiã & exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeuntes mare per ratem liberati sunt. Voluit insinuassee. Tu Deus, negotiatori viuere & se conseruare, & vitæ necessitatibus subuenire, etiam ex mari inuio victum quærere, pro fine ordinasti; quia dedisti ei & in mari viam & inter fluctus semitam firmissimam.

Providentia Dei media omnibus præstituit.

Sap. 14.

VITA.

simam; verum non sine modo & medio. Quia enim ad instar piscium viscera marina sub aquis non potest perambulare, sapientia tua disposuit modum, qui viam & semitas maris pertranseat, scilicet credat se ligno exiguo, & per ratem a feris fluctibus maris liberetur. Prouidentia. n. tua ab initio cuncta gubernat. Prouidentia non solum fines & perfectiones rerum, sed etiam & modos iuxta conditionem cuiusque naturæ ordinavit. Omnibus uiuentibus ut uiuant & vitæ suæ prouideant, tanquam finem prædifferunt: at non sine modo cuiusque naturæ uiuenti accomodo. Quot enim species uiuentium in hoc orbe nostro videmus, vel mente percipere possumus; tot modi uitæ conseruandi sunt. Angeli enim & cunctæ substantiæ sine corporibus uiuentes, nullo cibo ad uitam prolongandam indigent, sed sola Diuinæ manus, generali virtute, vitæ uiuunt sempiternam. Corporibus uero concreta, corporali indigent alimento, & hoc non uniformi cum non eiusdem speciei sint omnia uiuentia corporea, sed diuerso iuxta diuersitatem eorum. Quædam enim ut fertur, uiuunt igne ut salamandra, quædam aere solo, ut Chameleonta & nonnullæ aues, quædam aqua ut pisces; quædam terra ut serpentes; alia ferro ut struthiones, nonnulla herbis ut animantia agri cicurata: quædam carnibus ut uoraces lupi & leones; quædam floribus ut apes; quædam ueneno ut araneæ. quibusdam uero & maria & terra, & quæcunque in eis reperire est, ad uitam sustentandam non sufficiunt, ut sunt homines. Idem fecit Deus prouidentia sua & in uita spirituali. Ut omnia rationis capacia uita uiuant spiritus & animæ, omnibus pro fine & scopo ultimo destinavit: At quia hæc uita sine exemplo agi non potest: plus enim ad amorem patriæ cœlestis exempla, quam prædicamenta succedunt ut dixi Gregorius. Nullus fere de carcere mortis Aegypti exire, & in terram fluentem lacte melle, absque columna ignea & lucida. Ignea & lucida dixi. Qui enim in occulto bene uiuit, sed alieno profectui minime proficit, igneus est ut idem Gregorius reliquit; qui uero in imitatione sanctitatis positus, lumen rectitudinis ex se multis demonstrat lucidus est. Nullus inquam sine tali columna ignea & lucida præeunte, patriam felicitatis intrare potest; & ideo nec uitam spirituales sine exemplo uiuere. Quia uero rursum, non omnes eundem

Vita spiritalis sine exemplo non potest agi.

Allegoria ignea & lucida.

nec uitam spirituales sine exemplo uiuere: quia uero rursus, non omnes eundem gustum habent, sed quibusdam sapida sublimia, quibusdam autem humilia gustant; non omnes adeo sanum palatum habent, ut ex eodem cibum carant; non omnes tanta perfectionis sunt, ut eundem iustum, qui est ut arbor secunda, plantata secus decursum aquarum aspiciant, & ex eo fructus exemplorum carpant: non omnes more apum ex vno flore, flore illo inquam speciosissimo campi & lilio conualium, mellea exempla colligere valent. Deus, ut omnes uitam spirituales curent & conseruent, dedit in multos iustos, quorum quidam florent ad modum lilij; quidam ut cedri multiplicantur; quidam germinant ut plantæ palmarum: quidam ut arbores proceræ plantatæ secus decursus aquarum, quæ dant fructus in tempore suo, quorum folia non defluunt; quidam sunt oliuæ fructiferæ in domo Domini: quidam ut myrti humiles; quidam ut vitis palmites; quidam ut iardus odorifera. Ut vel si non ex illo, saltim ex altero bonum aliquod gustemus, & uitæ spirituali consulamus. Deus est admodum Matris tenerè diligentis filium. Ea enim lecto ex infirmitate decumbenti filio, & ad sanitatis primum statum redire cupienti, si hunc cibum fastidit alium mox preparat, & si istum rejicit, alios vicissim porrigit & ministrat, quousque tandem aliquem reperiat, qui palato eius non insuauis sit. Sic Deus plantauit in hoc Paradiso cœlesti, Ecclesia uidelicet, Florem illam pulcherrimum Iesseum, super quem requieuit septiformis spiritus; plantauit & alios deum plurimos ad quorum fructus mirificos carpandos, omnes prouocat: Qui rejicit unius fructum; qui nihil potest gustare ex illo Diuino conualium lilio; qui ueretur ne forte contingat illi ut Adamo extendenti manus ad lignum uitæ, & statim perfectissimam uitam ducere cupienti; Qui fastidit ex hac vel illa arbore sanctitatis, aliquid excipere, offert aliam; ne tandem anima nostra vel cum Elia in deserto subtrus spinosam iuniperum, occumbat.

Eccl. 24. Inter alias nobilissimas arbores huius Diuini pomerij, produxit etiam illam præaltam Virgam Iesse, sanctam Virginem Mariam. Quæ altitudine sua præcessit Cedros Libani. Quæ perfectione sua excessit omnia ligna Paradisi. Quæ est exaltata ut Cedrus in Libano, & ut Cypressus in monte Syon, & ut palma in Cadés, ut plantatio Rosa in Hiericho.

Allegoria arborum.

Deus in Paradiso Ecclesiæ plantauit multas arbores quales & ad quid.

Maria e Cedrus, Cypressus Palma Rosa. Oliua, Platanus &c.

richo. Quæ est quasi oliua speciosa in câpis q̄ vt Platanus exalta est iuxta aquam in plateis, & sicut cynamomum & balsamum aromatizans odorem dedit, quæ vt terebinthus extendit ramos suos & ad instar vitis fructificauit suauitatem odoris; cuius rami sunt honoris & gratiæ; cuius flores honoris & honestatis; cuius emissiones sunt Paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Omne illud quod ceteræ arbores Ecclesiæ habent, hæc vna sola stirps Iesæa possidet. Altitudine sua præcessit Cedros Libani. Cedros Libani nullus nostrum videt: Mariam autem vel minimus extërba puerulus agnoscit. Cedri Libani altitudine sua non pertingunt ad sydera: hæc radix, virtute sua altior Cœlis effecta est. Perfectione sua excessit ligna Paradisi: Ligna Paradisi corruptibilia sunt, ista radix immortalis, & incorruptibilis. Ligna Paradisi corruptibile quid ministrant Enocho vel Heliæ; hæc incorruptibiles atque suauissimos fructus virtutum animæ nostræ præbet. Exaltata est vt Cedrus in Libano per sublimitatem contemplationis: Maria enim optimam partem elegit contemplatiuam, quæ non auferetur ab ea. Est quasi Cypressus in montem Syon, per excelsum statum Virginitatis, Virgo enim fuit corpore, Virgo & mente, Virgo in partu, ante, & post partum. Est vt palma in Cades per virtutem fidei, Beata quæ credidisti, quia perficietur in te q̄ dicta sunt tibi a Domino. Est vt platanus rosæ in Hiericho, per verecundiæ. Disce inquit Ambrosius, virginem moribus, disce Virginem verecundia. Maria salutationem Angeli verebatur, & ab angelo salutatur, vbi clauso super se ostiolo orabat Patrem in ascondito. Est vt oliua speciosa in campis per misericordiam; subuenire enim miseris, misericors, edoceta a suis Parentibus misericordibus solebat. Est vt platanus iuxta aquam in plateis per sobrietatem; non enim comessatrix non vinolenta sed sobria fuit. Est sicut cinamonum & balsamum, per spem & charitatem, fuit vt Terebinthus extendens ramos suos, etiam in montes per officiosam pietatem. Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. Quasi vitis fructificauit suauitatem odoris, per lacrymarum deuotionem. huius rami & flores sunt honoris & honestatis. Huius virgæ Emissiones, cypressi cum nardeo, sublimitas maxima eum infima humilitate, Huius emissiones,

My-

Myrrha & aloë mortificationis carnis. Huius virgæ emissiones non vnum pomum; sed Paradisus malorum Punicorum; innumerabilem virtutum; ita vt facilius mali punici grana numeraueris quam virtutes Mariæ: nec primam similem visam est habere Arborem, nec sequentem. Cum pomorum fructibus Omnia poma, inquit ipsa ad sponsum. Noua & vetera dilecte mi, seruaui tibi. Quicquid fructuum & pomorum virtutis habuerunt veteres sancti, quicquid habebunt nouæ plantationes, omnia ego habebō; emissiones animæ meæ est Paradisus malorum Punicorum, cum pomorum fructibus, omnia ego seruaui tibi. Recondat suam virgam floridam Aaron, fructus eius nihil sunt ad virgam Iesæ. Flores eius, non flores apparent, ad flores virgæ huius. Omnia poma noua & uetera seruaui Maria. Desideratis in ea cultum & religionem Abelis; ecce semetipsū obtulit Deo, dñs ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Quæ hostia sacrificijs Abelis, vt cœlum terra, imò plusquam cœlum terra superior est. Ille enim agnos hæc seipsam. Ille agnos & pecora alia, hæc agnum immaculatum fructum ventris sui, agnum qui tollit peccata mundi, protulit Deo. Vultis in ea perfectionem Noë nauigantis; qui in generatione sua, vt ait scriptura erat iustus atque perfectus, & solus erat talis in cunctis? & Beata virgo sola perfecta suo tempore inuenta est. Et ille in archa lignea legitur se seruasse cum liberis; hæc autem multo seruiore inundante mundi diluio, in archa illa Diuina quam eleuauerant aquæ passio- rum vsque ad lignum crucis in montem excelsum; non duos aut tres, sed vniuersam Orbem terrarum naufragantem liberauit. Noë de sua archa emisit coruos & columbas: hæc autem non columbam quæ ramum oliuæ afferret, non coruum nigredine horridum, sed speciosum præ filijs hominum Deum ipsum edidit. Qui ramum oliuæ pacis spiritualis, inter Deum & hominem signum, descensus aquarum pœnalarum hominibus deportauit. Desideratis in virgine obedientiam Abraham Patriarchæ? iam enim de fide ante dictum est. Abraham obediens voci Domini offerre voluit filium; hæc autem postquam agnouit voluntatem Dei circa mortem filij sui, nunquam reluctauit; nihil tale Domino quale Petrus impediens suauis suæ oblationem Christi, dixit, nunquam vel in Malchum seruiet,

Antithe-
sis Mariæ
& S. Pa-
trum.
Abel.

Noë.

Abrahâ.

quin

quin, vt pij aduertunt, si etiam ipsi mandasset Deus, offerendum tuum in vno montium, ad redimendum genus humanum, illa animum promptum habebat faciendi illud quod de salute nostre Diuina prouidentia disposuisset: Abraam habuit alios filios & ideo solamen aliquod inuenire posset sui doloris, hæc tantum vnicum, & quem multo magis amabat quam ille suum; & in quem idem Abraam tanto dilectionis affectu ferebatur. desiderauit videre diem meum, vidit & gauisus est. In Isaac admiramur patientiam, eo quod puteos fodiens laborum immemor non repugnabat obruentibus illos, sed locum dabat malitiæ. At B. V. non puteos cernens lapidibus obrutos, sed fontem aquæ viuæ lapidibus quandoq; peritum, post clauis confusum, in cruce mortuum, in sepulchrum reiectum & lapide obruratum, nihil moliebatur; & forte cum filio pro persecutoribus orabat. Deus ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. Iacobi largam benedictionem, in omnibus a Patre datam predicamus. Benedicta & virgo inter omnes creaturas, & magis quam Iacob. Ille habuit de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini & olei, virgo autem de sinu Diuino non de terra, habuit abundantiam panis illius viui, qui de cælo descendit; illa affluentiam obtinuit non quidem vini sed vitis illius veræ cælestis: non olei, sed illius cuius nomen oleum effusum est. Ille benedictus erat, eo quod seruebant ei populi, & adorabant eum tribus, & erat Dominus fratrum suorum, & incuruabantur ante eum filij matris suæ; hæc autem est cui seruiunt Reges & Imperatores, & Capita populorum, & tribus & gentes, hæc est quam adorant Angeli, quæ est Dña mundi quæ Regina Cælorum, Regina Angelorum & Regina Sanctorum omnium, hæc est ante quam incuruatur vniuersus Orbis. Benedicta inter omnes creaturas. Ioseph pudicitie virtute decoratus est. At ego vereor ne iam ridiculum sit, hinc virginem comparare. Ipsa enim non solum pudicitie & castitatis, sed virginitatis admirandæ, perpetua custos & magistra fuit. Stupemus in eodem prouidam prudentiam, eo quod panibus & tritico, totam Aegyptum septennio integro aluerit; B. virgo non Aegyptum tantum sed vniuersum mundum; non septem annis, sed iam mille & prope sexcentis annis; fame multo maiore affectum grano illo frumenti, & pane Cælesti; Corpore

Isaac.

Iacob.

Ioseph.

Edist.

pore & sanguine filij sui; quod de suis visceribus assumpserat, cibauit. Quem vero iam quispiam post Iosephum putamus mirabilem? Moysen profecto fortiter zelantem; sed hunc etiam B. virgo eminenti virtute satis transcendit, ille quidem Pharaoni pro una gente resistebat: ille Pharaonem aquis maris rubri, cum suo exercitu cooperuit, & submersit: hæc autem Sathanæ pro vniuerso orbe restitit, hæc Sathanam pedibus suis cum vniuersa illius cohorte concalcauit. Desideratis in uirgine humilitatem Davidis? profundior est in ea. Ille ludere cupiebat, & magis uilius apparere ante archam Domini, sed tamen non erat Pater & artifex illius: Hæc erat Mater Dei, tamen ancillam se uilem, humilem reputat. Vultis in ea zelum Heliae? iste enim non tam admirandus erat quia cælum clausit, quia induxit famem, quia ignem de cælo sermone compluit, sed quia zelauit pro Deo; in hoc mentis affectu, erat ipso igne uehementior Maria; præter hoc quod infernum clausit, cælum aperuit, famem animarum fugauit, fertilitatem adduxit; præter hoc, quod ignem tentationum & fomitis per filiam suam temperauit, & ignem consumentem rubigines peccatorum, & omnia in Diuinam naturam conuertentem, de Cælis retraxit; zelo pro honore Dei ardentissima fuit Testis est Aegyptus idolorum cultui olim dedita, vt ex Sententia Eusebij clarum est; ubi cum filio peregrinata fuit, Ante faciem eius ibi concidebant idola, ruebant simulachra, luci succensi igne perpetuo ardebant, Dæmones torquebantur. Desideratis in Virgine ardorem mentis Isaia? Excellit. Isaia cor carbone altaris incensum erat, & ideo tantum in Dei amorem arsit. Beatæ Virginis igne spiritus Sancti. Possem & alios sanctos & Prophetas in cõparationem adducere; adhuc duos tantum cõmemerabo. Hieremiam & Ioannem. Magna fuit sanctificatio Hieremias, qua potuit vitare facilius culpam mortalium; maior sanctificatio Ioannis Baptistæ, qua potuit vitare frequentiam venialium; maxima virginis Mariæ quæ potuit vitare imo vitauit omne peccatum. Erat Sancta cum Iosia, compatiens cum Helisæo, Diuinorum contemplatrix cum Daniele, fortis cum Iaelc, mansueta atque misericors cum Abigail, sobria & temperans cum Iudith, fidelis cum Patriarchis, zelans cum

Moyses.

David.

Helias.

de demõ.
Euangeli
ca lib. 9.
demonst.
2.

Isaias.

Bern.epi.
174.

Hierem.
& Ioãnes

Apostolis: spe nixa cum Prophetis, ardens & constans cum
martyrib. vigilans cū Confessorib. Virgo super omnes decora
virgineo omnes. Sanctos gratiarum fulgore excellens Ma-
ria. Nec solum omnes sanctos mortali quandoq. corpore cir-
cū-
datos, sed etiam Angelicam puritatem superauit. Tota pul-
chra es amica mea, & macula non est in te; sicut lilium in
spinas, sic amica mea inter filias: Omnia poma noua & ve-
tera seruaui tibi dilecte mihi: Emissiones huius virgæ Iesseæ,
paradisus malorum puniceorum cum pomorum fructibus.
Sed ut quid in tantam perfectionem Deus adduxit hanc plan-
tam decoram? Propter nostras animas ne scilicet cum Za-
cheo pusillo, sed cum illo qui dicebat, Ascendam in pal-
mam & apprehendam fructus eius, nos quoque manus
nostras extendamus, & de hac arbore, fructum aliquem, ad-
uiuificandam animam nostram capiamus. Humilitas pro-
funda aliquem oblectat? Inueniet in hac arbore Dauidica
nardum humilem & odoriferam. Accedat & non cum araneis,
sed more apum gustet, & digerat; quoniam pacto virgo
hæc sanctissima humilis fuit. Dicit tandem & ipse. Dum esset
Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Mor-
tificare carnis incentiua quis vestrum cupit? Inueniet in hac
arbore myrrham, Accedat & colligat myrrham primam; quo-
mo B. virgo mortificationem Christi in suo corpore gesta-
bat. Dicit & ipse. Manus meæ distillauerunt myrrham pri-
mam. Misericordiæ viscera quis induere desiderat? Inueniet
in hac *virga oliuam speciosam*. Accedat, quia est in campis, quo-
nemini prohibetur accessus, accedat & colligat; quoniam
modo virgo opera misericordiæ perfecit. Dicit & ipse. Ego
sicut oliua fructifera in domo Dei. Castitatis quis desiderio ten-
netur? Inueniet in hac arbore *Cypresum odoriferam*: Syonis
Cælestis. Accedat & odoretur, quibus modis hæc virgo virgini-
tatem seruauit. Ille quoque ut cypressus, multiplicabitur &
exaltabit. Charitate quis inflamari & exardescere optat? Inueniet
in ea *balsamum purissimum*. Infundat in lampades suas volun-
tatis, antequam extinguantur, scintillam hanc ignis disper-
sit virtute Diuina in cordibus nostris, ille quoque dabit odorem
suum. Officium pietatis etiam in longæ miseremoros aliquis
exerc-

Cant. 7.

Maria om-
nes virtu-
tes ha-
bit.Mariæ
humili-
tas,Mariæ
mortifi-
catio.

exercere vult? Inueniet in ea *therebintum extendentem ramos*
suos vsque in montana; uideat quod non quasi incredula de
oraculo, nec quasi incerta de nuntio; nec dubitans de exem-
plo, sed religiosa pro officio, in montana perrexit, Extendet
& ipse palmites suos vsque ad mare. Possumus quidem ab
Angelis accipere exemplum perseverantiæ, quando alijs cadenti-
bus ipsi steterunt; ab Apostolis amorem quia Domino ad-
hæserunt; a martyribus fortitudinem, quia sanguinem suum
odio habuerunt; a Confessoribus iustitiam, quam in omni
sua uita habuerunt; a Patriarchis fidem, qua in uenientem
Christum crediderunt; a Prophetis spem, qua Dominum non
ganimenter expectarunt; a Virginibus temperantiã, quæ sic libidinem
calcauerunt; uerum nullam aliam habere possumus arborem
ex qua omnia ista absque labore colligamus. Sola est hæc que
omnia in se amplexa est. Sola est que nihil ei deficit. Sola est
hæc illa arbor confita in medio terre, & altitudo eius nimia. ut
quidam apud Daniele aspexit. Magna arbor & fortis, & pro-
ceritas eius contingens Cælum, aspectus illius vsque ad termi-
nos uniuersæ terre. Folia eius pulcherrima & fructus eius ni-
mius & esca uniuersorum in ea; subter eam habitant animalia
& bestia, & in ramis eius conuersabantur volucres cæli, & ex
ea uescebatur omnis caro. *Est arbor in medio terre*, virga hæc
Dauidica, quia in medio Ecclesiarum non in angulis Garamã
tum, *Est altitudinis nimia* Beata hæc arbor, Sicælum inquit Au-
gustinus siue Hieronymus, te uocem, altior es *Est magna ista ar-
bor* Maria; fecit. n. illi magna qui potens est. Est fortis, quia nec
fortitudo Dæmonis ei præualere potuit: *Eius proceritas contin-
gebat Cælum* Sanctæ Trinitatis. Post filium enim Dei in huma-
na natura nullus ita exaltabit caput ut uirgo Beata. *Aspe-
ctus illius vsq. ad terminos uniuersæ terre præditur* Pergas vel ad
extremos Indos vel ad Pathmos, vel ad ipsos licet Antipodas
ubi oritur Sol iustitiæ in cordibus hominum; necesse est ut ar-
boris huius magnitudo aspiciatur. *Folia eius pulcherrima*. Quid
enim pulchrius donorum copia, quæ Deus Virgini contulit?
nihil sublimius, nihil uentustius. Pulchritudinē ei admiratē sūt
virtutes Cælestes. Quæ est inquit ista quæ ascendit de deserto, si
cur uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & turis? *Fructus eius
nimius*. Omnium enim animarum quotquot erant, & sunt, &

Daniel.

4

Allego-
ria arbo-
ris Da-
niclis.

erunt uitæ alendæ sufficit. *subter eâ habitabant animalia & bestie*, Quicquid enim terrenum & animale fuit, totum sub pedibus Mariæ prostratum iacebat. *In ramis eius conuersabatur volucres Cæli, & ex ea vesebatur omnis caro.* Quis enim non optaret conuersari cum honestate? honore? uirtute quæ splendent & pendunt in ea & ex ea? Quis non libenter uescatur fructibus dulcissimis uirtutum, quos quilibet carpere potest ex illa? Quis si tandem sit apis argumentosa non aranea, non delectetur floribus illius? Quia igitur hæc est hortus conclusus, arbor decora & procera, omnium fructuum uarietate referta, ad quam ut Sophronius reliquit, nulli possunt doli irrumperere, nec praualebit fraus inimici, sed permanebit sancta mente & corpore, multis donorum præiulijs sublimata. Idcirco hanc imitamini moribus, sequimini castitate, ueneramini, monet Bernardus, coniuges in carne in corruptibili integritate: miramini uos facere uirgines in uirgine fecunditatem: imitamini oēs homines, Dei Matris humilitatem. Postquam fastiditis arbores quæ uobiscum adhuc in mortali solo constructæ sunt, ita ut ex infecto gustu animæ uirtutis cultores, dicitis sæpe uitorum sectatores. Venimus enim in hæc miseranda tempora, ut uirtutem sequi probro habetur. uenimus in hæc corrupta perditorum iudicia, ut sicut quondam Ioannis & Saluatoris nostri uitam & mores taxabant. Venit, inquit Christus, Ioannes neque manducans neque bibens; & dicunt, Dæmoniū habet: uenit filius hominis manducans & bibens; & dicunt, ecce homo uorax & uini potator, publicanorum & peccatorum amicus. Sic & modo dicunt. Si quis studet aut uacat humilitati, hypocrita est, Si recreationi, gulosus est. Si patientiæ timidus est. Si iustitiæ impatiens est. Si simplicitati, fatuus est. Si prudentiæ, malignosus est. Si seueritati, phlegmaticus est. Si iucunditati, dissolutus est. Si religioni, singularis est. Si societati, sæcularis est. Si silentio & paci, dissimulatio est. Si aliorum correptioni præsumptuosus est. Si in stat uigilijs & orationibus, indiscretus est. Si dormitioni, somnolentus est. Si prædicationi & aliorum saluti, apertor est laudis. Si desistat, negligens est, si habet gratiam hominum, adulator est. Si adulari renuit, dicitur quod superbus est. Ita passim apud nos de uirtutibus, & uirtutis cul-

Serm. de
assumpt.
Mariæ.

Mat. 23.

cultoribus iudicatur. Postquam igitur, ut dixi fastiditis arbores uirtutis, quæ uobiscum cõsistunt sunt; ecce Virgam Iesse habetis. In illam nullum tale iudicium exerceri potest, postquam gratiæ plenitudinem obtinuerat hic in mortali uita: de illa nihil unquam tale dici potest, postquam de hoc terrostri Paradiso, ubi plerumque uirtutibus admiscetur uitia, & ubi quasi nullus ex omni parte perfectus est; ad illum immortalis uitæ Cælestis hortum, ubi perpetuum uer, & sempiterna æstas florida, ubi perstat suauis Auster & fluuit aromata indeficiēter ubi nulla frigora hyemis nostræ ut defluant folia eius, ut decidant fructus, ut arefcatur arbor, postquam ad illam felicitatis regionē ubi nulla imperfectio, nullusque defectus, trāsata est. Hæc imimini huius arboris folijs & fructibus uirtutum, animæ uitam reficiatis. Nō est necesse ut more Aegyptiorum fratrum per uastam illam eremum Cælestē diuagimini, ut ex Petro fidem, ex Paulo zelum, ex Ioanne contemperationem, ex Bartholomæo orationum studium, ex Mathæo diuitiarum contemptum, ex Iacobo sublimium desiderium, ex Antonio religionē, ex Stephano inimicorum dilectionē, ex Ignatio martyrij sitim, ex Agnete uirginitatem, ex Catherina sapientiam Diuinam, ex Barbara parentum propter Christum odium, ex alijs floribus Cæli, alias uirtutes colligatis. Ex sola arbore ista, ex sola uirga Dauidica, Virgine Sanctissima, & fidem, & zelum, & contemplationem, & orationum studium, diuitiarum cõtemptum, sublimiū desiderium, religionis perfectam normam, inimicorum ardentem dilectionē, martyrij sitim, uirginitatem, sapientiā Diuinā, parentum propter Christum odium, alios quoque non solum hos, fructus innumeros percipietis. Non prohibuit credite mihi, Deus usum arboris huius, non dixit ut olim Adamo et Eue, Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno aut hoc nihil attingas; imo ad uescendum illud, seu ex illo omnibus proposuit. Non dixit. Quacunque hora comederis ex eo, morte morieris: sed quacunque hora ex eo comederis, uita uiues. lignum. n. uitæ est his qui apprehēderint eā, & qui tenuerint illā beati; nihil uereamini de astutijs Sathane per eam; sub ramis. n. illius non possunt manere; odor ipsius fugat serpentes; nihil adeo timent Dæmones, ut nomen Mariæ, Ipsa pede suo calcauit, caput serpentis: Manducate secure ex illa, extendite manus uestras, ad illam,

Allego-
ria ligni
uite.

Gen. 3.

Prou. 3.

Virtutē
sequi pro
bro habetur.

Iudicium
mundi de
uirtutibus.

lam, excerpatis poma siue noua siue vetera: Credite mihi, aperientur oculi animarum uestrarum, sciatis bonum & malum; malum ad fugiendum, bonum ad operandum; vita uiuentis immortalis anime uestre, non moricini morte sempiterna. Et nis demunt sicut Dij, usus enim huius arboris Deos ex hominibus facit. Quis iam ex nobis erit negligens & humi torpense? Quis salutis anime sue anxius, ut non se attollat ad fructus istos dulces? Quis non cupiet esse Deus? Parentes nostri incerti de scientia boni & mali, deque vita sempiterna & de Diuinitate, amillam ex usu ligni illius Paradisi obtinerent, tamen nihil veriti & astutiam Sathane, & preceptum Diuini, cupidi honorum illorum, auidissime ex eo comederunt; nobis nullum periculum Sathane imminet, Deus non prohibet, certi sumus de acquisitione scientie boni & mali, certi de vite Celestis, & vite spiritualis imo ipsius Diuinitatis assecutione; & nihil ex hoc nouo ligno vite colligemus? nullum gustum fructuum eius habebimus? Prohibuit, (blatterant heretici,) Deus usum huius ligni per imitationem: Imitatio, inquit, est cultus precipuus, & Deo gratissimus: summa enim est religionis, secundum Augustinum, imitari quem colis; Quod & gentilis Seneca agnouit: vis inquit Deos propitiari, bonus esto. satis illos coluit quis illos imitatus est. Cultum autem Deo gratissimum in creaturam transferre, idololatrium est. Deus aiebat, (sic ratiocinantur isti.) Post me ingredi non cessabis. Christus deinde Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & sequatur me. Sequatur me non Mariam aiunt subdoli, post me non post Mariam ingredi non cessabis. Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, monebat Paulus. Ioannes vero docebat, Qui dicit se in Christo manere, debet sicut & Christus ambulare: Christus descendit ad terras ut exemplum nobis monstraret, ut imaginem Dei in nobis collapsam ad imaginem suam & Dei non Marię restauraret. post Deum ingredi non post Mariam; Christi vestigia insequi non Marię debemus: Estote inquit Paulus imitatores Dei. O acutos Theologos, subtiles ratiocinationes, Igitur Mathathias qui idololatriam detestatus & pro cultu Dei mortem obiit gloriosam, idololatra fuit? Is ut non Dei sed hominum mortalium exemplar genti Iudęorum ad imitandum proposuit. Mementote, inquit, operum Patrum,

1. Mach.

2.

quæ

quæ fecerunt in generationibus suis, & accipietis gloriam magnam & nomen aeternum. & recenset multorum acta ad quorum emulationem gloriosam filios suos permouet, atque exemplum eorum, patientie inuictum animum, fortitudinem, constantiam, zelum legis Diuinę, amorem cultus Diuini, sollicitudinem religionis vel conseruandę, vel augendę persuadet. sic orationem suam moriturus orditur. Abraam, inquit, non in tentatione inuentus est fidelis, & reputatum est ei ad iustitiam? Ioseph in tempore angustie sue, custodiuit mandatum & factus est Dominus Aegypti. Phinees pater noster zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij aeterni. Iesus dum impleuit verbum, factus est Dux in Israel. Caleb dum testificatur in Ecclesia, accepit hereditate. Dauid in sua misericordia, consecutus est sedem Regni in sacula. Elias dum zelat zelum legis, receptus est in Cælum. Ananias & Azarias & Misael credentes, liberati sunt de flamma. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Is igitur qui propter cultum Dei ab idololatriis occisus est, & sanguine suo detestatione idololatrię monstrauit, idololatrię accusabitur? Quid vero Paulus qui præceperat. Estote imitatores Dei? Si non licet exempla virtutum ab alijs sumere, idololatrię scelus quoque comisit. Dixerat n. Corinthijs a. Imitatores mei estote b. Volo autem omnes vos esse, sicut me ipsum, & Galatis. c. volo ut sitis sicut ego. Quid ais Paule? (interrogat illū Hosius ille & sanctissimus & doctissimus Cardinalis.) Christus ideo uenit in mundum, ut imaginem & similitudinem Dei, quam inobedientia sua primus Pater noster propemodum amiserat, non tuam aut alicuius alterius hominis, in nobis restauraret. Christus dicit, ego sum via, ego sum ostium, qui vult venire, me sequatur, non Paulum, non Mariam, & tu dicis, Imitatores mei estote? volo autem omnes vos esse sicut me ipsum? Estote sicut ego? Nunquid tua in nobis imago restaurari debet? Nunquid tu es via nostra qua nobis incedendum? Nunquid tu es ostium nostrum, per quod nobis ad vitam ingrediendum. Quid est, si hoc non est gloria Dei sibi vindicare? soli Deo cultum debitum in se transferre velle? qui precipuus Deo; gratissimus in imitatione consistit. Verum respondet pulcherrime. Non ita soli Deo debetur imitatio, ut non recte etiam homines imitari liceat: non quidem quatenus homines, sed quatenus in eis resplendet imago Dei,

O 4 Quo-

Hereticorum sententia de imitanda Virgine.

Imitatio hominum non est idololatria.

Imitatio
hominū
quomo-
do licita.

Vna se-
q̄la Chri-
sti & san-
ctorum.

Allusio
pulchra.

Imitatur
Christū
mali quo-
modo.

Quomodo Paulus volebat, vt Corinthij ipsum imitarentur. Imitatores mei estote, Quonā pacto? sicut & ego Christi. Hatenus me imitamini, (voluit dicere) quatenus ego Christū imitatus sum, non imitamini Paulum, vt fuit blasphemus, persecutor, contumeliosus, sed vt misericordiam consecutus; non vt sibi viuebat; sed in ipso Christus: ut mundo crucifixus est & illi mundus: vt imitari me nihil aliud sit quam Christum in me uiuentem imitari. Vna. n. est, inquit Simō Cassianus, sequela Saluatoris & eorum qui dirigūt in salutem, Si Christus est veritas qui sequitur veritatē docentē, Christū in illo sequitur. Si Christus est vita; qui sequitur dirigentem in vitam, Christum omnino imitatur. Si Christus est via: qui sequitur itineris virtuosi Duce[m], omnino post Christū vadit. Non est diuersa sequela verorum membrorum & Capitis, vna penitus est imitatio, vbi nulla diuersitas ductorum, & vbi nil aliud inferior præcipit, nisi quod suum nouerit velle maiorem, nec ad alia dirigit, nisi ad quē ipse nos Saluator expectat. Non prohibuit igitur Deus vsum huius ligni vitæ per imitationem; imo compassus est infirmitati nostræ. Quia. n. multi sunt qui florem illum ex hoc arbore prodeūtem, super quē requieuit Spiritus Domini, manibus suis contingere nequeunt, nullumq; ex eo fructū exempli capere possunt. Quia multi sunt illa verba sæpius repetentes, Quid est homo vt possit sequi Regem factorem suum? Quomodo ego puluis & cinis præstabo, vt incedā vestigijs creatoris mei? Potuit Christus, ego non possum hoc & illud facere; ego non possum. ego n. sū homo, ille Deus homo. Dedit igitur Virginem sanctissimam vt lignum pretiosum, quē erat homo, iisdem quib. nos subiectā infirmitatib. corporis; vt si non possumus imitari Deū, imitemur hominem: vt, si ex illo flore nō possumus gustare pietatē, scientiam, consilium, fortitudinem, sapientiam & intellectum, & timorē Domini; si illa arbor excelsa est, & nos Zachei pusilli sumus, vel cū Parentib. Angelum hastam igneam vibrantē veremur: vt hæc omnia recipiamus ex Virgine, quæ nō ita alta est, vt Christus, non ita imperfecta vt ceteri sancti; plenitudinē virtutum habet, & neq; in tanto culmine vt Christus; imitemini ergo virginem quia nihil prohibuit Deus ex illa sumere, tantum vt dixi, apes non araneæ simus. At vtinā, si non placet vobis virginea imitatio, imitemini, & nos simul vobiscum, vestigia Christi.

sti. verū imitatur potius nescio quē Deum inferni. Dicit Deus. Feci ego tibi corpus pulchrum; tu quoq; me imitare & ad meū exemplū temet cōpone; do tibi præstantioris officiū, fac tu animam pulchram. nos omni spurcitiarum genere illam cōmaculamus. Illud draconem a me confecto, ait Deus, tu quoq; me imitare, illud tu quoq; si vis; potes. n. cum vt passerem capere. nos ludimus cum Demone, applaudimus ei manibus. & actib. nostris. Oriri factō solem super bonos & malos; me quoque tu imitare, bonaq; tua bonis malisq; cōmunicā. Nos ne bona nostra cōmunicamus, sed bona bonis rapimus, mala malis quæq; irrogamus. Iniurias tolero & pro iniuriantib. deprecor; & eos benefi cius foueo; imitare tu quoq; nā potes. nos autē quas uindictas in tales non excogitamus? Benefacio, nō redditionis obrētū ego innumeros beneficijs innumeris ornaui; imitare tu quoq; neq; vt uicissitudinē capias, beneficiū præstes. Nos, dabo, inquit si dederis, si accipere vis, affer aliquid. Accendi in celo liminaria, accende & tu clariora illis, nāq; potes his qui in errore sunt lucem veritatis accendere. Pleriq; nostram, non illustant sed quod scelus est in tenebras Cymérias errātes adducunt. Homine[m] facere non uales, ait Deus, at iustum gratumq; Deo potes efficere, ego substantiam feci tu exorna propositum. Quantos autē peiores & exemplo, & suasti, & vi nostra fecimus? Humilis & mitis corde fuit, discere tu quoq; a me humilitatem & mansuetudinem amplecti, si vis vt ego exaltari, qui n. se humiliat exaltabitur. Nos. vsq; ad sydera capite nostro inflato pertingere volumus. Hoccine est imitari Deum? hoccine est post Deum ingredi? hoccine est sequi vestigia Christi? Homines mortales iustitiæ & virtutis amatores imitari non vultis: Sanctorum imitationem idololatriam esse dicitis: quis est homo qui possit sequi Regē factorem suum, excusationes querentes pretenditis: neque Deum imitamini, nec Christum, neq; Sanctos Cælestes Ciues, neq; iustos mortales. Igitur exemplorum vim de medio tollitis: male ergo docuit Christus. sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrū qui in Cælis est. Frustra illa animalia mirabilia, alas habebant quib. sese mutuo percutiebāt. Voluntia n. animalia, vt adnotauit Gregorius. se vicissim feriunt alis suis, quia Sanctorum mentes in eo quod superna appetunt, consideratis inuicem alternis virtuti-

Ezech. 1.
li. 24. mo-
ral & su-
per Eze-
ch. hom.
5.

Allego-
ria anima-
liū Eze-
chielis.

virtutib. excitantur. Ala n. sua me percussit, qui exemplo sancti
 tatis me ad melius accendit; & ala mea vicinum animal ferio,
 si aliquando alteri opus bonum quod imitetur ostendo. Idololatra
 fuit cultor Dei Matathias: idololatra Doctor gentiu Paulus, eo quia
 hominum exemplaria ad imitandum proponebant. Ast ommissis his,
 velut friuolis. tu o Beatissima virgo, es Arbor Iessca ex qua pendent
 omnes fructus virtutum, Emissiones tuæ sunt Paradisus malorum
 Puniceorum, cum pomorum fructib. Omnia poma noua & vetera tu
 seruasti tuo sponso & nobis. Emissiones tuæ sunt cypri cum nardo
 myrrha & aloë cum vniuersis lignis Libani. Tu impetra nobis a filio
 tuo vt mittat ad nos aliquem ex illis astantibus sibi Angelis, qui
 suadeat nobis. Accipite & manducate ex hac virga, nequaquam n.
 moriemini. Scit Deus quod in quocunq; die comederitis ex ea, aperientur
 oculi vestri, vita viuetis animæ & spiritus, & eritis sicut Dij, &
 vere Dij, scientes bonum & malum: immortalitatem & animæ &
 corporis assequemini; Multi. n. sunt ex nobis qui cum Eua pa
 uent, ne forte ex esu tuorum fructuum moriantur. Tu ipsa incli
 na nobis paruulis ramos tuos, Tu ipsa manibus tuis excipias ex
 te, & porrigas nobis illa quæ scis nobis esse proficua, ut
 in hoc mortali corpore viuere incipiamus vitam
 Diuinam, & postea transferri ad illum immor
 talis & vitæ indeficientis locum vbi
 tu fructu ventris tui filio tuo cibas
 incolas felices in sæculo
 rum sæcula. Amen.

DVLCE

DVLCE DO

Fauus distilans labia tua sponsa, mel & lac
sub lingua tua. Cant. 4. e.

CONCIO TERTIADECIMA.

In qua Beatam virginem Mariam nobis dulcedinem om
nem apportasse monstratur.

IVINARVM deliciarum, hic vel præcipuus
 fructus ex Diuina conuersatione homini
 bus prouenit: quod nunquam amara sed sem
 per dulcia, suis familiaribus pocula mini
 strare; vel etiam si quæ amara illis contin
 gunt, in suauia commutare solet. Sponsa illa
 Dei Beatissima virgo, postquam per os eu
 lum gratiæ Diuinæ, quam receperat adhuc in utero materno, fa
 miliaritatem contraxerat cum Deo, gloriabatur se cibam esse
 a sponso, fructu quodam dulcissimo. Sub umbra, inquit,
 illius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi
 meo. Et non tantum cibum ab eo recepit, sed & illud experta
 est, quod dulcia pocula suis ministrat & amara in dulcia con
 uertat; iactat se enim hæc in verba. *Introduxit me Rex in cellam
 vinariam.* Sed in quam cellam vinariam, cum non vnâ so
 lam habet in suis thesauris Deus? Non in illam, (respondere
 potuit) in quam congegit vinum, de vinea Sodomorum & de
 suburbanis Gomorra, in qua vinum de via fellis & botro ama
 rissimo indignationis Diuinæ expressum, & in qua vinum est
 fel draconum, & venenum aspidum insanabile. *Introduxit me
 Rex in cellam vinariam,* sed non in illam ex qua ignis, sulphur
 & spiritus procellarum est pars calicis iniquorum. Non in illa
 ex qua calix in manu Domini vini meri plenus mixto cuius
 Deus dul
 cia suis
 ministrat
 vel ama
 ra in dul
 cia couer
 tit.

Cant. 1.

Deu. 32.

Psal. 10.

Psa. 74.

Cellæ Dei
diuersæ.

fax

fex non est exinanita, ex quo potat omnes peccatores terræ; ex quo propinat Oollæ apud Ezechielé. Dabo inquit, Deus calicem sororis tuæ in manum tuam, calicem sororis tuæ bibes profundum & latum, eris in derisum & in subsanationem que est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis, calice maroris & tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ, & bibes illum, & epotabis vsque ad fœces, & fragmenta eius deuorabis, hubera tua lacerabis. Introduxit me rex in cellam vinariam sed non in illam ex qua meretrix ebria sanguine sanctorum in Apocalypsi inebriata est. propter quam ebrietatem acrem vindictam sustinuit. præcepit enim Deus. Reddite illi sicut & ipsa reddidit uobis, & duplicate iudicia secundum opera eius. In poculo quo miscuit uobis, miscete illi duplum. *Introduxit me rex in Cellam vinariam* in qua vinum charitatis, in qua mel dulcedinis ex verbis Dei, in qua lac suauis eloquiorum Diuinorum promanat. Inebriauit me non absinthio & felle vt quendâ, sed vino: ordinauit in me charitatem propter quâ fulcite me floribus quia amore languo. Ibi comedi fauam cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Bibi vinum cum lacte, suauitatem charitatis cum eloquijs castis verbi Diuini; comedi mel dulcedinis quam recepi ex meditatione reconditorum, seu suum verbi Dei. Suauis poculum nitidissimi lactis verbi sui, quod mihi propinauit, primo fuit Virginitas immaculata. Hanc enim simul ex Verbi Dei lacte, ex lacte & cum lacte matris meæ suxi, & ex utero materno eduxi. Ad me enim quasi solam verba illa pertinent. Non dicas: Ecce ego lignum aridum, dum tibi suadeo vt extra numerum generantium esse velis. quia hæc dicit Dominus Eunuchis, & ijs qui carnis voluptatibus renunciauerunt. Qui custodierint Sabbatha mea, & elegerunt quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum & nomen melius a filiis & filiabus; nomen sempiternum dabo eis quod non peribit. Nô porrexit mihi absinthium, illud quod gustant parturientes; non multiplicauit ærumnas meas, non conceptus numerare fecit, non in dolore parere filios, non tor anxietatibus, curis, laboribus, angustijs, me subiecit, virginitatis lac mihi ministravit, suauis, candidum & delectabile, quod omnibus his molestijs leuat virgines; quod illas incorruptas facit, quod qui gustant.

Ezech. 13

Cant. 5.

Isai. 56.

Lac uirginitatis
 bibit Maria.

gustant non homines sed Angeli ex infantibus crescunt, quo illi qui potantur efficiuntur melior portio Domini gregis, vt tamque in terris Angelicam ducunt. Quod lac suauis qui gustant non matres amplius improbas, sed Agnum illum immaculatum in Cœlestibus quocumque ierit sequentur; quo lacte candido qui potantur, non amplius cantilenam illam puerile ciulatoriam, sed canticum quod nemo præter illas, qui lacte virginitatis nutriti fuerint, in gaudio & iubilatione cātant. Ego vero non auerti labia mea purgata, non igne carbonis sed osculo oris eius, accepti hoc poculum, ebibi totum; & ideo etiam si Archangelus Gabriel veniat, & porrigat mihi poculum amarum carnis, abnuo, fastidio, nolo gustare, quia est cum absinthio comixtum: tantum mellea delectatio me perfudit, vt virum amplius cognoscere nō sit mihi animus. Dedit mihi rursus alterum calicem candidi lactis ex verbis suis, sapientiæ scilicet, non illius mundanæ quæ turgida est, sed Diuinæ. quæ primum pudica est, deinde pacifica, modesta, stradibilis, bonis consentiens.

Prou. 3. Ad me. n. peculiariter vociferata est sapientia. Custodi legem meam atque consilium meum, & erit gratia faucibus tuis & vita animæ tuæ. Non dedit mihi poculum ignorantie amarum, Os enim stulti confusio proximum est, & virga in dorso eius qui indiget corde. Stulti nati sunt in ignominiam suam & in cordis aegestate morientur, Sapientie lac ministravit mihi, cuius conuersatio non habet amaritudinem, nec tedium conuictus illius; sed lætitiā & gaudium. Ego vero non abnuo sugere. Hanc amaui & exquisiui ab infantia mea, regna & sedes & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius; rārum mellea delectatio me perfudit, vt nec illi lapidem pretiosum comparare volo; omne aurum præ dulcedine illius, mihi est arena exigua; argentum vt lutum æstimo in conspectu illius. super salutem & speciem dilexi illam, venerunt enim mihi omnia bona simul cum illa. particeps facta sum amicitie Dei propter illam. Dedit mihi & alterum ex ore suo nitidi lactis poculum, scilicet intellectum & prudentiam, non tenebrarum quæ sed filiorum lucis, vt cognoscam quid agendum sit a me in vita mea. Ad me enim specialiter dixit. In omni possessione tua acquirere intellectum & prudentiam, Arripe illam & exaltabit te; glorificaberis ab ea cum eam fueris (mammam seu calicem quæ habet

Lac sapientie & prudentie propinatum Mariæ.

Prou. 4.

pruden-

prudenciam) amplexata; non dabit tibi fastidium, nec erit tibi amara ut imprudentia, Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inelyta proteget te. Ego vero suscepi & gustavi. Dulciores super mel & fauum factæ sunt mihi guttæ illius. Bonus est intellectus omnibus facientibus eum, laudatio eius manet in sæculum sæculi. Propinavit mihi rursus & alium calicem ex verbis suis candidi lactis, scilicet consilij, ne aliquid opus inconsulte aut precipitanter agam, Ad me. n. locutus est: Sine consilio nihil facias & post factum non penitebis; Ego autem totum ebibi, & ex osculo oris eius, ex & verbis eius dulce mel donorum intellectus accepi. Eloquia enim eius sunt dulcia mihi super mel & fauum. Fauus distillans mihi fuerunt sermones eius boni. Lex eius immaculata conuertens animas, testimonium eius fidele sapientiam præstans paruulis, iustitiæ eius rectæ letificantes corda; præceptum eius lucidum illuminans oculos, iudicia eius vera iustificata in semet ipsa facta sunt mihi desiderabilia super aurum & lapidem præciosum multum, facta sunt mihi dulciora super mel & fauum. In cellam vinariam introduxit me, vberiore quam terram fluentem lacte & melle. In ea enim me nõ lacte & melle terreno, non lacte ouium vel caprarum, non melle apum aut vesparum, sed verborum suorum suauitate exsatiavit. mel. n. quo me cibauit est dulcedo & suauitas (ut interpretati sunt Patres,) quam ego gustando, contemplando, & considerando lactea sua verba spiritualia & Diuina per sensi, Et ideo non caro, sed spiritus meus, factus est super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Et ideo non in lingua, sed *sub lingua mea* ruminationis, & meditationis, inuenitur mel & lac. Fauus distillans labia tua sponsa mel & lac sub lingua tua. Talia labia ipsius pulcherrima ut vittam coccineam, reperit sponfus, osculum oris sui ei imprimendo. Existimatis forte Lucam post descriptionem Angeli nunciantis Mariæ, post visitationis Elizabethæ & ibi gestorum, post Angelorum de Cælis descensum & iubilationes, post partum Saluatoris nostri & aduentum pastorum, in illud sublime diuersorium totum mundo conspiciendum; post Simeonis vaticinium, post deinde multa alia quæ circa infantem acta erant; frustra adleuisse illam sententiam. Maria autem conseruabat omnia verba hæc

Eccl. 32.

Ps. 118.
Prou. 16.
Psal. 18.

Eccl. 24.

Luc. 2.

Mariæ cõ
replatio
qualis.

in

in corde suo sine mysterio forte scripta sunt a spiritu Sancto: Non. Idem voluit insinuare Lucas, per hoc quod scripsit, Maria autem conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo. quod sponfus de illa protulit, *Fauus distillans labia tuas sponsa, mel & lac sub lingua tua.* An vero non melleam dulcedinem sentiebat, conferens in corde suo verba Angeli? Aue gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus. Cogitabat & conferebat secum qualis esset ista saluatio. Dicebat intra se. Ego gratia plena, O me felicem. Totam terram aridam reliquit Deus, me solam ut vellus vile & nullius pretij rore gratiarum perfudit; irrigauit? Omnes alij abominabiles sunt Deo, in me sibi complacuit Altissimus? Alij pauent & fugiunt a Deo, ego sola non timebo? Alij perdidierunt & quotidie perdunt gratiam apud Deum, ego sola inueni? Ab alijs longe est Dominus, fugit a peccatoribus; mecum vero esse, mihi astare, mecum ille uersari perhibetur? In alios sententia maledictionis iam dudum prolata est a Conditore mundi; ego sola benedicta sum in mulieribus? O me fortunata natam, *Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua.* Turbata quidem erat primum, admirata sublimitatem, & mittentis Dei, & nunciantis Angeli; at non in sempiterna turbatione remansit, consolata ab Angelo fuit. Quid vero? An insipida ei fuerant promissa Angelica. Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Iesum, hic erit magnus & filius Altissimi uocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis? In quam dulcedinem? in quod gaudium? in quam exultationem non resoluebatur eius spiritus; dum hæc meditabatur in suo animo? Mene ancillam humilem respexit? Mihine uolere facere magna & admiranda qui potens est, non in digito sed in brachio suo? Egone sum uermis & non homo, ancilla, abiecta, ab omnibus spreta, in qua Deus sibi habitaculum constituit? Egone in utero meo concludam, illum qui continet omnia? Egone uerbum, elingue & mutum, Deum, hominem faciam? Egone Mater, ero filij Dei, Regis Iacob, gubernacula regni tenentis in perpetuum? Egone sum perquam Patriarcharum desideria, populorum suspiria, Prophetarum oracula. Patrum in lybno captiuitatem, gentium lacry-

chry-

Mariae
dulcedo
& lachry
maz.

chrymas, hominum miseriam, per meum fatum finia? Fauus distillans labia tua sponfa, mel & lac sub lingua tua. Legimus de Augustino magno illo Doctore, quod dum hæc verba Angelica Virgini nunciata legeret, & attentius reuolueret, quia non satiabatur dulcedine mirabili, considerando altitudinem consilij Diuini, super salutem generis humani; sed inter fletum & contemplationem verba illa inflebant cordi eius, & flebant lachrymæ vberimæ, ex dulcedinis magnitudine. Quid fecisset Augustinus, si ad ipsum Angelus mitteretur, qui ei nuncium hoc afferret? Augustine tu es gratia plenus, tu generabis filium per quem redimetur genus humanum, quiq. erit filius Dei: Quonã gaudio redundaret cor eius? Quos nõ imbres lachrymarum, vel fluuios ex fonte oculorum suorum funderet? Quomodo non in mel & lac dulcedinis cor eius eliquesceret? si tantum potuit lectio sola, mortuorum verborum? Quid igitur censendum est de Virgine Sanctissima, quæ ipsa auribus suis excepit mandatum & consilium Diuinum, quæ ipsa in vtero suo concepit Altissimum Dei Filium, quæ nouem mensibus in visceribus suis gestauit, quæ ex ventre suo salutem sæculorum peperit, proprijs manibus abluit, pannis inuoluit, praesepio reclinauit, vberibus proprijs & lacte proprio cibauit, quæ oscula in labia eius tot & tanta fixit; & blanditijs vagientem recreauit, quæ oculis suis Angelorum exercitum de excelsis cœlorum sedibus venientem, & Pastores, & Reges adorantes, & munera deferentes aspexit, quæ multitudinis militiæ Cœlestis laudes & iubilos proprijs auribus audiuit; dũ recordabatur horũ verborum, dum sub lingua sua ruminabat hæc lactea, verba; in quam melleam suauitatem & dulcedinem non conuertebatur? in quod gaudium, in quas lachrymas, in quem amorem non rapiebatur? In amorẽ certè, fulcite me aiebat florib., stipate me malis, quia amore languo, Ita me hoc lacte & melle inebriauit in sua cella vinaria quod amore languo. stipate me malis, fulcite me floribus, ne amoris flamma me absorbear. In gaudium exultationis & mirificam dulcedinem ferebatur postmodum, mellea suauitate excitata, dum occideret Domino. Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Dauid post tot accepta bene-

Mariae exultatio. Luc. 1.

beneficia, post propitiationem iniquitatum, post infirmitatum sanationem, post redemptionem de interitu vitæ suæ, illud canticum Deo cecinit. Benedic anima mea Domino; & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius: Ego ait Maria recepi maiora, me coronauit in misericordia & miserationibus; in bonis repleuit desiderium meum; fecit mihi magna qui potens est. Magnificat ergo anima mea Dominum. Anna prius sterilis, eò quod genuisset filium Samuel Propphetam in sterilitate sua, præ mentis gaudio erupit in illa verba; Exultauit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo. Ego non prophetam aiebat, Maria; sed facientem prophetas, non tantum infantulum hominem sed Deum, non in sterilitate sed in virginitate peperit: Exultabit igitur spiritus meus in Deo salutari meo, quia respexit humilitatem ancillæ suæ, Magnificat anima mea Dominum, quia beatam ex hoc me dicent omnes generationes: Exultauit spiritus meus, quia misericordia eius per me diffusa est in progenie & progenie. Magnificat anima mea Dominum quia per me deposuit potentes de sede & exaltauit humiles. Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, quia esurientes ex fructu vteri mei impleuit bonis, diuites autem dimisit inanes. Magnificat anima mea Dominum, quia per me suscepit Israël puerum suæ recordatus misericordiæ suæ, Et exultauit spiritus meus quia illud quod locutus fuerat ad Patres nostros, Abraam, & Isaac, & Jacob, hoc in vtero meo adimpleuit. Maria conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Fauus distillans labia tua sponfa, mel & lac sub lingua tua. Maria iure potest appellari, & dulcis & dulcedo. Ait quia non tantum sub lingua Virginis mel & lac dulcedinis eloquiorum Diuinorum fuit; sed etiam labia eius erant velut fauus distillans. Distillans autem, scitis quod significet in alios stillans; Videndum est quomodo labia Virginis fuerunt fauus, & fauus distillans. diligentius quoque euoluamus, Quomodo B. Virgo dulcedinem nobis apportauit & Quomodo labia virginis, Verba sc. eius quæ elocuta est, nobis stillarunt dulcedinem. Et primum quidem facile est videre, quare labia B. virginis dicantur. *Fauus*

Stillare &
distillare
quid.

Sed distillans. Distillare enim in hoc diuersum est a fluere, quia fluere est eorum quorum est maxima copia; sic fluunt riuus & flumina ex fontibus, quia a quarum copia magna est in fontibus. Distillare autem est illorum, quorum parua est abundantia, quæ scilicet guttatim cadunt. Quum autem in Euangelij pau-
cissima verba B. virginis reperiantur, vix. n. quatuor vicibus illam locutam esse referunt Euangelistæ; recte sponsum labia eius fauum & fauum distillantem; *Fauum* quia verba eius dulciora super mel & fauum; *Distillatam* autem, quia non pleno aluoc ut a Christo, sed guttæ tantum paucissimæ verborum eius stillabāt. Quomodo autem nobis verba eius dulcedinem stillarunt?

Secretum
olei &
mellis.

Antequam huic respondeam, vnum tantum quod non inuile, nec iniucundum fore existimo, vobis recensere volo. Iuuenis quidam satis auidus sapientiæ, & vitæ honestatis, meditabundus, quomodo vitæ longitudinem honestæ, sine anxietate animi ex labore virtutum proueniente assequi posset? accessit ad quendam Democritum, vnum ex illis antiquis Pythagoræ discipulis. & proposuit ei hoc suum placitum. Præceptor optime tu scis virtutis cibos esse amarus & insuaues sensui: virtutis ego trahor amore: dic mihi obsecro, quomodo hæc duo s. vitam longam, & virtutem sine amaritudine coniungere possum? Respondit, ut mos erat Pythagoricis hieroglyphicos, Interiora inquit melle irrigabis, exteriora vero oleo peruges. Interiora melle irrigabis; ac si diceret, Amara sunt sensui illa omnia quæ summam voluptatem animo adferunt. insuaue est externo homini iustum, prudentem, fortem, inuicti animi, castum, & misericordem esse; abstinere a vino, atq; a luxuria, vigiliis noctis, vel propter sapientiam acquirendam, vel propter Rempub. tuendam & conseruandam excubare, corpori insuaue est: refutat sensus virtutem ut toxicum quoddam amarum; interiora igitur melle irrigabis; ea ratione suauitatem mirandam ex virtutis percipies cultu, si in interioribus animæ viribus dulcedine istorum replearis, si cogitabis quam lucundum est esse virtute cultum; quam magnificum, & quam splendidum est ob animi ornatum illustrissimum esse. Interiora ergo melle irrigabis: Expendes quod virtus vnicum hominis bonum; quod virtus in tempestate læua, quieta est; quod lucet in tenebris; & pulsa loco manet tamē atq; heret in patria, splendetq; per se semper, nec

alio-

alienis vnquam sordibus abolefcit, si dulcedinē internā huius habeas, Hæc duo, vitæ s. longitudinem & virtutem sine amaritudine & anxietate coniunges. Hunc morem credo, typice seruauit Ecclesia primitiua, sub temporibus Tertulliani. Dum. n. infantes baptizabat, lacte & melle ora ipsorum perungebat. Vnde Tertullianus reliquit. Inde s. ex baptismatis Sacramēto susce-
pti lactis et mellis cōcordiā p̄gustamus. Lactē irrigabat, verbi Diuini: Melle autē innuebat, ut ille puer susceptis eloquijs Diu-
nis, suo tempore meditaretur & dulcedinem horum perferentiat & sic vitam longæuam cum virtute suauiter conglutinatam vi-
uat. verba n. etsi fuerint recepta in aure, si non fuerint recondita & gustata in corde, licet per se sint dulcia super mel & fauum, amariora plusquam fel & absinthium perferentur. Nonne amarum est illud eloquium Christi, Discite a me quia mitis sum & humilis corde? & sicut ego magister laui pedes vestros, ita & vos alter alterius pedes lauare debetis. Nonne insuaue est illud, si vis esse perfectus, vade & vende omnia, & da pauperib. & sequere me? Nonne graue est illud. Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes? An vero suaue est, esurire fructus iustitiæ? Quanti beatitudinem illam quæ propter esuriam iustitiæ a Domino sponditur, delibant? An vero dulce est illud. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & Phariseorū non intrabitis in regnum Cælorum? Istorum quatuor dulcedinem ex verbis suis sedula attentione receptis (si tamen illis interiora irrigabimus.) Beata virgo nobis attulit, Dulcedinem humilitatis, Paupertatis, Abstinentiæ, & esuriei iustitiæ. Amarum
est nobis, illud Christi Domini eloquium. Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Quis enim mortalium non desiderat esse sublimis? Quis vero excellentiam & maiestatem non demiratur? Cui vero suauius est humilitas? Diuites forte non superbiunt? At Paulus monebat quendam, ut præcipiat diuitibus huius sæculi non altum sapere. Nihil est inquit Augustinus, quod sic generent diuitiæ quomodo superbiam. omne pomum omne granum, omne frumentum, omne lignum habet vermem suum, & alius vermis mali, alius piri, alius fabæ, alius tritici, vermis autem diuitiarum superbia. Quid vero potentes? forte superbiam odiunt? At superbia natione Cælestis, inquit Hieronymus, sublimium appetit mentes, & quasi ad proprios re-

Ecclesia
cur melle
et lacte
baptizato-
rum ora um-
gebat.

Humili-
tatē, dul-
cem effe-
cit Ma-
ria.

uolans ortus, appetit gloriam & potestatem hominum irrum-
pere, quæ de gloria & puritate Angelorum erupit; vt quos in-
uenit participes naturæ faciat cõsortes ruinæ. In virtutum ama-
toribus, dices, superbia non habet locum? Sed in recte factis,
multo magis cauenda est. Cætera. n. vitia. solas illas virtutes im-
petunt, quibus ipsa destruuntur, ut luxuria pudicitiam, ira pa-
tientiam; sola uero superbia contra cunctas animi uirtutes se eri-
git, & quasi generalis & pestifer morbus omnes corrumpit. Su-
perbia talibus dicit. Ecce multis in dõ pone omnibus melior es;
doctrina, uirtute, castitate, & cunctis spiritalibus charismatibus.
cunctos excelles; cunctos ergo de dõ, cunctis remetipsum su-
periozem attende. In tantum omnia peruasit hoc terribissimum
uitium, vt etiam in puluere & cinere reperiatur, in illis. s. qui
præter animam nihil aliud sunt, quam puluis & cinis; & in pul-
uere & cinere sedentes mendicitate uictum quaritant. Ama-
rum est uilem reputari, ad uitia sese demittere, omnibus subijci;
neminẽ sibi parẽ sed omnib. se inferiore iudicare: omnes dele-
ctat celsitudo; humilitas nullum: omnes sublimia conscendere
ad inferiora autem pauci sese deijcere exoptant; Beata uirgo
lacte uerborum suorum, amaram humilitatem cõuertit in dul-
cedinem. Scitote aiebat illa, humiles, quia respexit Dominus
humilitatem ancillæ suæ. Ad quem. n. inquebat Deus, ego re-
spiciam nisi ad humilem, & contritum spiritu, & paudentem ad
sermões meos? Ad humilem Deus respicit non ad superbam;
superbis. n. resistit, humilibus dat gratiam suam. Humilib: dat
gratiam fidei, qua capescere & obtinere possint ueritatis uiam.
Quia tumidus & inflatus oculus, mens illa quæ captiuare re-
nuit intellectum in obsequium Christi, ueritatem inueneri non
potest: mens autem humilis, quæ Piscatoris sapientiam, Plato-
nicæ aut Peripateticæ præponit, aciem suam in lumen credibi-
lium mandatorum Dei figere potest. Humilib: dat gratiam cha-
ritatis. Fode, inquit Bernardus, in te fundamentum humilitatis
& peruenies ad fastigium charitatis. Vis capere celsitudinem
Dei? cape prius humilitatem Christi: sola uirtus humilitatis,
reparatio est læsæ charitatis. Humilibus dat gratiam uirtutum.
nullo. n. modo poterit; dicebat Cassianus, in anima nostra
uirtutum structura consurgere, nisi prius iacta fuerint ueræ
humilitatis in corde nostro fundamenta; quod summissimè collo-
cata,

Humili-
bus dat
gratiam
Deus.

cata, perfectionis & charitatis culmen ualeant sustinere. Hu-
milibus dat gratiam, quæ est donum quoddam inhærens ani-
mæ. Gratia enim vas profundum requirit per humilitatem.
Cum enim sit balsamum purissimum, si infunderetur uasi non
profundo, facile perderetur. Humilibus dat gratiam illam ul-
tiam gloriam, Deposuit enim potentes de sede; dispersit super-
bos mente cordis sui & exaltauit humiles. Superbia potentem
illum Luciferum cum Angelis eius deiecit e Cœlis; humilitas
autem homines euehit ad Cœlos, & exaltauit humiles. super-
bia ex gratia Diuina potentes & superbos deijcit: humilitas
autem ad gratiam redire facit. Quia respexit humilem ancil-
læ suæ, ecce enim ex hoc Beata me dicent omnes generatio-
nes. *Fauus distillans labia tua sponsa.* Quis enim amplius hu-
militatem censebit esse amarã? Cui non suatis erit in poste-
rum? dum audit aure & corde reuoluit, quod humilitas tan-
tum placuit Deo; quod humiles Deus respicit; quod deiectos
in matres suas eligit; quod fidem, charitatem, uirtutes omnes,
gratiam Deificam humilibus infundit; quod humiles exaltat
ad Cœlos, superbos deponit de sede, & dispergit ut puluerem
ante faciem uenti; quod humiles coronat, superbis autem ignẽ
ministrat atque confusionem inferni? Cui uiratem humilita-
tis cõtemplanti, quod illa vnã deiectissimam ancillam in
Regi nam cœlorum, & in Dei uidentis Deiparam extulit, quæ
super omnes omnium cœlestium vertices Mariam extulit,
quod illi gratiæ tantam plenitudinem quantam nulli creato
obtulit, quod maioribus cœlestis gloriæ muneribus exornauit,
quod Dei genitricem in primo post Dei laus splendidissimo
locauit solio; cui inquam humilitatis tantam uirtutem con-
templanti, non placebit humilitas? cui non dulcescet? Quis ve-
ro superbiam quæ ex Angelis Dæmones facit; quæ est radix
cuncti mali, & Regina omnium uiciorum; quæ turrim Babel
euerit, linguam confudit, prostrauit Goliath, suspendit A-
man, interfecit Nichanorem, Pharaonem submersit, Sena-
cherib interemit, quæ homini mortem intulit, & concessa bea-
titudine spoliavit, propter quam Deus sedes Ducum superbo-
rum destruxit, & radices gentium superbarum arefecit, quis
inquam superbiam quæ est omnium malorum mater, scele-
rum fons, uena nequitia amplectetur? non detestabitur? *Fauus
distillans labia tua sponsa.* P 3 Beata

Humili-
bus dat
gratiam
Deus.

Paupertas
et dulcedi-
nem ap-
portauit
Maria.

B. Virgo dulcedinē apportauit paupertati. Quā amarus sit calix paupertatis declarant illius adolescētis, qui ad magisteriū Xpi venerat actus. Huic. n. sciscitanti quidnā faciendo, vitam aeternā possideret; dū respondisset Dñus. Si vis perfectus esse, vade & vende oīa quæ habes, & da pauperibus. Dicit Euangelium, quod abiit tristis. Forte cum Salomone præcabatur antea; Diuitias & paupertatem ne dederis mihi, ne ægestate compulsus periurem. Forsitan secum confabulatus est. Paupertas quid mihi afferet boni? Paupertas humilem facit & infirmum; ego autem volo cum sublimibus versari. Sapientia pauperis pro nihilo habetur; ego volo magnus apparere. Opus habeo plurimis, & a multis volo gratiam accipere; paupertas me omnibus spoliat. Paupertas est causa malorum omnium vel salutem multorum: ego nolo esse mali exemplar. Paupertas omnia bona mihi eripiens me esurire facit. Amarum hoc poculū Beata Virgo suis verbis conuertit in dulce. Non causemini inquit, de paupertate quod sit causa malorum; quod omnibus bonis spoliat. Ille qui propter nos egenus factus est, qui non habet vbi caput suum reclinet; ille qui discipulis suis dicebat, nolite possidere aurum, neq; argentū, nec duas tunicas, ille qui ex me paupere in paupere tugurio natus, pauperibus fascijs inuolutus, pauperes elegit, pauperē vitam duxit, in extrema paupertate, egenos impleuit bonis. Vade & vende omnia tua & da pauperibus, & habebis thesaurum in Cælo. Paupertas, est manu ductrix quædam in via quæ ducit ad Cælum; yndictio athletica, exercitatio quædam magna & admirabilis, portus tranquillus. Pauperes impleuit bonis. Quid Iacob erat pauperius dic mihi? qui dicebat, si dederit mihi Dñs panē comedere & amictu indui. Qualib. bonis repleuit illū Deus? notū est ex scriptura quia innumeris. Bonis corporis, bonis fortunæ, & bonis animæ, insuper & visionē Dei in illa mirabili scala. Nūquid sine fiducia bonorū, erat Helias & Ioannes, & Heliseus? qui nihil propter meloten possidebant? Tamen Helias pauper, curru igneo ad Cælum euectus est: Heliseus duplici spiritu eius gaudet: Ioanne nullus est maior inter natos mulierum. Nihil opulentius eo qui paupertatem sponte diligit, poterat his verbis virgo vti. Quomodo autem hoc inquis? Dicam, & si vultis ipso Imperatore ditiores esse pronuncio. Ille quidem opus habet pluribus

Paupertas
non est
causa ma-
li sed bo-
ni.

Pauper
opulenti-
or Im-
peratore.

Chrysol.
hom. 18.
in epist.
ad Hebr.

pluribus & in crucis est constitutus, & veretur ne minus ei fiat ad ea quæ necessaria sunt stipendijs militaribus; iste autem omnia affluenter habet, & de nulla re timet, ac si timet non pro tantis. Quis dic mihi ditior est, qui per singulos dies exigit, & festinat plura colligere, & timet ne aliquid ei deficiat; an ille qui nihil colligens, affluentia multa sibi sufficiente consistat, & nullum postulans. Fiduciam quippe virtus tribuit, & Dei timor non pecuniæ; illa namque & in seruitutem redigunt. Fauus distillans labia tua sponsa.

Apportauit adhuc dulcis Virgo Maria, dulcedinem abstinentiæ; tum illius quæ est a noxijs animæ, tum illius quæ est a cibis corporis, hæc enim ad illam ordinata est; per abstinentiam etenim non caro sed vitia extinguenda sunt; & sic vt Gregorius docuit, necesse est vt artem continentia quæque teneat, quatenus non carnem sed vitam occidat: sepe enim inquit, dū in illa hostem insequimur, et ciuē quæ diligimus trucidamus, & sæpe dū quasi conciuī parcimus, ad preliū hostē nūtrimus. Huic inquam abstinentiæ dulcedinem attulit Maria, dū cantaret hæc verba Esurientes impleuit bonis. Ne contriste mini ait dum abstinetis, vt hypocritæ faciunt; non contorque te vt circulum nasum vestrum vt Iudæis mos est, non æstimes felicem illum statum esse; manducemus, bibamus, cras moriemur, vbique relinquamus signa latitiæ nostræ, in omnia ventres & sensus nostros dissoluamus. A paradisi gaudijs per inabstinentiam cecidistis, luxus animi & corporis vos spoliavit bonis, per abstinentiā ad paradysum resurgere debetis; abstinentes Deus implet omnib. bonis, Abstinentia libido restinguitur, luxuria superatur. De abstinentia castæ cogitationes, rationabilia consilia prodeunt. propter abstinentiam virtutibus spiritus innouatur; abstinentia purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit. Abstinentes impleuit bonis: hanc ergo amplectimini. Fauus distillans labia tua sponsa.

Abstinentiam
dulcem
reddidit
Maria.

Attulit B. Virgo dulcedinem & calici amaro sensibus; esurienti illi de qua etiam Christus docebat. Beati quiescunt & sitiunt iusticiam dū doceret. Esurientes inquit impleuit bonis. Ne subterfugiat; (sic vellet dicere Maria,) hanc famem &

Esurientiam
iusticiæ
dulcem
fecit Ma-
ria.

Iustitiæ fructus.

hanc sitim iustitiæ, non sit vobis amarum esurire & sitire iustiti-
 am, Quia tales esurientes facere bonum & declinare a malo,
 esurientes reddere quod suum est, Deo s. honorem & amorem,
 parentibus pietatem, cognatis dilectionem, pacem hominibus
 bellum vitijs, amicis fidem, omnibus æquitatem, superioribus
 obedientiã, æqualibus consilium quo ignorantia crudiatur, &
 auxilium quo infirmitas iuuetur, inferiorib. custodiam vt pos-
 siant cauere peccatum, & disciplinam, vt quod minus cauerunt
 minime maneat impunitum; Esurientes iustitiã, quæ sibi san-
 ctimoniam, inimico patientiã, egeno operosam misericordiã
 reddit; Esurientes iustitiã non illam simulatam, Pharisai-
 cam, sed veram, illam .s. quæ est pax populorum, quæ nihil
 alienũ vendicat, quæ cui libet dat quod suũ est, quæ negligit pro-
 priam vtilitatẽ, vt seruet cõmunem æquitatem, quæ nemini
 nocet sed etiam nocentes prohibet. Esurientes iustitiã Chri-
 stianam, impleuit bonis, saturauit illos. sed quonam? Virgam
 æquitatis Virgã iustitiæ intingeris in illo fauo quẽ Christus mã-
 ducat post resurrectionem: iustitiã vestram inferretis in illud
 aluear Cœlestẽ; vbi non araneorum sed apum sine aculeis exa-
 mina innumera gustant, & viuunt mellea dulcissima visione
 Diuinæ essentiæ. In hoc fauo virgam vestram iustitiæ intinge-
 tis, gustabitis; & saturabimini; oculi vestri aperientur ad viden-
 dum ea quæ oculus non vidit. Nõ est necesse vt paueatis ne oc-
 cidamini tũc a Saule, populus imõ non populus sed virga hæc
 qua vestra direxistis opera & qua adeo stupenda operati estis
 vos ab omni proteget hoste. Beati qui esuriunt & sitiunt iusti-
 tiã quoniam saturabuntur, Esurientes impleuit bonis. Intro-
 ducet vos in illam Cellã vinariam cœlestem, vbi gustabitis &
 bibetis vinum & lac non sermonũ, qui aures transfuerberant
 tantum, sed deliciarum immensarum. Venite ergo amici, & in-
 ebriamini; quia ebrietas ista quam ex melleis labijs meis, imõ
 ex cellario sponsi mei, qui dulcia pocula suis ministrare solet,
 patiemini, non confundit sed cohonestat, non accæcat men-
 tem sed illuminat, perficit, & delectat animum. Fauus distil-
 lans labia tua sponfa. Scimus ex lectione. hystoriarum fa-
 uos mellis congestos fuisse ab apibus, nescio quo instinctu
 naturæ secreto, in labia quorundam dormientum, vt Pla-
 tonis Philosophi in cunis dormientis, vt Hieronis Sicilia tum

Allusio ad Ionathã in ingentem virgam in melle.

Mel congestũ ab apibus in ora quorundam

r. Reg.

Regis

Regis, & Pindari Poetæ: verũ labia horũ dormientia
 sunt, nihil dulcedinis nobis attulerunt: Solius Dei genitricis la-
 bia fauum distilantia, nobis amara in dulcia commutarunt &
 dulcia nobis ministrarunt. Quis enim nunc non libenter ebi-
 bet poculum humilitatis? Quinam paupertatis, & ciborum at-
 que vitiorum abstinentiæ alimonia insipida erit? Quis non li-
 benter sitim patietur iustitiæ? est adeo alfa bona re promittat
 cum pauperibus, non terrena bona sed Cœlestia, humilibus
 Regni terreni sed Cœlestis sublimem thronum, absti-
 nentibus non cibos mortalem vitam sustinentes, sed immorta-
 litatem, esurientib. seu sitientib. iustitiã non quemuis cibum
 non quoduis poculum, sed melleum Diuinæ beatitudinis nun-
 quam acescentis & nunquam deficientis, non fastidium adfe-
 rentis polliceatur? Fauus distillans labia tua sponfa, mel & lac
 sub lingua tua. Dulcia Deus suis ministrat, Dulcia & virgo, A-
 mara in dulcia conuertit Deus; conuertit & Maria, Dignetur tu
 ò sanctissima & dulcissima sponfa Dei, si non melleum oscu-
 lum imprimere ori animæ nostræ, saltem stillam aliquam mel-
 lis & lactis huius quod habes sub ore & in labijs, instillare no-
 bis. Amarũ est nobis abstinere a vitijs; amarũ esuriem & sitim
 iustitiæ pati, non pati dixissem melius, sed habere; dulcia nobis
 sunt excelsa, in sæculi diuitijs Diuinitatis felicitatem æstima-
 mus; Distilla nobis fauum labiorum tuorum, amara fac dul-
 cia, & ista dulcia falsa, fac appareant amara, & dulcia nobis
 ministra. Experiamur nos quoque quod fauus distillans
 sunt labia tua; quod mel & lac sub lingua tua; vt
 tandem in hac mortali amara vita, per hanc
 dulcedinem in æternas illas Cellas vina-
 rias introduci mereamur, vbi tu ple-
 no ore gustas quod sitisti in
 sempiterna sæcula. Amen.
 (*)

DVLCE

D V L C E D O

Panem de Cælo præstitisti eis, omne delecta-
mentum in se habentem. Panem Ange-
lorum manducauit homo Ps. 77.

& Sapient. 16.

CONCIO QVATVORDECIMA.

In qua sapor panis viuifici à B. Virgine delati, palato sa-
no gustatur.

SAPIENS Salomon dum mulieris fortis
(non quidem illius cuius fortitudinem hu-
mèris suis vir sustineat, neque illius quæ
Amazonas crudeles præcedat: sed fortis
quæ virili animo immobilis inter aduersa
permanet gloriosa, & res arduas pulchre
administat, quæ nec aduersis infestando frangitur, nec pro-
speris blandiendo eleuatur) laudes & virtutes admirandas
recenseret, sic inter alia de ipsius sollicitudine synbolice di-
xit. Facta est quasi Nauis institutoris, de longe portans panem
suum. Quid sibi velit ista comparatio? si non (vt non fallor cum
Patribus) voluit insinuare diligentiam & dilectionem erga fa-
miliam suam mulieris fortis; Quod sicut Nauis nunquam ne-
que die neque nocte dum mare tranquillum est quiescit, sed
vt auis per aera, sic illa per aquarû viam inuiam volat & sul-
cat trementes vndas, vt tandem prouideat famelico Domino
suo; sic mulier fortis atque sollicita, ex amore quem habet in
virum & domum suam, procurat, querit modos, laborat ma-
nibus, adinuenit intellectus sagacitate, nunquam & quasi nun-
quam dormit, de nocte confurgit, nunquam in nocte extingui-

Prou. 31.

Mulier
fortis na-
ui compa-
ratur.

AD IV

tur

in orat.
de hipo-
pan. Do-
mini.

Luc. 11.

rum lucerna eius accingit fortitudine lumbos suos, roborat bra-
chia sua, manum suam mittit ad fortia, vt tandem panem de-
porter familie suæ; vt diuidat prædam domesticis & eibaria an-
cillis suis, vt per eam nobilis sit vir eius; vt demum surgant filij
eius & beatissimam prædicent, vir eius & laudet eam. An illa
congruant Virgini Deiparæ? non difficile est sententiam pro-
ferre cû Methodio clarissimo Martyre, qui ijs nominib. Virgi-
nem appellauit. Tamem non quidem panis, sed famem Panis
Verbi Dei, totus mundus antea passus est. Omnes nos vt qui-
dam Lazari vlcerosi & famelici, sub hac mensa Diuina Cæle-
sti iacebamus, optantes vel micam Panis de Cælo descenden-
tis. Paruuli petierant panem, & non erat qui frangeret eis. Om-
nes nos cum illo homine, ad quem hospes quidam, anima s. vene-
rat de via creationis ad hanc domum luteam carnis, pulsaba-
mus ad Deum dicentes. Hospes quidam venit ad me deforis (quia
anima non est de gremio generantis, sed deforis a Deo per crea-
tionem) & non habeo, quod apponam ante eum; quia omnia
mea cõsumpsi hac in regione longinqua, ita vt nec filique por-
corum esurientem ventrem meum satiare possunt, de illo est peri-
culum ne moriatur fame, Comoda mihi tres panes, comoda
mihi tres substantias in vno pane corporis tui. Ille autem diffe-
rebat ad tot præces sanctorum Patrum, quia nondum constru-
cta erat nauis quæ Sanctissimam alimoniam de Cælesti promptua-
rio ad terras deportaret. Dicebat sepe, Oistos importunos;
semper vociferantur, comoda mihi tres panes, comoda mi-
hi tres panes Nolite mihi molesti esse; ostium clausum est, &
pueri mei mecum sunt in cubili; non possum surgere modo,
& dare vobis. Non possum surgere modo, nondum enim
enim venit plenitudo temporis: Non possum surgere mo-
do, & dare vobis, nondum n. fabricata est Nauis. Beata Virgo
de nocte surrexit, & vsque ad sydera, vbi Cælum mari amara
nostra mortalitatis, per misericordiam, vt Iuno Neptuni basia
figit, enauigauit; ostia Cælorum sua oratione & vitæ sanctimo-
nia pulsauit, compellauit ianitores Regni superioris, ingressa
ad immortalis Diuinitatis solium dixit Deo. Amice, ita te com-
pello postquam dixisti te esse mecum, & me esse gratia ple-
nâ. Amice, comoda mihi tres panes; hospites enim me si fame
mouentur; familia mea macie pallet; de sunt iam Angeli qui

Maria, na-
uis.

Allego-
ria peten-
tis tres
panes.

Allusio
ad Heliã.

no-

nobis subcineritios panes portent; paruuli quotidie petunt panem, & nihil habemus quod frangamus eis. Mutua nobis tres panes in vno pane Cœlesti viuo. Quid tum? Num Virginem à suo depulit throno? An cœlesti eiecit palatio? Nihilne illa ardentissimis implorauit precibus? Impetrauit virgo, dedit Deus facta est Maria quasi Nauis. Sed quid ego Beatam Deiparam nauim appello; cum Nauis sit lignorum compactio, omnibus infaustis euentibus maris exposita, Maria autem, Diuinis manibus plasmata, ab omnibus periculis maris mundi huius libera? & nulli ventorū omnia sus deque miscentium afflatui exposita? Cur potius Cœli nomine non eam dignabor. Cur non potius eam cum Andrea Hierosolymitano, Cœlum quod est Solis gloriæ tabernaculum agnominabo? sicut & reuera est Cœlum. Cœlum est sedes Dei, & B. Virgo fuit thronus Diuinus. Cœlum præ cæteris visibilibus est maxime adornatum; & B. Virgo præ cunctis Creaturis varietate donorum fuit dotata: Cœlum ex benignitate Diuina, stillauit populo escam illam mirabilem, de qua sapiens meminit. Angelorum esca nutritiasti populum tuum, & paratum panem de Cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Substantia enim tua dulcedinem ostendebat, & deseruiens vniuscuiusque voluntati ad quod quisque volebat conuertebatur. Cœlum hoc animatum Beatissima virgo de suo vtero protulit, non manna, sed Panem illum viuum de Cœlo descendentem, Panem Angelorum, quo illi ab æterno in Cœlis vescabantur, Panem omne delectamentum in se habentem. Panem quem ipse Christus mannae præposuit. Ego sum panis vite. Patres vestri manducauerunt manna & mortui sunt. Hic est panis de Cœlo descendens vt si quis ex ipso manducauerit non moriatur: sicut reipsa monstrate præstantior, & nobilior, & suauior est hic panis quam manna. Et quoniā hæc melius contentione dignoscuntur, age cœlestis panis admirandas partes ex manna collatione scrutemur. Manna erat quid creatum, manibus Angelorum formatum. Panis hic qui de Cœlo descendit increatus fuit, Deus enim est verus, Patri consubstantialis atque cœternus. Et licet pars eius, puta caro & anima, & nerui & ossa & sanguis creata erant; non tamen manibus Angelorum sed virtute Altissimi

Maria
Cœlum
de quo
Panis vi-
tae descen-
dit.

Antihe-
sis Man-
ne & cor-
poris
Christi.

in. salut
Angeli.

Ioan. 6.

mi

mī, & Spiritus sancti operatione, in vtero Virginico, nō in aere renebrolo formata sunt. Manna illa de cœlorum sublunari globo descendebat vt aiebat Psaltes, Panem de Cœlo præstitisti eis. Christus autem panis non de Cœlo Lunæ, sed A summo Cœlo egressio eius; sed de altissimo cœlorum vertice, sed de sublimi maiestatis inaccessæ throno, in quo admirando lumine effulgens, Beatorum spirituum agmine stipatus, suo aspectu omnes exfatiat cœlites: Christus de beato illo immortalitatis & deliciarum regno, imo de sinu Diuino & de secretis recessibus cordis summi & Altipotentis Patris emanauit atque ad instar fulgentissime claritatis descendit. Exiui a Patre & veni in mundum, Ego ex ore Altissimi prodij, ante omnem primogenita creaturam. Manna erat subtile quiddam genus grani. Sed quid subtilius hoc pane Angelorum Christo Deo? Manna quidem partes habebat. Hic autem vt Bernardus docuit, non partibus constat vt corpus, non affectibus distat vt anima, non formis substat vt omne quod factum est, nō est verendum vt cogitatio transuoler illum. Quantumcunque in altum proficiat, vltra est. In terra, quod homo cogitare possit, altissimum quærere ridiculum est statuere ipsum, vltra non citra quærendus est. Quod si etiam de corporis subtilitate ambigitis, tanta subtilitatis est vt ianuis clausis intret, & nulla locorum circumferentia comprehendiqueat. Illud enim quod clauso Virginis vtero in mundum intrauit, illud quod ad dexteram Patris, non ruptis primo sepulchri sigillis, ac non effractis paradisi foribus intulit, illud inquam nobis pro alimento in terris, hoc in sacramento reliquit. Manna erat quiddam minueum. Et apparuit, inquit, scriptura minutum in terra. Panis iste, (attendite miraculum,) maximum & minutum prorsus quiddam est. Maximum, quia maximum illum Deum, qui tenet omnia, qui implet omnia, qui completitur omnia, qui superexit & sustinet omnia, qui vt Gregorius testatur, nequaquam ex vna parte sustinet atque ex alia superexcedit, neq. ex alia parte implet atq. ex alia circumplectitur; sed circumplectendo implet, implendo circumplectitur; sustinendo superexcedit, superexcedendo sustinet, sine inquititudine superius regens, sine latitudine inferius sustinens, interiorius sine extenuatione penetrans, exteriorius sine extensione circumstans

3.
Dei sim-
plici tas

4.
Euchar-
stia ma-
ximum
& mini-
mum.

summans; hunc inquam maximum Deum panis iste continet. Continet & maximum illud Christi verum corpus, ex Virgineis visceribus formatum, triginta & tribus annis per continuum augmentum ad iustam magnitudinem deductum. Accepto. n. pane & gratijs peractis, summus sacerdos Christus, benedictione facta dixit. Hoc quod in manibus teneo, quod vobis do ad vescendum, est verum, & indubitum corpus meum, quod pro vobis tradetur quod crucifigetur, & lancea perforabitur, accipite & manducate. Hic est calix sanguinis mei noui & æterni testamenti qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Minutum autem est, quia ex vi sacramenti (vt verbis S. Doctoris vtar.) non est ibi tanta quantitas corporis Christi, quanta est in Cælo Dimensiones enim panis & vini non conuertuntur in dimensiones corporis Christi, sed substantia in substantiam. Si autem quæras, quomodo possibile hoc sit, vt in Sacramento sit totum Corpus Christi, & non sub tota quantitatis magnitudinæ? vide quomodo tota natura aeris in magno & paruo aere; & tota natura hominis in magno vel paruo homine; & tota substantia panis & vini in paruo vel magno pane, in magno vel paruo vase vini. sic tota substantia Corporis & sanguinis Christi, in hoc Sacramento post consecrationem continetur.

Manna erat quasi semen coriandri album & candidum. Sed quid purius, quid candidius Pane isto? quid nitidius Corpore Christi, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius? Hunc candorem monstraerat quondam discipulis in monte Thabor, dum facies eius facta est splendidior sole, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Hunc candorē aspexit Ioannes exul, vidi inquit in medio candelaborum, similem filio hominis vestitum podere & præinctum ad mammillas. zona aurea; caput autem eius & capilli erant candidi tanquam lana alba, & quasi nix.

Manna erat minutum & quasi pilo tufum, in similitudinem pruinæ super terram. Panis iste corporis Christi, nonne est suis inuolueris adumbratus est? ita vt aliud oculis corporis aliud oculis fidei intuemur; aliud palato corporis & aliud palato mentis gustemus. Aliud. n. est qd visu corporis cernimus, & aliud quod solo fide comprehendimus: ita vt non immerito

a qui-

Eucharistia continet totum Christum quantum

3. p. q. 76
art. 1. &
4.

5.

Apoc. 1.

4.
Accidentia Eucharistia

a quibusdam vsurpatum sit illud. Vox quidem vox Iacob, manus autem manus Esau. videmus oculo corporis accidentia panis, albedinem scilicet & rotunditatem: oculis autem fidei illud ipsum corpus quod pro nobis in cruce pependit: illum ipsum sanguinem qui fusus est in remissionem peccatorum nostrorum: ipsum sed non eo modo, quo fuit in cruce. Nam neq; sub illa specie visibili qua pependit in cruce, sed ipsum quidem inuisibile sub visibilibus panis & vini speciebus: neque quale fuit tum quum esset cruci affixum, corruptioni & morti subiectum, sed proflus incorruptibile iam & immortale. Palato corporis gustamus saporem panis: palato autem mentis, illud corpus quod per clausum virginis uterum transiit, quod clauso tumulo resurrexit, quod per clausas ianuas in eum locum vbi erant Apostoli ingressum est, corpus illud quod assidet lateri Dei in excelsis. Quis vidit vnquam talia? quis similia aspexit? vt sub speciebus vini, sanguinis substantia & sub speciebus panis verum corpus, sub speciebus argenti panis? sub speciebus auri oleum? vel quæuis alia essentia, sub proprijs accidentibus & vmbraulis alterius essentia contineatur? gustetur? Ille panis qui de Cælo scilicet utero B. Virginis decoctus est, hoc proprium habet mirabile præ alijs.

Manna ad calorem ignis indurabatur, ad calorem autem solis liquefiebat: hoc idem conueniebat corpori Christi, dum illud adhuc mortale circumferebat. Ad calorem ignis persecutionum, quibus insecutus fuit ab ingratis Iudæis, & quib. probauerat illum Deus (vt Psaltes in persona ipsius dixerat. Proba sti cor meum & visita sti nocte, igne me examina sti sicut examinatur argentum) induruerat, per fortitudinem inuidi animi. posui te inquit Deus, in columnam ferream, & in murum æreum super omnem terram. Dedi te vt petram fortissimam & aciem tuam vt adamantem: Ad calorem vero solis, ardorem scilicet amoris liquefiebat, Meminit illius liquefactionis dum amoris igne succensus fuit, quia factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

Manna illud de Cælo quidem descendeat, sed rursus in Cælam non reascendebat; dū in vno loco erat, aliū relinquebat: Non sic est de pane isto corporis Christi. Christus descendit

7.
Christi sudor & duritia qd.

8.
Corpus Christi si mul in pluribus locis.

de

Luc. 21.

de Cælo, & redijt ad Cælum, Assumptum corpus intulit in Cælum, non tamen desijt esse in terris. Virtute enim Diuina effecit, vt illud corpus quod sedet ad dexteram Dei supra choros Angelicos in propria specie, in alienâ sit in terris; neque vllis locorum terminis circumcludatur, ita vt si reperiatur in hoc altari, vel hac Ecclesia, in altero altari & Ecclesia esse desistat. Apud Deum enim omnia possibilita sunt. & seipsum negare non potest. Promisit omnibus facientibus & manducantibus hunc panem in memoriam passionis suæ, se affuturum. Hoc facite ait quotiescunque manducabitis in meam commemorationem. seipsum negare non potest, Quotusquisque & quotiescunque consecrabit, adest Christus, non in passibili sed impassibili specie. Huius miraculi fidem fecit Christus ipse in vltima sua Cœna. *Ferebatur* (Secundum a Prophetiam David & expositionem b Augustini atque c Prosperi Rheginensis Episcopi,) *totus in manibus suis*. Quomodo enim intelligatur in ipso David secundum literâ non inuenimus; hoc quomodo possit fieri in homine quis intelligat? quis enim portatur manibus suis? manibus aliorum portari potest homo, suis manibus nemo portatur: in Christo autem inuenimus *Ferebatur Christus in manibus suis*, quando commendans ipsum corpus ait. Hoc est corpus meum. ferebat enim illud corpus in manibus suis. Portatus est, inquit Prosper, & Iesus Dominus in manibus suis, dum suum corpus in sanctificato pane, gestans manibus suis dixit. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Ferebatur & totus non diuisus in manibus Apostolorum, dum distribuens semetipsum dicebat. Accipite & manducate hoc est corpus meum, non pars corporis mei. Iam erat totus in specie visibili, mortali, & erat totus itidem in specie inuisibili in sacramento. Idem & in sua propria specie, & sub specie panis, idem in seipso, in suis manibus, idem & in manibus Apostolorum. vt nullus in posterum vacillaret de hoc quod Paulus testatus est a Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus nonne communicatio corporis Christi est? Corpus Christi est in Cœlis, est quoque & in terra. Sanguis Christi est in Cœlis; est etiam communicatio eius in terra

Hoc

a Psal. 33 titulus.
b sup. Ps. 33. titulus.
c Part. 2. c. 25. de predictionib. & promissio.

d 1. Cor. 10.

Christus ferebatur in manibus suis quomodo.

quomodo ferebatur in manibus suis.

Hoc enim quod est in calice, inquit Chrysostomus, id est quod a latere fluxit, & illius sumus participes. Cum dico, benedicimus, Eucharistiam dico; dicendo Eucharistiam, omnem benignitatis Dei thesaurum aperio, & magna illa beneficia commemoro; etenim cum calice inenarrabilia Dei beneficia consecuti sumus, Sed quænam beneficia? Amantes communicant suis vestes, aurum, argentum, & pecunias; sanguinem suum nullus ad bibendum propinat. Solus Christus hoc facit. b Helias melotem discipulo reliquit, Filius autem Dei ascendens suam carnem dimisit. Helias exurus, Christus autem & nobis reliquit, & ipsam habens abscondit. O miraculum. c lib. 3. de Sacerdotio. o Dei benignitatem (idè alibi exclamat,) Qui cum patre sursum sedet, & in illo ipso temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac se ipse tradit volentibus illum excipere, & amplecti.

b Hom. 2 ad popul. Antioch.

c lib. 3. de Sacerdotio.

d 1. Cor. 10. e super Epist. ad Corinth. f in Psal. 77.

g in 6. ca. Ioani. h lib. 3. in epist. ad Roman. i in ferm. de Cœna. Domini.

Manna illud in die sexto colligebatur in duplici mensura. Panis iste Corporis Christi in sexta ætate sæculorum in quæ nos deuenimus, in duplici mensura manducationis recolligitur. Spiritualiter si quidem & sacramentaliter corporaliter, a nobis non vt a Iudæis manducatur. Patres quidem nostri eandem escam spiritualem, (vt a Paulus asserit) manducauerunt, & eundem potum spiritualem biberunt; sed non nobiscum vt a Chrysostomus & Theophilactus, Augustino contradicentes optime exposuerunt: Sed non eodem modo manducauerunt, si manducauerunt nobiscum vt f Augustino placuit, Quia illi spirituale cibum spiritualiter tantum per fidem, nos autem spiritualiter & corporaliter manducamus. spiritualiter quidem per fidem, quia spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam; carnalis intelligentia & manducatio carnalis sine spirituali non prodest quicquam, vt exposuerunt g Chrysostomus, Theophilactus & Euthimius, h Origenes & Cyprianus. Hoc est ergo inquit Augustinus manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere & illum manentem in se habere; ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio non manducat eius carnem spiritualiter, licet visibiliter & carnaliter præmar dentibus Sacramenta corporis & Sanguinis Christi; sed magis tantæ rei Sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit, Man-

Eucharistia manducatur spiritualiter & sacramentaliter.

Q

ducamus

ducamus autem sacramentaliter. Caro enim & Sanguis Christi verè est cibus, & verè, non fictitiè, nec spiritualiter tantum, est potus. Manducamus Sacramentaliter adacti præcepto Saluatoris. Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducet meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, vt sancti Patres *a* Basilius, *b* Cyrillus Hierosolymitanus, *c* Theophilus Alexandrinus, *d* Epiphanius, *e* Theodoretus, *f* Damascenus, *g* Cyprianus, *h* Hilarius, *i* Ambrosius & Hefichius, *k* Eusebius, *m* Hieronymus, *n* Augustinus, *o* Leo. *p* Cassiodorus, *q* Sedulius, *r* Primasius, *s* Gregorius, *t* Bernardus, *u* Thomas, eū in finitis alijs docuerunt. Idem inquit Augustinus *u* in mysterio, cibus & potus Patrum antiquorum veteris testamenti, & noster; sed significatione idem non specie, quia idem ipse Christus illis in petra figuratus, nobis in carne manifestatus. *x* Aliud est Paschà quod Iudæi de oue celebrant, aliud quod nos in corpore & sanguine Domini accipimus.

ali. de Baptif. c. 3. b Carthech. 4. mystagogic. c lib. 2. Pasali. d Hæresi 55. e lib. 4. hyst. c. 11. f lib. 4. de fide c. 14. g li. 1. cōtra Iudg. c. 21. h li. 8. de Trinit. i lib. 6. de Sacram. c. 1. k li. 6. in Leuit. ca. 22. l Hom. 5. de Paschat. m epist. ad Hedi. b. q. 2. n Ser. 2. de verb. Apost. o Ser. 6. de ieiunio 7. mensis. p in Psal. 109. q in c. 10. & 11. ad Corint. r li. 7. moral. c. 4. f Ser. 1. de uigil. nat. f 3. P. Q.

10. Hæretici circa Sacramētū Euch.

Manna illud habuit suo tempore contradictionem Iudæorum. Murmurauerunt enim in deserto, Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo. Maiores contradictiones sustinuit Panis iste Corporis Christi. Capharnaitæ suo tempore eū multis di seipulis Christi scandalizati de Christo promittente dare nobis suam carnem ad manducandum, dixerunt. Durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Quomodo hic potest dare nobis carnem suam ad manducandum? Nec in illis tantum subicitur hæc blasphemia; longe lateq; omnia tempora vsq; ad nostra quoq; infælicia, peruagata est. Simoniani & Menandriani sub ipsis Apostolis, secundum quod Ignatius Smyrnenfis scripsit, Eucharistias & oblationes non admittebant, eo quod non confitebantur Eucharistiam esse carnem Saluatoris nostri Iesu Christi. Iconomachi deinde sub Annum 700. vt refert septima synodus, & negabant Eucharistiam esse uerum Corpus Christi. Dicebant enim imaginem esse Christi ab ipso Christo institutam s. panem & uinum in Eucharistia, quæ representant Christi Corpus & sanguinem. Successerunt postea alij, vt Ioannes Scotus sub annum 800. tempore Caroli Magni, in Psal. 75. x lib. 2. contra epist. Petilianæ ca. 37. y Io. 6. z Act. 6. tom. 3. 79.

gni; Bertramus tempore Caroli Crassi sub annum 886. Berengarius Ecclesie Andegauensis Archidiaconus; circa Annum 1050. Henricus quidam cum Petro Bruis circa annum 1140. Albigenfes. Flagellantes, Ioannes viclef. Andreas Carolstadius Lutheri discipulus, Huldricus Zuinglius Tigurinus Pastor, Ioannes Oecolampadius, Ioannes Calvinus, omnes demum veteres & noui Nestoriani. Omnes hi eadem cymba vehuntur; omnes isticum Capharnaitis contra Christi Corpus & sanguinem murmurant, Durū esse hunc sermonem causantes. Omnes vociferantur, sub speciebus panis & vini non nisi panis, non nisi uinum; omnes vno ore proclamant, Christi corpus in Cœlis residere, Panem vero hunc non nisi figuram seu imaginem Corporis Christi esse. O portenta, o monstra in vltimas terras deportanda. Quis aures suas ad tantas blasphemias non obturabit? Quis veritatem mendacij accusatam, æquo animo sustinebit? Quis tetros istos errores scripturis repugnantes, aduersantes Patribus, Christum mendacij arguentes, immotamente feret? Christus ipse iureiurando dicit, panem quem daturus erat in vltima Cæna, esse verum corpus suum. Amen amen dico vobis. Nisi manducaueritis, non dixit, nisi credideritis tantum, sed nisi manducaueritis, carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in uobis: & adhuc eum Capharnaites quærent? Quomodo potest? Dixit vobis olim Ambrosius quomodo potest. Potest sermone suo inquit, quo fecit omnia, illo sermone quo iussit & factum est Cælum, illo sermone quo iussit & facta est terra. Iussit Dominus & facta est terra. Iussit Dominus & facta sunt maria. Iussit Dominus & omnis creatura generata est. Si ergo tanta vis est in sermone Domini Iesu, vt inciperent esse quæ non erant; quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? Cælum non erat, mare non erat, terra non erat: sed audi dicentem. Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Ergo vt tibi respondeam, non erat corpus Christi ante consecrationem; sed post consecrationem dico tibi, quod iam corpus est Christi. Ipse dixit & factum est, ipse mandauit & creatum est. Quod si tantum potuit olim, vt sermone suo uxorem Lothi in statuam falis, virgam Moyfi in serpentem, & serpentem

Murmur hæreticorum de sacramen to Euch.

Christus conuerte re substantiam panis in substantiam Corporis sui.

Ioan 6. lib. de ijs qui inuicantur factis mysterijs. c. 5. & li. 4. de sacra. c. 4.

in virgam, aquas fluminis in sanguinem, & sanguinem in aquam, petram in stagna aquarum, amaritudinem aquarum in dulcedinem, virgam arenam Aaron in viridem, conuerteret & commutaret; cur non & modo potuit, panem in corpus & vinum in sanguinem suum conuertere? Require, ait Emifsenus, quid ei possit difficile, cui facile fuit visibilia & inuisibilia voluntatis imperio suscitare? cui facile fuit hominem de limi materia figuratum, in imaginē etiam suę diuinitatis induere; cui promptum est eum rursus reuocare de inferis, restituere de perditione, reparare de puluere, de terra in Cælum leuare, de homine Angelum facere, corpus humanum conforme corpori claritatis suę reddere, & figmentum suum in regni consortio sublimare; vt qui corpus nostrę fragilitatis assumpserat, nos in corpus suę immortalitatis assumat. Quid ergo mirum est, si ea quę verbo creare potuit, possit creata conuertere? Imò minoris videtur esse miraculi, si id quod ex nihilo agnoscitur condidisse, iam conditum in melius valeat commutare. Non enim minus est, nouas rebus dare, quam mutare naturas.

Christus veritas iureiurando promittit; Amen amen dico vobis, Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, vt si quis ex ipso manducauerit non moriatur, sed viuat in æternum. Credere ista præcepit, non sensu inuestigare. Dum enim videret quosdam discipulos de hoc murmurantes, dixit eis. Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, vbi erat prius? ac si diceret. Modo scandalizimini, eo quod dum inter uos sum, promisi vobis dare carnem meam ad vescendum; quasi hoc sit potentie meę repugnans, vt & integer permaneam in memetipso, & integer sim in manibus vestris, & integer manducer a vobis. Quid tum erit, quādo ascendam ad dexteram Patris? Quid dicetis? An non scandalum passi murmurabitis in hæc verba? Christus est ad dexteram Dei; quomodo ergo hic corpus suum ad manducandum reliquit? Quomodo, accipite & māducate & facite in meam commemorationem corpus meum, veritati consonum esse potest? Sed fide & spiritu hic opus est. Caro s. carnalis intelligentia non prodest quicquid; humana & carnalis cogitatio procul hinc facessant; verba quę locutus sum vobis, spiritus sunt & vita; cogitatione

Hom. 5.
de Pascha
tc.

Ioan.

tionē spirituali & ex fide atq; inspiratione Cælesti excitata intelligenda. Sed, inquit, sunt quidam ex vobis qui non credunt. Et sunt etiam modo qui non credunt: qui ogganniunt, Durus est hic sermo. Verum quidem est quod sensui durus est hic sermo, Tñ non deberetis disputare, aut iudicare; sed captiuare intellectum suum in obsequium Christi: sed tacere, accedere cum fidei lumine, & charitate ardente, credere veritati de veritate corporis suis asserenti. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Dicat quicquid velit omnis homo mendax, credere oportet Deo, qui solus est verax. Etiam si Angelus de Cælo vobis aliud annunciaisset, quam quod Christum Dei filium dicentem audistis, anathema pronunciare oportuit. Non enim potest mentiri veritas, verbum Domini manet in æternum. Sensus nostri falli possunt, Christus qui est veritas, neque falli potest neque fallere. Fide & non discussione hic opus est. Quod si in tanta maiestate vasa sanctuarij veteris, voluit Deus habere, vt Moysi præceperit, Cum inquit inuoluerint Aaron & filij eius sanctuarium, & omnia uasa eius in commotione castorum, tunc intrabunt filij Caath, vt portent inuoluta, & non tangant vasa Sanctuarij, ne moriantur. Quid estimandum est de hoc Sancto Sanctorum Corpore suo? An fidei operimento ea non uelauit? An non prohibuit ne illa tactu sensus curiose tangamus, & inuestigare velimus? An non comminatus est mortem, Deum in hoc Sacramento manibus suis, & in nocte infidelitatis exquirentibus? Qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. In lege mandabat Deus, vt quod residuum esset ex agno, eò quod manducari non posset, igne combureretur. Idem vult Deus in hoc cælesti pane & Agno Diuino; vt quod ex eo edere non possumus, igne comburamus. Si quid ex hoc altissimo mysterio intelligere & penetrare non possumus; si quę sunt dura ut ossa, igne fidei comburamus. Spiritus est qui uiuificat, carnalis intelligentia nihil prodest. Si capere non potes, quomodo corpus Christi tā grande eū sit, a tam minima quantitate comprehendatur; igne fidei combure, dicito. Credo Dñe vera esse oīa quę dixisti. Si durū tibi videtur vt vnum corpus sit in tot. & tam diuersis locis, in cælo & in tot. Altaribus; igne fidei combure, dicito. Credo Dñe, quia es veritas quę fallere nescis. Si durus est tibi sermo quoddam fra-

Num. 4.

Eucharistia fide contingenda.

Allegoria quō Euchar. cōtingen.

cto demū. Sacramento, tantū est sub fragmēto quantū toto regitur; non vacilles sed memento, igne fidei comburere. Credo Domine, adiua (si vacillas dices) in credulitatem meam.

Christus veritas, nocte illa in qua tradebatur, accepit panē Math. 26.

Hæresis circa explicationem verbōrum Consecrationis recitantur & refutatur. Carolstadius. Lakco. Zuingli.

& gratias agēs benedixit, fregit & dixit. Accipite & manducate. Hoc est corpus meū, quod pro vobis tradetur. hoc facite in meā commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnavit dicens. Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hic est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Non dixit, Hic est corpus meum, vt cœuillatur Carolstadius. Frustra enim diceret, hic sedet corpus meum; cum Apostoli non erant accæcati vt illud non cernerēt: siue non erant adeo stupidi, vt admonitione ad videndum illud egerent. Deinde quæ congruitas locutionis est accipite & manducate quia hic sedeo? Non dixit Hæc tota actio cœnæ repræsentat corpus meum, vt Ioannes a LaKeo commentus est. Quæ enim explicatio, hoc est corpus meum, hæc actio cœnæ, manducatio, potio, lotio pedum est corpus meū? Quæ repræsentatio corporis, per lotionē pedum, vel per comestionem? Non dixit, Hoc panis repræsentans corpus meum, est corpus meum, vt Zuinglius: Hoc enim & hic sunt diuersa; nec vnū potest pro altero poni. Rursus falsum dixisset Christus, Hic panis est corpus meum, vt enim imago repræsentans Hyacinthum, non potest dici, hoc est Hyacinthus; ita panis qui erat figura, secundum Zuinglium, corporis Christi, non potest recte cognominari, hoc est corpus meum; quum panis & corporis sint diuersæ substantiæ. Deinde eodem modo esset assumendum. Hoc in consecratione calicis sicut & panis. Ita vt cum dixit Christus, hoc est corpus meum. s. hoc panis est corpus meum; deberet dicere. Hic est sanguis meus, hoc calix est sanguis meus. Contra quod Lucas manifesto proclamat dicens, Hic calix nouum testamētum in sanguine meo, qui pro vobis effunditur, & apertius Marcus. Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effunditur. Nemini vero dubium est, non panem sed corpus Christi quod tunc distribuebat esse crucifixum, nullus ambigit sanæ mentis, non vnum sed sanguinem Christi quem tunc propinabat esse diffusum. Non dixit metaphorice. Hoc est corpus meum. s. corpus meum

in an. not. ad 2. Apologiam Iustini lib. de uera & fals. relig. clib. de Cena Domini.

in examine lib. Hesiuh.

meum est hoc. s. panis, quia nutrit animas & reficit ad modum panis. vt a voluit Langus. Si enim non dedit Apostolis corpus suum, sed nudum panem; debuit explicare non efficaciam corporis sui sed virtutem panis, Debuit dicere. Panis est hoc. s. corpus meum, quia reficit significando corpus meum. Non dixit. Hoc est. s. significat corpus, vt b Zuinglio & Caluino & a Beza placuit. Stultum est enim vocem illam quæ nihil significat nisi coniunctionem vnus cum altero, aut ipsum esse commune cum omnibus rebus, comminisci tropum aliquē habere. Imperitus est. n. sermo. Petrus est homo. s. significat hominem. Hoc est corpus meum. s. significat corpus meum. Non dixit, Hoc est corpus meum, idest huic pani communicauit idiomata, vt. s. possit vocari corpus meum, & vicissim corpus meum vocetur panis vt e Boquinus chymizerizauit. Communio etenim idiomatum tantummodo oritur ex vnione hypostatica; vbi vna persona subsistit in duabus naturis, vt clarum exemplum habemus de Christo Domino qui est ex anima & corpore, & Diuinitate in vna hypostasi consistens. Dicitur enim Deus passus, crucifixus, mortuus, natus, ratione humanæ naturæ: Dicitur rursus homo dimittens peccata, iustificans, resuscitans mortuos, ratione Diuinitatis. Hic autem nulla adest vnio hypostatica; non enim Christus est ex Diuina & humana & panis natura. Quare neque potest dici Panis est corpus Christi, Panis est animatus, vnitus Diuinitati, Panis est Deus, creator, Panis est crucifixus, mortuus, sepultus, Panis resurrexit & ascendit in Cælum; nec vicissim potest dici, Deus seu Corpus Christi est rotundum, album, triticeum, vitæ expers, sine intellectu, sine sensu, sine iudicio, sine ratione: quale est ineptum figmentum Boquini. Non dixit. Hoc est corpus meum scilicet figura seu signum corporis mei vt f Ioannes Oecolampadius & g Caluinus confinxerunt: nusquam enim in sacris literis, corpus Christi reperies pro signo, nisi pro vero corpore & naturali ipsius, vel pro corpore mystico acceptum. Nisi forte velit Oecolampadius cum Caluino, verum & naturale corpus Christi, quod Christus verbis suis demonstrauit Hoc est corpus meum, esse signum sui ipsius. Non dixit Hoc est corpus meum mysticum, vt quidam

Langus.

Beza.

Boquinus.

Communio idiomatum quando li cita.

Oecolampadius Caluinus

Galuni Calvinista interpretati sunt. Non enim corpus mysticum, non Apostoli dati sunt pro nobis in crucem, sed corpus verum. Non corpus mysticum Christi seu Ecclesia, est sanguis novi Testamenti; nec pro nobis effunditur in remissionem peccatorum. Non dixit *Hoc est corpus*. hic panis est corpus, a me factum & creatum, ego enim sum qui dedi corporeitatem pani. vt **Lutherus** cum Ioanne Campano per risum effutuerunt. neque enim vt dixi panis vel vinum passa sunt in remissionem peccatorum. Quod si esset panis simplex, illud quod communicabar, frustra gloriaretur se datum suis panem præstantiorem quam manna. Frustra præponit imo ineptè præponit panem a se datū celesti mannae, cum manna sit panis manibus Angelorum confectus, panis autem Eucharistia manibus pistorum. Manna pluebat e Cælis; panis iste ex fornace extrahitur. Manna habuit omnem saporem secundum gustum cuiusque; panis nihil nisi panem sapit. Manna erat dulcior melle: panis panem sapit. Frustra & falso Christus pronunciauit. Amen amen dico vobis, non Moyses dedit vobis Panem de Cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. Panis autem verus est qui de Cælo descendit, & dat vitam mundo. Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducauerunt manna in deserto & mortui sunt. hic est panis de Cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Quod si Eucharistia nihil nisi panis esset, quomodo viuificaret in æternum? Pane enim etsi quotidie vramur, moriamur necesse est.

Quomodo ergo intellexit Christus Hoc est corpus meum? Ad eum modum quem Patres secuti & Paulum & Ecclesiam mirifice in terpræati sunt. **HOC** quod in manibus teneo, quod antea erat panis, nunc est non significat corpus meum: **EST CORPVS MEVM** non figura corporis mei. hoc est corpus illius, qui fabricauit mundum; est corpus Verbi per quod verbum facta sunt omnia, per quod lignum fructificat, defluunt fontes, dat primum quidem sænum, post deinde spicam, deinde plenum triticum in spica. est corpus illius cui dicit Deus, sede a dextris meis, cuius etiam fuit inimicus Diabolus cum malis potentibus, & Iudæi, & Græci. per quod corpus Pontifex & Apostolus fuit & dicitur est, per id quod nobis tradidit

in li. q. verba Do mini firmiter hæc testatur Euterus in sua breui cõf. an. 44.

c. D. Th. 3. par. q. 78. art. 2. & 5. d. Guitmundus lib. 2. e. Euthimius in c. 26. Mat th.

f. Teophi lact. in c. 28. c. Mat th. & 14. Marci. & 6. Ioan. Paschali in libello de institutione sacramenti & lib. de corp. Domini.

g. Irenæ. lib. 4. cõt. hæref. ca. 34. h. Athanasius. citatus a Theodoro in 2. Dialogo. orat. de s. de.

tradidit mysterium dicens. *Hoc est corpus meum* quod pro vobis frangitur, & sanguis noui testamenti non veteris, qui pro vobis effunditur. Diuinitas autem neque corpus habet neque sanguinem. *Hoc est corpus meum* quod de vtero Mariæ clauso & intemerato exiit; quod mare dorso suo pertulit; quod Magi reueriti sunt, & viri impij, & barbari longo itinere confecto, cum timore & tremore maximo adorarunt; *Hoc corpus* afficiendum in cruce, non tamen a morte vincédū. *Hoc corpus* sol crucifixum aspiciens, radios suos auerteret. propter hoc & velum templi scinderetur; & petrae atque terra vniuersa contremiscet. *Hoc est corpus*, quod cruentatum, & lancea vulneratū, fontes sanguinis & aquæ vniuerso Orbi salutare fecerit. propter hoc corpus vulnus insanabile accipiet mors & Diabolus; vires amittent; Ab hoc corpore Diabolus capietur & detinebitur. Ab hoc corpore quod vobis do, Diabolus auferiet. *Hoc est corpus* quod iniectum sepulchro rediuuium apparet. quod enim fecit Daniel in Babylonicis draconibus, quando accepto cibo crepuit medius, idem mihi eueniet; per os mortis erumpam, & exiliam de sepulchro. Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. *Hoc est corpus meum*, b in quod, nec Angeli poterunt prospicere in cuius consecratione ad sacerdotis vocem cæli aperiantur, aderunt chori Angelorum, summis ima sociabuntur, terrena Cælestibus iungentur, vnum quid ex visibilibus atque inuisibilibus fiet. *Hoc est corpus meum*, quod post consecrationem a Angeli horrescent, neque liberè audebunt intueri propter emicantem inde splendorem. Id enim tempus, ait idem Chrysostronus, & Angeli sacerdoti assident & Cælestium potentatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus Altari vicinus in illius honorem qui immolatur Angelorum choris plenus est. Id quod credere abundè licet, vel ex tanto illo sacrificio quod tunc peragitur. Ego vero (inquit idem) & commemorantem audiui cum diceret senem quendam virum admirabilem, ac cui reuelationum mysteria multa diuinitus fuissent detecta, sibi narrasse; se tali visione olim dignum habitum a Deo fuisse; ac per illud quidem tempus de repente Angelorum multitudinem contempisse (quatenus affectus humanus ferre poterat) fulgentibus vestibus indutorum; altare ipsum circumdantem: denique sic capite

a Chryf. in 1. Cor. c. 10.

b Isichius lib. 2. in Leuit. c. 8. c Greg. lib. 4. Dialog. c. 8. d Chryf. hom. 60. ad popul. & lib. 6. de sacerdot.

Eucharistia adorant Angeli assistentes.

Co. cate. nata ex Patribus expositio uerborū consecrationis.

Euchari-
stia effe-
ctus.

capite inclinatorum, vt si quis milites presente Rege stantes videat. Sed vt ad priora reuertamur. *Hoc est corpus meum* a quod supra Caelos etiam residebit; quod ab Angelis suppliciter adoratur. *b Hoc est corpus meum*, propter quod non amplius terra & cinis, non amplius captiui sed liberi eritis. propter qd, Caelum & ea quæ in eo bona sunt accipietis. propter hoc corpus quod vobis porrigo, immortalẽ vitam, Angelorum sedes, meam in Caelis consuetudinem adipiscetis. propter hoc corpus quod accipite & comedite non solum per dilectionẽ sed reipla in me conuertemini. per hoc corpus me vobis commisceo, & in vnum vobiscum me redigo vt vnum simus caput & membra. Per hoc corpus futuræ beatitudinis vos participes efficios. Parêtes sepe numero liberos suos alij alendo. derunt; ego autem mea carne vos alo, me vobis exhibeo, omnibus faueo, vobis optimam de futuris spem præbeo. Qui in hac vita ita me vobis exhibeo, multo magis in futura, vester ego frater esse volui, communicauĩ carnem propter vos & sanguinem, & per quæ vobis cõiunctus sum, ea rursus vobis exhibui. Propter hoc corpus quod vobis distribuo a corpus vestrum immortale erit. Vt enim parum fermenti totum massam sibi similem reddit, sic & corpus meum quod fiet immortale. & vestrũ corpus ingrediens totũ in se transferet & commutabit. Nam vt pestiferum cum salubri commistum, illud efficit perniciosum; sic & corpus immortale, reddet totum illud in quo suscipietur naturæ simile immortalĩ. *Hoc est corpus meum verũ, quod pro vobis tradetur, accipite & manducate.* Hic est sanguis, noui & æterni testamenti. *Hic calix quem teneo est sanguis*, non sanguinis figura aut signum, Est sanguis qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Hic sanguis quem aureum altare significauit.* Hic sanguis ab ira & Sancta Sanctorum purgauit. Huius sanguinis figura Hebræos a vastatore Angelo liberauit. Sine hoc princeps sacerdotum in penetralia ingredi non audebat; hic sanguis sacerdotis faciebat; hic sanguis in figura peccata purgabat. Hic vestram animarum salus est, hoc lauabitis animas vestras, hoc ornabitur, hoc incendetur, hic igne clariorem vestram mentem reddet, & auro splendidiorẽ. Huius sanguinis effusio cœlum peruium faciet. Hic sanguis est fons lucis diffundens

a Chryf.
hom. 3. in
epist. ad
Ephes.
bidem in
1. Cor. c.
10.cidẽ ho.
45. in loãNissenus
in orat.
Catheche
tica c. 36.
& 37.Chryfost.
hom. 45.
in Ioan.Sanguis
Christi
effica-
cia & fru-
ctus.

Exod.

dens radios veritatis, Huic supernæ astabunt virtutes fluctuans eius pulchritudinem inspicientes, hic sanguis præfiguratus est semper in altarib. & in iustorum cædib. hic orbis terrarum decus est. Hic est quo ego emam, & quo vniuersam ornabo Ecclesiam. Qui huius sanguinis sunt participes, cū Angelis & supernis virtutib. commorabuntur. Desideratis, quis det nobis de carnib. eius vt saturemur? Cum ardore anhelatis ad hunc fontem viuum? Hoc est corpus meum, accipite iam & manducate, Hic est sanguis meus accipite & ex eo bibite. Manhu? Quid est hoc? Mi dulcissime Iesu quid est hoc? manhu? Quod consilium altum? quæ misericordia excelsa? Quod beneficium immensum? Quæ memoria mirabilium quæ tu facis? Tu es supremus Monarcha mundi, summus moderator vniuersi, primus gubernator omnis creaturæ, Tu es summa tibi ipsi felicitas, immensus, infinitus, æternus, immortalis, incomprehensibilis, incircumscriptus, Tu es vita, potentia sapientia, bonitas, & perfectio nullius indiga, Qui in Caelis te temetipso pascis, qui in Caelis es Cib. Angelorum, Quid est hoc? Quod nam est imensum pelagus charitatis tuæ? Quæ nam fornax succensa flagrantis tui amoris, vt te, tuum corpus in cibum, tuum sanguinem in potum dederis? Quis hic loquetur, potentias Domini? Quis pastor vnquam suis membris oues suas nutriuit? Quæ mater abscesso brachio propriũ infantulũ morti vicinũ refecit? manhu?

Hæc autem quæ ex Patribus allata sunt; an conueniat simplici panis, si Eucharistia panis est & vinum; & non corpus & sanguis Christi vt comminiscitis, vos, vos iudices appello. Quando vnquã panis de vtero virgineo exiuit? Quando fuit illud tẽpus, cū panẽ & vinũ Magi reueriti sunt in præsepio? Quando panis vnquam Cruci suffixus, lancea trans fossus, fontes sanguinis profudit? Panem, licet ne confedere ad dexteram Dei & ab Angelis vix aspici? Panem, licet ne ab Angelis in consecratione adorari & venerari? Potest ne panis cœlum aperire, sedes Angelicas præparare, cum Christo re ipsa vnire, immortalẽ vitam conferre & alia quæ attribuuntur corpori Christi efficere? Nequaquam. Si calix sanguinis Christi est vinum purum. quomodo vinum purum per sanguinem figuratum? quomodo vinum purum a cæde Angelica liberabat, sacerdotes faciebat, peccata, purgabat? Si Calix Sanguinis Christi est

Apostrophe
ad
Christũ
in Euch.Euch. sibi
Inm panẽ
constrict,
quid sequitur.

Calix

Calix vini; quomodo vinū effusum in remissionē peccatorū? Quomodo redēpti sumus sanguine agni immaculati? Quomodo si quis liquefacto auro manum vel linguam iniiciat quam primum deauratur, ita hic sanguis animam auream reddit? Quomodo hic calix; si vinum est & non sanguis, facit vt imago in nobis regia floreat? Quomodo pulchritudinem atq. nobilitatem animæ quā semper irrigat & nutrit languescere non sinit? Quomodo si vinū merum, dæmōnes procul pellit & Angelos, & angelorum Dominū ad nos allicit? Vinum enim non nisi lætificat, vinum non nisi inebriat, vinum non nisi luxuriare facit; nullum autem ex his perficere potest op̄eribus Diuinis. Verūm igitur & viuū corpus reliquit; verum & viuū sanguinem distribuit. Faceſſant procul tropi, figuræ, & signa conficta dispareant. Diuina opera non discutienda sunt, sed credenda. Non causemini si non subiaceat sensibus nostris, ordinationum Cælestium magnitudo. Excedit Diuini opificij dignitas, humanæ mentis angustias. Quid n. sibi speciale, quid proprium reseruaret incomprehensibilis illa maiestas; si semper comprehendere possit sapientia hominum altitudinem Cælestiū secretorum? Quid haberent superna pretiosum si nostræ familiariter scientiæ subiacerēt? Quisquis ergo ille es, qui obscurorum profunda non fide sed curiositate timaris, hoc potius insinua cordi tuo, vt Diuinas dispensationes, quanto difficilium vestigare videris, tanto reuerentius admireris. Ne dicas illud possibile est, illud fieri non potest, Quia qui te magna credere iussit, omnipotens est. Diuinis rebus admiratio adhibenda est, non credulitas abneganda. Hoc accipitis in pane quod pependit in cruce, & hoc accipitis in calice quod effusum est de Christi latere. Erit illi mors & non vita, qui mendacem putauerit vitam. Verum de his hæcenus. Nunc ad māna regredi amur. ¶ Mannæ gustus proprius erat, quasi similæ cum melle. Ah dulcissime Saluator, sana palatum febricitantis animæ nostræ, quæ percipere non potest, quam bonus & suavis est spiritus tuus in omnibus. Vocastu quidem nos omnes. Gustate & videre quoniam suavis est Dominus, iugum enim meum suauis est & onus meum leue, sed nobis desipit tua caro. Fac tandem vt delibemus & degustemus, quam dulcis es animæ quærenti te. Fac tandem,

Emissen.
de symb.
lo hom. 2

Aug. ad
Neophit.

Exod. 16.

Sap. 12.

dem, vt sicut sponsa experta est dulcedinem tuam, Comedi inquit fauum, cum melle meo, ita & nos experiamur. quam dulcis es intellectui te aspicienti, quam suavis voluntati te amanti, cordi in te quiescenti, memoriæ de te meditati, sensibus tuæ voluntati in sanctificationem obtemperantibus. Factandem, vt & nos cum Dauide, satiati suauitate tua præ gaudio vociferemur. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti, nobis autem abscondisti, timentibus te. perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum. ¶ Manna habebat omnis saporis gustum, Deseruiens enim vniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat conuertebatur. Multo plura habet hic Panis. Habet enim omnem sufficientiam, omnē bonum, & omnem benedictionem. Cum enim Eucharistiam (aiebat Chrysoſtomus, iam citatus,) dico, omnem benignitatis Dei thesaurum aperio. Animaduertunt nonnulli, non minus docti quam pij, Cur Isaac Patriarcha, Esau accedenti vt benedictionem acciperet, ad illam instantem supplicationem. (Nunquid nō reseruasti mihi benedictionem,) in hæc verba respondit. Frumento & vino stabiliui eum, & tibi post hæc fili mi ultra quid faciam? Dicitō Pater sancte, nunquid omnes benedictiones tuæ in panis & vini summam rediguntur? Prænotauit sanctus Isaac, quod in pane isto Cælesti & in Calice Diuino, omnes thesauri Diuinæ bonitatis comprehenduntur; ita vt prius appetitus uolentium aliquod bonum ex hoc Sacramento deficiat, quam hic panis nō omne illud quod cupiunt efficiat. Quid enim de esse nobis potest in Deo? Quid optare quis potest, & non erit ei Deus? Vitæ immortalis desiderio teneris? Qui manducat hunc panem uiuet in æternum. Pulchritudinem animæ optas? Anima rationalis cum sit creatura, corpori quod informat esse tam pulchrum tribuit, scilicet oculis perspicacitatem, vultui elegantiam, vniuerso corpori fortitudinem & sensum; qualis erit decor quem dabit Christus homini interiori? Quam viuacitatem intellectui tribuet? Quos affectus & desideria sancta in voluntate generabit? Quam pulchritudinē in toto rationali spiritu efficiet? Vis esse Diuinitatis consors. Cibus iste est cibus grandium, cresce, inquit, & manducabis me, nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Ambulare vis? ego inquit sum uia.

Psal. 30.

Sap. 16.

Genes. 27

12.
Eucharistia omne bonum.

Allegoria benedictionis Iacob.

via. Falli non vis? ego sum veritas. Mori non vis? ego sum uita. Omnia habemus, ait Ambrosius, in Christo & omnia in nobis Christus. Si a vulnere curati desideras, medicus est. Si febribus æstuas, fons est. Si grauatis iniquitate, iustitia est. Si indiges auxilio, virtus est. Si mortem times, uita est. Si tenebras fugis, lux est. Si Cælum desideras, uia est. Si vincere hostes desideras. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me: sic de isto cibo cecinit Dauid. Mensa enim ista cœlestis, uires contra inimicum tribuit. Manna (ut breuiter alia recolligamus) tantū continebat corporeum quid, sine gratia. Panis iste habet in se gratiam Diuinam, imo ipsum authorem gratiæ. Manna fouebat corpus. Panis iste, nutrit & animas. Manna qui manducabant non conseruabantur a morte. Qui manducat hunc Panem uiuet in æternum. Manna non præseruabat a corruptione, immo ipsum corruppebatur, Panis iste incorruptibiles facit. Manna reficiebat corpora antiquorum, quousque attingerent terram Chanaan. Panis iste reficit, quousque ueniamus ad sedes illas beatas. Quid hic dicemus? Non obstupescemus ad tanta mirabilia dona panis istius? ad tantam benignitatem & charitatem Dei? ad tantam dignitatem nostram? Gloriabaris o Dauid, quod non fecit similia, ut Israeli, omninationi: ecce fecit maiora & excellentiora nobis: Nos usurpare possumus uerba hæc, non fecit taliter omni nationi, ut nationi Christianæ. Gloriabaris o Sacer Moyse, quod nulla gens habeat Deos, sic appropinquantes sibi, ut Deus aderat Israeli; ecce magis adest nobis; uobis in umbra nobis in ueritate, uobis in figura nobis in re, uobis in statua nobis seu in fumo, nobis in hoc pane, nobis in cibo, Gustate. N. quā suauis est Dominus. Gustate quod Deus est summa suauitas somni suauitate dulcior. Sed non carni & sanguini, non captiuis Aegyptijs mundi huius. Manna illud non erat cibus populi Israelis, dum erat in captiuitate Aegypti: sic qui captiuis teneretur a uitijs mundi huius, qui gulositate, luxuria, auaritia & superbia o brutus iacet, qui lassatus est in uia iniquitatis, & cui non est ortum lumen in tenebris; non potest manducare panem hunc. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit non diiudicans corpus Domini. Qui regiam purpuram

Psal 22.

Gen. 3.

in ser. de
Nat. Ma-
rie.

ram coinquinant (dicebat Chrysostomus) haud secus quam qui seidunt puniuntur, Quid mirum si immunda conscientia Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod qui eum clauis cruci affixerunt? Manna erat cibus filiorum Israel, postquam transierunt mare rubrum. Mare rubrum penitentia ruboris & lachrymarū oportet ut trāseat, qui uult uesci hoc pane. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. In sudore uultus tui uesceris pane tuo. prius oportet sudare lachrymas quibus eluasi peccata, & post uesceris pane tuo, pane Angelorum. Manna colligebatur in matutino ante solis ortum. Panis iste cito est manducandus, non prolonganda communio sacra. Qui enim famem corporis patitur, non procrastinat sed statim quærit cibum. Anima nostra fame moritur, & omnes ad festa Paschatis, (& utinam etiam in Paschate, reficiatur ad uitam non ad mortem.) expectamus. Gustate & uidete, Gustate sed filij non serui, sed non captiui peccatis, gustate sed post penitentiam & fontem lachrymarum, gustate sed cito, seruenter, frequenter, alacriter, humiliter, & uidebitis quam suauis est Dominus; quam dulcis est ista dulcedo, quæ allata est nobis a Virgine, & quam nobis Cælum istud animatum protulit. Finem hic facio cum Damiano. Hinc perpendite rogo dilectissimi quam debitores simus huic Beatissimæ Dei genitrici, quantasque illi post Deum, de nostra redemptione gratias agere debeamus. Illud siquidem corpus Christi quod Beatissima uirgo genuit, quod in gremio fouit, quod materna cura nutriuit, illud inquam absq; ulla dubietate non aliud nunc de sacro altari percipimus, & eius sanguinem in Sacramento nostræ redemptionis haurimus. Hoc Catholica fides habet, hoc sancta Ecclesia fideliter docet. Cuius cibi dulcissimi, conuiuas dignos nos efficias Christe Iesu per merita sanctissimæ matris tuæ Amen.

19.

Allego-
ria suda-
ris.

20.

S P E S.

SPES NON CONFVNDIT.

Rom. 8. cap.

CONCIO QVINTA DECIMA.

In qua sperandum esse in Deo & Virgine Sanctissima, & Hæreticis & Catholicis ostenditur.

XCELSVM Dei super deducendis ad æternas, easque Beatas sedes hominibus consilium, qui primus mirabile agnominavit, a vero proculdubio minime aberravit. An non mirabile est, hominem de limo effictum, terræ incolam, animalium more cæterorum viventem, non nisi terrena sapientem, passionibus siue illis quæ amorem, siue illis quæ iracundiam radicem habent, succumbentem; corruptioni obnoxium, miseriarum cumulo, ac demum morti quæ terminus est illarum subiectum, in tantam sustolli celsitudinem ut in alterum virum Spiritu Diuino mutatus, Cæli ciuis & assessor Beatarum mentium esse mereatur? Cæteri obices qui difficile hoc opus mirandum efficiunt, etsi magni sint, illa tamen diffidentia quam habebat homo de assequendo statu isto adeo felici, maximus est. Considerabat homo arduum esse scandere Beatas sedes, mortalem fieri immortalem, terreum effici Celestem, ex animali spiritualem, ex misero felicem & illa felicitate quæ mentem atque captu excedit cuiusque, quæ in cor hominis non ascendit: ex homine Deum non Angelum modo, non. n. Angelicæ sed Diuinæ naturæ consortes fiunt hoïes. Dicebat intra se. Illa sunt sublimia, altissima, & Diuina: sublimè quoque, & Diuinum possessorem ex postulât. Ego vero quid, puluis.

Hominis diffidentia de assequenda beatitudine.

puluis & cinis, in sordibus genitus, in tenebris forus, in doloribus natus, homo nudus & pauper, & miser & miserabilis; homo de terra formatus, conceptus in culpa, natus ad pœnâ; natus ad laborem, timorem, dolorem, quodque miserius est; ad mortem. Ad quem ergo modum, methamorphosim hanc mirabilem ego perpetiar? Quis mihi manum porriget suam, meque de stercore leuabit & eriget, ut sedeam cum principibus atque solium gloriæ teneam? Aspiciebat ante paradisi ianuâ, Angelum iustitiæ flammeum vibrâtem gladium, eoq; oïa probantem; & si vel minima labe aspersæ carnes aliqua sint exurentem. Ego uero, in quiebat, in iniquitatibus conceptus sum, Ego non puluere sed luto uitiorum oblitus, & sædatus; quomodo ante faciem tanti ardoris subsistere possum? Gladius meus, ait Deus, deuorabit carnes, De cruore occisorum & de captiuitate nudati inimicorum capitis. Ego uero caro sum sanguinibus peccatorum conspurcata, in me sanguis sanguinem tetigit; ego nudatum caput animæ, depilatum donis & virtutibus, gratiæ & iustitiæ pileo spoliatum habeo. Caro & sanguis dixit quidam, Regnum Dei non possidebunt. Ad quem ergo modum ego caro & sanguis nudatus, ab hoc gladio non consummabor? Quomodo in atria cæli uestigia pedum meorum infigam? Intuebatur Ciuitatem illam sanctam habentem claritatem Dei, plenam omnium bonorum, sed introitum angustum habentem, & in præcipiti positam, ut sit a dextris quidem ignis, a sinistris aqua alta, semita autem una sola est inter eos posita, hoc est inter ignem & aquam, ut non capiat semita, nisi solummodo uestigium hominis. sciebat nihil coinquatum in eam intrare posse, aut abominationem faciens, & mendacium. Quo nam ergo pacto, ego tantum periculum subibo? Quonam modo adeo arctam semitam gressibus meis incedam? Ad quem modum ego mendax & odibilis Deo & inquinatus tabernaculum hoc non manus factum introibo? Quid ergo fecit Deus? quonam consilio usus est, ut admirandum certe opus glorificationis humanæ ad optatum finem deduceret? Admirando profecto. Diffiditis, inquit ad homines, uos posse pertingere ad thronos cælorum? Ambigitis uos nequaquam exaltaturos capita supra sydera? Extra opinionem uestram est, uos unquam transituros excubias Cherubini, Paradisi fores custodientis?

Deu. 32.

4. Esdra.

7. c.

Alegoria Ciuitatis Esdre.

Deus quo consilio usus est in eleuando homine.

P

cientis? Existimatis vos in hoc squalore terreno, puluere ob-
 tos, luto conspurcatis perpetuo senescere: Non erit vobis hoc.
 non. Non ideo ego imaginem meam vobis impræssi, vt sordi-
 bus circumducta in terra obsolesceret: genui vos ad me, crea-
 mi ad Cœlum. Audite ergo me qui portamini a meo vtero, qui
 gestamini a mea vulua, vsque ad senectam ego ipse & vsq; ad
 canos ego portabo, ego feci & ego feram, ego portabo & ego
 saluabo. Ego porrigam manum, lenabo de terra, ego dedu-
 cam per angustam semitã, perq; gladium flammantem. Ego
 in Patriam tuam introducam, ego collocabo in folio gloriæ
 meæ, ego cum principibus meis te æqualem faciam, Tantum
 confide in me. innitare verbis & promissis meis; ego volo, ego
 possum ista nullo negotio perficere. Spera in me, in mea chari-
 tate, in mea veritate, in mea omnipotentia. Id quod difficile &
 impossibile existimas, non est impossibile sed facile, consilium
 meum stabit & omnis voluntas mea fiet. Tu solum modo ex-
 cutere de puluere, consurge, fede & solue vincula colli tui ca-
 priua filia Syon, rumpe cathenas desperationis, induere spe
 & fortitudine: In silentio & spe erit saluatio vestra. Spe asseque
 mini quod diffiditis. Spes. n. non confundit. Hæc accipit quod
 fides credit. Fides gloriam inchoat, spes sustinendo consum-
 mat: illa fundamentum ponit, hæc ipsum hominem construit:
 illa dat principium, hæc Christianum perducit ad summum: illa
 initia credulitatis aggreditur, hæc ad cõsummationem virtu-
 tutis meditatur: illa quod promittitur credit, hæc quod supe-
 rat, iam cernit. nec. n. quisquam poterit fidei fructum percipe-
 re, nisi qui spei gloriam voluerit consummare, In silentio &
 spe erit saluatio vestra. Spes nõ vos cõfundet sed extollet. Quo-
 niam in me sperauit quidam, liberabo eum & protegam eum; cū
 ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum, lon-
 gitudine dierum replebo eum & ostendam illi, ostendam illi salu-
 tare meum. Spes non confundit. Verum ista non placent. Lu-
 thero, Caluino Beze Melanthoni, & cæteris alijs qui solius fi-
 dei infidelis præsidio, se assequuturos dicunt vitam æternã: pro-
 inde apud illos spes præsumptionis titulo insignitur. Ceterum
 spem in Sãctos, idololatriæ nomine (vt solent omnia sana & ve-
 ra) vocitant. Ita vt non puduerit Lucam Osiandrum cum Vil-
 helmo Bidenbachio in has infandas voces erumpere. Vt Ma-
 ria in-

Isai. 46.

Isai. 30.

Chrysof.
hom. de
fide spe
& chari-
tate.

Psal. 90.

Sperare
in sciussit
Deus.Antithe-
tis fidei
& spei.Lutheri
& Calui-
ni de spe
sententia.Lucas
Osiander
non vult
Mariæ
spem tri-
buere.

ria, inquit, spes nostra dicatur, quomodo eam enim impio (in-
 telligit autem de hoc salutari salue quod explicamus) illo
 & infalutari salue Regina salutant, horret animus cogitare
 nedum lingua eloqui. Spem enim nostram dicere non pos-
 sumus, nisi simul etiam Deum nostrum dicamus. ¶ Horret ani-
 mus meus dilectissimi, cogitare nedum vobis lingua elo-
 qui, has nefandas seminis Cain & Iudæ proditoris blasphem-
 mas voces. Quid enim? An non isti Caino & Iudæ proge-
 niti sunt, qui spem præsumptionem vocant? An non Cain &
 Iudas desperationis barathro illapsi, spei anchora reiecta mise-
 re naufragati sunt? Sic & isti dum spem virtutem Diuinã, teme-
 re repudiant; quid aliud nisi in desperationem sperantes pro-
 trudunt? Quid aliud nisi ad infernum vi animas ire cõpellunt?
 Quid aliud nisi laqueum Iudæ, vel internecionem Cain fide-
 libus struunt? Et vel vtinam eorum solum, qui adeo crudi, & fe-
 ri sine spe & sine misericordia sunt, & alios esse volunt, iugulũ
 siue laqueo Iudæ, siue mucrone Lamechi si respiscere nolunt
 sed magis alios seducere, conficiatur. Velim a vobis o aduersa-
 rij didicisse. si desperatio est virtus, an vero vitium? Primũ a ne-
 mine dici potest, cum nemo ob virtutem puniatur. propter de-
 sperationem autem Cain & Iudas pœnas dederunt. propter de-
 sperationis illa verba, maior est iniquitas mea quã vt veniã
 merear, Cain maledictus profugus mansit in terra, & post vul-
 nere concisus occubuit. propter desperationem Iudas laqueo
 vitam finit. Iudam. n. traditorem, dixit Augustinus, nõ tã sce-
 lus quod commisit, quam indulgentiæ desperatio fecit penitus
 interire. Sceleratior secundum Leonem, omnibus Iudas
 & infelicior extitit, quem non pœnitentia duxit ad Domi-
 num sed desperatio traxit ad laqueum. Desperando augentur
 peccata. Desperatio certa mors est, desperatio homicida est
 animæ. Incumbit virtuti sæculi qui desperat de adiutorio
 Dei, Illius æternæ Ciuitatis ianuas, nobis desperatio clau-
 dit. desperare est in infernum descendere, g Ipse se in æter-
 num punit, qui ad verum iudicem non recurrit per spem. Cur
 ergo a deo diri, adeo immanes & tam feroces estis, vt animas hu-
 manas Deo subducentes, flagitiosis immundisque satellitibus
 Dæmonis illudendas per desperationem tradatis? impuriis eo-
 rum congressibus subterni cogatis? Cur dæmonib; vehementer

Hæretici
fimen
Chain &
Iudæ.Hæretico-
rum im-
manitas.lib. de uti
lit penit.
agenda.
a in ferni.
b Aug.
ubi sup.
c Amb. su-
pra Luc.
lib. 2.
d Ambr.
e Chryf.
d reparat
laph.
f Isid. r.
de sum-
mo bono
lib. 2.
g Hugo
lib. de ue-
ra sap.

atque immanissimi me perditionem nostram desiderantibus, viam ad pertrahendas animas commonstratis? aperitis? Cur dæmones in illorum conatibus adiuuatis? Quamnam hæc violentia & que vastitas? Quæ in seruitutem, & seruitutem perpetuam, seruitutem cui non præmia sed flagra, sed catastra, sed ignes, sed serpentes sed stridor dentiũ, sed mille immortales mortes abductio: Hocine est Christi Euangelium profiteri: hoc ne est animarum salutem perquirere? O tempora o immanitatem. Desperatio igitur cum sit omnis mali causa; spes omnis boni fons & origo, certo certius manebit. Vultis ista bona alata nobis per spem; ex scripturarum thesauro videre? Non oportebat quidem vobis qui Euangelium pronuntiatis fetoris viribus persequi (& verum est vos Euangelium persequi) at ne lethargia laboretis, in memoriam reducenda esse insigniora beneficia censui. Extat iam adducta sententia Apostoli, quo nescio an melius aliquis viam ad Cœlestia inuenierit, vt pote qui ad tertium Cœlum raptus, archana quæ non licet homini loqui illic didicerit. Is igitur, tale iudicium de virtute spei protulit. *Spes inquit non confundit.* Brevis in verbis sed maxima in verborum sensu, sententia. *Spes non confundit.* Quid est non confundit? Confunditur ille qui quod sperabat non inuenit, vt contingit illi qui sperat a Cæsare præcibus vel meritis obtinere diuitias, possessiones, aurum, & pecunias: Quod si frustratur, confunditur. Spes quæ est in Deo qui nec falli nec fallere potest, non confundit. Testatus est hoc Dauid de Patribus antiquis, In te inquit sperauerunt & non sunt confusi. Testatus est & de seipso. Deus meus in te confido non erubescam. Testatur & de alijs omnibus. Omnes sustinentes te non confundentur. Quomodo enim confunderet Deus, qui sperantes in se, adoptat in filios? qui vult vt in ipso speremus? qui potest omnia quæ pollicetur præstare? Tria considero, inquit Bernardus, in quibus tota spes mea consistit. Charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis. Idem scio cui credidi & certus sum, quia in charitate nimia adoptauit me, quia verax in promissione, quia potens in exhibitione, Hic est faniculus triplex qui difficile rumpitur. Quem nobis a patria nostra in hunc carcerem demissum firmiter obsecro teneamus, ut nos ipse sub-

Spes non confundit quare.

super misericordias Domini.

sebleuet trahat & pertrahat vsque ad conspectum gloriæ magni Dei. Spes nõ confundit propter charitatem adoptionis. Quis enim Pater si non durus ille sit & inhumanus, fecellit spem filij sui? Nos autem adoptauit Deus in filios. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus pater, vt filij Dei nominemur & simus; an vero sperantes in se frustrabit? Non. Si vos, **1. Ioan. 3. Luc. 11.** aiebat Saluator, cum sitis mali, nõtis dare bona filijs vestris, quantomagis Deus dabit spiritum bonum sperantibus in se? Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno, aperis tu manum tuam & imples omne animam benedictione. Spes non confundit in Deum propter veritatem promissionis. Fidelis enim Deus in **Math. 6.** verbis suis, mentiri non potest. Præcepit. Nolite solliciti esse in crastinum, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. hæc enim omnia gentes inquirunt, scit .n. pater vester quia his omnibus indigetis. Quærite primum regnum Dei & hæc omnia adjicientur vobis. Ac ne aliquam rationem hæsitandi inuenirēt sperantes; non simplici verbo sed argumentis vsus est promittendo. Qui vobis dedit maiora, præstabit & minora. Dedit vobis Deus aĩm q̄ est præstantior, nobilior, quam corpus: Illa enim est incorporea, corpus vero corpus est: illa immortalis, corpus corruptibile, illa Deo, corpus vero terræ simillimum; illa imaginem habens creatoris sui, corpus autem terræ: illa intelligens, viuens, sentiens, corpus vero nihil horum a se possidens. Dabit vobis minora, dabit quod māducabitis, quod bibetis, & quo operiemini: nihil sollicitis sitis, omnē sollicitudinē vestram in Deũ proiciētes, ipsi .n. cura est de vobis. Nolite solliciti esse qd manducabimus, quid bibemus, hæc .n. omnia gentes inquirunt, tanquam quæ Deos habent lapideos, ligneos & sibi ipsis provide-re, non dico alijs, vt nescientes sic impotentes. Deus vester & scit quid necesse habetis, & vult & potest provide-re omnibus nolite deteriores esse gētibus, nolite solliciti esse, hæc omnia adjicientur vobis. Spes in Deum non confundit, propter potestatem reddentis. Omnipotens .n. est nomen eius, omnipotens est sermo illius, omnia quæcunque voluit fecit. Spes non confundit peccatores cupientes reuerti ad Deum. Si quis est qui ambulauit in tenebris, & non est lumen ei, quid agere debet vt lumen

Antithe- sis inter animam & corpus

Spes eleuat a peccato.

Ita.

gratia illustretur & educatur de carcere mortis peccatorum. Speret in nomine Domini & innitatur super Deum suum. Spes non facit inpitere hominem super Deum extrahentem a peccato. Spes est ut columna illa nubis, in nocte lucida, que eduxit Israel ex Aegypto: sic & illa precedit egredientem de statu peccati. Si enim peccator attenderet graue peccatum suum, quo offendit Deum; si maiestatem Dei in quem delinquit, non autem de misericordia & venia fiduciam consideraret, quis conuerteretur? quis relinqueret vitia? Spes in misericordia paterna excitauit filium prodigum, ut veniens ex illa regione longinqua, & a filiis porcorum rediens fateretur. Peccati in Celum & coram te: spes fecit ut depræcatur. Fac me sicut unum ex mercennarijs tuis: spes magdalenam ad Dominum adduxit. spes ut Isaias dixit, non facit auolare a nobis doctorem nostrum: spes contaminat laminas sculptilium argenti idolorum nostrorum, & vestimenta conflatilis auri nostri: spes dispergit vitia sicut immunditiam menstruatæ.

Alego-
ri: mola
superio-
ris & in-
ferioris.

Mola su-
perior &
inferior.

Spes non confundit peccatores. Pulcherrime ut solet Gregorius explicat illud Deut. 24. præceptum. *Non accipies a proximo tuo loco pignoris superiorem molam.* Superior inquit & inferior mola est, spes & timor. Spes ad alta subuehit, timor autem cor inferius præntit. Vna mola sine altera inutiliter habetur in peccatore. Ergo peccatori debent spes & fortitudo coniungi; quia incassum misericordiam sperat, si iustitiam non timeat: & incassum metuit, qui non confidit. Loco ergo pignoris mola superior aut inferior non tollitur; Quia qui prædicat peccatori, tanta dispensatione disponere prædicationem debet, ut non relicta spe timorẽ subtrahat, neque subtracta spe timorem relinquat. Hæc dixerim propter illos qui vel solam misericordiam intuentur peccando dicentes. Non enient mihi mala, Deus misericors est, non placet ei mors peccatoris, vult ut couertatur & viuat. Scire debetis Deum quidem esse misericordem, sed illis qui sperant non præsumunt de misericordia eius; sperantes in se liberat a peccato. Sperantes in se misericordia circumdat, præsumentes autem & in spem veniæ delinquentes, ex iustitia punit. Dimisit Regi Dauid homicidiũ, sed lachrymanti sed speranti; puniuit septuagies septies Lamechum, sed præsumentem. Dimisit adulterium Dauidi speranti; puniuit filios

Iacob

Iacob præsumentes. Dimisit peccata Magdalene, Mathæo, Petro, Zacheo Paulo sed confidentibus; puniuit Iudæos ut præsumentes,

Spes non confundit tyrones virtutum, pugnantes contra agmina hostium inuisibilium. Quis enim posset sustinere tot ictus, tantos insultus, concupiscentias, prauas affectiones, tentamenta, malignitates quæ inimicus ille ut leo rugiens & ut tygris famelica circuiens & quærens quem deuoret immittit? & multorum animas plusquam crudeliter conficit? Spes est que sustinet aduersa, spes quæ vincit malignum; spes irridet machinamenta Dæmonis. spes est galea qua testum caput animæ contra omnia queque siue ab Austro siue ab Aquilone euenientia, immobilis & inuicta perseverat. Non est nobis ait Paulus colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie in cælestibus: Propterea accipite armaturam Dei ut possitis resistere. Sed quam armaturam? Induti, ait, lorica iustitiæ, in omnibus sumetes scutum fidei, & galeam spem salutis. Quare autem spem appellauit galeam? Ea ratione credo, quod sicut galea, primam partem corporis, caput videlicet, sic etiam spes primam partem animæ pugnantis, intentionem protegit. Impetitur homo a superbiæ spiritu & multis sagittis rationum quare debet sibi apparere configitur. Quomodo vincet? Galea spei: spero, inquit, Domine quod contemnentem uanum honorem, inanem fastum sæculi, gloria & honore coronabis in cælis. Tentatur aliquis a malo homine siue vim aliquam inferente, siue honorem distrahente, & insidias struente. Quomodo superabit? Galea spei, si dicet. In Domino speraui, non timebo quid faciat mihi homo. Tu es Domine spes mea, tu protege, tu defende. Flammi luxuriæ domus animæ alicuius succenditur. Quomodo restinguet? Virtute spei si, dicet. In Domino speraui, non timebo quid faciat mihi caro Domine non possum esse continens nisi tu dederis, tu imbre gratiæ tuæ extingue in me & in corpore meo fomitem ardentis libidinis. Tribulationum ventis in mari mundi huius aliquis periclitatur. Quomodo subsistet? Virtute spei. Spes est ut anchora firmissima, que in

Spes con-
terit Sa-
thang vi-
res.

Spes uin-
cit impe-
tus Sa-
thaniæ.

omnem euentum hominem immortum fecit. Si naufragaris eſt
Apoſtoliſ; ſpera in Domino dicens, Domine ſalua me quia pe-
reo. Ne dubites, ſedabit feros fluctus, periculum tibi minantes.
Vereris ne succumbas inimico? fortitudinem tibi ſpes ſuppedita-
bit. Qui confidunt in Domino erunt ſicut mons Syon, qui
non commouebitur in eternum. fortiffimum & inuictiffimum
te ſpes ut lapis Aleſtorius qui dicitur inuincibiles facere, effi-
ciet. Qua enim virtute ſuffulu Sancti illi martyres ignes, ro-
tas, gladios, decorationes, verbera, minas, tormenta, mor-
tes horrendas ſuſtinerunt, niſi ſpe? Propter ſpem Paulus ca-
thena circumdatus ſum inquit. Propter ſpem gloriæ filiorum
Dei, gloriatur in tribulationibus, ſcientes quod tribulatio
patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio
vero ſpem, ſpes autem non confundit. Propter ſpem gloriæ, Pe-
trus reliquit omnia & cruci affigi ſe permiffit. Propter ſpem Ste-
phanus lapidatus, Iacobus de pinna deturbatus, Thomas lan-
cea perfoſſus, Bartholomeus decoriatus, alij Apoſtoli glorio-
ſe trucidati. Spes Laurentio & Vincentio præclatiſſimis marty-
ribus rogam ſuccenſum refrigerauit. Spes Machabeos in
tantis tormentis, in torridis ſartaginibus, in abſciſſione lingua-
rum & mēbrorum inuictos effecit. Supra modum mater illo-
rum mirabilis, & bonorum memoria digna quæ pereuntes ſe-
ptem filios, ſub vnus diei tempore conſpiciens bono animo ſe-
rebat, propter ſpem quam in Deo habebat. Spes Ignatium vt al-
terum Danieleſ leonibus expoſuit. ſpes Catherinam, Agne-
tem, Ceciliam, Vrſulam cum innumeris alijs virginibus for-
tes in paſſione atque tormentis fecit. Propter ſpem illi qui re-
nunciant mundo, eligunt magis aduerſus ferrum, ignem, be-
ſtias, aduerſus denique omnia fortiter ac ſumma conſtantia
perſiſtere, quam ad priorem proſperitatem prioreſq; copias re-
meare. Spes. n. non confundit pugnantes.

Spes non confundit fugientes ad Deum. Dominus enim eſt
protector ſperantium in ſe. Turris fortiffima nomen Domini.
Vrbs fortitudinis noſtræ Syon, Saluator ponetur in ea murus
& antemurale. Si ſperando confugiſti ad Deum, altiffimum
poſuiſti refugium tuum. Non accedet ad te malum & flagel-
lum non appropinquabit tabernaculo tuo. Non accedet illic
tentator aiebat Bernardus, non calumniator aſcendet, non pef-
ſimus

Lapis A-
leſtorius
inuicibi-
les facit.

Sæcti pro-
pter ſpẽ
quanta
perpeſſi.

Act. 28.

Ro. 5.

2. Mach.

7.

Iſai. 26.

Pſal. 90.

ſimus accuſator ille fratrum attinget, quia in protectione altiſ-
ſimi commoratur, illuc refugiens a puſillanimitate ſpiritus &
tempertate. Spes non confundit proeuctos, qui iam cibo ſoli-
do non lacte indigent. Spes enim filios Dei facit. Gloriamur in-
quit Paulus in ſpe filiorum Dei. Spes in virtutibus proſectus
tribuit. Benediſtus, inquit Hieremiſ, qui confidit in Domi-
no & erit Dominus fiducia eius, & erit quaſi lignum quod trã
ſplatatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas,
& non timebit cum uenerit æſtus; & erit folium eius viride, &
in tempore ſiccitatis non erit ſollicitum, nec aliquando deſinet
facere fructum. Spes intelligentiam ſpiritualium præbet. Qui
enim confidunt in Deo, dicebat ſapiens, intelligent veritatem.
Sap. 3. Spes ſaluat. Qui ſaluos facit ſperantes in ſe. Spe ait Apoſto-
Rom. 3. lus, ſalui facti ſumus. Habemus, dixit idem Paulus, animæ pro-
Hebr. 6. poſitam ſpem, vt anchoram tutam, & firmam, & inceden-
tem vſque ad interiora velaminis; ubi præcurſor pro nobis in-
troijt Ieſus. Summa perfectionis Chriſtianæ eſt, ſecundum
Aponium, in Deum ſperare. Luber hic in confirmationem illo-
rum adducere exemplum & doctrinam Sanctiffimi Bernardi
quanti ille fecerit virtutem ſpei. Quicquid, ait de ſemetipſo,
agendum, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quic-
quid optandum, tu es Domine ſpes mea. Hæc vnica mihi pro-
miſſionum cauſa; hæc ratio meæ expectationis; Prætendat al-
ter meritum, ſuſtinere ſe iactet pondus diei & æſtus, ieiunare
bis in ſabbatho, poſtremo non eſſe ſicut cæteros hominum glo-
rietur; mihi autem ad harere Deo bonum eſt, ponere in Domi-
no Deo ſpem meam. Sperent in alijs alij, hic in ſcientia litera-
rum; hic in aſtutia ſæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, il-
le in qualibet alia vanitate confidat, propter te omnia derrimẽ-
ta feci & vt ſtercora arbitror, quoniam tu es Domine ſpes mea.
Speret qui vult in incerto diuiciarum; ego vero ne ipſa quidem
niſi abſte victui neceſſaria ſpero, nimirum verbo tuo confidens
in quo abieci omnia. Quærite primum regnum Dei & iuſti-
tiam eius & omnia adijcientur vobis. Nempe tibi derelictus
eſt pauper, orphano tu eris adiutor. Si mihi præmia promit-
tuntur, parte obtinenda ſperabo. Si inſurgant aduerſum me
prælia; ſi ſæuiat mundus, ſi fremat malignus, ſi ipſa caro aduer-
ſum ſpiritum contupifcat, in te ego ſperabo. Cur autem o dul-
cis

Spei effi-
cacia.

Benardi
de ſpe elo-
gium.

Ser. 9. ſu-
per Qui
habuit.

cis Bernarde, tantum spei tribuis? Non ueris hæreticorum censuras, spem præsumptionem dicentium? Non. Hoc enim sapere, ex fide uiuere est. Nec alius ex sententia dicere potest, quoniam tu es Domine spes mea, nisi cui intus sit persuasum a spiritu ut quemadmodum monet Propheta, iaceter cogitatum suum in Domino; sciens quod enutriendus sit ab eo. Iuxta illud quoque, Omnem sollicitudinem uestrum proijcientes in eum, ipsi enim cura est de nobis.

Hæretici Præsumptio, inquit, est sperare certo se assequuturum vitam æternam, quam nemo sciat an amore uel odio dignus sit: & sperare in meritis superbia maxima. Non oportebat quidem iste refutare: eo quod manifeste pugnent cum Sacris literis, ut iã patuit, maxime uero Paulo Doctori gentiũ præsumptionis notam inurunt, qui de spe sua in hæc uerba testatus est. Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex. Verum ut suo illos confodiamus gladio. Dicitis uos præclari animicidæ, Præsumptionem esse, sperare certe se assequuturum uitam æternam. Quid uero illa uestra conficta & confusa fides? An non habetis pro communi axiomate, cuius homini ad peccatorum remissionem assequendam esse necessarium, ut firmiter credat certoque statuatur, absque ulla hæsitacione propriæ infirmitatis, & indispositionis esse peccata sibi remissa? Nobis sperare, sed non sine timore adiuncto, non licebit? uobis aut certo statuere absq; ulla hæsitacione ac perinde præsumere, timore excluso licitum erit? Hoc certè est superbia insignis quæ uos certò absque ulla hæsitacione statuitis, hoc præsumptio, hoc cõtra scripturam quæ de propitiato peccato non uult nos esse sine metu; etiam si certo sit remissum peccatum, non uult tamen Spiritus Sanctus ut securi simus. Vos capitale crimen putatis, si quis uel minimum dubiter sibi remissum esse peccatum. Hoc est contra scripturam quæ monet. Nò te iustifices ante Deum, quoniã agnitor cordis ipse est. Hoc est præsumptio, Dei proprium sibi arrogare, & supra Sanctos se attollere, quorum unus licet sanctus iustus & simplex ac timens Deum, ita ut nõ fuerit Dei iudicio similis ei suo tempore in terra, tamè inquit, verebar omnia uerba mea, sciens quod non parceres delinquenti. Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint uelut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abomina-

Hæreticorum conficta fides & præsumptuosa.

Pct. 6.

Ecccl. 5.

Ecccl. 7.

Iob. 9.

abominabuntur me uerimenta mea. Nos autem facientes quod in nobis est, firma & certa spe expectamus in hac quidè uita per sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ peccatorum remissionem; in sæculo autem futuro uitam æternam. Cum autem nos ipsos respicimus, horrorem quandam concipimus etiam si nihil nobis conscij sinus, uel propter infirmitatem nostram. Scimus enim lapsum esse Cherubin Angelorum nobilissimum, Salomonem hominum sapientissimum, Israelem populorum electissimum. Scimus non magis debere nobis Deum perpetuam nostri tutelam & gratiam, qua nos ab omni casu præseruet, nec unquam cesset in uiam salutis æternæ deducere, quam aut istis quos nominaui, aut Iudæ uocato Apostolo, aut Saul electo Regi, aut Nicolao constituto Diacono; & ideo non possumus merus mola inferiori esse vacui; præsertim cum moneat per suum uas electum. Noli altum sapere sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Præsumptionem igitur uestram potius fidè infidam, quam nostram spem Theologicam incusetis. Spes igitur in Deum non confundit.

Quid uero dicemus de spe in uirginem sanctissimam? Sperandum ne est in ea, ut Ecclesia semper docuit? An diuinum eius auxilium repudiandum cum hæreticis? Isti procaces (horret lingua, illorum blasphemias referre) spem in Mariam esse horrendum quid æstimant. Spem inquit nostram dicere non possumus, nisi simul etiam Deum nostrum dicamus. Horret igitur animus noster, nedum lingua eloqui, Pauli electi a Deo, instructoris gentium, eloquia quod ille Thesalonicenses suos spem suam & gaudium uocitauit? Quæ est, inquit, nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne uos ante Dominum nostrum Iesum Christum elitis, in aduentu eius? Spem suam Paulus Thesalonicenses dicere non potuit nisi simul etiam Deum suum illos esse dixit. uas igitur electionis erit uas perditionis & erroris? Discipulus sanctæ Trinitatis edoctus in tertio Cælo, erit disseminator idololatriæ? Euangelij & iustificationis & gloriæ futuræ annunciator; erit prædicator falsitatis? O Deus in quæ tempora seruaisti nos, si cuiq; pro uoluntate impune permissum est sanctos maledictis profcindere, Ecclesiæ usum receptum & scripturæ consonum inuertere.

Sperandū
in Maria
quomodo.

1. Thef.
2c

uerum

Verum quidem est Deum esse totam spem nostram. verum est maledictum illum existere qui confidit in homine, & qui ponit carnem brachium suum. ^{Hier.} Ast non est maledictus ille qui confidit non in homine, sed in supra homine; non est maledictus ille qui non carnem repugnantem, ponit brachium suum. Non est maledictus ille, qui in homine tantum ut potente adiuuare, non autem ut conferente beatitudinem (quia hoc est proprium Dei, illud autem communicatum) ponit spem suam.

Sperare in homine quod licet.

Homo .n. homini Deus, homo hominem iuuare in multis valet. Non licet sperare, docuit Doctor sanctus, de aliquo homine, vel de aliqua creatura sicut de prima causa mouente ad beatitudinem; Licet autem sperare de aliquo homine, vel de aliqua creatura sicut de agente secundo, per quod aliquis adiuuatur ad que cunque bona consequenda, in beatitudinem ordinata. ^{2.2. q. 17. ar. 4.}

Maria multo & potest adiuuare sperantes in se.

Et hoc modo ad sanctos conuertimur, & vituperantur illi de quibus aliquis confidere non potest ad auxilium ferendum. Cur ergo non licebit sperare in Virgine sanctissima, cum non sit caro, sed sit supra omnes exaltata Angelos? non sit homo carnalis sed supra omnes homines? Forte non poterit adiuuare? Sed ipsa est Regina mundi, regina gratiae, regina sanctorum omnium. Non potest ei deesse facultas dixit Bernardus. Quod si tantum potuit Bersabeae apud Salomonem, ut fateretur ipse, se nihil illi denegare posse: quid censendum est de Maria, quam intensiori amore Christus dilexit praeter ceteris? forte nihil poterit? Forte non vult adiuuare? Sed est regina misericordiae. Maria est electa ut sol, omnium in omnibus necessitatibus succurrens, ceteri fanti in singularibus. Maria est aquae ductus per quam gratia a Deo descendunt. Maria est virga, a Pharaone inferni liberans & protegens. Maria est stella maris nauigantibus fauens. Maria est mater sanctae spei. Maria secundum Matheum Philadelphicum est perstreuum bello concussorum praesidium, secunda, fida, & sacra iactatorum tempestate anchora. Singulare a calumniatoribus afflictorum auxilium, desperatorum spes, dolentium solatium, paratum ad omnes casus subsidium, singularis salutis nostrae propugnatio, turissimum naufragorum portus. Spes igitur in Mariam non confundit. Non horret sed delectat animum, dicere ad Mariam, salua spes nostra; non enim eam Deum sed auxiliatricem praeter ceteris

Maria spes dicitur a Patribus.

^{in oratione ad Virg. Matrem.}

teris creaturis potentiora nuncupamus. ¶ Nunc ad vos cum Bernardo rursus redeo. vidistis enolumenta spei in Deum, ut quid cunctamur abijcere spes miseras, inutiles, seductorias? & hinc vni tam solide, tam perfectae, tam beatae spei tota deuotione animi & toto feruore spiritus inherere? Si quid illi impossibile, si quod vel difficile est, quere aliud in quo speres: sed verbo omnia potest. Quid facilius dictum? Atamen huiusmodi dictum intelligas volo; si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur; si viuificare placuerit, vita in voluntate eius est. Si praemia aeterna largiri, licet ei quod vult facere. An vero de facilitate iam non dubitas, sed ipsa tibi est suspecta voluntas? plane & voluntatis testimonia credibilia facta sunt nimis. Deinde quando in se speranti desit illa maiestas, quae tam studiose monet in se sperare? Plane non de relinquit sperantes in se. Adiuuabit eos & eruet, ait, a peccatoribus & saluabit eos. Quare? quibus meritis? Audi quod sequitur, Psal. 36. ga sperauerunt in eo. Dulcis causa, atque efficacis, atque irrefragabilis. Nimirum haec est iustitia, quae ex fide est non ex lege. Sperate igitur in Domino, sed primo sacrificate sacrificium & demum sperate in Domino. sperate in Domino & facite bonitatem: sperare .n. & non sacrificare iustitiam, & non facere bonitatem, non sperare sed praesumere est. Quia vero spes in Mariam non confundit sed adiuuat, sperate quoque in illa. Si criminum immanitate turbatur aliquis si conscientiae scditate confusus, si iudicij horrore perterritus, si barathro desperationis absorptus es, Mariam cogita, Mariam aduoca. Non recedat a corde, non recedat ab ore. Nam ipsam cogitans non erras, ipsam cogitans non desperas, ipsam sequens non deuies, ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis: & sic in te metipso experiri potes, quam merito dictum sit nomen virginis Maria id est maris stella, quae nos auxilio suo protegat a procellis furentibus mundi huius, & deducat ad portum tranquillitatis manentis in saecula saeculorum Amen.

Bernard.

S P E S.

DILECTVS MEVS MIHI ET EGO

Illi. Cant. 2. cap.

CONCIO DECIMASEXTA.

In qua Deum Sanctis & præcipue B.V. multa epitheta communicasse conuincitur.

HEOPHRASTVS maximus ille antiquorum Philosophorum, dum audierat vna vice quosdam de duobus amicitia vinculis coniunctis, quorum alter pauperem extremam patiebatur, alter autem diuitijs amplissimis abundabat, mutuo sermonem habentes; ille inquebat, illius amicus est:

fertur interrogatione facta. cur ergo, ait, illo diuite pauper est? talem sententiam protulisse. Amicus non est, qui fortunæ particeps nõ est. Q. d. Frustra & falso iactat se ille, animo & volutari alterius per amoré communicasse, qui bonorum fortunæ vsu excluditur. Amicitia enim egentes abundant, imbecilli valent, ægroti sanantur: Amicitia suauissimus fomes parilitas voluntatum, vigens & inuiolabilis fides, synceritas affectio- nũ, & mutua communitio rerum honestarum. Amicorum omnia esse communia, lege perpetua amicitia sancitum est. Nec immeritò. Amicitia enim vis & efficacia tanta est, vt vnũ ex duobus, vnũ in consensu voluntatis duos in corpore efficiat ad eum modum; vt amicus amicũ reputet alterum se, & iudicet illum ut quidam fecere, dimidium animæ suæ, immo animam suam, cor suum, & omne bonũ suum: eo quod ex duobus animis & ex duobus cordibus, unũ cor, vnus animus, vnũ velle & vnũ nolle glutino indissolubili connexum est. Qui igitur

Amicorũ
omnia cõ
munita.

cur particeps est maiorum & præstantiorum; qualia sunt anima, cor, voluntas, idem velle idemq; nolle. his enim nihil nobilius & melius possidemus; cur a bonorũ fortunæ participio refelletur? Quomodo amicum appellabis, ille est alter ego, & illa quæ tua sunt & minima ei denegabis? Quomodo amicum totum & omne bonum tuum cognominabis, & illi bonorum tuorum vsu interdices? Quomodo amici erit vnũ velle & nolle, cũ amicus pauper optet esse sælix, cupiatq; carere miseria? Amicitia enim vt quidam reliquit, est pauperibus pro censu, exulibus pro patria, imbecillibus pro uirtute, pro medicina ægrotis, pro uita mortuis; tu uero in hoc velle & in hoc nolle amico tuo pectore duro obsistis. Amicus non est qui fortunæ particeps non est. Amicitia, dicebat Hieronymus, parem aut facit aut accipit: vbi inæqualitas & alterius eminetia, amplitudo, alterius subiectio, pauperies, ibi non tam amicitia quam adulatio est. Sit amicus eadem anima, amicus esse debet dimidium animæ meæ: Animæ igitur meæ fortunã non cõmunicabo? Dimidio animæ meæ, bonis externis q̄ bonorũ nomine digna nõ sunt, interdica? Non utiq; Amicus tu non est qui fortunæ particeps non est. Quare, optimo iure fuit laudatus Alexander Magnus Orbis dominator, de obseruata lege ista amicorum. Dum enim vna dierum regalibus indutus vestibibus Throno Regio cũ quodam amico suo intimo insideret, & Regina Persarum accessisset ad adorandum illum, atque vt solet præ metu ex errore amicum illi assidentem pro Alexandrò salutasset, & in cognitionem istius postmodum deueniens, se ipsam Regi excusaret. Respondisse fertur Alexander. Amicus meus est alter Alexander, & alter ego: quod ei exhibuisti, mihi exhibuisti. Ego illum ex impari parem efficiens, non modo reliqua sed neque solum inuideo: in hoc quoque honore communicare illum cupio. Amicorum. n. omnia sunt communia.

Quorsum ista adduxerim vultis scire? Notum est iam vobis, Beatissimam Virginem Mariam, plus quam amicitia nõdo connexam, fuisse filio suo Magno Deo. Quæ enim maior potest esse coniunctio quam filij & Matris? Quem illa nouem mensium decursu in utero suo gestauit; quem illa ventre suo profudit, in sinu fuit, uberibus lactauit, manibus amplexa tot oscula illi impressit. Amicorum ea natura est

Alexan-
dri ma-
gni factũ

Marja
amica
Dei.

est intima scrutari, intimis illabi; intime vniri, & in vnū redigi, ita vt quidam amici Iob patientis, amore insanientes cuperent. Quis det vt de carnibus eius impleamur. Tales sunt cathenæ amoris amicitia, vt nisi natura & horror quidam prohiberet, amantium carnibus vescerentur, propter maiorem coniunctionem. Vnde quidam dum initia amicitia iungebant, sanguine suo se vicissim alterutrum reficiebant. Quædam autem femina mortui mariti sui cadauer flammis combustum ac in puluerem redactum simul cum vino ebiberit. vt quem viuum habere amplius non poterat, vel quem viuentem a deo intime connectere sibi nequibat, ut non solum sit cum eo vna anima sed & vnum corpus, mortuo saltem commisceretur, ardorisque amantis flammam vel sic restingeret. Quare & Saluator noster vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suum in nos ostenderet desiderium, non se tantum videri permisit desiderantibus; sed & tangi & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri. Quæ autem magis intima colligatio quam filij cum vtero materno? Beata virgo fuit mater Dei, magis igitur intimè quam amicitia Deo adiuncta fuit. Iam vero quis intensior amor quam matris ad Filium? Ex maxima vnione maximus amor, & ex maximo amore maxima vnio sequitur. Maiori quam excogitari potest, post Deum vinculo vnitur Mater filio, & filius Matri, maiori quoque amore (vt cõtinuo oculis aspiciamus, & filius erga matrè) & mater erga filium exardescit. Ita vt Deus nõ poterat alteri amoris sui flammâ, qua succesus flagrat versus genus humanū comparare, quã amori materno. Nūquid inquit obliuisci potest Mater infantē suū, ut non misereatur filio vteri sui? & si illa p impossibile oblita fuerit, ego nõ obliuiscar te. Nūquid (sic vellet dicere Deus) illud quod cõmune est omnibus aliquo modo sibi coniunctis ut mutuo se diligant, in matre sola q̄ maiori vinculo alligata est filio exorbitabit? Erit adeo cruda ut illius obliuiscat quæ baiulauit in vtero? Nūquid illud quod propriū est omnibus generantibus, & aliquid in læcẽ siue ex vtero siue ex intellectus inuẽto producentibus. vt factus suos, siuæ naturæ siue artis summpere ament; in muliere sola quæ rationis est capax, quam & naturæ vis, & discursus intellectus impellit, a d amore, amorẽ infanti quẽ protulit denegabit? Nūquid disticta lacte habens vbera, cõtugnans infantulum vagientem,

Maria
in maximo
amore
Christū
dilexit.

Isai. 49.

tem, & mammam in cunis quæritantem, suo sinui & visceribus canem admouebit; filium autem mori permittet? filium lacte non refocillabit? filij obliuiscetur? non miserebitur? non lac, cui sanguinem communicauerat labris infundet? Impossibile est non potest & contra ius naturæ, & contra flammam amoris, & contra rationẽ, & seipsam, & cõtra sua viscera ite. Matris erga filiū maximus amor est, & filij erga matrè: Beatissima autē Virgo fuit Mater Dei. Quonã ergo amore in illū exarsit? Amore Seraphinorum ardorem excedente. Quonam amore in illam filius flagrauit? Amore amorem omnium creatorum superante. Quod si amicorum omnia sunt communia. qđ si amicus ille non est, qui fortunæ particeps nõ est. Beatissima Deigenitrix amica Dei & plusquam amica, quia Mater fuit. Communicauit Deo sua propria, dedit illa carnem & sanguinem quam ille non habuit. An non ille quoque vicissim sua bona propria illi communicauit? *Dilectus meus mihi & Ego illi, ego dilecto meo & dilectus meus mihi; & ad me conuersio eius* Ego dilecto meo dedi duo minuta, ego thesauro sapientia & scientia Dei pauperula addidi, quod potui, duo s. minuta, carnem & sanguinẽ, de meis enim visceribus, & de meis sanguinibus genui Deum & hominem, Nihil mecum commune habet in meo filio Ioseph. solus Deus Pater in Cœlis, & ego sola Mater in terris; filium istū habemus communem. Nihil iste habet in Cœlis a Spiritu Sancto, sed essentiã Diuinam a solo Deo Patre obtinet; nihil iste habet in terris a Iosepho, sed essentiã humanam virtute Diuina in me obubranter, & Spiritu sancto superueniente in me, a me sola habet. *Ego dilecto meo mihi* dedi corpus & sanguinẽ, dedi & humanitatem, Ego gestauit sola in vtero, vt solus Pater Diuinus gestauit in corde: Ego genui sola in tempore, vt solus Pater Diuinus ex vtero ante Luciferum; Ego pannis inuoluui in tempore, vt solus Pater lumine & nubibus in egressu æterno. Ego sola in præsepio collocaui, vt solus Pater ab æterno constituit eum in Cœlis. Vt Pater dedit illi habere vitam in semetipso, sic & ego vitam mortalem, tempori subiectam illi contuli: vt Pater dedit illi omnia Diuina, sic & ego omnia humana. Ego dilecto meo, & ille quoque vicissim mihi donauit plenitudinem gratia, donauit & semetipsum, oĩa secū bona mihi tribuit, gloriam, honorem, beatitudinem, claros titulos.

Allegoria viduæ pauperis. Maria sola cū Deo Patre filium habet communem. Antithesis Mariæ & Dei Patris.

Communio donorum Christi Mariæ.

S titulos.

Antithe-
sis marie
& Chri-
sti

tulos. Diuina epitheta; vt quibus ille a Spiritu sancto inspirante sanctos Prophetas, Prophetarum & sanctorum oraculis celebratus fuerat, iisdem ego a Prophetarum filijs, a sanctorum cætibus, ab vniuersa multitudine credentium condecorata sim. Dilectus meus a Psalmographo speciosus forma præ filijs hominum agnitus est? me quoque pulcherrimam inter mulieres nominauit. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulcherrima inter mulieres. Gratia plenitudinem viderat in eo Ioannes? vidimus inquit eum plenum gratia & veritatis. Me quoque gratia plenam esse non Apostolus sed Gabriel Angelus iudicauit. Aue gratia plena. Idem sponsus meus, secum semper manere Patrem suum testatur? Pater in me manens ipse facit opera. Et mihi hoc idem, licet non eo modo, Archangelus significauit. Dominus inquit tecum. Benedictum illum Elizabetha spiritu sancto afflati proclamauit? nec tamen id ipsum mihi denegauit. Benedicta tu, inquit, inter mulieres & Beata quæ credidisti, quia perficientur in te quæ dicta sunt tibi a Domino. Isaias propheta murum fortissimum quo protegeret populum, & in quo illi confidere & ad quem confugere debebant vocauit? Saluator inquit in ea murus & antemurale. Ego etiam sum murus, & vbera mea sicut turris. Sum quoque & ego spes Christianorum, spes desperantium, clausorum liberatrix, orphanorum susceptio, adiutrix destitutorum, vexatorum portus, subsidium oppressorum, redemptio captiuorum, Dilectus meus mihi sua donauit & ego dilecto meo mea tribui. ¶ Verum ne alicui erroris occasio tribuatur, vt forte ex inaduertentia Hæretici acceperunt (nolo hic commorare malitiam, quæ plurimum eos iuuat ad sanctorum honores distrahendos; ne Oratorum more nos agere conquærantur) quorum caput Lutherus ac deinde Caluinus, quos sequitur Matthias Rodt Lutheri discipulus & Lindauensis minister, atque cætera confusa turba ignorantia, dixerunt, nos fictitios titulos Virgini & Sanctis tribuere, dum illam siue etiam illos. Vitæ spe, Saluatoris, satisfactoris & alijs encomiasticis titulis dignamur. Duo alia præter illud vnum quod iam dictum est documentum, Amicorum esse communia omnia: obseruata, a vobis omnibus volo. Vnum est. Non esse equalia omnia epitheta Diuina. Nonnulla enim sunt quæ sic soli

Diuinæ

Marie at
tributos
titulos fi-
ctitios di-
cunt Hæ-
retici.

Nomina
Dei quæ-
nam san-
ctis attri-
bui pos-
sunt.

Cant. 1.

Cant. 8.

Isaia.
a 48.
b 44.
c 45.

Isa.
d 43.
e 44.
f 48.

Diuinæ naturæ competunt vt nulli creaturæ sine vitio i doli-
triæ attribui possint; vt Deus per essentiam, æternus, omni-
potens, infinitus rerum principium primum, & vltimus finis.
Creator, Dominus vitæ & mortis, Iustificator siue iusticia. San-
ctificatio & redemptio nostra. misericordia, firmamentum,
cornu salutis, & susceptor noster. Quis enim alius præter ip-
sum per essentiam Deus? Nullus, Dij gentium sunt demonia,
nos autem sumus participes Diuinæ naturæ, Ego inquit ipse sum
Deus fortis, ante me non est formatus Deus & post me non
erit. Nullus præter ipsum æternus, quia in principio temporis
creauit Deus celum & terram, & ea quæ in eis sunt. Nullus præ-
ter ipsum omnipotens. Apud enim ipsum non est impossibile
omne verbum, ille omnia quæcunque voluit fecit; creata autem
multa volunt quæ perficere nequeunt. Nullus præter ipsum
infinitus. Omnia .n. in pondere & mensura creauit Dominus;
oës creaturæ sunt ante oculos eius vt stilla situla, Ipse sine mo-
do & absq; mensura, vt mare inexhaustum perfectionum est. Nul-
lus est præter illum principium, & finis, & creator, & beatitudo
omnium. Ego inquit sum primus & nouissimus. ego sum pri-
mus quia b ego sum Dominus faciens omnia, extendens caelos
solus, stabiliens terram, & nullus mecum c ego Dominus &
non est alter, formans lucem & creans tenebras, faciens pa-
cem & creans malum, ego feci terram & hominem super
eam creauit, ego & manus meæ tetenderunt Cælos, & omni mi-
litiæ eorum mandauit. Ipse & nullus alius dixit. Fiat lux & fa-
cta est. Fiat firmamentum in medio aquarum, & fecit firmamē-
tum diuidens aquas ab aquis. Ipse dixit & facta sunt, mādauit
& creata sunt, ego nouissimus omnem .n. laudantem in gloriā
meam creauit eum. Nullus præter eum Dominus vitæ & mortis.
Dominus. n. ut Anna cecinit, mortificat & viuificat, deducit
ad inferos & reducit. Ipse solus a Ioāne visus est, portare clauis
mortis & inferni. Nullus præter ipsum est iustificatio, sanctifica-
tio, redemptio nostra. ego sum d qui deleo iniquitates tuas pro-
pter me, & iniquitatum tuarum non recordabor. e Ego sum irri-
ta faciens signa Diuinorum, & ariolos in furorem vertens, con-
uertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam fa-
ciens, sicutans verbum serui sui, & consilium nuntiorum suo-
rum complens, f Ego Dominus Deus redemptor tuus sanctus

Vnus
Deus per
essentiā.
Solutus
Deus æ-
ternus,
omnipoten-
s infinitus
beatitudo.

Solutus
Deus Do-
minus ui-
tæ mor-
tis.

S 2 Isra-

Israel, ego docens te vtilia, gubernans te in via qua ambulasti. Nullus prater Deum est misericordia: misericordia enim nostra, vt dixit propheta, est quasi nubes matutina & quasi ros p'transiens. Et hos titulos nulli creaturæ attribuimus quãtuncunq; excellens sit. Quis. n. Beatam Virginem aut sanctũ Petrũ vel Paulum, per essentiam Deum appellauit? Nullus. Percurri te totam Sanctę Ecclesię & Patrum approbatorum doctrinã: Quis Virginẽ Omnĩ potentẽ, Aeternam, Creatricẽ, iustificacionẽ, sanctificationẽ, vel redẽptionẽ nostrã vocare ausus est? Nullus. Quia manus Virginis nõ extenderunt Cœlos, non est creatrix, nõ est principũ rerũ q̃a nihil, p'duxit creatorũ in esse. Quia Beata virgo est creatura, in tẽpore ortus sui initia habẽs, nõ est Deus p' essentiã, nõ omnipotẽs, nõ æterna, nõ imensa, non infinita. Quia virgo nõ fudit sãguinẽ p' nobis, nec gratiã animab. nostris infudit, nõ ẽ sanctificatio aut redẽptio, aut iustitia nra. Quia B. Virginis misericordia quãtũcũq; magna sit, nõ equat misericordiẽ Diuinẽ; nõ est misericordia nostra sed mater misericordiẽ. ¶ Quædã verõ nomina sunt q̃ licet Deo a scripturis appropriata sint, nõ tñ vt illi soli ppria, sed alijs quoq; ab eodẽ Spiritu sãcto accommodata. Ad q̃ recẽsenda anteq̃ deueniamus Alterum vobis documentum obseruandũ necesse est. f. Nõ eodẽ modo quo Deo conueniunt illa nomina, sanctis attribũtur: cũ ẽr nõ eodẽ modo perfectiones & opera q̃ illis epithetis manifestamus, in Deo & in sanctis reperiãtur. In Deo. n. per essentiam; in sanctis vero p' participationem. In Deo tanq̃ in fonte imo vt in mari omniũ bonorũ, in sanctis autem tãquam in fluminibus, uel riuis gratiarum ab illo defluentibus. Igitur etiã nomina quæ communia Deo sunt & sanctis, Deo per essentiã, sanctis autẽm per similitudinem conueniunt. Vt etiam dũ Leonẽ, fortem hominem nuncupamus, onem mansuerum, rapacem lupum, astũtum vulpem (vt etiam habemus in Euangelio de Herodẽ, Dicite vulpi illi) alia ratione animalibus & alia hominibus appropriantur. Sic & ista, alia ratione Deo, alia ratione sanctis ascribuntur. Proprium nomen Dei est Deus, de quo sapiens recensens facta idololatraram aiebat, Incõmunicabile inquit, nomen lignis & lapidib. imposuerunt. Deus ipse hoc fr

Sap. 4.

&

Epitheta quæ concessa non sunt Marie.

Nomina Deo & sanctis communia, quomodo sanctis conueniunt.

Sancti uocantur Dij.

a Exod. b Isai. 45.

& nõ est ultra Deus, nec est similis mei. Tamen Diuinitatis nomine potiuntur multi. Moysen enim Deus, Deum constituie Pharaonis & Cyrum Christum suum, cuius apprhæderat dexteram, cui dederat thesauros absconditos & arcana secretorum, Deũ Israelis vocauit. Vt scias inquit quia ego Dominus & uoco nomẽ tuũ Deus Israel. pp seruũ meũ Iacob & Israel electũ meũ, assimilauit te & non cognouisti me. Iudices appellauit Deos, Ego dixi Dij estis & filij excelsi oẽs, licet sicut hoĩes moriemini. Deus sterit in medio Deorũ, Deos diudicans, Diuerso tñ modo. Ille. n. est Deus per essentia; isti per participationẽ vt Petrus magnificans dicebat: Magna & pretiosa nobis dona donauit, vt simus Diuinę cõsortes naturæ. Ille ẽ Deus quia oculis eius sunt aperta oĩa: isti quia inferiora se & multa superiora cognoscunt; Dei. n. nomen scientiam significat: Ille est Deus quia est totus ardens amore pfecto; isti quia charitas Dei diffusa est in cordibus eorum per Spiritum sanctum. Ille est Deus qui curam & prouidentia habet de omnibus; isti quia ad imitationem eius, licet non omnium, tamen multorum necessitatibus subueniunt. Ille est Deus quia iudicium exercet in vniuersum mundum; isti quia iustitiam sibi subditis administrant. Ille est Deus, quia præminet omnibus donorum & attributorum innumera copia; isti quia sublimiores sunt quoad quædam participata cæteris. Et adhuc suggillabunt aduersarij vel Hieronymum, quia Apostolos Petrum & Paulum Deos, scilicet Diuinos homines vocauerat: vel Nazianzenum cum Damasceno qui Mariam Deam appellarunt? An vero Maria, in qua habitauit Deus corporaliter, Diuinæ naturæ expers fuit? An vero Maria quæ fide excessit Patriarchas, quæ ipsorum Apostolorum magistra fuit; & in quã plenitudo spiritus sancti die Penthecostes descendit, ignara extitit veritatis, quam Angelus nunciabat, quam Spiritus sanctus edocebat, quæ captiua etiam Angelorum excedebat? Quali vero amore flagrauerit, quæ fuit mater? Quam curam habeat de nobis quæ est Regina mandis? quæ Regina sanctorum omnium est & Regina Angelorum? Quomodo vero non iudicabit mundum, cum Paulus confidat se iudicatum etiam Angelos; illa vero primum thronum post filium occupet? Quomodo non Dea, quæ astitit a dextris

Deitas participata quomodo imitatur Deita tẽp essentiam.

Maria Dea fuit.

e in 1. c. epist. ad Gal. d Trage. de Christo patiete. e lib. 4. Orth. f. c. 7.

S Dei

Dei in vestitu deaurato circumdata varietate virtutum? in cuius capite corona stellarum duodecim fructuum Spiritus sancti, duodecim donorum?

Sancti sunt Saluatores. Proprium nomen Dei est Saluator. * Ego sum, ego sum a *Isai. 43.* ait Deus & non est absque me Saluator. Tamen Saluatoris nomine gaudebant multi: Pharaon nomen Patriarchae Ioseph, vertit & uocauit eum lingua Aegyptiaca Saluatorem matris eius Filij Israel qui clamauerunt ad Dominum, suscitauit eis Saluatorem & liberauit eos, Othoniel uidelicet filium Cenez fratrem Caleb. * Ioachaz Regi Israel depræcanti in afflictione Syrorum, dedit Dominus Saluatorem Israeli, & liberatus est de manu Regis Syriae. Non de sunt & in nouo testamento Saluatores. Qui enim conuertit fecerit peccatorem ab errore viae suae, saluauit animam eius. Saluator igitur erit. Non ad eum tamen modum ut Deus, Ille enim Saluator est, quia totum mundum a fame liberat, Ioseph autem Aegyptum: ille est Saluator, quia omnium inimicorum capita conterens, perpetuam facit pacem, Othoniel uero Moabitas subuertens quadraginta annorum quietem a bello obtinuit; Ioachaz autem Syros tantum. Ille est Saluator quia lumine proprio & uirtute propria peccatores reducit ad statum libertatis; isti quia doctrina & persuasione uel orationibus, manus porrigunt illis & more Angelorum de carcere obscuro uitiorum educunt. Et adhuc Hæretici damnabunt Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, ita Deiparæ confidentem? Potens est ad salutem tuam auxilium; Is qui affligitur ad te confugit: qui iniuria afficitur, ad te accurrit; qui est rebus asperis, & aduersis implicatus, tuum inuocat auxilium. Adhuc succensentur Ioseph, qui illam reparationem uitæ, eo quia vitam sacculis attulit. Indignabuntur Bernardo, qui Mariam reparatricem parentum, purificationem posterorum, restauratricem sæculorum, eo quod illa protulit eum qui erexit cadentem Adamum; illa profudit fontem qui lauit genus humanum; illa genuit uerbum in quo restaurata sunt omnia, siue in Coelis, siue in terris sunt. Adhuc indignabuntur Ephrem Sanctissimo, qui Virginem salutem uniuersorum; Adhuc deridebunt Ecclesiam, quæ cum Ephremo & alijs Patribus; Mariam spem Christianorum Sanctissimam, spem desperatorum;

studio-

Studioforam lumen; clausorum liberatricem saluberrimam; orphahorum susceptionem; adiutricem destitutorum, uentorum portum; subsidium obsessorum; redemptionem captiuorum ægotantium exultationem cognominat? Et adhuc horrebit illorum animus, dum Andreas Cretensis carnis propitiatorium uniuersi mundi, eo quod Deus Saluator inuenit: dum Ambrosius & Bernardus eam uirgam Moyse; eo quod caput serpentis contriuit: dum Damasceus & Andreas Hierosolymitanus Mariam, Sacram & animam uiuentis Dei arcam; eo quod per illam ab aquis inferni mundus uniuersus saluatus sit nominant? An non illa magis debet uocari Causa salutis quam Ioseph? cū illa non Aegyptum sed totum mundum non corporeum sed Cæleste granum & Panem Angelorum non conseruauit sed germinauit; non a fame corporis sed anime liberauit? illa non Moabitas non Syros; sed Bethones prostrauit; uicit; calcaneos contriuit; ita ut audito Mariæ nomine fugiant, nec tantum ut olim aduersus nos audeant? Illa pacem non 80 aut 40 aut mille annorum sed perpetuam genuit. Illa non unum aut duos aut mille, sed infinitos peccatores ab errore uia suae, orationum suarum uirtute & efficacia conuertit. Illa præcium generis humani redditum creditori, ex sui ueteri thesauro dedit. Cur ergo uoces præconum Ecclesiæ prohibetis? Cur ora clamantium obturatis, qui agnoscunt illam esse Causam nostræ salutis, & salutem uniuersorum?

Proprium est Deo merentes solari. Ego ego ipse consolabor uos. Unde & Dominus noster Spiritum Sanctum Paraclitum nominauit. & Paulus, Deum, consolationis uocauit Deum. Tamen ipse Paulus monebat, Consolamini inuicem. Non eo tamen modo quo Deus ille solatur, Quia ille omnem tristitiam aufert, bonis & gaudio replendo, homines autem, uel quia compatiendo & persuadendo, uel quia bonum aliquod particulare conferendo solantur. Cur ergo Beatissima Virgo non debet appellari cum Ephrem, letitia sanctorum? cum Methodio gaudium nostrum ineffabile? cum Nazianzeno gaudium mortalium? cum Damasceno unicum nobis in terra solatium; unicum molestiarum letamen, omnium dolorum cordis medicamentum? cum Bernardo, consolatio infirmorum, dulcedo animarum creden-

S 4 tium;

Maria saluatrix seu salus uniuersorum.

Antithesis Mariæ & Ioseph

Sancti sunt Paraclitici.

Maria est letitia nostra.

tium; cum illa sit mater misericordiae, quae compatitur & adiuuat, & bonis replet suis afflictos, quae gaudium saeculorum portauit? Et ut de alijs quoque Sanctis dicamus.

Saeti sunt Patres.

Iusserat Christus a Patrem inquit nolite vobis vocare super terram; nihilominus ipse, Abraham Patrem vocat b Attendite inquit ad Abraam Patrem vestrum, & ad Saram quae peperit vos, c Mortuus quoque diues Abraam patrem clamat. Pater Abraam miserere mei. Paulus quoque aliorum se Patrem fecit

a Mat. 23
b Isai. 51.
c Luc. 16

Maria est Mater uiuentium.

Et si inquit multos pedagogos habeatis, non multos tamen Patres, ego enim vos per Euangelium genui. Iure etiam optimo sanctissima Virgo Mater salutis, & misericordiae a Bernardo a Mater uiuentium ab Epiphanio, Chrysologo & Augustino, Mater gentium, Mater pulchrae dilectionis a Cyrillo & Ildephonso, Mater pulchritudinis, & mater sanctae spei ab Ephremo, eo quod adoptauerit nos in filios censetur.

d ser. 2. de aduentu. & ser. 2. Dom. 1. post Epiph.

Saeti sunt magistri.

Rursus magister noster Christus est, qui ita se vocari iubet. Nolite vocari Rabbi, vnus enim est magister vester: neque tamen peccant, qui cum Paulo & se & alios Doctores si hunc dignitatis gradum assecuti, sint fidenter appellant. Alios ait dedit Doctores, alios Euangelistas in opus ministerij. Quocirca non peccauit Augustinus, si Virginem Beatam magistratam gentium, non peccauit & Idiora, qui Mariam magistratam illuminatricem Apostolorum, a qua multa didicerunt Apostoli cognominarunt.

Isai. 51.

Saeti, Petra sunt uocati.

Christus Petra erat, ut clare Apostolus pronunciat. Tamen non solum cum Petro, hoc nomen vult sibi esse commune, sed etiam cum Abraam de quo dixit: Attendite ad petram, unde ex cisi estis: & statim seipsum explicans ait. Attendite ad Abraam Patrem vestrum. Voluit etiam commune esse Virgini. Maria a Ireneo & Damasceno est lapis absconditus sine manibus, ex quo mons, maximus filius Dei excreuit. Maria g Cirillo & Methodio martyri, Margarita est Celestis regni & Orbis terrarum pretiosa. Chryssippo speciem gemae omnes pretium excedentis a Damasceno lapis inextinguibilis. Nemo bonus dicebat Saluator nisi solus Deus. attamen non negauit, quin bonus homo de bono thesauro suo proferat bona. Non negauit Beatam Virginem esse bonam, fuit enim gratia plena. Dei opus proprium est redimere. ipse enim redimet Israel ex omnibus iniqui-

e li. 2. ad uers. her. ref. c. 28. f carm. de annunc. g hom. 6. in Nesto. h orat. de hipop. i ser. de S. Deip. k orat. de dormit. l Mat. 19. m Math. 22.

Saeti, redemptores, & capita. Pastores. sunt laminae, lumina mundi.

iniquitatibus eius, Attamen Apostolis hoc concessit. Quorum remiseritis peccata remittentur eis. Christus est caput Ecclesiae, ipsum enim dedit Deus caput Ecclesiae, ex quo corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum crescit, in augmentum Dei. Vocat & sanctos capita. Optimates, inquit Amos, capita populorum. Sauli et haec dignitas comunicatur. Cum effectus inquit paruulus in oculis tuis, caput in tribubus factus es. Christus est pastor. Ego sum pastor bonus. Sunt & sancti. In die illa inquit Deus, suscitabo illis pastorem seruum meum Dauid fidelem. Cum apparuerit princeps pastorum, aiebat Petrus, percipietis immarcescibilem aeternae gloriae coronam. Fundamentum Ecclesiae est Christus. Fundamentum nemo aliud potest ponere, praeter id quod est positum quod est Christus Iesus. Sunt & sancti. Estis ciues sanctorum, non iam hospites & aduenae, estis domestici Dei superaedificati super fundamentum Apostolorum & prophetarum. Murus Ciuitatis Ecclesiae a Ioanne visus est habens fundamenta duodecim. Christus est lux mundi. Sunt & sancti, vos estis lux mundi. Est & Virgo. Pulchra enim est ut luna, electa ut sol apud Ildephonsum, Lampas b ardentissima apud Bernardum, c Lucerna inextincti luminis, eo quod ex ea lux illuminans mundum, Christus ortus est, eo quod splendore vitae suae mundum illuminarit apud Cyrillum. Dimissor cuparum est Christus, qui audacter dicebat Remittuntur tibi peccata tua. Sunt & sancti. ut Paulus sibi attribuens dixit. Nam & ego donauit si quid donauit, propter vos in persona Christi. Vindex malorum est Christus. sunt & sancti. gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus.

Amos. 2.
1. Reg. 15
Ezec. 34

1. Pet. 1.

Eph. 4.

Math. 5.

a ser. 4. de assumpt. b ser. 2. de assumpt. c Ciril. hom. 6. in nest.

Ostentius Caeli est Christus ut semetipsum nominat apud Ioannem. Sunt & sancti. Tibi dabo clauas regni Caelorum. Iudex mundi totius, est Christus, sunt quoque & sancti. sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim trib. Israel. Gaudium & corona nostra est Christus. sunt & sancti, gaudium & corona, scripsit Paulus Thesalonicis. mea vos estis in Domino. Ego sum ostium fatetur Christus. Augustinus tamen sanctos appellat portas, quia per ipsos intramus ad regnum Dei, & cum per ipsos intramus per Christum intramus a Methodio quoque martyri, sanctissima Virgo est porta Caeli a Ruperto autem & Ildephonso est ianua.

Mar. lux mundi.

Saeti dimittunt culpas. uindices sunt malorum, Iudices mundi porte Caeli, gaudium nostrum.

Maria est porta Caeli.

Saeti recipiunt ad beatitudinem.

ianua Cœlestis. Opus Dei est pios in æterna tabernacula transferre: Et tamen Christus docet de nonnullis, qui in hac vita, diuinitum benignitate subleuati illos ad Cœlos transtulerunt. Facite ait, vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiāt vos in æterna tabernacula. tamē Fulgentius Mariam, scalam cœlestem; tamen Augustinus & Damascenus, Virginem pontem ad vitam & scalam Iacob ad Cœlos pertingentem, per quam nos sursum subleuati, esse docuerunt. Vnus est apud Paulum mediator Dei & hominum homo Christus Iesus; nec tamen idem veretur scribere. Lex propter transgressores scripta est, ordinata per Angelos, in manu mediatoris Moysi. Moyses quoque gloriatur, quod fuerit sequester & medius inter Deum & Israel. Maria quoque Ad-uocata nostra vt Basilio; mediatrix nostra, vt Epiphanius; mediatrix salutis, vt Bernardo; mediatrix pacifica inter summa & infima, vt Chryologo placuit, nuncupari potest. Ego dilectæ meæ & dilectus meus mihi. Non est tam inuidus sponsus meus, vt mihi sua denegaret; nō est fracta amicitia inter me & illum, omnia habemus cōmunia. Desideratis maiora epitheta? Vultis ampliores titulos? Quid si illam Paradisum voluptatis & deliciarum, & immortalitatis, paradysum rationalem, cum Ephremo & Chryl. eo quod germinauerit lignum vitæ Christū, vocabimus? Si domina sapientiæ quā sapientia ingenita fabricauit excisis columnis septē, septē donis Spiritus sancti, siue septem virtutibus fide, spe, charitate, prudentia, iustitia, fortitudine, temperantia fulciuit cum Hieronymo? Si propter hæc, eximium vniuersi Orbis terrarum decus & ornamentum, cum Damasceno? Si sacrarium totius Diuinitatis, cum Damiano, Fæderis archā cum Ambr. Tronum Salomonis cū Richardo, solium gloriæ Dei cum Ildephonso; Cathedram Cherubicam cum Esichio, Templum Diuinæ gloriæ ornatissimum cum Andrea Hierosolymitano; eo quod in tabernaculo eius, ille qui eam creauerat requieuit. quid dicent? Quid tantis Patribus oggannient? quid Spiritui sancto ore illorum, Sanctam Virginem collaudanti obijcient? Accusent miseri Ambrosium, qui Virginem vellas Gedeonis, quia sine corruptione concepit filium; Esichium qui Mariam hortum cœclusum, fontem signatum propter virginitatem eius perpetuam. Chry-

Maria est
pons ad
vitam &
scala la-
cob.

Sācti me-
diatores.

Maria
media-
trix.

Encomia
Patrū il-
lustrissi-
ma in Ma-
riam.

a ser. de
laud. Ma-
rie.
b ser. in
Nat. Do.
c in hom.
de assup.

d hom. in
Mamant.
mart.
e hom. de
laud. Ma-
rie.
f serm. si-
gnū mag.

orat. de
laud. Ma-
rie. orat.
de annūc.
Mariæ.

sippum qui rubum ardentem in combustum, propterea quia non fuit absorpta a Diuinitatis maiestate in habitante; Ildephonsum qui lilium inter spinas. & speculū sine macula, propter summam puritatem, Mariā appellauit, & vocauit. Suggestulenti perditū Damianū, qui Mariam turrim eburneam, propter fortitudinem aduersus omnes insulū Sathanæ; Bedam, qui stellam stellarum, propter maximum gratiæ fulgorem; Rupertum, qui auroram confurgentem, eo quia finem nocti veteris legis attulerit; Epiphanium, qui candelabrum aureum, eo quod oleo misericordiæ repleta luceat & ardeat omnibus; Methodium, qui cystemam Bethleemiticā; Ildephonsum, qui puteum aquarum viuentium, eo quod aquam illam quam Christus dabat Christum ipsum esse ipsa genuit, Mariam nuncupauit. Explodant infelices Arnobium, qui Mariam terram Domini benedictam; Bernardum, qui terram germinantem saluatorem; Augustinum, qui terram de qua veritas orta est; Ephrem, qui tellurem sanctam ex qua nouus Adam formatus est; Ildephonsum, qui stellam Iacob ex qua sol iustitiæ prodijt, agnominauit Mariam. Cōspiciant totam Antiquitatem Sanctorum Patrum, quorum alij Mariam Deiparam. Oleum effusum. Palmam exaltatam in Cades. Virgulā fumi ex aromatibus. Virgam florentem Aaronis. Cedrum exaltatam in Libano; Alij sororem & sponsam Dei, Columbam puram & omni Angelico exercitu formosorem, formam Dei, Forcipem carbonis ardentis, Fontem lucis optime in fontinē illuminantis, Thuribulum aureum, Vas auri solidum ornatum omni lapide præioso & alijs quæ alibi citauimus, infinitis encomijs Beatissimam Dei genitricem laudarunt, celebrarunt, & cōdecorarunt; Rati quod honor matris est honor filij: certi quod amicorum communia sunt omnia: per suasi quod in Deum nec inuidia, nec durities animi cadere potest; scientes quod bonum Diuinum sui est diffusiuum, & qui maiora .s. seipsum in filium dedit Virgini, & minora quoque qualia sunt encomia & nomina ista, cum non sine mysterio, non vana iactatione Mariæ conueniant; præstitit. Quorum nos vestigia sequuti. ad honorem (vos concludendo cum Iustiniano alloquor) huius Virginis præcinamus in confessione. Deum veneremus in Matre, & matrem honoremus in filio, vtrique vota nostra fideliter resolu-

soluamus, quatenus genitrice interpellante pro nobis, vincamus mundum, Diabolum superemus, tentationibus renitamus, consequamur gratiam, adipiscamur coronam atque in regnum introeamus æternum. Vniuersa autem hæc

vt facilius consequamur tu o B. Deigenitrix, virgo

secunda, cæli porta, delinquentium spes, pro nobis

interuenire digneris: non te repellat qui

nasci voluit ex te, honorauit te, re-

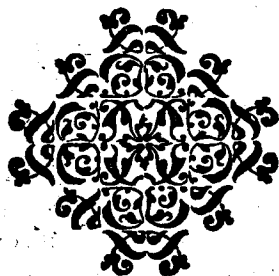
quieuit in te, cui ille factus est tibi

& tu illi, per infinita sæ-

culorum Sæcula

Amen,

(*)

AD

AD TE CLAMAMVS

Petite & accipietis . pulsate & aperietur
vobis. Ioan. 16. c.

CONCIO DECIMASEPTIMA.

In qua necessitas & utilitas orationis, Luthero suadetur.

O infantiæ deuenit vesana impietas, hostium sponsæ Christi Iesu Ecclesiæ; vt non sufficiat illis oues sanguine Saluatoris nostri Dei redèpras ab ipis aut velere veritatis spoliatas, diris opinionum venenatarum vibicibus mactare, læthalibus errorum fanaticorum plagis sauciare; verum & remedia sa-

lutaria illisque appositissima prorsus repellere atque amouere. Illi enim dum Baptismum abrogant; quid aliud nisi ablutionem labis originalis reprobantes, cruentis vulneribus laceros, semimortuos inter tot hostium myriadas, vel cum homine illo in Hiericontis solitudine iacere, atque emori permittunt? Isti dum penitentiam impugnant, quid obsecro nisi secundam post infœlix naufragium tabulam, alteram hominis regenerationem, peccati vt aiunt actualis voluntarie perpetrati medicinam propulsantes; in profunda peccatorum uoragine, malis omnibus scaturire, perpetuum diffidium cum anima, & corpore, cum spiritibus Beatis, cum Deo opt. cum uniuerso terrarum orbe, atrocem pugnam habere volunt? Alij dū contra Diuinissima Symbola fidei nostræ Corpus & Sanguinè Christi impijssime blaterant, quid aliud nisi viaticū nostræ peregrinationis, refectorem animarum nostrarum, subcinericium illum panem, quem Angelus magni consilij dederat, è faucibus nostris plusquam crudeliter eripientes, fame famelicas animas

Hæretici occidunt animas.

Remedia peccatorum hæretici abrogant.

Luc. 10.

Sap. 7.

3. Re. 7.

sub

sub hac umbra iuniperi in deserto mundo, perire exoptant?

Oratio. Alij demum dum orationes, lachrymas, obsecrationes, suspiria, oblationes, singultus, & deludunt, quid nisi sacram anchoram, tutissimum omnium calamitatum refugium, presentissimum omnium malorum antidotum propellunt, excludunt exterminant?

Quo quid funestius esse potest? Ad sananda enim ulcera animæ nostræ nihil salubrius; ad impetrandam gratiam Diuinam nihil efficacius; ad uitam promerendam cælestem, ad diluenda peccata, abluendam animam, dona gratiarum a Patre luminum descendente abunde haurienda, nihil commodius aut adinueniri aut excogitari, oratione, potest. ¶ Neminè vestrum

Deus omnia opera tur per eas medias quicquid ad homines pertinet.

reperiri æstimo, qui ambigat supremum rerum cunctarum Placet item, effectus præscientiæ suæ se solo absque; adminiculo alterius efficere posse; tamen quo eius & bonitatis & sapientiæ maior ratio elucesceret; ita disposuit effectus & executiones suæ uoluntatis, ut non modo quod fiant, sed quibus ex causis quoque, & quo ordine proueniant ordinauerit. Præscierat olim

Deus plasma suum e faucibus Sathanæ erepturum; inuersam in eo rerum scenam reparaturum; illud cum seipso reconciliaturum, Ast non sola uoluntate, sed morte acerbissima Filij sui intercedente. Per mortem enim ipsius liberati sumus.

Rom. 3.

Iustificati gratis, ait Paulus, per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi.

Præiudicat multos ad agnitionem sui, & ad Filij fidem esse peruenturos: sed prædicatione Apostolorum. Euntes inquit in mundum, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine. &c. Hæc dicit Dominus. Ecce leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in uulnibus, & filias tuas super humeros portabunt. Et erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ, scilicet baiulantes in brachijs & uulnibus populos suos ad te: & dices, ego sterilis & non pariens, & quis mihi genuit istos? ego transmigrata & captiua, & istos quis enutrit? ego destituta & desolata, & isti ubi hic erant? Reges erant nutritij tui, afferentes filios tuos in uulnibus. Re-

ginæ

ginæ nutrices tuæ filias tuas super humeros portantes. Vitam æternam omnibus se daturum disposuerat; Ast præuia obseruatione mandatorum Dei. Nota est omnibus adolescentis illius interrogatio. Magister bone, quid boni faciam ut habeam uitam æternam? Respondit ei Iesus. Si vis ad uitam ingredi, serua mandata. Non homicidium facies. Non adulterabis. Non facies furtum. Non falsum testimonium dices. Honora patrem tuum & matrem tuam. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Plurima dona salutifera ad uitam & temporaneam & supercælestem nobis dare prædestinauerat; non tamen sine cultu Religionis; non tamen absque orationum piarum studio, ea nos assequi uoluit. Petite, & accipietis pulsate & aperietur uobis. Omnis enim qui petit accipit, & pulsanti aperietur. Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Quis enim Rebeccam sterilem, post tot Diuinas promissiones concepturam hæsitasset? nisi tamen Isaac pius ille Patriarcha pro ea supplicasset, nequaquam conceptura aliquando fuisset. Habuit Isaac promissiones. In Isaac uocabitur tibi semen. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedierit Abraam uocem meam & custodierit præcepta & mandata mea. Depræcatus est tamen Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis, Qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Supplicauit; quia sic promissiones implendas putauit. Quis populum Israeliticum post tot Diuina oracula hostes superare dubitasset? Dixi ut educam vos (ait Deus ad seniores Israel,) de afflictione Aegypti in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi & Iebusæi, ad terram fluentem lacte & melle. Leua oculos tuos in directum & uide a loco in quo nunc es ad Aquilonem, & meridiem, ad orientem & occidentem: omnem terram quam conspicias tibi dabo, & semini tuo usque in sempiternum. Inimicos vestros conteram sub pedibus uestris: Nisi tamen Moses ille facer exorasset, nunquam tot inimicis præualere potuisset, Dum enim leuaret Moyses manus, vincebat Israel, sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. Quis Dauidem post tantas pollicitationes e manibus Sauli liberandum diffidisset? In ueni Dauid seruum meum, oleo sancto unxi eum, manus mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum, nihil proficiet inimicus,

Dona sua Deus tribuit hominibus sed per orationem

Math. 8.

Gen. 15.

Gen. 21. & 26.

Gen. 25.

Exod. 3. Gen. 15.

Exod. 17.

Psal. 88.

cus,

eus in eo, & filius iniquitatis nō apponet nocere ei. Cōcidā a facie ipsius inimicos eius, & odientes eum in fugā cōuertam. At tamen id orationis præsidiō. Inuoca me praecepit Dominus, in die tribulationis, eripiam te & honorificabis me. Oramus. n. (vt sanctus ille Aquinates reliquit) non vt Diuinam dispositionem, quod nobis turpiter ingerit Lutherus immutemus; sed vt id quod Deus per orationes sanctorum esse implendum disposuit impetremus; vt scilicet mereamur accipere quod nobis Deus omnipotēs ante saecula promisit donare. Nunc mihi eum scēdi fragro Luthero agendū ē. Docuerat is frequenter procaci loquacitate sua, orationes nobis non vtilēs & ideo abrogādas ab oris nr̄is, & ex lōgo vsu, diuturna q; cōsuetudine exterminādas: hac vel potissimū rōne, ut ipse stramineus (qui paruulo impetu tentationū contractus, in tot & tāta delapsus est scelera, vt similem nec esse, nec fuisse, nec futurum esse tot criminum auctorem credi indubitato possit.) straminea. Proclamat ille; Prædestinationem summi illius Opificis, nullo modo supernaturali, multo minus naturali immutari posse. Si etenim (loquitur ille) Rerum vniuersarum fator, me aliquo bono potiturum æterna præscientia decreuit, eum etsi orationibus non urgeam meis, præstiturum animo firmo & stabili confido. Si vero contrarium præordinauit, centies si supplicem millenasque præces fundam, ipsius prædestinationem mutare non possum. Ad id enim me asserendum; ad hanc opinionem totis amplexibus complectendam, & grauissimorum Philosophorum sententia, & Catholica fides impellit. Deus siquidem; vt omnis potentie, ita omnis mutabilitatis expertus est. Firmissimū equidem argumentum; non quemlibet militem sed ipsummet Achillem nobis opponit, nos cum illo dimicandum vt aliquando Goliath Philisteus populum Israeliticum, plenis buccis apertoque ore inuitat. Quid ais, bone boni nunciij prædicator, vel inique potius errorum calidissime & impientissime promulgator? Rerum vniuersarum fator, me aliquo bono potiturum si æterna præscientia decreuit, eum etsi orationibus non urgeam meis, præstiturum animo firmo & stabili confido? Decreuit ille nos saluos quod est summum bonum, fieri: decreuit ad agnitionem sui peruenire: id tamen absoluta potentia; id non mediātib; causis secundis, nullo modo voluit. Quorsum enim

Lutheri
procax
lingua
de oratio
ne.

Actio cū
Luthero
de oratio
ne.

Pf. 49
22. 2. q.
82.

enim mandatorum obseruationem? quorsum Sanctissima voluntatis, quæ est Sāctificatio nostra promulgationem nobis palam fieri uoluit? Quorsum nomen suum prædicari, & mandauit & voluit? Sine præceptis nos saluare, sine nominis sui prædicatione nos saluare se facere; aut non potuit aut noluit? Certe potuit. quia eum Omnipotentem Cælum, terra, astra, mare, & quicquid in eis, sub eis, & super ea est, te quoq; non negante; rebus ipsis non sermonibus asserunt. Dominus quasi vir pugnator, Omnipotens nomen eius. Dominus virtutum. Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Omnia quæcunq; voluit fecit in Cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Non voluisse autem sed summo potius affectu voluisse, verba Doctoris Gentium Pauli. (Omnes nos inquit vult saluos fieri & ad agnitionem sui nominis peruenire;) labores, curæ, sollicitudines, sudor sanguineus, flagra, opprobria, ad extremum Crux ipsa, mors certissima ipsius protestantur. Quod si ea nobis quæ vt potuit sic voluit, non tamen absque medio & medio tam inenarrabili atq; admirabili, seipsum illud constituendo elargitus est: alia nobis absoluta virtute sua non median- tibus causis largietur? Sunt promissiones quibus nos tanquam placidissimus consolator solatur: eas tamen absque petitionibus impleri minime promittit. Qui petit, inquit, accipit; qui querit inuenit & pulsanti aperietur. Promissa non accipit qui non petit: querenda non inuenit qui non querit: illuc quo pet- uenire debet, nisi pulsauerit ianuis clausis intrare non potest. Non quia Dominus non possit, uel non velit, sed quia ea me- dia quæ ipse præordinauit & destinauit, negligit & prætermittit. Orationis igitur & obsecrationis vsus ad promissa Diuina in nobis implenda, tutissimum & certissimum atq; infallibile medium est. Præstare nempe obsecrantem, aiebat doctissimus Cardinalis Caietanus, non id infert; ut aliquid velit aut malit immutabilis Deus; sed vt opera nostra fiat, quod al- ias factum non fuisset; sed ut accommodæ causæ efficiendis adhibeantur rebus. secundarum quippe causarum leges qui norunt non ideo negant vanas esse, quod summi opificis po- tentiam augeant, aut voluntarem mutent; sed quia harum ordo seruat, quia effectus cognatas etiam habent causas. Quia a summo bono descendunt consono gradu rerum per-

in orat.
de uiculis
Diui
ni.

Caietani
de coope-
ratione
humana,
iudiciū.

T

fectio.

fectiones: Ita namque sapientia attingit a fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia frauiter. Proinde, ait qui feruorum Dei orationes ceterosque supernæ vitæ gratia susceptos labores despiciunt, & causare nihil contendunt: defendunt uana esse singula hominum studia, accusent auidos agricolas, arguant sollicitos negociatores, milites, omnium artium opifices, & varijs literarum disciplinis operam dantes, damnent ipsam denique naturam, quæ sicut ad vitæ status gloriaque commoda possidenda, laborandum esse suggerit; sic ad felicitatem habendam orandum esse docuit. fidelissimo naturæ testimonio, omnium nationum, omnium prorsus sæculorum ritu comprobante.

Lutheri
superbia,
& præsumptio.

Orationibus, inquit Lutherus, & si non vrgeam meis, præstiturum animo firmo & stabili confido. Orationem profecto, ut superbi hominis sic superbam; hominis ve super se ambulantis; & ea quæ super illum mirabilia fuerint concalcare cupientis, sic elatam atque præsumptuosam audite. Eum est non obsecrem, præstiturum animo firmo & stabili confido. A quo hoc chyrographum tibi ferue fidelis a Domino delatum? Cuius personæ, Patris ne an filij, an Spiritus Sancti digito subscriptum, nobis in testimonium tuæ istius orationis adfers? Quo nam tempore in Auditorio illo Diuino arcanorum auscultator, vel quod dicam mirabilius, sapientissimus consultor fuisti? Quonam tempore promissionem eam, quod sis amore dignus a Domino accepisti? Profecto terrente, te turpissime obmutescente; vnde hæc sumpseris, & ex quo hauseris ego conijcere & palam facere possum. Is tibi hoc chyrographum detulit, qui te de domo Dei abstulit: Is tibi hoc subscripsit, qui te in domo Domini tui dilectum & prælectum olim, scelera multa perpetrare fecit: Is tibi arcani illius Diuini consilia aperuit; qui tecum ut ipse afferis modum salis comedit. Huic tu tamen mendaci, delatorum eorum auctori, animo firmo & stabili confidens, tibi hæc polliceris? Vnde hic infractus animus? mens stabilis, firma fiducia? Quo Spiritu Diuino instigante? Non virtutem ego Theologicam illam quæ spes vulgo dicitur, sed superbam præsumptionem, quæ nefandum vitium est, non pullulantem tantum sed resulantem conspicio. Non mea, inquis, præsumptio, non tam fir-

ma

ma spes ad firmiter sperandum, sed grauissimorum Philosophorum coniuncta fidei Catholicæ sententia impellit. Operarum Philosophum, scilicet. amicissimum & atricissimum huius sectatorem. Quam peracutus sis Philosophus; quam eidem amicissimus; sectatores tui te moderni, qui nihil aliud quam purum putumque Dei verbum ut ipsi afferunt, sic ab alijs afferi postulant: Qui rationes quibus ad veritatem cognoscendam prius adducuntur, postmodum conuincuntur; cum ijs qui eas adferunt spernentes (Philosophia inquit mecum o bone Pater non verbo Dei agis) abigunt; declarant ac demonstrant. Grauiſſimorum Philosophorum sententia. Quasi vero Philosophi, medias causas, ut verbis illorum utar, ab efficientia Dei & cuiuscunque agentis excludant. Quorum perpetua sententia est, ex voce acutissimi Philosophi & Cardinalis sanctitate insignis, prolata. Omnipotens Deus & si solus quæcunque facta insectaue simul non implicat efficere potest; quemadmodum tamen diffundendæ bonitatis suæ gratiæ, res omnes quæcunque sint, existentiæ donauit: ita iresere cunctas, omni relegata inuidia, ad supremam Deitatis participationem asciuit, dum agendi eis virtutes liberali largitione concessit, & tanto fædere secundas causas sibi deuinxit, ut nec illius inuidentia quantumcunque efficaciam absorberet, aut præueniendo impediret, nec harum interuentus illius ad vltima quæque aditum obstrueret. Illapsus enim quidam Diuini numinis adeo intimescit, ut Cœlum & terras, camposque linquentes, lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra Spiritus intus alat, totamque infusam per artus Mens agitet molem, & magno se corpore fundat. Distribuit quoque ea lege totam agentium seriem, in tres ordines, corruptibilem scilicet, Cœlestium, & immaterialium. ut & inferior superiori obtemperet, atque extra quin potius supra omnes; ipse totius Orbis princeps totius bonitatis fons, origo, custodia, consummatio, moderator præsideat. ¶ Fides inquit Catholica. Quæ Catholica? Vitæ bergensis? videlicet. Quid est esse Catholicum, quam vniuersalem? quid Vitæ bergensem, quam particularē? Particulare vniuersale, vniuersale; particulare infulsa, & ad vltimam oratione ad subtilis decipiendū agnominas. Fides Catholica inquis adhuc, Deū ut oīs potentia ita oīs inuitabilita

Caictan^o
ubi supra.

Bonitas
diuina in
hoc elucet
quod
homines
suos cooperantes
effecit.

istis

Lutheri
calumnia
& simula
tio.

T 2 tit

tis expertem (quod nos nec inficiamur, nec inficiari quæquam
 permittimus) asserit. Inde tamen te colligere posse, Oratio-
 nes abrogandas omnimode negamus. & consequens tuum
 id, vt falsi falsum quoque protestamur. In contrarium. n. vide-
 licet non exterminandas sed in frequenti vsu obsecrationes ha-
 bēdas; edocta in primis veteris testamēti exemplis, in quo mul-
 tis orationibus multos inuigilasse patet: post, ipsiusmet au-
 thoris Noui testamenti, huiusmodi monitis & actionibus
 (erat enim pernotans in oratione) cuius omnis actio nostra
 est instructio, Christi Iesu Saluatoris nostri inflammata; de-
 mum tor adhortationibus Apostolorum Petri, Pauli, Iacobi, &
 aliorum accensa Ecclesia, toto Orbe diffusa; docet, monet, at-
 que fieri id statutis temporibus magna cum solennitate, varijs
 ac multis ad populum id vt feruentius exequantur, incitandū
 ceremonijs; toto conatu vult & præcipit. Edocta est primo ve-
 teris testamenti exemplis in quo multis orationibus multi in-
 uigilauerunt. *a* Abel primus inuocauit Dominum. *b* Noe secu-
 rus obrulit holocausta super altare, odoratusque est Dominus
 odorem suauitatis. *c* Orat & Abraam. Domine quid dabis mi-
 hi? ego vadam absque liberis. *d* Isaac deprecatur Dominum
 pro vxore sua eo quod esset sterilis. *e* Supplicauit Iacob. Deus
 Patris mei Abraam, & Deus Patris mei Isaac, erue me de ma-
 nus fratris mei Esau, quia valde eum timeo. *f* Semen Patriar-
 charum populus Israel, clamauerunt ad Dominum: cum tri-
 bularentur & de necessitatibus eorum liberauit eos. vidi affli-
 ctionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui, pro-
 pter duritiam eorum qui præsumunt operibus, & sciens dolorem
 eius, descendi vt liberem eum de manibus Aegyptiorum. *g* Ob-
 secrat Iosue. Heu Dñe quid voluisti traducere populū istū Ior-
 danē fluuiū, vt traderes nos in manu Amorrej & perderes? Vi-
 da Davidis nihil aliud visa est, quam perpetua & sēpiterna ora-
 tio. Volens hic silentio inuoluo Iosiam sanctum, Salomo-
 nem sapientem, Ezechiam iustum, Machabeos fortes, Danie-
 lem mirabilem, Infantes innocuos, Sufanam castam, qui sup-
 plicationibus suis quæ & quanta miracula operati sint, vetus
 instrumentum pleno ore proclamāt: Omniū enim erat ista
 vox communis. *b* Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc
 solum habemus residui vt oculos nostros dirigamus ad te. In-
 flam-

Orandi
antiqui-
tas.

a Gen. 4.
b Gen. 8.

c Gen. 19
d Gen. 29
e Gen. 38

f Exod. 3.

g Ios. 7.

h 2. Paral.
10.

inflammata est demum exemplo Saluatoris. Qui per nocturnas
a Ios. 11. sæpe in orationibus, qui ascendit in montem solus orare. Susci-
 tabat Lazarum quatrduanū, sed primum lacrymatur, fre-
 mit in semetipso, eleuat sursum oculos & dicit. Pater gratias
b Ioan. 6. ago tibi quoniam audisti me, ego autem sciebam quia semper
c Mat. 26. me audis, sed propter populum qui circumstat dixi. Multipli-
d Luc. 6. cat panes in manibus suis; *b* prius tamen gratias agit & bene-
e li. 5. in dit. Calicem passionis bibiturus est; *c* sed primo cum angore
f super dicit. Calicem passionis bibiturus est; *c* sed primo cum angore
g Rom. clamat. Pater mi. Pater mi, vis vt bibam illum, fiat voluntas
 tua. Episcopos seu Apostolos consecraturus est. *d* verum prius
 in oratione noctem ducit insonnem. Vbi nolite insidiarices
 aperire aures ò hæretici, (monet e. Ambrosius) vt putetis filium
 Dei quasi infirmum rogare, vt impetret quod implere non
 possit. Potestatis. n. actor, obediētiæ Magister, ad præcepta vir-
 tutis suo nos informat exēplo. Ita se, ait Aug. *f* Patri exhibere
 voluit præcatorem, vt meminisset nostrum se esse Doctorem.
 Edocta est demum exemplo Sanctissimæ Virginis Deiparæ,
 quæ cum vitam suam cultui Diuino ab infantilibus consecra-
 se annis, ab ipsis pene incunabulis, hoc vnū pre cæteris medita-
 batur, vt orationum cathena Deo sese colligare posset. Aspex-
 erunt sacrati Salomonis templi Leuitæ, puellam teneram ad-
 huc, in templo a parentibus relictam, alias quæ ibidem ad æ-
 ratem nubilem addictæ erant, studio pietatis anteire. Vidit S.
 Simeon Sacerdos Virginem beatā, inflamato animo caelestia
 petere, suauissimosque sepe sæpius cum Deo miscere sermō-
 nes. Viderunt Pontifices summi, Mariam per quindecim altis-
 simos gradus ad sancta Sanctorum nocte & die penetrantem,
 & sacrificium laudis, & orationum suffitus mirificos supremo
 Auctori oferentem. Audiuit & Gabriel Archangelus caelestis
 connubij pronubus, futuram Deiparam in suo laratio incensas
 preces cum lacrymis Deo porrigentem. Miserere tandem po-
 pulo tuo (aiebat forte) Deus opt. Inclina tandem aures tuas,
 ad pauperum gemitus. ne despexeris Patriarcharum & Prophe-
 tharum, & S. Patrum ploratus. O quando aspicias afflictio-
 nem generis humani? Quando propitiatus nobis: portas celo-
 rum areas confringes? Quo tempore pluuiam salutis, & ro-
 rem optatissimum, illud oleum & balsamum in arenam ter-
 ram profundes? Quis mihi tribuet vt vellus non Gedeonis sed
 Dauidi-

oratione
B. Virg.
Mariæ.

Dauidicum, cœlesti aspersum latice aspiciam? Quando tandem terra nostra dabit fructum suum? putas erumper virgula Iesse, floris speciosissimi mater? Exurge tandem & ne repellas in finem. Inflammata demum est exemplis Apostolorum. Petri, quem sudariolum semper gestasse in vita, propter lachrymarum imbrem ab oculis per orationis tempus defluentem, constanter omnes asserunt. Pauli, cuius illæ adhortationes, Orate pro inuicem ut saluemini. Obsecro per Dominum Iesum Christum & per charitatem Sancti Spiritus, ut adiuuetis me in orationibus vestris, pro me ad Deum: ut obsequij mei oblatio accepta fiat: ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa. Jacobi Hierosolymorum primi Episcopi & Apostolorum Prothomartyris, quem callum obduxisse genibus propter frequentem orationem, fama est. Bartholomæi quem centum vicibus genua flectere in orationibus, plurimi adnotarunt. Ioannis Euangelistæ, qui præmissa oratione & inuocatione S. Trinitatis, veneno hausto, nihil contagij perferens. Aliorum Apostolorum & Primitiæ Ecclesiæ Sanctorum, qui orationibus, febres curabant; cæcos illuminabant; claudos erigebant; leprosos mundabant, Dæmones eiciebant; super flumina sicco vestigio deambulabant; peccatorum veniam implorabant; Deum hominibus conciliabant; Cælos aperiebant: fertilitatem donabant; mortuos ad vitam reuocabant, Ita vt Cassianus primus obseruator & scriptor diligentissimus primorum sanctorum Patrum; hæc verba ex sententia illorum dixerit. Oratio posita est per quam ira Dei suspenditur; venia procuratur; pœna refugitur; præmiorum largitas impetratur; cum Deo loquitur eum iudice fabulatur: præsentem sibi facit, quem videre non præualeat. Oratio, ut alter non minus doctus quam Sanctus vir, Climacus, reliquit; secundum qualitatem suam coniunctio atque vnio est hominum & Dei; secundum actionem vero, cōstantia mundi: reconciliatio Dei: lachrymarum mater earumque item filia: peccatorum propitiatio: tentationum pons: tribulationum interpositus paries: bellorum contrafactio: Angelorum opus: in corporearum omnium virtutum cibus: futura lætitia: infinita operatio; virtutum fons: gratiarum ministra; profectus inuisibilis: nutrimentum animæ: mentis illuminatio: desperationis amputatio: fidei demonstratio: iræ imminutio

In vitis
lorum.

Oratio:

Oratio-
nis/enco-
comia.

Grad. 18

Oratio-
nis utili-
tas.

Oratio-
nis utili-
tas.

in orat.
de oratio
Deum.

Grad. 18

tio: speculum profectus: mensurarum indicium; status infinuatio: futurorum reuelatio: stentibus clementiæ significatio. Velim ex te scire Luthere. (dicit mihi p̄ tuā te salutem obsecror.) An te profiteris salutis humane auidum nec ne? inimicum reparationis nostræ nec ne? Persuasum habeo te velle affirmare, nihil tibi magis in vita oprandum, nihil desiderandum, nihil magis amplectendum salute animarum, & iustificatione fidelium. Quod autem (rursus te appello o per-fide) potest esse maius peccati remedium, pulchrius animæ ornamentum, commodior vitæ Cœlestis promouendæ modus, oratione? Siue etenim, vt suadebat Chrylostomus, quis mendicatur frenum iniicere iracundiæ; siue quis cupit ab inuidentiæ lue purus esse, siue quis cum mansuetudine familiaritatem habere vult; siue quis studet amplecti honorabilem coniugij castimoniam; quis virginitatis amore tenetur: siue quis denique aliud quippiam quod ad recte viuendum spectat, facere studet. an non duce præcatione obstrinebit? an non oratione communitus consequetur? Neque enim fieri potest, non potest fieri inquam, vt qui postulant a Deo pudicitiam, iustitiam, mansuetudinem, castitatem, benignitatem, id quod petunt non assequantur. Petite inquit Dominus, & dabitur vobis, querite, & inuenientis, pulsate & aperietur vobis. Quem autem fugit quod Solis, Lunæ, stellarumq. lumen, quod Cœli temperiem ac variam alimentorum copiam, quod opes, quod vitam denique, quod innumera alia bona cum cuncta exequo mortalibus iustis pariter & impijs, sola immensa bonitate illectus largitur Deus? Quod si illos nec rogantes, nec obsecrantes, tanta quotidie misericordia prosequitur, quantis bonis consequens est fruituros eos, qui omnem vitā orationibus vacarūt? An non longe maiorib. poterunt? Nō opulentiora percipiet? Quid autem, dicit mihi o impie Luther, potest inueniri sanctius, his qui cum Deo commercium habent? quid porro iustius? quid ornatius? quid sapientius? Si etenim, ita argumentatur Chrylostomus, qui cum sapientibus viris colloqui solent, adeo transformatur, vt illorum prudentiam, referant; quid dicere conuenit de his qui cum Deo colloquia miscent, ei sua vota deferentes? Quanta sapientia, quanta virtute, quanta bonitate, quanta sobrietate, quanta modestia, quanta

tate, replet illos obsecratio? Oratio siquidem duritiã cordis emollit, austeritatem temperat, ieiunium dulcificat: oratio fundamentum fidei spei & charitatis fomentum: oratio Sancta columna Sanctarum virtutum est: Deitatis scala: Angelorum cognata; animę armatura: flagellum hostium, turris inuincibilis, portus salutis, oratio totius vitę Christianę perfectio atque complementum. Oratio est *a* scala Iacob; *b* Incensum in odorem suauitatis Diuine, *c* fumus iecoris piscium

Allegorie
orationis

Oratio-
nis mira-
biles effe-
ctus cum
explica-
tione dif-
fusa enco-
miorum
suprapo-
sitorum.

eijciens Dæmoneſ. a gladius Moyſi sine effuſione fundes sanguinem Amalech. *b* clauus Iael tranſigens tempora Siſara. *f* virga Moyſi tot miraculorum effectrix. *g* Sonus cytharę colligans iniquo ſpiritus. Ne autem vos verbis tantum videar deſinere. Dicebat Caſſianus. *Oratione ira Dei ſuſpeditur. b* Recordamini Moyſis, dum populus ille peccauerat peccatum maximum, & irritauerat Deũ. Quid fecit? Quo placauit iram Diuinam? Obſecro inquit Domine, peccauit iſte populus peccatum maximum, feceruntque ſibi Deus aureos. Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis dele me delibro quem ſcripſiſti. *Oratio eſt bellorum confractio; i* dum Moyſes præcatur vincebat Iſrael. *Angelorum cibus. Ange- li enim perpetuo & indefeſſo clamore k* Sanctus. S. S. Deo omnipotenti proclamant & incenſa illa ex thuribulis ſuis ad thronum Agni ſemper ſumigant. *Mentis illuminatio l.* Si quis indiget ſapientia, poſtulet a Deo qui dat omnibus affluentem, & non improperat, & dabitur ei. Salomoni *m* per orationem datum erat, vt nemo in ſapientia ſimilis ei fuerit, nec futurus ſit. Quia poſtulatiſti verbum hoc ſapientię, ait Deus, ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos, & dedi tibi *n* cor ſapiens & intelligens.

Oratio Deſperationis amputatio. Filius ille *n.* prodigus teſtaſ. Pater peccaui, non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum ex mercenarijs tuis. *Fidei demonſtratio:* Orationes tuę & eleemoſinę tuę aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen & accerſi Simonem Petrum, hic dicit tibi quid te oporteat facere. *Meſſurarum inſinuatio.* Cęleſtis Eccleſię, Ezechieli prophete. *Futurorum reuelatio q.* Ioanni Euangeliftę. *Oratione febres curantur.* Paulus inſtauit ad Publii Patrę febrib, & diſſennetia ver-
xatum

a in vita
B. Hiac.
b Act. 3.
c Mat. 17
d in vita
ipſius.

xatum, & cum orafſet & impoſuiſſet ei manus ſaluauit eũ. *Caci illuminantur. a* Clariffimũ eſt miraculum Hyacinthi duos cecos oratione illuſtrantis. *Claudi eriguntur b* In nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge et ambula. vt dixit Petrus ſtatim cõſolidatę ſũt baſes eius & plantę. *Dæmoneſ eijciuntur. c* Hoc genus dæmouiorum non eijcitur niſi per ieiunium & orationem. *Oratione aquarum impetus ſiccõ pede calcatur.* Notiffimum eſt, *d* Hyacinthum illum pluſquam Eliſeum tribus vicibus furentes gurgites aquarum ſiccis veſtigijs, veſtigijs relictis ſuper Vandalum & Borithenę, vna cũ fratribus tranſiſſe. *Oratio calos aperit.* Cum orafſet Stephanus & inuocaſſet Dominum, intendens in Cælum uidit gloriam Dei & Ieſum ſtantem a dextris virtutis Dei. *Oratio mortuos ad uitam reuocat.* Electis omnibus foras, Petrus ponens genua orauit, & conuerſus ad corpus dixit. Tabitha ſurge, quę aperuit oculos ſuos & viſo Petro reſedit. Oratione (vt in vnum collegit Caſſianus) terra aperta eſt & deglutiuit Dathan, & aperta congregatione Abyron rurfus clauſa eſt. Iordanis vnda perpetem ſuum meatum retorſit. Aer menſibus ſex & annis tribus ſerentatem ſeruauit. Ignis a combuſtione caſtrorum ceſſauit. Oratione grando tonitrua pluuię, muſcæ, ranę locuſtę fugatę ſunt. Rebecchã a ſterilitate ſoluta. Mariã a lepra mundata. Excæcati, & rurfus illuminati Syri. Ezechię terquini adiuncti ſunt anni. Victi functi pueri reuixerunt. Oratione Moyſes Amalechitarum proſtigationem, Samſon extremum robur, Salomon ſapientiam, Daniel viſorum reuelationem, Heſter Aſſueri gratiam, Mardocheus populi liberationem, Suſanna intentatę mortis vltionem obtinuit. Oratione Sol commoratus in Celo longiorem triumphanti populo diem præſtitit, Solis reſeſſus in decimum pertranſita vitę gradum, Iſaie vaticino teſtis affuit. Oratione immaniſſimus draco, cui permiſſum eſt animas ſeducere, in anguſtam deſerti carcerem deiectus eſt; Dæmonum genus Apoſtolicę authoritati reſiſtens eijcitur; Angelus Domini centum octoginta quinque virorum millia interemit, Michael Iudejs præſidium tulit. Gabriel Daniëlem ſolatur. Raphael Tobię lachrymis affuit. Sed quid per creaturas vagor? Creator nempe ipſe cum illiſſimi ſummi ſui oratione detentum, ſe ſarcitur. Dimitte inquit me, vt ſcatur ſuor mens.
Rurfus

Rufus regredior ad creata. Orat Euoch & transfertur in Paradisum. Orat Abraam & generat filium in senectute sua. Orat Ioseph & liberatur de manibus fratrum iniquorum. Orat Moyses & videre meretur Deum in spinis. Orat Heliseus & uidet campum plenum armato exercitu, ad sui defensionem. Orat Dauid pro illo peccato graui; & tu remisisti impietatem peccati mei. Orat Hester & inflectit iram Assueri in clementiam. Orat Judith & obruncat caput Holoferni. Orat Daniel & inter famelicos voraces leones permanet illesus. Orat Ionas. Clamaui de tribulatione mea ad Dominum & exaudivit me, de ventre inferi clamaui & exaudivisti vocem meam. & dixit Dominus pisci & euomuit Ionam in aridam. Illæ septem gentes, Gergesæi, Amorreï, Ethei, Heuei, Chananei, Iebusei, & Ferefei quomodo fuerunt subactæ & deiectæ nisi oratione? Vicit autem turbas, dicit Sapiens, non in virtute corporis & armatura potentia sed verbo & oratione. Oratione etiam septem gentes, septem capitalia vitia cum quibus semper pugnandum nobis est, deuincenda sunt. Oratione Gergesæus colorem ciliens Paradisi, superbia: oratione Amorreus, amara loquens inuidia: oratione Heueus lapides colligens contra proximum iracundia: oratione Hetheus stupor stupidæ, accidia: oratione Chananeus negociator Auaritia: oratione Iebuseus, presepe bouum semper comedentium, gula: oratione Ferefeus disseminans terram luxuria, debellandi, comprimendi, deiciendi sunt. Ignis enim aiebat Aureum os, non ira extergit eruginem, vt nocturnæ præces peccatorum nostrorum sordes expurgant. Ieiunio dicebat Hieron. passiones corporis, oratione pestes sanandæ sunt mentis. Oratio, iterum dicebat Chrysostomus custodia est temperantiæ, virginitalis sigillum, superbiæ moderatio, animæ memoris iniuriam expiatio, inuidiæ demolitio. Oratio inquit Augustinus, est animæ sanctæ præsidium, Angelo bono solatium, Diabolo supplicium, gratum Deo obsequium, & penitentia laus tota, perfecta gloria, spes certa, sanitas incorrupta.

Amicorum
proprietates
quæ.

Nunc vos auditores compello: Amicumne an inimicum putatis Lutherum? Dicitis, an rebus hominis istius fidem potius dandam existimatis? Vos ipsos hac in causa iudices; vos ipsos in sententia dicenda arbitros, vt opto sic quoque uolo.

Amico-

Amicorum equidem proprium est, eorum quibus cum amicitia dandæ necessitudinis vinculis constricti sunt, bonum commonstrare honestum, promouere iucundum; dilatare atque amplificare utile. Hic profecto non modo non commonstrat sed obscurat, sed amouet: non dilatat sed hoc quod dilatatum est coarctat, & in summas angustias redigit, atque comprimit: uerum ut ea quæ amici sunt negligit, sic quoque id quod maxime pro nobis est, sibi ipsi non constat, Protheo quæ ipso mutabilior est. Profitetur se esse perauidum humanæ reparationis, res eum, perauidum perditionis, magis quam digito declarat. Oratio iusti, inquit Ecclesiasticus, Cælos penetrat, aera rumpit, non consolabitur donec Deus respiciat; Hæc dum tolit, id quod Cælos petat, quod causam pro nobis agat quod nos cum Deo conciliet; quod angustias, calamitates, necessitates nostras summo rerum Opifici deportet; hostili manu impugnat & eicit. Sed finem iam controuersia nostræ huius cum eo dum facio. vobiscum. N. mihi nunc oratio est. sermo meus ad vos dirigitur. Audistis rei quæ hac mea sermone tentabatur, necessitatem, fructus & commoda quæ in nos conferat intellexistis; errorem insulsum animicide istius perspexistis. nihil aliud restat, nisi falsum & ab oī vero alienū, quod oculis vidistis & manibus contrectastis, deuitetis. Id quod necessarium cognostis, & perutile didicistis, toto mentis nisu amplectamini. Habet aliquis vestrum vulnera, ne differat; habet vlcera, ne procrastinet: medicinam hanc salutarem quærat; antidotum hoc saluberrimum postulet. Si quis vestrum vult prauas affectiones conculcare, vanas cogitationum muscas effugare, astutias Sathanae depræhendere, eius fallacias deuitare, vacet orationi, inhiat depræcationi. Si quis vestrum vult in vita spirituali sese exercere, carnis curam in desiderijs non agere, per laboris & afflictionis viam incedere, patienter aduersa tolerare, tentationes & tribulationes superare, cor suū virili Spiritu, constanti proposito in Dei beneplacito stabilire. de in se vitiis extirpare, virtutibus ornari, atria Cæli lucidissima conscendere, vacet orationi, studeat obsecrationi. Petite & ac. qu. & inu. &c. Quod nobis concedere digneris Christe Iesu qui vivis in seculorum secula Amen.

D. Bona-
sentura.

A D

AD TE CLAMAMVS EXVLES FILII.

Omnis vir orans aut Prophetans velato capite, deturpat caput suum. 1. Cor. 11.

CONCIO DECIMA OCTAVA.

In qua & quid & quomodo orandum sit, ad imitationem illius. Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis, docetur.

Allegoria cur mosaicus sacerdos cooperto capite orabat.

RAECATORES Novi testamenti, quonam modo a veteris Legis supplicantes differant; qui Exodum Moyse diligenter legit, atque cum Pauli proposita sententia trutinavit, facile discrimen agnoscere potest. Dum enim Deus vocato ad se Moysen in montem, edoceret illum facere sibi sanctuarium, in quo habitaret in medio Israelis; Fabricare archam testimonij, in qua reponeret Tabulas legis, Manna suavissimum, & virgam florentem, Dum monstraret qualem vestitum faceret, Aaroni fratri suo in gloriam & decorem: postquam rationalis & super humeralis & thiaræ & laminae mensuraret materiam, aurum, hyacinthum, purpuram, lapides & pretiosos, Inter alia præcepit talem vestem confui. Facies inquit & tunicam super humeralis totam Hyacinthinam, in cuius medio supra erit capitium, & ora per gyrum eius textilis, sicut tolet in extremis vestium partibus fieri, ne facile rumpatur. Et uestietur ea Aaron in officio ministerij, quando ingreditur & egreditur Sanctuarium Domini, & non moriatur. Orantes igitur in veteri testamento habebant, dum orabant capite caput suum coopertum: in noua autem Lege a petro capite supplicare debent. *Omnis enim vir ornans, ait Paulus, velato capite, deturpat*

Exod. 28

turpat caput suum. Et hoc est primum & maximum discrimen, inter præcatores noui & antiqui testamenti. Quod illi, si orant velato capite, deturpant caput suum: isti autem si orant discooperto, periculum est ne moriantur. Admirationem forte risui coniunctam peperit vobis, hæc mea distinctio? Dicitis enim forsitan inter vos in cordibus vestris. Quænam hæc est differentia orare in capite, & discooperto capite? Quænam grauis pœna transgressoribus; ut si Mosaicus sacerdos oret sine illa veste cum capite coniuncta, moriatur? si vero gratiæ Legis supplex, oret cooperto capite, deturpet caput suum? An non vos Fratres religionis, velato capite Deum obsecratis? An non capitia portatis? An non in capitij Psalms, qui sunt primæ orationes; Psalmus enim ut Basilius notauit, dæmones fugat, angelos ad adiutorium salutis inuitat, scutum est in nocturnis terroribus, diurnorum requies laborum, cautela pueris, iuuenibus ornamentum, solamen senibus, deserta faciens habitari vrbes, sobrietatem docet, incipientium primum efficitur elementum, profitentibus incrementum, perfectis stabile firmamentum: An non inquam has salutares orationes simul & alias in capitij, decantatis, atque dicitis? Quis tamen audeat dicere quod deturpetis caput vestrum? An vero etiam nos simul vobiscum, dum ad Sancta Sanctorum templa in hyemis frigoribus, velato capite accedimus, mortis sententiam meremur? Quod est hoc discrimen, orare cooperto & discooperto capite? Quod mysterium? quale secretum? Quid docet? quid continet? quomodo diuidit Sacerdotem Moyse a nobis orantibus? Maximum mysterium; profundum secretum; primum ut iam dixi discrimen inter præcatores Nouæ & Antiquæ legis; Quod illi velato, isti denudato capite orare debent. Omnis enim vir orans velato capite deturpat caput suum. Et primum quidem mysterium est. Quid nos orare debeamus. Quod si non terrestria ut illi sed Cœlestia. Scitum est a quocunq; vestrum, Antiquos Patres, terræ non Cœli cultores fuisse, illis in beatitudinem non Cœli bona sublimia, sed terre promissa fuisset. Si, inquit Moyses, audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atque custodias omnia mandata eius, faciet te Deus excelso-rem cunctis gentibus, venient quo super te vniuersæ benedictiones istæ. *Benedictus tu in ciuitate & benedictus in agro. Benedictus*

in hexa. lib. 6.

Deut. 28

primum Secretum velati capitis.

dictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque in-
mentorum tuorum greges armentorum tuorum. Benedicta
horrea tua, & benedictæ reliquæ tuæ. Dabit Dominus inimi-
cos tuos confurgentes aduersus te, corruentes in conspectu tuo.
Emittet Dominus benedictionem super cellaria tua, & super
omnia opera manuum tuarum: & fenerabis gentibus multis,
& ipse a nullo scenus accipies. Breuiter, omnes illorum be-
nedictiones conclusit Psalmographus. Beati omnes qui ti-
ment Dominum, qui ambulant in vijs eius, Quod ergo præmi-
um eorum? Labores inquit manuum tuarum, quia manduca-
bis. Beatus es, & benes tibi erit. Qua beatitudine? Vxor tua sicut
vitis abundans in lateribus domus tuæ. Filij tui, sicut nonelle
olinarum, in circuitu mensæ tuæ. Ecce sic benediceretur hō qui
timet Dñum. Videamus an nō idem polliceatur Deus Patriar-
chis sanctissimis. Abraamo Patriarchæ dū ei p̄ciperet, Egredere
de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris subit,
& faciam te in gentē magnā & semini tuo dabo terram hanc.

Isaac peregrinanti in Palestinam, similiter quoque dixit.
Tibi & semini tuo dabo vniuersas regiones has, completis iura-
mentum quod sponendi Abraam Patri tuo; & multiplicabo
semen tuum, sicut stellas Cœli. Idem Isaac cum nullam aliam
benedictionem hereditario iure obtineret, dum moriturus Ia-
cobo benedixisset ait. Det tibi Deus de rore Cœli, & de pingue-
dine terræ abundantiam frumenti & vini & olei. Venisset autē
Esau eiulans & dicens. Nunquid reseruasti & mihi benedictio-
nem? Respondit Isaac. Dominū tuum illum constitui, & om-
nes fratres illius seruituti subiugavi, frumento & vino & oleo
stabilui eum; & tibi post hæc fili mi vltra quid faciam ac si
dixisset. Alia non habui a Deo: terram mihi dedit Deus, ter-
ram illi reliqui; benedictionem terrenorum habui, hanc illi do-
nauit. Tibi quid vltra faciam?

Deus quomodo appa-
rebat Patri-
bus an-
tiquis.
Terra igitur cū suis bonis respiciebāt; de terrenis cogitabāt;
terrena præcabātur; de Cœlestib. nihil audierāt. Deus cum illis
apparebat, ponebat tenebras latibulum suum, tonitrua ciebat;
micabant fulgura; nebulae densissimæ implebant montes, præ-
cipitatoria, tabernacula, templum. Forus nōs fumabat Synai,
eo quod descēdisset Dominus Deus super eum in igne, & a scē-
deret ex eo fumus quasi ex fornace eratque oīa montis terribilis.

Cœlestia

Cœlestia sua bona, vmbra culis, vel cortinis siue. alis Cherubi-
norum & Seraphinorū velabat. neque Moyfi tā anxie de præ-
canti ostēde mihi faciē tuā, concedere voluit. videbat enim tan-
tam posteriora Dei. Quia ergo uelatum caput a Cœlestium vsu
& contemplatione habebant, & ideo non pro Cœlestibus sed
pro terrenis supplicabant. Regnum Cœlorum tantū a tēporib.
Ioannis vni patitur, & nullus alius nisi violenti rapiunt illud.

Math. 11

Nobis Cœlum Elias noster Christus aperuit, Clauferat
enim illud malitia sua Prothoparens noster, vsque ad Baptis-
mum Christi. Nobis Cœlum promisit. Penitentiam agi-
te, & appropinquabit vobis regnum Cœlorum. Nobis terrena
contemnere iussit, Vade vende vniuersa quæ habes, &
da pauperibus & habebis mercedem in Cœlo. Nobis the-
saurizare non in terra vbi fures furantur, aut tineæ de-
molliuntur, sed in Cœlis præcepit. Nobis interdixit solici-
tudinem corporaliū, & terrenorum. Ne solliciti sitis cor-
pori vestro quid induamini, Nolite solliciti esse dicentes,
quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur,
hæc enim omnia gentes inquirunt. Nobis iussit. Quærite pri-
mum regnum Dei, iam deponite capita vestra, iam intue-
amini Cœlum non terram: modo vir orans velato capite,
nullam curam habens Cœlestium, aspiciens terram mo-
re iumentorū, & more gentium aliarum, deturpat caput suum
Modo. n. non oleo impinguanda sunt capita vestra, sed balsa-
ma gratiæ. non vino luxuriante inebriabimini, sed charitate
fragrante & extraticos faciente. Non pane triticeo, sed pane
Angelorum & pane Cœlesti saturabimini. Non terræ sed Cœ-
li Ciues efficiemini; Capita igitur vestra ad Cœlum attollite.
Iam enim non estis hospites & aduenæ, sed estis Ciues San-
ctorum & domestici Dei. Modo non gentes. sed Angeli
vobis seruiant; non nationes populorum sed dæmones. cor-
ruent in conspectu vestro. Non præcemini abundantiam
frumenti, vini, & olei, non subtractionem inimicorum,
non repletionem horreorum, hæc enim gentes inquirunt. Oret
velato capite Aaron qui nihil scit de Cœlo; qui est agricola &
colonus terræ; oret in capitiōe moriatur, postquam ipse in se-
sententiā tulit. Non loquatur nobis Dñus, ne forte moriamur.
loquere tu nobis & audiemus. Vir orans velato capite, orans

Christus
nobis a-
puit cœlū
& illud
intueri p̄
cepit.

Antithe-
sis præ-
miorum
antiquæ
& nouæ
legis.

pro

pro terrenis non pro Cęlestibus, deturpat caput suum. Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. *Quid petieritis, non Quantum, non Quale, non Agere, non pati. Si quid petieritis, dabit vobis,* si enim quantum vel quale petieritis, si velato capite seu velamentum capitis oraueritis; deturpabitis caput vestrum. Quę verba quia maximam energiam habent, latius excutienda sunt. Apud illos qui secreta naturę rimantur per suatum est, toxicum non esse substantiam, non esse quid sed quale seu qualitatem. Nectemere. Cum enim iuxta placita Philosophorum, substantia quatenus substantia alteri substantię contraria non sit; contrarium autem rei est omne illud quod corrumpit; corrumpit vero venenũ; venenum nequit esse substantia, sed adiacens qualitas substantię. Petere igitur ista teporalia, quę non sunt quid solidũ, sed fluxum, mobile & corruptibile, quę sunt qualitates adiectę; (hęc enim inquit Saluator quę spectat ad corpus adijciuntur vobis) petere adiecta est petere a Deo venenum; est supplicare a Deo calicem toxico repletum; est obsecrare vt parum mellis veneno oblitum vobis porrigat. Quod si venisset ad te tuus filius, eiulatu assiduo deprecans, fletu continuo & lachrymis defluentibus exorans. Pater mi vel mater mea, da mihi bibere illud aranearum venenum, illud viperę vel draconis toxicum; & nesciret ille quid esset an esset salubre vel mortiferum. Quis vestrum esset tam ferus vt daret ei? propinaretis ne ei venenum cui salutem & vitam optatis; porrigeretis ne ei mortem quem semper viuere cupitis? Qui ista faceret, nescio, an homo vel dęmon esset, Dum ista terrena optamus venenum optamus; dum velato capite oramus deturpamus, occidimus, cadauer efficimus caput nostrum. Si quale nō quid petieritis patrę meũ, non dabit vobis. Sunt quędam beneficia dicebat Seneca, nocitura impetratibus, quę nō dare sed negare beneficium est. Aestimabimus vtique vtilitatem potius quam voluntatem petentium, nam exhortari in perniciem rogantium sęua bonitas est; quemadmodum pulcherrimum opus est, etiam inuitos nolentesque seruare; ita rogantibus pestifera largiri, blandum & inoffabile odium est. Pecuniam, inquit iste Ethnicus, non dabo quā numeradum adulerę sciam; ne in societate turpis facti aut consilij inueniar, imo si potero reuocabo, ne possit quandoque dicere, Ille amando me

Quid & Quale qd denotat.

Petere tē poralia ē petere venenum.

Seneca de beneficijs dādis sentētia Pulcherima.

1. Timot.

do me occidit. Gladium furenti non dabo, quo sciam alterum mortem allaturum, imo si potero reuocabo, ne dicat quandoque, Ille me amando occidit. Sic & Christus ait, si quale non quid petieritis, non dabit, si nocitura videbit, ne dicere quandoque possitis; Deus amando me occidit. Si perieritis quale diuiarum non dabit, Qui enim volent diuites fieri huius sæculi, in laqueum & insidias incidunt Diaboli, in tentationem & dederia multa, & inutilia & nociua quę mergunt homines in interitum & perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt a fide & inferuerunt se doloribus multis. Quid ni incidunt in laqueos & insidias Diaboli? Diuitiæ non sunt laqueus Diaboli? Quid nō mali Dæmō diuitijs immiscuit? In diuitijs fastus, superbia luxuries, auaritia, rapinę, curę diuersę, Dei & animę salutis obliuio. Optime spinarũ nomine illas designauit Chrs: quę cū que. n. ex parte tangantur, cruentant manus & vulnera infigunt. Si ex parte acquirendi tanguntur? cruentant, crescit. n. amor nũmi, quantum ipsa pecunia crescit. Quib. curis anguntur auari? quibus doloribus cruciantur? quid non concupiant? non rapiant? quos labores, noctibus etiam insomnes perferant, quis explicare queat? Si ex parte possidendi tanguntur, vulnera infigunt. Diues enim vt Innocētius vere dixit, in superfluitate dissoluitur, & iactantia effrenatur, currit ad libitum & corruit ad illicitum, & sunt instrumenta pœnarum quę fuerant oblectamēta culparum. si enim iste diuitijs careret, non resoluēretur in luxum, non epularetur quod die splendide, non indueretur purpura & bysso. si ille non esset diues, non strueret insidias alteri, non inimicitias perpetuas subiret, non confereret rixas, non contentiones perennes texeret, non iura naturę ac pręcepta Dei & omnia prorsus violaret, Tolle pecuniarum studium & omnia mala sublata sunt, conqueuit bellum, celsauit pugna, inimicitij in gratiam redeunt, Tolle meum & tuum non tam meum per iustitiam quam per auaritię sitim; pauper ille non eiulabit; pupillus ille non clamabit vindictam; vidua afflicta non petet tribunalia. Tolle diuiarum non vsum, sed malum vsum, ille non deseruiet ebrietati, atque delitijs, aliorum cædem ac perniciem non mollietur, tyrannidem alteri non consciscet, sequetur iustitiam, pietatem, fidem, dilectionē

Diuitiæ nō pesent dæ.

Mala diuitiarũ?

patientiam, mansuetudinem, amorem Dei, sui ipsius salutem. Si vero ex parte amittendi tanguntur diuitiæ, cruentant & vulnera infigunt, & non tantum sed & iugulum petunt, demergunt in perpetuum interitum & perditionem. Quod non solum Paulus, verum & ille Ethnicus philosophus (qui omnibus suis substantijs congestis in vnam massam auri, in profundum maris gurgitem demersit) cognouit. Ite, inquit, in profundum maris fallaces diuitiæ, ne ego potius mergar a vobis. Vtinam vel etiam nos si non effectum saltem affectum eiusmodi habeamus ad diuitias, Fas quidem est vt ait Chrysostomus pecunijs vt sicut oportet, licet per ipsas regnum Cœleste possidere; eis in visum pauperum erogatis nostrorum remedia peccatorum, & gratiam Dei promereri? Ast effici seruum diuitiarum, vt non tu illis sed illa tibi imperent in dispēdiū animæ tuæ; Ast abuti diuitijs, est demergi in perditionem. Non reprehenditur diues quod terrā coluerit, vel fructus in horrea cōgregauit, sed quod fiduciam vitæ in illis posuerit, nec pauperib. erogauerit. Nos omnia ista nouimus. Nouimus decretum Christi. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem in regnum Dei. Scimus quod nos e vita transeuntes non valent comitari, Diues enim cum dormierit non sumet secum omnia, neque descendet cum eo in sepulchrum gloria eius. Persuasum habemus quod vulnera quæ nobis infigunt nunquam deserunt nos; hic diuites sumus, plurimæque sub nostra potentate habemus, illic in altero sēculo (quod perpetua meditatione versare deberemus) nudi, deserti, destituti; hic omnibus delictijs affluentes, illic miseriarum cumulum sustinentes; hic vino ingurgitati, illic ne guttam aque implorantes. Et adhuc velato capite orabimus? Adhuc diuitiarum, quale precabimur? Adhuc terrena cum tanta anxietate, postulabimus? Si quid non quale petieritis, dabit vobis, Quale non dabit vobis imo prohibebit, ne forte quandoque dicatis, Deus me amando, me occidit. Sufficit vobis orasse cum Salomone. Diuitias ne dederis mihi, sed tantum victui meo tribue necessaria. vel vt ego prescripsi. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, non pro crastino; sed non pretermisso. Fiat voluntas tua. Domine si cognoscis mihi hoc & illud esse proficuum: si illud mihi non est mortiferum, si non decurpat caput

&

& dignitatem meam; si non interponit inter me & te velamen: si me non mergit ad interitum sed eleuat, sed promouet ad vitam, ad immortalitatem; da nobis hodie, fiat voluntas tua. si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. ¶ Si quale honoris & dignitatis terrenæ petieritis, non dabit vobis, uenenum enim est. Aerugo mentis est appetētia dignitatum, si in his suprema spes vitæ presentis locetur: Appetentia dignitatum aiebat Bernardus, secretum virus pestis occulta, docti artifex, liuoris parens, tinea sanctitatis, excecatrix cordium, ex remedijs morbos creans, ex medicina languorem generans. Honores enim mutant mores, sed raro in meliores. Statim ut ambitiosus, addidit Innocentius, promotus est ad honorem, in superbiam extollitur & in iactantiam effrenatur. Non curat prodesse sed gloriatur præesse; præsumit se meliorem quia cernit se superiorem; priores dedignatur amicos, notos ignorat hesternos, comites cōtemnit antiquos; vultum auertit ceruicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur; sublimia meditatur; subesse non patitur, præesse molitur; præceptis & audax; gloriosus & arrogans, grauis & importunus. Primatum qui desiderat in terra, inueniet confusionē in Cælo, & inter seruos Christi non computabitur, qui de primatu tractauerit. Primatum qui appetit, curas & sollicitudines & anxietatem spiritus optat, vt ille a veritate Christiana alienus, voluens suum diadema aiebat. O nobile pannum, si sciuissem quantis implicitum me oportebat esse; nec in via proiectū accepissem. Qui appetit dignitatem, maiore casum appetit, sicut. n. leuius est de plano corruere, sic grauius est qui de sublimi ceciderit dignitate; quia ruina quæ de alto fit grauiori casu colliditur. Vnde Angelus quia de altissimo Cæli throno cecidit, collisus est vt absurde nunquā possit. Homo quoq., licet non ita graue, per appetitum honoris ruinam perpeffus est, si igitur quale dignitatis terrenæ, si superiorem esse cunctis gentibus, si velato capite vt Iudæi oraueritis, deturpabitis, allidetis ad petram capita vestra Toxicum est, non dabit vobis. Nescitis. n. quid petitis. non potestis bibere calicem hunc. Sufficiat vobis orasse. Pater fac me sicut vnum ex mercenarijs tuis. Adueniat in me regnum tuum, ut anima mea corpori meo dominetur, et imperet, illud suæ uoluntati coerceat, subijciat, ne concupiscat versus animam.

Math.

Honores
& dignitates
seculi non ex
peten.

Ambitio
forū mo-
res.

deluctetur sed obtemperet Adueniat in me regnum tuum; regnum Christi sanguine & passione, Christi crucis clauereferatuum. A te nihil opto in terra, quia hic deficit cor meum. cupio dissolui & esse tecum in regno tuo, cupio audire vocem illam tuam dulcissimam. venite benedicti Patris mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Si petieritis, Quale ornamentorum & luxur corporis, non dabit vobis, Exterior .n. superfluitas interioris vanitatis indicium est, notauit Bernardus, Vanum cor vanitatis notitia ingerit corpori, Mollia indumenta animi mollitie indicant: non tantum curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. serico & purpura induti, Christum sincere induere non possunt, auro & margaritis adornati & monilibus, ornamenta mentis & corporis perdiderunt. Si oraueritis velamentum diuidens vos a Christo, a Deo; ab ornanda anima; non dabit vobis, Orate sanctificetur nomen tuum in nobis, abluere peccatis maculatam animam, adorna virtutibus, impone capiti meo galeam salutis, speculadent fidei impone mihi, charitatis aurea veste me indue, torquem prudentie circunda gutturi meo, Hyacinthinis calceis contempus mundano riu & amoris Coelestium me calcea. Byssum mundissima castitatis me circumcinge, monilia obedientiae, humilitatis, fortitudinis & pietatis gemas pretiosas donorum spiritus tui mihi appede, lapide illum pretiosum calculum quem nemo nouit nisi cui dederis, gratiae fulgentis & radiantis fronti animae meae affige. Ego sum limus, & puluis; Hyacinthus & purpura & byssus in limo putrescunt, aurum & argentum, lapides & gemae in luto sordescunt; adulterare nolo nativum meum decorum; hoc unum oro sanctificetur in me nomen tuum, sanctus sim ut tu quoque sanctus & immaculatus es. Si petieritis Quale subtractionis inimici tui non dabit vobis, Dimittite. & dimittimini. Orate pro persecutibus vos, sicut & Christus orauit, Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Orate. dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus nostris debitoribus. Scientes ut Cyprianus reliquit, impetrari non posse quod pro peccatis petimus, nisi & ipsi circa debitores nostros paria fecerimus. In quacumque mensura mensi fueritis in ea remetietur vobis, Et qui seruus post dimissum sibi a Domino omne debitum, conseruo suo noluit ipse dimittere, in carcere relegatur. Et quemadmodum in quiete fieri ista possibile est.

Allegoria vestitus.

Luxus non est praecaudus.

Vindicta inimicorum non imploranda.

hom. 18. sup. Mat. est: Respondet Chrysostomus, elegantissime. Vidisti ait hominem Deum fieri, & conuulsaque pro tua descendere salute, tantaque propter te esse perpersum; & adhuc inquitis & dubitas, quemadmodum possibile sit iniurias dare conferuis? Non audisti eum in patibulo dicentem: Pater dimitte eis, non enim tenuit quid facit? Non audisti Paulum dicentem: Christus Iesus qui mortuus est, qui & resurrexit, qui & sedet ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis? Non vides quia, & post crucem & post resurrectionem Iudaeis interfecto-ribus suos Apostolos miserit, bona illis innumera portantes, sed ab eis mala innumera passuros? At tu plurimum laesus es? verum quod tale tandem perpersum es, quale tuus imo omnium Dominus? vincus loris, verberatus flagellis, palmis percussus, consputus a seruis, ad mortem usque deductus & mortem omni genere mortis turpiorem, & post hoc beneficia illis mille contulerat: Sin autem omnino nimis laesus es; idcirco nihilominus beneficium refer nocenti; ut & tibi facias maiorem coronam, & fratrem periculo grauissimi languoris absolutas. Nam & medici quando iniurijs & calcaribus ceduntur fuerunt; tunc illorum magis magisque miserentur; & tu igitur de inimicis eandem teneto sententiam sique utere cupientibus; illi namque sunt maxime aegroti omnemque violentiam sustinentes. Nam & cum aliquos a Demone actos videmus saepe collachrymatur; non autem agimus, ut eadem patiantur; vel etiam nos ipsi eadem patiamur; Hoc etiam in eorum quos diximus ratione seruemus; Illorum .n. similes sunt iracundi; imo illis longe miseresiores qui utique scienter insanunt. Orate igitur pro calumniantibus & persequentibus vos. Orate ut inimicorum spiritualium phalanges vobis subiciantur; & ante faciem vestram corruant. Ne nos permittas induci in tentationem, & ista dabit vobis. Si petieritis, Quale impletionis desideriorum vestrorum, quae non sunt secundum Deum; quae repugnant rationi & Diuinae voluntati; quae impediunt bonum animarum vestrarum, non dabit vobis. Deturparetis enim cupita vestra. In nullum enim de saeuit ignis inferni nisi in propriam voluntatem. Gesserit voluntas propria & infernus non erit. Propria etenim voluntas Deum impugnat; & aduersus eum extollitur. Ipsa est quae Paradisum spoliat, infernum dirigit, sanguinem Christi effundit, &

Dimittendum pro inimicis.

Iracundi miserabiliores obfessis.

Voluntas propria ut impleatur non est orandi.

ditioni Diaboli mundum subiugat, si oraueritis velato capite non denudato ab omni vestro velle; non subiecto voluntati diuinæ. nihil dabit vobis, ne dicere possitis, Deus me amado, mea voluntatem implendo, me occidit. Orate, fiat voluntas tua sicut in celo & in terra. illa quæ noscitis mihi profutura concedere. quæ nocitura remouere, denegare. quæ voluntati tuæ renitentia prohibere. & dabit vobis. Preclare Augustinus in hanc sententiam, quid non debeamus orare reliquit. Si inquit Deum propterea inuocas vt veniat ad te pecunia; vt veniat ad te hæreditas, vt veniat ad te secularis dignitas; illa inuocas quæ vis vt veniant ad te? Sed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, non exauditorum desideriorum, Deus bonus est? si det quod vis? Quid si male vis, Non erit tibi magis non dando misericors? Aeger multa petit a medico, non dat medicus, Non exaudiet ad voluntatem vt exaudiat ad salutem. Ergo medicum tuum pone Deum, pete ab eo salutem & salus tua ipse erit. ¶ At dicitis forte, Docuisti nos quid non sit orandum: quid vero præcari a Deo debemus. Docet ipsemet Saluator quid a Deo petendum. Si quid petieritis. Quid, stabile firmum, salubre, perpetuum, Cæleste, Beatum, Cælum & Beatitudo sunt a Deo compellanda. Orate inquit vt gaudium vestrum plenum sit: hoc enim est quid, quod orate nos vult. gaudium uero nostrum plenum non in terris sed in Cælis est. Illic enim obliuioni traduntur angustiarum priores, illic abstergit Deus omnem lachrymantem ab oculis sanctorum, illic nullus luctus neque clamor sed nec ullus dolor, ibi lætitia sempiterna super capita Beatorum, lætitia sine tristitia & gloria absque ignominia: eod quod illic est vanitas absque infirmitate, iuuentus sine senectute, satietas sine fastidio: hic non satiatur oculus visu, nec auris auditu, sed ibi impletur in bonis desiderium nostrum, illic libertas sine seruitute, pulchritudo absque deformitate, fulgebunt enim iusti sicut sol in regno Dei; illic impassibilitas sine mortis pauore, præcipitabit namque mortem in sempiternum; Illic abundantia sine indigentia, nihil enim exterius quod appetatur, nihil interius quod fastidiatur: Illic pax absque perturbatione, securitas sine timore; cognitio absque ignorantia: ~~mors sine timore~~ ~~ibi ut Augustinus asserit, quicquid amabitur aderit, nec desiderabitur~~

Super Ps.
85.

Ioan 16.

Orandū,
quid.

derabitur quod non aderit, oē quod ibi erit & bonum erit; Ibi vacabimus & videbimus, videbim⁹ & amabimus, amabimus laudabimus esse quod erit in fine sine fine. Quæ lingua dicere vel quis intellectus capere, sufficit illa superne Ciuitatis quæta sine gaudia? Angelorum chorus interesse, cum Beatis. spiritibus glorie conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, in circumscriptum lumen videre, nullo mortis dolore affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari?

Psal. 4.

Ecclesia-
stus. 2.

Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem & queritis, quod imploratis vanitatem? Quid dignitates? quid Reges qui modo sunt & cras esse desistunt? Quid diuites? quod splendida ædificia? Non ne vanitas? Quis magis expertus istorum quam Salomon? Quis magis illorum periculum fecit, quam ille qui dixerat in corde suo. vadā atque delitijs affluā & fruatur bonis, & vidi quod hoc esset vanitas. Magnificauit opera mea & ædificauit mihi domos & plantaui vineas, feci hortos & pomeria, piscinas aquarum, argentum & aurum congregaui mihi, feci mihi cantores & cantatrices, greges & armenta possedi, supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt, omnia quæ desiderauerunt oculi mei non negaui eis, nec prohibui cor meum quia omni voluptate frueretur, & vidi quod hoc esset vanitas vanitatum & omnia vanitas. Vt quid ergo diligitis mediocritatem & queritis a Deo vanitatem? vt quid adhuc velato capite oratis? Denudate caput & eleuate vos ad Cælum, Orate vt gaudium vestrum plenum sit. Supplicate Adueniat regnum tuum. Compellate vt Moyses, Ostende mihi faciem tuam, & sufficit mihi. Oret Israelis sacerdos velato capite; depræcetur terrena, fructus terrenos exoret. Si quis vestrum velato capite orauerit, deturpabit caput suum. Primum querite Regnum Dei, vobis adijcientur omnia necessaria. Si quid, Quid, non Quale, non venenum non nociferum petieritis patrem vestrum, dabit vobis. Scitis ergo iam quid sit a vobis orandum. Quo autem orandum. Saluator docuit, tribus modis orandum esse. dum dixit, 1 petieritis, 2 patrem, 3 in nomine meo. Paulus hæc tria in suo velato velamine comprehendit. Omnis vir orans velato capite, deturpat caput suum. Deus in veteri lege præscripserat Moysi, quantis verbis. indui debebat summus Pontifex veste illa Hyacinthina, coniuncta cum capite, Tantum scilicet quando ingre-

Omnia
vanitas -

secundū
mysticū
velati ca-
pitis.

ditur & egreditur sanctuarium in conspectu Domini, semel autem in anno ingrediebatur & non plus in illud, ut manifestum est ex Exodo & Leuitico. semel tantum in anno veste illa induebatur. Quia vero precatores noui testamenti, non vna vice sed sepe orare debeant. Quia nobis oratio perpetua esse debet. ita ut Hieronymus docebat Eustochium Virginem, nec eibus. Inueniendus sit sine oratione premissa, neque prius recedendum de mensa nisi prius referatur Creatori gratia. Noctibus terque surgendum ad orationem, egrediens de cubili armandi sunt oratione, regredientibus de platea oratio priusquam sessio occurrere debet, nec prius corpusculum requiescat quam anima pascatur oratione, ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem, mens ei aculet orationem. Quia nos sine intermissione orare ut Paulus monebat conuenit, deturpat caput suum qui orat velato capite, Qui ad instar sacerdotis Antiqui vna vice tantum, Domino supplicat. Sine intermissione orate, Christus. n. magister qui docuit nos orare, non vna tantum, sed tribus vicibus repetiuit illum sermonem. Pater mi si possibile est, traseat a me calix iste: pluribus noctibus erat pernoctans in oratione. Quid vero eius discipuli? Quid Iacobus, cuius genua callo obducta esse a perseverantia orandi historiae referunt? Quid Bartholomeus, qui centum vicibus qualibet nocte genua flexisse in oratione scribitur? Quid primitiuae Ecclesiae Apostoli, ut acciperent Spiritum sanctum? An non erant perseverantes in oratione cum Maria matre Iesu? Qui ignem e filice excutere uult, non semel tantum percutit, sed quousque ignem excutiat. sic ille qui ignem amoris Diuini, lumē gratiae, & cetera bona spiritualia siue corporalia a Petra quae est Christus, oratione sua extorquere uult: non unam, sed plures iaculatorias orationes emittat necesse est. Tenendus est iste Angelus magni consilij & usque ad aurorā, nec dimittendus donec benedixerit: luctandum est precibus cum illo, quousque benedictione a te concupitā tibi derelinquat: Tenendus est iste propheta imo prophetarū inspirator, nec dimittendus quousque, si habes filii animā tuā mortuā, a sepulchro uitiorū resuscitare uelit, donec sese puero tuo per: commiserationem commensuret atque coaperet, lapidem duritiei cordis amoueat, soluat uincula captiuitatis tuae & dicat precepto suo. Tibi dico surge. Jam enim hora est de somno surgere, tempus est uitam ducere

non

non corporis, non carnis sed spiritus. Sine intermissione orate si quid petieritis, perere. n. est institer & perseveranter ab aliquo quippiam implorare. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis, omnis vir orans velato capite, deturpat caput suum.

Alter modus orandi est cum charitate filiali, & hoc monstrauit Christus, dum orare iussit Patrem, si quid petieritis Patrem. Hoc etiam alibi docuit, dum precationem incipere praecipit. Orantes sic dicetis. Pater noster qui es in caelis. Hoc et Paulus insinuat in hoc velato capite. Quo velato si quis orauerit, deturpat caput suum. Quae nomina sibi Deus imposuisset in Antiqua lege, plusquam notum est, dum illa saepius personabat. Ego sum Dominus. Ego Dominus, zelotes, Deus iustus, Deus exercituum, Magnus atque terribilis, & cui nullus resistere potest, vindicās iniquitatem Patrum in filiis, versus insidians, (alter lametabatur,) factus est mihi Dominus, leo in abscondito, Ego inquit quasi leona Ephraim & quasi catulus leonis domui Iuda. ego, ego capiam & vadam, tollam & non est qui eruat. Omnia terroris plena, nihil aliud nisi ut Helias vidit, dum Dominus transijt, Spiritus grandis & fortis subuertens montes, & conterens petras. Quod cum audisset Helias, operuit vultum suum pallio. Sic & isti sacerdotes, dum ingrediebantur sanctuarium, quia Deum non Patrem amatem sed Deum vindicantem, Deum iustum se nominabant; capitio operiebant caput suum a facie terroris Domini. Sed in noua lege ubi Dominij quasi oblitus est; ubi amoris omnia plena sunt; ubi ex dilectione sua nobis filium donauit, ubi nos adoptauit in filios in suo filio; ubi Patrem se vocari praecipit: non iam in capitio, non in spiritu timoris seruilis, non ut Dominum sed ut Patrem cum amore, cum charitate, sine macula peccati, sine offensa rogare debemus. Si vnus ex illis vinearum cultoribus adoptatis in filios Dei, qui filij & heredes occiderant, cuius sanguine plenas manus habebant, venisset ad Deum & supplicaret aliquid. dicit mihi, ille, ut filius an vero ut reus oraret? Certe non ut filius, quia filij naturalis sanguine, commaculatas habet manus. Quid tū imploraret? Non illud bonum quod precatur, sed potius vindictam sempiternam. Sic & illi qui vitijs suis iterum crucifigunt Christum; attamen perfrecta fronte veniunt ante conspectum Dei deprecantes, Panem nostrum da nobis hodie. Non ut filij Patrem sed ut rei iudicem compellant. Dicit mihi, quomodo tu qui luxuriae

3 Secretū
velatū
capit.Orare debemus
ut filij
Patrem, non
ut rei iudicem.Terribilis
Deus
in ueteri
lege ama-
bilis in
noua.Perseuerat
orator
dum.Allusio
ad Iacobum
luctantē cū
Angelo.
& uiduā
Elisaei.

xurie tua filium Dei crucifigis, audes dicere Pater noster? Quo- modo tu qui omni vitiorum genere cōspurcatus es, Filij nomē tibi vendicare p̄sumis? Quomodo tu qui odio Dei continuo tabescis, qui p̄cepta Dei ad omnem libitum tuum transgredere ris, qui uoluntati Diuine in omnib. renitis. faciem tuā ad Deū attollis? bonum depræcaris? Igne dilectionis in thuribulo cordis nostri, succendendum est hoc incēsum ut ascendat in conspectu Domini. Cum extēderitis manus uestras, auertam oculos meos a uobis, & cum multiplicaueritis orationē, non exaudiam. Quare? Manus n. uestrę plene sūt sanguine. Velatum habetis caput, iniquitates uestrę diuiserunt inter uos & Deum uestrum, & pec- cara uestra absconderunt faciem eius a uobis ne exaudiret. Ma- nus uestrę pollutę sūt sanguine, & digiti uestri iniquitate, Quid ergo agendum? Lauamini, mundi estote. Num ait, pergite ad fontes, ad balnea, ad stagna, ad flumina? Nihil horum dixit. Sed quid? auferte malum cogitationum uestrarū ab oculis meis. Quiescite agere peruersę. Dissoluite colligationes impietatis, sol- uite fasciculos deprimentes, auferte uelamina seruilia. Tunc in- uocabitis & Dominus exaudiet, clamabitis & dicet. Ecce ad- sum. Si quid petieritis Patrem non Dominum, ut filij obsequen- tes Paternę uoluntati non contrafacientes illi ut serui; si ut filij dilecti, non odiosi, petieritis patrem cum amore non timore ser- uili, dabit uobis. Omnis uir orans modo uelato capite, deturpat caput suum.

Isai. 1.

Isai. 59.

Isai. 1. & 58.

Allego-
ria Aaro-
nis.

4. Secre-
tum uela-
tur capi-
tis.

Orandū
in nomi-
ne Chri-
sti.

Primus
sacerdos
regis A-
aron.

Alter modus orandi est, In nomine Christi. Hunc etiam Pau- lus tetigit in sua abstrusa sententia. Scire debetis quod cuiusque rei principium & originem appellamus nomine Capitis: sicut quia uir est principium mulieris, uiri autem Christus, Christi autem Deus; Christi, secundum Paulum, caput est Deus, Chri- stus autem uiri, uir autem est mulieris caput. Quodnam caput seu principium sacerdotum ueteris legis? Non alius nisi Aaron primus summus sacerdos, ille qui murmurauit cum Maria so- rore contra Moysen, ille qui fecit vitulum Israel, ille qui idolo- latrare fecit Israel, ille qui diffidebat de potentia & promissis Diuinis, ille qui ex incredulitate dixit. Num poterimus, uo- bis excutere aquam de petra hac? Aaron qui erat in peccatis conceptus & natus, peccatorum multitudine pollutus, nihil me- ritorij faciens pro populis, a quo nulla scintilla seu gutta gratia- rum

ritū defluebat & redūdabat in Israel, Qui neq; sibi remissio- nem illius p̄næ pro peccato infidelitatis, neq; populo pro ido- latria obtinere potuit. Quodnam caput seu principium est sa- cerdotum noui testamenti? Christus, ille qui ante Luciferum ex- uero Paterno, & in tempore ex uirgineo intacto, sine peccato genitus, Sacerdos est in æternum secundum ordinem Melchise- dech, immaculatus, impollutus, innocens segregatus a peccato rib. & excelsior Cælis factus, Qui non habet necessitatem prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi. Ille de cuius vertice ungueta gratiarum profuxerunt vsq; ad extremam orā Orbis terrarum. Sicut unguentum illud corruptibile descende- bat de capite, vsq; ad barbam barbam Aaron. & vsq; in orā uo- stimenti eius. Quia igitur principium Sacerdotum Antiquę le- gis, fuit peccator, punitus a Deo, (In p̄nam. n. delicti non uidit terram promissionis) ne Deus prouocetur ad indignationem, si per nomen eius aliquid peratur, iubet portare Sacerdoti. Capi- tium, quo operiat caput suum, non denudet uerecundiora Pa- tris sui, ne moriatur. Quare nullū uidebitis in sacris litteris orā- tem, in nomine Aaronis. Quia uero principium sacrificantiū No- uę legis est caput Christus; maledictus uir nouę legis qui coo- perto isto Capite orat. Deturpat caput suū, quasi nō esset dignū ut in nomine eius donetur ei aliquid; qui uelate illo, qui non in nomine eius orat. Modus ergo orandi, denudato capite, modus supplicandi est in nomine Iesu Saluatoris nostri. Si quid petie- ris patrem in nomine meo dabit uobis. Quid. n. denegare potest Pater, cum in nomine filij eius salutaria petimus? Si propter Da- uidis merita quę Ezechias orando commemorauerat, liberauit Hierusalē ab obsidione, & trucidauit tātum populum inimicū Si propter fidem Abraham, propter mansuetudinem Isaac & pa- tientiam Iacob per quam orauerat Moyses, Recordare Abraā Exod. 32 Isaac & Iacob seruorum tuorum quib. iurasti per te ipsum, placatus est Deus ne faceret malum, quod locutus fuerat aduer- sus populum suum. Quid in nomine sui uigeniti filij, quo nul- lum alium magis diligit, non concedet? non donabit? Quare Ecclesia licet uideatur quandoq; (quod etiam nobis Hæretico- rum inscitia obijcit) alios Sanctos & p̄cipue Beatissimam uirginem proponere Deo, ut propter illos facilius impetremus; hoc tamen non est in nomine sanctorum petere. Non. n. dici- mus

Hebr. 7.

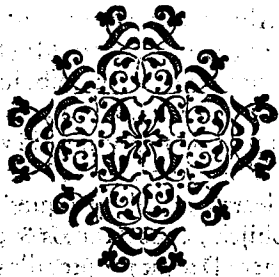
4. Re. 19.

Exod. 32

mus

mus in nomine Mariæ, in nomine Pauli, sed propter mérita Mariæ, propter Paulum seruum tuum, In nomine Iesu quem Paulus predicauit, quem virgo genuit perimus. Ecclesia inquam huiusmodi minime oblita; omnes orationes Deo offert in hunc modum. Per Dominum nostrum, non propter Dominum nostrum ut de sanctis, sed per Dominum nostrum Iesum Christum. Scimus ergo quid & quomodo orandum sit. nihil aliud re manet nisi ut doctrinam hanc immo pectore reconditam reuelantes, orētis sed salutaria non nocitura: orate sed quid non quale sed Cœlestia non terrena. Qui enim orat velato capite suo a Cœlestibus, deturpat caput suum. orate sed perseveranter, sine intermissione; Orate sed ut filij Patrem innocentes, non ut serui cathenis vitiorum constricti Dominum. Orate sed non velato capite vestro, sed in nomine Christi. licet quandoq; propter mérita Sanctissimæ virginis & aliorum Bæstorum & dabit vobis. Si quid perieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Omnis n. vir orans velato ca-

pite deturpat caput suum. A qua turpitudine Saluator noster Christe qui caput nostrum aureum existis influxu gratiæ tuæ liberare & præseruare digneris. Amen.

A D

AD TE CLAMAMVS

Facies altare de lignis setim, & vesties illud auro purissimo: & depræcabitur Aaron super cornua eius, in sanguine quod oblatum est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Exod. 29. c.

CONCIO DECIMANONA.

In qua Cultus Beatissimæ virginis tertia pars quæ est Inuocatio, a Vigilanti sequacibus defenditur.

RAECVM atque vi coactum, video a vobis, qui vna mecum de Cultu Beatæ Virginis recte æstimatis, iudicari, quod actus de Inuocatione Deiparæ Mariæ, illam Altare Thymiamatis, super quo depræcari & placare Deum possimus appellarim; Idololatricum vero ab illis qui Copronymum, & Vigilantium sequuti, Inuocationem Deigenitricis, vt piam, salutarem, & vni semperitæ Ecclesiarum comprobata, quasi impiam, insalutarem, Diuino honori detrahentem repudiarunt, atque è mentibus hominum euulserunt & reiecerunt. Quid enim (forte tali cogitationum fluctu agitati in corde vestro ratiocinamini) virginicum Altari? Quid virgini cum auro? Quid nobis orantibus, cum Aaron? Altare illud erat factum de lignis; Beata virgo ex femine Adami. Altare illud vestitum auro purissimo; B. V. pelle & carnibus, ait cum Iobo, vestisti me, ossibus & acruis, non tabulis ligneis, vt altare, compegisti me. Altare erat

INTELLIGES

erat

erat insensibile & inanimatum; virgo autem dicebat, uitam & misericordiam tribuisti mihi. Facies quoque ait Deus super altate coronam aureolam per gyrum: nihil tale de Maria legitimus, ut diademate quandoq; coronata fuerit. Adolebit thymiana sempiternum coram Domino super eo Aaron: Quis ista audiuit aut concipere potuit de Maria, ut in ea incensum Deo suauissimum adureretur? Depracabitur super eo Aaron, & placabit super eo in generationibus vestris: Hic confurgit atq; debachatur Copronymus Constantinus Leonis Isaurici filius Orbis Imperator. Ille qui ad sacri fontis lauacrum deportatus, in illum (signum futurae impietatis) stercus excreuit. Ille qui gloriosae virginis quam Christus in domicilium sibi elegit, & quam alijs rebus creatis imo Cherubinjs ipsis superiorem & celsiorem effecit, nomen multis modis ab Ecclesia exterminare studuit. Is orationes & intercessiones virgini oblatas ne nominare quidem vult, cum dicit nemini eam posse opitulari. Indicit Copronymus, inquit Nicephorus, ne quis intercessionem imploret Mariæ, quod nihil auxiliari possit, neque mater Dei deinceps nominetur. Et quidem crumena accepta in manu, plena auri eaque omnibus monstrata interrogabat. Quanti ualere? illis respondentibus: quod magno. Auro effuso rursus interrogabat. Quanti ualere? & respondebant. Quod nihilo. Tum ille. Eodem modo, inquit, etiam Maria (non enim eam Domini matrem appellare dignabatur miser.) donec Christum intra se habuit honorata fuit; ex quo vero illum est enixa, nihil differt a reliquis mulieribus. In eandem sententiam scripsit Glycas, ac omni blasphemia id maius esse censet, quod de Matre Domini ferret legem sceleratissimus Imperator, ne quis illius intercessionem imploraret. Nec desunt etiam modo. ò miseram, & vere deplorandam hanc nostram ætatem, qui multis iam sæculis extinctos Copronymi cineres, in flammam, summa cum ignominia, & conuiijs in virginem, supremae populi Christiani offensione atque pernicie exearunt. Inuocationem Mariæ hypocrisim, superstitionem & idololatriam decernentes. Antesignanus omnium Lutherus rem ipsam loqui asserit, quod publica ait, persuasione Beata virgo prorsus in locum Christi successerit. Hanc enim inquit inuocant

Copronymus inter dicit iuocatione B. V.

Copronymi blasphemiam.

Lutheri de inuocatione Mariæ sententia.

Theophrastus in orat. funebri in Sanctum Nicetæ. & fuidas lib. 18. Ecclesia. hyst.

4. parte Anualium de Copr.

in Apologia Confessionis.

in postil. uocauerunt homines huius misericordiae confisi sunt, per hanc circa fest. voluerunt placare Christum, quasi is non esset propitiator, sed Annunc. tantum horrendus iudex & ultor. Hanc Papistæ Deam con Virg. stitunt, omnipotentiam ei in Cælo & in terra attribunt, quasi ipsius hæc propria sint. Magis profecit in impietate Calvinus, qui vetus illud Ecclesie canticum, quo etiam Bernardus guttas lactis a Virgineo pectore impetrauit. Monstra te esse Matrem, suggillans talem sententiam in nos protulit. Quod nos talem in Cælis Deiparam constituamus, quæ sibi potestatem seruet Christo filio imperandi, & nescio quod imperium exercendi. Conuellit quoque illud Canticum; sub tuam præfidium. vociferatur, nos maioresque nostros a Christo ad Mariam defecisse, perinde ac si matri tantam potentiam quantum filio ascribamus; neque tam Deam quam Mariam inuocare soleamus. Vnde quasi ex præmissarum Lutheri & Caluini efficacia, a Selneccerus, b Melancthon, c Heerbrandus, d Bullingerus, e Brentius, f Rorerodanus concludunt. Mariæ inuocationem quæ fit in Ecclesia esse idololatriam, & rerum errorem. A superior Erasmus cæteris, inauditum, (horret animus, & lingua ipsa tremet eloqui) de Maria signum proponit, quasi Glaucopluto epistolam scripserit in hæc verba. Quod Lutherum secutus strenue suades; supernacacitatem esse inuocare Diuos; a me quidem isto nomine bonam magnamque inijsi gratiam scire. Nam ante hæc, tantum non erecabar improbis mortalium orationibus. Ab una postulantur omnia, quasi filius meus semper infans esset; quia talis fingitur pingiturque in sinu meo &c. Sic habet subscriptio. Beata Virgo, mea manu subscripsi. Initium vero. Maria mater Iesu, Glaucopluto. Finitis demum. Hæc te scire volui. Tu cogita quid modo respondendum censeas: nam mihi plane res cordi est. Ex Aede nostra lapidea Calend. Augusti. Anno festi mei passi. 1. 5. 2. 4. Quid ergo dicitis forsitan, Virginem Mariam Altaris nomine, super quo depracari & placare Deum possumus dignatus es? Quid Mariæ cum altari? Quæ conuenientia & similitudo Altaris cum Maria? Penultima equidem. Altare illud effectum erat de lignis setim incorruptilibus; Beate Virginis corpus & anima, quandoque per peccatum fuerunt corrupta? Quæ vis vermis inferni illam aliquando arrosit?

Bernardus quid, implorauit oran. mōstra te esse martē.

Calvinus cum alijs hæreticis quid de iuocatione Mariæ dicat.

Erasmus horrenda fictio de B. Virg.

Mariæ altare aureum.

arrosit? Cuiam fermento peccati totam massam humani generis corruptenti, commixta fuit? Tota pulchra fuit & sine macula. In Mariam, aiebat Bernardus, copiosior Sanctificationis gratia descendit quam in alios sanctos, quæ non solum eius sanctificaret ortum, sed & vitam deinceps ab omni peccato custodiret immunem. Quomodo peccaret quæ liberum arbitrium confirmatum habuit in gratia, ut potest quæ gratiæ plenitudinem recepit? Quomodo corrumperetur vitio, cuius manus distilauerant myrrham primam, & mortificationis carnis, & incorruptionis Virginalis? Ad tantum fulgorem fidei, quo illustratum habuit intellectum, quomodo infidelitatem admittere potuit? Ad tantam charitatis flammam, quæ ardebat in eius affectu, quomodo frigeret in Deum? Quomodo frigus Petri olim amantis sed abnegantis & apostatantis pateretur? Ad tantam tranquillitatem potentiarum, quomodo turbatio & confusio peccati? Fuit incorruptibilis & intacta a peccato. Verum obrigit ei & altera incorruptibilitas, dum corona aurea imposita est super caput eius in Regno Cœlesti, Dum motus sui quo ferebarur in Deum coronidem, super omnes Beatorum Spiritum ordines accepit. Dum simul cum anima & corpore immortalitatis & impassibilitatis gloriosa veste, ut aureo diademate ornata est. Dum Christus Iesus filius eius, transfigurauit corpus humilitatis eius, configuratum corpori claritatis suæ. Dum Angelicis comitatus choris, Altare hoc aureum, introduxit in Sancta sanctorum, in quæ ille prior introierat, Cœlestia, & statuit coram propitiatorio .i. semetipso, ante thronum Diuinæ maiestatis. Tunc facta est incorruptibilis; illic enim ubi collocata est Maria, neque puluis & cinis, neque vermis demolliens, neque gladius aut flamma conficiens accedere potest. Ab illo sanctuario præcipitavit, & deiecit Dominus mortem in sempiternum. Forte hanc mirandam analogiam inter B. Virginem & Altare, intuitus fuerat Ambrosius, qui primus sanctam Deiparam (alludens ad illud Psalmo graphi. Et introibo ad Altare Dei) Altare Thymamatis nuncupauit. Corpus, inquit, Virginis Dei templum est. Animus quid est? qui tanquam membrum cineribus excitatis, Sacerdotis æterni redopertus manu; vaporem Diuinum exhalar, nisi Altare? Congruet igitur B. Vir-

go Altare nominatur. De illo autem quid dicemus. & deprecatur Aarō super illo, & placabit super eo in generationibus vestris. Admittenda est igitur inuocatio Mariæ? Fundendæ sunt præces ad Mariam? Quid nisi? Cum ipsa sit Altare ante conspectum sanctæ Trinitatis collocatum, super quo exaudire, & placari, & dona largiri promissit Deus. Si .n. voluntatem timendum se in terra faciet, si deprecationem eorum, qui in isto mortali corpore varijs infirmitatibus circumdati peregrinantur exaudiet: cur non voluntatem diligentium se in Cœlis faciet, & deprecationem eorum, cum nihil Diuinæ voluntati repugnās orent, cur non exaudiet? Maria supra omnes Cœlites diligit Deum. Maria est Mater misericordiæ, & est Mater uiuentium, quomodo præces ipsius pro nobis suscipere repellat? Quam obrem nos illi supplicare ut nostras miserias offerat Altissimo, & pro nobis deprecetur, non debemus? Superstitio & idolatria est, aiunt hæretici, prohibita per literas Mariæ datas Glaucopluto. O blasphemum os; non cauterij adustione, ut faciebat piissimus Rex ille Ludouicus, qui Deum & sanctissimam virginem cum reliquo sanctorum cœtu blasphemantibus cauterij notam præcipiebat inuri; sed ultimo exterminio puniendam. Os grandes loquens blasphemias, in exilium non insule Pathmos, non ad extremos Garamantes, sed ad extremam oram inferni relegandum. Vbi pro suauis cibo, impleatur sulphure; pro dulci potu inebrietur pice & absinthio; pro cantu, fletu & eiulatu & stridore dentium tabescat, ubi mordeat linguam suam, quam toties in coniuria sanctæ Deiparæ, in mendacia horrenda, in offensionem atque perniciem populorum, ut aspis venenosa acuerat atque resoluerat. Superstitio est inquit & idolatria, per literas Mariæ datas Glaucopluto prohibita. Si Glaucopluto Plutum glaucum artum Pluronem, illum scilicet Sathanam, qui præceptor Lutheri fuit, a quo tot & tantos errores in illa nocte infausta, dum docentis colloquio usus est, accepit, & ex cuius thesauro, improbis spolijs hæresum cerebrum suum impleuit: Si illum Glaucopluto quis ex vobis intelligit, qui nuper Anno Dominicæ incarnationis 1596. mente Ianua. in superioris Germaniæ patribus, in Ecclesia (ex qua post scelus sacerdotem Catholicum pepulisti) quadam suis incantationibus vestras fascinauit aures, & ex suggesto post multas susurratio-

Maria inuocanda.

Glaucopluto Erasmi g.

in quad. epist. Colonice apud Birchmannum impressa. an. 1596

nes vobis aspectatib. & pauentibus euolans, fatore intolerando naves omniū vestrum & mentes impleuit. Cur in horrendū hoc figmentum prorupistis? vt Virginem immaculatam quæ viuens calcaneo suo caput Glauco Plutonis contriuerat, quæ perpetuas inimicitias cum illo habauerat; quæ de supremo Cœli vertice illum per suum filium exturbauerat quæ translata ad Cœlorum gloriam è suis sedibus, e corporib. scilicet humanis, ab illo sibi mancipatis & obsessis eijcere non desistit; Cur Reginam Angelorum, Matrem Dei, commercium cum Dæmone, familiaritatem cum spiritu nequam ducere, e mentis vocibus plusquam impie insinulatis? Quæ conuentio lucis ad tenebras? Mariæ cum Belial? O ter atque quater nostros Principes stupidos, qui in istos improbæ mentis homines, Sanctam Virginem fruentem Cœlestibus gaudijs, in infernum ad conuiuendum & conuersandum cum Glauco dæmonibus, extrudentes, non animaduertunt. Quasi nullus reperit Ludouicus, his, his nostris infelicissimis sæculis, qui honorem Mariæ prophanatum, si non gladio vindicet vel saltem edictis feuerissimis inhibeat. Omnia illis licent apud nos, omnia impune dicere, omnia effutire, contra omnia blatterare; sit etiam vel in Deum ipsum non tantum in sanctos, non tantum contra Ecclesiam, contra caput eius; Et quasi nullus est qui vel in seipso contremiscens, Cultus & honoris violati, instaurandi & defendendi curam gerat.

Si vero non Dæmoni, sed aliquo ex discipulis eius Glauco plutoni, vestro seductori non Doctori, hæc literas destinauit: cum iuxta subscriptionem sint datæ, non de Cœlesti, sed de lapidea domo. Indicate oro vbinam sit hæc lapidea domus? vbi Consistorium suum virgo collocauit? Cuiusnam manu hæc literæ scriptæ? per quem Angelorum ad vos delatæ? Ergone Sancta Virgo post gloriosum laborum suorum terminum, in lapidea domo præmium recipit? Ergo lapidea domus, est sedes sublimior Cherubica cathedra? Rursus. An non optime nouimus, quod illa sit quæ cunctas hæreses interemit in vniuerso mūdo, quomodo ergo vobis modo adhæsit? Demum cum illa sit, quæ videntem omnia Deum plus cæteris videntibus videt, & multo plura quam alia creata in Deo comprehendat. Quomodo orat? *Tu cogita quid modo respondendum censens.*

Nam

Nam plane mihi res cordi est. Sed omnia sunt neniæ, omnia figmenta, omnia impietates infernalibus flammis exurenda. Superstitio & idololatria est; inquit, inuocare Virginem. Eo quod virgo in locum Christi successit. dum ab ea vna omnia petuntur. Videte per Deum, quot verba, tot calumniæ; Superstitio, & idolatria est inuocare virginem. Sed quare? Eo quod (aiunt) virgo in locum Christi successit. Dum vero quærimus. Quomodo successit in locum Christi? Dicunt. Quia ab vna, omnia postulantur.

Dixi, quot esse verba, tot calumnias. Imprimis. n. falsum est, quod ab vna. Non. n. a Maria imploramus, misericordiam Dei non a Maria remissionem peccatorum: non a Maria beatitudinem sempiternam præcamur. Didicimus. n. optime non tam primo, a Doctore Angelico quam a Concilio Toletano octauo, & ab vsu Ecclesiæ Catholicæ, quod Oratio Deo porrigitur quasi per ipsum implenda: quia omnes nostræ orationes ordinari debent ad gratiam & gloriam consequendam, quæ solus Deus dat, secundum illud. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Oratio vero ad Sanctos dirigitur a nobis, quasi per ipsos impetranda; non vt per eos Deus petitiones nostras cognoscat, sed vt eorum præcibus & meritis orationes nostræ sortiantur effectum. Quod Ecclesia vsu suo approbavit & monstrauit in solennibus supplicationibus, quas Litanias vocant. quid Deo, quid vero Sanctæ Virgini tribuendum sit; dum aliter Deum vnum in substantia, Trinum in personis, qui est Creator omnium; & aliter Mariam inuocat. Ad Deum enim ita loquitur, Pater de Cœlis Deus, miserere nobis, Fili redemptor mundi Deus, miserere nobis. Spiritus sancte Deus, miserere nobis, Ad Virginem autem vbi ventum est, non misericordiam, sed intercessionem tantum ab illa postulat dicēs Sancta Maria ora pro nobis. Sancta Dei genitrix, ora pro nobis. Sancta Virgo Virginum, ora pro nobis. Hic idem modus orandi seruatur ab Ecclesia Orientali. dum in Lythurgia sua hunc in modum sacerdos orat. Vt Patrem & Filium & Spiritum sanctum, vno animo omnes fideles digne glorificemus, obsecremus vnitatem. Diuinitatis in tribus subsistente hypostasibus, non confusam, sed simplicem, indiuiduam, & inaccessam, per quam redimimur

A Maria nihil petimus sed p Mariā.

22. Quæ.
83. a. 4.

In Lythurg. Græca translata e Cretesi codice a Theologo Genebrardo.

Modus et Antiquitas orandi Mariā.

a supplicij igne. Matrem tuam Christe, quæ te in carne sine semine peperit; quæ & virgo verè etiam post partum mansit incorrupta, tibi adducimus in intercessionem Domine misericordissime. Lapsuum veniam largire cunctis, qui ei in clament. *Auè* sit vere thesaurus vitæ. Et rursum expedita præcatione. Sancta Trias salua nos omnes: Sacerdos subiicit nouam præcationem. Matrem tuam adducit tibi in supplicationem populus, vt te glorificemus qui è sepulchro nobis effulxisti. Idem modus seruatus est ab Ecclesia Hierosolymitana, vt in Lyurgia verustissima quæ multorum veterum iudicio Iacobum Apostolum & fratrem Domini habes authorem paret: vbi sacerdos inquit. Commemorationem agamus sanctissime, immaculatæ, gloriosissime, Benedictæ Domina nostræ Matris Dei & semper Virginis Mariæ, ac omnium sanctorum & iustorum, vt præcibus atque intercessionibus eorum, omnes misericordiam consequamur. In Missa quoque Aethiopica, ea etiam peruestita quam Canonem vniuersalem vocant, Sacerdos alloquitur virginem in hunc modum, *Letare Domina quia salutem sanctam deprecamur, ò Virgo in omni tempore, Mater Dei & Christi, offer sursum & in altum orationem nostram apud electum filium tuum, vt remittantur peccata nostra, Letare Domina quia peperisti nobis lumen verum, Iesum Christum Dominum nostrum.* Ora pro nobis apud eum, vt misereatur animæ nostræ. Ora pro nobis in conspectu throni filij tui Iesu Christi; *Letare immaculata, vere Regina, Letare gloria nostrorum parentum, quia peperisti nobis Emanuelem.* Neque ab vniuersali consensu aliarum Ecclesiarum dissentit Ambrosiana Mediolanensis verustissima, quæ 49. Archiepiscopus suos, in Cathalogo Sanctorum numeravit. In vigilia enim Assumptionis, sacerdos etiam vsque ad nostra tempora, iuxta ritum suum (alio enim non Romano ritu celebrant Diuina officia) hoc pacto orat. Et in huius diei veneranda festiuitate gaudere, in qua sancta Dei Genitrix mortem subiit temporalem, nec tamen mortis nexibus deprimi potuit, quæ Filium tuum Dominum nostrum de se genuit incarnatum; cuius intercessionem quaesumus vt mortem euadere possimus animatum.

Clarum

perspicuum est igitur cuiq. Ecclesiã vniuersalem a Christo ad Mariã nunq. defecisse: clarũ igitur vel cæco cuilibet esse potest, quod mara calũnia nobis iniiciatur ab Aduersarijs, vt omnia ab vna sola Maria postulemus, Non enim ab vna sed per vnã. Non per vnã solam, sed etiam per filium, Orans enim aliquis super hoc altari Thymiamatis, orat in sanguine agni immaculatũ, qui oblatu est pro peccato. Orantes. Concede nos famulos tuos, intercessione gloriosa Beatæ Mariæ a præsentis liberari tristitia, & æterna perfrui læticia. adiungimus, in sanguine dicentes. Per Christum Dominum nostrum. Non ab vna sola omnia petuntur. Quis enim vel stupidus dixit. Sancta Maria, sanctificetur in me nomen tuum? Quis vnquam orauit, Sancta Maria Regina Cæli, adueniat in me Regnum tuum? Quis petijt aliquando, Sancta Dei Genitrix Panem nostrum quotidianum da nobis hodie? vel Sancta Virgo Virginum, Dimitte nobis debita nostra? Dicimus quidem, Libera nos a malo: supplicamus succurre, adiuua, refoue, refrigera refocilla, sed intercedendo pro nobis; non ab vna sed per vnã sed non solam, omnia præcamur. Quod si & hoc quoque quod per vnã non ab vna postulamus, idololatriam dicitis; non nobis hoc vitium imputate sed Spiritui sancto. Ab eo enim scripturam sacram dictante, hoc didicimus. Dum vidimus Moysen, per Patriarchas postulante. *Quiescat ira tua & esto placabilis super malitia populi tui. Recordare Abraam, Isaac, & Iacob seruatorum tuorum quibus iurasti per temetipsum dicens &c.* Audiuius Azariam in fornace ignis Babylonici, cum socijs suis per eisdem Patres Sanctos orantem. *Ne quesumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraam dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuum.* Audiuius Deum ipsum obtestantem. *Protegam urbem banc, & saluabo eam propter me, & propter David seruum meum.* Aspeximus Oniam summum Sacerdotem virum bonum & benignum, quia puero in virutibus exercitatus fuerat, manus in Cælos protendentem, orare pro omni populo Iudæorum. Apparuit nobis & alter etate & gloria mirabilis & magni de-

Sancto-
rum inu-
catio in-
scriptu-
ris.

X 3 coris,

toris, de quo ab Onia didicimus illum esse Hieremiam Prophetam Dei. *Hic est inquit fratrum amator & populi Israel, hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta Ciuitate.* Demum ipsos Angelos intuiti sumus orantes pro Israele. *Domine inquit Angelus exercituum usquequo tu non misereberis Ierusalem, & urbium Iuda quibus iratus es. iste iam septuagesimus annus est? Alterum etiam Angelum sanctum audiuit Daniel, nescio, inquit, cui loquentem. Usquequo visio & iuge sacrificium, & peccatum desolationis que facta est, & sanctuarium & fortitudo conculcabitur.* In qua oratione fateatur postmodum idem eoram Daniele, quod Princeps Regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus. Scimus quoque Deum patienti Iobo præcepisse, vt vocet aliquem si sit qui illi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuerteretur, Quia vt Eliu alioquens amicos Iobi, consolatur eum. *Si inquit fuerit pro eo Angelus loquens vnus de milibus, miserebitur eius & dicet. Libera eum, non descendat ad corruptionem, inueni in quo ei propitius.* De præcabitur Deum & placabilis illi erit: David etiam fateatur se leuasse oculos suos ad montes vnde veniat auxilium illi. Montes non quidem terrenos sed illos Cælestes, terreni enim nihil auxiliari possunt. Quare si etiam nos per merita Sanctissimæ Virginis aliquid poscimus: si ad sanctam sanctorum; si ad reginam Angelorum conuertimur, si super hoc altari siue si per hoc non ab hoc altari aliquid præcāmur. Si ad montem illum sublimem Mariam, exaltatam super omnes vertices montium Diuinorum cum b. Ruperto, hanc orationem peroramus. O Beata Maria, mons montium, Virgo virginum, Sancta sanctorum, ad omnes quidem montes aromatum conuertimur, & vocāmur vt respondeant nobis. Sed ad te præcipue conuertimur, ad te præ cæteris oculos nostros leuamus, tuum præ omnibus auxilium suspiramus. Per sanctum vteri tui Sacramentum, & illum qui animam tuam pertransiuit gladium, obine vt videamus ipsam illuminationem montium æternorum, scilicet dilectum & ex dilecto dilectum, simulq; dilectionem arborum s. Patrem & filium & Spiritum sanctum. Si inquam hæc & alia oramus, & secundum censuram

Sanctos
inuocare
Deus præ
cipit.

Mysteriū

Zach. 1.

Dan. 8.

Iob. 5. &
33.

a Greg. in
lib. Regū
b li. 7. su-
per Can-
tica.

ram vestram idololatriæ crimen hoc est; non nobis hoc imputate sed Deo. Deus enim seduxit nos, & seducti sumus, Deus nobis ista præcepit, scriptura sacra monstrauit; Angeli hoc ipsum nos suo exemplo docuerunt, mortui Oniæ & Hieremiæ nos instruxerunt. Deus sua voluntate id comprobauit; illos igitur idololatriæ insimulate. Quod ast faciatis? vos ipsi videritis. Orandū est igitur sup hoc altari sacratissimo. Petendum est non ab hoc, sed per hoc altare; & placabitur Deus in omnibus quæ supplicauerimus.

Superstitio est, inquit Lutherus, per Mariam placare Christum, quasi is non esset propitiator, sed tantum horrendus iudex & vltor. superstitiosa, igitur, fuit fide plena mulier Chananæ, quæ per discipulos Christi, Christum propitiatorem pro filia sua interpellat: superstitiosus Centurio de quo Christus ipse fateatur, quod non inuenit talem fidem in Israel, qui per Iudæos pro puero suo, Saluatori misericordissimo supplicauit: superstitiosi & Apostoli, qui pro Chananæ orarunt: superstitiosi & Iudæi, qui pro Centurione dixerunt. Dignus est vt illi hoc beneficium tribuas, vt puerum eius sanes. Superstitiosus & Bernardus, qui vestro cauillo iam ante annos circiter quingentos respondit, Fidelis, inquit, plane & potens mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus; sed Diuinam in eo maiestatem homines reuerentur, Deus autem noster ignis consumens est.

ser. de B.
Virg. &
de Nat.
Maria.

Quidni vereatur peccator accedere, ne quemadmodum fluit cera a facie ignis, sic pereat ipse a facie Dei? Opus est itaque mediatore, ad mediatorem istum, nec alius nobis vtilior quam Maria. Crudelis nimirum Eva, per quam serpens antiquus, pestiferum etiam ipsi viro virus infudit: sed fidelis Maria, quæ salutis antidotum, & viris & mulieribus propinauit. Recurre igitur ad Mariam; pura siquidem humanitas in ea, nec dubius dixerim. Exaudietur & ipsa pro reuerentia sua. Exaudiet vtrique Matrem filius, & exaudiet filium Pater. Neque enim impotens erat Deus, & sine hoc aquæ ductu infundere gratiam prout vellet; sed tibi vehiculum voluit prouidere. Forte enim manus tua aut sanguine plena, aut infecta muneribus, quod non eas ab omni munere excusamus. Ideo

Maria
pitiatrix
ad propi-
tiorē
Christū.

modicum illud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis manibus offerendum tradere cura, si non vis sustinere repulsam. Quid modo amplius oblatrabitis? Quodnam telum contra nos assumetis? Adhuc ne nos superstitioni deditos dicitis? Inuocationem Virginis Mariæ superstitionem agnominabitis?

Superstitio est inuocare illum qui nescit, non potest adiuuare.

Aiunt isti. Hoc nobis minime sufficit. Superstitio est inuocare, illam quæ nescit quid nobiscum agatur; quæ non vult nos adiuuare; quæ etiam si veller non potest. Videtis hic nos Anabaptistas. Beatissimæ Virginis animam nescio in quibus umbris latitantem, seu sub altari Dei cum animabus occisorum quiescentem, & a Deifico conspectu separatâ asserentes?

Concedimus tibi ò Luthere, & vobis omnibus quibus cultus Virginis superstitio est: superstitionem esse inuocare illum, qui nescit quid nobiscum agatur; qui neque vult, neque potest nos adiuuare. Audetis ne aliquid tale de Virgine oggannire? Siene impudenti ore summè Beatam, summè miseram constitueris? Itane Matrem misericordiæ plenam charitate, crudelitate plenam censebitis? Siccine Reginarum Cælorum Angelis superiorem, impotentiorum Angelis iudicabitis? Et vestre quoque scrupulus è vestris animis eiiciatur!

Beati in Deo omnia uiuent.

Constituamus hic (volo vobis demonstrare, quod omnia quæ infra ipsam sunt, optimè norit Beata Virgo): aliquod speculum, ira magnum & lucidum, & ad tantam eminentiam eleuatum, quod omnia illa quæcunque sunt vel erunt vel erant præsenret; Quod in eo resplendeat, quot sunt substantiæ intellectuales, siue illæ quæ sunt a corporib. secretæ, siue illæ quæ sunt corpori terreno alligatæ; Quod in eo resfulgeat quid vnaquaque illarum agat quid cogitet, quo se vertat, quo abundet, quid patiarur, quid necesse habet, quid optat, quid vult habere; Quod ille desideret remissionem peccatorum, ille liberationem a captiuitate, ille effugium a naufragio, ille cupiat perfectionem vitæ spiritualis, alteri vero actiua magis placet, quod illum paupertas præmit; illum angustia Spiritus conturbat, hunc alienum iugum feruile exorciat, ille infirmitate laborat continua, hic exhalat animâ. Ponamus quod omnia siue bona, siue mala

Sancti inuentur quid nobiscum agitur.

liberem

siue

siue perfectiones, siue defectus rerum, illud lucidissimum speculum præsenret oculis; oculus autem sit adeo perspicax, vt omnia illa contueri queat. An non sciet quid huic, vel illi necessum sit? Quanam re ille & alter indiget? Quidnam desideret? Quid cupiat? Deus est speculum limpidissimum; Diuina sapientia est candor lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, omnia in semetipso per suam essentiam repræsentans: & quod Lazarus mendicus ante fores diuitis iaceat vlcibus plenus; & quod filia illa male a Dæmonio vexatur; & quod ille paralyti soluitur; ille hydropisi tumescit; iste filii quis porcorum vescitur; de altero periculum est mortis: quod pro hac necessitate iste, alter pro altera Deo supplicat; quod iste tali bono potiri, alter altero velit in summa; omnia in Diuina essentia resplendentia sunt tanquam in speculo. Beata autem virgo supra omnia creata propius ad Deum accessit, & longè perfectiore lumine gloriæ, quod perfectionem visionem gloriæ efficit, quam Seraphini perfusa est. Iam non in ænigmate, sed facie ad faciem videt; iam cognoscit Deum sicut & cognita est. Quid igitur non videt in Deo? Quid iam ignorare potest, eorum quæ sunt infra ipsam? Quid latere eam potest, eorum quæ circa nos aguntur? Quid oremus? quo indigeamus? Quod si tantum concessum fuerat Eliseo Prophætæ, vt absens cognouerit, quæ Giesi discipulus eius fecerat, cum a Naaman Syro munera accepisset: Quod omnia verba quæcunque locutus esset in conclauis suo Syriæ Rex cognita habuerit; nec illud ignorauerit, missam esse a Rege Israel, qui caput suum præcideret. Si tantum Petro collatum est, quod sciuerit Ananiam, & Saphirâ, de pretio agri fraudasse. Si in hac vita, (ita argumentatur Eucherius,) vbi hominum mirabilium Prophetia, ita comparanda est illi vitæ, quasi paruuli ad iuuenem; vidit tamen Eliseus accipientem munera seruum suum, ubi ipse non erat. Ita necum venerit quod perfectum est, nec iam corruptibile aggrauabit animam, sed incorruptibile nihil impedit; illa Sancta Deipara ad ea quæ videnda sunt oculis corporeis, quibus Eliseus absens ad suum seruum videndum non indiguit, indigebit. Si Diues sepultus in inferno, quid circa suos fratres, quos reliquerat in hoc mundo ageretur non ignorabat; illa quæ in summo Cæli Throno collocata est, ignorabit

Sap. 7.

4. Reg. 6.

4. Reg. 3.

Act. 5.

in lib. 4. Reg. 10. cap.

Maria oia scit quæ circa nos aguntur.

Sancti vident absentia.

abit quid agant? Quid a se præcentur filij sui; corruptibile corpus hoc ad huc circumferentes? Si Zozomeno credimus lib. 6. ca. 18. qui Eulogium asserit, ea quæ etiam in corde recõdita habebat aliquis inspicientem; quod etiam de Ioanne Heremita memoriæ tradidit Augustinus. Quid Regina sanctorum omnium? An non eadem cogitata nostra cognosceret? Angeli non modo sciunt quid in hoc sæculo degentes præcentur; verum etiam præces eorum Deo offerunt, vt Tobia Raphael testatus est, Quid de Regina Angelorum? Quid de illa quæ non modo similis Angelis vt alij, de quibus scriptura dicit. Erunt sicut Angeli Dei; sed Angelos puritate & Beatitudinis gradu præcessit. censendum? Forte ignorabit desideria nostra & orationes nostras? Quid est, inquit Gregorius, quod ibi nesciat, ubi videntem omnia uidet? Quid est quod ibi nesciat, (ait Dionysius ante Gregorium,) ubi fontem scientiæ Deum videt? Quid est quod ignoret, quæ clarius & perfectius quam alia creatura, speculum illud sine macula sua carne vestitur, contemplatur? Cognoscit igitur sanctissima virgo, quæ circa nos suos paruulos occurrunt; uidet quid nobiscum agatur; Nouit præces ad se exporrectas; scit cogitatus nostros, nostras necessitates, & nostros defectus. Non erit igitur superstitio, ut orantes præcentur super hoc Altari Thymiamatus; ut orantes præcentur, Beatam Virginem.

Iam vero vt de voluntate quoque dicamus. Dixeram alibi, quod charitas Christi fidelium vera illa non simulata, non in solo velle bonum alicui, sed in facere illud bonum desideratum alteri consistit. Operatur enim magna si est; si autem operari renuit, amor non est, vt quidam Sanctorum Patrum ait. Ardet ne charitate in Cœlis Beata virgo erga nos? Si id pernegabitis? manifeste Paulo contradicistis, qui in illo Encomiastico capitulo, de charitate sic docuit. Siue prophetiæ enacrabuntur; siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur; charitas nunquam excidit. Prophetiæ in Cœlorum regno enacrabuntur, non enim obscure, neque iam in ænigmate, oēs Prophetarum more cognoscent. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem; Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Scientia quoque illa imperfecta destruetur; quia non iam ut apes de floribus ut modo

scientiam

Charitas
nunquã
excidit.

1. Cor.
13.

Hier. 31. scientiã a reb. sensui obiectis colligemus, sed in lumine Diuino, uidebimus lumen, Deũ ipsum. Linguæ etiam illic, non quidẽ laudantium Deum, sed docentium alios, cessabunt; Non docebit enim vir vltra proximum suum, & vir fratrem suum dicens. Cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me, a maximo vsque ad minimum. Charitas vero nunquam excidet, immo perficietur in sua Patria, ex qua processit. Hic enim amare incipimus, illic consummamus. Beata igitur Virgo charitate flagrat in Cœlis: Altare hoc Diuinum, hic primum fuerat deauratum totum aurea charitate: verum, illic quasi in aurum amoris conuersum est. Quid enim æstimatis, quo affectu modo Filium diligit? Quo ardore in illum feratur? Hic dum peregrinabatur in corpore, licet plagis liuidum, vulneribus cõcisum, & vt Isaias delineaui, despectum & nouissimum viro- rum, cuius quasi absconditus vultus erat, cui non erat species neque decor, quem & reputauimus leprosum; atamen tanto amore profecuta est, quod nullius amor amoris eius poterat exæquari. Quid in amantissima Cœlorum domo. ubi plagæ & liuiditates illius in summum decorem: vbi corruptibile, induit incorruptionẽ; ubi animale factũ est spirituale; vbi obscurũ factũ est clarissimũ; ubi magis quam nix vestimenta eius dealbata sunt; ubi facies eius plus resplenduit sole; ubi metamorphosin mirabiliorem & perfectionem quam in transfiguratione, dum Petrus vix non insaniebat præ amoris flamma, egit: Quo amore, qua charitate, ardet? Si Petrus tantum suc census fuit, quod vnum oculum in illius pulchritudinem defixit, quid illa, quæ pleno affectu, ambobus oculis, (intellectus & corporis,) gustat quod fruiuit, & videt ad voluntatẽ quod concupiscit? Nos vero qua charitate postmodum complectatur, quæ Mater misericordiar, & Mater viuentiu est: Ineffabile reperto. Si enim tantum in huius peregrinationis tempore miseris compassa est: Si tanta viscera misericordie gestauit, vt ab illius præcibus Filius suus, necessitatem patientibus subuenire cepit, in illis præclaris nuptijs, vbi Beata Deipara supplicauit, vinum non habent: forte ista ubera, & hæc viscera misericordie, reliquit in sepulchro? Minime gentium. Assumpsit secum cum anima & corpore misericordiam. Quod hic feliciter cepit, illic perficit feliciter: supplicare hic pro nobis

Maria
vult nos
adiuare

Allego-
ria Sex
hidrig im-
plentur
eũã nũc
a Christo
oratione
B.V.

bis

bis filio suo cepit, supplicare illic nunquam desistit. Deficiente uino consolationis, in hac possessione volubili (Chana enim Galileæ, idem est, quod possessio volubilitatis) mundi istius sitientibus bona in his nuptijs, ad quas tantopere properantes, ad canam quoque cælestem accedere recusant stulti homines: deficiente uino, & nunc Beatissima uirgo assidens lateri Diuino, illi supplicat. uinum non habent. *Vinum non habent.* 1. Ille non habet uinum contritionis lachrymarum; conuerte illius petreum cor in stagna aquarum, ut vitia suæ animæ eluere possit. 2. Ille non habet uinum deuotionis, aridum est cor eius ad Diuina; infunde illi amorē quo rapiatur in Cælum, & terrena ut uenenum æstimet; 3. Illum febris exestuatum sitis enecat; infunde illi uinum sanitatis. 4. Uinum nō habet consolationis alter, eo quod in angustia positus est, ab inimico afflictus, a morbo contractus; a fortuna spoliatus; uinum tuum lætificet cor illius. 5. Alter clamat. Trahe me post te curremus in odorem uinguentorum tuorum, egrediar ut uideam si florissent vinee; introduc illum in cellam uinariam, inebrietur ab ubertate uine; tu sors indeficientis suauitatis, torrente uoluptatis tuæ pota eū. Oratione eius nunc et implent sex hydræ aridæ, in Ecclesia posite, uino gratiarū. Si. n. dū hic uiueret, (licet mihi hic, uti uerbis Bernardi de Petro loquentis) misera est peccatoribus, & orauit pro eis, nunc tanto amplius quanto uerius agnoscit miseria nostras, orat pro nobis Filium, quia Beata illa Patria, charitatem eius non mutauit sed augmentauit. Imo potius mouit sibi viscera misericordiæ, quum ante fontem misericordiæ adstitit. Non quia ita Deificata, (addit Damianus) ideo nostræ humanitatis obliuiscit: scit in quo discrimine nos reliquit, ubi iaceant, ubi & quantum delinquant serui sui. Non conuenit tantæ misericordiæ, tantam miseriam obliuisci, quia etsi subtrahit gloria, renocat natura. Non ita memoratur iustitiæ Dei solius, ut misericordiam non habeat, neque ita est impassibilis, ut sit impassibilis. Naturam nostram habet non aliam; & iustum est ut de rore tantæ pietatis diffusus infundamur. De potestate, in sequenti erit sermo. Cum igitur & sciat quid nobis scum agatur, & uelit nos adiuuare. quin sicut Mater distenta lacte habens uerbera, quærit ipsa filium

serm. 7.
de Nat.

filium ut illam tanto bono exoneret. Adhuc audebitis in simulare Beatam Virginem scriptitantem. Istorum improbis (ut uos pias & Sanctas orationes dicitis) tantum non enecabar præcibus. Adhuc superstitionis nos accusabitis, quod scientem & uolentem imploramus? Quod per hoc altare depræcamur? Superstitiosus igitur fuit Iacobus in sua Lyurgia dicens, *ut præcibus eius & intercessionibus misericordiam consequamur.* Superstitiosa Ecclesia Aethiopica, Ecclesia Orientalis Græca, Ecclesia Hierosolymitana, & Ecclesia Ambrosiana. Superstitiosus a Nazi anenus. Deipara supplicans *Maria sis mihi propria.* Superstitiosus Ephrem b Mariam alloquens. Esto, inquit, nostra conciliatrix & aduocata in hora iudicij, libera nos a futuro igne & tenebris. Tu namque es spes apud Deum Christianorum. Date igitur legem Gregorio Magno; ne Mariam Christianorum propugnatricem & Dominam appellet. Suggilate Gregorium Turonensem. d qui Mariam sine labore suis proferre auxilium docet. Flagellate Germanum Patriarcham e ita Virginem affantem. Potens est ad salutem auxilium tuum. Is qui affligitur ad confugit; qui iniuria afficitur ad te accurrit; qui est rebus asperis & aduersis implicatus, tuum inuocat auxilium. Damate Gregorium Nicomediensem Archiepiscopum, Maria ista dicentem. Te Christianorum multitudo murum habet firmissimum, te fideles Reges qui arma tenent valida, per te consequuntur trophæa uictoriæ; præbe manum laborantibus, opem fer eis qui agitantur tempestatibus, seda bellorum fluctus. Verberate Bernardum fillius eximium cultorem, hanc misericordiæ matrem extollentem, & de ea loquentem. Ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa Duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis. Explodite Cyprianum Virginem supplicantem, & Ambrosium ita suas præces concludentem. Ut mea sit efficax oratio, Beatæ Mariæ suffragia imploro. Reijcite Fulbertum Carnothensem & Augustinum Hypponensem, ita ad hoc Altare orantes. Sancta Maria Ad mitte pijsima nostras præces, intra Sacrarium exauditionis, & reporta nobis antidotum reconciliationis. Sit per te excusabile, quod per te ingerimus, sit impertabile quod fideliter poscimus; Accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excusa

Sancti inuocarunt Mariam.

a in Chro
patiente.
b in ser.
de laud.
Mariæ.
c in epist.
inserta Sy
nod. Nic.
2. act. 4.
d in li. de
gloria
marit. r.
e in orat.
de zona
Deip.

f hon. 2.
super mi
sus.

in orat.
ante fa
crum.

ser. de An
nunciat.

excusa quod timemus. Fingite vniuersas Ecclesias tam diu in tenebris iacuisse, & superstitionis seu idololatriæ sordibus immerfas fuisse somniate, quam diu has voces repetierunt. Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostræ Amen. Vniuersam scripturam sanctorum inuocationem vt piam & salutorem iuuentem, conspuit: Deum ipsum idololatram & superstitionum, qui sanctos implorare iubet, constituit. Quod si eodumque audacia vextra procedet; vos Glauco Plutones atque dæmonibus peiores monstrabit; Non ad quos Maria scribere atque ab errorum magistris edoceri dignabitur: sed quibus tantorum scelerum pœnas si non respueritis; si illud quod sancta Mater docet & obseruat Ecclesia, non audieritis, impetrabit.

Melius erat ò Luthere illam amplecti doctrinam quam etiam, si non simulator calidus eras pronunciaſti scripto quodam. *De intercessione*, aiebas, *Diuorum, cum tota Christianorum Ecclesia sentio & iudico, pios sanctos a nobis esse honorandos & inuocandos. Quis enim potest contradicere his, quæ adhuc hodierna die mirabiliter & visibiliter apud Diuorum corpora, & sepulchra operatur Deus? Hoc tamen fateor me dixisse; non esse Christiani hominis, Diuorum suffragia, magis pro temporalibus, quam spiritualibus rebus & commodis inuocare. Et Proinde sic Sancti inuocandi sunt, vt Deus per illos inuocetur, sicut in Psalmo legimus. memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Sic sanctus Moyses in precatationibus suis, adfert Deo, Abraham, Isaac, Iacob; quemadmodum & Ecclesia, hæc omnia suo exemplo pulchre docet. Et alibi. Ad hoc. inquit, Sanctis vteris, ad quod proximo tuo. Quemadmodum enim proximo dicis. Ora pro me Deum, ita de illis dicere potes. Diue Petre, ora pro me. Non peccas, si eis vt pro te orēt inſtes. Satius erat Erasme vt quod Lauretana Virgini quondam, & voce prompseras, & calamo scripseras; vnicum illam appellans, *Cæli decus, certissimum terre præsidium, præpotentem nostram Dominam, Augustam Cæli terrarumque Reginam, huius nostri pelagi stellam, terre nostræ Lunam, imo spem vnicam nostrarum calamitatum; quæ quidem inter Cælites vna tantum, vel meritis, vel gratia, vel auctoritate polleat; vt solam iudicis iram possit restinguere.* Satius inquam erat*

Verſipellis hæretici circa inuocandos sanctos.

Erasmi ad Virginiem oratio. & de Maria sã tentia.

a Luthero in purgatione quorundam articulo- rum.

in pos. cir- ca Euan. de Ioan. Bapt.

in Litu- gia virgi- nis Lau- retanae. & in Pe- ãne Virg. Mariæ cen- dendo.

erat vt ista tua olim scripta agnoscens, non verſipellis esses. Satius erat illam vt ante salutate, dum illam compella- bas, Salue inclyta Regum progenies, sacerdotum de- us, Patriarchatum gloria, Cælitum triumphus, inferorum formido, Christianorum & spes & solatium. **DIVINI- TATI PROXIMA ES.** ne illic nobis deesses *Ad- uocata; plurimum apud eum uales, vt esse s cuius precibus & auctoritati, in nos iram suam posset domare.* Certa es fiducia mea; en ego tuus pronus aduoluo pedibus, illis quibus etiam Cælites ipsi sese subſternunt; presentes tuo nomini sup- plices tendo manus; succurre quæſo mea seruatrice, mea salus, meum vnicum certissimumque perſugium, Maria; præ- fulge itella salutaris caliganti, dirige errantem, aspira labo- ranti, confirma vacillantem, fulei nutantem; ad sis periculi- tanti; serua meam dulce decus animulam, hanc quæ sese tibi quanta est nuncupat. Per oium qui in te spes fixere suas vota; obsecro obſtorq; Virgo intemerata, peccatoris huius patrocini- ni apud filiũ, suscipe, eius irã quã mei flagitij excitauit depræ- care. Has voces sæpe sæpius a te scriptas te repetere cõguebas.

Quod si eorum aliquando panitisti; odio excitatus vt tu- ais Romanæ Ecclesiæ; sit tibi eius Matris displicuit sententia; tuorum Glauco plutorum, tuæ farinæ hominum vel decre- tum nõ abijcere, teque in Cultu Beatæ Virginiis olim deuoto retinere sufficiebat. Legisti quid Lutherus tuus seductor scri- pserit, a Georgio Spalatino. Non fuit mens mea vnquam, ve- nerationem Sanctorum esse superstitionem, neque inuocatio- nes vitiosas pro causis vel corpora- lissimis. Hoc. n. sapiunt hære- tici nostri Pichardi & Bohemi. Vos aut ceteri, quos ante nu- meravi, legistis. Bucerum sequacem Lutheri, qui de sanctis Pa- tribus inuocantibus Sanctos, hæc protulit. Intellexerunt sancti Patres et Diuos qui iam apud Christũ viuunt, pro nobis inter- cedere, & hoc pacto intercessionem meritaque eorum respiciã Deo orauerunt. Legistis & Camerarium decernente. Pium af- fectum erga sanctos & vota communium præcũ, nõ posse, ait, vt opinor damnari; *quum neque aduersetur doctrine veritatis Cõ- leſtis, & exempla vetustatis extant.* Legistis & Oecolampa- dium qui reliquit; quod sancti in Cælis sua charitate flagran- tes, non desinunt pro nobis intercedere. Nihil ergo mali si hoc petamus

Hæretic- asstruunt inuoca- tionem Sanctorũ

a in epist. An. 1578 dat. & in responso- ne ad cõ- dēnatio- nem Lo- niensũ. in cap. 8. epist. ad Roman. in lib. de pijs Ecclē- się præci- bus. in 6. to- mum ope- rũ Chryſ.

peramus fieri, quod credimus Deum velle etiam si nihil tale præcepit. Nihil mali si & concedamus: Patrocina sanctorum si modo id circumscripte, opportune & modice fiat, pro auditorum qualitate. Id quod agit Chrysost. & Nazianzenus, quoque in laudibus Cypriani, & *obseruant hoc ferme omnes Ecclesie tam Orientis quam Occidentis*. Ecce igitur (vestram doctrinam, vobis in mentem reuocans vos compello) Beatissima Deipara est sancta sanctorum omnium, *circumscripte & opportune, & modice inuocatur*, quia per eam non ab ea petimus; *Ad memorias eius*, vt vos ipsi non negatis, siue negare non potestis, *adhuc hodierna die, mirabilia visibiliter operatur Deus; Ad hoc ipsa vt mur ad quod proximis nostris*, vt Lutherus voluit de alijs sanctis; Dicimus enim. *Sancta Maria, ora pro nobis*; Nos non sumus Pichardi & Bohemi, imo illos detestamur: *Ecclesiarum omnium, & Sanctorum Patrum vsus*, Scripturarum doctrina, instructi sequimur: *extant vetustatis exempla*; vt quid nos idololatricæ & superstitionis eousq. accusatis? Vt quid honoré filij in Matris inuocatione traslatum esse comminiscitis? Redite preuaricatores ad cor. Doctrinam illam quæ scripturis nõ repugnat, imo congruit de inuocatione Mariæ amplectimini. Maria est Altare deauratum, dicam aureum Thymiamatis; super eo deprecari potest vnusquisq.; sed in sanguine eius, qui est oblatus pro peccato; & placabit Deum in generationibus suis. Exaudiet matrem filius. Ad cuius pedes nos prouoluti cū Athanasio vobis eleuatis dicamus. *Ad te clamamus, recordare nostri sanctissima virgo, quæ et a partu Virgo permāisti; & retribue nobis pro exiguis istis eloquijs, magna dona ex diuitijs tuarum gratiarū tu quæ gratia plena es. Intercede hera, & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis, quoniam ex nobis tu oriunda es, & is qui editus est ex te carnigerus Deus noster est; quem decet gloria, & magnificentia, omnisq. honor & adoratio, & gratiarum actio, cum Patre inij experte, & cum sancto bono, viuifico spiritu, & nunc & semper, & in secula seculorum Amen.*

in Euāg.
de .f. Dei
para .

AD

AD TE CLAMAMVS

Medicina omnium in festinatione nebulae
Ecclesiast. 43. cap.

CONCIO VIGESIMA.

In qua B. Virginem posse multa ad salutem nostram necessaria operari, refutando relicta Hæreticorum dicta in præmissa Concione, ostenditur.

OMNIPOTENS virtus Diuina, & si in omnibus ipsius effectis maximè elucescat, in eo tamen non minus, quod creaturas atque multo magis rationales, & eo amplius, Amicos suos mirandorum operatores efficit. Commune placitum Philosophorum est. Vnumquodque agens tunc temporis censendum esse perfectum, dum simile sibi, non modo in esse, sed & in virtute effectice producit. Multa sunt a Deo effecta, quæ aliorum sunt causa, quibus tamen non communicarunt tantum posse, vt alia procreare valeant. Sol enim generat aurum & argentum, in abstrusis terræ visceribus: aurum tamen illud & argentum, aliud siue aurum siue quippiam in rerum natura generare nequeunt. Artifex fabricat domum, domus tamen illa aliud edificiū fabricare non potest; Deus Opifex omnium, tum maxime omnipotentiam suam demonstrauit, dum plasma solum in tam præaltum gradum eleuauit, vt aliorum principium, non modo iuxta ordinem a se rebus præfixum, sed etiam secundum extraordinarium, qui captum & facultatem multorum excedit, esse possit. Quocirca licet magnum sit, vt ille virtute sua omnia producat, producta conferuet, conser-

Omnipo-
tenta Di-
uina in
quo elu-
ceat.

Y uata

uera ad se reducat; reducta in eorum defectibus perficiat, perfecta pro suo velle in alia commutat, commutata vero in sublimiori statu collocat: maius tamen potentiae illius argumentum est, ut illa quae sunt creata, (quales sunt substantiae intellectuales, Caelestes Orbes, & alia viuentia) alia operentur. Maius est ut myrrha & balsamum a corruptione conseruet; ut magnes ad se ferrum graue, atque Sol omnes vapores trahat; ut medicinales herbae, omnibus defectibus corporum succutiant; ut fontes quidam ligna in lapides duros conuertant: ut Aquilo aque in crystallum commutat, nobiliusque ei esse tribuat: Licet magnum sit indicium Dei omnipotentiae, ut ipse montes transferat, futura praecognoscendo praedicat, peccatorum labe pollutus emundet, mundum suo iugo subiciat, animas a tyrannide Sathanae eripiat, Daemonibus imperet, petram in stagna aquarum conuertat, quadrigarum Solis cursum prohibeat, hostes terribilissimos posternas atque trucidet: Licet magnum sit, ut ille mutis loquelam, surdis auditum, leprosis munditiam, contractis solutionem, caecis visum, claudis gressum; febre, paralyti, disenteria, hydropysi, atque alijs morbis detentis, sanitatem, vitam denique mortuis restituar. Maius tamen est, quod amicis suis eam facultatem concessit, ut Moyses virgam in serpentem, manum leprosam in candidam, aquam in sanguinem permutet; ut idem Dux inclytus populum sicco vestigio per horrendam abyssum maris traduceret; aquas e duco silice excuteret; lymphas amaras dulces efficeret, Amalechitas manuum sola protensione vinceret. Maius est quod Iosue, Soli imperaret, Elias fertilitatem conferret, & mortuum ad vitam reuocaret; quod Eliseus leprosos lauaret, ferrum de profundo fluuiorum vortice enatare faceret. Maius est quod Angelus tres infantes a flammis intactos protegerit; quod Pauli vestes mortuos suderunt; quod Petri umbram mortem fugarunt; quod Sanctorum martyrum cineres, improbos Demones expulerunt. Quod Apostoli totum mundum ex illis Cymerijs tenebris, ad veram lucem Euangelij perduxerunt; quod ex omni nequitia repletis, Sanctos effecerunt; atque paradisi ianuam illis patefecerunt, & de vitiorum barathro, de faucibus sathanae reductos atque ereptos, in Caelorum sedibus collocarunt.

Chrysofomus explanans illa verba Saluatoris nostri. Amen dico

Sancti
possunt
miracula
facere.

Hom. 73
sup Ioan.
c. 14.

dico vobis qui credit in me, opera quae ipse facio & ipse faciet, & maiora horum faciet; dicebat, Christum non ea tantum posse quae faciebat ipse miracula: propter quae dixerat mihi credite, sed & longe maiora per excessum ostendit. Non enim maiora his posse se, sed quod mirabilius est, se alijs dare posse maiorum potestatem profiteretur. Mirabile est, quod ipse mirabilia verbo suo omnia perficiat: Mirabilius est, quod credenti omnia sunt, ut ipse testabatur, possibilia. Mirabilius est quod creaturae, quae est ut nebula ante oculos eius, tantam virtutem conferat, ut sit medicina omnium in festinatione ipsius. Medicina omnium in festinatione nebulae. Sed quid dicit Diuine Sacerdos, nostro solatio reliquisti? *Medicina omnium est in festinatione nebulae?* Quenam est haec medicina, in festinatione nebulae? Si nebulam accepisti, illam quae in superiori parte aeris, ex aquae & pulueris concretionem generatur; quomodo medicina omnium est ex festinatione illius? Si ex aqua ab illa defluente? Quenam infirmitate laborantem, aqua pluuia sanauit? Cuius lepra mundauit? cuius febricitatis ardorem refrigerauit? cuius vlceris cicatrice obduxit? Si ex puluere? puluis & cinis oculis iniecti, accacant non illuminant; puluere mortuus aspersus, corrumpitur non viuificatur: puluerem terrae, quisnam medicus in sua pharmaca admiscuit? Quomodo ergo medicina omnium in festinatione nebulae? Si diem obscurum & atrum, ex nebularum multitudine intellexisti? Sententia omnium medicorum est, diem illum esse infaustum egrotis, esse ineptum medicaminibus recipiendis. Quod si medicinam omnium inuoluiti secreto, in festinatione nebulae illius, quam in spiritu videat Helias, ascendere ex gurgite maris operientis faciem vniuersae terrae, in qua posuerat Altissimus, (ut Iob cum Platte propherarum,) latibulum suum. Si Diuino afflatus spiramine, nubem illam non obscuram, sed lucidam lumine fidei & gratiae, ignitam charitate, praecuntem populum Israel, & vniuersa creata dignitate & sublimitate; subsecutam ab Angelo illo magno, qui virtute Diuina in haec nubem obumbrante, descendit atque ex nube, nubem carnis se circumtegens: ad nos exiit. Si virginem Sanctissimam Mariam intelligis, vti in festinatione illius, siue olim ex vtero materno ad mundum; siue modo de excelsa Caelorum domo, ad suos fideles seruos, curatos, prege

Nebulae festinatio est medicina omnium

Iob. 22.
& Ps. 17.

Allusio ad columnam nubis quae praecedit Israel etc.

Maria mater

do, liberando, & seruando, sit medicina omnium: Ecce Copronymus contradicit, Maria inquit est vt crumena quæ postquæ aurum, sæculorum pretium Christum profudit, nihil valet, nihil potest; Medicina omnium nulla est in festinatione illius; Ecce Lutherus calumniatur, nos ei omnipotentiam vt Deo cuidam in Cælo & in terra attribuere: Ecce Marbachius ait Mariam in nullo vnquam fuisse ministram Ecclesiæ. Quare neque scriptura meminit, alicuius miraculi ab illa facti atque perpetrati. Quomodo igitur (dicit ille) vel ipsa per se, vel Christus per ipsam miracula edere potest? Quomodo medicina est omnium in festinatione nebula? Si vero miracula post mortem patris illam contendis. Caluinus, hæc miracula, confirmationem, superstitionis affirmat, Beza, Sathanæ hanc operam ministeriumque iniquitatis appellat, Illiricus impudens, ea signa fraude nostra conficta, ad stultam superstitionem omnium refert: Herbrandus, hæc miracula non ad Virginem sed ad Deum huius sæculi refert: eo quod, inquit, a Deo vero ad idola quæ fabricantur. Papistæ, & figmenta cordis humani, imo ad Diabolum ipsam adducunt; eo quod, inquit, Evangelium evertunt; eo quod solus Deus, inquit, mirabilia facit, vt Dauid decantauit. Quomodo ergo asseris; medicinam esse omnium, in festinatione nebula Virginis Mariæ? Respondere potest Ecclesiasticus, verissimum esse illud quod protulerat; Nubem hanc, Beatam Virginem, posse non quidem vt Deus virtute propria, sed oratione, (vt statim in limine Lutherum conficiamus) mederi in sua festinatione, omnibus qui morbo aliquo affecti sunt. Mederi autem non Sathanæ opera; non vt a Deo vero ad Diabolum, imo vt a Diabolo ad Deum, virtute Diuina adducat. Mederi non vt ista sint figmenta, fraude hominum conficta, sed vt potentia sibi a Filio participata, verè non chymericè, vt totus mundus, excepto angulo Hereticorum agnouit; vt illi qui experientia sua in se didicerunt plenis buccis falsi sunt.

Tria dista Hereticorum de de miraculis B. Virg.

Punctum quod non potest, refertur.

Et vt certus limes sit nostræ huius contentionis: Tria vt video asserta habent Heretici, de miraculis B. Virginis, quæ suo ordine a nobis refellenda sunt. Ac primum quidem est Marbachij & Copronymi, dicentium, Mariam esse sicut crumenam vacuum, post partum filij, quæ nihilo valet ultra, tum deinde, quia Mariæ non est collata potestas faciendi miracula,

a in li. de miraculis cont. Eusegrieni.

b in harmon. Euang. 6. lib. institut. Christiana ca. 4. sect. 16. d in Car. 1. mendaciorum Papisticorum e in The sibus hyperaspist.

cula, vt pote illi quæ nunquam fuit ministra Ecclesiæ; Quare inquit neque scriptura meminit alicuius miraculi ab illa perpetrati. O peracutos atque sublimes Theologos. studiosos illius indagatores. Dicit mihi (te in primis Copronyme appello) sit ne talis necessitas, vt ille qui miracula patrare debet, semper in ventre suo habeat Deum conceptum, nec ne? Si asseris, ita connexa esse inuicem hæc duo, miraculorum. factio cum Verbo Diuino gestando in vtero; vt qui miracula agit, necessum sit, vt sit Mater vel Pater Dei secundum carnem: Moyses quomodo virgam in serpentem, & serpentem in virgam conuertit? Quomodo manui candidæ sola impositione illius insinum, lepram induxit? Quomodo Apostoli demones eieciabant, linguis loquebantur nouis; serpentes in manibus portabant; mortiferum bibebant & nihil eis nocebat? semicincti infirmitates sanabant? umbra sua mirabilia operabantur? cum neque Moyses nec Apostolorum aliquis, pater vel Mater Christi erat; cum nullus eorum carnem, vt Maria Christo, dederit? Cur ergo illis saluator noster, potestatem tantam elargitus est? Euntes inquit, prædicare, infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, demones eiecite, gratiam gratis accepistis, gratis date. Maria igitur tantum valet, Idem gestabat Christum in vtero, quantum & modo cum illum enixa est. Maria non est vt crumena vacuata auro. Aurum fulgoris sui nunquam reliquit in crumena; aurum postquam effusum est ex crumena, crumenæ nihil conferens, illa nihilo constante reddit; tamen aurum illud ignitum Christus, vbi illabitur, animam deaurans fulgidam reddit, animæ confert donorum largitatem. Deaurauit & Mariam; visa est etenim a Dauide, Regina hæc præclara, in vestitu deaurato circumdata varietate gratiarum. Contulit illi fidei maiorem, quam alicui credentium assensionem: Fidei autem attribuitur a Salvatore nostro operatio miraculorum; eo quia ordinata est ad fidei confirmationem; vel quia procedit ex Dei omnipotentia, cui fides ianitur. Amen dico vobis, aiebat Christus ad discipulos. Si habueritis fidem sicut granum sinapis; dicetis monti huic, transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Propter fidem Cæmionis, pater illius paralyticus, sanus effectus est. Propter fidem, Emoroissa quæ sty-

Math. 10.

Math. 18.

Miraculorum opus non est necesse vt Deum gestentia vetre.

Maria non est crumena vacua.

Miraculorum opus attribuitur fidei.

xum sanguinis patiebat duodecim annis salua facta est. cōfide inquit filia, fides te saluam fecit. Propter fidem Marthæ, Lazarum resuscitat Christus. Propter fidem sororis eius Magdalenæ, eidem peccatrici dimittit peccata: vt vidit fidem quorundam baiulantium vnum paraliticum; dixit ad illum Remittuntur tibi peccata tua; surge & ambula. Propter incredulitatem Apostolorum, non potuit eijci Sathanas a quodam filio lunatico, qui sæpe cadebat in ignem & crebro in aquam. Dum enim accesserant discipuli ad Iesum secreto, & interrogauerant. Quare nos non potuimus eijcere illum? Dixit illis Iesus. Propter incredulitatem vestram. Maria autem fide excessit omnes credentes, Maria igitur excessit omnes miraculorum effectores potentia miraculorum. Quamobrem non immerito ab Andrea Cretensi, miraculorum effectrix potentissima, nuncupata est. Quid contra ista opponis scelestissime Imperator? Adhuc a reliquis mulieribus Mariam nihil distare, effutire perges? Adhuc Maria tibi nihil poterit, quæ fide fideles omnes vicit? Adhuc crumena vacuæ instar erit tibi Maria? Crumena instar, (pergit blasphemus Copronymus) vacuæ reposito adhuc Mariam. Fidem; maximam opem conferre ad miracula perpetranda ex tuo ore didici. Maria fidem modo non habet: Fidem enim mortales, immortales vero qui non in ænigmate, sed facie ad faciem contemplantur Dei essentiam, qualis etiam est Maria, visionem claram non obumbratam fidei possident. Maria igitur est vt crumena vacua fide; non est medicina omnium in festinatione huius nebulæ; nihil perficere potest miraculorum. Subtilem oppositionem, fortissimum argumentum; sed quod vel vno flatu Spiritus sancti auctoris sacrarum literarum exsuffari potest. Velim a te edoceri Copronymus. Adhibes aliquam fidem scripturis an non? Vt video; magnam authoritatem apud te obtinent. Scripturarum autem sacrarum hystoria, an non recenset mortuos fide vacuos, miracula egisse? Videamus libros Regum, vbi narrant mortem Helisæi propheta. Mortuus cui mira est, ait Helisæus, & sepelierunt eum. Larrunculi autem de Mōculi patra ab venerunt in terram in ipso anno. Quidam autem sepelientes hominem viderunt larrunculos, & proiecerunt eaduer

4. Reg. 13.

dauer in sepulchro Elisæi. Quod cum tetigisset ossa Elisæi, reuixit homo, & stetit super pedes suos. Volens hic prætereo quæ ab Ecclesiasticæ hystoriæ scriptore Nycephoro, a Iosepho in Antiquitatibus Iudæorum, ab Egesypo & Epiphano, alijsque multis probatissimis viris, de ossibus Hieremiæ, & Isaie, & Ezechielis Prophetarum scripta sunt; q̄ miracula illa stria multo tempore facerent. Heliseum tantum adduxi, ne inficiandi relinquatur locus. Heliseus erat mortuus; vt tu dicis Copronymus, (quod neque nos pernegamus) mortui non habent fidem, multo magis neque ossa mortua sunt inter credentium numerum adscribenda. Heliseus fuit vt crumena vacua fide; miraculum tamen, & maximum operatus est. Sic & Maria licet iam supra fidelium credentium cetum exaltata sit, non tamen est crumena vacua gratia miraculorum; multo plura quam putrida ossa propheta in terris relicta, illa a dextris Dei assidens patrare valet. Si & enim tantæ virtutis fuit cadaver, in quo olim vt in proprio domicilio duplex spiritus Eliæ, duplicatus in Helisæo requieuit: quantæ efficacis putandum est remansisse Mariam, in qua non creatura sed Creator omnium Deus, in qua non spiritus aliquis gratiæ creatæ munere ornatus, sed Spiritus Sanctus distributor gratiarum, corporaliter operatus est; sed Deus ipse in persona propria mansit; sed verbū Dei filius, collator potestatis miraculorum, ex ea & in ea carnem assumpsit? An non maiora dona, ampliolem sanctitatē, maximam gratiam ad ea, & alia multo plura operanda Mariæ contulit? Si Angelorum choros (vt Ecclesiæ, & Patrum fides docet) & meritis & sanctitate & beatitudine trancessit; virtutes autem Cœlestes miraculorum effectrices, a Dionisio Magno atque Gregorio appellatae sunt. Cur non & illa miraculorum effectrix potentissima vocari & esse debet? Quandoquidem illa creata, quæ magis perfruuntur beata visione; atque in sublimiorem thronum conscenderunt, possident inro perfectius, ea omnia quæ inferiorum gradum sortita sunt? Fides, inquit, est operatrix miraculorum. Si addidisses; sed non tantum; optime dixisses. Non tantum enim fides, sed & oratio perficit miracula. Hoc, inquit Iesus, genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiunio. Sulcit aturus ipsemet Christus fatidum Lazarum,

Mortui
miracula
operant.in 2. en.
com. de
dormit
Deipi

Oratio miraculo rup. eff. strix.
 licet videret fidem Marthæ, orationem tamen præmisit: & eleuatis sursum oculis dixit. Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me; ego autem sciebam, quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat dixi; vt credat quia tu misisti. Oratione præmissa Petrus, claudum erigit in pedes. Ponens genua sua in oratione, orauit, & conuersus deinde ad corpus Dorcæ dixit. Tabitha surge. Beata autem Virgo et si non habeat fidem in Cælorum Patria, ex charitate tamen feruente, magis quam aliquis sanctorum Hieremias vel Onias orat pro nobis. Nullus post eius filium, (dicebat Germanus Patriarcha,) ita generis humani curam gerit, sicut Maria. Nullus ita nos defendit in nostris afflictionibus, sicut Maria. Nullus tam cito præueniens nos ab irruentibus liberat temptationibus, vt Maria. Nullus adeo pugnat in supplicationibus pro peccatoribus, sicut Maria. Qui affligitur ad illam confugit, qui iniuria afficitur ad illam accurrit; qui est rebus asperis & aduersis implicatus, Mariæ inuocat auxilium. Magis igitur quam aliquis alius sanctorum supplicando, maiora miracula quam aliquis alius operatur. Lubet hic abscribere auream doctrinam Angelici Doctoris, de modo quo Sancti miracula patrare consueuerunt. Impossibile est, ait, quod principium operandi miracula, sit aliqua qualitas habitualiter manens in anima. Sed sicut mens prophetæ mouetur ex inspiratione Diuina, ad aliquid supernaturaliter cognoscendum; ita mens miracula facientis, mouetur ad faciendum aliquid, ad quod sequitur effectus miraculi; quod Deus sua virtute facit. Quod quandoque fit præcedente oratione, sicut cum Petrus Tabitham mortuam suscitauit. Quandoque etiam non præcedente manifesta oratione, sed Deo ad nutum hominis operante, sicut Petrus Ananiã & Saphyrã mentientes, morti increpando tradidit; Vnde Greg. dicit in secundo Dialogorũ, quod Sancti aliquando ex potestate miracula exhibent; aliquando ex postulatione. Nunc ad Mariam redeunt. Si peccatorum orationibus tribuit Deus, vt per inuocationem nominis eius, ad testificandam veritatem fidei, vel Ecclesiæ, vel sanctitatis Diuinæ, Dæmones eijciant, & virtutes multas efficiant, sicut ipse Christus testatur est, de quibusdam recensens; Quod multi in die iudicij dicent mihi, Domine, Domine, non ne in nomine tuo propheta-

Maria curat res mortaliũ

miracula quõ, sancti operatur.

in ho. de zona & fasciis Deip.

2. 2. qu. 178. art. 1.

phetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Orationes Mariæ quæ est & fuit pulchra sine macula peccati, quæ extra statum peccatorum segregata viuít; quæ nihil nisi conforme Diuinæ voluntati præcatur, erunt impotentiores? non dæmonia ab obsessis expellent? non virtutes magnas & multas exhibebunt? non medebunt orationi infirmitatem patienti? Medicina omnium infestatione nebula. Sed dicit Marbachius. Maria non erat ministra Ecclesiæ; & ideo neque scriptura meminit, alieuius miraculi ab ea facti. Verum est quidem, quod non fuit ministra Ecclesiæ; verum est quod nullibi Gentium, verbum Dei prædicauit; non enim habuit vsum sapientiæ, vt docet D. Thomas, quantum ad docendum. Quia hoc non conueniebat sexui muliebri, secundum illud Pauli. Docere mulieri non permitto. Verum est quod miraculorum vsus, sibi non competebat dum viueret; quia tunc temporis confirmata erat doctrina Christi miraculis; & ideo soli Christo & eius discipulis, qui erant baiuli doctrinæ Christi, conueniebat facere miracula. Propter quod etiam de Ioanne Baptista dicitur, quod signum fecit nullum, vt scilicet Christo omnes intenderent. Verum est quod nullum miraculum in vita sua fecit, ad confirmationem fidei quam non annunciabat. Verum est, quod scriptura sacra nullius miraculi ab ea facti meminit. Sed quod miraculorum gratiam, quæ gratiæ plenitudinem accepit, & quæ fuit propinquissima Christo secundum humanitatem, non habuerit; id tu Marbachi, neque probasti, neque probare vales. Quod scriptura sanctorum Patrum, miraculorum ab ea post mortem factorum, non meminerint, si id ipsum etiam affirmare audeas; cæcum & ignarum lectionis historicorum, te esse plusquam manifesto demonstras. Potest igitur Maria miracula facere; potest necessitate cõstrictis subuenire; nõ virtute propria sed orationis subsidio. Nihil eius resistit potentia, (dicebat Gregorius Nicomediensis.) nihil repugnat eius viribus, omnia cedunt inferiora eius iussui, omnia eius obediunt imperio, omnia eius potestati seruiunt. Omnia enim possibilia sunt credenti. Quicquid orantes petieritis, promissit Saluator, fiet vobis, Medicina igitur est omnium infestatione Mariæ. Alterum assertum hæreticorum, de miraculis gloriosissimæ

Maria opifex miraculorũ.

marianum luminis uita fecit miraculum.

3. p. q. 27 ar. 5.

Ioan. 20.

orat. de exitu B. Virg. quoniam in templum fuit oblata.

mæ Virginis est, Illa non esse vera miracula, sed operam ministeriumque Sathanæ & iniquitatis, non Mariæ sed Dei istius sæculi, Eo quia suat aiebant, confirmationes superstitionis; quia a Deo ad Diabolum abducunt: quia Euangelium euertunt. Non noua hæc est calumnia Bezae, Caluini, & Heerbrandi; sed vetustissima Iudeorum & deinde Vigilantij & Eunomianorum. Plusquam norum est Iudeos Christo insultare, quasi in Beelzebub principe dæmoniorum eijceret Dæmonia. Vigilantius vero cum Eunomio & suis sequacibus, miracula Ecclesiæ nostræ signa & portenta esse dicebant. Quare non noua, sed antiqua doctrina refutanda & reijcienda sunt. At quidem de expulsiōe Dæmonum, ad præces Mariæ porrectas, clarum est, quod hoc non sit a Deo huius sæculi, neque opera Sathanæ, quasi ministerium iniquitatis effectum. Quæro .n. a vobis, illud quod Christus ab æmulis suis interrogabat. Quomodo potest Sathanas, Sathanam eijcere? Et si Regnum in se diuidatur, non potest regnum stare. Et si domus super seipsam dispertiat, non potest domus illa stare. Et si Sathanas confurrexit in semetipsum, dispertitus est, & non poterit stare sed finem habere. Omne enim regnum in se diuisum, desolabitur. Quomodo potest Sathanas sathanam eijcere, cum Sathanas nihil aliud quærit, nisi perditionem corporis & animæ humanæ? Quomodo ille eiectus de homine, ambulet vt leo rugiens, per loca inaquosa quærens requiem, & non inueniens, reuertitur ad corpus vnde exierat? Nec solus tantum sed assuauit vt fortius aggrediatur, & citius diripiat, septem alio spiritus nequiores se; qui habitant ibi, & efficiunt nouissima, hominis illius peiora prioribus ingressi? Quomodo Sathanas sathanam eijcit? quomodo compertum est, in expulsiōe illorum ab obsessis, quantis clamoribus, constrikti verborum Diuinorum nec non præcum efficacia, fateantur publice. Quid tibi & nobis Mariæ? Quid venisti ante tempus torquere nos? Permite, permittite, vt vindicemus nos in hoc corpore peccatis subiecto. De alijs vero, quales sunt mortuorum suscitationes, claudorum erectio, cæcorum subitanea illuminatio, & alia innumera; non difficile est videre & sententiam proferre quod non sint opera Sathanæ, Sathanas nihil aliud potest operari, nisi quod vires nature

Miracula
Mariæ non
sunt cōfir-
mata.

Sathanas
non eijcit
Sathanā.

Dæmo-
nes non
possunt
operari
miracula.

Marc. 3.

non

non excedit. Vires autem nature excedit, quod mare diuisum transeuntibus inter præbeat; quod homo post mortem viuat; quod post cæcitatem videat, supra naturam est vt post abscissum pedem claudus ambulet; post febrem incurabilem, absque natura principijs cooperantibus conualescat infirmus; quod sanitate absque medicina ægrotus recipiat; Talia facta esse legimus a virgine potentissima. Non possunt igitur esse, a Deo huius sæculi, neque a Satana.

Euangelium inquit euertunt. Si Bezae, si Caluini, si Herbrandi, si denique omnium hæreticorum Cæcangelia; non diffitemur, Verissimum enim est, Mariam cunctas hæreses virtute miraculorum, intermisit in vniuerso mundo. Maria hæresim Nestorij, miraculo ostenso in illius Corpore a vermibus viuo corrosio, interemit; Maria Copronymum blasphemum, eodem mortis genere extinxit, vt Ecclesiastica refert hystoria: Maria Iulianum scelestum miraculo confodit; Maria Lutherum suum hostem, miraculo in illius corpore demonstrato vindicauit. Dum enim mortuus ad sepulturam deferretur, corpus eius ita suaue olere dicuntur quadriduanus Lazarus fatere in medio hyemis, ubi maxima erant frigora, etiam in capsula ferrea, cepit; vt in medio itinere relictum sit a delatoribus.

Confirmationes sunt aiunt superstitionis, & a Deo ad Diabolum abducunt. O Deus omnipotens & iustissime; Cur non Mariæ, sed tuam iniuriam non vlcisceris? Cur eousque pateris vt isti impij mendaces, mendaciorum testem te esse aut ament? Miracula enim testimonia sunt, vel fidei, vel sanctitatis alicuius. Tu miracula ad orationes, & vota Mariæ oblata operaris; cur superstitionum confirmationem (cū non superstitio sit fides Ecclesiæ; non superstitio plenitudo gratiarum Mariæ; non superstitio sanctitas & inuocatio Dei paræ) appellari miracula a te facta permittis? Non a te ad Diabolum imò a Diabolo ad te Deum verum abducunt eripiunt. Quis enim a Diabolo olim vexatum, & postea liberatum, liberando illum, illum Dæmoni tradidit? Quis a peccatorum uinculis aliquem soluentem, a Deo ad Diabolum abducentem, asseuerabit? Quod si miraculorum gratia, est superstitionum confirmatio, & ad Diabolum abductio; cur tu Caluine, tu Luthere, vestra denique turba ministrorum, Sathanæ miracula efficere aliquoties conati estis? Miracula Euan-
geli-

Miracula
uirginis
euertunt.
Euange-
liū quod

gelium euertunt; confirmant superstitionem; a Deo ad Diabolum abducunt: cur Euangelium vestrum euertere, vestram doctrinam superstitiosam commonstrare, a Deo ad Diabolum velle alios abducere nitebamini? Vestra miracula, vestrum Euangelium euertunt. Vestra fallacia; vestras superstitiones digito demonstrant, vestra simulationes & mendacia, a Deo ad Dæmonem abducunt. Vidit a Staphylus te Luthere de qua dam tua discipula Diabolum eijcere, ubi periculum fuit, ne tu ipse à Dæmone occisus interires. Vidit b te Luthere, Ioannes Cochleus, dum Nefenum in Albi fluuio miserè submersum, spe miraculi vanis obmurmurationibus frustra in vitam reuocare tentasti. Vidit mea infelix Patria, dum vester quidam minister in cõsinib. Hùgarię & Polonię, quẽdã Matheũ quẽ ipse p suaferat vt se mortuũ fingeret, reuera mortuũ effecit. Vidit te quoq; Caluine Hieronimus d Bolsecus, simile homicidiũ ppetrasse. Placuit referre quẽ Bolsecus de Caluino vitã eius texẽs scripsit. Præterire, inquit, non debeo vestram eius, & subtilem machinationem, qua tum vsus est, cum quendam cui Bruleo nomen, & Patria Ostunum erat, in vitam reuocare cogitaret: molireturq; vt sancti atque gloriosi Dei Prophetæ, miraculorumq; paratoris nomen sibi & famam pararet. Historia talis est. Is quem dixi Bruleus, Ostuno Geneuam demigrarat, & cum inops esset ipse & vxor eius, Caluini gratiam aucupabantur, vt ei commendati peculij pauperum fierent participes. Eis Caluinus vitæ subsidia benigne pollicetur, si ipsi contra, suam operam sibi non negarent, ad rem quandam quam per eos fieri vellent. sed opus esse fide & magna taciturnitate. Vicissim illi ad id quod iubere vellent, promptos se offerunt, & quemadmodum a Caluino instructus fuerat, miser hic Bruleus mortem simulat. Ministri pro Concione populo commendant, vt præcibus iuuarent & eleemosynis paupertati succurrerent; q̃ nõ diu post mortui personam induit, & mortuum se simulat. Hic Caluinus clam admonitus, quasi tum omnium rerum ignarus deambulatum prodit, sed comitatus magna cæterua amicorum. Postquam eò ventum esset, ubi clamorem, & eiulatus vxoris, quæ miseram & desolatam egregie exprimebant exaudiret. Quidnam hoc esset? sollicitus, domum ingreditur, ibi in genua ipse & reliqua cæterua p̃uoluitur, precibus-

Miracula
Lutheri.
& Caluini.

Miraculum
Caluini.

a Staphylus testatur qui interfuit absoluta respõsione.

b in Actis Lutheri A. 1325.

c Ninguarda i li. contra Annã Brugẽ? Alanus copus li. 6. Dialog. Lindan? in Dubitantio. Martin? Cromer? in hystoria Polonię. A. 1558. d in uita Caluini c. 13.

cibusq; alta voce profusus Deum obtestatur; potentiam suam ostendere, & mortuo huic vitam restituere gloriamq; suam sic vniuerso populo declarare vellet; simulq; manifestum facere se Caluinum, peculiarem sibiq; gratum feruum esse, & a se ad Euangelij sui ministerium, atq; Ecclesię reformationem singulariter & vere vocatum. Post quas præces ad mortuum appropinquat, & miseri hominis manu apprehensa, in Dei nomine imperat, vt se erigat; repetit iterum sæpiusque eosdem sermones, voce etiam altius eleuata. Quid sit? neque audit, neque loquitur, neq; se commouet mortuus, iusto enim Dei iudicio, qui fucos mendaciaque detestatur, is qui se mortuum simulabat, verè esse mortuus repertus est. Et vxor, quicquid eum agitare, quomodocunq; impelleret, neq; vt se commoueret efficere potuit, sed totus frigebat, rigebat totus. Quo animaduerso, plorare, vlulatus serio edere, & ex animo caput vxor; & in Caluinum inuecta, impostorem eum, siccarium, latronem qui maritum interemisset appellans, ex ordine rem quomodo erat gesta, clara altaq; voce exposuit. Hæc sunt miracula hæreticorum, ex viuus mortuos efficere, viuos propria manu iugulare; Hæc sunt à Caluine superstitionis confirmationes; hæc Euangelium euerunt tuum, hæc sunt opera Sathanæ, & ministeria iniquitatis; hæc a Deo ad Diabolum abducunt: miserum nã illum & cum corpore & cum anima in fauces Sathanæ iniecti. De miraculis Mariæ nihil tale vnquam suspicari potest. Miracula Mariæ sunt confirmationes veritatis. Si miracula Moyfi, Iosue, Eliæ, Helişai, Angelorum, Saluatoris nostri, Petri & Pauli Apostolorum fuerunt, vt fuerunt confirmationes veritatis. Eadem enim siue nonnulla maiora quam isti perfecit.

Et vt tertium assertum Illirici, & aliorum nulli præter sibi ipsis credentium eliminetur; ne dicat Illiricus impudens, miracula Beatæ Virginis signa esse, fraude nostra conficta, nec vnquam vere in rerum natura effecta, Grauißimos & sanctißimos testes eorum adducemus, quibus Patres & Concilia & vniuersus mundus fidem adhibuit; & nobis par est credere, potius quam Illirico, qui illis temporibus neque fuit, neque iudicium de illis ferre potest, sint ne conficta nec ne. Age progrediamur, & nebulam, hanc sanctißimam Mariam, medicinam esse

Anrithetis Marię & aliorū qui miracula egerunt. Moyses.

esse omnium malorum conferendo, dicam preferendo; multę miraculorum opificibus, commonstremus.

Moyſes primus miraculorum patrator, virgam in ſerpentem commutauit. Quis autem miraculorum illud maximum effecit, vt virgam directionis & regni verbum Diuinum, in ſerpentem eleuatum poſtmodum in ligno crucis, verbum carnem effecit, niſi Maria? Ex Maria virgine, (canit Eccleſia) incarnatus & homo factus eſt filius Dei. Maria lepra carnis humanę, Manum Dei omnipotentiffimam, quę fundauerat terrā, q̄ Cęlos & ſtellis adornarat; terrā florum & arborum varietate depinxerat, ſuperinduit. In Marię ſinu, manum hanc vidimus leproſam, & non erat ei aſpectus, neq; decor. In Marię vtero exinanit ſemetipſum, formam ſerui accipiens. Moyſes populum per ſiccum maris alueum traduxit. Non deſiuit hoc Marię. Teſtis eſt Belluacenſis, qui mulierem in medijs fluctibus, in Tumba nuncupari; parturientem illęſam, inuocatione ſanctiffimę virginis, aſſeuerat. Moyſes è duro ſilice, aquas limpidiſſimas populo ſitienti eduxit. Memoranda eſt hystoria Ioan. vbi in Chana Galilęę ad præces Marię, Petra iuſſu Petrę, dulciſſimum laticem conuiuantibus miniſtrauit. Moyſes aquas amaras conuertit in dulces: in Chana Galilęę ad præces Marię, aqua in vinum commutatur. Moyſes ſola manuū extenſione, Amalechitas vincebat. Inuocatione Marię, quis hoſtes eorū q̄ inuocant Mariā ab ea proſtratos numerare poteſt? Ioannes Comnenus Imperator cum ſuos milites a Scythiſ grauitę vrgeri ac præmi cerneret, ad imaginem Dei genitricis quam præſentem habebat, cum gemitibus & miſerabilibus geſtibus ſeſe conuertit, ac triſtes lachrymas fudit. Statim vero cęleſti robore armatus, Scythicam aciem proſtigauit, & eorū turmas facile diſſipauit. Ob hanc victoriam partam, vota virgini perſoluit, & feſtum Pazinacarum perpetuo celebrandum inſtituit. Vicit & Perſas, indeq; triumphum egit, in quo magnificę quadriga eſt apparata, & a quatuor equis candidiſſimis ducta. Imperator vero non conſcendit, ſed Dei genitricis imaginem in ea collocauit. Habenas quadrigę viris potentiſſimis moderandas, & cognatis ſuis curram dedit curandum: ipſe crucem manibus, geſtans pedibus inceſſit. Narſes, in Eccleſiaſti-

ca re-

in uolū.
hystoria.
li. 7. ca.
85.

Maria hoſtes proſternit.

ca refert hystoria, antequam prelium quoddam iniret, ita Diuine Genitrici ſuplicauit, vt illa ſibi manifeſto appareret; & quando bellum committere deberet, præciperet. Vnde nunquam ille prius facile in aciem deſcendebat, quam tempus ab ea opportunum cognouiſſet. Præclara eſt & illa victoria quam in vita Baſilij recenſet Amphilochius. Iulianus Imperator minabatur Cęſareanis Cappadocib; poſtquam ait, edomitis Perſis huc rediero, tibi quidem Baſili alimentum ſani, ſine ſubtractione dabitur; urbem vero hanc euertam, eamque ſic aratro proſcindam, vt farris potius, quam hominum ferax ſit; Ne .n. me clam eſt, vt te ſuaſore populus, ad eam prorūperit audaciā & temeritatem; vt quam ego collocaram Deę a me adoratę ſtatua tuam, ille non ferens in cantationem, penitus diſſiparet. Porro Baſilius reuerſus in urbem, conuocata omni multitudine, expoſuit eis quę Imperator dixiſſet; mox præcepit clero, & omni populo Ciuitatis, vt cum ſæminis & paruulis, aſcenderent in montem Didymi, in quo honoratur, & colitur Dei genitricis venerabile templum: ubi triduanum exigentes ieiunium, petierunt a Deo diſſipari impij Iuliani proſtitutum. Hoc cum illi præcarentur, & in præcibus corde contrito vigilarent; Baſilius in viſione, multitudinem vidit cęleſtis exercitus, hincinde in monte; & in medio residentem S. Virginē in Throno præclaro, dicentem viris eximijs, qui proxime illi adſtabant. Vocatę ad me Mercurium, vt eat ad interficiendum Iulianum ſuperbē blaſphemantem Deum & filium meum. Sanctus autem cum ſuis armis adueniens, ea iubente velociter abſceſſit. Acciuit autem ad ſe eadem virgo Baſiliū Magnum, deditq; ei librum, continentem hystoriam creationis totius mundi, a dextris vero hominis a Deo eōditi. A fronte autem libri, hæc erat inſcriptio, Die in ſinem: ad calcem autē creati hominis habebatur, Parce An vero iſta uifio effectum aſſecuta fuerit, teſtis eſt in primis Baſilius magnus, qui enigilans dum ad S. Mercurij martyrium, cū Eubulo ſocio proceſſiſſet, nec arma eius quę aſſeruabantur reperiſſet, tandem poſt nouas preces, delatam vidit lanceam cruce madidam. Teſtis eſt & Libanius Iuliani quęſtor, qui ad eum modum retulit ſcelertiſſimi exitium. Cum inquit, eſſet Iulianus ad Euphratem fluuium, & trā facta nocte ſeptima, militum ex cubitę cum cuſtodirent, quidam ignotus miles cum armis aduenit

Iuliani apoſtatę interitus, iuſſu Marię.

aduenit

uenit

Victoria
Rosarij
Cultorū.

Pi⁹ Quin-
tus alter
Moyſes.

Vngariæ
Regnum
peculium
Marię.

uenit, & lanceam valide vibrans terribili impetu cum confodit, moxque recedens nusquam comparuit; at miserimus ille horrendum in modū dire vociferans, blasphemansque expirauit. Ad hūc modum SS. Virgo suos clientes a teterrima crudelitate tyranni eliberauit. Quod si & nostra tempora lubet aspiciere, Plusquam sole clarior est illa, ad sinum Acaicum Nautæ pacti alias Lepanthi, sub Ioanne Austriaco exercitus Duce, confederatorum Pij Quinti Sanctissimi Pont. Max. Philippi Regis Hispaniarum, ac Veneti senatus, Præfecto; Anno salutis 1.5.7.1. Nonis Octobris victoria parata. Pius Quintus enim vt alter Moyſes, dicilla faustissima manus Virgini supplices porrigens, Rosarij cultores ad hoc ipsum excitauit, vt gratiam ad limina Sanctorū excurrentes, Marię suū Rosariū de uote orarent, & Marię auxilium implorarent. Quid tum actū est. Ipse primo in somnis reuelante Virgine, victoriam reportare Christianos ex Turcico exercitu agnouit. Postmodum læcis oculis, simul cum vniuerso Orbe Triumphatores miraculosos, de crudelissimo & imanissimo Turca. cuius potetiam, nulla fere spes euadendi erat (in finis enim partibus nostra agmina ab illo excedebantur) aspexit. Qua Christianorum victoria peculiari Beatæ Marię præsidio a Pio Quinto, & a consortio fidelium Rosarij supplicationibus exorata, GREGORIVS XIII. Pij Quinti successor, nouam eiusdem S. Virginis festiuitatem sub titulo SACRI ROSARII singulis annis, primā mensis Octobris Dominica, die solenni cultu & officio in quibuscunque Ecclesijs Rosarium colitur, statuit celebrandum. Non possum hic præterire florentissimum B. Deigenitris Regnum Vngarię, cuius Reges dum commendatum habebant suum populum Beatæ Virginis Parrocino; vt fecerat in exemplum eorum. Stephanus Rex Vngarię miraculis clarus Moriturus enim tale testamentum Virgini Marię fecisse scribitur. Tibi o B. Maria peculium hoc tuum commendo, tu curam illius gere, tu ab inimicis defende, ab incurſibus Sathanæ protege; Quod si placet tibi Domina mundi, tuam partem hereditatis deuastari, & nouellam Christianissimi plantationem dissipari, ne quæſo sinas illud imputari diffidentię meę, sed potius dispositioni voluntatis tuę. Vt autem velut viperę egessantem se ex uteros. ex cura & patrocinio Virginis; ex quo illius

2. 120

templa

Iosue. 10.

a Daniel.

14.

b Luc.

c Ps. 140.

templa ditissima vastarunt; postquam imagines eius violarūt; & cultum prophanarunt; ex quo illam reliquis mulieribus parrem in sanctitate & æqualem in potentia fecerunt; quot mala ingruant illis; quanta perpesi sunt; quanam illos maneat in poterum si Hæresi adhererent, si ad Virgineum sinum non reuertentur; res ipsa, ipsi soli testantur; scribere ista non est opus, cū totus sciat & loquatur Orbis. *Medicina omnibus est in fest.* &c. Habemus alterū opificem miraculorum Iosue, qui illud maximum miraculum operatus est, quod Solis cursum retardauit. Sol ait contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon. Steteruntque Sol & Luna, donec vlcisceretur sanguis de inimicis suis. Stetique Sol in medio Cœli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Non fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis. Forte eiusmodi imo maius, Maria non est operata? Audite stupendum miraculum. Pugnabat Christus contra feros Gabaonitas infernales. Lutatus est cum illo Dracone in cuius fauces ouis illa perdita, pice & adipe & oleo peccatorum impinguata & obliterata, iniecta fuerat. Quanta autē indigna ab eo, & illius ministri pertulerit; videte imaginem Crucifixi, & recolite quod palmis ora temeratus & faciem sputaminibus aspersus, vincus funibus, aceto & felle potatus, spinis cruentatus, clauis manibus & pedibus confossus; in hac acieita verberatus percussus & humiliatus, vt a planta pedis vsque ad verticem non esset in eo sanitas. Vulneratus propter iniquitates nostras, attritus pene propter scelera nostra. Cuius cor laxum tūc non commoueretur; dū Sol videns conditorē suū a deo indigna perpeſsum, faciem suam auertit; terra febrim tremulam, propterea quod amplius sustinere non posset crudelitatem tantam, sustinuit; manes infernorum commoti, ad compatiendum patienti Christo in hac felicissima pugna, exire: Deus ipse in sanctuario Iudeorum recubans, velum dirupit & discidit, vt intueretur illū qui erat speciosissimus forma præ filijs hominum, in Cruce despectum, & quasi absconditum habentem vultum, vt videret quo modo vinitores nequam, filio cultoris vineę, propinant botrū amarissimum. Durius petris quæ scissæ sunt, esset petreū cor illud, quod non dolore commoueretur. Si ex commiseratione, an vero ex irrisione vociferabantur Iudei, ad Christū in Cruce

Allegoria
solis Iosue.

Allegoria
Danielis
14.

Z pen -

Maria so-
lem re-
dauit no-
ta mira-
culum mira-
culorum.

pendentē. Si filius Dei es, descēde de Cruce, Saluū te fac. Non patere tanta, receptui cane. Aderat tunc Maria (audite stupendum, miraculum miraculorum) Mater Dei, lachrymis oborta, doloris gladio trāsfixum cor gestabat. Quę enim esset tygris illa, & non Mater quę Filium suum atrociam perferentem, leto oculo aspiceret? non in seipsa dilaceretur? Si posset de hoste sese vindicare, non proclamaret? Occide; Corpus & animam ad inferos simul cum vita intrude. Nihil horum Maria facit, sed dū alij vociferantur Christo, descēde de Cruce; illa e contra 1. *Sol iustitię; ne cōmouearis contra Gabaon, sed pugna fortiter, In te. n. salus vniuersorū pendet; si in hoc duello cesseris hosti, mundus vniuersus quem tu cōdidisti, quem tu illuminas, corruet, & ad nihilum decedet; Sathanas vires maiores assumet; maiores cruciatus, maior tormento hominibus in hac nocte peccatorum inferere t. Non reperietur amplius, neque Iobi patientia, quę malitiam & potētiam ipsius. sufferre possit 2. Sanguis noui Abelis, effusus clamabat vindictam de terra, tam enormium Christo illatorum malorum. Maria rursus e contra. *Sol iustitię, aiebat ad Filium Dei, non commouearis non irascaris contra Gabaonitas istos pessimos, Dimitte illis; ora ad Patrem tuum, Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Sustine modicum istorum turbinum, quę obfuscant lumen tuum. post ista nubila, clarius die resurrectionis & ortus tui de sepulchro exeres illud. In faciem tuam vix amplius Petrus poterit intueri; extergat Deus istas sordes a corpore tuo; maiori splendore te illustrabit; stolam immortalitatis & claritatis te induet 3. Orbis terrarū pugnavit tunc pro Christo contra insensatos. Sol radios suos amouit, indignos illos iudicans suę lucis communionē. Maria ad illum locuta est. *Sol non commouearis, non indigneris contra Crucifixoress Christi; ne auertas lumina tua ab hac gente peruersa. Deus. n. vult vt tu oriaris, & luceas super bonos & malos. Deus vult vt per mortem Filij eius pacificentur, ea quę in terris, cum ijs quę in Cęlestibus sunt. Deus vult vt Filius in aere patiatur, vt aereas potestates alliget & comprimat, qui te ita hominibus attollebant, vt in iniuriam Creatoris tui, te pro Deo colerent. Non fuit antea & postea tam longa dies bonitatis Diuinę, patientis vesanum furorem hominum, vt dies illa maestissima, qua Beata Virgo Nebula hæc po-***

tentis-

tentissima obumbravit iram eius; qua præcata est. *Sol non mouearis contra Gabon. Stetit enim ira Dei, donec Christus vlcisceretur se de inimico generis humani; donec mortē moriendo denicet vectes inferni confregit; Sathanam de suis sedibus, de mentibus hominum, de vniuerso terrarum Orbe pepulit; potentiam eius compræsit, debellauit, Medicina omnium cum Deo pugnantium est in festinatione nebula.*

Helias

Veniamus ad Heliam qui famelico Iudæorum populo panem subministravit. Si vera, vt vera est hystoria monasterij illius toto Orbe terrarum celebratissimi Clarenallensis, a Vincentio Beluacensi repetita, Monachi illius Conuentus fame pereuntes, a B. Virgine annonę abundantia prouisi sunt. Idem Helias mortuum ad vitam præcibus reuocauit. Maria quę vitam hominibus attulit, idem quoque miraculum sæpe sæpius patrauit. Prætereo mulierem quandam in territorio Lingoniensi, apud eundem Beluacem. orationibus Deiparę suscitata. Habemus Andronicum Iuniorum Imperatorem, apud Gregoram, qui totum biduum mortuus iacebat, ac tertio die velut è profundo somno, Marię præcibus non nihil experrectus, Diuinum laticem castissimę Dei Genitricis Pegę postulauit, Quo statim allato, & capiti affuso, non modo recreatus est, sed & pristinam vitam & valetudinem recepit. *Medicina est omnium mortuorum in festinatione huius nebula.* Non contemnenda est illa actio Hæliſei; qua secerrim submersam restituit. Maius operata est Deipara potentissima, Dum peregrinantes ex voto Hierosolymorum urbem, in mari submersos atque iam emortuos è profunda abyſso vasti maris extraxit, atque vitę pristinę reddidit. Est & aliud peractum ab Hæliſeo miraculum, Lauacrum scilicet Naaman leprosi in Iordanis flumine. Maius operata est Virgo. Maria, Fonti illi Constantinopolitano assidens, de quo Nicephorus. Leo inquit, Imperator Virgini matri, in loco qui Fontis nomen habet Templum erexit. vbi fons pellucida & potabili aqua tacite scatens. Diuina vero gratia aque ipsi indita est, ad miraculorum edendorum prouentum, efficacem præstitit. Angelus in fornace Babylonica, tres infantes liberavit ab incendio. Quid vero huic nostrę nebulae? an non ignes etiam cesserunt? Audiamus quid Gregorius Turonensis

Maria
mortuos
suscita-
uit.

in specul.
hystoricali
7. c. 108.

c. 117.
In annali
bus.

Beluacem.
vbi sup. c.
88.

lib. 15.
Ecc. hyst.
c. 25.

Hæliſeus.

Fons Cō
stantino-
polis in
tēplo Ma-
rię, cuius
virtutis.
Angelus.
Iudæi fi-
lius p. Ma-
riam a flā-
mis ere-
ptus.

de Iudæi cuius vitriarij filio referat. Hic puerulus cum apud Christianos pueros, ad studia literarum exerceatur; quadam die dum missarum solemniam in Basilica Beatæ Mariæ celebrarentur, ad participationem gloriosi corporis & sanguinis Domini, cum alijs infantibus, accessit, Quo Sacramento assumpto, gaudens ad domum Patris reuertitur; illoque imperante inter amplexus & oscula, quæ acceperat cum gaudio refert. At ille Christo Domino, ac eius legibus inimicus ait. Si cum ijs infantibus communicasti, oblitus paternæ pietatis, ad vlciscendam Mosaicæ legis iniuriam, parricida durus in te existam. Et apprehensum puerum, in os fornacis ardentis proiecit; multaque ligna quo vehementius exureretur iniecit. Hoc cum audisset mater, quod scilicet filium communem Pater deliberrasset exurere; cucurrit ad liberandum eum. Sed eum vidisset incendia ab ore fornacis patulo, huc atque illuc flamma domi nante respergi, ornatum capitis ad terram proiecit; diffusaque cæsarie se miseram clamitans, ciuitatem vocibus implet. Ad quod iniquum spectaculum, quum Christiani accurrissent, retractisque ignibus ab ore fornacis, inueniunt puerum quasi super plumas molliissimas decumbentem. Quo extracto, admirantur omnes illæsum; interrogantes infantulum, Quale ei inter ignes fuisse vmbra culum? Qui ait. Mulier illa quæ in Basilica vbi panem accepi de mensa, in cathedra residens paruum gestans in sinu infantem, me pallio suo, ne ignis voraret operuit. ¶ Saluatoris vero nostri filij sui, Maria imitata fuerit nec ne miracula? operæ præmium est inquirere. Hoc enim demonstrato, omnis iniquitas oppilabit os suum. Christus Dominus peccatorum vinculis irretitos, ad veram iustitiam, qualis fuit inter eos Magdalena, reduxit. Ecce Maria, Mariam Aegyptiacam quæ suo tempore, vt altera Magdalena vixit, orationum suarum efficacia ad Mariæ Magdalensæ vitam, & penitentiam adduxit, vt ipsa Aegyptiaca Sozimo refertens, Mariæ confitetur. Tu mihi Domina miserta es, me asque præces non repulisti; per te merui gloriam Dei, quam peccatores percipere non possunt. Per te glorificabo Deum, peccatorum recipientem penitentiam. Christus obsessos a Dæmone liberauit: Liberauit & Maria; siue illos in quorum corp oribus infidebant Dæmones, siue illos qui extrinsecus infestati

in lib. de gloria mart. c. 8

Saluator
noster
Christus.

Maria
peccato-
res con-
uertit.

Paulus
Diaconus
in vita eius in
Cõcil. 2.
nicena re-
petita.

festati sūt ab illusionib. ei⁹. Ipsi .n. cõcessa ē p̄as calcãdi sp̄s malignos. maria (aiebat de⁹), calcaneo suo cõteret caput tuũ. Insi dicis tu licet pedib. illius; obserues tu licet oēs illos q̄ se pedib. ei⁹ aduoluũt, inanes sūt tui conatus; vanæ cõtẽtiones tuar; ipsa cõteret, & cõcalcabit caput tuũ. Testimoniũ eius p̄atis ē puella quẽdam Anghca duodenmis, Rogeri Ventuuorri Equitis filia; cum a Dæmone miris modis discrucietur, & horrendum de se spectaculum cunctis exhiberet, Diuinitus admonita ad B. Mariæ Ippisuithij templum se contulit, & coram eiusdem Virginis imagine, in conspectu totius populi prostrata, & demum perfectè & subito restituta est. Testis & Monachus quidam, in Prato Spirituali à Sophronio Hierosolymitano, vel iuxta alios a Moscho Euirato confcripto, (quod quidẽ opus Photius, Damascenus, & Nicæni Cõcilij Patres in prætio habuere) qui a spiritu fornicationis in monte Oliuarũ vehementer infestatus, intercessione Virginis liber extitit. Testis, & Theophilus apud Methaphrastem, Eutichianum Patriarcham Constantinopolitanum a Honorium, b Antoninum, & Damianũ: qui Christum & Mariam coram Dæmone abnegans, in Dæmonum socium primo ascitus, postmodum a Virgine ereptus est. Testis est & Cyprianus Martyr, qui secundum Nazianzenum cum primo a fide Christi alienus; ac rebus magicis omnino deditus esset, atque amore Christianæ virginis exarsisset; & in illius expugnanda pudicitia, laborans, plurimum (vt cæcus & inlanus est amor) etiam Dæmonem, sibi adiutorem asciaisset. Virgo, ait Nazianzenus, etsi turpem eitismodi amorem omnem detestaretur, (Christo enim se totam consecrauerat) tamen præsentis Sathanæ technas & ardẽtes libidinis faces, nõ potuit nõ persentiscere; multum hic ac grauiter exagitata. Proinde vt par erat ad pudicitia suæ custodem, & tutorem Deum sese conuertit; simulque Mariam castissimum & clarissimum Virginum exemplum, & decus, supplex obsecrauit, vt sibi periclitanti opem ferret; corpus interim ieiunio atque humi cubitatione, quæ sunt continentia arma castigans, vt in hoc certamine hostem impurũ vinceret, potius quam vinceretur. Quid multis? Non irrita fuit Mariæ inuocatio, per quam propitijs afflictæ virginis adfuit deus, vt & hostis deuictus abscederet, & Cyprianus

Maria
Dæmoni
nisi impe-
rat.

Thomas
martyr
Morus di-
ctus, lib.
1. Dialog.
c. 16. quos
Anglice
scripsit.

c. 45.

a ser. 1. de
assumpt.
b 4. part.
f. 15.
c. ser. 1. de
nat. Mar.

orat. in
S. Cypria-
num.

Cypria-
nus per
Virginẽ
libera-
tus.

è stulto amatore, Christianæ sapientiæ, non modo discipulus; sed etiam, sicut Augustinus vocat, Doctor suauissimus, & Martyr beatissimus efficeretur. De hoc eodem Nicephorus refert, quod per eam virginem, Christo sit pulcherrimè desponsatus, Sacraque Christianorum complexus, mox etiam in præbyterorum ordinem, templi custos cooptatus, ac tandem toti Africæ sanctorum Antistes præfectus. Christus mortiturus, in agone suo a mortis inferni horrendo incurfu præseruauit aliquos. Præseruauit & Maria se inuocantem, Andronicum Seniore Imperatorem. Is enim cum iam sibi mortem instare animaduerteret, ac propter intempestam noctem neminem reperiret, qui sibi Diuina mysteria impertiretur; pro salute animæ suæ, cum multis lachrymis & genuflexi omnibus Deo supplicauit; ac Dei Genitricis sacram Imaginem quam in sinu gestabat, loco Diuinorum mysteriorum in os inseruit, & mortuus ad Cœli atria commigravit. Præseruauit, & Richardum Cicestrensem Episcopum, Mariam in extremis inuocantem, ut in vita eius Radulphus Cicestrensis animaduertit. Christus oculos cæci nati, luto facto ex sputo illustrauit. Illuminauit & Maria, vt testis est Nicephorus, oculos cuiusdam cæci a Leone Imperatore, ad templum illud prænominatum inuenti. Ad quem vox talis facta esse perhibetur. Leo Imperator, densum hunc & umbrosum lucum ingressus, turbidam aquam hauri, eaque sitim ægri hominis refice; & linnum cænosum manibus cape, quo oculos eius inungas. Tu fac vt ædem mihi sacram hic construas, in qua præcantibus omnibus, locumque hunc cum ardore, & fide certa aduentibus, optata præstem omnia: neq; n. quicquam prorsus est, quod mihi aduersetur, & non continuo potestati meæ cessurum sit; etiam si Dæmon sit, aut morbus, qui omnem superet medicinæ curam, aut aliud quidquam quod factura non sim, dum modo ritè pieque sit petitum. Christus miraculosè Apostolis suis donum sapientiæ, & scientiarum tribuit. Tribuit hoc idem Maria Ruperto Tuitiensi: qui, vt Tertemius ait, per orationes Mariæ, a Matrè gratiæ, scientiam scripturarum quam ingenium negauerat, impetrauit; tantamque in omni scriptura scientiam consecutus est, vt similem suo tempore non habuerit. Transcramus ad Apostolos

mira-

Imaginis
B. V. mi-
radū. An-
dronico
Imperato-
ri.

Maria cę-
cos illu-
minat.

li. 5. Ecel.
hyst. c. 27

Gregoras
in Anna-
libus.

li. 15. Ec-
cl. hyst. c.
25.

Paulus. miraculorum opifices, Paulus febribus detentum. Publij patrem liberauit. Liberauit & Maria Andream Chium inclitum martyrem, vt prodidit Georgius Trapezuntius, & Ioannes Patriarcha Hierosolymitanus. Petri umbra diuersis malis opitulabatur, *Nebulæ huius obumbratio* non minoris est virtutis. Peste enim infectos sanat, vt temporibus Gregorij magni Pontificis contigit; Qui dum Romę grauißima pestis sæuaret, ac multę simul calamitates accederent; religiosam in die resurrectionis supplicationem instituit; & imaginem virginis a Luca Medico & Euangelista delineatam, in publicum effertur curauit. Quæ imago quacunque ferretur, pestilentis Cœli grauitas, recessit & optata salubritas in vrbe cõsecuta est. Angelus. n. visus est sanguineū gladium extergere, & in vaginam conuerrere: cuius vestigia pedum relicta in marmore apud Aram Cœli Romanam, manibus atrectauimus; idemque Angelus sanctam virginem in Cœlis alloqui auditus est. Regina Cœli lætare, Alleluia. Quia quę meruisti portare Alleluia. Resurrexit, sicut dixit Alleluia. Quam orationem simul vt Gregorius coram audiuit, Diuino Spiritu statim excitatus; eam in hunc modum compleuit. Ora pro nobis Deum Alleluia. Maria abscisa membra restaurat. Expertus est hoc Guilelmus, a De monibus vulneratus, & a Maria comitata duabus puellis sanatus. Expertus est & Damascenus, cuius hystoriam in hunc modum scripsit Ioannes Patriarcha Hierosolymitanus, ab Oecolampadio translatus, Leo inquit, Isaurius Iconomachorum Patronus imperabat, & ad tuendam sectam Pseudosynodum celebrari iusserat; ingentes motus excitans, vt sacras imagines ferro & igne deleteret, prorsusque aboleret in Ecclesia. His ruginentis Leonis furoribus, si quis alius, certe Damascenus sese fortiter opposuit; & in patria degens, tres libros pro sacrarum imaginum defensione conscriptos edidit; eoque opere animos Iconomachorum vehementer offendit. Qui cum dolerent suas artes, & fraudes tanti viri industria detegi atq; labefactari; falso illum apud Saracenum in Arabia principem, prodicionis ac rufarum. quod ad rumpenda Principum fœdera literas manu sua consignatas, subdolè misisset, ac pacem publicam perturbare aggrediretur. Hinc Princeps barbarus, accusatorum quærels nimium credens, Damascenum, quamlibet

Maria pestilentia Romanã fugat.

Canticũ
Regina
Cœli ab
Angelis
primo in-
uentum.

Damascenus per Mariam sanatus.

innocentem de proditione suspectum habet, eumque in iudicio damnat, pœna illi in amputatione manus dexteræ constituta. Quæ res a Saraceno principe perpetrata, sed absentium Iconomachorū dolo procurata, feliciorem quam illi sperabāt exitum habuit. Et Maria quidē Catholicis lætam victoriā Damasceno aut sanctitatē impetrauit. Damascenus n. post vulnus acceptū, (manum enim dexteram illi amputarant,) suum larium ingreditur; ante virginis Deiparæ imaginem se prosternit; lachrimas fundit; suam calamitatem deplorat; multisque præcibus virgini sese commendat, ac supplex his verbis clementissimam implorat. Domina & SS. Mater, quæ Deum meum peperisti; amputata est dextera mea, ob Sanctas & Divinas imagines. Tu de qua causa Leo scriuat non ignoras; Proinde quanocius succurre. *Dextera enim Altissimi, quæ de te incarnata est, per tuas intercessionem, multas fecit virtutes.* Sane oro & hanc meam dexteram tuis præcibus, ut tuas & eius qui ex te incarnatus est laudes sicut dederis, numeris rythimicis, & melodijs perscribat, & Orthodoxo Cultui sit cooperatrix ò Deipara. Hęc orans Ioannes, & lachrymans, in somnum vertitur; videtque sanctam Dei Genitricis imaginem misericordibus ac lætis oculis ad se respicientem, & ita dicentem audiuit. Ecce sana facta est manus tua, caue post hac ne segnis fueris, sed calamum fac eam scribæ velociter scribentis, quemadmodum pollicitus es. Ut autem restitutus uigilavit, & manum curiosè contemplans curatam vidit; tum exultare cepit spiritu, in Deo salutari suo & matre eius: quia secum fecit misericordiam qui potens est. ¶ De alijs miraculis si ipsi homines silerēt, ego referre; nisi orphani Mariā esse suā matrem faterentur, pupilli Protectricē, rei Patronā, captiui liberatricem errantes Ducē, lumen & sustentaculū senes, afflicti Consolatrice, infirmi medicinam, destituti Præsidium, nauigantes portum, parturientes Lucinam, milites suum honorem, miseri naufragatēs dū maris mugitu, & tempestatū vndis ad sidera exaltati, & post ad inferos demersi, stellam maris; Omnes deniq; matrē misericordie, spē & vitā suam esse Mariā Deiparam agnoscerēt ego dixissem. Nisi augustissima tēpla, Lauretanū in Italia, Cœpostellanū in Hispanijs, Argyræ & Catanæ in Sicilia, Czenstochouæ in Polonia, nisi symbola diuersa, tabellæ, munera & ob-

blatio-

blationes vltro clamant, quibus a suis periculis & calamitatibus, a Deo per præces virginis liberati, aut peculiaribus etiā beneficijs affecti, posteritati testatum facere voluerunt, beneficium receptum, ego recēserem. Res adeo clara est, Mariam in omnibus succurrere posse. Mariam esse adiutricem omnium. esse *nebulam illam* ab Ecclesiastico prævisam *in cuius festinatione, medicina est omnium: in cuius festinatione* festinat. n. ex charitate festinat oratione, festinat potentia ad medicandum, ut ille solus misericordiā meam taceat, qui eam in necessitatibus sibi sensit defuisse. Festinat non moratur; libet enim omnibus quicquid potest impertitur. Omnib. ait Bernardus, oīa facta est. Sapientib. & insipientibus debitoricē se fecit copiosissima charitate, omnibus misericordiæ sinum aperit, ut de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuis redemptionem, æger curationem. tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiā, Angelus lætitiā, ut non sit qui se abscondat a calore huius nebulæ. Quare, vela meæ sermocinationis colligēs, vos ò pfidi, habētes tantā multitudinem testiu, miraculis virginis desistite obstrepere; Vera. n. esse non conficta, non a Dæmone, non ad confirmationem superstitionis, non a Deo huius sæculi, non ut a Deo ad Diabolum, imo ut a Diabolo ad Deū abducant facta, Mariā nō ēe crumenā vacuā sed plenā gratia. *Medicinā esse omnium, in festinatione huius nebulæ* vidistis. Vos autē ò fideles, quisq; vestrū, (cum Bernardo loquor,) se intelligit in huius sæculi profluvio, magis inter procellas fluctuare, quam per terrā ambulare: ne auertas oculos a nebula ista quæ est Maria, Si insurgant venti tentationum, Si incurras scopulos tribulationum, respice nebulā, voca Mariam, In periculis, in rebus dubijs, in angustijs, in infirmitatibus, in morte ipsa denique, respice nebulam, voca Mariam, Crede mihi, medebitur tuis omnibus defectibus; te frigescentem calefaciet, te ignibus Babylonis adustum refrigerabit; te cæcum illuminabit; moriturum a Sathanae dolis & fraudibus proteget. Tandem *te vsq; in Patriam illam Cælestem præcedet*, vbi non mellis & lactis & frumenti, sed Beatæ visionis non ænigmatica sed lucidæ, copia afflues, glorificans Deum qui tantam virtutem suæ matri gloriose contulit, in Sæculorum Sæcula Amen.

Maria
omnibus
omni a
facta est.

Allusio
ad colu-
mnā nu-
bis.

EXVLES

Eijce ancillam hanc & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Genes. 21. cap.

CONCIO VIGESIMA PRIMA

In qua de exilio humani generis a Paradisi sedibus; quam iustum & grana sit. agitur.

Quomo-
do Isma-
el lude-
bat cum
Isaac.

INSOLENS ille Agaris Ismael, amore & beneuolentia Patris sui Abraam elatus; in quantam arrogantiam, & qualem animi effrenem licentiam, extra cancellos sui status processerit: qui Sacram hystoriam Genesis, cum suis Sanctis expositoribus legit, facile intelligere potest. Vidit inquit scriptura, Sara filium Agar Aegyptiæ, ludentem cum Isaac filio suo. Sed quo lusu? Lusu illo, iuxta quorundam sententiam, quo insanæ mentis pueri, superbix vento afflati, inuidiæ morbo tabescentes, iracundiæ facibus succensi, cum modestis, vercundis, & ad virtutis ideam efformatis filijs, iocari solent. Dederat Abraam, vt refert Genesis, cuncta quæ possederat Isaac filio suo: Ismaeli autem, vt & ceteris filijs concubinarum separatis ab Isaac, largitus est munera: Isaac filium suum constituit, & reliquit hæredem vniuersorum quæ possederat, Ismaeli vero dedit munera. At quia Ismael fuit mente vagus, instabilis cogitatione, temporalium venator, in terrenis sapiens, cæcuiens in spiritalibus, odibilis Deo, hominibus crudelis, contrarius bonis, & iuxta Angeli præfagium, erat ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum;

in quæst.
Hebraic.
Galat. 4-

eum; non contentus sorte sibi ab Abraamo collatâ, vltra septa transilire cupiens, manus (vt Hebreorum nonnullæ habent translationes) conferebat sæpe sapius cum Isaac, atque in duellum crudele & infaustum illum euocabat. Et quia ætate præcesserat Isaacum, vim illi sæpe sapius faciebat, Hinc aliquando colaphis eum in faciem percutiebat innocentem; aliquando cæsariem euellebat; quandoq; ad terram allidebat; calcibus impie contundebat; latera fuste verberabat; & more latronum, misere insultabat; diuexabat, cruciabat; timidum & imbellem illum pusionem hereditate primogenito debita, spoliare, & depilare adnitens. Tantum aberat, ne aliquando cum eo digladians, vltimum spiritum è gutture ipsius strangulo, vel ferro eriperet. Aduersus Isaac (dicebat Hieronymus) Ismael conurgebat, & quasi maior natu ioco sibi, & ludo primogenita vendicabat. Paulus autem inquit, quod Ismael qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum qui erat secundum spiritum, qui fuit Isaac. Mouit hæc res matrem Isaaci Saram, adeo vehementer, vt iustitiæ zelo & amoris ardore adstricta, vociferata sit ad maritum. *Eijce ancillam hanc & filium eius.* Non vides quanta indigna, filius meus patitur, ab isto discolor? Non audis quos eiulatus quotidie faciat? Quas lachrimas fundat? Quot voces flebiles insonet auribus tuis & meis, meus & tuus primogenitus Isaac? Non conspicias quot vicibus sanguine madidus, & conspurcatus ad me confugiat, vt cruorem ex vulneribus illatis ab isto nequam, defluentem extergam, & vulnera vnguentis curem, oleo perungam & fasciis obligem? Aquis oculis intueberis liuidas ipsius genas? latera contusa? interiora concussa? Euulsos capillos? excussos dentes? totum corpus allisum? Sustinebis animi angorem quem patitur, ob verba iniuriosa, & comminatoria, toties iniuriose in eum prolata ab Ismaele? Patieris spurium fratrem hæredem bonorum tuorum? Filium autem quem in senio, Diuino munere legitimo Thoro procreasti; in quo multiplicandum est semen tuum, ad instar stellarum Cæli, & arenæ quæ est in littore maris; in quo benedicendæ sunt omnes gentes; a bonis tuis proscribi, & exhereditari domo paterna ejici? *Eijce potius ancillam hanc & filium.* Non erit hæres filius ancillæ, cum filio meo Isaac. Coactus iustitia, & præcibus vxoris suæ Saræ Abraam, admonitus Diuino oraculo

Saræ lamentatio.

culo, surrexit mane & tollens panem, & utrem aquæ, imposuit scapulæ Agaræ, tradiditque puerum & dimisit eam. Quæ cum abiisset, errabat in solitudine Bersabæ. Cumque consumpta esset aqua in utro, abiicit puerum subter unam arborem quæ ibi erat. ¶ Ad quid hæc adduxerim scire vultis? quum de exilio generis humani a Paradisi sedibus, quam graue & quam iustum sit, sermonem instituerim? Ut intelligere facilius possitis, simile quid Deo & Abraam, Isaac & Dei filio, Adamo & Ismaeli accidisse. Genuerat summus ille atque fecundissimus progenitor duos filios. Alterum quidem è legitimo thoro substantiæ suæ; Deum de Deo, lumen de lumine, sapientem de sapiente, increatum de increato, incircum scriptum de interminato, omnipotentem de omnipotente, immensum de immenso, immortalem de immortali, Qui secundum Paulum est splendor gloriæ; & figura substantiæ Paternæ, portans omnia verbo virtutis suæ: secundum sapientem vero, est vapor virtutis Dei, & emanatio quædam claritatis omnipotentis Dei sincera, candor lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Procreauerat alterum sed ex ancilla; dum accepit limum terræ, & ad instar figuli, formauit hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ; & creauit Deus hominem non imaginem, sed ad imaginem & similitudinem suam. Non coæqualem vel consubstantialiam vel coæternam sibi, sed disparem in essentia, difformem in bonitate & perfectione, diuersum in potentia, atque virtute, Qui & substantiæ, & potentiæ, & durationis, & perfectionis certis limitibus contineatur. Genuerat ille qui alios generare facit duos filios, quorum alter gaudium & lætitiâ patri suo coæterno afferebat. Cum eo, inquit, eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, & ludens in orbe terrarum. Alter autem non nisi dolorem & angorem animi; ita ut Deus quandoque in illas voces proruperit. penitet me genuisse hominem. Et tactus cordis dolore intrinsecus, penitet me, inquit, fecisse hominem. Alteri dederat omnia sua bona: constituit enim eum heredem vniuersorum, & ut ipse fassus est. Omnia quæcunque habet Pater, dedit Filio. Alteri autem largitus est munera, dona gratiæ, iustitiæ, & scientiæ. Cor dedit eis excogitandi, & discipli-

Deus genuit duos filios.

Filius Dei ex ancilla Adæ

Allusio ad nomē Isaac.

Antithesis filii Dei naturalis & adoptiui.

Heb. 1.

Sap. 7.

Prou. 8.

Genes. 6.

Ecl. 17.

disciplina intellectus repleuit illos, Creauit illis scientiam spiritus; sensu impleuit cor illorum, & mala & bona ostendit illis, ostendit illis magna operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius. Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hæreditauit illos, Testamentum æternum constituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua ostendit illis. Collocauerat alterum filium Deum, in illo Throno admirabili Cælorum, ad dexteram suam. sedet enim, ut Paulus ait, ad dexteram maiestatis in excelsis. Daniel vero aspicebat in visione noctis, & ecce cum nubibus Cæli, quasi filius hominis veniebat, & vsque ad Antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum; & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, & linguæ ipsi feruient. Alterum autem ei, colonum fecit vniuersæ domus inferioris. Tulit Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradysum voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum. Quid tum actum est? Quomodo iter hos duos filios Dei, Verbum Diuinum, & Adamum conuenit? Feros Adam stimulis vxoris suæ constrictus, persuasione Sathanæ illectus; *ludebat cum filio* Dei naturali; in sequebatur Verbum Diuinum Sapientiam patris Aeterni: de Hereditate contendebat cum illo; illum hæreditate expoliare, & Paternis sedibus exturbare, conatus est. Hæreditario iure obtigerat filio Dei connaturali, Scientia beata boni & mali; ipse enim cum sit sapientia Paterna, in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Ipse cum sit consubstantialis Patri, eadem beatitudine quæ est in contemplatione Essentiæ suæ Diuinæ, & omnium quæ in ea splendidissime elucet fruebatur. Homini vero præcepit dicens. De ligno scientiæ boni & mali ne comedas: infra terminos tuos te contineas; sapientia quam tibi infundi contentus sis; abyssum profundam scientiæ filij mei ne intuearis, neque desideres; At ille. Tullit de fructu illius & comedit, appetijt hæreditatē verbi. Quod factum est, ut iniuria laceffitus Deus ad Deum, iustitia ad iustum clamaret, *Eijce ancillam hanc, & filium eius*, Maledic terræ, quæ tantum, & tale germen protulit atque subministravit; maledic filio effrenis & effers moribus, *eijce*, & expelle, è paradiso voluptatis; exilio sempiterno maledicetur.

Daniel. 7.

Adæ ludebat cum Christo.

Adæ uoluit uerbum Dei ex hæreditate paterna expellere.

Non

Exilium
Adami

*Non erit heres filius ancilla cum filio meo & Emisit eum Dominus Deus, de Paradiso voluptatis ut operaretur terram, de qua sumptus est. Eiecitq. Adā, & collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium atq. versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Liceat mihi oro tecum ð Deus meus aliquantulum contendere. Quid est hoc? Quæ ratio æquitatis & iustitiæ? Eiecisti nos a facie tua de Paradiso voluptatis; vagos & profugos exules fecisti nos in terra solitudinis, in terra deserta & inaquosa; Quam ob causam? Quid commiserimus? Inquis, quod scientiam beatam appetijimus, quod ante tempus immaturos nobis & præcoces fructus ligni vitalis beatitudinis decerpere cupijimus? Ast. Nonne genuisti nos ad te, ut homo te summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo fruere-
tur, Inquietum erat cor nostrum, donec reuertetur ad te. Famelicus erat appetitus noster, donec te cognosceret, tuoque fructu satiaretur. Intellectus noster occupari poterat ceteris, ex pleri autem nequaquam. Vitam æternam quæ consistit in cognitione omnis boni appetijimus, cur nos hac & illa naturali priuas? Cur nos eiecisti a fruitione beata beatitudinis? Cælorum sedes propter homines mirando artificio extruxisti. Hominem enim, ait Augustinus, condidit Deus, medium inter Angelos & bestias; ut si Creatori suo tanquam vero Domino subditus, præceptum eius pia obedientia custodiret, in consortium transiret Angelorum; sine morte media, Beatam immortalitatem sine termino consecutus. Ecce Adam ad illam felicissimam domum, se attollere voluit; Domesticus & Cuius Cæli esse concupiuit: cur ergo illum eiecit a Paradiso voluptatis? Quamobrem in exilium, quo nihil grauius, deterius nihil, illum abire iussisti? Cur in eā sententiam prosilijsti. *Eijce ancillam hanc & filium eius.* Respondet Deus. Iustissima de causa illum filium inobedientem, & ambitiosum, & superbū exilio ablegavi: Eo quia filio meo bellum intulit nefandum; eo quia filium meum naturalem primogenitum, bonis proprijs hereditarijs spoliare contendit. Non autē potest esse filius ancilla, heres cum filio meo, Iustitia iubet ut ille qui perturbator est Ordinis Reipublicæ ali cuiusq. furcæ audacia, scelus & pestē nefariē cœra vniuersitatis molitur*

lib. 12. de
Ciuit. ca.
21.

Cælof. 1.

molitur tanquam puridum & infectum membrum, vindice pœna e medio sustollatur, & eliminetur: Qui autem bellum indicit, Principi illius Reipublicæ, perturbator est Reipublicæ: Primus homo bellum funestum intulerat, illi Principi vniuersorum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ, Illi in quo condita sunt vniuersa in Cælis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue Troni, siue Dominationes, siue Principatus siue Potestates: Illi per quem & in quo omnia creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, ut sit ipse in omnibus primatum tenens: Primus homo manus conseruerat cum illo Rege, cui Pater dederat gentes in hæreditatem, & terminos terræ in possessionem, ut regat omnes creaturas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringat eas: cum illo Primo monarcha, qui in femore suo scriptum habebat, Rex Regum & Dominus Dominantium, ambitione & superbia inductus contendebat; Instabat Senatus Cælorum; mundi machina vociferata est; leges iubebant; clamabat Paradisus; eijce perniciosum, nec non seditiosum Paradisi incolam: expelle de loco deliciarum; interdicito aura vineæ istius electæ; in extremas terras proscribe, Eijce ancillam hanc, & filium eius. Iste enim quantum est in eo, vniuerso orbi molitur exitium; in Orbem & Orbis Principem pestem nefariā machinatur: patrem quem omni pietate complecti debebat, expugnandum atque iugulandum suscipit: illum cui nullus est qui resistere queat, qui verbo suo omnia efficit, & instaurat, qui iussu suo cuncta prosternit & euertit, homuncio terribis proterere atque conculcare festinat: contra illum cuius bonitate in luem editus & procreatus est, per quem non solum a feris sed a feritate reuocatus atque secretus, & omni humanitatis decore cultus extitit, cuius præsidio vitam non solum clementer atque benigne, verum etiam securè traduxit: cuius liberalitate in ameno Paradisi solo constitutus, alter quasi Rex & Dominus vniuersorum, quæ maris & terræ ambitu continentur effectus est. Huic prælium meditatur, a quo quod lucis incunditate fruatur quod bonis cunctis animæ & corporis abundet, quod ab Angelis paulominus minoratus est; Huic necem affecte vult, ad huius leges non solum negligendas, sed & ruentem

Adā exilio iuste multatus est.

Adam bellū con-
flauit
Deo.

das

das & perfringendas præcessit: ut ille esse & haberi, scelere obfirmatum animum habens voluit; Eijce ancillam hanc & filium eius. Et eiecit Deus Adam de Paradiso voluptatis, vt operaretur terram de qua sumptus est.

Adam.
Propria
Dei uoluit
accipere.

Sed dicitis. Quod nam est adeo acre, crudele, nefarium & impium bellum, quod Adam concitauit aduersus Dei filium? Plusquam notum est, fuisse vna ex parte perfidum pestiferum; altera autem calamitosum exitiabile, miserabile, & lugubre. Pestiferum & perfidum; eo quia vt docet Chrysostomus omnis homo malus, quantum est ad voluntatem suam, manus mittit in Deum & occidit eum. Qui Deum excitare ad iracundiam non dubitat, qui præcepta eius conculcat, qui nomen eius contemnit, qui murmurat contra Deum, qui turbato vultu aspicit contra Cælum, qui in ira sua manus audacter subleuat contra eum, nõne si potuisset fieri, manus mitteret in Deum & occideret eum? Perfidum & pestiferum; eo quia crystas erigens contra Altissimum, Altissimi filium spoliare voluit hæreditate propria, Sapientias. & Beatitudine. Proprium est Deo, vt ille omnium siue bonorum siue malorum, siue illorum quæ fuerunt, vel sunt aut erunt, siue visibilium siue invisibilium notitiam perfectam habeat. Solius enim Dei oculi contemplantur vniuersam terram. *b* Ipse solus fines mundi intuetur, & omnia quæ sub Cælo sunt respicit. *c* Ipsius oculi multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino Deo antequam crearentur omnia sunt agnita, & post perfectum respicit omnia. Non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius: Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Ipse nouit natiuitatem omnium, & videns iniquitatem eorum considerat. Solius Dei essentia, præsentat conspectui eius omnia creata, & omnes eorum perfectiones & bonitates, atque contingentes defectus. Solius enim Dei essentia est creatrix & productrix omnium. Altissimi filius naturali iure fuit Deus, eiusdem naturæ cum Patre: Altissimi filius fuit & est sapientia Paterna, per quam condidit vniuersa: Filius Dei est verbum illud, & imago expressa substantiæ Patris, & bonitatis siue sit illa increata, siue Creatis comunicata: Filius Dei est illa idea, & forma,

hom. 49.
in Math.

a 2. Para.
16.
b Job. 28.
c Eccl. 23
d Hebr. 4
e Job. 11.

con-

per quam facta sunt omnia, omnia enim per ipsum & in ipso constant. Proprium quoque illi fuit, nosse omnia bona et mala, quæcunque nouit Pater. Non enim aliquam rem ignorare potest ipsa sapientia, ait Nazian. ille sæculorum factor, ille consummator atque immutator, ille rerum quæ geruntur finis; ille ea quæ Dei sunt non minus cognoscens, quam spiritus hominis ea quæ in ipso sunt. Adam vero neutiquam essentia Diuinæ consubstantialis fuit: de limo enim terra formatus est. Frustra appetijt hæreditatem Diuini filij; pestiferum egit prælium, dum manus extendit in lignum vitæ, vt cœquaretur Deo: vt sciret bonum & malum; vt esset alter Deus. vt filio Dei naturali ex iustitia debitam scientiam omnium, eriperet & sibi vsurparet atque arrogaret. Idcirco quia, non poterat esse hæres essentia, & sapientia cum filio Diuino naturali, iustitia Diuina sententiam decreuit *Eijce filium et ancillam. non poterit esse heres filius ancillæ, cum filio meo Isaac.* Perfidum quoque; conflagauit bellum. quia superbe & præpostere ambiuit beatitudinem Cælestem, filio cum Patre & Sancto Spiritu communem. Extra controuersiam est, Deum seipso Beatum existere. Deus enim est infinitum, summum, & plenissimum bonum. In Deo omnes perfectiones omnium, omnis dignitas, omnis honestas, omnis iucunditas & decor, omnis pulchritudo ac denique bonorum omnium summa continetur. Cum enim ipse sit, qui rebus omnibus suas perfectiones & bonitates dederit, expers illorum, quæ alijs liberaliter elargitus est, nullo modo esse potest. Hinc D. Bernardus aiebat. Miraris in Sole splendorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fecunditatem; à Deo hæc vniuersa donata sunt. Nec dubium quin multo amplius reseruauerit sibi, quam dederit creaturis. Vt enim stellarum omnium lumen, a solari lumine deriuatur; quarum tamen omnium splendorem, vnus sol multo ampliorem & auctiorem continet; ita creaturarum omnium siue Cælestium siue terrestrium, corporearum & incorporearum decor & pulchritudo, a Deo summo bono profecta est: quarum tamen omnium pulchritudinem & perfectionem, infinitis partibus ampliorem sibi reseruauit. Nec tantam sui ipsius Beatitudo est Deus, sed & aliorum a se conditorum. Ad iraginem quippe Dei factus animus rationalis, cæteris omnibus occupari potest;

Orat. 4.
de rheol.

Gen.

Adam p
fidum &
pestiferum
bellum mo
uit con
tra Deum.

Omnium
verum per
fectiones
sunt in
Deo.

A a

potest;

potest; repleti omnino non potest Capacem, n. Dei quicquid Deo minus est, non implebit. Beatus. n. dictus est, apud Isidorum, quasi bene habitus, scilicet ab habendo quod vellet, & nihil patiendo quod nolleret. Ille verè est beatus, qui habet omnia quæ vult & nihil vult malè. Omnia quæcunque voluerit homo, habet in Deo. Deus. n. replet in bonis desiderium omnium. Non omnia quæ desiderat homo, potest habere extra Deum; Deus ipse est beatitudo & felicitas beati; nulla creatura potest esse vltimum & summum bonum sibi ipse, vel alteri creaturæ: Quæ beatitudo Diuina cum nulli creaturæ conaturalis esse possit; nulla quoque ex illis vi sua, ad illam sese attollere valet; sed quotquot fiunt participes illius, omnes eleuantur per gratiam, & per gratiæ fructus per merita propria. Gratia. n. Dei vita æterna. & si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Primus autem homo quid egit. Imitatus superbiam Luciferi, similis esse voluit Altissimo. Beatitudinem illam sine gratia, sine meritis, sine labore, solo esu arboris scientiæ habere appetijt; vt sicut Deus à seipso, nullius alterius superioris ope, nullius gratiæ ornatu eleuante illum supra se, Beatitudine æterna perfruitur; ita & ille superbus, gratiæ Deificati luminis & splendore post habito, Deus esse cupiuit; sine certamine preiuro, coronari diademate Regni celestis: sine labore precedente, requiescere in Beatis sedibus, ambiuit; sine merito denarium a Patre familias recipere; sine esurie & siti, plenissime ex arbore illa Diuina satiari, haustoque poculo ex illo fonte vite, non vltra sitire, desiderauit. Hoc autem, nonne est bellum perfidum, Principi beatitudinis conflare? Deus collocauit Adamum in Paradiso, vt operaretur; quatenus operatione procedente, ad immortalitatis & requiei Celestis locum, tandem transferretur. Homo autem quid? Nolo operari esse; nolo mercenarius haberi in domo tua; nolo vt me facias sicut mercenarium in domo Patris mei; hereditate mihi obtingere volo beatitudinem. Tulitque vi de fructu arboris, & ori apposuit ad manducandum. O ambitionem. ò superbiam. Parum tibi videbatur ò homo, ad locum deliciarum & felicitatis sempiternæ, Diuinæ bonitatis munere præordinari? Non erat tibi competens, ex gratia Diuina ad statum adeo excelsum eleuatum. Sufficiebat tibi, vt tu quum per semetipsum, naturæ tuæ efficaciam

Adami
peccatum
quale.

ficacia ad Cælorum thronos ascendere nequiuisti, manu Diuina porrecta erigi, & collocari. Satius tibi erat audire vocem Dei præcipientis. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit; quam vocem Sathanæ suadentis. Nequaquam morte moriemini Scit. n. Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut. Dij scientes bonum & malum. Si enim Creatori suo tanquam Deo vero subditus, præceptum eius pia obediètia custodires, in consortium transires Angelorum; sine morte in edia, Beatam immortalitatem sine termino consecutus. Sed quia Dominum Deum suum libera voluntate, superbe atque inobedienter vsus offendisti; ecce morti addictus, bestialiter viuens libidinis seruus, eternoque post mortem supplicio destinatus es. Quia nefarie atque impie verbo Beato, bellum concitasti; ecce ex Paradisi delicijs eiectus, cumulo miseriarum subiectus viuus. Eiecit igitur Deus Adam de Paradiso voluptatis, vt operaretur terram, de qua sumptus erat; iustitia Diuina instigante, Eijce ancillam hanc & filium eius. Non. n. erit heres, *filius ancille, cum filio meo.* Deus eiecit & in exiliū egit Adamum: & collocauit ante Paradisum voluptatis Cherubin, & flammeū gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vite. O bellum calamitosum. ò prælium exitiale & miserum: ò bellum infaustum, lugubre & sanguineis lachrymis deplorandum, *Calamitosum.* An non maxima calamitas est, ex felice fieri miserum? ex Rege effici seruum? ex delicijs, eijci ad summam miseriam? ex Ciue fieri exulem? Eloquentiæ Parens Cicero, dum inquirebat quam significationem haberet nomen exulis. Quid est exul? respondit. Ipsum per se nomen est calamitatis, non turpitudinis. Quando igitur est turpe? Dixit. Quando te vera est pena peccati. Adam primus infelix exilium patitur, propter bellum Deo indictum, exilium illi calamitosum; & quia penam pendit exilio, exilium turpe est. Ponamus hic aliquem adolescentem esse mirabilem, in quo noua insit formæ venustas; quæ sic humanam naturam transcendat, vt per eam humanum genus vniuersum magno discrimine superet; præterea Regem esse; & cum quidem cui terra ea vniuersa, quæ sub Sole est, pateat: deinde tantam illi inesse animi virtutem, vt cunctorum hominum genus, eorum inquam qui vel an-

Aug. 12.
de Ciuit.
D. ca. 21.

Exul. qd.

Heo 11

5. 51

7. 11

Exilium
nostrum
calamito
sum &
turpe.

rea fuere; vel futuri olim sunt, longo post se intervallo relinquat: tum autem delitijs omnibus quæ vel animo exco- gitari, vel opere experiri affluentem: ita ut sit velut alter Sa- lomom, qui nihil denegarit animæ concupiscenti; sed magni- ficet opera sua, ædificet domos superbas, plantet vineas fa- cundas, faciat & hortos atque pomeria amænissima, habeat urbem am feruorum & ancillarum, qui ad nutum obtempe- rent. & ea omnia quæ libuerit exequantur; Coaceruet argen- tum & aurum, & substantias Regum & Prouinciarum, ita ut Cresum vel Midam opibus superet. Musicorum sonis & concentibus oblectetur, habeatque oēs delicias hominum & omnia quæ desiderarent oculi sui, eis non denegaret, neq; pro- hiberet cor suum quin omni voluptate fruereetur. Ponamus autem casum, ut iste adolescens fato siue fortuna, decore illo per turpitudinem vel infirmitatem amisso, è Regali solio vi- deturbetur: & non solum in ciuium aut seruorum sortem com- mutetur, sed e Regno summa eum ignominia pellatur; delitijs omnibus priuatus, iumentorum more uiuat, siue ut quondam adolescens ille prædiuitis Patris, substantia consumpta, siliquis porcorum vescatur: siue ut Nabuchodonosor ille ab homini- bus eijciatur, & cum bestijs, & feris sit habitatio eius, atque senum ut bos comedat, Qualem censeris calamitatem illam? Quam acerbam? Quam lugubrem? Falis fuit primus homo. Quod ad decorem attinet, Manibus Diuinis ad similitudinẽ & imaginem speciosissimi Dei, speciosior cæteris animanti- bus effectus est. Quo ad gradũ: Princeps & Dominus, & Rex omnium constitutus erat. Minuisti eam, (psallebat Dauid,) paulominus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, quo ad venustatem. Quoad statum seu gradum. Constituisti eum super omnia opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius, siue quæ terre, siue quæ maris, siue quæ aeris va- stis limitibus circumcluduntur. Oues & boues vniuersas, in- super & pecora campi, volucres Cæli & pisces maris, qui per- ambulat semitas maris.

Homo
ante pec-
catũ qua-
lis erat.

Paradisus
descri-
ptio.

Quoad statum felicitatis: erat collocatus in loco delicia- rum. Tulit. n. Deus hominem, & collocavit eum in Paradiso voluptatis. Qui locus ut Basilius reliquit excellentior fuit om- ni creatura. Quemadmodum .n. (ita describit Basilius) homi- nem se-

Homil.
de Para-
diso.
Gen.

nem selecta formatione, præter reliqua animãtia dignatus est, sic etiam contubernium hominis, propriæ opus manus suæ fecit, locum excellentem omnem Creaturam, admirandę pul- chritudinis, in illustri loco situm, nulla tenebras habentem pro- pter altitudinem, & qui ab omnibus syderum exortibus illu- stratur illuminatum. Vnde quaq; temperiem ex temporib. ani- ni iucundissimam habentem, & qui lucidissimo aere illustra- tur. Illuc plantauit Deus paradysum, vbi non est ventorum vio- lentia; non temporum immodestia; non grandio; non fulmina; non turbines; non ignes Cælestes siue semijgnita fulmina; non hyberna congelatio; non veris humiditas; non æstiuã caliditas, non autumnalis siccitas; sed temperata ac pacifica concordia temporum inter se; vnoquoque ipsorum propria pulchritu- dine ornato, & non a vicino insidias admittente: quum neque æstas vernaes pulchritudines deauster; neque æstiuã vel autum- nales fructus, præ senectã defluant. Tempora .n. circum illum locum satis tripudiant; imo simul etiam cum præcipuis bonis suis stipatim concurrerunt, aeris iucunditates; æstatis alimen- ta; autumnalis læticia; hyberna quies, terra pinguis, mollis, re- uera fluens lacte & melle, ad fertilitatem apta; quam vniuer- sam, perfluunt facundissima aqua, multam in aspectu iu- cunditatem habentes. Tenues enim & pellucidæ sunt, atque reuera pulchritudinem inenarrabilem exhibentes. Deinde plantauit in eo omnigenas arborum pulchritudines, & gratif- simum aspectum, & iucundissimam fruitionem per ipsas lar- gitus est. Et hic quidem breuis est vernorum florum gratia; nõ dum enim decerpimus, & in manibus nostris emarcescunt: illic vero florem non ad breue tempus fulgentem, sed du- rabilem iucunditatem habentem, indefinentem delecta- tionem præbentem, insatiabilem fragrantiam reddentem, & coloris præstantia insigniter corruscantem, non vento- rum violentiæ exoluunt; non nouilunia tabefaciunt: non gla- cies congelat; non solis ardor comburit; sed flatus moderatus tenuem respirationẽ faciens, leniter ac blande illas afflans, ro- satum & cæterorum florum gratiam a tempore inuidiam con- seruat. Ac vero plantarum pulchritudines, dignæ & ipsa sunt officio Conditoris: quæ sarmentuæ sunt, & quæ fru- ticosa, vniuersæ, multitudine, largicomæ, circumiurides, foli-

flæ, folium semper detinentes: quæ nudantur, quæ semper-
vitant, fructuose, infructuose; partim utilitatem respicientes,
partim ad delectationem conferentes; Omnes magnitudine ac
pulchritudine præstantes; umbrosæ ramis, circumuirides com-
mis; turgentes fructibus, alijs aliam utilitatem ac voluptatem
præbentibus. Illic etiam volucrium omnifaria genera; tum
pennarum flore, tum naturali musica admirabilem quandam
delectationem per seipsa videntibus exhibent, ut per om-
nes sensus pascatur homo, dum alia videt alia audit, alia
contingit, alia olfacit alia gustat. Illic etiam animantium
varia spectacula, omnia enim sunt mansueta, omnia inter-
se moribus concordia; Non horrendus erat tunc serpens,
sed mitis ac mansuetus. Non horribiliter in terra prore-
ptans, ac velut inundans, sed altus super pedes gradiens. In hoc
igitur loco deliciarum, & in tantæ voluptatis paradiso,
Deus posuerat hominem; his bonis perfrui concesserat,
Dominamini piscibus maris (talia verba ad illos loquitur,)
& volatilibus Cæli, & vniuersis animantibus, quæ mo-
uentur super terram. Ecce dedi vobis omnem herbam,
asserentem semem super terram, & vniuersa ligna quæ
habent in semetipsis sementem generis sui; ut sint vobis
in escam. Ex omni ligno paradisi comedetis; de ligno
autem scientiæ boni & mali non comedetis. In quacun-
que enim die comedetis ex eo, morte moriemini.
Ast ò infœlicem casum, ò lachrymabile fatum; tulit homo
de fructu arboris vitæ, & præuaricatus est mandatum
Diuinum, mutata est facies rerum; in exilium miseria-
rum ex delicijs actus est. Eijce inquit ancillam hanc cum
filio eius; & eiecit Dominus Deus hominem de loco vo-
luptatis, de Regali throno exturbavit, de admirando pa-
lacio pepulit; gaudium hominis in luctum, delicias in mi-
seriam; in hanc vallem lachrymarum & miseriæ, iucundis-
simum Paradisi habitaculum commutauit. Eiecit Domi-
nus Deus hominem de Paradiso voluptatis.

Antithe-
sis exilij
Adami
& Cicero-
nis.

Memini quendam dum a Tribunitio furore in exilium dam-
naretur, dolorem quem ex calamitate illata conceperat, his
verbis testasse. Projicitur Tullius in exilium? a liberis abstra-
hitur? a coniuge abripitur? ab asis focusque innocens du-

Cicero in
orat. ante
quã iret
in exiliũ.

citur.

citur, vitam degere in exilio? miserimi mortalis casum Cicero
subire? Itaque nimirum innocens ab inimico? religiosus quõ tulit
a scelerato, beneuolus huic Ciuitati ab hoste? O misera exilium.
vitæ ratio. Consularis homo, non minimis facultatibus
vñsus; quondam amicorum multorum præsidio mu-
nitus; nunc partim ab inuidis, partim ab inimicis circum-
uentus eget indigne, nunc vel solus delectus ad calamitatem;
vel primus vocatus ad tale periculum; omnium animos
iure debeo commouere. Omnia sunt immutata; manus ad
demonstrandam religantur iniuriam; lingua inciditur ad de-
plorandam calamitatem; animus præcluditur, ad exponen-
dam rei indignitatem. Cedo inuitus de Repub. cedo opp-
pressus de fortuna; de dignitate, discedo a Repub. victus
audacia malorum. Quod si agnouisset Cicero exilium,
quod pertulit Adam à Paradiso delicijs, quonam verborum
lugubri apparatu, vñsus fuisset ad deplorandam hanc mi-
seram calamitatem? cãm exilium Adami exilio Ciceronis
mille partibus longe acerbius & grauius sit? Exilium
Ciceronis habuit nomen calamitatis tantum, non autem tur-
pitudinis. Testor, inquit, Deos Deasque omnes immor-
tales, vestrasque maxime mentes, me non vitæ turpitudine;
non pro magnitudine scelerum, non propter reliquæ ætatis in-
famiam, pœnas iure & lege persoluere; sed propter virtutis
inuidiam, propter iucundissimam ingenij laudem, pro-
pter magnitudinem rerum gestarum, crudelissime ciuitate pri-
uari, Non vocatur Tullius in capitis periculum, quod de-
liquit aliquid; quod patriam læserit; quod improbè vixe-
rit; non citatur reus audaciæ; virtutis reus citatur, Non
accusatur quod Rempub. vi oppugnarit: sed quod homo
Nouus, perniciosum nobilium restrinxerit furorem. Non
obest mihi turpis & nocens, sed honestissime laudatissime-
que acta vita, Consensum extinxi coniurationis, arcemque
vrbs ab incendio ac flamma liberaui, liberosque vestros
egremio & complexu matrum, ad cadem & cruorem
non sum passus abstrahi. Numini Deorum consecratum
Sartum tectum, ab omni periculo conseruauit; & vos ut
tutam tranquillamque fortunam traheretis, mea perfecti
vigilantia. Quare mihi neque mors miseranda est, quæ ob

Aa 4 Rem-

Rempub. capitur, neque exilium turpe quod virtute suscipitur cum præfertim nonnullam hæc pœnæ habeant in se consolationem. Exilium autem nostrum, a Paradiso, & calamitosum & turpissimum est. Non enim ob virtutem sed propter vitium exilio multamur, propter vitæ turpitudinem; propter magnitudinem sceleris; propter bellum conflatum Rerum vniuersarum auctori; propter excitatum incendium in vniuerso Orbe; propter Cælorum regna in solitudinem conuersa; propter Templum summi Dei prophanatum; propter nos & liberos nostros, expositos ab Adamo sempiternæ morti propter fortunâs omnium nostrum a primo homine turbatas, & euerfas, exilij pœnam sustinet Adam. Mors ista miseranda est, exilium turpissimum quod pro scelere suscipitur, pœnæ istæ nullam in se habent consolationem.

Exilium Ciceronis fuit a domo propria, verum in qua non nihil molestiarum perpetiebatur; a liberis, a familia, ab amicis vicinis, hominibus diuersis casibus & mutationibus animorum subiectis; a fortunis & opibus, nonnullis sæpe exitium afferentibus; a delubris falsorum Deorum. Exilium autem Adami, a domo illa Paradisi, in qua omnia fausta, omnia iucunda, nullæ molestiæ, nulli labores, nulla discrimina vitæ, vbi vt Lactantius cecinit.

in carmine
de
Phœnice.

Non ex ingues morbi, non ægra senectus.

Nec mors crudelis, nec metus asper adit.

Nec scelus infandum, nec opum vesana cupido.

Aut metus; aut ardens cedit amore furor.

Luctus acerbus abest, & ægestas obsida pannis,

Et cura infomnes, & violenta fames,

Non illic tempestas, nec vis furit horrida ventis.

Nec gelida terram, rore pruina tegit.

Nulla super campos, tendit sua vellera nubes.

Nec cadit ex alto turbidus, humor aqua.

Sed fons in medio est, quem vnicum nomine dicunt.

Perspicuus lucens, dulcibus vber aquis.

Deliciæ paradisi. Quod si vos pro delicijs habetis, quotiens ex laboribus in requiem relaxare animos cupitis, super viridi atque altissimo feno, pone fontem lucidissimum accumbere; sub vmbre densarum comantiumque arborum, oculorum pascere obtutus; puriori

puriori aerè ex pratis & floribus odore integerrimo atque gratissimo frui. neque enim nitet in aere puriora sunt marmora; nec vmbra tecti, frondium vmbriis est gratior; nec lapilli vlli vel lateres pavimentorum varijs vestiti floribus amæniores. Vos omnium istorum testes estis ò diuites, qui si fieri possit in ipsis tectis arbores habere cupitis, & prata, & pensiles hortos, horumque solatia profecto maletis, quam aurea tecta parietesque mirabiles. Quid existimatis quales delicias habebat homo, in illo amænissimo paradiso? Quam vero graue & acerbum est exilium, ab hoc iucundissimo pomerio subire?

Accedit quod exilium Adami est ab Angelis, ab ipso Dei cõspectu, ab habitaculo Diuino, ab opibus & fortunis, nulla fortunæ iniquitate corrupendis. Priuari igitur consortio Angelorum? Amoueri a fruitione Dei, non est miserabile? non est lugubre? Si mille, dicebat Chrysofomus, aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est quale est a Beatæ illius gloriæ honore propelli, exosumque esse Christo. Est. n. satius mille fulmina sustinere, quam vultum illum mansuetudinis pietatisque plenum, nos tamen adue rsantem videre, & illos totius tranquillitatis oculos, nequaquam nos aspicere sustinentes. Actus est Cicero in exilium sed inter homines: Homo autem primus, in solitudinem inter bestias crudeles, & inter dæmones immanes, quorum plenus est iste caliginosus aer. Ecce elongauit fugiens, agnouit hoc Propheta, & mansi in solitudine. Alter vero lamentabatur, se solcium fuisse draconum & struthionum. Alteri autem prædicit Deus. Terra in qua expellam eum, erit cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent dæmonia, Onocentaurus & pilosus clamabit alter ad alterum; ibi cubauit lamia & inuenit sibi requiem: illic bestiarum vt recenset alia genera. Homo actus est in solitudinem, vbi non nisi spinæ & vrticæ, & paliurus oriuntur. Maledicta. n. terra in opere tuo (ita Deus execratus terram) in laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vitæ tuæ. spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Deus dum hominem in exilium mandauit, sicut & Abraam Agari atque Ismaeli, vtram aquæ, & parum panis imposuit scaulis nostris; vtrumque quam profundimus ex frontibus nostris. In sudore vultus tui, ait, vesceris pane tuo. Quæ mutatio? Quam grauis calamitas? Quanta turpitudi-

Exilium
hominis
inter be-
stias.

hom. 24.
in Ma-
thæum.

Isai. 34.

Gen. 3.

do no-

Quid a-
gendum
nobis in
hoc mun-
di exilio.

do nobis est miseris? Qui labores quos subimus? Quæ miseriam
quas sustinemus in hoc infaulto exilio? recensere superuacua-
neum existimo, Oculis. n. & tactu vos: vos ipsi melius percipitis
sustinentes. Horum nobis causa est peccatum, hic est exitus præ-
lij cum Deo: Exilium a Paradiso; expulsio ab hæreditate Cele-
sti; separatio a consortio Diuine; exclusio a conuictu ciuium su-
peruacillius Ciuitatis; spoliatio a Regni statu atq; delicijs. Eijce
ancillam hanc & filium eius. Non. n. erit hæres filius ancillæ cū
filio meo. Quid agendum in hoc infælici rerum statu, edoceri
vultis? Quo nam hæc malorum congeries relcuanda? Existima-
rim primo, ut illud cogitatione assidua voluatis, quod Cicero in
exilium reiectus. Vbicunq; ero, hoc cogitabo, hæc semper mea
cura erit, nempe virtutis & amoris in Rempub. studium, meq;
vobis ereptum, non a vobis repudiatum existimabo. virtute ex-
colam animum, virtutib. adornabo memetipsum, Ad imagi-
nem Ciuium illorum felicissimorū me efformabo; seruales &
feros mores, ne in animalium naturam & consuetudinem tran-
sire videar, a me rejiciam; vt tandem Princeps Regum terræ,
me non exulum, non ferarum more viuentem, sed ad imitandos
Ciues Cæli anhelantem cōspiciens, mercenarium saltem in do-
mo sua; si non Regem & filium, & hæredem, saltem famulum
& adoptiuum cōheredem efficiat. Demum secundo cum vo-
bis defecerit vter aquæ, & ille panis quem imposuit scapulæ no-
stre Deus, confidentia. f. in meritis proprijs; proijcite animam
vestram subter arborem Crucis, & subter arborem illam prote-
ctionis Beatæ virginis; veniet tandem Angelus magni consilij,
ille qui clauem vitæ gestat in humeris suis ille qui exiuit ad mō-
tem baiulans sibi crucem; aperiet & nobis; & nullus erit qui
iam amplius claudere valeat. Nō est voluntatis eius, vt in exilio
confenescamus, *Et nunc quid mihi est hic* Dicit dominus, *quo-
niam ablati sunt populus meus gratis?* Gaudete & laudate simul,
quia cōsolatus est Dominus populum suum, redemit Ierusa-
lem; Non in tamulta exibitis, nec in fuga properabitis, præce-
det. n. vos Dominus, & congregabit vos Deus Israel. *Recedite,
recedite, exite inde, pollutum tantum nolite tangere,* pollutum, &
maculatum vitio, nolite exportare. Ecce intelliget seruus
meus, & eleuabitur & sublimis erit valde. Non diffidite, por-
tæ Ciuitatis illius non claudentur per diem, nox. n. non erit il-
lic.

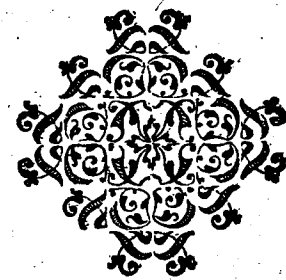
Allego-
ria Aga-
ris.

Isai. 52.

Apoc. 21.

lic. Et afferent gloriam & honorem gentium: sed non intrabit
in eam aliquod coinquinatum, aut exul abominationem fa-
ciens, & mendacium. Exite ergo nolite pollutum tangere.
*Proijcite etiam animam vestram sub protectionem Beatæ Virgi-
nis,* implorate Mariam misericordiosam quam Sara. humilia-
mini ad pedes eius. supplicabit & illa Patri nostro; reducet, &
illa nos suis præcib. Eua generis nostri penam intulit, (vt Agar
Ismaeli,) mundo. Genitrix salutem attulit mundo. Auatrix pec-
cati Eua, auatrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit, Ma-
ria viuificando profuit. Illa percussit, hæc sanauit. illa
ex pulit, hæc reduxit ad illum Beatum immor-
talitatis & deficiarium locum, ad quem
digneris per Sanctam
matrem tuam,
Amen.
(*)

Anthre-
sis Ma-
riæ &
Eua.

FILII

F I L I I E V A E .

Visitans speciem tuam non peccabis Iob. 5.

CONCIO VIGESIMASECVNDA

In qua cognitio Hominis quid sit secundum naturam, tractatur.

NT ER alia vasa Sanctuarij præclaro artificio, ex præcepto Diuino elaborata, iussit Deus Moyse, vt faceret quoddam labium æneum, ex speculis mulierum, in quo lauarentur atque mundarentur Sacerdotes, ingredientes tabernaculum Testimonij. Facies inquit & labium æneum, cum

basi sua ad lauandum; poneque illud intra tabernaculum testimonij, & altare. Et missa aqua lauabunt in eo Aaron, & filij eius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij; & quando accessuri sunt ad Altare, vt offerant in eo thymiama Domino, ne forte moriantur, Et fecit Moyses labium æneum, cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi. Dum attentius meditabar, tacitusque perquirebam rationem, Cur Deus labium hoc æneum, ex speculis mulierum, non autem ex aliquo alio ære, ante ostium tabernaculi, seu intra tabernaculum testimonij, consttuit præcepit; Forsitan quia ministros Sanctuarij effeminatos habere voluit? vt scilicet nihil intenderent, in nullo alio eorum curæ versarentur, non aliud sedulo agerent, nisi vt vestimentis illis mirabilibus, mulierum instar se ornarent, & in speculo sæpe sapius viderent? si balthem rationali bene coheret; si rationale superhumerali apte iungitur, si superhumerali a thiara non diuulsum pender: si thiara neque in leuam neque in dexteram reclinat, Sed stulta & insipida est, ista de

Deo

Labium
speculare
quid.

Exod. 30
& 38.

Deo cogitatio. Deus. n. sicut illo ornatu pontificio, in quo artificium cum pulchritudine, & pulchritudo cum pretio concertabat, non corporis sed mentis ornatum & nitorem Sacerdotum suorum quærebat; vt scilicet virtutibus animi, non vultu corporeo fulgidi & formosi apparerent, & alios virtutis ornatu ad sui amorem & admirationem pellicerent. Mollia siquidem indumenta vt Bernardus aiebat, animi molliem indicant. Non tantum curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. Ita quoque & lauachro isto speculari: nõ fulgorem & nitorem corporis sapius intuentum & curandum, sed fulgorem & nitorem animæ, in illo speculo Diuinæ bonitatis, anima, corpore, & toto integro homine inspiciendum docere voluit. Nõ cognitionem corporis, sed cognitionem sui, animæ scilicet, & corporis & totius hominis; si non aliquid distortum, difforme, & indecorum in anima & homine, ad similitudinem & imaginem perfectionis Diuinæ facto reperitur; admonere, hoc labio æneo, ex muliebribus speculis efficto cupiuit. Cognitio. n. sui ipsius, ita est communis apud omnes ratione & intellectu vigentes, vt nullus gradus, nulla in communi viuentium ordinata cõgregatio intellectuum, absque hac aliquando substitit. Cognitio sui ipsius ita est necessaria et vtilis, vt sine illa, nullus beate viuere queat, sed in naturam iumentorum translatus, more bestiarum consenscat. *Cognitio sui ipsius, creaturæ rationali est communis.* Videamus primo mentes Beatas, illas quæ semotæ ab omni miseria cumulo, sempiternis bonis fruuntur. Felicitatem suam vnde possident? Ex eo quod Speculum illud sine macula Diuinæ bonitatis, siue illud increatum (de quo sapiens ait, quod Sapietia Dei est candor lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis.) siue creatum, seipos in seipsis intuentur. Angelus. n. vt Dionysius reliquit, est speculum purum, clarissimum, suscipiens totam, si fas est dicere, pulchritudinem Dei. Beatitudo Sanctorum Cæli citium ex hoc oritur, quod in illo speculo sese intuentes, sese ad imitationem Deiformis pulchritudinis efformare satagunt. Ingredientur & egrediètur, docuit Saluator, & pascua inuenient. *Ingredientur* in beatitudinem per intuitum essentia Diuinæ; *regredientur* ad beatitudinem, *regredientes* ad sui ipsius cognitionem, & pascua illa vberissima felici-

Allego-
ria labii
ænei.

cognitio
sui com-
munis
omnibus
gradib.

4. c. de Di-
uin.

Verborum
Saluat.
expositio.

Ioan. 10.

Speculū
Pythagor-
ricū qd.

fælicitatis inueniēt. Redeamus ad terras. Plusquam notum est vobis aureum illud oraculum Appollinis Dephici. *Nosce te ip sum.* Pythagoras autem Antiquorum sapientum non contemnendus, vnicuique discipulorum suorum speculum habere, & se in eo conspiceret idētidē; mandauerat, vt symbolicè doceret cognitionem sui, in omnibus præponendā. Cum. n. anima no lior sit quam corpus, & totus homo quam anima, & corpus & quam cæteræ corporales creaturæ; si aliorum cognitio nem tanta auiditate quarimus; si vestigamus altitudinem mō tium, & ingentes fluctus maris & altissimos lapsus fluminum & Oceani ambitū, & reuolutiones syderū perquirimus si nosse desideramus, vires herbarū, cōplexiones hominum, naturā ani malium fulgorem auri, splendorem gemmarum. Si dum apud tonforem residentes, diligētius capitis nostri attendimus comā sumpto equidem speculo, multo cum studio summaque cura æqualitatē consideratis nitorem capilli: nec tñ in imagine ue stri vosmet inspexisse contenti, vos ipsū artificem, tum alios astantes sollicitè ac frequenter, interrogatis, An alicubi incom ptius manus properantis operata sit? An satis deceat frontem, leuiter attonsa cæsareis? Si dum in cubili existens accuratius fa ciei vestræ attenditis decorem: sumpto etenim speculo multa cum diligētia, fulgorē eius cōspicitis, ne s. sit frōs crispāri ruga contracta vel genarum nitor rubeus pallore obductus, vel supercilia in modū arcus distenta; multo plus animam vestrā & vos in speculo vestro inspicere, maioriq. sollicitudine vos cognoscere debetis. Anima. n. speciosior est, quā corpus. Anima est pretiosior quam coma capitis. Sicut Deus omnem creatu ram, sic anima omnem creaturam corporeā naturæ dignita te præcellit. Speculum igitur vnusquisque suū inspiciat frequen ter. Hinc factū est, ex quo cognitio sui ipsius communis est, om nibus gradib. rationalium, vt alij dicerent. *• Laudabiliore esse animum, cui nota est infirmitas propria; quam cui ea non per specta, mænia mundi, vias syderum, fundamenta terrarū, & fa stigia Cœlorum scrutatur.* *• Alij, magnam esse vtilitatem seruo Dei, propriā infirmitatem recognoscere, atq. in suis vicib. aut meritis nullam fiduciam habere.* *• Alij consumato die (vt facie bat Sextius,) cum se ad nocturnam quietem recepissent, inter rogabant animum suum. Quid esset, quod hodie malum tuum sanasti?*

Cognitio
nis sui en
comia.

a Aug. li.
9 de Trin.
b. Super
P. f. Cass.
c Senec.
lib. 3. de
ira.

a Hugoli. 1. de ani-
ma c. 9.
b Cassiod.
super P. f.
c Hugo
lib. 3. de
anima. c.
6.

lib. de cō
siderat.

Tract. de
symb. lib.

sanasti? Cui vitio obstitisti? Qua parte meliores? *• Alij summā Philosophiam in cognitione sui ipsius esse censebant. Cognitio inquebant est porta, schola, introitus & ascensus, per quam in tratur ad intima, de alijs spiritib. iudicare: Hac eleuatur anima, ad summa; ex hac proficiscitur ad cognitionem omnium Cœlestium terrestrium, & inferorū. Cognitio sui est, magnus accessus ad Deum: Tunc enim incipit adesse virtus Diuina, quādo deficere incipit, per sui cognitionem præsumptio humana. Frustra cordis oculus erigit ad videndum Deum, qui nondū est idoneus ad videndum seipsum. Prius enim est vt cognoscas inuisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus, ad cognoscendum inuisibilia Dei; & si non potes cognoscere te, non præsumas apprehendere, ea quæ sunt supra te. Præcipuum enim & principale est speculum, ad videndum Deum, animus rationalis intuens seipsum. Sine cognitione sui, aiebat Bernardus, scio neminem saluari; de qua nimirum mater salutis humilitas oritur & timor Domini; qui & ipse sicut initium sapientiæ, ira & salutis est. Primum ipsum fontem suum scilicet mentem de qua oritur consideratio purificat; deinde regit affectus; dirigit actus, corrigit excessus; componit mores; vitam honestat, & ordinat, postremo Diuinarum pariter & humanarū rerū scientiam confert. Cognitionē sui docebat Chrysost., esse primā hominis sapientiā. Est. n. inquit primū, hominis sapientiam affectantis, contemplari quid ipse sit, quid intra se, quid infra, quid supra; quid contra, quid ante, quid postea sit. Hæc consideratio quadripartitum parit fructum: vilitatem sui, amorem Dei, charitatem proximi, cōtemptum mundi. Quare & ipse Deus labium æneum ex speculis mulierum fieri præcepit, & in tabernaculo secretiori collocari iussit vt s. hoc simbolo edocui sacerdotes, animæ nobilitatem & sublimitatem in seipsa viderent, & seipfos cognoscerent. Futurum enim erat vt, *visitantes & intuentes speciem suam*, vnde veniant; quo tendant; quomodo viuant; quid agant; quid amittant, quantum quotidie proficiant, vel quantum deficiant, quibus magis inculescentur tentationibus, quibus affectibus frequentius tangantur; vel quibus tentationibus a maligno spiritu acrius impugnetur: vt cognoscentes quib. & quales sint nō peccarēt. *visitau enim speciem suam*, vt docuit Job. *non peccabis. Sed quoniam modo cogniti**

Cognitio
sui facit
nō peccare.

tio sui

tio sui bonorum tantorum est causa? Quonam pacto *visitans speciem meam, non peccabo?* Cognoscens memetipsum ad quæ modum saluabor? Cognoscendo. s. sublimitatem & vilitatem, meam. Cognoscendo sublimitatem & nobilitatem meam, non peccabo. Si etenim dum habemus vestem candidam, auro intentem, splendentem gemmis, & corruscantem lapidibus pretiosis, diligenter canemus ne vel luto & puluere eam inspergamus, vel a vermibus corrodi sinamus: si videremus, quanto infinitis partibus nobilior est anima; quod & sublimior & præstantior & pulchrior est corporeo vestimento: quod est, vt Bernardus docuit, insignita Dei imagine, decorata similitudine Diuina, desponsata Deo in fide, dotata in spiritu, redempta sanguine, deputata cum Angelis, capax Beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps. Si eam dignitatem animæ nosceremus, non maiorem sollicitudinem adhiberemus, ne cum carne quod vt uile sterquilinum inuenit, haberet aliquid commune? ne spurcitie vitiorum illiniretur, atq; contaminaretur? *Visitans speciem tuam non peccabis.* Anima nostra est insignita Dei imagine, Ad imaginem quippe & similitudinem Dei factus est homo. non secundum carnem sed secundum animam, vt Ambrosius adnotauit, quæ vt Deus etiam liberè atq; diffuse cogitationibus huc atq; illuc vagatur; quæ considerando spectat omnia; quæ cogitat ea: Quæ in Orientali aut Occidentali plaga occurrunt; quæ versatur cum illis qui sunt in extrema parte Orbis; quæ sequitur si quos nouerat proficiscentes, in hæret peregrinantibus, copulatur absentibus, alloquitur separatos, defunctos quoq; ad colloquia suscitatur, eosq; vt viuos cõplectitur & tenet. Ea est ad imaginem Dei, quæ non corporeo æstimatur sed mentis vigore; quæ absentes videt, transmarina visu nouit & percurrit aspectu; scrutatur abdita, huc atq; illuc vno momento sensus suos, per totius Orbis fines, & mundi secreta circumfert. Quæ Deo iungitur, Christo adhæret, descendit ad infernum atq; ascendit; libere versatur in Cælo. Nostra .n. conuersatio in Cælis est. Omnium igitur cum habeat perceptionem & mentem; omnia perscrutari, & perquirere cum valeat, ad imaginem Dei effecta est; omnia enim audit, omnia cernit, omnia scrutatur Diuina natura. Hoc si cognosceret homo. Talem si uideret quisque suam animam, quælo an peccaret?

Nobilitas animæ.

Homo secundum imaginem Dei.

Gen. x.

li. 6. exam. c. 8.

peccaret? An delictis obscuraret intellectum suum? An peccatis subtraheret, seu extingueret, lumen illud naturæ & gratiæ, quod signatum est super corda nostra? Quum malitia occurrere soleat animam, fit illud excrementum hyrundinis, quod excæcauit Tobiam. fit deinde ille flatus, qui extinguit lumen gratiæ, & lumen naturæ, quibus & naturalia & supernalia cognoscimus, si homo hæc omnia peccati damna perpenderet; num aliquando delinqueret?

Allegoria hirundinis excæcatis.

Anima nostra est insignita Dei imagine. Deus est vnus in essentia; & anima nostra vna est in essentia; habens perfectionem omnis animæ; sine illius quæ vim sentiendi, siue illius quæ vim augendi & nutriendi, alijs confert. Deus est vnus in essentia; sed trinus in personis, & anima est trina in potentijs, intellectu agente, voluntate, & intellectu patiente. In hoc tantum difformis est hæc imago; quia Tres personæ Diuine sunt Deus, sed potentia animæ, nõ sunt essentia animæ, sed vires eius ab ea effluentes. Deus est simplex omnibus modis, ita vt omnis concretionis expers sit. spiritus enim carnem & ossa non habet; Deus autem est spiritus. Et anima nostra cum sit spiritualis substantia, inuisibilis quoque & incorporea est. Deus est immortalis; ipse enim sicut nec incepit, ita nec desinet esse; anima quoque nostra, est immortalis. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Vidit Ioannes sub altari Dei, animas interfectorum clamantes. Deus inuisibilis est, oculis corporeis; Deum etenim nemo vidit vnquam; & anima nostra inuisibilis est: spiritus .n. cū sit, a sensu corporeo, qui corporalia tantum intuetur, videri nõ potest. Deus est vbique præsens, nullis enim limitibus Cæli & terræ contineri, aut circumcludi potest; totus est in toto vniuerso non circumscriptus, & totus in qualibet parte vniuersi, quia inuisibilis est; & vbique influit, & operatur virtus eius. Cælum & terram, ait, ego impleo: Et anima nostra est tota in toto corpore, & tota in omni parte eius; tota in capite, tota in manu, tota in pedibus; non enim viuit corpus, dicebat Augustinus, nisi præsentem anima. Deus est primum principium vniuersi; a quo omnia quæcunque sunt processerunt; & anima est primum principium, omnium perfectionum in toto corpore; ab ea enim oculus videt, auris audit sonum, gustus percipit saporem, olfactus recipit odores; tactus sentit corporis

Imago Dei in homine quomodo.

in contracta; ab ea uitam corpus habet, & uitam subsequentes perfectiones; propter eam sanguis calorem, genæ ruborem, pedes agilitatem, & alia membra volubilem motum percipiunt. Deus est libera voluntatis: quæcunq; enim voluit fecit; & anima nostra liberi arbitrij est. Est equidem libera a necessitate. Nam virtus, res quædam spontanea est ac libera; quod vero coactionem patitur, virtus non est. Deus sua natura est omne bonum, quod cogitatione quis assequi potest, ipse illud est: atque adeo ultra omne bonum potius, quod intelligi ac mente comprehendere potest. Anima etiam nostras bonorum omnium particeps est. Dum enim Deus vellet naturam humanam fabricare, non semiplenam vim bonitatis declarauit; vt partem ei bonorum suorum impertiretur, partem inuideret; sed perfectam bonitatis formam dedit, in hoc quod produxit in esse, copiosiusque ditauit bonis. Quorum bonorum per singula catalogum recensere, quia non est facile, videtur vna uoce, (docebat Clarius Fulginensis,) comprehensa sunt omnia cum dictum est; Ad imaginem Dei factum esse hominem: hoc enim est ac si dixisset; omnis boni participem humanam naturam effecit. Si enim bonorum plenitudo Diuina natura est, homo vero illius est imago; sequitur, hanc imaginem habere similitudinem cum exemplari, ex eo quod plena sit omni bono. Talem si videret vnusquisque nostrum animam suam, quia est vna in essentia, quæso diuidere vellet eam diuersis & illis peruersis cogitationibus? *Diuisum est enim cor peccatorum*, dum aliud hoc, aliud illo tempore appetunt, ideo nunc interibunt, vt comminatus est Propheta. Si sciret homo animam suam, esset trina in potentia, vt trinum Deum in personis intelligeret & amaret; non conuerteret illam ad illa tria infanda; concupiscentiam, scilicet oculorum, concupiscentiam carnis, & superbiam vitæ. Si homo nosset, animam suam esse simplicem & purissimam: non commiseretur inferioribus se; non peregrinam formam induceret illi: non delictis contaminaret; non veste ex lana & lino texta, duplici, scilicet intentione eam superuestiret; sed in omnibus rectam intentionem haberet. Si n. oculis tuus fuerit simplex, totum corpus tuum laudum erit. Si homo semper retineret, animam suam esse immortalem, & nunquam interituram; nunquam illam romphæ-

orat. 58.

Cognitio imago
ginis Dei
quantum
utilis.

hom. 16.
operis im
perfecti.

bis acuta peccatorum conficeret & occideret: quum anima quæ peccauerit ipsa morietur. Si homo cogitatione semper versaret, animam esse primum principem & Dominum omnium quæ sunt in corpore: nunquam illam seruituti corporis per peccatum, subijceret. Anima dicebat Chrysostomus, priusquam peccet, Diuino auxilio confortata, Domina est corporis sui, & quasi libera, & Regina sedet in throno cordis sui, & gubernat corpus suum, quasi palatium suum, nec potest illam vincere caro: si autem gratis se peccatis obligauerit; tunc Diuino auxilio destituta, & in potestate immundorum spirituum redacta, fit debilis & infirma, vt non iam sit Domina corporis sui, sed ancilla magis; iam non caro subiecta animæ est, sed anima carni; nec quod vult anima caro facit, sed quod caro coegerit hoc anima facit. Si homo cognosceret animam suam esse liberam, nunquam illam mancipium Sathanae, per peccatum efficeret. Qui n. facit peccatum, seruus est peccati, Qui autem seruus est peccati, est seruus Dæmonis, qui est author & suggestor peccati. *Visitans ergo speciem tuam non peccabis.*

Anima nostra vt aiebat Bernardus est insignita Dei imagine: eo quod sicut Deus natura sua, omnes rerum perfectiones in sua essentia incircumscripita, eminentissime comprehendit; ita & anima nostra, siue inferiora siue superiora amplexa fuerit, omnium eorum perfectionum particeps esse potest. Qui rerum naturas peruisitigant Chameleonta reperiri aiunt, eius conditionis vt pro varietate colorum, quibus se applicuerit, suas permutet figuras; si videlicet atro adhæserit parieti, ater quoque & fuscus ipse euadit; si viridi vel rubicundo, & ille quoque viridi vel rubeo effulget candore; si demum alterius qualitatis permixtae luci, eadem luce candidus apparebit. Hoc idem ferunt de Polyppo inter aquatilia, quod eadem scilicet cum Chameleonte fortitius sit naturam, in diuersas variabilem formas. Quapropter veteres Aegyptij, cum amorem eiusque vires potentissimas adumbrare volebant, illum Chameleontis vel polyppi simbolo effingebant. Videbatur in templo, simulachrum Veneris, pede polyppum vel Chameleonta calcantis; vt eam amoris naturam insinuarent, quod pro rerum conditione, quas quisque amore complexus fuerit, earandem imiteretur propria; & spirituali quadam Metamorphosi, in illa, quandam ad modum commu-

Anima
potest esse
omnia

Similia.

Hominis retur. Mahumetus frequenter habebat in ore, illud enigma. *Symbola. Quia Diuina lege receperit, in brutum euadit.* Empedocles Pythagoreꝝ secutus dogmata, humi serpentes hoīes in diuersa iumenta allegorice commutari docebat. Asclepius Atheniensis, versipelles quosdam esse Protheos, vniuersos homines arbitrabatur, quod seiplos in multiformes mores efformare possunt. Euantes Persa, vbi Chaldaicam Theologiam narrat; non esse homini suam vllam, & natiuam speciem seu imaginem, extraneas multas & aduentitias. Chaldaeorum doctissimi, hominem fore variæ ac multiformis, ac desultoriæ naturæ animal asserunt. Phythagorici, scelestos homines in bruta, imo & in plantas deformant. Apud Poetas antiquos, illæ confictæ metamorphoses, non inuenta fabulosa, sed hominum mores velamine inuolutos esse, plurimi censuerunt. Neque enim adeo stupidi fuerunt veteres, vt hominem (quem magnum mundi miraculum, creaturarum internuntium, superis familiarem, stabilis æui & fluxi temporis interstitium, perfectam mundi copulam imo hymeneum quendam, & orizontem spiritualium & corporalium) in plantarum transire naturam, vel ad iumentorum deijci consuetudinem assererent: dum transmutationes varias, alios quidem in myrtum, alios in illicē, quosdā in lupos, & his similia monstra conuersos homines fingebant; morū varias affectiones exprimebant; pro quorum qualitate, quisque illas quibus sunt proprie atque nativæ æmulabatur. Si quem videbant, deditum ventri, humi serpentem hominem, fruticem non hominem appellabant; neque enim plantam cortex, sed stupida & nihil sentiens natura efficit: neque hominis est terræ imergi, cui Deus os sublime dedit, mentemque vigentem, vt cœlestia contueretur, & ad illa sempiterna sese attoleret. Si quem deinde conspiciebant in phantasia, quasi calypsus, vanis præstigijs cæcutientem, & subscalpenti delinitum illecebra, sensibus mancipatum; brutum non hominem vocabant. neque enim iumentorum, sed bruta & sensualis anima efficit: neque hominis est passiones appetitus effrenatas subsequi, sed illarum motus effros comprimere & concalcare. Si quem postmodū, recta ratione omnia discernentem, ad suprema illa præcelsa cœlestia bona, sese eleuantem demirabantur; hunc non terrenum sed **Cœleste animal** nuncupantes, inter cœlestes altissimos axes, & inter

inter fulgentissimorum syderum locum reponebant. Si demum purum contemplatorem, corporis nescium, in penetralia mentis relegatum, humana omnia fluxa despicientem, imò & cœlorum volubiles globos transcendentem videbant; statim Dei cuiusdam titulos illi affingentes, in numerum immortalium mentium refererent. Nec id quidem temere. Cum enim homo ex duabus coalitus sit partibus, altera quidem spirituali, altera corporea; illa cum supremis Spiritibus, hæc vero cum brutis atque cæteris terrenis communicante; vtriusque rei quasi quædam semina in se complectitur; & semina virtutis ac perinde supernarum mentium ex animi vigore, & semina seu potius fomenta peccati, ex corporis passione. Quæ igitur excoluerit, illa suam germinabunt segetem. Si corporis quidem vegetabiles motus; in plantam degenerabit. Si sensuales, in brutum desciscet. Si rationis igniculos, cœleste vocabitur animal. Si intellectus purissimam contemplationem, Angelus erit & Dei filius. Si nulla creaturarum forte contentus, in Dei amorē exarsit, illius imitationem emulatus fuerit, vnus cum Deo Spiritus effectus, DEITATIS participio Deus quoque & ille erit. Qui n. adheret Deo, efficit vnus Spiritus cū eo. Pulcherrime, hunc variabile hoīs statum descripsit, doctissimus ille Mirandulanus, dum naturam animæ hunc in modum rimatus est. Postquam, aiebat; Deus mundanam domum Diuinitatis augustissimum templum; archanæ sapientiæ legibus fecerat; supercœlestem Regionem mentibus decorarat; æthereos globos æternis animis vegetarat; excrementarias atque facultas inferiores mundi partes, omnigena animalium turba compleuerat, Opere consummato desiderabat artifex, qui hęc operis rationem perpenderet, pulchritudinē amaret, magnitudinem admiraretur; idcirco rebus omnibus iam absolutis, de producēdo homine cogitauit. Verū nec erat in archetypis vnde nouam Tobolē effingeret: nec in thesauris quid nouo filio hæreditariū largiretur, nec in subellijs totius Orbis, vbi vniuersi cōtēplator ipse sederet. Iā oīa summis, medijs, infimi s; ordinibus fuerunt distributa. Sed non erat Paternæ potestatis, in extremo fetu quasi effatam defecisse. Non erat sapientiæ, consilij inopia, in re necessaria fluctuasse. Non erat beneficij amoris, vt qui in alijs esset Diuinam liberalitatem laudatus, in se illam damnare cogereur. Statuit tandem Optimus

Homo in
discretæ:
indifferē
tis opus
imaginis

Homo
se ipsum
perficit.

Opifex, vt cui nihil proprium dari poterat, cōmune esset quicquid singulis priuatum fuerat: Igitur hominem accepit indifferētis opus imaginis, atque in mundi positum meditullio; sic est alloquutus. Nec certam sedem, nec propriam faciem, nec munus peculiare tibi dedimus Adame, vt quam sedem, quam faciem, quod munus vitæ optaueris, ea pro votis & tua sententia habeas & possideas. Definitæ cæteris naturæ, intrā præscriptas a nobis leges coercentur; tu nullis angustijs coercitus, per tuū arbitrium, in cuius manus te posui, te perficias; medium te mundi posui, vt circumspiceres inde commodius quicquid est in mundo. Nec te cœlestem, neque terrestrem neque mortalem, neque immortalem fecimus, vt tui ipsius quasi arbitrarius honorariusq; plastes & fictor, in quā malueris formā, tu te effingeres. Poteris in inferiora quæ sunt bruta degenerare; poteris in superiora quæ sūt Diuina, ex tui animi finia regenerari. O summā Dei liberalitatē, summā & admirandā hoīs felicitatem; cui datū est habere id quod speret; id esse quod velit. Bruta simul atq; nascuntur, id secum afferunt è vulua matris, quod possessuræ sunt. Supremi Spiritus, aut ab initio, aut paulo mox, id fuerunt quod sunt futuri in perpetuas æternitates; Solus homo cura & studio vigilatissimo id assequi potest, vt & in Angelum & in Deum ipsum, si velit, euadere possit. Talem igitur animæ suæ naturam, si agnosceret homo, & in omnia transformari potest per imitationem: Potest ad Angelorum perfectiones ascendere, vt sicut Cherubini fulgent intelligentiæ splendore, Seraphini ardent charitatis flamma; Throni persistunt iudicij fortitudine, Dominationes imperij sublimitate, Principatus summa dignitate, virtutes efficacia inuicta, Potestates compressione Dæmonum, Angeli & Archangeli summa puritate; ita & aīa si immaculatam se custodiret a vitijs, esset Angelorum & Archangelorum status; si Dæmonibus præciperet, in potestatum; si miranda operaretur, in virtutum; si sibi & suis passionibus imperaret, & se & suas affectiones comprimeret, in Principatum, & Dominationum gradum transfiret. Si actiue vitæ addicta, inferiorum curam recto examine susciperet, Thronorum soliditate firmaretur. Si ab actionibus feriatā, in opificio opificem in opificio opificium contempleretur, luce Cherubica vndique corruscasset. Si charitate in conditorem suum arderet, il-

lius

Homo
potest ef-
se Angeli
carū par-
ticeps p-
fectionū.

lius igne qui edax est, in Seraphica effigie repente flammaret. Si vero omnibus his supergressis, vni Deo coniungeretur, Deus etiam efficeretur. *Qui n. adhæret Deo est vnus spiritus cum eo.* Si igitur homo talē, ac tantam sublimitatem animæ suę cognosceret, vt in superiorum gradum transire, vt Angelus, Archangelus Cherubin, & Seraphin esse possit; & nō tantum, sed & Diuinæ confors fieri naturæ, qua nihil melius, nihil pulchrius, nihil celsius excogitari valet. Quæso an in naturam plantarum, & animalium brutorum transire, & transformari cuperet? Quæso an illorum, quæ omnes nos detestamur & abhorremus, statum, & formam induere vellet? Ferunt leonem artificio cicurem, mansuetum fieri ad eum modum, vt collo suo catenas aureas, & capiti ferta vernantia imponi permittat. Si tamē in speculo suam adeo generosam non mollem aspexerit speciem; mox in furorē versus, omnia illa ac se indigna ornamenta, disrumpere, & deijcere, suumq; natium terrorem excitare. Si homines fucata specie a Dæmone dementati, in hoc æneum speculum sapius inspicerent, suamq; ex peccato orientē turpitudinem agnoscerent, quod per peccatum, Homo cum in honore esset, *Non intellexit & ideo quia non intellexit;* quia deliquit; comparatus est iumentis insipientibus. & similis *Similis factus est illis;* dum vt illa affectibus, & cupiditatibus diuersis distractus viuit: dum oculos suos vt animalia, declinauit statuere in terra, terrena cogitando & terrenis inhiando, de Cælestibus, autem nec in somnis meditando: Si inquam cognosceret, quod per scelus abominandum sortitus est iumentorum statū, an non indignatione in seipsum committaretur? non larvas Dæmonis, non iumentorum ideam a suo detraheret animo? Chrysostomus magnus ille eloquentiæ Christianæ parens, dum veller cognoscere hominem Christianum; & multa recensuisset, quæ illos sui temporis homines, Paganos potius quam fideles demonstraſſent: intulit se non posse euidētem habere notitiam, de peccatore. An homo sit. Quando, n. inquit, vt asinus calcitras, vt taurus superbis; quando in epulis vt sorum imitans voratum, & pinguedine corpus Burdonum more distendens; cum malitia camelum, lupum imiteris rapina; cū irascaris vt serpens, & atrocitate scorpionum percutias; cum subdole insidieris vt coluber; cumq; veneno malignitatis armis vt vipera; cum quasi Diabolus ipse aduersus fratres, crudelia bella suscipias, Quoniam, vnquam modo, qua ratione in ho-

Simile.

Homo in
iumenta
degenera
re potest.

Psal.

hom. 4. in
Math.

Homo pessimus, peior Dæmone,
 minum te possum numero collocare, nulla in te cernens humanæ signa naturæ? Inter homines & feras quod sit discrimen non inuenio. Quid.n. hominem malignum appellare debeo? Feram? sed illæ vno aliquo horum vitio tenentur; iste autem simul omnia in se colligendo, longe ferarum irrationabile stultumq; transgreditur. Illæ quanquam naturaliter sæuiant, si humana tamen arte palpètur, plerumq; mansuescunt; homo autem qui illarum profecto naturalem feritatem, in eam quæ contra naturam est mansuetudinem sæpe commutat, suam mansuetudinem naturalem, in feritatem, quæ suæ naturæ inimica est conuertit; cumq; naturaliter feræ ad mansuetudinē trahit, se naturaliter mansuetum in ferarum rabie natura repugnante pducit. Et Leonē quædæ homo mitigat, redditq; tractabilem; furorē vero animi sui omni profusus efficit leonē sæuiorem. Et certe cum ibi sint duo impedimenta vel maxima, quod fera ipsa, & ratione priuatur, & longe omnium alterius generis animalium excedit furorē; homo tamē de copia donatæ sibi a Deo sapientiæ, ipsam superat arte naturæ. Cum igitur homo possit transformari in Angelum; si hæc cognosceret dignitatem, quomodo volet in naturam transformari Demonum? cū Demonum nomen, vel ex ipso auditu horrendum sit? Quod in Cælestium ciuium cõsortium transire potest; si hæc sublimitatē agnosceret quisq; , quomodo cupiet in commercium & naturam transire Brutorum? Quomodo non detestabitur Regē illum superbū, qui deiectus superbiæ vento, a folio regali, in cõtubernium & motes transijt Bestiarum? Si diuinæ naturæ cõsors & particeps potest esse homo, per virtutes & gratiam Deificantem; si hanc nobilitatem, atq; celsitudinem quisq; ob oculos versaret, Quomodo a tãta eminētia, & tam sublimi gradu se deijci patietur? Quomodo vitiorum oneri succumbet? peccatorum fæda spurcitie, inquinari se pmitteret? Curare hoc potissimum deberemus, vt illud in nos non dicatur. Homo cū in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & similibus factus est illis, sed illud potius; *Dij estis, & filij excelsi omnes.* ne abutentes indulgentissima Patris liberalitate, quam dedit ille, liberam optionem è salutari noxiam faciamus nobis. Nemo nostrum diutius, in ferarum effigie perseueret. Si.n. seruus nequam Patris domum ingreditur, cū bestia etiam fueris effectus, quando poteris ipsum saltem vestibulum introire? Principes creati sumus, principes bestiarum, principes reptilium, principes volatiliu

lium, nõ tantum eorū quæ terra, sed quæ animus sustinet; facti sumus Imperatores & principes affectuū. neq; igitur cogitationes habeamus sublimes, neq; leuēs & inconstantes simus mēte (monebat Basilius), ad volatiliū.n. imperium destinati sumus. Absurdum fuerit, si externa quidem volatilia depopulemus, ipsi autem vere sublimes ac leues simus. Ne superbiamus; ne nos efferramus, ne maiora meditemur quā nobis conuenit; nõ inflemur dū laudamur; ne glorificemus nos ipsos, sic.n. effemus volatile; instabile; incõstati natura huc atq; illuc circulatū; sed inuadat animū nostrum, sacra quædam ambitio, vt mediocrib. vanis nõ contenti, anhelemus ad summa Diuina, adq; illa, quando possumus si volumus consequenda, totis virib. enitatur. Dedigne mur terrestria, & quicquid mundi est posthabētes, vltimum danam auream eminētissime Diuinitati proximam euolemus. In angelorum naturam commutemur; Dei similitudinem fulgentem habeamus. Natura, dicebat Seneca, dedit tibi illa quæ si non deserueris, pat Deo confurges. Parem Deo te pecunia nõ facit; Deus non indiget pecunia. Prætexta non faciet; Deus nudus est. Fanta nõ faciet nec ostentatio tui; nemo.n. perfecte notuit Deus. Nõ turba seruorum lecticā tuam portantium; Deus ille maximus potētissimusq; ipse vehit omnia. Nec forma quidē, & vires, Beati te facere possunt; nihil horum non patitur vetustate. Quid ergo? *Animus, sed hic rectus bonus, magnus.* Quid aliud voces hunc, quam Deum in humano corpore hospitantē? Hic animus tam in equitem Romanū, quam Libertinum, quam in seruum potest cadere. Gratia quoq; nõ deest, vt Dij euadamus. Quotquot.n. receperūt eum, dedit eis potestare filios Dei fieri: siue serui sint, siue liberi (adnotauit Chrysostomus,) siue Græci, siue Barbari, siue sapientes, siue insipientes, siue viri, siue mulieres, siue pueri, siue senes, siue nobiles, siue ignobiles, siue diuites, siue pauperes, siue Principes, siue priuati, omnes, inquit, eodem dignati sunt honore. Fides.n. & Spiritus sancti gratia, mortaliū omnium diuersitatem comprehendens, in vnā redigit formam, & vno Regio caractere imprimi. Rex eodē quo nos luto formatus est; serui eandem cum Rege naturam communicant, & nonnunquam meliorib. morib. præditi sunt; tamen non dignatur Rex in exercitum suum ascribere, qui seruili sunt conditione. Vnigenitus autē Dei filius neq; publicanos, neq; magos neque seruos, & his etiam despiciatiorēs, & pauperiores homines;

Hominē
Deū quid
facit.

3. epist.

Ioan. 1.
hom. 10.
suder Io.

nonnullos etiam manco, distorto, & sordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tanta fidei vis, tanta gratia exuberantia. Et quemadmodum ignis, si metallorum terram attigerit, eam quamprimum aurum reddit; sic & longe magis, pro luteis aureos gratia facit quos perfecit. Cū spiritus sanctus tanquam ignis animos nostros ingrediat, & terrena absumpta similitudine, celestem illam nouam & claram, tanquam ex fornace fulgentem referat. Non fecit nos filios Dei, sed fecit nos *filios Dei fieri*, vt ostenderet multa nobis opus esse diligentia, vt imaginē Dei impræssam, puram seruemus & intactam, & sic Diuinæ simus cōsortes naturæ: Maximam igitur curam adhibeamus, vt animam virtutibus excolamus, *Anima mea* discat vnusquisq; ex Psalte, *in manibus meis semper*. Animam meam cogitatione vigili semper intuebor; in manibus meis illam portabo: manibus meis illam adornabo; virtutum gēmis, gratiarum corruscantibus lapillis fulgidam illam efficiam. Induam illam vestitu de aurato charitatis, clamide diuersorum colorum. Iustitia quæ dicitur omnis virtus & varia; cingam illam cingulo byssino; castitatis & abstinentiæ; calceabo eam Hyacintho spei æternorum, & desiderij Celestium: ornabo eā armilla fortitudinis, & exercitij bonorum operum: ponam ad collum eius, torquem auream prudentiæ; appēdam in auribus eius, in aures humilitatis & obedientiæ; coronabo illam corona decoris gratiæ & perseverantiæ. sola. n. perseverantia coronatur, *Sic glorificabo, & portabo, Deum* quendam terrenum *in corpore meo*: sic portabo imaginem Celestis, vt ante portaueram imaginem terrestris; sic Diuinæ cōfors euadā naturæ; sic conformis ero imagini filij Dei. *Anima mea in manibus meis semper. Visitans speciem tuam non peccabis.*

Quod si deinde aduerteremus. Quod anima est desponsata Deo in fide; illa sancta indignatio nobis sæpe veniret. *Tollens membrum Dei, efficiam membrum meretricis?* Quod anima est dotata in spiritu: talis commotio contra peccatum occurreret; Egone spoliabo, eam quam Deus ornauit & excoluit? Quod anima est redempta sanguine, sic diceremus, Egone pretium innocentissimi, & pretiosissimi sanguinis contemnam, & contaminabo? Quod anima est deputata cum Angelis; ad hunc modum loqueremur; Egone socium Dæmoniorum me exhibebo? Quod anima est capax Beatitudinis; sic

con-

confabularemur; Egone per peccatum hæreditare debeo vermes & serpentes, furiarum infernalium, quæ nunquam labore vincuntur; qui nullo tempore consumuntur, sed aeterno cruciatu viscera mea consumunt? Non, non. Sicut portauit imaginem terrestris, sic portare volo imaginem Cœlestem, *anima mea non sub pedibus; sed in manibus meis erit semper*. Hanc Deam efficere volo; portabo Deum in corpore meo, non Dæmonem, non brutum animal, sed Deum, Diuinæ participem naturæ. Visitans speciem tuam non peccabis.

Quod si deinde cognitionem nostram, reflectere velimus, ad alteram partem nostram, Corpus videlicet: maxima quoque utilitas, ex cognitione ipsius oritur. Cum audis limum, ait Basiliius, eo quod accepit Deus limum de terra, & formauit hominem: discite quid ob teipsum magnifice gloriemini. Quum incidere tibi cogitationes, tumorem, & inflammationem cordis inducentes; incidat tibi recordatio creationis, quomodo creatus es. *Accepit Deus limum de terra, & formauit hominem, Quomodo poteris obliuisci tui ipsius?* Tunc obliuiscere tui ipsius, cum de terra seceseris. Si vero nunquam secedas de terra, sed concretus terræ, vadis super terram, requiescis super terram, litigas super terram, quodcunque tandem facis, siue magnum siue paruum super terram, prope habes commonefactionē tuæ humilitatis. Conuiciator es, & iracundus? Vnde est tibi ira? Ex ignominia? Nō sustines audire? Ignobilis. Statim effebuit tibi ira? Contendis dicere peiora, quam quæ audiuisti? Demitte oculos, & quiescet tibi ira. Respice terrā & cogita. Ignobilem me dixit eum, qui de terra factus sum; minus dixit quam ego sum; nō. n. dixit ex terra, sed ex homine. Quāto autē præstantior est animatus homo, terra quæ pedib. conculcatur? Ego autē antequā matrē respicio terrā ipsam, quare non est contumelia de seruo genitū esse, sed honor aialiter genitū esse. Qui vero se multū putat vituperare me; ignorat quod per contumeliam hanc, me melius honorauit. Naturæ meæ intelligentiam habens, noui, quis sim, & vnde sim. Hoc modo si memores fuerimus, de terra nos genitos esse, nunquam permittemus iram nobis excitari. *Auxiliatrix* est cogitationi nostra terra, semper præsens & commonefaciens. Cum ad concupiscentiam quandam oueris, cogita quomodo hinc abibis & discedes; si cogitaueris quod in terram dissolueris, sedata est concupiscentia furoris. *Terra es,*

Cognitio
sui humi-
litate pro-
ducit.

Simile.

Animam
in mani-
bus gesta-
re quid.

Pf. 118.

Gen. 2.

Et in terram reuerteris. Memor sis quod paulo post, hæc nunc saltatua membra, aut quæ nunc adest carnis concupiscentia, paulo post dissolutis & in terram resolutis; & sic comprehensa est concupiscentia. Memor esto naturæ, & solutus est omnis ad malitiam impetus ac concitatio. Hæc commonefactio in omni peccato nobis amuletum sit. Formauit Deus hominem de limo terræ. Hæc honesta humilitas, congenita commonefactio, si dixisset *formauit Deus hominem* de Cælo acceptum: quando vidissemus illud, ut commonefacti essemus naturæ. In promptu nobis adest monimētū nostræ vilitatis, ex his quæ pedibus calcamus. Inclina te ad terram; cogita quod ex cognata terra, & reiectitia formatus es: vilipedes & humiliabis maxime te ipsum, *De isto torrēte exaltabis caput;* hoc puluere inspersum habens caput, ut sanguisuga euomes sanguinem peccatorum, Hoc puluere illitos oculos habes, illuminaberis. *Visitans speciem tuam, non peccabis.* Quis apud se reputans; cui rei quotidiani sui labores seruiant? Cui splendor vestium & equorum numerum parat? ciborum tam varia genera conquirat? honores. venerat? externæ videlicet pompæ gratia & honestando pulueri; Quis, inquam, hæc secum reputans; non continuo ad se redibit, & insatiabilem habendi cupiditatem deponet; quæ insatiabilitas, ob hanc unam causam animum hominis occupat, ut suppetant, quæ ornando pulueri satis esse possint? Si aliquis luxuriæ flamma ardere cæperit, & cogitauerit quod humanum corpus, longe abiectius est puluere; nam puluis nihil in se feridum habet, at vero humanum corpus, non solum ubi post mortem computruit, & vermium cibus factum est, quantam circumfert, putredinem? Quam omni ex parte sordes profert, ac factorem non ferendum? Quis igitur hoc considerans, rem tam fordidam, quæ est sarcina stercoreum, tam abominandam, tantum faciet, tanto in eam amore exardescet? Vtinam & nos quandoque saperemus, & nos nostramque faciem sapius conspiceremus. Credite mihi non in brutorum degeneraremus naturam, sed Diuinæ consortes effecti naturæ, Diu tandem beatitudine illa Cælesti, aspicientes nos in illo speculo sine macula Dei maiestatis frueremus. **Quod nobis concedas Christe Iesu, speculum sine macula, per speculum sine macula matrem tuam. Amen.**

F I L I I

F I L I I E V A E.

Ecce. n. in iniquitatibus, conceptus sumus, & in peccatis concepit mea mater mea. Ps. 50.

C O N C I O V I G E S I M A T E R T I A

In qua peccati Originalis traductio, & grauitas ostenditur.

D I V I N O R V M secretorum magnus ille prædicator Paulus, inter cætera ex quibus Diuinæ sublimitatem misericordiæ demonstraret, atque commendaret: sic de humano & illo misero genere, sententiam tulit. *Conclufit Deus omnia sub peccato, ut omnium misereatur.* Sed quid ais Paule? Quid est conclusit Deus omnia sub peccato? Quid vero ut omnium misereatur? Conclufit omnia sub peccato? Forte coegit omnes homines, ut peccarent? Forte vinculis plusquam ferreis peccatorum, aliquem colligauit & captiuum peccati effecit? Conclufit omnia sub peccato? Igitur peccatum erit aliquis carcer, in quem omnes congregauit, & mancipauit? Sic ergo mundus iste visibilis, in quo omnes nascimur & morimur; in quem expulsi sumus a Patrijs sedibus; in quo omnes viuentes viuendo morimur, erit peccatum? Quid est deinde, conclusit omnia, ut misereatur? Crudelis misericordia est illa, subijcere in seruitutem, & postea misereri. Conclufit omnia sub peccato; Quomodo ut misereatur? Nonne ut puniat? Anima quæ peccauerit, ipsa morietur; Anima quæ deliquerit, delebo eam de populo meo. Nonne ut omnibus (o duram sortem) meritis infligat penas? Dixerat ipse. Filius non portabit iniquitatem patris, sicut nec pater portabit iniquitatem filij; impietas impij erit super

Rom. 11.

Cōclufit
Deus om
nia sub
peccato,
quomo-
do.

CUM

eū. Pater noster Adam peccauit; cur ergo omnia cōclusit sub peccato? Cur per vnum hominem, peccatum in hunc mundū intrauit, & per peccatū mors, & ita in omnes homines mors pertransijt? Pater peccauit; quare non solus Pater pulsus est a Paradiso? Quare nos iniquitatem patris portamus? Adam deliquit; quare non solus Adam mortuus est, sed statutū est omnibus hominibus semel mori; omnes nos morimur, & quasi aquæ, contracto vase dilabimur in terram? Adam gustauit vitæ arboris pomum: quamobrem omnia conclusit sub peccato? Quare non est innocens ante eum, nec infans vnus diei? Quare nos lugubre hoc canticum occinere cogimur, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea? Quid est ergo? Conclusit Deus omnia sub peccato, vt omniū miseretur. ¶ *Conclusit omnia sub peccato*, vt vocant actuali, voluntarie perpetrato; Non quod omnia vel aliqua, cogat ad peccandum. Deus enim ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui; Nemini mandauit impie agere, & nemini dedit spatium peccandi: Non enim concupiscit, multitudinem filiorum infidelium, & inutilium. *Conclusit omnia sub peccato*, libera voluntate effecto. Non quod omnia vel aliqua, vinculis plusquam ferreis peccatorum constringat & illaqueet, atque mancipium peccati efficiat. Nō dicas, (inquit idem sapiens,) Ille me planauit. Non enim necessarij sunt ei homines impij: omne execramentum erroris odit Dominus. Simile est quod Iacobus docuit. Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est; Vnusquisque vero tentatur, a concupiscentia sua abstractus & illectus. *Conclusit Deus omnia sub peccato*, ad eū modum, quo Dialectici vel oratores, ex præmissarū exquisita inductione demonstrant, & concludunt aliquod placitum vniuersale. Viderat Deus primum caput generis humani, vas illud admirabile, de limo terræ manibus Diuinis effectum, superbie & ambitionis vento afflatum, de suo loco cecidisse, & contractum esse. Viderat Caimum crudelem fraterno sanguine pollutum. Viderat quod sub temporibus Noe, multa malicia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis, intenta esset ad malum omni tempore. Ita compurcatum & contaminatum erat, hoc vas fictile homo, vt quasi co-

ctus

Deus nemini iubet peccare.

Deus Dialecticus.

Omnes peccarunt.

Eccl. 15.

Iacob. 2.

ctus esset Deus, lauacro illo diluuij eluere & mundare illud. Viderat deinde Ismaelem ludentem cum Isaac: Esau illud quentem Iacobū: Patriarchas duodecim, inuidia erga Ioseph tabescentes: Israelem in deserto idololatrante, & murmurantem; Aaron & Moysen dubitantes; Salomonem luxuriantem; Dauidem homicidam adulterantem. Prospexit Dominus de Cælo super filios hominum, vt evideret si est intelligens, aut requirens Deum: & ecce corrupti sunt, & abominabiles facti sunt; omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt; nō est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Ex his præmissis, ratiocinatione quadam vsus Deus, *conclusionem intulit. Ergo omnia sunt sub peccato. Ergo omnium oportet misereri.* Conclusit omnia Deus sub peccato, vt omnium miseretur. Postquam enim agnouit, omnia esse sordida tabe vitiorum polluta; postquam aspexit in circuitu huius piscinæ mundanæ, vbique ægrotos iacere, & nullum sese ad sanitatem reducere; postquam vidit quod a vertice capitis Adamo, vsque ad plantam pedis, hominem s. qui nunc nunc è tenebricoso materno utero, ad lucem hanc effunditur; in toto corpore generis humani, non esset sanitas, sed vulnus, & liuor, & plaga tumens. Miserebor, ait, super hominem quem condidi; non patiar illum consumi a peccatis. Misericordia Domini, aiebat quidam, quod non sumus consumpti. Augustinus vero, nullam causam. Incarnationis filij Dei esse censebat, præter peccata nostra. Nulla, inquit, cā veniēdi Christo Dño, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla cā est medicinæ. Venit ergo de Cælo magnus, medicus, quia per totum mundū ubiq; iacebat ægrotus. Genus humanum totum perierat, ex quo peccauit vnus in quo totum erat; ideo venit vnus sine peccato, qui saluos faceret omnes in peccato. Non eum de Cælo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt. *Conclusit omnia Deus sub peccato*, illo originali, quod est quasi hereditaria quedam lues, a primo parente nostro in omnes transfusa. Nō quod iniquitatem Patris puniat in nobis eius filijs. Pater. n. (vt ait Deus,) quia calumniatus est, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. Filius autē, quia iudicium & iustitiam operatus est, omnia præcepta mea custodiuit, & fecit illa; vita uiuet. Anima qua peccauerit ipsa morietur. Filius nō por-

Psal. 23.

Ezech. 8.

112

tabit iniquitatē patris, & pater nō portabit iniquitatem filij; Iustitia iusti super eū erit, & impietas impij erit super eū. Quid ergo conclusit omnia sub peccato? Adam præuaticatus est peccatum; & ramen nullus est qui non lachrymabile illud personet? *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea.* Verum quidem est, & utinam non fuisset verū Adam præuaticatum esse pactum sempiternum, quod pepigerat Deus cum illo. Sed quid est Adam? Qualis persona? Quo nomine nuncupatus fuit Pater noster? Qualis significatio nominis impositi Prothoparenti nostro? Quare vocauit eum Adam? Cur matrem nostram vocauit Eua? Sententia omnium Illustrium & Doctissimorum virorum est; non esse eiusdem significationis, Adam, cuius est Petrus vel Ioannes. Ex eo enim quod Petrus, non habet nisi naturam singularem; ab alijs hominibus præscisam; ex eo quod Petrus, non continet in se alios homines, Ioannem, Andream, & alios infinitos, sed tantum se & suam naturam particularem; particulari seu singulari nomine, commonstrāte, hanc naturam particularem seu singularem appellatur. Quò fit, vt delinquente Petro, non est necessario puniendus Ioannes vel Paulus. Non enim necessarium vinculum habet Petrus, cum Ioanne & Paulo. Quia vero primus patens generis humani, in se velut in radice communi complectebatur, totam humani generis multitudinem: Pater enim erat cunctorum viuientium, & Eua erat mater cunctorum viuientium, vt ait scriptura; Pater autem & Mater, in sinu suo comprehendunt a se genitos filios; non singulare sed commune, non singularem sed communem naturam humanam declarans nomen obriuit. Adam enim significat hominem. Adam idem est dictu quod homo. Eua idem est significatione, quod Mater cunctorum viuientium. Quò factum est vt Adam delinquente, & transgredientē præceptum Diuinum, deliquerit & prætergressus fuerit, hoc idem mandatum Dei homo, & omnis homo. Ex quo prouenit, vt Adam amittente coronam illam Regiam Iustitiæ originalis, & imponente sibi peccati originalis iugum; eandem Coronam amiserit homo, & omnis homo; idem iugum graue imposuerit sibi homo, & omnis homo. Ex quo subsequutum est vt Adam moriente, moriatur homo, & omnis homo. Omnes enim in lumbis eius continebamur; omnes quoque Adamo peccante peccauimus.

Sic

Sit aliquis fons, a quo multiplices riuī, clarissima aquæ emanent; hunc fontem si veneno inficias, veneno infecti riuī erunt. Sit aliqua arbor distendens ramos virentes, & producens vberes fructus: huius radix, si toxico impleta fuerit, corrupti quoque & fructus, & rami fructuum producentes causæ. Adam erat fons & origo multitudinis humanæ; Adam fuit ille puteus a quo eruperunt aquæ multæ, populi multi: infecto eo per peccatum, infecti sunt etiam, populi multi ab eo defluentes. Adam fuit illa radix, ex qua creuit in immensum genus humanum, arbores istæ inueriæ: toxico plena radix, toxicum infudit & ramis, ita vt omnes sicut aquæ venenosæ in fonte, vel rami infecti in radice, *conclusi simus sub peccato.* Nullus est, qui dicat. Mundus sum a peccato, nec infans vnus diei; Omnes vero vno ore planctum hunc decantamus. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Modicum fermentum, dicebat Saluator, totam massam corrumpit. Massa totius naturæ humanæ, erat inclusa in illo vase fictili, quod formauerat Deus de limo terræ; infecto illo & corrupto per peccatum, infecta est atque corrupta, tota massa naturæ humanæ. Quod si verum, vt verum est, quod defectus naturales, necessarium glutinum cum natura habentes, per generationem a patribus in filios, transfundantur. Iracundus enim generat iracundum, vt aiebant Philosophi; melancholicus melancholicum, albus albus, Aethiops Aethiops. Iustitia autem originalis, similiter & defectus illius, necessarium vinculum habebant, cum natura humana. Primo homini (dicebat D. Thomas) in sua institutione, datum fuerat Diuinitus, quoddam supernaturale donum, s. Originalis iustitia; per quam ratio subdebatur Deo, & inferiores vires rationi, & corpus animæ. Hoc autem donum, non fuerat datum primo homini, vt singulari personæ tantum, sed vt principio totius naturæ humanæ; vt s. ab eo per originem deriuaretur in posteros. Hoc autem donum acceptum, primus homo per liberum arbitrium peccans amisit, eo tenore quo sibi datum fuerat, s. pro se, & pro tota sua posteritate. Defectus ergo huius doni, totam eius posteritatem consequitur.

Nemini dubium est, totum genus humanum esse a Deo coordinatum, & constitutum, ad instar corporis humani, vel

C c

cuiusdam

Adā cur
Adā vo-
catus est.

Adamo
peccante
in Adam
peccauimus.

Quæst. di
sp. de
pecc. q. 4.
a. 1. c.

Iustitia o
riginalis
qui fuit
collata
Adæ.

Similia
quomo-
do Adā
infecto to-
totum ge-
nus hu-
manum.

cuiusdam Reipublice, ut dicebat Paulus. vnum corpus multi-
simus, & sicut in vno corpore multa membra sunt: Sicut cor-
pus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra
corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt; ita & Chri-
stus; vos estis corpus Christi, & membra de membro. Quare
sicut in corpore humano, dum caput peccat, dicitur peccasse to-
tus homo: sic etiam in hoc corpore generis humani, peccante
homine, primo generationis nostrae capite dirigente, & præemi-
nente super nos; qui sumus eius membra, dicitur & nos pec-
casse. Hoc idem simile tetigit, Angelicus Doctor loco proxi-
me notato. Si consideretur homo, sicut quoddam membrum
totius humanæ naturæ, a primo Parente propagata, ac si om-
nes homines essent vnus homo; sic peccatum originale, habet
rationem culpæ, propter voluntarium eius principium, quod
est actuale peccatum primi Parentis; sicut si dicamus, quod
motus manus ad homicidium perpetrandum, secundum quod
manus per se consideratur, non habet rationem culpæ; quia
manus de necessitate mouetur ab alio. Si autem consideretur
ut est pars totius hominis, qui voluntate agit, sic habet ratio-
nem culpæ; quia est voluntarius. Sicut ergo homicidium, non
dicitur culpa manus, sed culpa totius hominis; ita huiusmodi
defectus, non dicitur esse peccatum personale, sed peccatum to-
tius naturæ; nec ad personam pertinet, nisi in quantum natu-
ra inficit personam. Et sicut ad vnum peccatum faciendum,
diuersæ partes hominis adhibentur, scilicet voluntas, ratio, ma-
nus & oculus, & tamen est vnum solum peccatum, propter vni-
tatem principij scilicet voluntatis, a quo peccati ratio, ad om-
nes actus partium deriuatur; ita & ratione principij, in tota
natura humana consideratur, quasi vnum peccatum origina-
le. Dum illud decimum septimum caput Ecclesiastici relege-
bam, in quo de creatione hominis magnificè loquitur sapiens,
aduerrebam. Quare sapiens primo dixerit. *Deus creauit de terra
hominem, & secundum imaginem suam fecit illum.* Deinde iam
non in singulari numero, sed in plurali subiungit. *Testamen-
tum æternum constituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua osten-
dit illis.* Attente inquit, ab omni iniquo, & mandauit illis vni-
cuique de proximo suo. Dicere aliquis posset: scripturam pri-
mo loqui in singulari numero, eo quod tantum Adam vni-

tem-

Delin-
quente par-
te impu-
ratur to-
ti corpo-
ri.

Deus cō-
stituit te-
stamen-
tum cum
genere hu-
mano.

1. Cor.ii.

Ecl. 11

Rom. 5.

temporis esset creatus; subiungere autem in plurali, propterea
quod illi creatum sit adiutorium simile sibi. Non abnuo hanc
esse veritatem scripturæ: Nec tamen illam reiiciendam censeo,
quorundam interpretationem, Deum constituisse testamen-
tum sempiternum cum illis, non tantum cum illis, scilicet A-
damo & Eva; sed & cum illis, scilicet cum tota posteritate eo-
rum, in illis delitescente; ita ut si Adam & Eva abstinuissent,
ab arboris vitæ vsu, iuxta pactum cum Deo iniurum, non tan-
tum se, sed & posteritatem suam conseruassent, in iustitiæ ori-
ginalis decore, non tantum illi, sed & soboles eorum, nullis
subiacuissent casibus, non solum Adam & Eva, sed & filij eorum
mōrtis effugerent iustissimum Edictum. *Testamentum illud
erat æternum.* Non tantum nongentis & triginta quibus Adam
& Eva vixerant annis, sed sempiterno tempore, quousque vlti-
ma proles Adami & Eva superstes esset, duraturum. Testamē-
tum illud non tantum cum Adamo & Eva, sed & cum nobis
omnibus pactum erat. *Mandauit. n. illis vnicuique, de proximo
suo.* Mandauit illis, ut non tantum se, & suam propriam salu-
tem tantum, sed & omnium nostrum attenderent. Mandauit
illis ut gratiam collatam sibi, sibi & posteris suis conseruarent;
ut iustitiam originalem sibi concessam, & in se, & in suam
prolem transfunderent: Mandauit illis, ut dona virtutum si-
bi data, progenitis a se distribuerent, ut se & alios a corruptio-
ne & morte & miseria custodirent. Mandauit illis, ut & suo
& sobolis nomine præceptum obseruarent, & pactū tenerent.
Mandauit illis, vnicuique de proximo suo. Quare prætergre-
diente primo homine hoc pactum sempiternum: prætergressi
sumus nos omnes. Subeunte illo sententiam damnationis Di-
uina; subiimus nos omnes. Illo amittente donum iustitiæ ori-
ginalis, amittimus etiam nos omnes. contaminato illo labe ori-
ginali, contaminamur omnes. Expressit hoc Paulus, in sua
ad Romanos Epistolla. Per vnum, inquit hominem, pecca-
tum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in
omnes homines mors pertransiit. *In quo omnes peccauerunt.*
Vnius delicto multi mortui sunt. Ex vno iudicium in condem-
nationem. Vnius delicto mors regnauit per vnum. Per inobe-
dientiam vnus hominis, peccatores constituti sunt multi: sed in
hoc vno, omnes simul peccauerunt. Ideo omnes nos in pecca-

Bb 2

tis

tis concipimur & nascimur. Omnia conclusit Deus, sub peccato originali, vt omnium miseretur. Omnes fateri coguntur. *Eccl. 40.* *Ecce in iniquitatib. conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.*

Originalis peccatum est iugū grauiissimū. Super omnes filios Adam, iugum graue positum est, a die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulture in matrem omnium. Reuera grauiissimum iugum, rebelio carnis contra spiritum, ille fomes, qui est incentiuū omnium malorū, illa lex crudelis in membris corporis imperans, quam Paulus

Rom. 7.

Antiche sis hominis in iustitia originali & peccato. Aspicio, inquit, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. In felix ego homo quis me liberauit de corpore mortis huius? *Infelix ego homo.* Olim conditus fueram a Deo rectus, vt in eadem animi rectitudine perseuerarem; creauerat mihi Deus scientiam spiritus, & sensu impleuerat cor meum, vt cognoscerem bona & mala; bona ad amandum, & mala ad fugiendum. Posuerat oculum meum, super cor meum vt nomen sanctificationis collaudarem, & gloriarer in mirabilibus eius, & enarrarem magnalia operum illius. Addiderat mihi disciplinā, & legem vite mihi hereditate donauerat. Nunc autem sum infelix homo, sub hoc iugo carnis peccati. quæ restitudinem meam, q̄ ad Cælum erectam animam, pondere suo ad terram deprimat. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio, deprimat sensum multa cogitantem. Nunc sum infelix homo, qui in naturam serpentis seductoris, quasi immutatus super terram serpo, a terra ad Cælos, super pedes me erigere, per me nequeo. Bona cognosco, sed ad fugiendum, mala autē ad amplectendum. Quod nolo malū, illud ago. De magnalib. & mirabilibus Dei, nihil penitus scire possunt. Quæ supra me, non ad me. ¶ Olim Diuina sapientia, vtrāque portionem animæ meæ, ita in me copularat, vt inferior superiori plenissime subderetur: & quod in Repub. bene instituta fit, vt maiores imperandi, minores vero obtemperandi officium exerceant: hoc in me antea bene instituto perfectissime seruabatur: Nunc autem sum infelix homo; caro vt animal præceps recalcitrans animæ, cursit ad malum; manus conserit cū anima, vires inferiores reluctantur rationi; irascibilis concitat bellum intellectui; concupiscibilis vero allicit ad noxia. Ita vt sicut mundus allicit ad blandia, vt commoueat, mouet tristia vt

Eccl. 17.

Sap. 9.

Rebellio carnis. deterrat.

deterrat; sic & sensus cū suis agminibus; sic & inferior portio aīæ, cū tot capitatū & affectuū acie inordinata, aduersus spiritū rebellare ceperūt. Affect' mei præseste originali iustitia, velut freno quodā cohibebant, & meā rationē cū volūate pro Domino agnoscebant; nūc soluto iustitiæ vinculo, effrenes statim atq. rebelles effecti sunt. Ad eū modū, quo canes recognoscere solent Dominos suos, dum illos solito cultu, vestib. decenter indutos vident; si vero faciem suam velauerint, & obtexerint turpi aliqua larua, non solum non cognoscunt illum, verum morsib. appetunt; sic dum eram vestrus stola innocentiæ originalis, infimæ partes animæ meæ, cum carne mea, me pro Principe agnoscebant & dicto obtemperabant. Nunc autem postquam indutus sum more animaliuū brutorū, postq̄ fecit mihi Deus tunicas pelliteas postquā deformē istā laruā peccati superposui faciei mei: in odiū mei conuersi sunt; nūc me latratib. suis infestat synderesis. nunc morsib. impetit irascibilis; nunc concupiscibilis bonum quod tenebā eripere admititur. *Infelix ego homo*, quia Achitofeles illi, qui erant fidi comites, salubrib. consilijs adiutoriū mihi præstantes: nunc adherentes rebeli Absoloni, carni meæ, rebelles quoq. & ipsi euaserunt. Olim coronā quandā Regiā imposuerat capiti meo; quæ Principatū mihi, super hæc subiecta mihi tribuebat. Olim gratiā mihi suā infuderat: simul .n. vt naturam condidit (prout ab Aug. didici) elargitus est gratiā, q̄ animā meā Deo gratissimā redderet; quæq. illā supra naturæ suæ cōditionē sic attolleret, vt eā Deus in filiā adoptaret, hæredēque Regni institueret. Cū ipsa gratia simul omniū virtutū habitus prodeuntes, ac præcipue charitatē contulerat; vt ita anēs mea p gratiā pulchra, p charitatē operosa; & vtroq. nomine Deo gratissima esset. *Nunc aut infelix ego homo*; gratiæ donū perdididi; nō in gratiæ cādidissima veste, & inuolucro nascor; nō cū virtutib. concipior, *Ecce in iniquitatib. conceptus sum, & in peccatis cōcepit me mater mea.* Nunc ecce cecidit corona capitis mei, ecce sub iugū miseræ seruitutis redactus sum. Olim Sol iste lucidissimus gratiæ, illustrans animā meā, radios suæ virtutis reflectebat in corpus meū. Vt .n. radij solis, illustrantes vasculū aquæ limpida; faciunt reflexionē quandā in tecta, & loca adiacentia, ita vt si aqua sit aliquantulum cōmota, moueantur & illi reflexi radij; sic & ille splendor gratiæ infusus anime meæ, vt cuidā vasculi

Fomes Peccati

Allegoria Achitofelis

Homo in Gratia creatus

Gratia quomodo redundat in corpus, vt cohibeat vires inferiores

lo terreo donis nature repleto, hanc illuminans, reflexo radio illuminabat, & mouebat & perficiebat corpus meum; ita ut mouente anima, per liberum arbitriū, vsum gratiæ huius, mouebatur & gratia atq. pertingebat, vsque ad extremā partem corporis mei. Nunc aut ex quo turbida effecta est anima mea; ex quo comota & inuersa remāsit; Sol iste gratiæ diuinæ, radios suos in flectere & si vult, neq. tñ ita poterit, ut motus effrenes corporis ne effluant, possit cohibere. Olim archa gratiarū, reposita in medio Iordanis animæ meæ, imperum retinebat cupiditarū mearū. Ut n. archa testamenti in medio fluminis alueo consistente, dū Israelitę fugiebāt Aegyptum, superiores fluminis aquæ stabiles & immotæ perstiterunt, donec exercitus omnis filiorum Israel, arentem alueum transiret; vbi vero archa sublata est, aquæ protinus, quæ in vna mole cōstiterant, solito lapsu ad ima fluere cęperunt. Sic motus & affectus animæ meæ; quamdiu thesaurus gratiæ in anima mea erat; velut suspensi & immoti p manebāt, neq. a rationis imperio discedebant. Nūc autē vbi gratiæ archa mihi sublata est, precipites ad ima ruunt: nec habenas pati aut vlla rationis lege cohiberi possunt. *Infelix ego homo.* Olim erāt vt statua illa a Nabuchodonosor conspecta. Statua magna & sublimis propter donorū excellentiam, mihi a Deo concessorū. Caput habebam ex auro optimo; intellectum & voluntatem in aurum cuiusdam Diuinitatis, per gratiæ & originalis iustitię plenitudinem conuersū. Pectus & brachia de argēto charitatis ad opus commouentis; venter & fæmora, ex ere donorum spiritus sancti, & virtutū cardinalium; tibię ex ferro fortis & inuicti animi: pars tantum vna pedum erit fictilis; a corruptione tñ virtute illius aurei capitis pseruata. Nunc autem postquā abscissus est, ille lapis cuius omnis lapis operimentum erat, qui in medio lapidum ignitorum ambulauit; postquam deiectus est de illo monte pingui, monte coagulato in quo beneplacitū est Deo habitare in eo: postquam suo suasu percussit pedes meos fictiles dicens. Nequaquam moriemini; nequaquam conciditis: contrita sunt in me omnia, ferrum, testa, æs, argentum & aurū; & redacta quasi in fauillam æstiuæ areę. Nunc, vt Iob lamentabatur, nec fortitudo lapidū fortitudo mea, neq. caro mea ænea; Nunc obscuratum est, vt alter plorabat, aurū, mutatus est color optimus. Filij Syon in clyti, & amici auro primo, reputati sunt

Allegoria statuę Nabuchodonosor.

Dan. 2.

Thren. 4

in

in vasa testea. Nūc ad nihilū deuenim⁹ nos oēs, velut aqua decurrens; ad nihilū deductus est, in cōspectu Dei malignus: nunc de illo statu felici, cecidi in congeriē miserarū: Ex forti, factus sum debilis; ex nobili, ignobilis: ex diuite inops & mendiculus; ex magno & sublimi, paruulus; ex felice, infelicissimus; ex Rege, mācipiū vile; ex Deo, factus sum iumētū. Animales sensus me offendunt, terra me decipit, amici deficiunt, caro stimulis suis me exagitat, Diabolus machinamentis tentationū persequitur. Quādo reuoluto in animo sublimitatē illā, et vilitatē atq. miserādū statū, infelicē me reputo. Infelicissimū. n. genus infortunij est, dicebat quidā, hominē fuisse felicē. Infelix ego homo. Hoc est igitur grauissimū iugū, positum super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorū. Sub hoc iugo graui, aratro alligati sunt carnis, Reges cū suis coronis, Imperatores cū suis sceptris, Principes cū suis diuitijs, Sapientes cū scientijs, Religiosi cū obseruantijs, milites cū armis, cines cum delitijs, rurales cum laborib. mercatores cū suis industrijs. Nullus potest excutere illud, e ceruicibus suis, nisi ex gratia speciali Diuina paucis collata. Omnis persentit hos effrenes motus carnis cōtrā spiritum, ne se eleuare valeat ad sublimia. Spiritus quidē promptus est, caro autē infirma. Homo est velut ille alter, ab Alciato delineatus, qui in manu dextera grauissimū saxū sustinebat, sinistra autē alas coniunctas, ad volandum in aera habebat. Dum autem in altum se attollere cupiebat, graue pondus saxi illum deprimebat.

Hieroglyphicū cuiusdā hominis.

Dextra tenet lapidem, manus altera sustinet alas.

Vt me pluma leuat, sic graue mergit onus.

Sic homo spiritu impellente, licet vellet se eleuare ad Cœlestia (spiritus quidē promptus est, caro autē infirma) hoc iugum graue deprimit sensum multa cogitantem: Hoc iugum, cogitur vnusquisque nostrum portare, in humeris suis, vsque ad extremum mortis diem, a die exitus, de ventre matris nostræ, vsque in diem sepulturæ. Hęc est hæreditaria lues, quam omnes velimus nolimus, possidere & recipere cogimur; a nostris progenitoribus. Hęc est dura seruitus, a qua nullus seipsum in libertatem asserere potest. Hęc tetra & pestilens macula, quæ cuiusque ex patre & matre procreatæ prolis animā obscurat, deturpat, & corrumpit, adeoque mortē adfert. Hęc saua illa plaga, quam omnes quidem sentire possumus, satis autem deplorare

Epheta originalis peccati.

nequimus. Hic est fons & caput omnium vitiorum, hominem nobilissimum similem Deo creatum, & in summa dignitate claritatis, & iustitiæ possessione collocatum, Diuina gratia spoliatus, ac eam in calamitatem detrudit, vt statim ab illo conceptus fiat immundus, & natura sit filius iræ, peccati seruus, morti obnoxius, mundi Principi Sathanæ subiectus, ac demum siue corpus siue animam spectes, a primario illo statu qui Adamo adhuc innocenti contigerat, in alium longe deteriorem commutatus. Hæc est illa infirmitas, quæ reddit animam nostram debilem, ad resistendum insultibus Sathanæ. Hic est natura languor qui in natura nostra continue perseverat. Hic est Tyrannus, qui violentum Dominium obtinuit, super humanum genus. Omnes enim corrupti, & abominabiles facti sumus in concupiscentiis suis. Omnia conclusit Deus esse sub peccato. Omnes nos in iniquitatibus concepti sumus, & in peccatis concepit nos mater nostra; Mater illa quæ primo seducta est a serpente. Nullatenus dubites, (ait Aug.) omnem hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur, in peccato originali nasci: impietati subditum, mortiq. subiectum, & ob hoc nasci filium iræ. Idem Aug. sup. illa preposita verba. ecce .n. in iniquitatibus conceptus sum interrogat. Quid est, quod dicit se in iniquitatibus conceptum? respondet nisi quod trahitur iniquitas ex Adâ: Etiam ipsum vinculum mortis, cum ipsa iniquitate concretum est. Nemo nascitur nisi trahens penam, trahens meritum pænæ. Dicit & in alio loco Propheta. Nemo mundus in conspectu tuo, nec infans cuius est vnus dies vite super terram. Nouimus .n. ex Baptismo Christi solui peccata, & Baptismum Christi valere ad remissionem peccatorum. Si infantes omnino innocentes sunt, cur matres ad Ecclesiam cum languentibus eurrunt? Quid illo Baptismo? quid illa remissione dimittitur? Innocentem, magis video flentem, quam irascentem. Quid diluit Baptisma? Quid soluit illa gratia? Soluitur propago peccati. Quia si inquit posset, ille tibi infans diceret, & si iam intellectum haberet, quæ habebat Dauid, responderet tibi. Quid me attritis in fontem? Nunquid non vides facinora mea? ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Præter hoc vinculum concupiscentiæ, natus est nullus, nisi Christus sine masculo ex Virgine concipiente, de Spiritu Sancto. Ideo ille solus, non potest dici in iniquitate conceptus; non potest dici,

in pec-

Patrum
sententia
de Origini
nali pec-
cato.

Baptis-
ma quid
abluat.

de fide ad
Petrum.

sup. Psal.
50.

in peccatis mater eius in utero eum aluit; cui dictum est. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Erat quidem Dominus mortalis; sed non de peccato suscepit penam nostram, & ideo soluit culpam nostram. Merito ergo in Adâ omnes moriuntur, in Christo autem omnes viuificantur. Definita est est sententia. In Adam omnes peccauerunt, solus esse innocens infans potuit, qui de opere in Adâ non est natus. Hæc præclare Augustinus Anthagonista Pelagianorum, contra sui & nostri temporis Pelagianitas, negantes traductionem Originalis peccati docuit. Concilium vero Tridentinum, vt obstrueret ora Caluinistarum, Melachtonis & Anabaptistarum, tale decretum protulit. Si quis præuaricationem Adæ, sibi soli & non eius propagini asserit non euisse, & acceptam a Deo sanctitatem & iustitiam quæ perdidit, sibi soli & non nobis et eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiam peccatum, mortem, & pœnas corporis tantum, in omne genus humanum transfudisse; non autem & peccatum quod mors est animæ, Anathema sit; cum contradicat Apostolo dicenti, Per unum hominem, peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertrahit. In quo omnes peccauerunt. *Omnia igitur conclusit Deus sub peccato.* Omnes peccauerunt, & egredietur gratia Dei. Omnes corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt. Quid te eleuat cor tuum (sic reprehendebat Iobum, suus Eliphaz Themanites), & quasi magnas cogitationes attonitos habes oculos? Quid timeas contra Deum spiritum tuum, vt proferas de ore tuo huiusmodi sermones? Quid est homo vt immaculatus sit; & vt iustus appareat natus de muliere? Ecce inter Sanctos eius: nemo immutabilis, & Celi non sunt mundi in conspectu eius? Quam magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem? Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccato & c.

Tamen nos, licet sciamus omnes homines vinculo peccati Originalis subiectos esse: illa nihilominus verba Concilii Tridentini, non reiicienda censemus. Vbi *Declarat Sancta Synodus non esse sue intentionis comprehendere, in hoc decreto ubi de peccato Originali agitur, Beatam & immaculatam Virginem Mariam Dei Genetricem.* Quid ni? Cur non comprehendit etiam Beatam Deiparam? Nunquid non & illa in concupiscentia carnali concepta est? Nunquid & illa cum Christo commune habuit privilegium, vt nulla peccati labe contaminaretur? Non dicit hoc Concilium; sed stare & acqui-

De pecca-
to Origini-
nali Bea-
te Virgi-
nis Ma-
riæ.

acquiescere iubet Decretis Syxti III. Pont. Max. qui vtramque sententiam credibilem & probabilem reliquit. Verum equidem est Beatam Virginem, longe inferioris esse Sanctitatis a Christo suo filio. Nec illud pernegandum est, Beatam Mariam (quia non ex Spiritu Sancto) in carnali concupiscentia conceptam esse. Sed nunquid potentiae Diuinae repugnans est, ut illam a lege communi, incurrendi maculam Originalem exciperet & conseruaret? Solus ille nouit, qui quantum virtute sua possit, nouit. Scimus interim nos quoque, quod multis temporibus, Deus contra, seu praeter legem communem operatus est. Lege perpetua statuerat, ut Solis cursus nunquam retardaretur: ut quadrigae Solares nunquam quiescerent, sed motu perenni velocissime, per vastissimam Coeli solitudinem vagarentur. Fecit tamen praeter hanc legem ad vocem Iosue. *Stetit sol in medio Caeli, & non festinauit occumbere spacio vnus diei.* Non fuit antea & postea tam longa dies, obediente Deo voci hominis. Fecit & altera vice, in signum sanitatis restituta Ezechiae Regi. Inuocauit enim Isaias Propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus. Lege sempiterna firmauerat, ut ignis edax voracibus flammis, omne quod est corporeum & terrenum dissolueret atque consumeret. Quis autem numerabit, quot vicibus ignis naturae suae, ad praecipitum Diuinum oblitus fuit? Vnum tantum ex scriptura, adducam exemplum scilicet, Tres illos infantes in fornace Babylonis. Porro, inquit Daniel, viros illos qui miserant Sidrach, Misac, & Abdenago, interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres ceciderunt, in medio camino ignis ardentis colligati. Angelus autem Domini, descendit cum Azaria & socijs eius in fornacem, & excussit flamam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quasi ventum flantem, & non terigit eos omnino ignis, neque contristauit, nec quicquam molestiae intulit. Naturalem saeuitiam leonibus indidit Deus, ut huc atque illuc discurrentes, nemini parcant, sed omnia dilanent atque deuorent. Tamen hanc sepe sepe in mansuetudinem conuertit, Daniel ipse testis est, qui iniectus in lacum famelicorum leonum, ab illis intactus, per multos dies remansit. Sic & modo, licet statuto perenni decreuisset *ut Sol iustitiae originalis*

Deus po
test agere
praeter le-
gem com-
munem.

Iosue. 10.

4. Reg.
20.

Daniel. 3

& gratia, in nullius ortu & conceptu subsisteret, sed omnes *cursurapidissimo* preteriret, & omnes in tenebris originalibus in ventre materno obstruos relinqueret; ut omnes sicut Iob dicebat, *expectent lucem & non videant nec ortum surgentis aurora*; potuit tamen praecipere, ut *subsisteret aliquantulum in vno die* scilicet foelicissimo, conceptu Virginis Mariae. In quo primam manum apposuerat ad pugnandum, cum infausto & crudeli hoste generis humani. praefertim cum in Maria, ut Patres docuerunt, fuerit initium reparationis, & redemptionis nostrae. Per foeminam mors, dicebat praelarissimus Martyr Ireneus, per foeminam vita. Per Euam interitus, per Mariam salus. Illa corrupta seductorem secuta est, haec integra peperit Saluatorem; illa poculum a serpente propinatum libenter accepit, & viro tradidit, ex quo simul mererentur occidi; haec gratia Coelesti desuper iufusa vitam protulit, per quam caro mortua possit resuscitari. Hunc secutus Augustinus ait. Eua generis nostri penam intulit mundo; Genitrix Domini nostri salutem attulit mundo. Auatrix peccati Eua, auatrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit: illa percussit, ista sanauit. Pro inobedientia enim obedientia, fides pro perfidia commutatur. & Ireneus vbi supra. Sicut, inquit, Eua virum habens Adam, & virgo adhuc existens, inobediens & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est mortis; sic & Maria habens praedestinatam virum, tamen virgo obaudiens, & sibi & vniuerso generi humano, causa facta est salutis. Inobedientiae Euae nodus, solutionem accepit per obedientiam Mariae. Quod enim alligauit virgo Eua per incredulitatem, hoc Virgo Maria soluit per fidem. Nec dissimile est quod Rupertus annotauit. Eua quasi inimica, Eua quasi vipera. Eua quasi deformis & ignominiosa. Mihi inimica, viro suo vipera, sibi met confusa ignominiosa. Inimica per superbiam, qua intus tumuit; vipera per malitiam, quam ex serpente concipiens, foris tetata facile cessit. Ignominiosa per prurimum libidinis, qua statim scaturire cepit. Unde & nuda: eam se cognoscens, folio pudenda contexit. Beata autem Maria, amica mea per humilitatem; columba mea per charitatem: formosa mea per castitatem. Tu contra Deum non intumuisi, imo mente humili Altissimo complacuisi,

Iob. 3.

lib. 3. ad
uerfus he
res. c. 33.

ser. 2. de
annun-
ciat &
de Sym-
bolo ad
Catecū.

lib. 2. sup
Cant.

Allego-
ria Solis
Iosue.

Maria ini-
tium Sa-
lutis:

Antithe-
sis Mariae
& Euae.

& ecce amica es. Tu serpenti aurem non præbuiti, imo inimicitias inter te & serpentem ego posui, & ecce columba es. tu nuditatem libidinis non incurristi, imo Spiritus Sanctus obumbravit tibi, & ecce formosa es. Licet deinde decreto sempiterno firmiter, *ut nullus est qui non aduertatur hoc igne sulfureo carnalis originalis peccati; potuit tamen umbra alarum suarum protegere hoc vellus Gedeonis Mariam, rore gratiarum perfusam*, ne ab istis flammis attingeretur. Licet fædere comuni. *Leoni illi rugienti & querenti quem deuoret permiserit, ut omnes in suam captiuitatem abducatur, & originali labe aspergat; potuit tamen efficere ut Beata Virgo illius morsibus & crudelibus faucibus non subiaceret*, præsertim cum illa sit quæ calcaneo suo, vires illius compræsserit. Hæc est enim illa Benedicta fæmina, cui pollicitus est Deus. Ipsa conteret caput serpentis. Hæc est Benedicta illa terra nulli maledictioni subiecta, ex qua veritas Paterna exorta est. Decuit enim, ut sicut Adam primus homo de terra Virgine, nulli maledicto obnoxia, neque humani sanguinis profusione vitata formatus est: sic Adam secundus, de terra eadem Virgine, nulli maledictioni supposita, nulla concupiscentiæ vel libidinis labe aspersa, corpus assumeret. Hæc est thronus ille sublimis excellentissimus, et augustus quæ ex ebore candido, & rubicundo, Candido per castimoniam, rubicundo per gratiam, elaboratus est. In hoc enim throno, ille qui Salomoni sapientiam infudit; ille in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt reconditi, recubuit. Hæc est archa illa, ex lignis impurribilibus fabricata: quam nulla putredo peccatorum, nulla vitiorum caries corrumpit. Hæc est Hortus conclusus, ad quam nullus serpenti locus patuit. Hæc est virga Iesse semper recta, & nunquam curuata per iugum peccati. Virgo Beata est vellus Gedeonis repletum, & perfusum rore gratiarum, extinguentium omnem libidinis & peccatorum ardorem. Beata Deipara est columba, suum perpetuo retinens candorem, omnis peccati felle & amaritudine carens. Hæc est pulchra & sine macula, pulchra ut Luna, electa ut Sol. Decuit enim ut ea puritate niteret Mater Dei, qua maior sub Deo nequit intelligi. Cuius puritatis si non possibile est ab originali, saltem ab actuali mortali nos imitatores efficias, puritatis fons Christe Iesu, per merita purissimæ Matris tuæ. Amen.

Encomia
Mariæ.

FILII

FILII EVAE

Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs. Iob. 14.

CONCIO VIGESIMA QVARTA.

In qua de malis peccatum subsequenter agitur.

SOCRATES Philosophus, inter veteres illos virtutis cultores, non contemnendus, dum quadam dierum interrogatus fuisset, Quidnam ex loqua studiorum assiduitate, vilitatis reportasset. Quidnam sciret? fertur hoc responsum dedisse, se nihil aliud scire, præter scire nihil. Hoc inquit scio, quod nihil scio. Hanc ænigmaticam sententiam eius, quidnam præse ferat Hoc vnum scio, quod nihil scio, dum perquirebam. Cum etenim illa tantum quæ sunt, mentis nostræ cogitatione comprehendamus, illa vero quæ non sunt, nec esse possunt, intellectus nostri effugiant captum. Nihil, non est in mundo, nec existere potest in mundo; difficile mihi visum est, ut adeo insignis Philosophus, ex tanta & tali rerum inuestigatione, non rerum sed nihili quod non est, scientiam consequatur. Hoc vnum scio, quod nihil scio. Si ignorassem ex Patrum sententia, Philosophos antiquos multa ad instructionem vitæ ex Sacrarum scripturarum thesauro excepisse: non dixissem, Socratem præclarum (qui Valerio Maximo teste, erat humanæ sapientiæ quasi quoddam terrestre oraculum,) hoc suo abstruso ænigmatæ expræhisse, Hoc scio quod nihil scio. se ad perfectam notitiam peccati peruenisse; se post noctes insomnes, ex studiorum assidua meditatione didicisse. Quid sit peccatum.

Socratis
Sapientia
nihil scire.

Quod

Quod hunc fructum Philosophia collegi, quod naturam & proprietatem peccati scio. Scitum est in sacris literis, peccatum nomine nihili appellari. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Omnia quaecunque sunt & sunt facta, siue visibilia siue inuisibilia, per verbum Dei facta sunt, Peccatum vero sine verbo Diuino factum est a Creatura, quia peccatum nihil est; peccatum non annumeratur illis quae sunt. *Sine ipso factum est nihil.* id est peccatum exposuit Augustinus. Dum iste Gentilis, se hoc solum scire, se nihil scire dixit, professus est, se peccatum cognosse. & nihil aliud ex varia lectione & attenta cogitatione didicisse, quam. Quid sit peccatum: Quid sit nihil. Scientiam, equidem non Ethnico, sed Christiano homine dignam. In hac enim, non postrema salutis nostrae pars reposita est; Nosse quid sit hoc nihil, peccatum. Si quis vestrum edoceri possit ab aliquo periculorum omnium experto, quod ex esu alicuius fereuli, in mensa vestra appositi, visum quo nihil dulcius est amitteret; deinde frenesim incurrat animi; febris ardentissima exestuet & consumatur; in bestiarum & scorpionum consortium transeat; ita ut eo ad omnem turpitudinem abutatur; mordentes, venenaque sua in eum refundentes; nec prius desinant, quam in suam illum formam habitumque transferant; Hinc vero loris ferreis vinciatur, & in fetore & squalore, omni nebula maroris circumtectus, omni felicitatis sorte priuatus, acerbissima omnium perpetiatur. Qui vestrum aliquem, de tanto & tali periculo eueniente ex illo cibo, instruet, & admoneret, digitoque suo toxicum illud demonstraret; an non maximo beneficio illum affecit? An vero qui illud didicerit, non maximam sapientiam, & scientiam esse assecutus?

Ioan. 7.

Peccatum nihil.

Scire nihil quid.

Cognitio peccati utilissima & necessaria.

Peccatum quorum malorum causa.

Peccatum haec & multo gratiora atque atrociora peccantibus affert. Esus vetiti illius pomi, omnium malorum fons & origo fuit. Oculos spirituales nobis peccatum eruit, ut nulla diuinarum rerum cognitione illuminati, in tenebris ambulemus, & passim offendamus. Claudos effecit; ut veritatis quidem via cognita; inertia & languore animi, ac laboris metu deterriti; per eam ingredi detrectemus. Peccatum nos a facie, ut nullum deuotionis, nullum humanitatis, & misericordiae succum habeamus. Peccatum paraliticos reliquit; ut ad omnia spiritualia atque Diuina, adeo inuisibilia efficiamur,

mur, ut non modo sine vilo doloris sensu peccemus, sed lateamus etiam cum malefecerimus, & in rebus pessimis exultemus. Peccatum freneticos facit, ut omne illud quod a recta exorbitat ratione, velut amentes, exequamur: Ut neque timoris Dei, neque amoris nostri, nec verecundiae habentis cohibeamur, sed in omnem nefas & scelus praecipites ruamus; ut in Deum quem supra omnia reuereri atque diligere; in quo spem omnem & felicitatem nostram collocare; cuius mandatis obedire, cuius Sanctum nomen venerari: quem rebus omnibus anteferre; cui immortales pro innumeris eius beneficijs gratias agere; quem in ore & corde semper habere, ac de eo dies noctesque cogitare deberemus, ut inquam, in hunc Patrem Caelestem, tanto atrociora quanto indigniora committamus. Peccatum fecit ut salutis nostrae nullo amore teneamur, sed animas nostras venales habentes, pro rebus nihili, sub Daemonis & peccati iugum grauissimum subijciamus: peccatum facit, ut omni verecundia posthabita, ambitionis facibus inflammati, pecunias & inanes saeculi honores, pro Deo colamus: liuore & inuidia conrabescentes, fraterno odio & vindictae cupiditate exarsuantes, in aliorum perniciem & suppressionem, totos conatus intendamus: superbis spiritu extra nos elati, ceteros praeter nos ipsos fastidiamus, atque despiciamus: libidinis concupiscentia adusti, magis ad excitandum, quam ad extinguendum insanum hunc furorem, in carne carnali, more animalium voluemur: Peccatum facit ut iracundiae flammis succensi, alios aut conuictis & maledictis infectemur, aut diris omnibus deuocuemus: ut Epicureorum instar, ventrem pro Deo colentes, omniaque vitae studia ad corporis indulgentiam & voluptatem referentes, nullam animae nostrae, aut futurae vitae rationem habeamus, perinde atque omnia, simul cum vita finiantur, Peccatum Creaturam rationalem in Bestiarum atque scorpionum consortium transfert. Exemplo nobis est Adolescens ille, qui consumpta substantia sua, cum meretricibus & parasitis, missus est a Demone in villam, ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Psalter autem perditos hominis monebat, Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Hinc euenit, ut sicut irrationalia, sic & peccator loris & catenis ferreis vinciat:ur:

ciatur. In chamo & freno, inquit, maxillas eorum constringe qui non approximant ad te. Peccatum omnium malorum & omnium miseriarum causa est. *Homo natus de muliere*, quia natus de muliere, non virgine intacta; quia in peccatis conceptus est; quia peccato infectus; *breui viuens tempore, repletur multis miserijs*. Miserijs in corpore, miserijs in anima, miserijs in uita, miserijs dum dormit, miserijs dum uigilat, miserijs quocumque se vertit. miserijs post mortem, Ita ut homo peccator, nō aliud videatur quam sentina malorum, in quam omnia mala, omnes arumnæ, acerbissima omnia congesta sunt. Tantis malis, (dicebat Ambrosius,) hæc uita repleta est propter peccatum, ut comparatione eius, mors remedium putetur esse non pœna. Nam ideo breuem illam Deus facit, ut molestiæ eius que prosperitate uinci vel tolli non poterant, temporis exiguitate finirentur. Homo quia filius Eux, quia natus de muliere, repletur nullis miserijs.

Miseriæ
in corpore
ex peccato.

Repletur multis miserijs in corpore. Ac primo dum nascitur. Alijs quidem animantibus, natura varia tegumenta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, pilos, plumam, pennas, squamas, uel lera. Truncos etiam arboreque cortice interdum gemino, a frigore & calore tutata est. Hominem uero nudum, & in nuda humo, natali die abijcit, ad vagitum & ploratum, ad calorem & frigus perpetiendum. Quare nullum tot animalium lachrymas, & hoc protinus uitæ principio, ut homo emittit. Nudus quidem ante peccatum homo formatus est, nuditatem tamen istam non agnoscebant Parentes nostri, ante esum illius arboris uitæ; Nuditas illa non erat, ut modo in uerecundiam & confusionem: non tunc illa a frigore, neque a caloris æstu uel aliqua aëris intemperie ut nunc, lædebat. Peccatum armauit creaturam omnem, in uindictam peccatorum; ut ignis calore suo, aqua frigore, aer intemperie; nudos homines conficiat. Feras inter nos genitas, nulla uincula excipiunt, nullius omnium membrorum nexus, at homo infeliciter natus, iacet manibus pedibusque deuinctis, & a supplicij uitam auspiciatur: uinculorum & suppliciorum, quæ exsoluaturus est pro peccato præfagus. Cætera animalia dum nata sunt, uidentur sentire naturam suam, alia pernicitatem usurpare; alia perperes uolatus; alia uires; homo nascitur nihil sciens, sine doctri-

na,

na, non dari, non ingredi, non uesci; breuiter non aliquid naturæ, sponte quam fieri sufficiens. Quare multi exiterent, qui non nasci optimum censerent, aut quam citissime aboleri. *Homo natus de muliere, repletur multis miserijs*.

Repletur multis miserijs in corpore dum uiuit. Quantis enim malis subiectum est corpus nostrum? Imò quibus malis subiectum non est? Alius vertigine capitis, uelut in piscino laborat; alius dolore ipsius acerbissimo discruciat. Alius luscis est oculis; alius uero misere perdidit, suauissimam lucem. Ille hydrotici aquosa tumescit; iste tabie extenuatur. Iste epilepsia; ille paralyti dissoluitur. Hunc febris elica siue acuta; illum melancholica exstuat. Illum morbus caducus in aquam & ignem sæpe conijcit: hunc lunaris ad sidera uel renitentem eleuat. Alius phytis; alium colica passio misere afflicta, Alius sanguinis fluxu; alius disenteria defuit. Istum podagra in pedibus; hunc chyragra in manibus diuehat; illum totius corporis cruciatus, sine intermissa mora conquassant; ita ut nullus hominum in toto uniuerso reperiatur, qui non aliquo malo corpus affectum circumgestet; quousque tandem illa affectione dissoluatur, uitæque huius usuram amittat. In Paradiso autem, quid erat ante peccatum? Audiamus quod Augustinus reliquerit. *Viuebat, inquit, homo in Paradiso sicut uolebat, quamdiu hoc uolebat, quod Deus iusserat. Viuebat fruens Deo, ex quo bono erat bonus. Viuebat sine ulla ægestate, ita semper uiuere habens in potestate. Cibum aderat ne esuriret, potus ne sitiret, lignum uitæ ne illum senectæ dissolueret: nihil corruptionis in corpore uel ex corpore, uillas molestias eius sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas & in anima tota tranquillitas, sicut in Paradiso nullus æstus aut frigus, sic in eius habitatore, nulla ex cupiditate, accedebat bonæ uoluntatis offensio. Peccatum omnium harum miseriarum causa est. Propter peccatum, Dauid plorando dicebat. Non est sanitas in carne mea, a facie iræ tuæ; non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, a facie insipientiæ meæ. Lumbi mei impleti sunt illusionibus; & non est sanitas in carne mea. Si audire uolueris uocem Domini Dei cui, ut facias (ita comminabatur:*

Infirmi-
tatum ge-
nera ex
peccato.

Paradisi
uita qua-
lis.

lib. 14. de
Ciuit. D.
c. 86.

Gen. 2.

D d Moy-

Moy (es) & custodias omnia mandata eius, mittet Dominus super te famem & esuriam, & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies, donec conterat te & perdat velociter, propter adinventiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me. Adiunget tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra. Percutiet te Dominus febris & frigore, ardore & estu, & aere corrupto ac rubigine, & persequetur donec pereas. Percutiet te Dominus ulcere Aegypti, & partem corpõs per quam stercora egeruntur, scabie & prurigine vt curari nequeas. Percutiet te Dominus, amentia & cæcitate ac furore mētis, vt palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas viam tuam. Percutiet te Dominus ulcere pessimo, in genib. & in furis sanarique non possis, a planta pedis vsque ad verticem tuum. Augebit Dominus plagas tuas, & plagas feminis tui, plagas magnas & pseuerantes, infirmitates pessimas, & perseuerantes & perpetuas, & cõuertet in te omnes afflictiones Aegypti, quas rimuisti, & adhærebunt tibi. Insuper & vniuersos languores, & plagas quæ non sunt scriptæ in volumine legis huius, inducet super te Dominus, donec te conterat, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui. Homo natus de muliere, repletur multis miserijs.

Labores
ex pecca-
to.

Deinde quis recensere sufficiat, miserias illas quæ ad sustentandum, & nutriendum hoc miserum corpus, congeitæ sunt? Quis labores, quos in excolenda sterili terra? Quis sudores ex laboribus exagitato corpore emanantes? Quis dolores ex sudoribus prouenientes, oratione persequi potest? Propter peccatum sterilitate terra percussa est, Quia, inquit, audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, Maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea, omnibus diebus vitæ tuæ. Spinæ & tribulos germinabit tibi. In sudore vultus tui, vesceris pane tuo. In alio vero loco, comminabatur peccatoribus Moyse. Sementem ait, multam iacis in terram, & modicum congregabis, quia locustæ deuorabunt omnia; vineam plantabis & fodies, & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quoniam vastabitur vermibus. Oliuas habebis in omnibus terminis tuis, & non vngeris oleo, quia defluent & deperibunt. Omnes arbores tuas, & fruges terræ tuæ rubigo consumeret. Laborum quos suffertis, vos ipsi

testes

testes esse potestis. Sit ex vobis vel ipse Midas diuitijs, vel Epicurus delitijs, vel Salomon Sapientia; sudandam tamen & laborandum est. In omnes promulgatum est, commune decretum: In sudore vultus tui, vesceris pane tuo. Si contemplatiuæ seu literariæ vitæ studijs, corpori tuo prouidere cupis? Sudandum & laborandum est. Multa tulit puer, sudauit & absit; vt dicebat quidam, de his qui palestræ literariæ, se esse studiosos profitentur. Oporteret deinde lustrare prouincias, nouos adire populos, maria transire, & literas quasi toto fugientes orbe persequi. Ante peccatum vero licet pueri non nascerentur perfecti, (vt D. Thomas docuit,) in scientia, sed eam in processu temporis acquisiuisent, inueniendo vel addiscendo: tamen absque difficultate, ait idem Sanctus Doctor. Non erat necesse, si homo nõ peccasset, vt Pythagoras adiret Memphiticos vates, & Plato Aegyptum & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia appellabatur. Non fuisset necessum, vt ad Titum Latiuum lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarumque finibus venirent. Non tunc Apollonius Philosophus intraret Persas, non pertransisset Caucasum, non vel Albanas, vel Scythas, & Massagetas, vel opulentissima Indiæ Regna penetrasset, & ad extremum, non latissimum Phisonis amnem transmisisset, nõ ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantalii fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de moribus, ac Syderum ac dierum cursu, audiret docentem. Non tunc de extremis Orbis partibus, necessum erat laboriosissimum iter facere in Italiam, Gallias, vel Hispanias, dum vnusquisque per semetipsum, exactissimam rerum scientiam facile adinuenire vel addiscere potuisset. Nõ deinde tunc sententiarum radices essent amaræ sed dulces. Peccatum effecit vt qui addit scientiam, addat & laborem siue dolorem. Peccatum effecit vt in studiorum acquisitione, plus olei quam vini consumendum est. Peccatum omnium harum miseriarum causa est. Si autem diuitijs accumulatis, corpus tuum subleuare cupis? Diuitiæ laborem habent in acquirendo, timorem in possidendo, & dolorem in amittendo. Laborem in acquirendo, Nemini & enim ex ventis, assa columba venit, vt est in Prouerbio. Agricola terram aratro voluat & reuoluat, sudoremque sanguineum in excolendo

Scientiæ
acquiren-
dæ labor.

Homo in
statu in-
nocentiæ
quomodo
sciret
aliqua.

Dd 2 lendo

Jenda illa emittat, necesse est. Faber ferrarius, & quicumque alius artifex antelucanas numeret horas; linceisq. oculis in suo manuum opete, diuitias querat. Mercator impiger extremos currat ad Indos, per mare, per terram, pauperiem fugiens. Illum tempestas saxa fluctuum maris deprimat ad infernam: tamē pauperiem fugiat necesse est. Illum etsi latrones, terra, & bonis omnibus spoliant, ingulant, occidunt; iste etsi amplexus vxoris & filiorum relinquit; necesse est vt currat ad extremas terras, pauperiem vt fugiat. Auarus autem nobilis, destruat horrea antiqua; nunquam dormiat, sed semper somniet, quomodo diuitiæ diuitijs addendæ. Pulcherrime D. Chisostomus expressit, miseram conditionem diuitem, in acquirendis diuitijs. Nullus, inquit, quantumlibet Dominus, adeo crudelia & indigna præcipit vt avaritia. In cassum, ait & sine causa confunde animam tuam, Deum offende, ignora naturam ipsam. Siue Pater, siue mater sit, omni verecundia deposita, te aduersus illos instrue. Huiusmodi sunt avaritiæ præcepta. Immola, inquit, mihi non vitulos sed homines. Sacrificate inquit Propheta, homines, vituli enim defecerunt. Non sic ista; Sed cum adsint vituli, immola homines; macta eos qui te nihil violarunt; etiam si beneficijs affectus sis, iugula; omnib. esto aduersarius, communisque inimicus; omnes circumueni; naturam ipsam atque Deum; aurum coge non vt fruaris, sed vt serues, vt maiori cruciatu torquearis. Esto alienorum custos. Neq. a. frui avarus potest congregatis, dum semper ne minuatur aurum, timer; dum metuit sollicitus, ne thesauri deficiant. Esto inquit vigil, omnesque suspectos habe, & seruos, & amicos. Esto alienorum custos, si pauperem videas fame deficere, caue miseraris; imo si potes, ipsam illi detrahe cutem: periura; mentire; iura maledictis insectare; calumnias struere; etiam si in ignes eundum sit, si mille oporteat subire mortes, si fame corrumpi; si morbo consensescere, noli ab instituto reflire. Esto impudens. Inuerecundus, temerarius, andax, impurus, nequam, ingratus, sensum omnem & affectum amicitiae pone; parricida & fera, magis quam homo esse contendere; amaritudine serpentes omnes transcendere; rapina lupos, omnemque feritatem magnitudine immanitatis exsuperare; & si ad Dæmonis malignitatem peruenire opus sit, noli retrahere pedem

Auarorum
miseriæ
pulcherri
ma.

hom. 17.
in 2. ad
Timoth.

pedem. Qui volunt diuites fieri, dicebat Paulus, incidunt in varias tentationes Diaboli. Hæc autem nonne summa miseria est? Nisi quis non hominem esse, sed bestiam, sed Diabolum, existimet delicias. Nisi quis naturam violare, immanissimum bellum cum Deo, cum hominum vniuerso genere, cum vinculis amicitiae sibi coniunctis gerere, putet felicitatem esse. Peccatum autem omnium horum causa est. Ante peccatum enim, nullus erat pauper; nullus quærebat hasce inanes & fallaces diuitias: Omnium communis erat terrarum Orbis, omnes Reges & Principes mundi constitunt erant. Omnia subiecerat Deus, sub pedibus hominis: viuebat tunc homo sine ægestate, ita semper viuere habens in potestate.

Si vero celsitudinis fastigium desiderat aliquis conscendere? forte illic non sunt miseriæ? Imo vero per maximas. Ambitiosus semper est pavidus, semper attentus, ne dicat quod displiceat; humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinatur, frequentat curias, visitat optimates, assurgit & amplexatur, applaudit & adulatur. Vnde novit illud Poeticum. Et si nullus erit pulvis, puluerem tamen excute nullum. Omnium horum causa peccatum est. Ante peccatum enim, nullo ambitionis vento, homo afflatus esset, præter illius sacræ ad beatitudinis gradum; de qua Augustinus reulit, quod. Si homo non peccasset, in corpus fuerat spirituale mutandus; & in illam incorruptionem, quæ fidelibus ac sanctis promittitur, sine mortis periculo transiturus. Si non peccasset homo, non erat exspoliandus corpore, sed superuestiendus immortalitate & incorruptione; vt absorberetur mortale a vita, scilicet ab animali ad spirituale transfiret. Ad hunc felicissimum gradum assequendum, ambitio sacra, non erat crux ambientium, non cruciatus, non inquietudo, sed summa requies, deliciae summae. Si demum deliciarum exquisitis generibus, corpus releuare concupiscis? Quo magis illud delictijs & voluptatibus repleueris, eo magis & maioribus miserijs obrues. De suauitate ciborum clarum est, quod temperantem ingentem, quæ ex pernicioso deliciarum vsu, in animam & corpus irrumpit, nullus potest digne eloqui. Quo-

Ambitio
foruna do
lores.

lib. 1. de
peccator
meritis et
remiss. c.
2.

Delictiarum
mala.

Ventris
ingluuici
mala.

Simile
Chrysoft.

Carnalis
volupta-
tis lues.

madmodum enim vasta ac perpetua nubiu denfitas, radios So-
lis nunq̄ finit, vim sui fulgoris ostendere; ita & vini ac delitia-
rum euaporationes, cerebrum non secus quam scopulum
aquæ, illud crassa nube regentes, non permittunt libere vsquam
se intendere; verum in tenebris perpetuis detinent eum, qui
sic miserabiliter iacet affectus. Neque explicari potest omni-
no, quanta intus tempestate iactetur. Quemadmodum enim
sæpe cum inundatio vehementior facta fuerit, & aquarum vis
officinarum aditum occupauerit, turbari eos qui intus sunt cer-
nimus, & discos atque amphoras, & spongas, & alia pluri-
ma ad exhauriendam aquam excogitata deferre; vti ne vio-
latis fundamentis atque commotis, omnis post hac suppel-
lex inutilis fiat: ita & anima, quotiens nimis delitijs oppres-
sa fuerit, perturbatur omnis intrinsecus ratio. Cateru quod in
coactum est, cum exhaurire difficillimum sit, quod nullum
aliud euestigio ingrediatur, incredibile est quanta perturbatio,
quantusque fluctus immineat. Ac si quidem liceret, ani-
mum exutum corpore subijcere oculis intuemum, videres
profecto huiusmodi delitiosorum animas deiectas, mæstas,
fedas macieque confectas. Quanto enim corpus pinguedi-
ne crassitudineque dissoluitur, atque distenditur, tanto illa
extenuatur magis, atque imbecillior fit; tanto item magis
obruitur atque sepelitur. De alijs delicijs carnalibus super-
uacaneum, recensere existimassem; nisi viderem vniuersum
mundum cum suis dilectis, carnis voluptates cum Epicuro
summam felicitatem reputare. Quæso quænam potest
esse voluptas, in tanta turpitudine, vbi homo assimilatur
iumentis insipientibus? vbi rationis oblitus, in cæno & spur-
cicia volutatur? Memini me legisse, in historijs, Sanctorum
Patrum, de quodam Angelo, qui obrurauerat nares suas, ad
aspectum cuiusdam luxuriosi. Vobis factores, spurcitiæ, (in-
telligitis quid dico) deliciæ sunt. Luxuria, (dicere solitus est qui-
dam,) est dulce venenum, importuna lues, pernitiiosa potio,
extrema libidinis turpitudine, quæ non solum mentem effami-
nat, sed corpus eneruat, non solum maculat animam, sed fa-
dat personam. Veneris vsu virtus atteritur, sopita gloria in
infamiam conuertitur; animi & corporis vires expugnan-
tur. Omitto dicere morbos, maiores, clades, inanes sumptus,

CONFRO-

controuerfias, lites, insidias, odia, rixas, quæ ex huiusmodi vo-
luptatibus pullulât: Quæ deliciæ sunt, tumultus & perturbatio
ingens? ardentes equulei? insania? concussio & feruor vehe-
mentissimus, quæ percipiuntur in voluptuoso isto congressu?
Ante peccatum homo istorum expers erat. Cibus aderat ne
esuriret, potus ne sitiret, nihil corruptionis in corpore vel ex
corpore vllas molestias eius sensibus ingerebat. De vsu au-
tém carnalis copulæ, reliquit idem Augustinus, eam in statu
In statu innocen-
tis qualis
generatio

lib. 14. de
Ciuit Dei
c. 26. &
24.

1. P. Q. 98

Valer.
Max. lib.
7. c. 2.

Innocentia fuisse futuram, sed sine ea turpitudine, quæ existit
nunc ex effrænata concupiscentiæ libidine. In statu innocen-
tiæ, (addidit Diu. Thomas,) non efficeretur homo bestialis, pro-
pter vsu carnalis deliciarum; nihil enim tunc fuisset, quod ratio
ne non moderaretur. Non quia esset minor delectatio secun-
dum sensum, (fuisset enim tanto maior delectatio sensibilis,
quanto esset puriora natura, & corpus magis sensibile) sed
quia vis concupisibilis, non ita inordinate se extulisset, super
huiusmodi delectatione, regulata per rationem. Quare non
immerito Socrates ille, cuius modo memini, omnia ista quæ-
cunque corpori desideramus, pernitiiosa esse dicebat; propter
illud nihil, quod se scire falsus est. Diuitias, inquit, appetis?
Ast istæ multis exitio fuerunt. Honores concupiscis? Sed il-
li complures pessunderunt. Regna tecum ipse voluis? Sed
illorum exitus sæpenumero miserabiles cernuntur. Splendidis
coniugijs inijcis manus? Ast ista funditus domos euertunt. Ne-
mo has delicitias & voluptates magis expertus est, vt Cresus, vel
Salomon: tamen Cresus coniectus in rogam, exclamauerat.
O Solon, Solon, quam vera experior, quæ de felicitate, imo
de miseria nostra, grauissime locutus es. Tamen Salomon
postquam non negauerat oculis suis, quicquid desiderauerant;
postquam non prohibuerat cor suum, quin omni voluptate
frueretur: conuerti me inquit, ad vniuersa opera quæ fecerant
manus meæ, & ad labores quibus frustra sudaueram, & vidi in om-
nibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub
sole. Verissimum dixit Iob, de omnibus nostris corpus atinen-
tibus curis; Homo natus de muliere, repletur multis miserijs.
Iam vero omnium miseriarum miserissimum est. Breui viuens
tempore, Dixisses potius, o Sanctissime vir, Breui moriens tempo-
re, non Breui viuens tempore. Vis enim nostræ cursus; an non
D d 4 potius

Vita no- potius mors appellandus est, quam vita? Quid enim vitam no-
stra mors nominabis, perennem defectum ad mortem? Vita, secundum
est. Philosophos, est adeptio seu acquisitio continua, existendi in
 rerum natura. Vita nostra, quid est? Continuum dispen-
 dium vitæ. *Corpus quod corrumpitur*, non dixit Sapiens, cor-
 pus corruptibile, sed *corpus quod corrumpitur*, quia semper cor-
 rumptur; quia impetu veloci ad mortem, & ad sepulchrum fe-
 stinat. Quotidie corrumpitur; quotidie enim demitur ei aliqua
 pars vitæ; & tunc etiam dum crescit vita, ei decrescit. Infantiam
 amisit, deinde pueritiam, deinde adolescentiam vsque ad hester-
 num, quicquid transijt temporis perdidit; & hunc ipsum quem
 agit diem, cum morte diuidat opus est. quotusque tandem finis
 omnium miseriarum, mors omnium terribilissima, miserijs
Mortis an- omnibus, miserias omnes vel finiat, vel incipiat. Quis satis de-
xietatesplorare sufficiat dolores, & cruciatus quos tunc vnusquisque
 experitur? Quis mæstitiam animi, & summos angores, qui
 tunc vnumquemque opprimunt, recensere queat? Quis sin-
 gultus, anxietates, terrores qui tunc quemlibet peccatis obno-
 xium inuadere solent, enumerare potest? Dum Sathanas con-
 spiciens, nullum amplius tempus remanere ad subiugandum
 sibi peccatorem; tunc totis conatibus, omnes vires suas intendit,
 omnia arma sua permouet, vt velin desperationem ex gravita-
 te criminum commissorum inducat, & in suum consortium
 trahat. *Insidiaturum enim serpentem*, vnus cuiusque nostrum
 calcaneo extremitatis vitæ, prædixit Deus. Horum autem om-
 nium causa peccatū est. Deus fecerat hominē inexterminabile
Homonē inerat (ait D. Thom.) animæ vis quadam supernaturaliter
mori po- diuinitus data, per quam poterat, corpus ab omni corrup-
terat. tione præseruare, quamdiu ipsa Deo subiecta mansisset. Si n.
 inquit Augustinus, Deus Israelitarum vestimētis, & calceamē-
 tis præstitit, quod per tot annos non sunt obtrita: nihil mirum,
 si obedienti homini, eiusdem Dei potentia præstaretur, vt ani-
 male ac mortale per naturam habens corpus, haberet in eo quæ-
 dam statum, quo sine defectu esset annosum, tēpore quo Deus
 vellet, a mortalitate ad immortalitatem, sine media morte ven-
 turus. Propter peccatum, statutum est omni hominib. semel
 mori. In quacunq; die comederis ex eo, morietur morietis. Propter
 peccatum, mors est omnium terribilium terribilissimum. Pre-
 tiosa

Gen. 3.

lib. 1. de
peccat.
merit. &
remissio.

tiusa n. est mors Sanctorum. pretiosa plane, vt pote finis laborum
 victoriæ consummatio, vitæ ianua, & securitatis ingressus; mors
 autem peccatorum pessima. Homo natus de muliere, quia na-
 tus de muliere, breui viuens tempore; repletur multis miserijs.
 Quas miserias & calamitates, dum idem Iob reuoluebat & cō-
 tuebatur, siue magis perferentibus & contrectabat in carne sua:
 quibus lachrymis deplorat diem ortus sui? audire. Pereat, in-
 quit, dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est. Cōceptus
 est homo. Dies ille vertatur in tenebras: non requirat eū Deus
 desuper, & nō illustretur lumine. Obscuret eū tenebræ, & um-
 bra mortis occupet eum caligo, & inuoluarur amaritudine. No-
 ctem illam tenebrosus turbo possideat; nō computetur in dieb.
 anni, nec numeretur in mēsis. Sit nox illa solitaria, nec laude
 digna; maledicant ei qui maledicūt diei, qui parati sunt suscita-
 re Leuiathan. Obtenebrentur stellæ caligine eius; expectet lucē,
 & non videat nec ortum surgentis auroræ. Quare non in vtero
 mortuus sum? egressus ex vtero nō statim perij? Quare exceptus
 genib.? cur lactatus vberibus? Vellē a te scire o Beate vir, cur tā-
 topere maledictis insectaris, diē natiuitatis tuæ? cur deplorandū
 & lugubre canticū personas, in diem conceptus tui? Cur melius
 tibi iudicas fuisse, vt abortiuū absconditū, vel sicut cōceptus qui
 nō vidit lucē? Quia, inq̄t, nō cōcluserit ostia vētris, q̄ portauit me,
 nec abstulit mala ab oculis meis. Quia sagittæ Domini in me
 sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, & terrores Do-
 mini Dei militant contra me. Quia induta est caro mea putre-
 dine, & sordib. pulueris, cutis mea aruit & contracta est. Quia
 dies mei velocius transierunt, quam a texente tela succiditur, &
 absque vlla spe consumpti sunt. Quia in turbine conerit me,
 & multiplicat vulnera mea. Non concedit quiescere spiritum
 meum, & implet me amaritudinib. Quia collegit furorē suum
 in me; & ego ille quondam opulentus, repente contritus sum;
 tenuit ceruicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in
 signū. Quia cōcūdedit me lanceis suis, conuulnerauit lumbos
 meos, & non pepercit, & effudit in terram viscera mea, concidit
 me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas. Saccum con-
 sui super cutem meam, & operui cinere carnem meam. Ideo pe-
 reat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est; conceptus
 est homo; quia, *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, re-*
 pletur

Iob. 3.

pletur multis miseris. Quod si vir Sanctus miseris animæ, que ex peccato redundant aspexisset, quid tunc dixisset? Quas lacrimas sanguineas, non fudisset? Quas maledictiones non impræcatus fuisset, diei in qua natus est? Quali doloris acerbitate motus, iustus & lugubrius exclamasset? Homo natus de muliere, breui utiens tempore, repletur multis miseris. Multo grauioribus, multo pluribus, in anima quam in corpore. Quanto.n. anima nobilior est corpore; tãto mala ex peccato, animæ obueniëntia atrociora sunt. Propter peccatum decorem corporis perdidimus. Non.n.eam pulchritudinem & candorem, retinet corpus post peccatum, qualem antea. Videre hoc est in superbis, inuidis, luxuriosis, & iracundis, dũ sunt in actu peccati, quanto a pristino decore faciei recedunt, cor illorum palpitatur, corpus tremit, facies vel ignescit vel lurida est, audax vel minax vultus, tristis frons, torui oculi; ita vt eiusmodi vitij affectos, vix quandoque agnoscamus. Denigrata est facies eorum, super carbones (vt plorabat Hieremias,) & non sunt cogniti in plateis, propter iniquitates eorum. Quod quam acerbũ? quam miserũ sit? mulierum studium demonstrat, quæ vultus sui maculas, materiali candore oblineant, & exquisito rubore perfundunt. Qualis ergerit calamitas, maculare faciẽ animæ? denigrare faciẽ eius sup carbones infernales? maculas superinducere candori eius? detrahere vestem illam decẽtissimam gratiæ, qua turpitudinẽ eius naturalem contexerat Deus? propter quam, admirandam & conspiciendam illam, ab vniverso terrarũ Orbe effecerat? propter quam Reginam quandam, dicam potius Deam quia Deificatam, illam constituerat? propter cuius splendorem, illam superiorem, & excelsoiorem, & nitidiorẽ quacunque creatura pulcherrima esse voluerat? *Minuisti cum paulominus ab Angelis. Quare? Quia gloria & honore coronasti eum.* Dixisses melius, Quia coronam aureã gratiarũ, imposuisti super caput animæ: Quia glorioso & honorando candore decorasti eã: extulisti eam maxime ab Angelis, in gradu naturæ subsistentibus tantũ. Gratia.n. & gratiæ participes, Deus & Deitatis confortes, celsiores sunt quacunq; creatura, in naturalibus donis relicta. *Cantidiores sunt,* ait Propheta, *Nazarei eius nive, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchiores. Saphiro non illo rãrum, quem in animalis gestans, sed & illo qui ex digito Dei cecidit,*

Mala animæ grauiora quã corporis.

Peccatũ animam deturpat.

Allusio ad Luciferum.

Psal.8.

Thren.4.

& contractus est; qui de medio ignitorum lapidum ciectus, qui de ciuitate illa admiranda, ex lapidibus prætiõsis constructa, exturbatus & in excrementa mudi, in illum fatidum locum & tenebrosum inferni coniectus est. Dum igitur homo contaminat animam suam; dum commaculat faciem eius spurcitie peccati; dum amittit decorem eius; an non miserandum est? An nõ maxima miseria est ista? Miserandum ducitis, faciem corporis habere deformem, luridã & maculis aspersã; qui decor vel quẽ deformitas, tandem in cineres, breui tempore resoluenda est. magis miserandum est, animam habere conspurcatam. Spurcitiis.n. ista, sempiterno tempore duratura est; maculæ istæ, neq; ignib; inferni exurende, neq; aquis stvgialibus eluendæ, neq; a terræ hiatus deuorandæ sunt. Miserum æstimatis, faciem corpoream circumgestare deformem; eo quod turpe est hominũ conspectui apparere deformem. Deformem in conspectu Diuino, & Angelorũ & vniversi Orbis apparere, nõ magis miserum est? Miserum iudicatis iracundum, vel quisquis ille est peccator, qui furentium instar, audaci & minaci vultu; tristi fronte, torua facie, flagrantib; atq; micantib; oculis, ore rubicundo ab exstiuato ab imis præcordijs sanguine, labijs tremantibus, dentibus compræssis, horrentib; ac subrigentib; capillis, sãda visu & horrenda facie, arreptitijs vel potius bestijs non absimili, intra hominum consortium se ingerit; Qui maiores defectus, turpiorem animam habet, & ingerit se consortio Diuino & Angelico, an non magis miserum iudicabitis? Vos ipsi testes eius miseriam estis. Cur.n. tantum habet momenti, & roboris, ad eos qui peccant feriendos, vt plurimi turpissimis flagitijs insignes, cum id quod sunt, se vocari audiunt, modeste ferre non possunt; sed vt quis acerbissima sint perpassi, ita seuiant atq; efferuntur. Cur si quis vel mulierẽ adulteram, vel stupratam virginem, ex actu ipso fatidissimo vocauerit; vt qui maximis iniurijs affecerit, irreconciliabilis efficitur repente inimicus? Quamobrem cupidum quemq; & ebrium, & elatum ac tumidum, omnesq; peccatus qui graue aliquid peccauerint, videas non tam opere negatio, multitudinisq; opinione mordere ac dolere, sicut appellationibus proprijs operum suorum? Faciem animæ suæ deturpatam habent; de turpitudine animæ suæ verecundiam habent. Miseram hanc sortem animæ, peccatorum maculis aspersã, vel inuiti

Turpia animæ sua miseria.

Peccatores nolunt nomine suorum facinorũ appellari.

inuiti agnoscunt. Repletur multis miserijs. Peccatum ex-
 cequat hominem. excæcauit. n. illos malitia eorum, Et hoc malū
 miseriam maximam Thobias iudicauit. Quale inquit mihi gau-
 dium, qui in tenebris sedeo, & lumen Cæli non video? Nulla
 res miseriam meā releuare potest, quia in tenebris sedeo: Quia
 Creaturas Dei manu effectas, mundi orbem admirabilem, var-
 rietatem distinctam rerum, lucem Solarem, pulcherrimum cæ-
 li tectum stellis distinctum; terram tanta pulchritudine florū
 depictam; amplitudinem maris; cursum fluminum; originem
 fontium; montium altitudinem; fertilitatem collium; fructus
 vberes camporum, & breuiter omne illud, quod manus Om-
 nipotentis Dei condidit, videre non possum. O si quandoque
 persensisses cecitatem animæ, dum per peccatum splendore,
 & lumine Diuino priuata, iacet in tenebris, & in mortis umbra
 sedet: non miseriam, non calamitatem dixisses, sed delicias cæci-
 tatem corpoream, comparatam cæcitati spiritali. Omnis. n.
 qui peccat, dicebat Ioannes, non creaturam quidem, sed Deum
 non videt, nec nouit eum qui fecit omnia. Peccator tollitur a
 conspectu Dei ne videat, non orbem mundi admirabilem, sed
 Ciuitatem illam supercælestem Hierusalem, a Deo paratam,
 ut sponsam exornatam viro suo: non tantam varietatem con-
 fusam rerum mundi, sed infinitam dulcedinem gaudiorum Cæ-
 lestiū: non lucem Solis, sed lucem illam que simpliciter ma-
 gis lucet quam Sol; lucem illam inaccessibilem æterni Solis, in-
 quam & Angeli, Aquilæ illæ Cælestes desiderant intueri: non
 tectum stellarum, sed Theatrum illud Beatorum spirituum, af-
 fidentium Throno Diuino: sed illos qui fulgent sicut sol, & si-
 cut stellæ in perpetuas eternitates: non terram depictam flori-
 bus, sed Cælum ornatum lumine, & splendore Angelorum;
 sed Ciuitatem illam constructam, ex viuis lapidibus, & marga-
 ritis pretiosis; non amplitudinem maris, sed immensum illud
 pelagus bonitatum, vnde decurrunt flumina ignea charitatis;
 vnde deriuantur fontes gratiarum & donorum; vnde resiliunt
 aque, extinguentes sitim perennem animarum; Non altitudi-
 nem montium, sed sublimitatem Throni Diuini; sed celsitudi-
 nem montis illius pinguis, montis coagulati, montis in quo be-
 neplacitum est Deo habitare in eo. In quo non iam pane hor-
 deacco, sed hereditate Patris Iacob pascit suos. In quo conui-
 uium

Cecitatis
 animę
 grauitas.

1. Ioa. 3.

a 1. de Fi-
 nib.
 b 1. de Lo-
 gib.
 c 1. de Fi-
 nib.
 d Pro
 Ros.
 Amar.

uium sempiternum suauissimis delictijs refertum, suis præpara-
 uit; non fertilitatem terræ sed exuberantiam totius boni, sed af-
 fluentiam suauitatum, quibus satiandi sunt omnes, eo tempore
 dum apparuerit gloria Dei. Quam miseranda est hæc cecitas?
 Quam deploranda calamitas? Hic potius vsurpandum est; Qua-
 le gaudium est mihi, dum in tenebris sedeo? Dum in illo loco
 obscuro, vbi umbra mortis, & nullus ordo sed sempiternus
 horror in habitat; vbi tenebrę crassiores quam Aegyptiæ vel Cy-
 meriæ sedeo, lumen illud admirabile, in quo videndum est lu-
 men essentia Diuinæ, non video. Repletur multis miserijs.

Prætermittere hic non possum, tres illas vel maximas mise-
 rias animæ, per peccatum adductas, scilicet. Remorsum con-
 scientiæ: captiuitatem Sathanæ, & Offensam Dei. Remorsum con-
 scientiæ: dixi maximam esse miseriam animæ. Seipsum
 etenim vnusquisque & animum suum, seuerum iudicem, sui
 vltorem sceleris, & vindicem criminis habet. Dixit quidam
 Poetarum, Lege Deum stabili, semper metus angis iniquos. Py-
 thagoras autem censuit, neminem esse tam audacem, quem ma-
 la conscientia non faciat timidissimum. Cum. n. Deus & natu-
 ra, in humano corde, scintillam quandam ardoris, ad bonum
 virtutis amplectendum, atque ad malum fugiendum relique-
 rit; nemo est qui huius scintillæ natura exustus, non horreat ad
 missa peccata, atque intus laceretur; nemo est qui scelerum con-
 scientia, vt aculeo quodam non pungatur, Prima. n. peccati pe-
 na, (vt agnouit Seneca.) est peccasse. Improbitas, dicebat Cice-
 ro, cuius improbo in animo versatur, nunquam sinit eum re-
 spirare; nunquam acquiescere. b Improbi penas luunt, nō tam
 indicijs, quam angore conscientia fraudisque cruciatur. c Ani-
 mi conscientia improbi cruciantur, tum etiam pænæ timore,
 qua aut afficiuntur, aut semper sunt in metu, ne afficiantur asi-
 quando. d Sua quemque fraus & suus error maxime vexat,
 suum quemque scelus agit, amentiaque afficit; suæ malæ co-
 gitationes conscientiaque animi terret. Hæ sunt impijs assi-
 duæ, domesticæque furia, quæ dies noctesque pœnas a scē-
 leratissimis repetunt. Hæc conscientia vociferans, Occi-
 disti, Violasti, Offendisti, & siquid aliud tale; est co-
 mes indiuisa, turbulenta tempestas; animum perpetua ias-
 tationem concutiens, assiduisque terroribus obiectis, incessan-

Remor-
 sus con-
 scientiæ
 grauitas.

ter exagitans. Hæc est vermis, ille qui non moritur, sed sempiterno morfu corrodit vilcera peccatorū. Hæc est, serpentes illi pessimi, de quibus Deus per Hieremiam dicebat, quod illis nō est incantatio; qui, inquit, semper mordebunt vos. Si aliquis vestrum transfixus esset venenato telo, quod è corpore euelli non posset, nullum tēporis punctum dolore vacuum haberet: sic vbi iniustitię mortifera romphea, in animę viscera penetrat, & in p̄cordijs hæret, animæque mortiferum vulnus imponit, vix quicquam est, quod vos miseros homines valeat, ex sumis angoribus, & assidua dolorum acerbitate liberare. Cum. n. totius miserię fontem, intra pectus habeatis, euenit vt nunquam vim molestiæ, a se dimouere possitis; sed quocunq; pergatis, eximio dolore & solitudine constitemini; neque domi quietem, neque foris oblectationem inueniatis. neque domus, neq; ciuitatis, neque celebritas, neque solitudo uobis, vobis peccantibus iucunda esse potest; dū animum vulneribus iniquitatis, & iniustitiæ, confossum & conscissum gestatis. Sed sicut, dum alicuius vestrum uiscera ardentissima febris exurit, nullo modo in latus unū consistere p̄t, sed modo in hanc, modo in illā partē uoluntatur, atq; iactatur neq; tñ in tot mutationibus quietem, quam querit inuenit; ita & uos peccatores, uix ulla rerum aut locorum mutatione, infernalem peccati fornacem, quam intra se succensam circumfertis, extinguere potestis. Quid enim est illud, quod ut canis die noctuque latrat ad cordis aures. Tu occidisti, Tu fornicatus es, Tu eripuisti, Tu defraudasti, Tu furatus es; Quid est quod nec minimo tēpore, ab istis latratibus desinit? Quid uero illi angores & dolores, vt nunquam animo hilari, uel læta facie; ex horum commemoratione consistere ualemus? Sed siue in amplexibus uxorū requiescatis, siue mūsicos sonos audiat, siue aliud quippiam faciat, conscientię aculeis exagitati, tristem semper præferamus faciem. Repletur multis miserijs. Est & altera miseria animæ peccatis; Captiuitas. s. Sathanę, in q̄ abegit & coniecit Deus peccatricem animam. Seruias inimico tuo, ait. Moyses, propter peccata, quę immittet tibi Dñs, in fame & siri, & nuditate, & oī penuria, & ponet iugum ferreū super teruicem tuā, donec te conterat. Ponamus hic aliquē ex uobis, esse Regem oībus præminentē, & oīs præcellentē: ad cuius felicitatē nihil q̄ mēte excogitari p̄t desit: infor-

Conscientia cruciat malos die ac nocte.

Hier. 8.

Deut. 28.

Captiuitas animæ grauitas.

infortunium deuenisse, vt ipso quidē Regno spoliatur, & in potestate immanissimi alicuius Tyrāni tradat. Qui crudeliter hæc victoria utēs, te ferreis cathenis vinciat, & in stabulo iumentis feruire præcipiat, & surfuraceo pane, aliorū captiuorū more, vitare iubeat; neq; aliqñ ab aliorū captiuorū miseranda sorte, te leuare uellet, An nō summū genus miserię, tibi cōtigisse proclamares? An non summas anxietates, summos ætus animi patereris, dum te ex amplissima fortuna, qua semper potitus fueras, in tam diram captiuitatem, & seruitutem adductum uideres? Non intra te ipsum lachrymabiliter, cum singultibus & suspirijs diceres? Egone opulentissimus, hoc regnum amisi, & immanissimi Regis seruitutis subactus? Ego ab vxoris, filiorum, Principumque meorum complexu diuulsus? Egone ferro & compedibus uinctus? Ego cuius mensæ delitijs, terræ marisque diuitiæ, seruiebant; nunc surfuraceo pane alor? Mene fors infelix, ad hanc miseriam & calamitatem adegit? Verum misera hæc captiuitas, ad captiuitatem animæ ludicrum est. Maius est Cælesti Regno, quam temporario & terreno priuari. Grauius est æternitatem trāsigere in captiuitate, quam etiam si mille annos. tempus. n. breui spatio definitur, æternitas uero nullo termino circumscribitur. Acerbior captiuitas est, sub Principe mundi Diabolo, atrocissimo generis humani hoste, quam sub immanissimo quouis homine. Grauius claustris gehennæ ferreis, quam compedibus vinciri. Miserabilius inter Dæmones, quam infimæ sortis homines captiuos, diuersari. Luctuosius est in gehenna, quam in stabulo iumentorum commorari. Acerbius inter gehennę igneos globos perpetuo uolitari, quam humi cum cæteris captiuis cubitare. In hæc autem uincula, in hanc captiuitatem peccatum nos conducit; Hoc iugum ferreum, imponit peccatū nostris ceruicibus. Huius miserię causa peccatū est. Homo quia natus de muliere, repletur multis miserijs. Est tertia miseria animæ peccantis, offensa s. Dei. Iam nouimus omnes. q̄ nullū bonū ex nobis habere possumus; q̄ omnis sufficientia nostra a Deo est; nos aut non sumus sufficientes, neque cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis. Pluries nobis significatū est, Deum eō nos amore complecti, sicut solet mater, vel pater, vel nutrix dulcissimum filium. Ego, ait Deus, quasi nutrix Ephraim, portabæ eos in brachijs meis. Ego factus sum pater

Miseria peccantis offendere Deum.

Of. 11.
Hic. 31.
Psal. 102.

Pater

Pater, & Ephraim primogenitus meus est. Quomodo miseretur Pater filiorum, miseratus est Dominus timetibus se. Scitum est ab unoquoque, omne datum & omne bonum optimum, non aliunde descendere, quam a Patre luminum, qui dat omnibus affluentiam. Neque illud ignoramus, Deum esse, ut Aquilam volitantem super filios suos, & protegentem ab omnibus, Serpentis iniuri in incurfibus. Hoc quoque experimur, magis quam scimus, mundum istum, dum sine Deo viuimus, esse abyssum curarum, continuam militiam, assiduam mentis corporisque inactionem; in quo labor labore excipit; cura curam trahit; dolor ex dolore necitur; infinita curae atque molestiae animi uin perurgantur. Qualis igitur erit calamitas offendere eum, talem accitantum Bonorum largitorem? Qualis & quanta erit miseria, a gratia eius excidere, a quo uniuersa nostra salus, & omne bonum nostrum dependet? Summam infelicitatem aestimatis, in iracundiam concitasse Principem vel Regem, a quo affectu amoris complexi estis: Non infelicitatem arbitrabimini, offendisse illum Regem, cui Angeli seruiunt, cui elementa famulantur? a quo Caelum & terra pendet? ad cuius nutum Caeli columnae contremiscunt; ante cuius conspectum Uniuersa mundi machina, vix unius guttae instar obtinet; cuius beneficio regimur ac viuimus; cuius numine gubernamur, cuius prouidentia disponimur; cuius cibus alimur; ac postremo, sine quo nec esse nec uiuere, nec loco moueri, nec spirare ad momentum possumus? propter cuius gloriam, si mille obeundae essent mortes, nondum illius beneficijs esset satisfactum. Hunc igitur talem accitantum Regem, bonorum profusorem prodigum, offendisse non in felicitatem arbitrabimini? Non miseriam? Non calamitatem? a qua omnes calamitates & miseriae, siue illae sint corporis, siue animae, propter peccatum descendunt? Qui comminatur. Et inquit, irascetur furor meus, contra eum in die illo; & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in deuotione Inuenient eum omnia mala, & afflictiones, ita ut dicat in illo die. *Vere quia non est Deus mecum, inuenerunt me haec mala.*

Ast de nos, tanto miseriore & infelicissimos, quanto haec mala & miseriae, & infelicitates minus sentimus. Quis enim nostrum aduertit, & per sentit languores illos, & mala illa per-

la permaxima, quae anima quotidie ob peccatorum atrocitatem perpetitur? Quis miseram illam conditionem corporis, pro peccatis se sufferre agnoscit? Nullus plane. *Lectantur omnes cum male fecerint, quasi beneficio aliquo affecerint seipsum; exultant in rebus pessimis.* quasi felicissimum statum adepti fuissent. Ac ut relinquamus corpus; de quo etiam dixerim obiter, quod peius tractatur a nobis, quam latrina aliqua. Latrinas. n. caute curamus, ut ne obstruantur, stercolis; ad superiora exhalat corporis autem nostri mala, non emundare curamus, verum delictis obstruimus, atque oppilamus, & fimo ipso ad superna ascendente, ubi Rex ipse sedem habet, cerebrum. s. desideremus, nullaque mouemur cura. Canis infirmatur & moritur; nihil non remittimus, quod perfecte sanetur; corpus nostrum propter peccata, tot malis & infirmitatibus subiaceret, nemo est qui relinquat vitam, nemo est qui euomat venenum peccatorum, ut tandem valetudine, & bonis corporis fruatur. Seruus dum exhalat animam, si fidus fuerit, medicos accersimus; expensas facimus, ut vitam longius protrahere queat: corpus nostrum quotidie moritur, quotidie spirat animam propter peccatum, & nullus est qui causam mortis, e suo corpore eradicet; omnes pernicii cursus volamus in feliciter ad mortem. Dicam de anima, vel cum Augustino, vel cum Chrysostomo. Cum Augustino. Longam vitam, malam nemo vult habere; nec ferre longam vitam, malam pene omnes volunt habere. *Puto nihil in omnibus actionibus, cogitationibus, cupiditatibus, nihil male volumus. Terram malam non vis; segetem malam non vis; sed bonam. Bonam arborem vis; equum bonum, seruum bonum; amicum bonum; uxorem bonam. Et quid haec magna? Quoniam quidem ipsam vestem, malam non vis habere sed bonam; caligam postremo non vis habere nisi bonam; aut da mihi aliquid, te velle quod malum est. Solam animam vis habere malam.* Cum Chrysostomo vero. Edes preclaras instruitis, & emicis preciosissimas villas; dum apparatus alios magnificos queritis, animas vero ut vile aliquid negligitis. Ad ligna usque; & lapides hoc studium producit, animam vero, nec minima quidem diligentiae huius parte, dignam iudicatis. *Cumque; ut in domo tua antiquo opere admiranda consistat, & recta augeat rutilent, cuncta moliamini; preciosissimam omnium statuat animam, quatenus autem efficiatis, nullam curam gerere vultis. Dicam ego.*

Homine
insensibi-
litas qua-
lis.

Anima
minorem
habens
curam quam
calcei.

Deut. 31

ego. Calceum conspurcatu luto habetis, & continuo illum ex-
tergitis, anima sordib. spurcissimis vitiorum oblita iacet, anima
in ceno inferni volutatur, & nullus est qui maculas eius exter-
gat, & emundet. Nihil hic dicere amplius volo, de exquisitis fu-
eis facierum, Qui licet sciamus, Deum ita nos alloquentem, &
prohibentem colorem peregrinum faciei, apud Cyprianum: ta-
lib. increpatorijs sermonib. de nostra facie iudicantem. Opus
hoc meum non est, nec hæc imago nostra est. Cutem falso medi-
camine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata
est mendacio facies, figura corrupta est; vultus alienus est;
Deum videre non poteris, cum oculi tibi non sint quos Deus
fecit, sed quos Diabolus infecit. Illum tu sectata es, ruti-
los atque depictos oculos serpentis imitata es, cum illo pariter
at fura, Tamen nihil non omittimus, tot sumptus expendimus
vt contra Dei voluntatem corpus nostrum colamus, ornemus,
& depingamus, Anima in vitiorum squallore confesceat, neq;
verbu de illius ornatu & mūditiē a vitijs, mūssitamus. Calceus
pedē premia: ex tunc pedi prouidemus. Scrupulus grauissimus
acerbe animam compungit, nihil de illius angorib. de nostris
dico angorib. nihil curamus. Quid de nobis, nos ipsi meruimus
cur nihil volumus esse malum, nisi nos solos? Quis nos ita fasci-
nauit? Quis adeo cecos, stupidos, & ab omni humano sensu ab-
horrentes fecit? O ferreas hominum mētes, ò pectora cæca, ò de-
mentiam sanguineis etiam lachrymis deplorandam, Vbi quæ
sō sensus? vbi ratio? vbi iudiciū? vbi consiliū? vbi factem natu-
ralis periculorum, & malorū fuga, quæ tanto velocior est, quāto
periculū imminens est grauius? Quis nos ita de mente Seduxit?
Quid ita sensus nostros obstupescit? Vnde tantus mentium sta-
por: hæc tam densa animorū caligo? Redite, redite, tandem præ-
uaricatores ad cor. Vidistis quod propter peccatum, nullam vi-
re horam habemus, aut dolore vacuam, aut labore solutā, aut
metu liberam, sed omnem etatem infinitis difficultatib. affectā,
& summis curis & angorib. implicatam. Propter peccatum, vi-
te principium a fletu ducimus: deinde itaq; membris omnib. in-
terram abiecti, labores immēsos a ploratib. auspicamur. Cum
autem reliqua animantia, præsidijs natura tecta atq; vestita in
lucem prodeant; propter peccatum, solum hominem nudum,
& ab omni reb. in opem cernimus, atq; miserabiliter impo-
di-

de habit
viig.

litum, in vitæ primordijs vagientem, statimq; sui miserā in ip-
so statim iniurio lamentantem. Propter peccatum, morborum
vim & multitudinem, qui in illam naturam tenerā & imbecillā
confestim incurrunt, nullus oratione complecti potest. Pro-
pter peccatum, animi voluptates, multis doloribusemptæ, ner-
uos omnes incidunt; dolores ad moti totum hominem impetu
prosternunt: domiandi libido inflamat animum; inuidia
eundem conficit & consumit. Propter peccatum, venerunt nu-
ptiarum molestiæ, familiaris labes, vitæ sollicitudines, fori conten-
tiones, lubrica amicorum fides, sociorum prodiones, rerum ci-
uiliū turbines atq; præcellæ. Propter peccatum, exhausti cor-
poris deformitas, mors terribilis. Homine, propter peccatum, ni-
hil in terris calamitosius est. Redite igitur præuaricatores ad
cor, redite per Deum; miseremini vestri, qui aliorum mi-
serijs miseremini. Ne obruatis tantis præcellis calamita-
rum, in vosmetipsos; ne excitem tantas tempestates miseria-
rum, in vosmetipsos. Si vt faceretis ista, cuiuscunq; alteri, vos
adhortatem, possent habere qualem qualem excusationem, vt
illum tot miserijs exponatis; vt faciatis vobis, in vestrum com-
modum; nihil pretendere potestis. Maiori in pretio animam,
quam vel caligam vel statnam habeatis. Propter Peccatum, n-
homo natus de muliere, repletur multis miserijs: Quas mi-
serias cum Socrate vt agnoscat; cum Beata Virgine
qua fuit sine macula peccati & sine calamita-
tibus peccati, vt euitetis; Christus de-
structor mortis peccati nobis
concedat in seculorum
sempiterna sæcu-
la Amen.

AD TE SVSPIRAMVS

Tu autem cum oraueris intra in Cubiculum tuum. Math. 6. c.

CONCIO VIGESIMA QVINTA

In qua orationis contemplatiua seu Mentalis excellentia describitur.

ARDOREM immensum, quo Deus fugientem naturam humanam prosequitur, si quis diligentius meditatus fuerit; illum facile cognoscer, non in eo tantum, quod hominem sibi copulare, sed quod varijs modis, eum sibi coniungere, familiaremque efficere cupit. Vt enim centrum, sine quo consistere non potest circulus Orbis, non ab vna, sed ab omnibus partibus, quamcunque circumferentiam Orbis sibi adiungit: Sic & Deus cum sit centrum in medijs & intus visceribus, creaturarum; sine quo nulla creatura nec esse, nec viuere, neque moueri potest, non vno tantum, sed multis ac varijs modis rationale in creaturam, in suum consortium asciscere exoptat. Hinc conferunt virtutes, siue infusas siue morales, hinc copiosissima dona Sancti Spiritus, larga manu tribuit; hinc gratiam siue illa sit ad operationem mirandorum, siue ad iustificationem anime infundit; vt Deiformes efformet, sueque naturæ consortes efficiens, sibi arctissimo, eoque indissolubili vinculo coniungat. Et sponsabo te, inquit Deus, mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & in misericordia, & in miserationibus, & sponsabo te mihi in fide. Inter hæc vero media, quibus Deus animam sibi obligat, non postremum locum obtinet oratio.

Oratio

Deus hominem modis omnibus sibi coniungere cupit.

Os. 1.

Oratio enim vt Damascenus reliquit, est ascensus mentis in Deum. Oratio ad hoc instituta est; vt Regalem illam ingressi Aulam, non eam quæ in terris est, sed illam quæ multo sublimior & Diuinior in Cælis, tanquam vnus ex Angelorum choro, Deo familiares efficiamur. Oratio (vt quidam præstantissimi dixerunt,) est veluti aurea cathena, è Cælo in terram demissa, per quam qui ascendere velit, videtur quidem cathenam ad se trahere, re autem vera trahitur ipse ab illa, in Cælum. Oratio est per quam sponsa Dei anima, Deum absconditum querit, atque in sui cordis secretum thalamum introducere, atque in eius amplexus & oscula ruere, delicijsque affluere intentat. Quid est igitur, quod Saluator orantes docet, atque præcipit illis; vt cum supplici præce, quæsituri sunt Deum, intrent in cubiculum. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora in abscondito Patrem tuum? Quid est quod iubet. Orantes nolite multum loqui, sed suspirate, sed in cordibus vestris absconditis meditemini? Intra in cubiculum tuum, & ibi quære Patrem tuum? An non quæsiuit anxia sponsa in cubiculo suo; & tamen nihil inuenit? In lectulo, ait, meo, per noctes quæsiui, quæ diligit anima mea; quæsiui & non inueni. Vbi vero inuenit? Surgam & circuibo, inquit, Ciuitatem, per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea. Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt Ciuitatem: & paululum pertransissem eos, inueni quæ diligit anima mea. Cur ergo præcipit Christus? Tu cum oraueris, intra in cubiculum tuum? Nonne ibi est quærendus Deus, vbi est? Est in cælo. Dominus in cælo parauit sedem suam; in Cælo quærendus est: In illa Ciuitate super celesti, dum pertransiuit vigiles nunquam dormientes, sed semper laudantes, sponsa inuenit quem diligebat; In illo throno sublimi, inter viginti quatuor seniores residentem, inuenit Deum Ioannes: Est deinde in illo tabernaculo suo Deus, quæ construxit inter homines. Dominus in templo in Sancto suo; in templo igitur quærendus est per orationem. In templo inuenit eum Maria. Cur ergo præcipit Christus, Tu cum oraueris intra in cubiculum? Ad quid templa pertotum terrarum Orbem, constructa sunt; nisi ad quærendum Deum? nisi ad orandum? Cur Petrus & Ioannes, ascendebant in templum, ad horam orationis nonam; nisi vt orarent? Quod si dicas, Deum non modo in templo, vel in Cælo esse, sed Cælum & terram im-

Oratio est elevatio mentis in Deum.

Cant. 3.

Et ; plere:

plere; itidem ego affirmo; cubiculi tamen secretum, nondū mihi referatū est, præsertim cū optime norim, Iacobū Patriarchā nō in cubiculo, nō in domo, vbi tot sollicitudines & curæ aim ei distrahebāt a Deo, Deū inuenisse, sed in illa vasta solitudine. Vidit in somnis scalā stantem super terram, & cacumen illius tangens Cēlos, Angelos quoq. Dei ascendētes, & descendētes per eam, & Dominum innixum scalæ, Quid ergo? Cum oraueris intra incubiculum tuum. Quid vero? orantes nolite multū loqui? Gen. 28.

An non Dauid manib. etiam, non solum voce q. uæsiuit Deum, & tamē inuenit? In die tribulationis meæ ait, Deū exquisiui manib. meis nocte contra eum, & non sum deceptus. An Ecclesia, voce sonora oēs suas præces persoluēs, Deū nō inuenit? cui dictū est. Ecce ego vobiscū sum, vsq. ad consumationē sæculi? Quo modo igitur. Intra in cubiculū tuū? & nolite multū loqui, sed suspirare? ¶ At lōgeuerissimū est, oportere eū qui oratione sua exquisiuit Deum; *intrare in cubiculum; sed in cubiculum* illud inernum mentis, cuius secreta solus ille qui nouit omnia, intuetur; cuius amplitudinem solus ille replet, qui summum bonum existit. Necessē est orantem, non multum imo nihil penitus loqui, sed pia meditatione ex intimo corde ad Deum sese eleuare. Psal. 76.

Allegoria cubiculi.

Intrare cubiculum quid.

Orare in medio Synagoge quid.

Intra in cubiculum tuū? & nolite multū loqui, sed suspirare? ¶ At lōgeuerissimū est, oportere eū qui oratione sua exquisiuit Deum; *intrare in cubiculum; sed in cubiculum* illud inernum mentis, cuius secreta solus ille qui nouit omnia, intuetur; cuius amplitudinem solus ille replet, qui summum bonum existit. Necessē est orantem, non multum imo nihil penitus loqui, sed pia meditatione ex intimo corde ad Deum sese eleuare. Inubet. n. Christus (vt exponit Author operis imperfecti,) vt antē ma interiorē ingrediatur intellectū qñ orat, vt nihil cogitet nisi de quo orat & quem orat. vt claudat ostiū sensus suis carnalis, vt omnes cogitationes carnales, & sollicitudines foris excludat. Si autem orans de carnalibus cogitaueris, non introisti interiorē intellectum, nec clausisti ostium sensus; & ideo tacite cum cogitationibus superfluis anima loquens, orationis perdit tempus. In media Synagoga orat, qui in medio multitudinis malorum cogitationum orat, vndique mundi sollicitudinibus circumdatus. Dū orans cogitas de vxore, de filijs, de mancipijs, de domo, de possessionib. de pecoribus, de militia, de lucro, de capsis & alijs quæ sunt innumerabilia, quæ super cor incaute orantis ascendunt: hæc est Synagoga malorum. Omne istæ variæ species cogitationum, diuersi sunt immundi spiritus. In media ergo Synagoga orat animata, quādo tot secum immundos spiritus habuerit spectatores, & colloquentes. Oratio deinde, cordis est non labiorum; neque .n. verba depræcantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit. *Sedebit solitarius* dicebat Propheta. bit

bit, & eleuabit se supra se. Sedebit quietus ab omnibus moribus inordinatis, soli Desiderio conditoris inhærens, *Sedebit calcatis* curis omnibus, ad videndam faciem sui Creatoris inardescens. *Sedebit solitarius*, secretus ab omni turba vitiorum, ita vt non torqueat illum conscientia; non cordis archana crucient; non coarctet auaritia; supbia nō accuset; nō cōsumat inuidia; nō inflāmet cōcupiscentia; nō inferret luxuria; gula non dehonestet; rapacitas non obiurget, discordia non dissipet; non ira perturbet; non leuitas dissoluat; non torpor opprimat; non fallat hypocritis, non distrahat rei familiaris cura: *Sedebit solitarius* Mens enim nostra ad contemplanda interna non perducitur, nisi ab his quæ exterius implicant, studiose subtrahatur. Mens nostra, nullo modo ad vitam intimæ contemplationis rapitur, nisi studiose prius a terrenorum desideriorū tumultu sopiatur. Quomodo enim ille meditabitur Beatitudinē Diuinā, qui Deū suum sibi, ventrem constituit? Quomodo ille de Deo cogitabit, qui Dæmonem cū suis actib., ante suos oculos, vt ideam quandam sibi, proponit. Ille, quomodo Cēlum cū suis delicijs aspiciet; qui totus terræ adhæsit? Quomodo eleuabit se supra se per contemplationē, qui semetipsum deprimat infra se, in modum animalium, per vitiorum multitudinē? *Sedebit solitarius*, Instrandū est in cubiculū, secedēdū in solitudinē cū Iacob. *pertranseunda est turba custodū Civitatis* corporis nostri sensuū, cū sponda, *Noctē quarendum est*, qñ omnia cōquiescunt, cū Dauide, *Sedebit solitarius*; Deū exquisiui manib. meis nocte contra eum. Hoc idē suadebat quidā amicorū Iob. Deus p. somniū, inquit in visione nocturna loquit, qñ intrat sopor sup hoies, & dormiūt in lectulo. Tūc aperit aures virorū, & erudiēs eos instruit disciplina. Explicabat, Gregorius in hunc modū. Quia Sancti oēs q. dū in hac vita sūt, Diuinæ naturæ secreta, quasi sub quadā imaginatione conspiciūt; videmus .n. p. speculū in enigmate. Ideo Deus in visione nocturna loq. dicit. Nox quippe est vita præses, in qua q. dū sumus, interna conspiciunt sub caliginis imaginatione. Per somniū vero loquuntur, Dei .n. secreta nō cognoscimus si in terrenis desiderijs vigilemus. vox Dei p. somniū auditur; qñ in quiete mentis, ab huius sæculi actione quiescit, & in ipso mentis silentio, Diuina præcepta pensantur. Non vacat certe mysterio, cur Moysi non in Aegyptū turbine, sed in solitudine Pharan Deus apparuit; & hoc non qualicūq. sed mirabili & secreto modo

Solitarij vident Deum.

Per somniū Deū videre qd.

Allegoria Moy. si oratis

modo. Primo. n. cū profugo illi, se in Rubo videndū demonstrasset, calceamenta etiam soluere iussit. Ne appropies huc dicit, sed solve calceamentum de pedib. tuis. Deinde cum Principem illū, corā populo cohonestādū sua visione dignasset: iussit solū ascendere in montē. Moyses autē (vt sacra hystoria docet,) solus ascendit in montē, cū Deo locuturus. seniorib. autē dixit. Expectate hic, donec reuertar ad vos; habetis Aarō & Hur vobiscū si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. Ac vt maior ad huc esset solitudo, solitudini caliginem addidit, quæ corporea cuncta conspectui loquentis auferret. Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem, & habitauit gloria Domini super Synai, tegens illum nube sex diebus. Quam solitudinem adeo remotam esse voluit, vt præceperit constituere terminos per circuitum, ne populus ascenderet cum eo in montem, neque tangeret fines illius. Omnis enim qui tetigerit montem morte morietur, manus non tangent eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur iaculis; siue iumentum fuerit, siue homo, non viuet. Edocere, voluit Dominus velle, quicumque Diuino alloquio, & conspectui eius se immiscere cupit, calceos curarum terrestrium deiciat è pedib. amoris sui; pes. n. meus amor meus; vt discalceatus ab amore terrenorum, appareat conspectui Dei, vt *Solus ascendat*, nulla bestia carnalis; nullum iumentum; sen suale; nullus homo; humana cogitans debet ascendere cum eo. *Omnia relinquenda sunt, ad radicem montis*, omnia terrena in terram abijcienda, omnia ad radicem montis. internæ contemplationis, ad corpus. s. reijcienda sunt. Solus intellectus & voluntas; Sola anima, his duobus cornib. intellectus & voluntatis adornata, ingrediatur in montem: Solus. n. intellectus & voluntas, *illuminationis illius a montibus æternis*, participes esse possunt. *turbati sunt autem omnes insipientes corde, dormierunt somnum suum, et nihil inueniunt viui diuitiarum, in manib. suis.* Nihil inuenire possunt, viri diuitiarum mundi, quærentes isti diuites Deum in manibus, suis. nihil possunt inuenire, in manib. suis; non. n. in nocte quærent, nō in solitudine, nō discalceati sed onusti diuitijs sathanæ, diuitijs illis quas leæna & leo, vipera & regulus portarunt super humeros eorū. Si. n. vt Dauid ita locuti fuissent. *Tibi dixit cor, cor non corpus meū, exquisiuit te faciem meam, non pedes mei, faciem tuam Domine, non posteriora requiram. Si cum manib. suis, sed yacuis, sed in nocte, sed in somnio*

Exod. 24.
& 16.

Psal.

Ier. 30.

a terre-

a terrenis desiderijs, quæsiissent; inuenissent aliquid in manibus suis, non essent decepti. Si cum Iacobo Patriarcha soli remansissent, apprehendissent Deum. Iacob n. dum mansit solus ecce vir luctabatur cum eo vsque mane, quem cum superare non posset, dixit ad eū. Dimitte me, iam n. ascendit aurora. Respondit, non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Sic etiam sponta, dum pertransisset turbam vigilū ciuitatis; inueni, inquit, quæ diligit anima mea. Tenui enim, nec dimittam, donec introducā illum in domū matris meæ, & in cubiculum Genitricis meæ. O audaciā humanam, ò patientiā & bonitatē Dei, ò supremā felicitatē. *Tenui nec dimittā* Quid? Audes iniicere manus illi, qui trib. digitis appedit orbē terrarum? qui manib. suis fundauit terrā, stabiliiuit Celos, condidit vniuersa? Palmo tuo continere cupis, illum quem Celi & terra capere non possunt? sine situ vbiq. presentem, sine extēsiōne omnia implentem, sine contradictione vbiq. occurrentem, sine motu omnia trāscendentem, sine statu intra omnia manentē, concludere præsumis? Tenui eū nec dimittā? *Nec dimittam?* An forte ignoras, quod ille non circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu? Nō te dimittā, donec benedixeris mihi? *Non eum dimittam, donec introducā?* O bonitatē Dei. Siccine ò Deus meus, de vincētus es a Creatura. Tene inuincibilē, vinciet vermiculus? Cōtra te, sine infirmitate fortem, vilis homuncio præualebit? Tene in magnitudine infinitū, suis angustijs cordis includet? Te pro suo velle abuteretur? Te quem nec spatia dilatāt, nec breuitas locorum angustat, nec recepraacula aliqua coarctāt, *in cubiculum abducat?* O miraculū miraculorū; Deus a creatura vincitur. Quis maiora Diuinæ bonitatis argumenta excogitare potest? Quod clarius Diuinæ charitatis indicium? Quod firmitus spei nostræ robur & firmamentū? Quo sublimius humanæ naturæ dignitas attolli vel debuit, vel potuit? Quis. n. felicitatē, quæ ex eo obtigit homini oratione complecti valet? Nihil mihi fortunatius, (ait bar Nazianzenus,) eo homine esse videtur, qui clausis compræfissique corporis sensib. atq; extra carnem mundūq; positus in seq; collectus, nec nisi summa necessitate impellēte, quidquam humanarū rerū attingens, & secum in se & cū Deo colloquēs, superiorē reb. in aspectum cadentib. vitam agit, Diuinaq; species & imagines puras semp. nec vilis terrenis & extrabūdis formis

in Apolo
getico.Contem-
plantium
felicitas.

nis permixtas, in seipso circūfert, ac Dei rerumq; Diuinarum purū omnino speculum est, indiesq; efficitur, luci que lucem, ob securiori videlicet clariorē adiungit, ac iā futuri æui bono fruitur & cū Angelis versatur, & licet adhuc in terris agēs, terrā deserit atq; a spiritu in cælo collocatur. Si quis vestrū hoc amore correptus tēnerur, quid dicā intelligit; atq; affectui, ei in quē tū incidi facile ignoscat. Tenui cum nec dimittam, donec introducā. Sed ubi eū inuenit? Quo in loco eū apprehendit? *In lectulo; in Somnijs. Statim. n. vt cōprehēsus est ab ea spōsus, adiurat filias Hierusalē, per capreas ceruosq; cāporū. Ne, inquit, suscitētis, neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa velit. Ad instar parentum, qui ægrotantem filium, vbi forte salutarē somnū carpere vidēt, obseruare solent diligentissime, ne aliquo domesticorū strepitu, somnus illius intercідatur: Sic & spōsus, quia agnouit sponsam exiisse extra se, & in illo dulcissimo somnio, transiisse plateas & euitodes murorum: & inuenisse dilectū; tenuisse & introducere ad se voluisse: adiurat. Ne suscitētis, neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa velit; fruatur me, meisq; alloquis quantū velit, Lenā meā teneat, sub capite suo quantū desiderat; dexterā meā collo suo circundet, & in amplexib. eius delicietur, quantū optat. Sedebit solitarius. Intra in cubiculum. Sic sanctus Patriarcha Abraā, visurus Deū, iubetur egredi paterna domo, & intra re solus ad mōtē. Dixit. n. ad pueros suos, Expectate hic cū asino, ego autē & puer illuc vsq; properātes, postq̄ adoraue rimus reuertemur ad vos. Sic Iacobo in solitudine, & in nocte, dū esset solus, Dominus apparuit. Sic Elię in mōte, cui dictum est. Egredere, & sta in monte corā Domino, & ecce Dominus transiit, & spiritus grādis, & fortis subuertēs mōtes, & cōterēs petras, ante Dominū, nō in spiritu Dominus. Et post spiritū cōmotio: non in commotione Dominus. Et post ignem sibilus aurę tenuis. Quod cum audisset Elias operuit vultū suū pallio, & egressus stetit in ostio speluncę; & ecce vox ad eū. *Non in spiritu superbie tumido Dominus vī, ad humilem. n. & mansuetū respicit. Nō in igne iracūdię, vel luxurię vī. Dñs. Sol. n. iustitię nō cadit super iracūdos; supercecidit ignis & nō viderūt solē. Nō in commotione Dominus; Nūquā cōmotiōni ait. Gregor. cōreplatio iungitur, nec preualetes portubata cōspicere, ad quod vix ita quilla, vales in hians:**

Quia

Quia nec Solis radius cernitur, quam commōtæ nubes Cæli faciem obducunt: nec turbatus fons, respiciētis imaginem reddit, quam tranquillus propriē ostendit. Sic Apostoli in monte Thabor, gloriam Domini aspexerūt. Sic Paulus vas electionis, vt lumine Diuino impleretur, ad tertium Cælum euectus est. Sic Ioannes in solitudine Pathmos, Deum in throno sublimi cum viginti quatuor senioribus residentem intuebatur. Sic omnes Sancti, in illo portu perpetuæ quietis, securitatis & pacis; in illa beatissima ciuitate, in qua nihil est quale hic patimur, quale in hac misera vitacernimus, vbi nulla turbatio sed perennē silentium; in silentio vident Omnipotentem Deum. Quamdiu n. quis permixtus est turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur; Quamdiu tumultibus conuersationis humanæ, terrenorum desideriorum cogitatione se ingerit, soli Deo vacare nō potest; Deum inuenire non potest. Sedebit solitarius. Oratio autem ad hoc instituta est, vt Deum queramus; Oratio est eleuatio mentis in Deum. Oratio est ad hoc inuenta, vt familiares Deo efficiamur: oratio est cathena qua trahimur ad Deum. Quę commodior ad Deum inueniendum esse potest, præter cōtemplatiuam, seu meditatiuam, seu mentalem? *Sedebit solitarius & tacebit, & quia tacebit,* quia nihil loquetur; quia tantum meditabitur, eleuabit se supra se, *Elenabit se supra se,* siue vt sit solitarius, siue vt sit supra se, & supra naturam suam vnum eū Deo Per orationem mentis eleuabit se supra se, vt sit solitarius. Certum est etenim, dum homo labijs orat, sapissime varia cogitationum agmina, impetu maximo irruere in animam, atq; illam sibi familiarem efficere. vt vos ipsi experimini, Nolo adducere in medium exemplum illud D. Bernardi, de quo prodierunt historię, quod vno tempore deplorabat coram quodā milite suum torporem, eo quod neque vnā orationē Domini cam voce recitare posset, absque hoc quod non diuerteretur in alias cogitationes. Miles cæpit irridere, seque iactare non tantū vnā, sed infinitas posse orare, absque cogitationum distractione. Pactum postea iniit cum eo Bernardus, vt si eo modo recitasset, vnā orationem Dñicam, quo promittebat, lucraretur iuramentū cui D. Bernardus insidebat. Tali tamen cōuentione, vt in conscientia vinculum iurasset. Cæpit miles verba proferre, Pater noster &c. Vix medium attigerat præcationis. Exclama-

Oratio-
nis uoca-
lis distra-
ctio.

uit

ait voce magna; Et sellam, quis mihi dabit. Si etiam contenti
inter nos, de sella? Sic nos infelices dum ore dicimus. Pater no-
ster. in mentemamē voluimus, Quo vxori, quo filijs, & familiae,
succurrendum. Qui es in Cælis. nos autē de terrā cogitamus ter-
ram ararris cogitationum reuoluimus. Oratio vocalis, ita men-
tem humanam abducere solet, vt de quibusdam Dominus dixe-
rit, *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum, longe est a me.*
Labijs me honorat, me labijs querunt, cor autem eorum longe
est a me. Quanta enim nos a Deo reuocāt? Quanta a sublimi in-
tentione detorquent? Quanta interpellāt? Que turba phārasma-
rum? Qui populi suggestionum? Me dereliquit, aiebat David,
cor meum, non tantum te Deus. Me miserum, lamentabatur
Aug. quoniam sic in seclata facta est anima mea, vt non terrea-
tur terrore nimio; dum stat ante Deum, & suas illi laudes decā-
tat. Miserum me, quoniam sic induruit cor meum, vt oculi mei
indefinenter non producant flumina lachrymarum, dū seruus
sermocinatur cum Domino suo, homo cum Deo, creatura cū
creatore; qui factus est ex limo, cum eo qui omnia fecit ex nihi-
lo. Si. n. Angeli te adorantes & laudantes tremunt, mira exulta-
tione repleti; ego peccator dum tibi assisto, dum tibi laudes di-
co, cur nō corde pauco; vultu pallo; labijs tremo; toto corpore
inhorresco? Sicque obortis lachrymis coram te indefinenter la-
geo? Volo sed non valeo, quia nequeo quod desidero. *Labijs me
honorant*, insonando Sanctificetur nomen tuum: cor autem eo-
rum, non de Sanctificando, sed de polluendo nomine meo per
blasphemias, periuria, maleficia, sortilegia, cogitat. Labijs
me honorant inuocando, Adueniat regnum tuum, cor autem
eorum longe est a me; longe quia in regno Plutonis; dū Regnū
Diaboli, & Regnū vitiorum inducūt in animas suas, & Dæmo-
nem suum Principem & Regē constituunt. Ipse. n. est princeps
mundi, Ipse est Rex, super omnes filios superbiæ; cor eorum lō-
ge est a me, dum Dæmoniacæ seruituti, se per peccatorum cogi-
tationem subiiciunt. Labijs me honorāt, dicentes Fiat voluntas
tua; cogitatione autem cordis sui, voluntatem suam et Sathane
adimplere volunt. Dum alius meditatūr, quomodo congreget
diuitias, destruat horrea sua, hunc spoliēt, illi eripiat, illi uiolen-
tā inferat, & uoluntati propriæ satisfaciāt. Labijs me honorant
dicentes Dimitte nobis sicut dimittimus; cor autem eorum lon-

est a me. Iracundia succensi vindictas meditantur: Talem si in-
uenero in platea, pugnis contundam, illo gladio confodiam,
hunc pertraham in iudicium; mancipabo carceri, non dimit-
tam donec reddat vsque ad minimum quadrantem; non igno-
scam, quousque tandem, puluere sepulchri conspersos habebō
oculos. Cor eorum perennes rixas, implacabiles iras, contentio-
nes indissolubiles, bella interminabilia meditantur. Labijs me
honorant orantes. Et ne nos inducas intentationem; cor autem
eorum longe est a me. Cor eorum apertum est ad omnem in-
sultum inimici, omni fornicanti diuāricarunt corda sua, La-
bijs me honorant præcantes, Sed libera nos a malo: cor autem
elegit mala, & accersit sibi ea: Elegerunt magis mortem quam
vitam; mala quam bona; infernum quam Cælum. Hæc im-
pedimenta, istæ cogitationes, inuadere solent animam in ora-
tione vocis. Cum autem aliquis, intrauerit cubiculum cordis
sui; cum sedebit solitarius & tacebit; cum ostium clauerit su-
per se penetralium suorum, eleuabit se supra se ad solitudinem,
dum orare in corde suo cæperit. Tunc deiciet calceamenta de
pedibus suis, solitudinem terrenorum. Tunc dicet ad seme-
tīpsam. Intentiones, cogitationes voluntates, affectiones &
orania interiora mea, *venite ascendamus in montem, vbi Domi-
nus videt vel videtur.* Curæ, solitudines, anxietates, pænæ,
seruitutes, *expectate me hic cum asino corpore isto; donec ego, cum
puero ratione scilicet & intelligentia reuertamur ad vos; reuer-
temur enim & reuertemur quam cito.* Tunc præcipiet, *vos po-
pulares turbæ, & bestiales motus, non transgrediemini terminos
quos ego posui vobis.* Si enim aliqua ex vobis accesserit ad me,
dum ego cum Deo loquor, iaculo timoris Dei configam, *Lapi-
de fortitudinis immobilis animi, concutiam vos.* Non accedet il-
lic malum, non; & flagellum dæmonis non a propinquabit
tabernaculo tuo. Procul astabunt cogitationes vanæ, dispo-
sitiones pessimæ, turbationes anxie; non accedet, ad te immen-
tetua orantem aliquod malum. Quia tacebis, sedebis solita-
rius; & quia sedebis solitarius, tacebis & eleuabis te supra te.
Nisi forte cogitationem & attentionem tuam ad duo diuertas.
quod si possibile sit, non video, vt simul de Deo & Dæmone
meditaris. *Sedebit solitarius & tacebit, & eleuabit se supra
se.* Per orationem mentis eleuabit se supra se, vt sit vnum

Oratio-
nis mēta
lis utili-
tas.

Allegoria
Abraam
immolan-
tis.

Orās mē-
te quo. P-
uenit.

vnum cum Deo ; vt familiaris efficiatur Deo . Qui enim in-
 erit cubiculum sui animi, tacitus de Deo meditabitur, exhibe
 pfecto cum sponsa extra se obliuiscetur sui ipsius; Amore lan-
 guens, ingredietur Ciuitatem illam Sanctam supercelestem :
 Pertransibit vt sponsa, muros illos ex lapidibus pretiosis, por-
 tasque ex singulis margaritis fabricatas, non sedebit super flu-
 uium illum aquæ viæ splendidum vt crystallum, procedentē
 a sede Dei & Agni; non subsistet circa illa magnifica palatia,
 quæ mensura nulla comprehendendi possunt; neque circa illas
 mansiones multas in domo superni Patris, varijs meritorum
 gradibus distinctas; non primo circumspiciet sub se Cœlorū
 orbis, Solem, Lunam cæteraque astra mundum illuminantia
 atque regentia; pertransibit tot Sanctorum ordines, varijs me-
 ritorum atque gradibus distinctos; pertransibit Virginum can-
 dorem, confessorum puritatem, Anachoretarum sanctitatem,
 Pontificum authoritatem, victrices Sanctorum martyrum acies,
 Sanctissimum Prophetarum & Apostolorum Senatum, qui fi-
 dem Ecclesiæ doctrinis, & virtutum suarū exemplis, atq. adeo
 sanguine suo fundarunt. Pertransibit & Sanctos illos viginti-
 quatuor seniores, coronis aureis redimitos, ante Diuinæ maie-
 statis Thronum assidentes. Non remorabitur etiam, in viden-
 da turba illa magna, quæ a nemine dinumerari potest, ex om-
 nibus gentibus & linguis, & populis, & nationibus stantes an-
 te Thronum, & victrices palmas in manibus gestantes, qui-
 bus de communi generis humani hoste, se in clyta trophea re-
 portasse testantur. Vix interrogare dignabitur custodes uigi-
 les Ciuitatis, tot Angelorum Myriades, tot Beatorum Spirituum
 agmina in nouem digesta choros. Num vidistis, quem diligit
 anima mea? Paululum illos omnes pertransibit, vsque ad lumē
 illud incircūscriptum atque immensum procedet, *Eleuabit se
 supra se, & dicit*, non sunt isti, omne bonum meum. Non isti
 satiabunt appetitum meum; non ab his inebriabitur & reple-
 bitur anima mea. Sacra ambitione inflata, eleuabit se supra se,
 supra suam naturæ gradum; vsque ad Thronum illum acce-
 det, vbi Sacratissima Domini nostri humanitas Syderibus
 cunctis, atque ipso Sole splendidior, a dextera Patris resi-
 det, & rosea in eius corpore stigmata vulnera contemplabitur,
 per quæ mundo nouæ generationis gratia, delictorum venia,

Dei

Dei amicitia, hereditatis æternæ ac Diuini Spiritus charisma-
 ta donata sunt. Eleuabit se supra se, dum procedet ad illud So-
 lium, vbi immensa pulchritudo, summus ille rerum omnium
 Conditor & moderator, ex quo omnia oriuntur, per quem om-
 nia conseruatur, ad quem omnia diriguntur residet. Qui est pri-
 mum & vltimum ens, in quo est omne bonum, omne verum
 omne pulchrum; omne perfectum, a quo omnia pulchra, & bo-
 na, & perfecta velut ab immenso Pelago riuuli deriuant. Quæ tūc
 colloquia cū illo miscebit? Quæ læticia & gaudiū internū, hinc
 consequetur? Qui fructus? Quæ commoda? Tunc (vt Augu-
 stinus faciebat) alloquetur sponsum. Dulcis sponse, vnā
 petij a te, hęc requirā; vt inhabitē in domo Domini, omnib. die-
 bus vitæ meæ. Præbe ergo mihi contemplationis alas, quibus
 indutus ad te volitem sursum. Tene cor meum manu tua, quia
 sine te ad altiora non rapitur. Volitanti ad te animæ, multa
 sunt quæ obstrepunt. Iussu tuo Domine conticescant omnia.
 Ipsa sibi anima flectat, omnia pertranscat, omnia quæ creatæ
 sunt, transcendat a se & perueniat ad te, atque in te solo crea-
 tore omnium oculos fidei figat; tibi inhiat, tibi intendat, te con-
 templetur, te sibi ante oculos ponat, te sub corde reuoluat, ve-
 rum, & summum bonum, & gaudium sine fine mansurum.
 Quemadmodum enim ceruus desiderat, ad fontes aquarum
 ita desiderat anima mea ad te Deus; Quando veniam & appa-
 rebo ante faciem tuam? Quando videbo te Deum meum,
 quem sinit anima mea? Quando te videbo in terra viuentium?
 In ista enim terra morientium, non te possum videre mortali-
 bus oculis. Heu me quia incolatus meus prolongatus est, ha-
 bitauit cum habitantibus Cedar; multum & vere multum in-
 cola fuit anima mea. Quis dabit mihi pennas, sicut colum-
 bæ, & volabo & requiescam? Quam vero magnum gau-
 diū sit; quo perfruuntur animæ, in tali & ex tali oratione, quæ
 lingua eloqui potest? Quam magna multitudo dulcedinis
 Diuinæ, quam mirabiliter inspirat cordibus hoc modo oran-
 tium? Quam mira suauitas amoris, quo perfunduntur illi,
 qui tali cogitatione Deo adhæserunt: Soli norunt qui ex-
 perui sunt. Quomodo enim Græce loquentem non intelli-
 git, qui Græcam linguam non nouit, nec Latine loquen-
 tem, qui Latinus non est: sic lingua huius orationis, ei qui

Oratio
meditati-
uè collo-
quia curæ
Deo.Oratio-
nis meta-
lis fructus.

non

non orat, neque meditatur, barbara est. Dixerim hoc tantum. Felices illi quibus Deus solus spes est, & omne opus eorum oratio. Beatus est ille, qui sedet solitarius, & tacet, & stat super custodiam suam iugiter die ac nocte; ut adhuc in hoc fragili corpuscule positus, prælibare valeat dulcedinem Dei. Nihil enim pulchrius, nihilue dulcius quam inter tenebras huius vitæ multasque amaritudines, Diuinæ dulcedini inhiare, & apud illum teneri mente, in quo vera esse gaudia certissimum est. Felices æstimamus sanctos, quos elegit & assumpsit Deus, in illam Cælestem hæreditatem, vbi replentur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis potantur, & in lumine vident lumen Diuinum. Felices & illi sunt, qui prægustare possunt aliquid eius voluptatis; & si non in lumine, saltem in speculo, speculum illud purissimum intueri; si non cum carne, saltem cum anima aliquantulum euolare possunt, ad videndum illa quæ oculus non vidit; ad audiendum illa quæ auris non audiuit; ad contemplandum illa, quæ in cor mortale non ascenderunt. Felices æstimabat Regina Sabba seruos Salomonis, qui ordinem & sapientiam eius intuebantur; Feliciores sunt illi, qui Salomonē illū, Dei sapientiæ quantum permissum fuerit, per hanc specularem orationem contemplantur. Qui enim adhæret Deo, efficitur vnus spiritus cum eo; serui autem Salomonis licet famulabantur ei, non tamen Reges creati sunt. Serui qui assistunt per contemplatiuam orationem Deo, non Reges mundi, sed Diij efficiuntur. *Qui adheret Deo, efficitur vnus spiritus cum eo.* Sicut enim aurum liquidum, quodcunque tetigerit deaurat; ut solare lumen quocunque radios suos conuertit, omnia collustrat: ut ignea vis, cuique admota calefacit: sic Deus, aurum hoc purissimum & liquidissimum (Bonum enim est sui diffusiuum) animam quæ sibi adhererit, auream, Deam quandam efficit: sic Deus lumen inaccessum, animam sibi coniunctam per orationem mentis, illuminat; sic ignis consumens Deus; quamcumque mentem, seu quodcunque petreum cor, virtute sua in seipsum transformat. Sedebit solitarius & tacebit & eleuabit se supra se, quia propter orationem mentis Deus erit. Bonum est, ait Chrysostomus, semper eum Deo colloqui; per orationem. Nam si boni viri occusatus meliorem reddit eum quem

COR-

conuenerat: magis hoc poterit colloquium, quod dies noctesque cum Deo fit. Sol qui oculis cernitur, si atram nubem radijs suis complexus fuerit eā aut in Irim pulcherrimā transformat, aut aureo eam fulgore splendescere facit: multo magis Deus, qui est Sol iustitiæ, tenebricosam nostram animam, in Irim multicolore Diuinitatis transformabit. Accedite igitur ad eum, & illuminamini. *Intra in cubiculum, & clauso ostio ora patrem tuum*, tunc illud incensum suauis orationis, succensum in thuribulo cordis tui, intrabit in conspectu Dei. Oratio enim thimiama est, sicut ex reuelatione Ioannis nouimus. Quando Angelus, ante conspectum altaris processit, habens in manu sua thuribulum incensi odorem, quæ sunt orationes sanctorum. Sicut enim thimiama bene confectum delectat hominem odorantem, sic oratio iusta suauis est ante Deum. Clauso igitur ostio a turbis cogitationum, ora Patrem tuum, quia sedebit solitarius & tacebit, & eleuabit se supra se. Quid vero? In Ecclesia non licebit voce sonora orare? Chrysostomus respondet, Quod eo proposito vetat orare in conuentu hominum, ut videatur a Conuentu. Alioquin in Conuentu fidelium orare, laudabile est, sicut dictum est: In Ecclesijs benedicite Dominum. Et iterum, Adorate Dominum in aula Sancta eius. Laudabile est igitur in Conuentu multorum orare, quādo mens orantis solum aspicit Deum quasi nullum habeat circa se, Quia mens illius nullū videt, qui propter neminem orat. Laudabile est in Ecclesia orare; tamen ut orans nihil nouum faciat, quod conspiciant homines; non voce clamet ut audiatur ab alijs; non expandat manus suas ut phariseus in templo, ut videatur a multis, neque pectus suum aperte percutiat, sed absconset sicut publicanus in templo; neque imprudenter oculos tollat ad Cælum, ut notabilis fiat; & ita quem nemo audit clamantem, nemo aspicit tale aliquid facientem, & inter multos stans in secreto est. Laudabile est & labijs orare, ut D. Thomas docuit, Primo ad excitandam interiorem deuotionem, qua mens orantis eleuetur in Deum. Quia per exteriora signa, siue vocum siue etiam aliquorum factorum, mouetur mens hominis secundum apprehensionem & affectionem. Deinde ad reddendum debitum; ut .i. homo Deo seruiat secundum totum quod ex Deo habet; non solum mente, sed etiam corpore. Laudabilis

Allegoria thimiama.

Orandum in Ecclesia quomodo.

Oratio vocalis laudabilis.

22. Q. 83.
a. 12.

VIGESIMA

Ff est

est tñ priuatā orationē in secreto cubiculo, & in penetralib. cor-
dis orare, Non enim *in commotione Dominus, sed in sibilo aure
tenuis*, Non cernitis quod inter homines, si aliquis vestrum ad-
alterum accedat petendo, cumque magna quippiam voce po-
scendo, remoueat illum a se, cui tumultuosius supplicabat;
quod si idem iste, quiete idipsometiam faciat ac modeste, tunc
potius inflectet eum, qui potest tribuere quod rogatur? Non igitur
gestibus corporis, neque clamoribus vocis, sed intentione
optimæ voluntatis orationum vota reddamus; non cum soni-
tu oris ac strepitu; non ad importunam ostentationem nostri,
atque iactantiam proximos nobis clamore appellemus, sed
cum omni modestia & contritione mentis, lachrymisque secre-
tis. Intra in cubiculum tuum, egredere extra te ipsum, eleues te ip-
sum super te ipsum, sed eas solitarius & taceas, & mente tua ad
Deum exclames, De profundis clamaui ad te Domine, Tibi di-
xit cor meum, faciem tuam Domine requiram, *Exquiras mani-
bus sed vacuis*; Sed in nocte, sed ex intimo corde *Conditor
tuum*; non decipieris; non transibit ante. Paululum cū pertrahat
sibus illas Beatas mentes, inuenies dilectum; quem introdu-
ces in cubiculum cordis tui; cum quo familiares misce-
bis sermones; cum quo vnus efficiaris spiritus. Se-
debis solitarius & tacebis, & eleuabis te su-
pra te, & super Cælos Cælorum; in
quibus. vt conuersatio nostra sit
secum perennis, Christe Iesu
sponse quærentis. atque
te desiderantis ani-
mæ, concede-
re digne
ris
Amen.

GEMEN-

GEMENTES ET FLENTES

Oculis tui sicut piscinæ in Hesebon
Canticor. 7. cap.

CONCIO VIGESIMA SEXTA

In qua utilitas maxima lachrymarum demonstratur.

Leuit. 6.

ACERDOTVM antiquæ Legis, & illud
non postremum erat munus, vt ignem Al-
taris aurei sempiternum, perpetuo confoue-
rent. *Ignis in Altari meo (præcipiebat
Deus) semper ardebit, quem nutriet Sater-
dos, subiciens ligna, mane per singulos dies.
Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficit.*

Ignem
amoris
fouere præ-
cipit
Christus.

in Altari. Hoc idem officium, ille qui non venit legem soluere, sed adimplere, & perficere, vnique supplicanti, & Deo præces in nouo Testamento offerenti, commisit exequendum. Succenderat per ignem Sancti Spiritus, ignem amoris in cordibus nostris, in hisce Altaribus plusquam aureis, Ignem autem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? Q. d. Hoc vnum a vobis omnibus exigo, ne hanc ardentem flammam extinguatis. Hic enim ignis est perpetuus, qui nunquam deficit in altari. Charitas nunquam excidit. Illud a vobis omnibus exopto, vt hunc ignem Diuinum, omnia consumentem, & in semetipsum transmutantem foueatis, & nutriatis, subiciens te intellectu vestro, in hanc fornacem accensam voluntatis, meditationem ligni pretiosi; vel eius in quo salus mundi pependit; vel illius, quod in Ciuitate superna, ex vtraque parte fluminis, procedentis a sede Dei & Agni constitutum, affert fructus duodecim, per menses singulos, reddens fructus suos. Ita vt cū Da-

1. Cor. 13

Ff 1 uide

unde dicere possitis. Ecce ò Deus meus, concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. *Estote igitur, ait* Isa. 50. *Deus, vos omnes accendentes ignem, accincti flammis. Ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis. De manu mea factum est hoc vobis.* Quæ dùm ego perpèdo, admiratio me vehementissima mouit, cur sponsa quæ amore languebat, & quæ de amoris sui flama gloriabatur, dicens, Dura vt infernus emulatio, lampades dilectionis meæ, lampades ignis, atque flammæ rum. Cur inquam hæc sponsa, *oculos habuit, vt piscinas in Hesebon?* Si enim tantopere stillabat lachrymas, vt viderentur esse quasi piscinæ Hesebonis; aqua autem extinguit ignem, quomodo tali ac tanto ardebat amore? Si vero tali ac tanto flagrabat ardore; quomodo *oculi tui fundent largissimas aquas, vt piscine in Hesebon?* At lachrymarum aqua non extinguit, quin potius magis succendit, amorem Diuinum. *Aque, inquit, multe, quæ velut è fonte purissimo, scaturiunt ab oculis meis; aquæ multæ quæ erumpunt ex his piscinis Hesebonis, cinguli maioris; oculorum meorum, non potuerunt extinguere charitatem. Nec flumina, et si effluant instar rapidissimorum, & profundorum fluminum, nec flumina lachrymarum obruent, seu suffocabunt, quin potius magis fouebunt, & nutriunt illam. Aquæ istæ lachrymarum, mirandam habent virtutem, contra virtutem aliarum aquarum. Quia aliæ aquæ, sempiternum bellum gerunt cum igne; ignis exsiccat illas, illæ viceuersa extingunt ignem; hæc autem aqua lachrymarum, cum igne amoris perpetuo glutino in vnũ coeunt; vt ignis amoris Diuini conuertat petreum cor in stagna aquarum, aquæ vero istæ succendant flagrantissimum amorem; sympathiam enim inter se permixtam habent, vt aquæ lachrymarum sint, & aquæ sint & igne flammantes aquæ: & ignis amoris Diuini sit, & ignis sit & fluidus aqueus ignis. *Fluuus igneus, vt Daniel aspexit, rapidusque egrediebatur a Throno & facie Dei. Fluuus lachrymarum sed igneus egrediebatur ab anima sponsa.* Anima enim iusti, dicebat quidam; Thronus est Sapientiæ. Ferrunt Chronographi, reperiri in orbe Occiduo, quendam fontem, ex quo scaturiunt flammantes, & ardentes igneæ aquæ, ita vt flammæ, ex illa aqua erumpentes, oculis videri possunt. Non est necesse lustrare extremas Orbis partes; Nos sumus in quos fines seculorum deueniunt; Nos sumus in occiduis mundi partibus; Da mihi*

Isa. 50.

Cant. 8.

Dan. 7.

hianitiam, quæ sæculi gaudijs valediccas, in luctu & lachrymis, ex corde non ex miseria promanantibus occumbere cupit; Quæ cum Dauide continue plorat, dicens. Heu me, quia incolatus meus prolongatus est; Fuerunt mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte, dum dicitur mihi, vbi est Deus tuus? Videbis ex hoc profluuium lachrymarum, flammam amoris vi quadam seegerere. Videbis talem piscinam, esse, & fornacem ardentissimam, & fontem aquarum vberissimum. Videbis vt Daniel, *fluuium sed igneum rapidissimum, egredientem ab hoc Throno Diuino, ab hac facie cuiusdam Dei mortalis.* Vidit suo tempore Simon Phariseus, in domo sua Magdalenam, largissimum lachrymarum imbrem, supra pedes Occumbentis Christi produxisse. Qui imber, quantam flammam in eius pectore succendit amoris? oculis proprijs aspexit. Bacchantem enim vidit exagitatam desiderio Christi: vidit continuo & crines resoluentem, & sanctos pedes vberibus lachrymis diluentem, ac proprijs capillis extergentem, pretioso rigantem vnguento. Et hæc quidem extrinsecus cuncta faciebat, eam vero quæ in secreto mentis agitabat, multo erant ignitiora multoque maiora; quæ tantum modo Deus ipse cernebat, ille qui de ipsa sententiam tulit. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Flumina istarum lachrymarum, non poterant extinguere, imo poterant succendere charitatem. Ignis in Altari meo semper ardebit, quem nutrit Sacerdos, subiciens ligna. Quod si superius fundet aquam? Ardebit ne ignis? Mosaycus non ardebit, sed Elias. Ignis illorum qui ambulant in spiritu & ardore Eliæ, aqua superflus ardebit. Meminitis Eliam symbolum huius olim præmisisse. Vt enim libet 3. Reg. 18. Regum enarrat; Elias pactum fecerat inter sacerdotes Baal, & Sæctuarij vt Deus qui exaudierit per ignem, s. qui igne deuorasse sacrificium altaris, ipse esset Deus. Dum Pseudopropheta frustra acclamasset idolis suis; Elias precepit. Implete hydrias aqua, & fundite super holocaustum, & super ligna. Rursumque dixit. Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo; ait, etiam tertio id ipsum facite. feceruntque tertio, & currebant aquæ circum altare, & fossa aquæ ductus repleta est. Tunc post orationem factam, cecidit ignis Domini, & vorauit holocaustum, & ligna, & lapides, puluerem quoque & aquam, quæ

Allegoria
Eliæ sa-
crifican-
tis.

erat in æqueductu lambens. Manifestum est igitur, quod aqua Eliæ, excussit & nutriuit ignem e Cælis delabentem, & sacrificium altaris vorantem. Non minoris efficaciam est aqua lachrymarum, illorum qui in spiritu & virtute, & in zelo feruenti Eliæ ambulant. Adornent tantum altare cordis sui, duodecim lapidibus pretiosis virtutum; fidei, spei, charitatis, iustitiæ, temperantiam, fortitudinis, prudentiam, timoris, castitatis, humilitatis; obedientiam & perseverantiam; faciant aquæ ductum in circuitu illius, oculos .i. suos efficiant fontes vel piscinas Ezebonis; superponant spiritum & animam suam, super hoc altare; irrigent largissimo imbri lachrymarum, hoc pretiosissimum holocaustum: descendet ignis Diuinus, & deuorabit hæc omnia; omnia in naturam Diuinitatis participatæ conuerteret. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. *Sacrificium Deo spiritus madefactus, & irrigatus aquis lachrymarum.* Alijs holocaustis non delectatur Deus, prorsus spernit autem, hircum, arietem. Non accipiam, inquit; de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? Holocausta arietum, & adipem pinguium; & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum, nolui. Cum veneritis ante conspectum meum, quis quaesuit hæc de manibus vestris? Ut quid mihi thus de Sabba offertis, & calamum suauem olentem, de terra longinqua? Ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi. Holocaustis igitur hisce, Deus non delectaberis. Qui .n. immolat bouem, quasi qui excerebrat canem; et qui, maculat pecus, quasi qui interficiat virum: qui offert oblationem quasi qui sanguinem suum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. *Sacrificium Deo suauissimum, in Altari cordis oblatum, est spiritus contribulatus;* spiritus contribulatus non caro contribulata. Nam carnis contribulatio Deo odibilis est: caro siquidem contribulatur quia terrena quæ optat non habet; vel certe, quæ sensit in se, odio prosequitur; spiritus vero contribulatur de culpa, eo quod sit contra Deum quæ amat: dolet .n. suum Creatorem & redemptorem offendisse. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Non est necessesse hæc oblationem cultus incidere, nec diuidere in partes, ut faciebant Iudæi sacrificantes. Scindendum est cor, penetrantia illius appetenda sunt, sed dolore; non est necesse ut sanguis ab

Psal. 10.

Isai. 1. & Hier. 6.

Isai. 66.

60,

eo sed lachrymarum fluentia decurrant. In fletu & planctu scindite corda, & non vestimenta vestra: Lachrymis irrigandum est hoc preciosum sacrificium; *Descendet ignis Diuinus,* his aquis succendetur & nutrietur. Aquæ istæ non extinguunt, sed nutriunt ignem amoris. Fluius igneus, rapidusque egrediebatur a facie eius. Quod ad quem modum efficiant, paulo latius edifferendum est.

Notissima est illa Sanctorum Patrum doctrina; sanctos in hac præfenti misera vita degentes, non solum Cœlestia sed & terrena; contemplatione assidua meditari: Sed tamen non eodem modo. Oculo enim dextero amoris, atque desiderij aspiciunt bonum Cœleste, dicentes cum Paulo. Nostra conuersatio in Cœlis est. Nos sumus conditi; non ut in mundi huius villa terram excolamus, neque ut in his agris, more bestiarum passim vagemur, vel more brutorum viuamus. Conditi sumus ad Beatam ciuitatem Cœlorum, ut illius non hospites, & aduenæ, sed ciues & domestici simus; Ad sortem & societatem Angelicam, & totius militiæ Cœlestis exercitus, confortium, non militiæ huius quæ est super terram, asciti sumus, Cœtera cum spectent prona animalia terram, Os homini sublime dedit, Cœlumque videre. Cœlum videre, decoram donum Dei, & locum habitationis gloriæ nostræ: vbi nihil est tale, quale hic patimur, & quale in hac misera vita cernimus; vbi non sunt tenebræ aut nox, aut qualibet diuersitas temporum. In qua domo non lucet lux lucernæ, aut splendor Lunæ, aut nubis stellarum, sed Deus de Deo, lux de luce, Sol iustitiæ; Agnus immaculatus & candidus, lucidum & pulcherrimum est lumen eius. Cuius Sol, & claritas, & omne bonum, est huius pulcherrimi Regis indeficiens contemplatio. Conditi sumus ad illam vitam, quam præparauit Deus, his qui diligunt eum; ad illam vitam Beatam, vitam pulchram, vitam ignaram mortis, nesciam tristitiæ; ad vitam sine labore, sine dolore, sine anxietate, sine corruptione, sine perturbatione, sine varietate & mutatione, Conditi sumus non ad mortem istam miseram, qua indefinenter morimur; sed ad vitam totius elegantie plenissimam, vbi nullus est, ut hic in terris, aduersarius impugnans; vbi nulla peccati illecebra; vbi est amor perfectus & timor nullus; vbi dies æternus & vnus pri-

Homo
ad quid
creatus.

Ff 4 nium

nium Spiritus; ubi Deus facie ad faciem cernitur; & hoc vitæ cibo, mens sine defectu satiatur. Nostra igitur conuersatio in Cœlis esse debet; In Cœlos semper, vel cum Paulo qui ad tertium vsquæ sanctissimæ Trinitatis Cœlum raptus, vel cum Magdalena, quæ septem vicibus a terra eleuabatur; ad fruendum delicijs Beatæ Ciuitatis supernæ, euolare debemus. Quid enim Cœlesti ciui, cum animalibus in terra? *Quid enim est mihi in Cælo? & a te quid volui super terram?* Nihil a te volui super terram. Non voluptates, non delicias, non honores, non diuitias, non Regna. Omnia ista quia sunt super terram instabilem, & tetram; quia super terram miseriæ & tenebrarum, terrant laboris & doloris; super terram quæ in omnibus suis partibus bonorum, spinas & tribulos, curas & anxietates germinauit; quia sunt super terram, nolo a te accipere. Defecit caro mea & cor meum in his bonis, quæ non sunt cordis mei, sed terre; *Qui enim elongant se a te, & qui terræ adherent, peribunt:* Terra, in terram conuertatur necesse est. *Tertena sapiens, de terra cogitans, in terram redigitur.* Tu autem Deus meus; quia es Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum, ideo Mihi adherere Deo bonum est. ¶ Aspiciunt etiã sancti oculo sinistro, miseram conditionem terrenorum: non vt diligant, sed vt odio prosequentes, ab illa euolare quantocius possint. Considerant enim se esse eiectos de loco voluptatis, ubi conuersatio humana, nihil molestiæ nec indigentia sentiebat; reiectos autem esse in terram peregrinationis & miseriæ. *Vident cum Davide, se cecidisse de gradu sublimi & Diuino in terram, & infixos esse in limo profundi, ubi non est substantia: Non enim hic est substantia,* ubi nihil subsistit & permanet, sed omnia transitoria sũt. Nō est hic substantia vitæ; cū vita ista sit mors potius dicenda quam vita. Quid enim vitam appellabis, illam vitam quam humores tumidant, dolores extenuant, & ardores exsiccant, arida morbidant, escæ inflant, ieiunia macerant, ioci dissolunt, tristitiæ consumunt; sollicitudo coarctat, securitas habet, diuitiæ iactant, paupertas deiecit, iuuentus extollit, senectus incuruat, infirmitas frangit, maror deprimat? Quid vitam censebis, cui mors fatibunda succedit, simulque cunctis gaudijs istius miseriæ vitæ, ita finem imponit, vt cum esse desierit, non fuisse putetur? Non est hic,

Psa. 72.

Psa. 66.

Mundus non habet substantiã.

hic, substantia diuitiarum. Viri enim diuitiarum, nihil inueniunt in manibus suis. Non est hic substantia deliciarum; absinthio enim & felle omnia repleta sunt. Non est hic substantia gaudiorum; gaudium enim mundi huius, tristitiã operatur. Non est hic substantia quietis: homo enim nascitur ad laborem, sicut auis ad volatum. Non est hic substantia Beatitudinis: militia enim est vita hominis super terram. Hic pugnamus cum acerrimis hostibus nostris, in æterna vero Patria, & in Regno illo felicissimo coronamur. Non est hic substantia boni alicuius, quod sit secretum ab omni defectu; homo enim natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs. Dum igitur, omnes electi continuo aspiciunt duos hæc; scilicet bonum quo priuantur, & malum quo afficiuntur: naturali autem instinctu bonum desideramus, malum vero abhorremus, & detestamur: defectus autem boni quod concupiscimus, & affectio mali quo præmimur, dolorem generare solent; hinc est quod sancti peregrinantes in hoc mundo, ex utroque oculo contemplationis, lachrymas fundunt. Ex dextero quidem, amoris, propter desiderium Cœlestium: ex sinistro autem, doloris, propter fugam malorum terrestrium. Ex dextero, amoris; vt faciebat David: *Fuerunt, inquit, mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus?* Augustinus quoque. *Erraui, ait, fateor sicut ovis perdita, & procul proiectus sum a facie Domini Dei mei, in hanc exilij cæcitatem; Vbi expulsus a Paradisi gaudijs, deploro quotidie captiuitatis meæ lugubre carmen, ingentesque lamentationes; cum recordor tui Mater Hierusalem, dum stant pedes mei in atrijs tuis, sancta & decora Syon; necdum interiora tua conspiciere in propatulo valens, sed in humeris patris mei structoris tui; spero me reportari tibi, vt tripudiem tecum, illo inenarrabili gaudio, quo lætantur illi qui tecum sunt, coram ipso Deo & Salvatore nostro. Quod si tantum valet ad extorquendas lachrymas, carere filio, quod plerique non in sepulchrum tantum, sed & in infernum, cum demortuis filijs descendere volunt: Qualis erat Iacob Patriarcha, cui postquam nunciatum est, de uoratum esse a bestijs dulcissimum Ioseph, scidit vestimenta sua, & induit cilicio, lugens filium suum multo tempore,*

Lachrymæ amoris & doloris.

Gen. 37.

portē,

Pore, sæpe sapius dicebat. Descendam ad filium meum Iugens in infernum. Si tantum potest excutere fletum, contemplatio transeuntis boni, ut Ioseph viso fratre suo, commotis visceribus. erumpentibus lachrymis, eleuata voce fleuerit, ita ut audirent Aegyptij, omnisq; domus Pharaonis. Quanto potentior erit meditatio bonorum illorum Cœlestium, quibus nos priuati sumus? ad quæ nos anhelamus; quibus nostri fratres, in amplexibus Patris Cœlestis fruuntur? præsertim si considerauerimus, miseram & duram captiuitatem nostram, & exiliū quo damnati sumus. Memini, Israelitas dum in exiliū Babylonis acti essent, sola recordatione Hierosolymæ, suspendisse in salicibus organa sua. Super flumina Babylonis, dicunt, illic sedimus & fleuimus; dū recordaremur tui Syon. In salicib. in medio eius, suspendimus organa nostra. Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum. Multo maiori fletu perfunduntur sancti, contemplantes & recordantes Hierusalē supra Cœlestem; eo quia maiora bona sunt istius, quam illius terræ. Hierusalē terrena erat cōstructa ex lapidib. vilissimis; Cœlestis autē ex lapidib. pretiosis. Et erat (inquit Ioannes,) structura muri eius ex lapide Iaspide, & fundamenta muri. Ciuitatis, omni lapide prætioso ornata. Et fundamentum primum Iaspis; secundum Saphyrus, tertium Calcedonius; quartum smaragdus; quintum sardonix; sextum sardius; septimum Chrysolitus; vndecimū Hyacinthus; duodecimū Amethystus. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, & singulæ portæ, erant ex singulis margaritis, & platea ciuitatis aurū mundum tanquam vitrum perlucidum. Hierusalē terrena habebat replum, manib. humanis fabricatum; At in Cœlesti, Ioannes non vidit templū. Dominus. n. Deus omnipotēs templum illius est, & Agnus. Hierusalē terrena, lumine Solis illustrabatur, quod tamen defectum patitur, & nebulis obscuratur; At Ciuitas illa non eget Sole, neq; Luna, ut luceant in ea; nā claritas Dei illuminat eam, & lucerna eius est Agnus. Hierusalē terrena, subiecta erit dolis & insidijs inimicorum: propter quod clauderentur portæ illius, ne asportarentur ab hostib. pretiosa eius: At ciuitas illius portæ, nunquā clauduntur neq; per diem, neque per noctem; nox enim nō erit illi. Et afferunt ad eā non asportat ab ea, Reges terræ gloriam suam, & honorem. Nō est

pauen-

pauendum, ne irrumpat in illam aduersarius. Non enim intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciēs, aut mendacium, Timidis, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idolatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure. Hierusalē terrena, erat plena luctu & tristitia; nullus enim in ea omni ex parte felix esse poterat: At in illa Cœlesti abstergit ipse Deus omnem lachrymam, ab oculis Sanctorum: In illa non est luctus, neque clamor, neque vllus dolor, quia prima abierunt. Hierusalē terrena deficiebant multa bona, qualis est immortalitas, impassibilitas, & suauissima quies desideriorum; Cœlestis autem affluit omnibus bonis. Beati qui habitant in domo tua Domine, dicebat Dauid Beatus quem elegisti & assumpsisti, ut inhabitet in atrijs tuis; Beatus autem est, cui nihil deest. In illa Hierusalē terrena sedes erat Archæ lignæ, Summi Pontificis, & Regis Indæorum: In Cœlesti autem, sedes est Dei, & Beatæ Virginis, & Regis Regum, & Sanctorum omnium. Ibi Tabernaculum Dei in quo requieuit nouem mensibus, cum hominibus; In illa Ciuitate fulgentissima collocata est sedes Dei & Agni; Ibi (ut Augustinus collegit,) hymnidici Angelorum chori; ibi societas supernorum Ciuium; ibi dulcis solennitas omnium, ab hæresti peregrinatione, ad eius gaudia redeuntium; ibi Prophetarum prouidus chorus; ibi duodenus Apostolorum numerus; ibi innumerabilium martyrum victor exercitus; ibi Sanctorum confessorum sacer Conuentus; ibi veri & perfecti religiosi; ibi Sanctæ mulieres, quæ voluptates sæculi, & sexus infirmitatem vicerunt; ibi pueri & puellæ, qui annos suos Sanctis moribus trascenderunt; ibi oves & agni, qui iam huius voluptatis laqueos euaserunt; ibi exultant omnes in proprijs mansionibus; dispar est gloria singulorum, sed communis est lætitia omnium; plena & perfecta ibi regnat charitas; quia Deus est ibi omnia in omnibus; & quem sine fine vident, & sine fine semper vident, in eius amore ardent, amant & laudant, laudant & amant. Felices nos, & vere in perpetuum felices, si post resolutionem huius corporis, audire mereamur illa cantica Cœlestis melodiz, quæ cantantur ad laudem Regis æterni, ab illis supernæ Patriæ Ciuibus, beatorumque Spirituū agminibus. Felices nos

ni-

Antithe-
sis Hieru-
salem Cœ-
lestis &
terrenæ

Apo. 21.

primiumque felices, si & nos ipsi merebimur cantare ea, & assistere Regi nostro, Deo nostro, & Duci nostro; si digni erimus cernere illum in gloria sua, sicut ipse polliceri dignatus est dicens. Pater; volo, ut quos dedisti mihi sint mecum; ut videant claritatem meam, quam habui apud te ante constitutionem mundi. Felices nos, semperque felices in secula, si intueri merebimur gloriam, beatitudinem, & pulchritudinem illius Civitatis, portas & muros eius, & mansiones eius multas; nobilissimos Civies illos, & fortissimum Regem Dominum nostrum in decore suo. Utinam concessa mihi peccatorum venia, moxque hac carnis sarcina deposita, ego etiam miser in tua gaudia, & in veram illam requiem habiturus intrarem: & tua speciosa atque præclara mania, coronam vitam de manu Domini accepturus ingrederer; Utinam illis Sanctissimis choris interesse, & cum Beatissimis Spiritibus, gloriæ conditoris assistere, ut præsentem vultum Christi cernere, & illud summum & ineffabile, & incircumscriptum lumen semper aspicere, sicque nullo metu mortis affici, sed de incorruptionis perpetuæ munere lætari possim sine fine. Qui igitur hæc & maiora bona Civitatis illius supracælestis, aspicit, seque ab his exulare agnoscit: quo nam amore in illa succenditur? Quoniam desiderio illorum tenetur? Quæ suspiria ex intimis præcordijs, propter amorem illorum emittit? Quas lachrymas ex oculis suis fundit, miserabilem se iudicans, fruitione illius privari; beatum vero se æstimans, si vel semel ad eam fuerit admissus. An non dicit cum Israelitis. *Super flumina Babylonis istius magne, & confusa; potius super flumina, seu super hoc mare magnum & spatiosum manibus, ubi sunt reptilia, quorum non est numerus; ubi sunt animalia pusilla cum magnis; ubi est draco sævissimus, semper paratus ad devorandum; ubi sunt loca periculosa, Scylla & Charibdis, & alia innumerabilia, in quibus naufragantur incauti, & in fide dubij. Super hæc flumina aquæ Sulphuræ & turbide, illic sedimus & fleuimus, dum recordamur tui Syon.* Fuerunt mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte; poculum meum cum fletu miscebam; in sudore vultus mei, lachrymarum quas sudabam ab oculis meis, manducabam panem meum, dum dicitur. Quia mihi impropertur. O Miser, ubi est Deus tuus? Dum mihi peruerfa vxor, caro mea inful-

Flumina
Babylonis
quid.

Allegoria
sudoris.

Allegoria
vxo-
ris
Job.

Psal. 136.

Iob. 1.

tat,

tat, Adhuc permanes in simplicitate tua? Adhuc non commisceberis Sathanæ & suis inuentis? Adhuc non communicabis carni, & sanguini? Adhuc non habebis partem seu symbolum eam mundo? Simplicem, & purum & immaculatum spiritum servabis? Benedic Deo, & morere. Vbi est Deus tuus, ad quem tantopere suspiras? Ad quem clamas? Propter quem dolore consumeris? Mihi autem dum hæc audio, fuerunt lachrymæ meæ, panes die ac nocte, dum dicitur mihi. Vbi est Deus tuus? *Suspendimus organa letitiæ in salicibus infructuosis.* Quia illi qui captivos duxerunt nos, deridebant nos dicentes. *Hymnum cantate nobis, de Canticis syon.* Civis es Hierusalem? Vbi tua Civitas? ubi deliciæ? Domesticus es Dei: ubi est signaculum illius mansionis? *Cantate nobis de canticis Syon;* resona nobis illud dulce Alleluia, quod civis Cælestes, edocti sunt iubilare in Regno suo. Fleuimus, & suspendimus organa nostra, dum recordamur tui Syon; dum contingeremus manibus, & attrectarem miseras nostras. Ista autem lachrymæ, nonne amoris sunt? Amoris: ex amore siquidem processerunt. Amor amorem gignit, sicut ignis ignem. Lachrymæ quoque istæ amoris & doloris, amorem hunc ignem Diuinum nutriunt & refouent. Dum enim fleo, suspirans ad felicitatem amissam, ex amore fleo; Amor autem, quid nisi amorem generat? Dum deploro miseriam quam sustineo, ex dolore mali atque subinde ex amore boni deploro; odium autem mali, quid nisi amorem accendit? Merito igitur Basilius talem sententiam tulit de lachrymis. Vbi fuerint lachrymæ, ibi spiritualis ignis accenditur, qui illuminat mentis secreta. Oculi tui sicut piscinæ in Efebon. Oculi tui, o sponsa quæ amore flagras, sunt sicut piscinæ in Efebon, stillantes flumina lachrymarum, quæ non possunt extinguere, aut obruere charitatem, sed potius succendere ardorem. Lachrymæ igitur ad hunc, immo & non tantum ad hunc sed & alium modum, nutriunt amorem Diuinum. Certum est atque indubitatum, ut ille qui extergit sordes animæ; quod solet efficere charitas, cooperit multitudinem peccatorum; ille qui consumit spurcitas animæ; quod etiam perficit ignis Diuinus; succendit & fouet ignem amoris Diuini. Ignis enim Diuinus, ad hoc datus est, ut vitia consumat.

Impropertur
mihi
De
mones
quid.

Lachry-
mæ pec-
cata ablu-
unt

Hæc

Hæc est spiritualis flammæ natura, (aiebat Chrysoſtomus) **ut nullam secum carnalium voluptatû ardere patiatur, sed in alium nos amorem semper accendat.** Et idcirco talium rerum cupidus, etiam si cuncta quæ possidet cogatur impendere, si exhorrere delitias; si deridere gloriam; si ipsam postremo odifse vitam, cum ingenti omnia facilitate perficiet. Etenim præcipuus quidem illius ignis ardor, cum alicuius mentem fuerit in gressus, consumit omne delictum; totum inde torporem ignauiamque depellit; & eû alicuius pectus semel inuaferit, omni profus alite præstat esse leuiorem. Quid vero lachrymæ? An non maculas diluunt? An forte Deo, non coniungunt? Lachrymæ maculas eluunt animarum. Lachrymis lauit criminum immanitatem Magdalena. Lachrymis capit rigare pedes eius, & ideo audiuit, Dimissa sunt ei peccata multa. Lachrymis suis stragum rigabat Dauid. Lauabo ait per singulas noctes lectum meum; lachrymis meis stratum meum rigabo; turbatus est a furore oculus meus; poculum meum cum fletu miscebam; & ideo dictum est ei. Dominus quoque transfudit peccatum tuum. Lachrymis, apostasiæ crimen Petrus abluuit; Et egressus inde fleuit amare; ideoque dedit ei Dominus potestatem dimittendi peccata. Sicut enim post vehementes imbres, mundus aer ac purus efficitur; ita etiam lachrymarum pluuias, serenitas mentis sequitur, atque tranquillitas, omnisque illa de peccatorum tenebris obfusa caligo dissoluitur. Quare, monebat Gregorius. Quia inquit post Baptismum inquinauimus vitam nostram, Baptizemus lachrymis conscientiam nostram. Cum igitur lachrymarum imber abluat animam, in anima quoque ignem Diuinum succendit. Oculi tui sicut piscina in Efebon. Non abs re hic annumerauero alias virtutes lachrymarum, quod si illæ (vt Bernardus dicebat) vinum sunt Angelorum; quod in illis odor vite, sapor gratiæ, gustus indulgentiæ, suauitas redeuntis innocentie, reconciliationis iocunditas, & serenatae conscientie suauitas; quod lachrymæ purgant mentem, fecundant spiritum, irrigant eor, animam sanctificant, refrenant illicitos animamotus, claudunt infernum, aperiunt Paradisum, extinguunt ignem libidinis, eijciunt venenum mortiferum, a Sathana, in pomo Parsnibus nostris portectum; lachrymæ sanant om-

hom. 6. in Matth.

Lachrymarum et comia & uirtutes.

nem

nem animæ in firmitatem, refrigerant tentationum fomitem. **Ut enim dum nubes ventis agitatur, si resoluetur in pluuiam, sedantur venti; sic homo cogitationibus malis impulsus, si in lachrymas resoluetur, tentatio eius sedatur.** Lachrymæ Agari & Iſmaeli consolationem Angelicam promeruerunt; lachrymæ Annam sterilem fecundauerunt; filios Israel ab hostium furoribus eripuerunt. Lachrymæ vitam Ezechie, & Tobie oculosum vitam restituerunt. Lachrymæ Sulannam a falso crimine, Saran autem a Dæmone liberauerunt. Non enim est putandum, quod lachrymæ defluentes ab oculis, & cadentes in terrâ absorbentur ab illa. **Nô absorbentur, sed vel conuertuntur in lapides preciosos, vt solent tumida arboris lachrymæ, conuerti in lapides, quos tamen lachrymas vocant; Conuertuntur lachrymæ in Adamantem fortissimū, per robur & constantiam fidei; in Smaragdum viridem, per spem viuentem tenita fecentem; conuertuntur & in Carbunculum ardentē, p charitatis ardore conuertuntur & in Hyacinthum multi colorē, per multiformi virtutū studium.** **Nô pereunt lachrymæ defluentes in terram, sed fit ex eis fons sumpidissimæ aquæ; ascendentis & salientis in Cœlum vsque, Quorum tanta vis & potestas est, vt Dentia ipsi vineiant, vt Hieronymus reliquit. Lachryma humilis inquit, tua est potentia, tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis; non est qui te accedere vetet, si sola intraueris. Vincis inuicibiles, ligas Omnipotentem. Non pereunt lachrymæ decurrentes in terram, sed beatitudinem acquirunt. Qui seminant in lachymis, in exultatione metent. Dabit coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mæroris. Felices lachrymæ, quas benignæ manus conditoris abstergunt. Beati oculi, quæ in talibus lique fieri elegerunt. Quis dabit oculis meis fontem lachrymarum? Quis dabit capiti meo aquam? & lachrymis meis stratum meum rigabo? Domine, ecce anima mea, sicut terra sine aqua tibi; *Dedisti mihi terram aridam*: insidens huic asino corporis mei, vociferor ad te, *Da mihi irriguum superius & inferius*, Da mihi vt amore cœlestis patriæ, & dolore miseriarum producâ fontē lachrymarū, existo petreo corde; durius. n. petris cor habeo. scio q tu excussisti olim, aquarū laticē dedurissimo scilicet; tu cōueristi potam magna aquarū, ecce durissimū; silicē cordis mei; per**

Lachrymæ in lapides conuertunt.

Isai. 51.

Judic. 1.

Allegoria Axæ.

Allegoria Petri.

cutis

ante illū virga potētia tuā, percute Domine, pcutē obsecro hāc durissimam petram mentem meam, pia & valida cuspe dilectionis tuā, & altius ad intima penetra potēti virtute; & sic de capite meo educ aquam immensam, & de oculis meis veram fontem lachrymarum iugiter manantem, ex nimio affectu & desiderio visionis pulchritudinis tuā; vt luceam die ac nocte, nullam in præsenti vita recipiens consolationem; donec te in Cœlesti thalamo merear videre dilectum, & pulcherrimū sponsum meum, vt ibi videns glōriofam admirabilem & pulcherrimam faciem tuam, omni dulcedine plenam, te supplex adorem, & dicam animæ meæ, Ecce quod concupisti, iam vides; quod sperasti, iam tenes; quod desiderasti iam habes; ipsi coniuncta es in Cœlis, quem in terris posita, tota virtute dilexisti, tota amore inhæstisti. Ad vos non aliud dico, præter illud, Loquimini ad petram, & dabit vobis aquas. Loquimini ad petram, siue ad illam de qua dicitur. Petra autem erat Christus; siue ad petreum cor vestrum, & dabit vobis aquas, quibus succendētis ardentem flammam amoris Diuini; abluētis animas vestras; Tandem gaudia seminantium in lachrymis, in exultatione metētis. Quod nobis concedas Christe Iesu, per merita

cuius oculi erant vt pisci-

ne Ezebonis supplicis

obsecramus

Amen.

(*)

Agella
in
A
A
A

LACHRYMARVM

LACHRYMARVM VALLE

Super Aquam refectiois educauit me; Animam meam conuertit. Psal. 22.

CONCIO VIGESIMASEPTIMA.

In qua Penitentia necessitas Nouis Nouatianis sua detur.

I fœnera, an vero secreta animi sui sententia, Deus ille qui iustitias dilexit, postquam in exilium a Paradisi sedibus hominem egit, ante fores eius Angelam, flammæum vibrantem gladium, collocauit; procul hoc ipsam ab humana investigatione repositum est. Hoc solum ex Sacris literis optime

Genes. 3.

(& vti nam causa deesset vt nouissemus) didicimus; Quia Deus vindex malorum, eiecit Adam de Paradiso voluptatis, & collocauit ante illam Cherubin, & flammæum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Si tamen Diuina licet; auguror, Deum ideo collocasse Cherubin, cum gladio igneo, ante fores Paradisi: vt quia Cherubin est, scientiæ acumine ex claritate intellectus dotatus, agnoscat omnes illos, qui intraturi sunt Paradisum, An illis iure hæreditario contingant sedes illæ? An secum aliquid indignum Beata mansione, ex hospitio mundi huius deportent? An aliquam labem, seu sordes ex hoc terreno itinere contraxerint? An animæ suæ, peregrinam faciem obduxerint? Quid super isto fundamento, in quo recipienda est Beatitudo Ciuitatis supernæ superædificarint, lapides ne prætiosos virtutum? aurum charitatis? an vero ligna vel fœnum, vel stipulam corruptionis peccatorum? Et quia in illam felicissimam supra cœlestem Hierosolymam, nihil intrat

Cherubin cum flammæo gladio ante Paradisum collocatus quare?

trat conquinatum, aut abominationem faciens, aut mendacium. Solus innocens manibus, & mundo corde, habitabit in tabernaculo illo, & requiescet in monte Sancto Dei. Solum mundo corde Deum videbit: qui autem seminant in corruptione, de corruptione & metent. Ideo posuit Deus in manu Cherubini, flammam igneam, ut omnium omnes maculas cum ipsis contaminatis, igne suo probet, & vel emundet in honorem, vel sempiternis flammis infernalibus, exurat in confusionem & consummationem. Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum; & sedebit quasi conflans, & emundans argentum & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argenteum. Si nihil in eis auri & argenti, gratiae & charitatis nihil inuenierit, in ultima inferni illa detrudet, & ut stipulam totum exuret. dicens. Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est Diabolo & Angelis eius. Omnibus maleficis pars in stagno ardenti sulphure & pice, quod est mors secunda. Si vero in eis aliquid auri vel argenti charitatis reperiet, maculis tamen aspersum (dicebat Augustinus,) quod hos per fluium igneum, & vada feruentibus globis horrenda, transmittet. Quanta fuerit peccati materia, tanta & pertranscendi mora. Quantum exegerit culpa, tantum sibi ex homine vendicabit quaedam flammæ rationabilis disciplina. Et quantum stulta iniquitas suggerit, tantum sapiens pœna deserviet, Et quia sermo Diuinus, hunc gladium igneum, quodam in loco, aeneæ ollæ comparat dicens. Pone ollam super prunas vacuam, donec incalescat æs eius, & stagnum eius defluat: illic sermones ociosi & cogitationes iniquæ & sordidæ; illic multitudo leuium peccatorum, quæ puritatem nobilis naturæ inferant: exundabunt, illic stannum vel plumbum diuersarum passionum; quæ aurum Diuinæ imaginis adulterauerant, consumuntur. Quæ omnia hic ab anima separari, per elemosynas, & lachrymas compendiosa transactione potuissent. Per voracem igitur flammam, cum omnibus hominibus, transcendum sit ad Regnum Cælorum; præcærens Deus, ne propter multitudinem macularum, quibus aspersi essent homines in hoc mundo, transeuntes ex eo, ne simul cum illis maculis & sordibus exurerentur; hominem collocavit in valle lachrymarum, in loco fierus & doloris pœnitentiæ; ut tandem labentem peccati, aqua ista eluere, & animam contaminatam atque con-

Allusio
ad ignem
Inferni
& purgato-
rijs.

Malach.
3.

lib. 5. ho.
mil. 55.

spurcatam emundare possit, quo ignis Cherubini in eum non deserviat, sed sic purificatum & ablutum, sine aduisione, transire ad sedes Beatas permittat. Adumbravit hoc Deus, ipse in labio illo aeneo, quod Moyse præceperat ponere, inter tabernaculum testimonij & Altare, ut missa aqua lauaretur in eo Aaron, & filij eius, quando ingressuri erant tabernaculum testimonij, & quando accessuri erunt ad Altare, ut offerrent in eum thymiama Domino, ne forte moriantur, Legitimum inquit sempiternum erit ipsi, & semini eius per successiones. Sciebat Deus, quod manus quorundam hominum, plenæ erant sanguine peccatorum, ut quibusdam improperabat, Cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos a vobis, manus enim vestrae sanguine plenæ sunt. Videbat apud Oseam, quod maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerant & polluerant homines; & quod in manibus eorum, sanguinem sanguis tetigit, & peccatum, aliud peccatum pertraxit. Audiebat, omnes crucifigentes Christum vitij & concupiscentijs suis, decretum in se proferre. Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Audiebat omnes cum Dauide vociferantes. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ; asperges me Domine hysope & mundabor; lauabis me & super niuem de albabor: Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Aspexit deinde apud Hieremiam, quod omnes conuersi erant, ad cursum suum peccatorum, quasi equus impetu vadens ad prælium, & ex illo precipiti cursu macularant pedes suos, ut idem deplorabat. Sordes eius in pedibus eius; quia conuersa est retrorsum, nec recordata est finis sui. Contaminatas igitur manus, & pedes vitiorum luto oblitos, cum omnes habere Deus conspexit: Fecit autem nos sibi (ut Petrus dicebat) Regnum & Sacerdotes, super Altare illud Cæleste, hostias laudis & immortalitatis offerentes: Ipse vero detestatur impium sacrificantem; In illud deinde Cæleste Templum, nullus ingreditur contaminatus, sed qui ingreditur, ingreditur sine macula. Quid igitur egit? Quo consilio usus est ad expurganda nostra delicta? Labium æneum pœnitentiæ, posuit inter tabernaculum testimonij & altare, in hac valle lachrymarum, ut manus & pedes lauemus. Lauamini (precepit) munda estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis,

Allegoria
labij ænei.

Pœnitenti-
a ab-
luit pec-
cata.

Iob. 1.

Gg 1 Si fue-

Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix de albahuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Quod si nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius meus deuorabit vos. Q. d. Si vultis restituti ad Cælos, si desideratis inferre ad altare meum hostias laudis; animi puritatem summo studio retinete. Date operã; vt oēs flagitiorum vestrorũ sordes auant. Lauate manus vestras sanguinolentas & pollutas; Lauate añas vestras lachrymis penitentiã, si vultis sacrificia mihi offerre; non sit vobis tantę curę munditia corporis, sed animę sanctitas & castimonia. Vt mihi placeatis qui mentem perscrutor, & omnes animi latebras, & inimos recessus excutio, neq; laboro quali cultu corpus exornetur, sed quali ornatu animus excolatur. Lauamini igitur a malitia vt salui fiat, Lauamini & mudi estote; in puritate perseuerate; date operã, ne vos iterũ contaminetis. Multi n. se abluunt, sed mundi non sunt; quia statim easdem maculas peccatorum contrahunt, & post lachrymas, quibus sordidũ labes deleuerant, ea quę deplorauerat repetunt. Vos aut mudi pmaete. Nihil diffidatis. Nõ vos terreat crudelis Natus, vel aliquis Lutherus, siue Anabaptista, p̄cidēs sp̄e remissionis peccatorũ. nõ paueatis, ad grauitatē peccatorũ vestrorũ. Non memineritis, q̄ ego dixerim, Insanabilem esse plagam vestram; vel quod, non exaudiam eos. Lauamini tantum in hac valle lachrymarum penitentię, lauamini in hoc labio aneo Labijs confitendo peccata vestra; Quamuis sitis quasi coccineo colore, summa improbitate sceleris imbuti, niueum candorem recipietis: quãuis fueritis quasi ostro & murice, summa atrocitate immanitatis infecti, ad candidissimę lanę puritatē redibitis, Lauamini tantũ & mundi estote. Super hoc labium aneum penitentię, David fateatur se collocatum fuisse, & mirabilem Metamorphosim perpeffum esse. Super aquam refectiõnis educavit me, animam meam conuertit. Ac si diceret. Postquam delictis meis maculaui animã meam; postquam superbię & auaritię, & inuiditię, & manus sanguineę scelus, me pepulit e Paradiso; me educavit Deus, super aquam refectiõnis penitentię. In lachrymis enim penitentię, dicebat Bernardus est; odor vitę, sapor gratię, gustus indulgentiã, Lachryme sunt refectio odorifera, quia peccatũ q̄ delent, est cibus acerbus. absinthio. n. & felle satiauit peccatores Dñs; Lachrymę autē quia delent peccata, sunt exinde odor

Allegoria
confessio
nis.

Aqua re-
fectiõnis
peniten-
tię.

odor vitę. Lachrymę sunt sapor gratiã, impetrant enim gratiã balsamum, quod peccatorum immunditia contaminamus. Lachrymę sunt gustus indulgentiã, quam promerentur. Super hanc igitur aquam refectiõnis educavit me, & ideo animam meam conuertit, Ex anima turpi, pulcherrimam effecit; de sorditiã in mundiciem, de puritate ad puritatem, de maculis ad candorem, de iniustitia ad sanctitatem, animam meam conuertit. Deduxit me super semitas iustitię, propter nomen suum, & animam meam conuertit. Antea erravi a Deo sicut ovis quę perijt; olim erravi per abrupta desideriorum meorum; nunc autem per hanc aquam, animam meam conuertit; deduxit me super semitas iustitię; reduxit me ad caulas ouiu suarum electarum. Antea inimicus Dei effectus erã, Odit. n. Deus oēs qui operantur iniquitatē; Me virum sanguinũ & dolosum, abominatus fuerat Dominus, nunc autē super hanc aquã, aãm meã cõuertit; ex inimico amicũ effecit. Locutus ē in me Dñs Deus, locutus est pacē in plebem suam, & super Sãctos suos, & in eos qui cõuertunt ad cor. Antea Deum perpetuò erga me iratũ vindicem sustinebam; nunc autem animam meam conuertit, Misericordiam, inquit meam non dispergam ab eo, neque nocebo ei in veritate mea. Antea factus eram tanquam vas perditum, traditum in manus inimicorum, illapsum in fauces Sathanę; nunc autem animam meam conuertit; eruit animam meam ex inferno inferiori, dixit f iam in Dauide nihil proficiet inimicus, & filius iniquitatis non apponet nocere ei; iam ego concidam a facie ipsius inimicos eius & odientes cum in fugam conuertam. Peccatum enim animam peruertit, penitentiã autem conuertit. Penitentiã est aqua refectiõnis, super quam Dominus animam meam conuertit. Quod vt clarius cognoscamus, paulo latius exordiendum est. Iam edocti sumus a Sanctis Patribus, quidnam sit conuersio. Non enim est aliud, nisi recessus a peccato, cum mutatione status prioris deformitatis, in nouum splendorem atque decorem iustitię. Conuersio est recessus a peccato; auersio siquidem est accessus ad peccatum. Cum recitantur verba legis, (dicebat Origenes) communibus fabulis occupari, auersio est. Cum legitur Moyfes, de negocijs sæculi, de pecunia, de lucris sollicitudinem gerere, auersio est, Possessionum curis stringi, diuitiarum cupiditatib; distendi;

psa. 118.

b 5.

c 84.

d 88.

e 95.

f 88.

hom. 12.
Super
Exod.

Conuer-
sio Da-
uid.

Cõuersio
quid.

Auersio
quid.

gloriæ sæculi & mundi honoribus studere, auersio est. Assistere, & audire verba legis, & vultu ac oculis intendere, cogitatione autem & corde euagari, auersio est. Addo ego. Cū præcipitur a Christo, Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo; diligere, vanas & caducas atque perituras mundi delicias; illas tota fortitudine insequi, totum animum illis addicere, Dei autem obliuisci; de Deo nunquam cogitare; in Deum peccis frigidiorē esse, auersio est. Auersio est, quotidie innumeras rursus occasiones quaerere; ut pecuniosi simus, nihil non intentare, sed omnia moliri; laudes & fauores populares, toto effuso patrimonio captare; oculis impudicis feminam aspicere; corde lasciuiente in illam furore ardere; cū Euangelium caelestibus intonans vocibus, dicat, vae ridentibus, vae diuitibus, vae cum benedixerint vobis homines. Qui vidit mulierem ad concupiscendum eam, mechatus est. Christus iudicabat, quod ille qui contumelijs fratrem affecerit, sempiternis ignibus obnoxius sit; timidos igitur, & imbecilles, existimare eos, qui tacite sibi illatas contumelias ferunt, auersio est. Baalchari, & plusquam igneo feruore, furere in fratrem, auersio est. Oculum ille si noceat crebro erudendum iubebat: illis igitur vti, qui supremum vitiorum omnium doceant, auersio est. Sanctos esse & iustos Christus volebat; ad omne igitur genus peccatorum currere; omni spurcicia spurcissimam animam reddere; in cano more brutorum volutari, auersio est. Conuersio igitur erit, valedicere mundo; recedere a peccato; relinquere vitia; in nouam vitam normam redire; nouum splendorem gratiae acquirere. Conuersio erit, relinquere Sathanam & adherere seu appropinquare Deo; Dei præcepta obseruare; in nullo contra voluntatem Diuinam contrahere, sed totis viribus, totoque conatu illius voluntatem adimplere. Quid autem agit penitentia. Quod eius est munus? Non aliud quam conuertere. Penitentia (ut dicebat Chrysostomus) est delictorum medicina, iniquitatum consumptio, aduersus Diabolum arma, gladius vim eius præcidens, caput eius amputans, salutis spes, desperationis occasus. Penitentia contritum sanat hominem, & tristē exhilarat, vitam de interitu reuocat, statum restaurat, honorem renouat, dat fiduciam, vires reuocat, gratiam abundantiorē refundit. Penitentia omnia ligata soluit; omnia aduersa mitigat, omnia desperata animat. Penitentia rutilantior auro,

Encomia
penitentiæ

hom. de
penitentiâ

auro, splendidior sole; quæ non vincit peccatum non defectio superat. Penitentia respuit auaritiam, horret luxuriam, fugit furorē, firmat amorem, calcat superbiam, linguam continet, componit mores, odit malitiam, excludit inuidiam. Super aquam refectionis educauit me, Animam meam conuertit.

Et nequis penitentiæ verbis tantum, nos commendare existimet, dixit cum Chrysostomo, quod penitentia est delictorum medicina, & iniquitatum consumptio; quæ animam a peccato conuertit. Testes habemus ipsū Deum, peccatorum veniam penitentiæ tribuentē. Si ait peccata vestra, rubra fuerint ut coccinum, quasi nix dealbabitur, per hoc laurachrum salutare. Quid inelutibile est apud nos ut coccinum? Quid vero apud nos, magis albuū ut nix, aut lana pura? Tamen promittit, Qui se in hac aqua penitentiæ lauerit, peccata illa dealbabitur ut nix, vel ut lana munda. Quod si non credimus Deo, per exemplum proponenti, credamus iuramento Dei. Dicit Deus. Vivo ego dicit Dominus, hoc vero iuramentum, non est leuis momenti; sed est decens Deo, siquidem non habet maiorem seipso. Iurat autem propter incredulitatem eorum, qui penitentiam tollunt. Vivo ego, dicit Dominus, si impius egerit penitentiam, ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuere & non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor. Vivo ego, dicit Dominus, nullus timeat. Nolo, mortem peccatoris sed ut conuertatur & viuat. Quod si neque quia iurat Deus fide dignus est; neque verbo, neque exemplo neque iuramento credimus; Credamus factis. Non euersa est Niniue, super quam iratus fuerat Deus: Non propter aliud, nisi quod omnes vestierunt se sacco, a maiore usque ad minorem; non alia causa de causa, misertus est ei, nisi quia Rex surrexit de solio suo, & abiicit vestimentum suum a se, & indutus est sacco & sedit in cinere; quia & homines & iumenta, & boues, & pecora non gustarunt quicquam. Non propter aliud, misertus est Dominus super Niniue nisi quia clamauerunt ad Dominum, in tota fortitudine sua, et conuersi sunt a via sua mala, & ab iniquitate, quæ erat in manibus eorum. Quia vidit Deus, quod conuersi fuerant a via sua mala, misertus est super malitiam, quam locutus fuerat eis, & non fecit. Quid vero Dauid? Qui postquam adulterio immane homicidium coniunxit, scelus profecto enorme, & quod gratiæ Diuinae

Penitentiæ peccata consumit.

Ezech.
18.

Ezech.
33.

Jonæ 3.

na, indignū constitueret in posterum recipiendæ. Tamen quū lachrymas fudit abūde, postq̄ lachrymis stratū rigauit; postq̄ p̄ singulas noctes lauit lectū suū; postquam supplicauit Domino, Miserere mei Deus, secundum magnā misericordiā tuā, & secū dum multitudinē miserationū tuarū, dele iniquitatem meā; postquam dixit, confitebor iniustitiā meā Domino, tunc remisit iniquitatem peccati eius; tunc Prophetæ testimonio peccatorum veniam recepit. Dominus quoque (ait Nathan Prophetæ) transulit peccatum tuum. Quid scelestius Achabo? Rapuit supra reliquos prædones vineā, Dño ipsius crudeliter occiso; Prophetas Dñi p̄secutus est. Huic cōminatus fuerat De⁹; Ecce ego inducā sup te malū, et demetā posteriora tua, & interficiā de Achab, mingentē ad parietē, & clausum & vltimū in Israel. Si mortuus fuerit Achab in Ciuitate, comedent eū canes; si aut mortuus fuerit in agro, comedent eū volucres Cœli. At cum scidisset vestimēta sua, operuisset cilicio carnē suā; cū ieiunasset & dormisset in sacco, & ambulasset demissō capite; Factū est verbū Dñi ad Eliā. Quia humiliatus est Achab mei causa, non inducā malū in dieb. eius. Manassēs autem, quis & qualis fuerit plusquam clarissimum est. Manassēs n. tāta scelera comiserat, vt cunctos suos p̄decessores, infania atq. malitia, anteuerit; Tyranide legalem euerit ordinem; templum clausit & abominanda in eo simulachra constituit: idolorum errorem Deo aduersum inuexit Ciuitatem homicidijs impleuit, in Sanctos etiam, manus suæ crudelitatis extendit; multa q. alia perpetravit maiora, prorsus quam vt videretur venia posse donari. Verū tamen ille post tot tantaque flagitia, ab omnibus est mundatus ac dilectus. Quo autem istud effecit modo? Pænitiæ profecto lachrymis Non est quippe, non est omnino aliquod peccatum, quod non cedat pænitiæ virtuti. Profer mihi deinde aliquem si potes, sceleribus magis contaminatum, atq. magis venia indignū, vt Nabuchodonosor Babylonium Regem. Is quantam Diuinæ gratiæ & bonitatis vim in se receperit, vt Prophetam adoraret, & ei Sacrum ac si cuidam Deo fieri iuberet: vt ad Dei veri verā cognitionem rediret, hunc præ cæteris Dijs tanquam sublimiorē, sapientiorē & potentiorē coli præciperet. Tamen post tot accepta beneficia, rursū in veterem superbiam conuersus, & Deū abnegauit, & eos q̄ nollet in scelus idololatrię consentire:

qui

qui recusarent statuē inclinare poplitem; qui ipsum nollēt præferre Deo, vinctos in fornacem accensam cōiecit. Quid hoc scelere maius? Quid ista crudelitate indigni? Heccine facinora mentur veniā? Secundum iudicium Anabaptistarum, non fuit dignus indulgentia. At secundum Diuinam misericordiam, nolēt mortē peccatorum, dignus est iudicatus. Huic. n. tam atroci ac impio, qui potius fera quam homo censendus erat, Deus misit Prophetā, qui ipsum ad resipiscentiam hortatur, variasq. offert occasiones, mutādi animum in melius: primo miraculū quod in ardenti fornace contingit; dum flamma ipsius refrigerabat puerulos, & ab incēdio sua virtute in seip̄sam, & in alios sceleres retracta conseruabat, alios autem qui cōiiciebant in fornacē, suffocabat atq. adurebat. Deinde misit faciē quā ipse Rex vidit, & Daniel interpretatus est, quē idonea erat saxum dutissimum, nedicā animā inflectere. Huic suadet postremo per Prophetam. Quamobrem Rex cōsilium meū placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperū; forsitā ignoscet Dominus Deus delictis tuis. Et licet post tot miraculorū animaduersiones, post tātas monitiones, aliquatū correptus sit; tamen post finem dierum, postquam leuauit oculos suos ad Cælū, & benedixit Altissimo, & viuētē in sempiternum laudauit; postquam egit penitentiam de scelere quod patrarat: in ipso, (inquit ipse) tēpore, sensus meus reuersus est ad me, & ad honorem Regni mei decorēq. perueni, & figura mea reuersa est ad me, & Optimates mei, & magistratus mei requisierūt me, & in Regno meo restitutus sum, & magnificētia mea amplior addita est mihi. Viuo ego dicit Dominus. Nolo mortē peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. O Diuinā bonitatē imensam, o clemētiā indicibilem. Statuerat quidē Deus, vt anima quæ peccauerit moriatur; vt quacunq. die comederēt ex arbore sciētīę boni & mali Parentes nostri, confestim morte morerētur. Qui. n. auertitur a vita, & venenū mortis vt aquā bibit; dignus est vt a vitę vsura excidatur. Peccauerūt parētēs nostri, suauis serpētis; Venenū aspidis inferni manducantes, vitę vsum si bi præciderunt; tamen Deus ex sua imensa bonitate, Nolo, inq. mortē peccatoris; volo vt ad me conuertaris d. Adam. Vade in hanc lachrymarū vallem, & sicut imitatus es serpētem infernū, vt comederes felleū, & illum mortiferum cibū; imitare serpen-

Bonitas
Dei in re
cipiendis
peccato-
ribus.

tes

res terræ in euomendo illud. Serpentes. n. dū perferunt se veneno infectos esse, serpunt & progrediuntur ad aquā, & in illa proiciunt, quicquid nociferū gustarunt. Ecce eijcio te in vallem lachrymarū; *Ecce habes labium aneum penitentis. Panis tuus in v-* Ioan. 2.
tero tuo, cōuersus est in fel aspidū in rīsecus; diuitias igitur quas deuorasti, euomas in hac aqua. Ne diffidas, *de uentre tuo extrahet eas Deus. Caput aspidū suxisti;* ecce vides quā *Dedi tibi riuios fluminis, torrentes mellis & butyri,* euomas hoc pestiferū venenū, nolo vt moriaris. Nolo mortē peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat. Statuerat quidē Deus, vt anima quę peccauerit, deleatur de libro vite. Peccauerat Moyses peccati, grauissimū infidelitatis, præcatur, supplicat; Dele me de libro vitæ: Deus tamē ex immensa sua misericordia ait. Nolo mortē peccatoris, sed vt cōuertatur nolo te delere de libro viuientium, in manib. meis. n. descripsi te. Quomodo autē ego paterer manū mearum commaculationē? Dum. n. deletur scriptura de libro, maculatur liber. *Si ego deleerē te de manib. meis, motā quadā turpem inducerem super eas.* Dicerent. n. Hęcine est Dei misericordia? Talē ne Dominū erga vos clemētē habebis? *Siccine malitia uincet sapientiam?* Nos quū mali simus, non statim ex cathalogo familiæ seruū inobediētē delemus, nō illico peccantē proscribimus a nobis; Deus seruū inobediētē delinquentē, confestim delebit de manib. suis? Nolo vt ista indigna, de me aliquando effutiantur. Nolo mortē peccatoris. Nolo in furore meo arguere; nolo delere de manib. de albo meo nolo expūgere peccatorē; volo misereri, si cōuertatur ad meos cōplexus; exopto vt viuat, si ad me fontē vitæ redierit. Hominis. n. malitia mensurā habet; mea vero pietas & clementia mensurā non habet. Humana malitia qualiscunq; fuerit, humana malitia est; mea vero pietas & clemētia, quia est incircūscripta, ipsa igitur malitiā superet necesse est. Cogita scintillā, si in mare ceciderit, num poterit stare, aut apparere? *Quantū scintilla ad mare se habet, tantū hominis malitia ad meā clemētiā & pietatē, imō non tantum modo, sed & longe supra.* Nā & pelagus tametsi magnū sit, tamē mensuram recipit; mea vero pietas & clementia mensurā non habet. Nolo ergo mortē peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat. Statuerat Deus apud semetipsum, Cum, inquit. extenderitis manus vestras, auertā oculos meos a vobis; & cū multiplicaueritis orationē non exaudia. Tamē cū

sup-

supplices tēdit manus ad Deū. Manasses; cū ad eū lachymis perfusus vociferatur. Tu Deus iustorū, nō posuisti penitentiā iustis qui tibi non peccauerunt; quoniā peccauī super numerū arenæ maris, multiplicatæ sunt iniquitates meę, iacuratus sum multo vinculo ferri, & nō est respiratio mihi, Peto rogans te remitte mihi, ne simul perdas me cū iniquitatib. meis. Respondit Deus. Nolo mortē huius peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat. Laua a malitia cor tuū, vt saluus fias. Lauamini, mundi estote, & peccata vestra ablueantur. Licet sitis peccatores teterrimi, pænitiæ tamen virtute, ad animi candorem & puritatē reducemini. Pro miserat Deus, quod illos qui sunt cōuersi in dispersionē, non requireret; Suscitabo, inquit, pastore in terra, qui dispersum non quæret. Errauit Dauid, tamē quia præcæcū lachrymis, Errauit sicut ouis quæ perijt, quære seruum tuū Domine. Quæsiuit ille, & inuenit, & reduxit. Inueni, ait, Dauid seruū meum, oleo sancto meo unxi eū, nihil iā proficiet inimicus in eo. Erraueramus nos omnes, velut oues in deserto, deuiauimus ab illis gregib. pascuæ Cælestis; suscitauit tamen pastore, qui quæret nos. Nolo mortē peccatoris. Dū hęc ouis perierat, nō conuocauit amicos aut vicinos; non dixit cōgratulamini mihi, sed potius lugete mecum, ploratus illos assumitte, ac triste & flebile quiddam mecum exclamate; maximā. n. iacturā feci. Nō quia tot aut tot auri talenta, è manib. exciderunt; neq; quod magna vis lapidū pretiosorum, sed quod is qui omnium illorum pretiosior est. Nolo mortem peccatoris. Abijt Christus pastor bonus, & requisit, ouē perditā; vsq; ad inferos etiā processit, infixā. n. erat hęc ouis in limo profundi, vbi nulla erat substantia, vbi vmbra mortis & nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Quid hic mustitabitis o crudeles Anabaptistæ? Ab eo misericordiā excludetis, qui misericordiā prædicare venit? Qui venit sanare cōtortos corde, & prædicare captiuis remissionē, & dimittere contractos in remissionē, & prædicare annū Domini acceptum, & diem retributionis, ab eo misericordiā excludetis? Ab eo misericordiam excludetis, a quo penitentia commēdatur? Penitentiā agite & appropinquabit vobis regnū Cælorum? Interrogemus Saluatorē. Cur ad nos de sinu Patris, cur de Cælestib. Thronis in terrā descendisti? Et respondet. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiā. Exquiramus ab ipso. Quid gestas super humerosa

Ouem

Allegoria penitentis pulcherrima

Zach. xi.

Lua. 4.

Anabaptistarū error de penitentia.

Ouē, quæ a montib. illis æternis, in hanc abyssum deniauerat, quæ perierat. Super quo sit gaudiū in Cælo? super quodam peccatore penitentiā agente. Angeli gaudent: & vos inuidetis? Gaudens Christus suscipit, & vos impedietis? Christus ad penitentiā hortatur. Penitentiā agite & appropinquabit vobis Regnū Cælorū. Vos autē in sensu peruerso, extorquentes Paulū qui testificabatur Christum propter peccatores venisse, quorum ille primus erat, dicitis, Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt et donū Cæleste, & particeps facti sint Spiritus sancti; gustauerunt nihilominus Dei verbū, virtutesq; sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad penitentiā. Fatemur quidem quod *impossibile est tales renouari ad penitentiā*, non autē per penitentiā. Fatemur quod *impossibile est tales renouari per Baptismum*; per Baptismū. n. verus homo in nobis renouatur; per baptismū gustamus quasi prelibamus, & tantū labris attingimus, gratiā Dei, donū illud Cæleste; nō. n. tunc paruuli cooperare possunt gratiæ Dei; nō tunc possunt deglutire illud. Abrenuncio tibi Sathana. Per Baptismū a tenebris peccatorū, *quasi alter cæcus, in natatoria Siloe* illuminamur. Per Baptismū gustamus similiter extremis labris, prelibamus bonū verbum Dei, & virtutes futuri sæculi, *Impossibile est igitur prolapsos ad peccata, renouari per Baptismum ad penitentiā*, non per penitentiā. Vt. n. homo ex materno vtero semel, sic ex aqua & Spiritu sancto semel nascitur. Pulcherrime post Augustinū Oecumenium, Theophylactū, Ambrosium, Chrysostomus interrogat. Quid ergo? Exclusa est penitentiā? Num penitentiā exclusa est? Absit. Sed renouatio per lauachrum regenerationis: Non. n. dixit. Impossibile est renouari in penitentiā. Non igitur impossibile est renouari per penitentiā; cum promiserit, renouabitur *vt aquilæ percussus rostrum ad petrā* (confitentiū ad Petrā, & loquentium ad Petrā) iuuentus tua. Impossibile est renouari ad penitentiā. Vobis igitur inter dixit renouari ad penitentiā; vobis sacrilegā iterationē Baptismi prohibuit. Vos. n. quia Baptismum infulse cōmiseritis & confunditis cum Penitentiā, dicentes idē esse prorsus Baptismum & penitentiā; & ideo sepe sæpius baptismata reiteratis, vt Bellarminus obseruauit. Vobis interdixit, & impossibile iudicauit, vt iterum renouemini ad penitentiā, crucifigentes vobis secundo Christū. Qui. n. secundo Baptizat (ait Chrysostomus) secundo

Baptismus non iteratus.

Baptismus qui operatur.

Allegoria aquilæ, super Confessione.

Hebr. 6.

etiam etiam crucifigit. Sicut. n. Christus mortuus est in cruce, sic & nos in baptismate, non carni sed peccato. Nobis autem, non iudicauit impossibile esse renouari per penitentiā. Per hanc. n. Christus regnum Cælorum apropiatum designat. Per hanc subito rapuit latronem ad Regnum. Per hanc David post flagitium, felix iterum recepit Spiritum Sanctum. Per hanc Manasses post cruenta facinora, Deo meruit fieri acceptabilis. Per hanc Petrus Apostolo, postquam ter negauit Saluatorem, data est indulgentiæ dextera. Per hanc filius prodigus, regressus ad Patrem nō solum amplexum osculumq; paternum meruit adipisci. Per hanc mulier fornicaria vberes stillauit lachrymas, fontesq; sui Bapt. protinus lauit pedes Christi, crinesq; deterfit. Per hanc Niniue Ciuitas magna, populūq; integer Barbarorū, subito Deū placuit. Super aq̄ refectionis educauit me, & per hanc aq̄, animā meā cōuertit. *Super hanc vallē lachrymarū penitentiæ* emisit Deus vt alter Noe, *colūbam quæ non habuit cor*, q̄ lamētabatur, cor meū dereliquit me; quæ lubrici veneno serpentis fauciata, in lapsum conuersa, non valens vltius super aspidem & Basiliscum conscendere; & draconem, & leonem calcare: *quæ abluta aquis penitentiæ, inuenta oliua misericordiæ, reuertitur ad Archam Ecclesię, & manu Diuina emissa, atq; exporrecta suscipitur benigne*. Per hanc vallē penitentię, per hoc mare rubrum, traducit omnes quicumq; sunt intraturi, in terram Cælestem promissionis. *In hac aqua contribulat capita Draconum*. submergit Aegyptios, crudeles illos Demones qui nunquam requiem concedunt animab. nostris, sed lutea figmenta fabricare, luto vitiorum se contaminare præcipiunt, & quadam vi adstringunt. Syrus ille Naaman leprosus allepra peccati, huius aquæ virtute lotus est. Super hanc probatam piscinā, omnes ægros, male habentes, sordidos, & inquinatos collocauit. Super aquam refectionis educauit me, animā meam conuertit. Vtinam vel etiam nos, nos peccatorum sanie contaminati, hac eadem aqua labes nostra eluamus, & animā nostram conuertamus. Sed prohdolor accidit, Deus vociferatur. Lauamini mundi estote, Penitentiā agite. Nos autem lutum in animam congerimus; nos quibusuis spurcitijs animam nostram contaminamus. Lauamini tandem, sed mundi estote; mundi perseuerate. Sancta illa indignatio vos inuadat. *Lauipedes*

Gen. 6.

Allegoria Noe, & colūba.

Allegoria maris rubri.

Allegoria lordanis & Probati. piscinæ.

Cont. 3.

des meos, quomodo inquinabo illos. Egone pedes animæ meæ inquinabo? Egone quæ monilibus aureis gratiarum ornata sum, me contaminabo? Ego sponsa Dei, futuro tempore lateri Dei asseffura, me commaculabo? turpitudinem, cicatricem, sordiciem in meos pedes inducam? Laui pedes meos? Non inquinabo; nunquam inquinabo illos. Lauamini sed cito, dum tempus est lauandi; dum sumus in hoc balneo salutari. Hic. n. Deus audit depræcâtes; hic supplicantib. nobis indulget; hic iniquitates nostras delet; hic consolatio conuersis lugentibusq; donatur, illic terribile agitur examen: hic venia, illic seuera discussio; hic longanimitas illic districtio; hic miseratio, ibi diligentia: hic arbitrij libertas, illic horrenda iudicia; hic in requie, illic in angustia; hic fruitio, ibi cruciatus: hic cupiditas, illic penæ: hic risus, ibi fletus: hic negligentia, ibi supplicium: hic contemptus, illic sempiternus ignis: hic exquisitus ornatus, illic immortalis vermis: hic fastus, illic humiliatio: hic rapinæ, illic dentium stridor: hic auro texta vestis, illic tenebræ atq; caligo; illic si plangemus vel rogemus infinita, sed huius aquæ neque paululum quid destillabit ardentibus nobis. Si nolueritis, reuertit

In inferno nulla tedēptio.

& mundari, gladius meus deuorabit uos ait Dominus gladius meus flammeus, quem ante Paradisum obfirmam, deuorabit uos, consumet flammis perpetuis. Discedite maledicti in ignem æternum. Quod a nobis auertas Christe Iesu obsecramus, per meritâ Santissimæ, & immaculatæ matris tuæ,

Amen.

(*)

LACHRY-

LACHRYMARVM VALLE

Vallis autem siluestris, in qua direxerant aciem, habebat puteos multos bituminis. Gen. 14. c.

CONCIO VIGESIMA OCTAVA

In qua de Mundi insidijs & periculis agitur.

PATIENTIÆ & fortitudinis perfectissima idea, sanctus ille ac timens Deum Iob dum conditionem status humani consideraret, vitam nostram cuidam certamini similem esse dicebat. *Militia* inquit, *est uita hominis, super terram.* Nisi me animus fallit, existimo quod nouerit illud sapientis:

Militia uita hominis.

quia Deus in pœnam peccati, armavit vniuersam creaturam, in vltionem inimicorum suorum; & Orbi terrarum pugnare præcepit, contra insensatos; ideoque dum homo in huius mundi limina pedem figit, procedit in aciem contra vniuersam creaturam; aduersus Orbem terrarum, & præcipue contra illum regem Béhemoth. de quo Paulus testatus est. *Non est, ait, nobis colluctatio, aduersum carnem & sanguinem, sed aduersus Principes & Potestates; aduersum mundi rectores tenebrarum harum; contra spiritualia nequitia in Cælestibus.* Dimicandum nobis est; non cum infirmis, sed fortissimis militibus, cum Angelis quibus nulla fortitudo terrena exæquari potest; cum Principibus & potestatibus; qui imperio suo, omnes subditos suos ad bellum concitare possunt, non autem cum aliquo infimo ex tō horre illorum: Certandum non cum stultis & improuidis, sed astutis militibus; contra spiritus prælium mouendum; quorum

Iob. 1.

Ephes. 6.

Acies Deum cum quo militandum.

rum

rum oculis omnia patent; qui omnes modos circumueniendi et debellandi norunt: qui nunquam somnum oculis carpunt, neque ullam tentandi occasionem prætermittunt, neque ullam personę conditionem attendunt. Cōgrediendū cum spiritibus in Cælestibus, nō in terris sed in aere caliginoso existentibus, vnde facilius quæuis iacula contra nos intorquere, acrius infestare, citius deuincere queunt. Militia est vita hominis super terram.

Descriptio per hypothese-
sim spiri-
tualis bel-
li.

Quæ militia, quæ præliū quā atrox sit? facile hoc exēplo conijcere potestis. Ponamus hic, quod oculis nostris aspiciamus, horū No- uę Regū, quę pugnarūt adinuicē, exercitū ex milibus, tū peditibus equitibus. constantē; qui camporum planities, ipsos mōstrū vertices, hinc peditum, hinc equitum phalanges contegant; Inter quos sint alii sagitatores, alij funditores, ceteruriones, Duces, cataphracti equites & iaculatores, Videamus deinde machinarum copiam, hostium procinctā aciem vniuersam; æs item armorum oppositum Soli splendore reddat, atque a solaribus radijs & galearum & clipeorum corruscatio vibretur; hastarum fragor, equorumque hinnitus in Cælum feratur; neque montes, neque campi appareant vbi que æs vbi que ferrum. Tum sint quinque Reges illi, contra quatuor cum instructis, armatis, efferis quibusdam ac trucibus viris, Inter quos videamus auersandos formidolososque aspectus, & armorum apparatus, ab alio apparatu diuersum; & immensam multitudinem, & conualles, & alta præcipitia, & montium iniquitates. Congrediantur igitur vtrique, ita ut aspiciamus aduersarios, in equis volitantibus incantatione quadā insidere, & cataphractas per aera ferri. Hinc subsequantur belli calamitates, missilium iaculorum niuis instar ingruentium impetus; multa illa caligo & tenebræ obscurissima nox, quam sagitarum multitudo efficit, Solis radios densitate sua auertēs: puluis nō minor tenebris omnium oculos excæcans. Hinc sanguinis torrentes, cadētium gemitus, stantium clamores, iacentium aceruos, rotas sanguine tinctas, equos præ cadauerū multitudine, vna cū suis fessoribus in caput precipites: sit terra vniuersa mixtim hæc omnia continens, sanguinem, arcus, sagittas, equorum vngulas, hominum capita simul iacentia, & brachia, & collum, & tibia, & pectus transfixum; cerebella ensibus traiecta, iacula, cuspidem effractam, cui hominis oculos tanquam infibularus hæreat. Illi vero quinque Reges,

Applicatum ex Chryso-
stomo li.
5. de Sa-
cerd.

ges, misere, quatuor viui cōprehēdatur, & in durā seruiturē, nulla nō morte duriorē abducatur. Hęc oīa licet atrocia sūt, atrocius tñ est præliū militię nostrę; maius atque horribilius, si tibi forte caliginosam illā Regū superbix, Regū inferni & Principum tenebrarū contra nos instructā aciē, conflictumque insanū oculis istis cernere liceat. Non enim illic æqui, aut es, aut ferrum, non currus, non rotæ, non ignis, non iacula ista quæ cernimus, verum alia machinamenta, ijs quæ dixi terribiliora. Potētib. istis non est opus thorace nō scuto, neque ensibus, neque hastis; sed vel nudus, execrādx illius militię aspectus talis est, ut humanā aīam, a corpore ipso dissoluere possit; nisi ea admodū generosa fuerit, atque adeo antequā a viribus ipsa sui auxiliū petat, Diuine in se clemētię providentiam senserit. Sic sane si liceret, corpore hoc exuto; aut etiam cum ipso corpore, perspicue atque intrepide, vniuersam illius aciē, bellumque contra nos instructum, ipsis oculis coram contueri, videremus utique non sanguinis torrentes, neque corpora demorua: sed animarum lapsus tam multos, seu vulnera tam grauia, ut tibi statim belli illius pictura, quā modo expressi, puerorum delectamenta & ludicrū potius quā bellū videri possit. Tā multi certe ac frequētes ij sunt, qui indies singulos feriuntur, quorū vulnera non idē mortis genus pariūt, sed quantū inter se dissident anima & corpus, tantū est certe inter mortē hęc, & illā discrimen. Nā quoties plagā aīa accipit, eā demque capit, hic prostrata quidē iacet, malę autē conscientię cruciatu contabescens; postea vero quam separata a corpore hinc emigrarit, eterno cruciāda supplicio traditur. Quod si quis existit, qui Diaboli plagas non persentiat; nimirum illius morbus ex ea indolentia ingrauescit. Quęcunq. n. plaga vna inflicta nō mordet neque attritat, is certe facile & alterā excipit, itemque & hac accepta tertiā; neque enim intermittit, ad extremū vsque spiritū feriens nefarius ille, quotiens inuenit animā supinā, priore scilicet plagas contēnentē. Porro si cōgressus modū ex pendere velis; hunc vero longe acriorē ac magis diuersum cōperies. Neque enim quis est qui tā multas fraudis, doli, artificij, formas norit, quam multas, sceleratus ille hostis. Qua quidem in parte, maior illius vis ac potentia inest; neque inimicitias quis tantas, tamque incōciliables aduersus hostes sibi infensissimos gerere potest, quantas ille aduersus humanam naturam gerit. Porro si quis examinet

Belli spiri-
tualis at-
trocitas.

quanta cum inhumanitate is depugnet, ridiculū certē fuerit ho-
mines hoc in loco conferre. Si iracundissimas ac truculentissi-
mas quasq. feras delegeris, quas cum huius furore atq. infania
conferas; reuera mansuetissimas humanissimasq. eas, hac com-
paratione comperies; tantum ille in animas nostras furorē spi-
rans euomit. Adde quod & pugnae inter homines gesta, tempus
breue quidem esse solet, qua etiam in tēporis breuitate, multa
dātur induciā. Nam & natura sic comparatum videmus, vt &
noctis superuentus, & iugulandi labor, & cibi capiendi tempus
& multa id genus alia, militi respirandi potestatem sic faciant,
vt & armaturā exuere, tū vero paululum respirare, seq. & cibo
& potu reficere, multiq. rebus alijs pristinas vires recuperare
valeat. Aduersus autē Diabolum dimicanti, nunquā licet arma
ipsa ponere, somnumue vllum capere; ei praesertim, qui perp-
tuo inuulneratus, praelio excedere volet. Ex duob. n. necessarijs
alterū consequitur; vt aut cadat quis, & pereat armis spoliatio;
aut continenter vigilet, armatusq. stet. Siquidem ille continen-
ter cum sua acie stat, socordias nostras obleruans, ac maius qui-
dem afferēs studium ad nostram internecionē, quā ad nostram
ipsi nos salutem adferamus. Siue vigilemus, siue dormiamus, si-
ue aliquid faciamus, siue nihil faciamus, in omni fortuna, in om-
ni negotio, semper laqueos, semper insidias struit. In potu, in
ieiunio, in vestitu, in incessu, in colloquio, in solitudine, in frequē-
tia, in omnibus denique reb. nisi vigilantib. oculis nobis prospici-
ciamus, nisi sup custodiā nostrā excubemus, a dextris & a sini-
stris offendicula pomit. Non ab illo diues, vel pauper securus est
omnib. pugnam infert. Siue probus; siue improbus sis, siue di-
ues, siue mendicus, siue prospera siue aduersa fortuna vtaris; si-
ue contēplatiuā, siue laboriosam actiuā vitā agas; siue diligens
siue negligēs fueris; siue iuuenis, senex, masculus, vel femina fue-
ris, arma ignea et insultus grauiissimos, huius inimici experiaris
neesse est. Hic intorquet *Sagittas volantes* in Nobiles; luxum
arrogantiam, fastum, delicias, superbiam, & aliorum contemp-
tum; quibus eos ita conficit, vt extra se in aere ambulent, &
in magnis & mirabilib. supra se, vanis cogitationibus expan-
dantur. Immittit deinde mercatoribus *negotium per ambulans
in tenebris*; occultas fraudes deceptiones, auaritiā, mēdacia & p-
juria. mulieres autē infestat demonio meridiano, splēdido & ar-
denti

Bellū spi-
rituale
perpetuū

Arma
Dæmo-
nis.

Allusio.
ad. Psal.
A. fagit-
ta volan-
te Ps. 98.
&c.

denti, in modico ornādi corporis studio, lasciuia & luxuria flā-
mis, zelotypie furorē, ira, inuidia, varijs supstrionib. lingue viru-
lencia; continuo maledicendi & malepraecandivitijs. Contra
omnes promiscue, procedit cum incurfu, & cum vniuersa pha-
lange peccatorum, multis odijs, diffidijs perpetuis, ventris in-
gluuis, torpore circa spiritualia, solitudine ad temporalia. Ita
vt nullus sit quem ille timeat; omnes impugnet; omnibus ite-
spurijs Goliath immane conflat praelium. Postremo vt semel
finita, acerrimum est hoc bellum, quia hostis impar viribus no-
stris. *Dum illi Reges maxus conferebant adinuicem*, Reges vtri-
que erant; hominum aciem congregatam ducebant. At hic, nos
sumus vermes; dicam etiam, homines, lubrici, faciles ad decipiē-
dum, fragiles ad resistendum, ad malum proni, ab bonum ine-
pti, ad terrena bona procliues; ad spiritualia tardi atque diffici-
les; sui amantes, Dei rerūque Diuinarum negligentes, multis
& varijs cupiditatibus obnoxij. Dæmones autem sunt Reges;
sunt Principes & potestates, Rectores mundi tenebrarum ha-
rum; sunt Spiritus Cælestes nulli ex his affectionib. subiecti. Mi-
litia est vita hoīs super terram. Verū, quonā in loco acies suas;
contra nos produxerūt? Vbinā locorū nobiscū confluere pro-
cesserunt? In vallem lachrymarum, quæ illorum viribus est ad-
iumento, nobis vero ruinam minatur. *In valle Syluestri, quæ ha-
bet multos puteos bituminis direxerunt aciem*. Si fuisset congre-
diendum, non in valle, sed in montibus illis altissimis, in quibus
tempore quodam vulneratus, prostratus, & depræssus iacebat;
seu de quibus vt fulgur iurpiter cadebat; haberemus galeā spē
victoriæ maiorem; vires suas cum nostris Michael cōtingeret;
illum que accusatorem fratrum conficeret; sed in valle concer-
tandum est. Si fuisset concerrandum quidem in valle; sed non
in valle Syluestri, vbi socij sumus struthionum & fratres Draco-
num; vbi serpentum ignitorum nullus est numerus; vbi occur-
runt Dæmonia, Onocentaurus & pilosus clamantes alter ad al-
terum; Percute, tructa occide: Vbi *latronum immanis crudeli-
tas, nullos autem est vel Leuita vel sacerdos Mosaicus* qui adiuuet
vel prohibeat. Si fuisset in valle & illa etiam Syluestri, sed non
illa *quæ habet multos puteos bituminis*. Dixissem potius mel-
lis, quibus oblinire solet sua iacula, & cuius dulcedinis specie;
sua venenata tela contegit; facile victoriam nobis pollicere-
siup
Hh 2
mus

Hic. 34.

Allegoria
Sylue Hie-
ricōiang.

Dæmo-
nis astu-
tia.

mus. Si enim auaritiæ negotium in me produceret, sed non in tenebris, non circumamictam specie boni, Quod scilicet oportet me succurrere familiaræ; sumptus maximos facere; filijs hæredibus providere; senectuti referuare & congregare. Si non in tenebris, sed in aperto auaritiæ mihi proponeret; quod scilicet Auaritia est idolorum seruitus, quod difficile est diuitem intrare in Cælum, quod Auaritiæ sequuntur angores, sollicitudines, timores, pericula; & tandem quia viri diuitiarum, nihil inuenerunt in manibus suis; tandem male parata, pessime dilabentur. Quis auaritiæ telum in suo animo exciperet? Sed quia negotium in tenebris melle circumlitum intorquet; ideo cadent mille, a latere suo, & decem millia a dextris suis. Si sagittam superbiæ volantem & corda humana secum rapientem, non oblitam melle, in humanum cor dirigeret. Si diceret; Deus superbis resistit; superbia me eiecit de Altissimo folio; superbia expulit primum hominem a Paradiso; superbia est omnium peccatorum, initium & finis; superbus ab omnibus odio habetur; & tandem cum suo Rege, in iminis visceribus inferni cruciatur. Quis extra se & supra se euolare? Cuius cor non petreum, ad excipiendam sagittam istam efficeretur? Sed quia sagittas suas, dulcedine boni liniuit. Quia dixit virtus meretur præmia, Tu es Sanctus, Doctus nobilis, diuitijs affluens; contemnas omnes; omnes supercas; etiam supra te in mirabilia, & memoranda, quæ tuum non excedunt quidem, sed concedent statum procedas. Ideoque cadunt a latere suo mille vt quidam Icarum, eleuati supra sidera deprimuntur in terram; & quod altius hæc sagitta illos eleuauerit, tanto grauius cadunt, & decem millia a dextris tuis. Si deinde *Dæmonium luxuriæ; sed non meridiana luce circumfusum*, sed horrendum appareret. Si videret homo Dæmonem lasciuie, denudatum fucis; Quia libidinis turpitudine mentem effeminat; corpus eneruat; maculat animam; sedat personam; hominem in brutum transformat; Si diceret. Quid domus meretricum, viæ sunt inferi, penetrantes inter lora mortis; quod mollibus verbis illarum, stultus ad vincula trahitur; quod fauis distillans, sunt labia scorti, & nouissima eius ducunt ad perditionem; quis hoc terribilissimum monstrum amplexaretur? Quis ad infernum festinaret? Sed quia Dæmonium istud est meridianum; quia transformatum in Angelum lucis; quia

quia luce bonitatis cuiusdam circumfusum, & dulcedine & suauitate amictus, omnes illud in suo corde recipiant. Multos vulneratos deiecit hoc Dæmonium, & fortissimi quique interfecti sunt ab eo. Quanti & quales Episcopi, (testabatur Augustinus) & clerici post confessionem & victoriarum calcata certamina; post magnalia & signa mirabilia vsquequaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse, quum volunt in naufragili navigare. Quantos leones domuit vna infirmitas delicata, id est luxuria? Quæ cum sit vilis & misera, de magnis efficit prædam. Multos ab hac peste cecidisse vidi, de quorum sanctitate, non minus quam Ambrosij vel Hieronymi estimabam. Cadent a latere eius mille, & decem millia a dextris suis. Ast non incongrue quoque dicitur; vallem istam lachrymarum habere multos puteos bituminis, Sathan etenim more aucupum, quia insidias nobis incautis struit; omnia arma sua bitumine, seu quodam visco intinxit, vt & facilius capiat, & diutius tanquam alitem viscus, in sua potestate detineat. Quis enim non dixerit viscum esse, dum Sathanas, iuueni vitiorum cathenis deuincto, proponit longitudinem vitæ, & senectutem annosam, aptam pœnitentiæ agendæ, iuuentutem autem sceleribus dedicandam? Dum inquit, veniet tandem tempus illud, quando septuagenarius ineptus eris seculo, quædo delitiæ & peccata te relinquent; tunc ieiunijs macerabis corpus; tunc valedices Dæmoni, eo tempore te totum consecrabis rebus Diuinis, & omne tempus infumes in excolendo animo. Nunc autem dum es in flore iuuentutis, fruire bonis quæ sunt; vt ere creatura celeriter, vbique relinquas signa lætitiæ; quoniam hæc est pars tua, & hæc est fors tua. Agant pœnitentiam senes, ieiunijs atterant corpus Anachoretæ; flagris illud conficiant Religiosi; contemplantur cœlestia Monachi; te autem non prætereant flos temporis: nullus sit locus quem prætereant luxuria tua. Quid verò? An non bitumen est illud quo detinet, in profundam abyssum peccatorum ruentes; Misericordie ostensio Diuinæ? Facias, ait, quicquid lubet; Alienis te iniquines matrimonijs; aliena diripias; & sibi consciscas; te tumidum saper alios demones; omne scelus, & omne flagitium exerceas; Ne timeas mala tibi aliquando ingruere; misericors est Deus; Dimittet tibi, te eleuabit ex quacunque profundissima voragine; nõ delectatur ille in perditione.

Dæmon quem semel sibi subiecit, non vult se relinquere.

ne peccatorum. Nonne dimisit Petro, quod ipsum negauit? Negare & abiurare etiā tu potes; dimittet tibi. Nonne dimisit Paulo, qui Ecclesiam persecutus est? Inferas & tu bellum Ecclesiae; in cōflictum euoces Sacerdotes; in vincula conijcias orphanos dimittet & tibi. Nōne absoluit Magdalenā, quae septiformi Demonio peccatorum, ac praecipue luxuria detinebatur? Intrent in te vniuersi si volent: illis te in seruitutem trade; sis etiam publicanus vel peccatrix publica; dimittet tibi. Bitumen est istud; viscus est, quo detinet illaqueatos. Delitiae enim eius sunt esse, cum filiis peccatorum. Non vult vel minimum vnguem dimittere, illum quem semel subiugauit. Vult tanquam durus & crudelis ille Pharaeo Aegyptius, vt terrena tractemus; de terra cogitemus; terrenos construamus carceres; durissimam sustineamus seruitutem; vbi nec requies, nec solatium, nec libertas, nec aliquod bonum sed sempiterni cruciatus detinentur. Vult vt in istis puteis, perpetuo defixi perseueremus; neuiquam autē permittit, vt transeamus iter trium dierum penitentiae, per mare rubrum lachrymarum, ad offerendum sacrificium illud Domino, de quo Dauid, aiebat. Sacrificiū Deo spiritus cōtribulatus, cor contritū & humilitatū Deus non despicias. Vallis autē siue stris, in qua direxerūt aciem, habebat puteos multos bituminis.

Quinam vero sint isti putei; Dū perquirebā diligentius, inueni illos esse, quorū Ioan. meminit in sua Diuinissima Canonica dicens. *Omne q̄ est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorū, aut superbia uitę.* Hic sunt putei veteres, nō valentes continere aquam, ad quos diuertunt illi, qui de relinquūt Deum fontem aquarū viuentium. Hę sunt *cysterna veteres, continētes aquā turbidā*, turbationū mentis & corporis, turbationū in vita, in morte, & post egressū e saeculo. Hę sunt *aquae Marath incultae solitudinis*, ad quas veniunt illi, qui ingressuri sunt per mediū hostiū, in illam terram Sāctificationis & Beatitudinis. Hos puteos aquarum morientium, atque Stygiarū nō effodit Deus, non Abraam, non Isaac, nō aliquis ex Patriarchis, sed ipse Demon; vt si in vnū saltē non pōt, in alterū vel tertium, dimicantes in hac terra inuia, & inaquosa conijcere & praecipitare queat. Da mihi vel vnum militē, cōcertantem cū Sathana, qui in vnā ex his foueis non ceciderit aliquando? Quin. Demonstra mihi vel vnum peccatorem, qui non in omnes puteos istos sulfureos

corruerit.

corruerit. *Concupiscentia carnis est puteus.* Fouea profunda, dixit sapiens, est meretrix. Ab hac autem quisquam immunis vnquā fuit? Quē sulphurea illius aqua, non adusserunt? Sit vel Ioseph ille pudicissimus, vel Aquinas innocētissimus, vel purissima Catherina; motus tñ & flāmas huius ignis, perferat opus est. Veniet vel vxor Putipharis; vel puella aliqua lasciuens, vel Maximus, qui tibi praelium ciet; & si in solitudinem ab hoīum remotissimo conuictu te recipias, veniet ipse Sathanas, qui tibi vt quōdā Machario, vel Antonio faceffet negotium *Fortitudo Daemonis in lūbis eius est virtus illius in vmbilico ventris eius.* Si in aliquo alio vitio, fortitudo eius est reposita, certe magis in peccato carnis; vbi caro ipsa a nobis circūgestata, siue dormiamus, siue vigilemus, siue illā mollib. vestiamus, siue aspero cilicio affligamus, flāmis suis fortitudinē eius adiuuat. In orationē te recolligas, otio dissolute viuas, diuitias cōrectes, paupertate premaris, in foro, in cubiculo, in Ecclesia, in multitudine populi; in solitudine sis, renitente et intellectu & voluntate, insultus lūborū, & vmbilici ardores, huius profundae foueae te vt nō infestēt, impossibile est. Interrogemus adolecētes, viros, pūctae aetatis decrepitos senes, virgines, coniugatas, viduas, steriles anus, Reges, Principes, Diuites, Sapientes, Insipientes, Sāctos, peruersos, Anachoretas, Ciuitatem inhabitantes, Ab omnibus istis quaeramus. Carnis impuros motus passus es aliquando? Fuiisti liber a tentationib. carnis? Sathan, intorsit ne aliquando telum ardentissimum, ex puteo isto in tuum animum? Omnes respōdebūt, nemo ex nobis est qui effrenes impetus carnis non pertulerit. Producent mihi adolēcentes Prodigū filiū, oīa cū meretricib. consumētē; ostendent pueri Iosephū vel Bernardū Sanctissimū ab hospitib. attentatū; demonstrabunt viri, Amōnē iura naturae in sorore sua stuprantē; accusabunt senes, duos illos inueteratos malorū, concupiscentia in Susannā feruentes. Ostendent virgines, Magdalenā peccatricē; coniugatae Bersabeam adulterantē steriles anus Sarai generantē. Demonstrabunt Reges, Salomonem fornicantē; Diuites epulonē luxuriosum; sapientes, Aristotelē amore quodā impuro flagrantē; principes, Moysen in amplexib. Aethiopsae recumbentē, fortes, Samsonem in sinu Dalidā ligatum; Anachoretā, illum sexagenarium militem, sexaginta annis tormenta ista patientē. De quib. hoc verissimum est

Carnis concupiscentia

Carnis stimulos nemo est qui non persētiat

Hh 4 quan-

Allegoria Pharaonis.

Iob. 40.

I. Ioan. 1

quanto corpus & motus illius, fortius comprimebant, tanto acrius insurgebant, & violentiam maiorem inferebant. Ignis puri istius, similis esse videtur igni sulphureo. Vt. n. igne sulphureo ille qui suffocare vel extinguere cupit flatu suo, magis inflamat & succendit: ita ignis sulphureus, sordidus, impurus omnia deustans, omnia inficiens luxuriæ flamma, quanto magis extinguitur, & comprimatur, tanto fortius consurgit, Biduanis siue triduanis, demus etiam tibi supra naturæ vires, quadraginta dierum ieiunijs corpus extenuas, veniet Sathana, vt ad Hilarionem vel Macharium, vel vt ad Catherinam, qui tibi carne carnis bellum excitabit. In flammam, in aquam, in niuem gelidam, in spinas pungentes, te vt aliquis Bernardus, aut Franciscus, aut Benedictus conijcias: p. vulnera corporis, & sanguinis torrentes, flagrorum vi eruptentes, educes quidem pro illo tempore vulnas mentis, sed quod eadem tentatio non redeat, impossibile est. Sexaginta annos licet in seruitute Diuina perdures, vltimam exhales animam, semper dæmonium meridianum affabit. Memini me legisse de quodam sene, in eremi cultura & Diuinis laudibus confecto. Is, dum ad vltimum vitæ terminum deuenisset, & iam agonizans spiraret animam, accessit quedam ex fororibus eius, vt experiretur, si in demortuo corpore, aliquid super esset vitalis caloris, & manum contrectauit morientis manus; ille tanquam è profundo somno excitatus: proclamauit. Amoue paleam; Adhuc igniculus viger. Iam iam alterum pedem, posuerat in alium mundum; iam ante Diuinum & illud siue tremulum siue faustissimum Tribunal rapiebat, iam siue inferni flammam, siue gaudia Cæli animo contuebatur iam ex demortuo corpore fugiebat, tamen voce feratus. Amoue paleam, adhuc igniculus viger. Quid censendum est de sæculi hominibus, & de illis in iuuentutis tempore, delicias omnibus affluentibus, quales flammæ succensæ sint in lumbis eorum, si in lumbis Anachorete, asperam & incultam, & omni miseriarum genere refertam vitam viuentis, & huius morientis, igniculus viger? Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in umbilico eius. Tamen nos crudeliter, igni igne succedimus & fortitudinem Dæmonis luxu nostro adiutam. Scimus equidem ex Bernardo, quod huius certaminis perbatus & emeritus miles fuit, quod Ignis infernalis materia est gula flamma superbia, scintilla praua colloquia, fumus insaniam, cinis immunditia, finis autem gehenna; tamen quibus ciborum generibus,

Sexagena
dus in gul
tu Diui
no senex
fornica
tione ten
tatus.

Luxurie
flamma
rum fomen
tum.

tribus, non fouemus illum? Venter distentus cibo, & estuans vino cito spumat libidine; quibus vinis nos non ingurgitamus? Quibus epulis luxuriam non excitamus? Sine carne & vino, cito friget venus, & a Patre libero ad inconcessam Venerem, gradus est proximus intemperantiæ: quomodo abstinentia nobis placeat? opera declarant, crassum corpus demonstrat. Sic sic omnes de gradu suo in has foueas ruunt, nullus est quasi, qui pernicem fugam, & casum in hos profundos puteos cohibeat. Quasi omnes fasti sunt, vt equus & mullus insanientes, quibus non est intellectus; Nullus est qui maxillas indomitæ istius bestię freno abstinentiæ, & chamo continentiæ constingat. Omitto insaniam mentis, corporis mala, fortunarum vastitatem, in qua continuo vos, vos qui incidistis in puteum luxuriæ, incidistis. Recensere vobis nolo, quomodo luxuria, Pentapolim cum adiacentibus regionibus igne sulphureo, sulphureum ignem subuertit & combullit; quomodo Sichem cum populo interemis; Quod hæc filios Iudæ percussit: Iudæum & Madianitidem pugione transfodit: tribum Benjamin pro vxore Leuitæ deleuit; filios Heli sacerdotis in bello prostravit, Vriam occidit, Amon interfecit, plurimos lapidauit: Quod ista Ruben maledixit, Samsonem in vincula coniecit, & Salomonem reprobum effecit. Non est necesse me dicere, morbos, mætores, clades, inanes sumptus, quæ controuersiæ? Quæ insidiæ? quæ ex hisce commertijs odia, pullulant. Dico tantum de penis inferni; omnes nouimus, quod caro Regnum Dei non possidebit; quod fornicatoribus & luxuriosis, pars est in stagno ardenti sulphure & pice. Cur hæc, flammam istam non extinguit? Habet quiddam (dicitis) dulcedinis ac suauitatis mulieribus congregari. At primo a vobis quæro, quæ potest esse voluptas in tanta turpitudine? Nolo prosequi modo, amatorum pugnas, neque bella inter se ritualium, nec accusationes & crimina; Demus, quod licenter summaque cum libertate, obscena illa libidine fruatis; neque ritalem aliquem habeas, nec a speciosa illa muliere contemnaris; pecuniarum tibi sit tanta copia, vt eas veluti ex manantibus fontibus haurias, & largissimè impendas, quanquam impossibile est, hæc omnia simul conuenire. Quam tu voluptatem in lasciuia ostendes? Num in ipso congressus tempore? At illic omnia in tumultu ingen-

Carnis
pœna.

ti, in ardentibus equuleis, in infania, in concussione & feruore vehementi aguntur. Tumultus, perturbatio, equulei, infania, concussio deliciae sunt? Num forte postquam voluptatem extinxisti? At libido transacta, semper sui relinquit penitudinem, & nunquam satiatur, & extracta reaccenditur, Demus tibi quod voluptatem extinxeris omnem. Quid de illo igne sulphureo, perpetuo ardente dices? Deliciae sunt flammæ inferni, nec ne? Sicut in diebus Noe nubebant, & nuptui trahebant, & venit diluuium, carnem illam corruptam aquis obruit; ita erit aduentus filij hominis. Viuas ut lubet, luxurie ris; mæcheris: in omnem luxum te efferas; veniet non aqua sed ignis, qui te coniectum in istam fetidam foueam aduret. Aqua ista turbida quam bibis ex hoc puteo, vertetur tibi in ignem comburentem. Quid tunc dices, dum corpus tuum, coniectum in rogam inferni ardebit? cum Dæmones pruinas subijcient? picem superfundent, te ex vno in aliud latus volutabunt? Præcaberis cum luxurioso epulone, guttam aquæ refrigerantis; ducent te postea in stagnum, dum à calore nimio transibis, ad gelu extremum, vbi stridor dentium, & fletus sempiternus tantum tibi permittetur; illis tamen lachrymis; non extinguens sed magis accendens ardorem. fluuius ignis ebullit, ò nos infelices; flamma succenditur, ò nostram sociordiam, nos deliciae & luxui vacamus, & sine vlllo metu peccamus. In valle siluestri vbi direxerant aciem, erant putei bituminis.

Auaritiæ
mala &
pericula.

Est deinde alter puteus bituminis, in quo demergit homines, Princeps militiæ istius. *Concupiscentia .s. oculorum*. De qua dicebat Paulus. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nociua quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Hic est puteus in quem incidunt diuites huius sæculi. Hæ tentationes, hi laquei oppositi, in diuitiarum cupidine in explebili. *Desideria multa & inutilia*. An non stulti qui fatuos, qui nanos habent (dicebat Chrysostomus) oblectationis non clementiæ gratia? Qui feras nutriunt, qui canibus student, qui equos ornant phaleris, horumque non secus ac paruuli affectu rapiuntur? Hæc omnia inutilia sunt atque superflua, nihil in his necessarium; nihil vtile. *Desideria inutilia*. Quæ enim utilitas, diuitiarum imodicus amor, si diuitiæ ipsæ non explent
sed

1. Tim. 6.

sed auget desideria? Si auaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur? Sicut enim ignis, cum ligna quæ consumit acceperit, excrescit, & vnde videtur ad momentu flamma comprimi, inde post cernitur dilatari; sic ardor diuitiarum appositis & congestis diuitijs, non comprimitur sed dilatatur. Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Auarus inferno similis esse, a quibusdam iudicatur. Infernus enim quanto scumque deuorauerit, nunquam dicit. Satis est. Sic, & si omnes thesauri confluerint in auarum. *Desideria inutilia*. Puteus enim diuitiarum in quem incidunt homines, non dissimilis est puteo illi, in quem Tantalus immerfus erat. Ut enim iste, neque poma dependentia gustare, neque aquam labra licet attingebat bibere quibat: sic & avarus, sit vel ipse Mydas aurum comedens, vel ille Diues horrea destruens, & vsque ad fauces animam suam replens, desideria ista sunt inutilia. dicitur illi. Stulte, hac nocte rapient a te animam tuam, & hæc quæ congregasti cuius erunt? Asportabis tecum aliqua in sepulchrum? Congregabis in terram aurum, argentum, lapides pretiosos, & suppellestem copiosam? Post mortem, coniunges domum ad domum? dilatabis horrea tua? frueris bonis auare acquisitis? Nō utiq;. Viri diuitiaru nihil inueniet in manibus suis. Fugiet iste mundus cum suis fallacibus diuitijs, quem tu auide cōprehēdere volebas; Nō descēdet tecū in puteū inferni vestis splendida, non aurum splendidum, non lapides coruscantes, non ferorum caterua, non agrorum latitudo; relinquent alienis diuitias suas, Diues cum dormierit non sumet secum omnia, præter aliquot vlnas panni; nudus egressus est de ventre matris suæ, nudus reuertetur in foueam inferni. sepulchra illorum, domus eorum in sempiternum, in quæ non descendet cum eis gloria eorum. *Incidunt diuites in desideria multa, & nociua*. An vero non est desiderium nociuum, semper rapere, & nunquam satiari, nec Deum timere, nec hominem reuereri? nec patri parcere, nec matrem cognoscere, nec obtemperare fratri, nec amico fidem seruare, viduam opprimere, pupillum inuadere, reuocare in seruitium liberos, proferre testimonium falsum, iura naturæ ac præcepta Dei penitus violare? Hæc sunt desideria diuitum. Infatiabilis est sola auaritia diuitum. Semper rapit & nunquam
satiatur;

sanctur; non Deum timet, non hominem reueretur, non patri parcat, non matrem cognoscit, non fratri obtemperat, non amico fidera seruat, viduam opprimit, pupillum inuadit, liberos in seruitium vocat, testimonium falsum profert, ad mortuos vsque impias extendit manus, iura naturæ & præcepta Dei & omnia prorsus violat auarus. Nonne horum causa iudicia sunt instituta? Desideria nociua, quorum gratia quidam errauerunt a fidē. Non enim finit cupiditas, iter Cæli aspicere. Sicut enim cum quis recto itinere gradiens, si in aliquid aliud intendat animum, pergit quidem, sed sæpe dum nescit, urbem illam pertransit, ad quam properabat, pedesque sui frustra ministerium præbent; ita ferme & in cupiditate contingit. *Et circumdederunt seipsos doloribus multis.* Doloribus in vita, Diuitiæ enim spinarum in morem, quacumq; ex parte tangantur, cruentant manus, & vulnera infligunt, Quibus n. curis anguntur auari, quibus doloribus cruciantur, quis explicare queat? Doloribus post mortem. Difficile est. n. diuitem, intrate onustum in regnum Cælorum. Desideria diuitiarum, mergunt homines in interitum & perditionem, & perditionem æternam. Tamen ista diuites nihil mouent, quia aureus fulgor excecauit eos; Dicite mihi, a vobis cum Christo inquirō. *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Quid expedit coaceruare aurum, lapides, gemmas, facultates, pecunias, & cum his in interitum putei inferioris demergi? Quin potius, dicite mihi, *Quid prodest homini, si vniuersum mundum perdat, & animæ quoque suæ detrimentum patiatur?* Auari perdunt vniuersum mundum, dum singula vilissima auide perquirunt; dum auro, pecunijs, & margaritis, expleri desiderant. Candore lucentis margaritæ attrahuntur? Margarita est maris aqua, que in eius sinibus iacuit delecta. Rapit illorum animum auri fulgor, & nitor argenti? Argentum & aurum, terra & cinis & fuerunt prius, & modo sunt, Placet eis pretiosa & serica vestis? At vermium ille contextus est; opinio est & humana præsumptio: nihil habet in se naturalis pulchritudinis. Laquearia deaurata, domus magnificæ illos delectantur? At hæc omnia ludicra sunt puerorum; omnia ista vel ignis, aut verustas consumet atque deijciet. Dum igitur his animum apponunt, quid nisi vniuerso mundo abiecto, qui

Auari perdunt mundum & animam.

Diuitiarum uanitas.

qui peritus est pauperibus, vniuersum perdunt, pauca aliqua & hæc vilia congregantes? Quid igitur homini prodest, si & vniuersum mundum perdat, & animæ suæ detrimentum patiatur?

Vallis siluestris habebat multos puteos bituminis. Est tertius puteus in quem misere, Icarus super sydera volantes, tandem incidunt: *Superbia vite* Ista fouea præalta non tantum sublimium, vt pote in sublimib. nata, sublimia appetēs, sed & despectorū, & vilissimorū, vt pote in terras de Cælis collapsa, recipit, dicā melius decipit animas. An nō decipiunt illi, qui superbiæ spiritu inflati, supra se efferuntur, & demū infelices corruūt, & in immū. barathri infernalis conij. iuntur? Quid. n. nō stultitiā censeretis, si figulus vas efformatum ex vili materia, conspurcatum stercoreibus, inferre vellet in Abacum Regiam, vbi omnia fulgent atque omnia corruscant? vbi omnia sunt aurea, & argentea pulcherrimo artificio elaborata vasa? Quid superbis terra, & cinis? Nos sumus vasa ex limo terræ conficta, stercoreibus & immunditijs plena. Quid enim per os, per nares, per oculos, & cæteros corporis meatus effunditur, imō vi quadam se egerit, nisi spurcitiæ? Quid ergo cogitatione nostra, nos supra nos & super alios, & super sydera cleuamus? Quid superbis terra? Quid superbis cinis? Si vero & illud attendere velimus, quia superbos abominatur, & deprimit atq; deijcit Deus in abyssum inferni, & quo gradus superbiæ altior, eo casus grauior. Quid superbis terra & cinis? Sis etiam velut Angelus ille splendidissima Dei imago, & opus Diuinum perfectissimum; dicas tantum in corde tuo; Ascendam in Cælum, sedebo & regnabo, ambulabo in magnis & mirabilibus super me; proijciet te Deus etiam si de Altissimo Cælesti solio; non penitebit eum, adéo pulcherrimum naturæ decorem deformasse, & deturpasse, atque flammis inferni deuorasse. Habeas caput aureum, brachia argentea, crura ærea; sis totus speciosissimus & fortissimus, vt Nabuchodonosor, vt non similis tibi reperiat in terra; superbia si te leuauerit supra te; te infra te deijciet, vt more iumentorum cum bestijs viuas, & illorum naturam induas. Superbia enim Nabuchodonosor in bestiam transmutauit; sicut humilitas Iosephum ex mancipio Principem constituit. Superbia Adamum ex Paradiso expulit, vt humilitas latronem in Paradisum introduxit. Superbia Gigantum linguas

Superbiæ uanitas.

Superbis Deus resistit.

Superbiæ mala.

diuifit & confudit, vt humilitas cunctas congregauit difperfas. Superbia Pharaonem in aquis fubmerfit, vt humilitas Moysen de aquis exaltauit. Hæc eft illa feruens olla, quã Hieremias uidit, in quam incidunt & in qua decoquuntur, omnes Principes & Potestates tenebrarũ. Quid ergo fuperbis terra & cinis? Si aliquis vnum ex vobis (vt quondã Demonium Chriftrum) in excelsum pinnaculũ, vel in aliquam turrim altiffimam cõduceret; & vel diceret, mitte te deorfum, vel periculũ deijciendi intenteret; vbi quidẽ primum dũ caderes, animam efflares, deinde eũ terrã attingeres, cõcuffis omnib; membris tuis, terra ipfa os fuũ aperiret, & te non in fuã vaffiffimam voraginem, fed in inferni barathrũ deijceret, quis veſtrũ oro per Deũ, aſcentum illius turris moliretur? Superbia eft quæ vos eleuat, non fuprà montium præruptorum vertices, non fuper culmina turriũ, fed fuper vos, uos. n. altiores eftis ipſis Cælis; periculum maximũ imminet, caſus grauiſſimus & atrociffima collifio; *Infernus aperuit os fuũ abſq; vilo termino, in quem deſcendunt ſublimis atque glorioſi; in quo incuruãtur viri, olim erecti per ſuperbiam; in quo humiliantur homines & oculi ſublimium deprimuntur.* Quid ergo fuperbis terra & cinis? Cur in hoc prælio dimicans, in hunc puteum ceteris profundiorẽ præceps ruis? Vallis ſilueſtris habebat puteos multos bituminis. Hi ſunt putei illi, de quib; ſanctus Barlaam, Joſaphat Regi recenſebat, & hac ſimilitudine adumbrabat. Qui delectationes mundanas deſiderant, & animas ſuas fame veritatis perimũt, ſimiles ſunt cuidam homini; qui dũ a facie vnicornis, ne ab eo deuoraretur velociter fugeret, in quodam maximum barathrum cadere cõpẽt. Dum autem caderet, manibus arbuſculam quãdam apprehendit, quẽ erat in terra. Pedes vero ſuos, in quadam baſi lubrica & inſtabili fixit. Reſpiciens vero vidit duos mures, vnum album, & alium nigrum, inceſſanter radicem arbuſcule quam apprehenderat in manu corrodes; & iam prope erat vt eam abſcinderent. In fundo autem barathri, vidit draconem terribilem ſpirantem ignẽ, & aperto ore ipſum deuorare cupiẽtẽ. Super baſes vero vbi pedes tenebat, vidit quatuor capita aſpidũ inde prodire. Eleuas autem oculos, vidit exiguũ mellis, de ramis illius arbuſcule, pcedere. Oblitusq; periculi in quo vnde quaq; poſitus erat, ſeipſum dulcedine illius modici mellis totum dedit. Hoc ſymbolo

lo vir

Hier. 7.

Iſai. 5.

Ioan. Da
maſcen,
in vita
Barlaam
& Joſa-
phat.

Barlaami
ſimilitu-
do de mũ
do.

apoc. 20

Io vir ſanctus nos, noſtramquẽ veſaniam adumbravit: Nos enim ſumus, quos vnicornis ille vt leo rugiens, præliãtes perſequitur. Nos infalices in aliquem puteũ bituminis, vel concupiſcentiã carnis, vel concupiſcentiam oculorum, vel ſuperbiã vitæ, terga Dæmoni inſequẽti vertẽtes, incidimus; Scimus arbuſculã vitæ noſtre, quam in manib; quidem tenere videmur, ſed reuera nobis excidit, a duobus muribus albo & nigro, die & nocte conſumi. Nouimus baſim corporis noſtri eſſe lubricam, caſum mortis facile minãtẽ, Quatuor aſpides, elemẽta ſ. quatuor, continũtẽ contra nos exſibilant, diſſolutionem corporis procurantes. Subtus pedes noſtros, in his puteis videmus oculis noſtris, quod infernus dilatauit animam ſuam, & aperuit os ſuũ aſq; vilo termino. Draconem quoque teterrimũ, teterrimas flammas vomẽtẽ, ad deglutieũdũ nos paratum eſſe agnoſcimus, dulcedo tamẽ modici mellis ita fascinauit, vt neq; periculũ vitæ, neq; cruciatuſ inferni, neq; tormenta horrenda Sathanæ, ex his foueis peccatorum extrahere poſſunt. Quid tandem volu ptatis, in iſto fel leo melle præguſtatis? Mel iſtud, an non amaritudinẽ habet coniuãtam? Amaritudinem in vita Deliciæ. n. mundi huius amariffimo abſinthio ſunt permixtæ. Promittit Sathan, florem ſereniffimæ iuuentutis præſtare, vitam diurnam, diuitiarũ copiam, familiarum abundantiam, pacis amẽnitatem; Dicite vos, vos cuncti teſtami; furgat etiam Adam cum omnibus filiis & vno credite. vtrum in his puteis, in hac valle ſiueſtri militiæ noſtræ, habuiſtis gaudium ſine dolore, pacem ſine diſcordia, quietem ſine metu, ſanitatẽ ſine infirmitate, lumen ſine tenebris, panem ſine dolore, ritum ſine ſtetu, diuitias ſine paupertate, delicias ſine mærore, honores ſine anxietate, Bona mundi ſine grauiſſimo & maximo diſpendio animæ? Quod ſi aliquem mihi demonſtretis, vt illum quem Sanctoꝝ quidam in balneo inuenit ſe gloriãntem, quod nihil mali vnquam perpeſſus fuiſſet, quod nullum infortunium ei accidiſſet, ſed omnia cuncta iucunda, ſingula ex animi voto; aperiet tãdem terra os ſuũ, infernus dilatauit animam ſuam; puteus eſt bituminis, in quem cecidit ille; draconis eſca, & ſulphureẽ abyſſi (in quo Angelus Draconem ſerpentem antiquum, qui eſt Diabolus, ligauit & clauſit, & ſignauit ſuper illum) factus eſt. Militia eſt vita hominis ſup terrã. Vallis autem in qua direxerãt aciẽ

ha-

Mũdi bo-
na felleũ
mel.

Fallacia
Sathang.

habebat puteos multos bituminis. Cū igitur simus milites hostē diligentissime (monebat Ambrosius) explorare debemus, ne nobis nocturnus irrepat. Athletæ sumus? manibus aduersario propiores simus, quam vultu, ne oculos feriat nostros. Liber obtutus sit, argutus in cessus ut irruentem effundamus, cedentem occupemus, vulnus vigilantissimo aspectu effugiamus, forti congressu repellamus. Milites sumus? fortes igitur & Adamantini in hoc certamine persistamus. Fortis quidem est aduersarius, & cui nulla potestas valeat cōparari? sed fortiorē habemus Dominum, qui nos defendit. Donabit certanti victoriam, qui certanti dedit audaciam. Non nos hostium turba, non bellantium forma terreat; Goliath hunc superbum, robustum, armis terribilem, ingentique turba munitum, si *Dauid paruulus, humilis, candidus* puritate, charitate rubicundus fueris; vno ictu lapidis fidei prostrabis, tantamque. Allophylorū acie turbabis & fugabis. Quod si quandoque in aliquem, ex puteis istis bitumineis incideris; si tibi negotium faceisset Leo crudelis, in his tribus vitijs; sis ille *Banaias filius sacerdotis, qui descendit & percussit Leonem in media cisterna, in diebus niuis*: Filius es sacerdotis illius Magni secundum ordinem Melchisedech; si fugiens aduersarium decides cogitatione in puteum superbiæ? occidas Leonem. Dicit, superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam suam, & gloriam; si incidis in puteum avaritiæ? Dicit, Facilius est camelū intrare, per foramen acus, quam diuitem in regnum Cælum. si in foueā luxuriæ? percure hanc bestiam. Fornicariū nō habet partē in Cælo. Occide sed *in dieb. niuis* pænitiæ, nō in diebus ignis iustitiæ. Occide sed *in medio cisternæ*, quia in immo nulla est spes victoriæ. si occideris & prostraueris, si legitime certaueris, coronabit te Dominus corona gloriæ victorem gloriose Triumphātem, vel in curru igneo Helix, te deducet in Ciuitatem illam perpetuo felicem, vbi Triumphatores, trophæa reportantes, astant cum palmis victoribus, ante Thronum Dei, in sæcula Sæculorum. Amen.

Allegoria
Dauid
& Goliath.

Allegoria
Banaias
& Leonis.

1. Reg. 17

ADVOCATA NOSTRA

Ergo Murus, & vbera mea sicut Turris; ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Cant. 8. cap.

CONCIO VIGESIMA NONA

In qua, Beatam Virginem esse Advocatam & Mediatricem suadetur.

2. Reg. 14

MOREM feruentem, folertem prudentiam nunquam non memorandæ illius Thecuaris nostræ Sanctissimæ Virginis Mariæ, similem imo maximis partibus excedentem; amorem Thecuarum femineæ, non abs re pronunciauerim. Ea enim ut Regum hystoria narravit, vna dierum dum vellet Absalonē parricidam seu fraticidam (occiderat enim in conuiuio, Amō fratrem suum, suam sororem stuprantem) in gratiam Dauidis reconciliare, amoris flamma succensa, ingressa est ad Regem; & cadens coram eo super terram, adorauit & dixit. *Heu me, serua me Rex. Heu mulier vidua ego sum, mortuus est enim vir meus. Et ancilla tue erāt duo filij, qui rixati sunt aduersum se in agro; nubilusque erat qui eos prohibere posset; & percussit alter alterum, & interfecit eum. Et ecce consurgens vniuersa cognatio, aduersum ancillam tuam, dicit. Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit; & deleamus tuam redem;* & querunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, ut non super sit viro meo nomen, & reliquie super terram. Et ait Rex ad mulierem. *Trade in domum tuam, & ego iubebo pro te.* *Minister*

Allegoria
Thecuarum.

Dominus, quia non cadet de capillis filij tui, super terram. Quod si aliquis contradixerit tibi, adduc dum ad me; & ultra non addet ut tangat te. Maximus certe amor fuit, istius mulieris, prudentissimum consilium, fortitudo quaedam inuicta, animus non feminus sed virilis. Quis enim pro illo, qui toties *Per nimmodum* in se excitarat, ut in gratiam recipiatur, supplicaret? Quis pro illo, qui fraterno sanguine noxias polluerat manus, ut sibi delictum atque facinus horrendum condonetur, exoraret? Quis non terrorem ex maiestate Regia conciperet? Quam irati ac velut feruentis Leonis, igneus Regis furor, ab ista presumptione non deterreret? Ioab fortissimus ille virorum, dilectissimus Regis David, non est ausus vel unum verbum mutire Dauidi; Abigail eum Bersabea, licet tanto amore profectura a Rege, contricebat; sola Thecua furorem Regium non veretur; sola ingreditur & supplices redit manus; vna mediatricem atque Aduocatam agit, in causa & defensione Absalonis. Simile quiddam, immo maius quiddam perfecit, Sanctissima Virgo Maria. *Duos illa habuerat filios*, alterum naturalem quem ex proprio utero profuderat, & cui proprium sanguinem dederat, quem suae carnis mole circumtexerat: cui Virgineum lac ex vberibus virgineis labijs instillabat. Alterum vero non naturalem sed adoptiuum, quem in sinum misericordiae suae, ut filium receperat. Est enim Maria Mater cunctorum, viuentium, nos autem sumus eius licet indigni filij. Ast o infelicem casum, *Processerunt uterque filius in agrum Caluarie & ibi iurgio concitato*, spurius Gaim, ingratus & crudelis adoptiuus filius, manus iniecit in natalem; innocentissimum nouum Abelem ligno crucis affixit, tandem morte turpissima & omni morte crudeliore peremit, occidit. Nec tum cessauit hominis furor, sed in mortuum, imo viuentem in corporibus nostris Christum, impias terendit manus; rursus crucifigens Christum vitijs, & concupiscentijs in corpore suo. Quamobrem Rex ille Regum furore percitus, disperdere consurgente uniuersa creatura, hominem voluit; nisi noua Thecuitis, amore feruentissimo salutis nostrae flagrans, accessisset & Aduocatam seu Mediaticem misericordem, & potentissimam se egisset, dicens, ad Deum. *Hec me, serua me Rex. Ancilla tuae erant duo filij.* Vnus quem tu ex corde, ante Luciferum in aternitate, & ego ex utero in tempore genui; & alter quem

Maria habuit duos filios.

quem tu in patrocinium Maternum mihi commisisti: *Et rixati sunt aduersum se in agro.* Rixati sunt in Paradiso, in monte Caluarie, in vinea feracissima vinitores, & demum in deserta in undi solitudine. *Nemo erat, qui eos prohibere posset,* Tu patienter permittebas; expositum ludibrijs affici; Ad te vim passus in Cruce vociferatus est. Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me. Hinc evenit quod spurius percussit legitimum, & interfecit eum. Et clamans voce magna adiutorium, emisit spiritum. *Nunc autem uniuersa cognatio eius;* Omnes illi, quibus dedit potentatem filios Dei fieri; uniuersa cognatio illi deuincta per creationem; cuncta parentela sanguine eius resperfa; terra. *quae in seipsum sanguinem eius, clamat vindictam, contra hunc viuentem adoptiuum meum filium. Trade eum, aiunt, qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui;* Indignus adest vita; qui in vite autorem sacrilegas extendit manus. *Ecce o Deus querunt extinguere scintillam meam, quam ego sub umbra alarum mearum excitabam & fouebam: Indignus est, aiunt, amore tuo, qui dilectum tuum tibi extinxit; qui filium tuum, eum in quem tu summo amore ardebas, cuius amore languebas, qui te in tantam dignitatem ut mater Dei nomineris euexit; clavis ferreis & dira lancea, dirioribus autem peccatis confodit. Trade eum* ejice de clientela, ut occidamus eum pro anima fratris sui. Recordare igitur Domine Deus misericordiae tuae; ut non multiplicetur proximi sanguinis ad vlciscendum; & nequaquam interficiant filium meum. Nec vana fuit supplicatio: nec frustra accessit Aduocata; nec inanis conatus fuit mediatrix; impetrauit, reconciliauit in gratiam funestum parricidam. De altissimo Coeli Diuino solio, Deus Patris illi respondit. *Viuo ego dicit Dominus, nolo mortem peccatoris. Nolo ut cadat de capillis filij tui super terram. Qui contradixerit tibi, & qui in clientelam tuam receptum eripere voluerit;* tu es castrorum acies ordinata, apprehende & adduc eum ad me, imo ipsa contere caput serpentis, & ultra non addet ut tangat te. Fidem huius meae sermocinationis facit, illa Sanctissimi Patris hodie Dominici, qui sanctitatis suae obfides dedit res mortuos a sepultura excitatos, & summos Pontifices Idonouit tertium; populo praedicare cupientem resurrectionem Neapoleonis, & Gregonium nonum, ipsum in album sanctorum re-

Visio. S. Dominici de Beata Virg.

in vita Sacti Dominici.

ferentem; & huius apparitionis memoriam facientem. *Vista*
 inquam illa Sancti Dominici, fidem facit eius quod modo di-
 cimus. Aspexit. n. vir sanctus Deum, furore in genus humanū
 succensum, trib. iaculis vt quondam Davidis; scelerata quib. rūt
 inundauerat mūdus, vindicare cupientem; vbi ē vestigio proce-
 dentē Beatissimā Virginē; Aduocatā & mediaticā peccatorū
 vidit, suppliciter ex postulatē, vt hāc offensā hominib. pia mīse-
 ricordia dimitteret; se de cetero promittens curaturā, vt mīte-
 retur in mundum aliquem Sāctorum, qui illos ab errore viarū
 suarū conuerteret, & Dei timorem, amorem & penitentiam,
 doctrina suau. edoceret. Cum autem percontaretur: Deus; vt
 colim apud Isaiam. Quem mittes? & quis ibi ad eos? Osten-
 dit Sanctissima virgo, S. Dominicum & Franciscum, vt alteram
 Isaiam & Hieremiam, duos dilectissimos suos ministrōs. Ec-
 ce sunt ait, isti; istos ego mittam. Hi sunt duæ oliuæ & duo can-
 delabra. Duæ oliuæ, qui populum ad penitentiam; & tuam mi-
 sericordiam redudent; qui charitatem in proximum, amoremq;
 in Deum; in cordib. humanis extinctum accendent: sunt &
 duo candelabra, qui lumine doctrinæ suæ, mundi tenebras dis-
 perspergent, & ad agnitionem veritatis illuminabunt. Placatus ab
 iracundia sua Deus, flagella auertit, iacula retorfit, hominib.
 propter preces Virgineas perpeccit. Quidni parceret? Exaudio-
 tur inquit Bernardus, & ipsa pro reuerentia sua. Ad Deū vere-
 baris o homo accedere? Solo auditu territus, ad folia fugiebas?
 Iesum tibi dedit mediatorem. Quid non apud talem Patrem,
 filius talis obtineat? Exaudietur utiq; pro reuerentia sua: pa-
 ter. n. diligit Filium. An vero trepidas, & ad ipsum? Frater
 tuus est & caro tua, tentatus per omnia abque peccato; vt mi-
 sericors fieret. Hunc tibi fratrem dedit Maria. Sed forsitan &
 in ipso maiestatem vereare. Diuinam? quod licet factus sit ho-
 mo, manserit tamen Deus? Aduocatum vis habere: & ad ip-
 sum? Ad Mariam recurre. Pura siquidem humanitas in Ma-
 ria: non modo pura ab omni contaminatione, sed & pura sin-
 gularitate naturæ. Nec dubius dixerim, exaudiet & ipsa pro re-
 uerentia sua. Exaudiet utiq; matrē filius, & exaudiet Filius Patrem.
 Quid n? Potne filius aut repellere, aut sustinere repulsā? Nō au-
 dire, aut non audiri filius pot? Neutrum plane. Immo isti ait An-
 gelus, gratiam apud Deum. Filius monstrat Patrem, Patres Ma-
 ter

Maria
exaudis.

Exaudis
exaudis
exaudis

Exaudis
exaudis
exaudis

ter autem ostendit Filio vbera: non potest esse repulsa; vbi fuerat
 amoris insignia. Hæc sunt vbera de quib. B. Virgo gloria-
 tur. *Ego ait Murus, & vbera mea sicut turris, Ego sum murus,*
 Postquam. n. Saluator, ille qui per misericordiam suam, erat
 ante murale protectionis peccatorum, per iustitiæ rigorem mu-
 tatur in vindicem; postquam ex prophetis & ex fortissimis Io-
 ab, non esset qui se opponeret murum pro domo Israel, vt fu-
 rorem Domini, præcib. & sapientia sua auerteret; postquam
 fortissima turris nomen Domini, ex Protectore factus est Iudex
 malorum; postquam ex illo Altissimo propugnaculo, Sagittæ
 eiaculantur, non contra Sathanam hostem crudelem, sed Ada-
 mum fugientem; qui continue plorat. Sagittæ tuæ infixæ sunt
 in me, & confirmasti contra me manum tuam. *Ecce ego murus,*
ego præsidium, ego me opponere volo pro domo Ecclesiæ, &
pro filio fratricida. Ego murus, & vbera mea facta sunt velut tur-
ris fortissima, His ego defendam populum meum; his ego tue-
 bor peccatores; hæc ego demonstrabo irato filio meo, *Ecce fi-*
lii dulcissime vbera quæ te lactauerunt, quæ tibi cibum & potū
ministrarunt; quæ te biennio refouerunt. propter hæc Filius
meus parceret prostratis. his ego furorē eius in amorē comutabo
 Quod si vbera Veræ matris Coriolani, tantum potuerunt
 apud filium suum, vt illis, illis Romanum defenderet imperiū;
 multo magis poterunt vbera mea apud filium meum; his ego
 defendam populum meum. Sed liber hic ascribere hystoriam
 huius præclarissimæ femine, q̄ apud Valerium maximū extat in
 hæc verba. Coriolanus maximi viri animi, & altissimi consilij
 optimeque de Repub. meritis, iniquissimæ damnationis rui-
 na prostratus, ad Volscos infestos tunc Romanis confugit. vn-
 de euenit, quo latebras quæsitum uenerat, ibi breuissime sum-
 mum adeptus est imperium; & quem pro se salutarem Impe-
 ratorem; Ciues habere noluerant, pene pestiferum aduersus se
 Ducem experirētur. Frequenter. n. fuis exercitib. Romanis, vi-
 toriarum suarum gradibus, j aditum iuxta mænia urbis Vol-
 sco militi struxit. Qua propter fastidiosus ille in æstimandis
 bonis suis populus, qui domesticō non pepererat, exuli co-
 actus est supplicare. Missi ad eum deprecandum Legati, nihil
 profecerunt. Missi deinde sacerdotes cum infulis, æque sine
 effectu redierunt. Stupebat Senatus, trepidabat populus, viri

Mariæ v-
bera ut
turris.

li. 1. c. 4.

Coriola-
ni & ve-
turæ ex-
plura.

li ; pari-

pariter & mulieres, exitium imminens lamentabantur. Tunc
 Veturia Coriolani Mater, castra Volcorum petijt. Cuius vbera
 ubi filius aspexit, propere vt amens matris complexum pe-
 tijt. Illa autem ex praeib. in iram conuersa, ad eum ait. Sine, ut
 prius quam complexum accipiam, sciam; An ad hostem, an
 ad filium venerim; captiuane an mater in castris tuis sim? In
 hoc me longa vita, & infelix senecta traxit, vt exulem, dein-
 de te hostem viderem? Potuisti populari hanc terram, qua te
 genuit atque aluit? Nisi te peperissem, Roma non oppugnare-
 tur. Multaq; insuper addidit complorando. Quib. & vxoris ac
 paruulorum fletib. motus; matrem complexus. *Expugnasti, in-
 quit, & vicisti iram meam. Patria quamuis merito mihi iniusta,
 precibus huius admonitus, cuius utero conceptus, & vberibus la-
 ctatus sum, te dono.* Continuoque agrum Romanum, hostili-
 bus armis liberauit, atque vnus parentis aspectu, bellum atrox
 saluari pace mutauit. Quid hic haeritis? Femina istius ani-
 mum inuictum, pietatemque in Patriam admiramini? Iure
 merito. Etenim si alicuius alterius crudelis matris filius, tot
 & tanta a suis Ciuib. de quibus bene meruerat perpeffus fuisset,
 credo quod illius furorem magis excitasset; haec iniuria-
 rum & filij, & familiae oblita, non excitat sed mitigat; non exa-
 cerbat sed exacerbatum ad misericordiam commouet. Gran-
 dis pietas, non femineus sed Diuinus quidam animus. Sed
 miramini potius nostrae dulcissimae matris pietatem. Christus
 eius filius Diuini vir animi, & Altissimae sapientiae, optime de
 genere humano meritus; ab illis ingratis iniquissimae & turpissi-
 mae damnationis atque proscriptionis ruina prostratus, ad ce-
 lestes ciues, tunc generi humano aliquanto insensos confugit.
 Vbi factus totius Orbis Imperator, contra genus humanum
 vitij commaculatum, exercitum collegit, vt tandem vindica-
 ret se de hostib. suis. Ad quem supplicandum, & ad miseri-
 cordiam inflectendum, miserant primo Legatos, illos scilicet
 Sanctissimos Patriarchas & Prophetas, qui ingeminabant. Vsq;
 quo Domine irasceris in finem, accendetur velut ignis zelus
 tuus? Quousque cibabis nos pane lachrymarum, & potum
 dabis nobis in lachrymis in mensura? Effunde iram tuam in
 Gentes, quae nomen tuum non nouerunt, & in Regna quae no-
 men tuum non inuocauerunt. Nos autem populus tuus, &

de

ones pascuere. Domine Deus virtutum conuertere nos, & ostende
 de faciem tuam & salui erimus. Miserant deinde ad eum sum-
 mos sacerdotes cum infulis, Pontificalibus indutos, qui inter ve-
 stibulum & Altare plorabant. Parce Domine, Parce populo
 tuo; & ne des haereditatem tuam in opprobrium. Sine effectu
 tamen redibant. Vniuerso populo misericordiam impetrare
 non poterant; nihil profecerunt, quia sine desiderato effectu re-
 dierunt. Deus. n. sapius testabatur. Si steterint Moyses, si Iob
 & Samuel, & Daniel, coram me venerint, non est anima mea
 ad populum istum, eijce illos a facie mea, & egrediantur, Qui
 ad mortem ad mortem, & qui ad gladium ad gladium, & qui
 ad famem ad famem, & qui ad captiuitatem ad captiuitatem.
 Abominatus fuerat Deus haereditatem suam. Quando autem
 accessit ad eum Mater ipsius; Quando illi monstrauit vbera,
 quibus eum lactauerat, putatis quod continebit in ira sua mi-
 sericordias suas? Existimatis quod amore feruentissimo in illam ex-
 tra seipsum elatus, illis pro quib. supplicauerit, non miserebitur?
 Exempla forte ab humanis, ad Diuina non valebunt? Sed
 & per maxime. Ille enim qui in visceribus humanis pietate, &
 immensum quendam amorem, erga parentes indidit; illum
 in suo pectore non extinxit, sed infinitis partibus auxit. Ille
 qui filijs vt parentibus obsequantur, nihilque eorum amore
 denegent praecipit, hanc ipse legem, & viuens, & moriens
 seruaui. Ille qui voluntatem timentium se facere solet, (vt Da-
 uid reliquit) & deprecationem eorum exaudire; multo ma-
 gis amantium se, & multo magis matris suae dulcissimae, volun-
 tatem adimplere, & deprecationem exaudire solet. Ille qui re-
 spicit ad orationem humilium, & non spernit preces eorum;
 respiciet quoque & ad orationem illius, cuius humilitatem re-
 spexit Dominus, & non spernet preces ipsius. Quod si tantum
 poterunt vbera Veturiae, ut eorum aspectu atrox bellum pa-
 ce commutaretur; multo magis poterunt Beatissimae Virginis
 quae dicebat. Ego murus, & vbera mea quasi turris. Veturia. n.
 amore quodam humano, qui defectum patitur & mutationi
 subiacet, & sepiissime in filijs erga decrepitos parentes frigescit
 a filio suo dilectus fuit. Beatissima autem Virgo a Filio suo,
 amore illo immenso Diuino, omni ex parte perfectissimo, quo
 in Coelestibus tabernaculis, eo magis in ipsum effunditur, quanto

Ab hu-
manis ad
Diuina
exemplu.Antithe-
sis Ve-
turiae &
Mariae.

magis eam sibi coniunctiorem & Diuiniorem, præ creaturis cæteris effecit, Illa decrepita anus, habebat vbera felle & abinthio luxuriæ repleta: hæc autem florentissima virgo, vbera gestauit meliora vitro, frangrantia optimis vnguentis. Illa vberibus suis, non vnum sed plures filios, & si vnum non tamen Deum, sed vilissimum hominem; hæc autem & vnicum, & Deum, ex vtero suo in tempore natum, lactauit. Illa accessit ad Filium, qui vindictæ cupiditate estuabat, vt fontes & infontes occideret; hæc autem ad Filium processit, qui non vindictam sed correctionem; non mortem sed vitam reorum; non innocentes sed reos castigare cupiebat. Illa in iram ex præcibus conuersa, ad eum aiebat. Sine vt priusquam complexum accipiam, an ad hostem, an ad Filium venerim? captiuane, an Mater in castris tuis sum? tamen filius furorem suum cohibuit, & Ciuitatem metu atque excidio liberauit. Quid non impetrabis Beatissima Virgo, quæ non cū furore, sed cum amore; non cum iracundiæ flamma sed cum lachrymis; non cum superbia, sed humili submissione procedit, ad misericordiæ Thronū dicēs. Amatissime Fili, dulce decus meū. Scio & equidem scio, & gratias tibi ex corde refero, quod ad te non vt ad hostem, sed vt ad Filium venerim; quod in Castris gloriæ tue, non captiua sed mater, super cunctas creaturas sublimata sum. Oro, ne felicissima hæc senecta mea, te ad hoc trahat, vt te hostem humani generis videam. Terram illam quæ te genuit, quæ te aluit, quæ te triginta tribus annis sustinuit, & in suis humeris portauit, poteris ne per amorem meum populari? Nisi ego te genuissem, humanū genus oppugnaretur; sed ego te vtero meo prouidi, ego te vberibus hisce lactauit; ego refoui; ego æducavi; non vt oppugnes, sed vt defendas; nō vt perdas, sed vt conserues terram quæ te genuit. In hoc enim natus es, vt dissoluas opera Diaboli, vt captiuum liberares, vt oppressum eriperes, & impugnatum protegeres. Cuius vel Diuinum cor, præcibus istis non commoueretur? Defenim proprium est, misereri semper & parcere. Cuius vel saxum adamantinum pectus, his supplicationibus non mollesceret? Equidem ego & securissime credo, quia Filius Virginis Mariæ, vt aspicit vbera Matris suæ; in amplexus eius non tanquam amens, sed tanquā amans propere ruit & dixit, Expugnasti iram meam. Vicisti furorem meum, Expugnasti

gnasti & vicisti. Patria tua, quamuis mihi inuisa; tuis præcibus admonitus te dono.

O felicem Matrem; sed ò nos feliciores, quibus talis Aduocata contigit. Felix equidem est illa, cui filius nihil denegare potest, sed iam non pro illa, sed pro nobis. Castra enim ad quæ processit Deipara Maria, inexpugnabilia sunt & ab omnibus dolis inimicorum remota; in illa nullus vnquā hostis irruere potest. Pro nobis orat, nos protegit, nos in amicitiam Diuinam reducit. Lætare Pater Adam, (monebat Bernardus,) sed tu magis ò Eua Mater exulta, quia sicut omnium parentes, ita omnium fuitis peremptores: & quod infelicius est, prius peremptores quam Parentes. Ambo inquam consolemini, super Filia & super tali Filia: sed illa amplius, de qua malum ortum est prius; cuius opprobrium in omnes pertransijt mulieres. Instat namq. tempus, quo iam tollatur opprobrium; nec habeat vir, quid causetur aduersus feminam. Propterea curre Eua ad Mariam, curre mater ad Filiam, filia pro matre respondeat; ipsa matris opprobriū auferat; ipsa pro matre satisfaciat, Sed cur respondeat pro matre filia? Quamobrè pro Eua satisfaciat maria? Respondet Augustinus, & ante ipsum Irenæus martyr. Propterea Maria satisfaciet pro Eua; quia fuit Aduocata ipsius. Sicut, inquit, Eua virū habens, & virgo adhuc existens, inobediēs, & sibi & vniuerso generi humano, causa facta est mortis; sic & Maria, habens prædestinatum virum, tamen virgo obaudiens & sibi, & vniuerso generi humano, causa facta est salutis. Inobediētiæ Eux nodus, solutionem accepit per obedientiam Mariæ; Quod enim alligauit virgo Eua per incredulitatem; hoc Virgo Maria soluit per fidem. Et quemadmodum Eua, per Angeli cum sermonem seducta est, vt effugeret Deum, præuaricata verbum eius, ita & Maria per Angelicum sermonem, Euangelizata est, vt portaret Deum, obediens eius verbo. Et sicut illa seducta est, vt effugeret Deum; sic hæc sua est obedire Deo. vt Virginis Eux, Virgo Maria fieret Aduocata. Et quemadmodum astrictum est, morti genus humanum per Virginem, ita soluitur per Virginem, aqua lance disposita, Virginalis inobediētiæ; per Virginalē obedientiam. Sanctissima igitur Virgo Mariæ, ideo pro Eua respondeat, & pro Eua satisfaciat, quia fuit Aduocata Eux, imo Aduocata & Mediatrix totius generis humani.

ser. 1. sup
Missus
est.

li. de sym
bolo ad
Catech.
& ser. 2.
de annun
ciat. li. 3.
aduers.
hæres. c.
33.

Aduoca
ta Eux
Maria.

ni. Ego murus & vbera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo pacem inueniens.

Hereticorum de Aduocatione Mariae error.

Scio quam grauissime Nouatores, debacchentur in Sanctissimos Patres, illisque vehementissime succenseantur, quod Mariam Euz & omnium nostrum Aduocatam esse reliquerunt. Galasius vociferatur, ex eo magnam Christo iniuriam conciliari. Chemnitius vero, neque per febrim somniare posse censuit; vt Eua tunc cum Virgo esset, inuocaret Mariam Aduocatam suam; que nondum nata erat. Alij vero, Mariam frustra esse Aduocatam nostram, cum Ioannes nobis Aduocatum statuerit Christum ipsum. Si quis inquit peccauerit, Aduocatum habemus, apud Patrem Iesum Christum iustum. & ipse est propriatio, pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Ipse (vt Paulus testatur,) introiit in ipsum Celum, vt appareat vultui Dei pro nobis. Christi igitur gloriæ derogatur, (aiunt isti,) quod Beata Virgo, alia a Christo Aduocata quaeritur. Atque vt de Eua, istis admodum gloriæ Christi cupidis respondeamus; ex ipsorum præcurfore Laurentio Vallæ, qui toties in Sæctorum scripta, maledicam vibrauit linguam, nomen Aduocati aperendum est. *Quicumque, inquit Vallæ, a te ri adest in causa, officij gratia, Aduocatus appellatur, etiam si nihil dicat, atque agat.* Igitur secundum Vallam, non sunt ita necessario connexa, vt a cliente Aduocatus inuocetur, & clientem defendat. Potest enim aliquis, misericordia motus, etiam si non inuocetur, defendere aliquem; & potest Aduocatus protegere aliquem, etiam si nihil præcetur pro eo, & nihil dicat, nihilque agat pro eo. Ad quem modum Dauid, appellabat Deum aduocatum in tribulationibus; etiam si Deus non supplicasset Deo moni, vel inimicis a quibus contribulatus fuerat Dauid. Maria nonne adfuit ad negotium Incarnationis, vbi causa humani generis, & vbi causa Euz agitabatur? Imo permixime; ipsa enim fuit principium. Et nisi illa protulisset, Ecce ancilla Domini. Fiat mihi secundum verbum tuum, Eua maledicto obnoxia esset. Ad fuit certe operi incarnationis, & multum egit, sanguinem. n. suum Dei filio, in redemptionem & reconciliationem Euz; & omnium nostrum ministravit; corpus ex ea assumptum, est illud, in quo Christus Aduocatus factus est pro nostris; & pro totius mundi peccatis. *Multum locuta est pro nobis.* Multum .n. est

Aduocatio officij.

Maria assistit in causa Euz.

in annotatione lib. 5. Irenæ ad dicitis.

1. Ioan. 2.

Heb. 9.

lib. 4. de gât. c. 12.

Luc. 2.

est dixisse. *Fiat mihi secundum verbum tuum.* Fiat mihi de verbo secundum verbum tuum; verbum quod erat in principio apud Deum, fiat caro de carne mea, secundum verbum tuum. Multum est dixisse. fiat obsecro mihi verbum, non prolatum quod transeat, sed conceptum quod maneat, carne videlicet non aere indutum. Fiat mihi (adiicit Bernardus,) non tantum audibile auribus, sed & visibile oculis; palpabile manibus; gestabile humeris; Nec fiat mihi Verbum scriptum & mutum, sed incarnatum & viuum, hoc est non mutis figuris, morans in pellibus exaratum, sed in forma humana; Meis castis visceribus viuaciter impressum; & hoc non mortui calami deprecatione, sed Sancti spiritus operatione. Eo videlicet modo fiat mihi; quo nemini ante me factum est; nemini post me faciendum. porro multifarie multisque modis, olim Deus locutus est Patribus in prophetis, & alijs quidem in aure, alijs in ore, alijs etiam in manu factum esse verbum Domini memoratur; mihi autem oro, vt in utero fiat iuxta verbum tuum. Nolo vt fiat mihi, aut declamatorie prædicatum, aut figuraliter significatum, aut imaginatorie somniatum; sed silenter inspiratum, personaliter incarnatum, corporaliter inuisceratum. Verbum quod in se nec poterat fieri, nec indigebat; dignetur in me, dignetur & mihi fieri secundum verbum tuum. Multum locuta est pro Eua; Multum egit pro reconciliatione nostra. Non igitur somniare oportet, vt Maria Aduocata sit Euz. Qd si adhuc Chemnici, pertinaciter contra tuum Vallæ asseris, necessarium fore, vt Aduocatum cliens interpellet; id quidem tibi gratis concedimus, sed tamen demonstrare non potes, quod Eua non inuocavit Mariam. Non est necesse per febrim somniare: vt aliquis absentem, & nondum in rerum natura existentem inuocet. Nondum enim Christus ante natiuitatem temporaneam, habebat carnem nostram sibi coniunctam. Dicam audacter. Nondum erat Christus, Deus & homo, ante natiuitatem ex Virgineo utero. Fuit quidem verbum in principio apud Deum, & verbum erat Deus; Fuit Christus ante Virginem Deus; antequam enim Abraham fieret, ego sum. Post Virginem tamen fuit Deus & homo, ante Virginem non fuit Deus homo. Fuit Deus, sed non Deus homo. Sancti Patres tamen, inuocarunt Christum Deum hominem; Patriarchæ & Prophete & vniuersa Iudeorum Synagoga cre-

hom. 4. sup. Misus.

Eua inuocauit Mariam.

crediderunt in Christum Deum & hominem. Hunc Aduoca-
 rum & Protectorem inuocabant, huius Patrocinio se commenda-
 bant, a Deo homine se liberandos fore sperabant. Non ob
 hoc mediator est Christus, quia est verbum, maxime quippe
 immortale & maxime beatum verbum, longe a mortalibus mi-
 seris; sed mediator est secundum quod homo. Sic & de Virgine
 Sanctissima dicere possum. Licet illa non fuerit nata, dum Eva
 transgressa est præceptum; At quia per reuelationem Diuinam
 agnouit, Deum ex Virgine nasciturum, & Femina conculeatu-
 ram suo pede caput serpentis, illius cuius mendacibus promissis.
 nequaquam moriemini sed eritis sicut Dij, seducti, & con-
 sortio Angelico priuati, a delicijs paradisi expulsi sunt: potuit
 ergo inuocare Mariam. Sicut credidit in Christum, Deum &
 hominem ex Virgine nasciturum, ita supplicauit Mariæ, Deum
 & hominem ex suis visceribus generanti. Nouerat enim Ma-
 riam esse suam reparatricem & posterorū viuificatricem. Scie-
 bat Mariam fore humilem, cuius humilitatem respiceret Do-
 minus; calcaneo enim humilitatis, contriuit Maria caput Dæ-
 monis; ex humilitate placuit Altissimo, humilem orationem
 porrexit Filio, Ne reminiscaris Domine, delicta Parentum no-
 strorum, neque vindictam sumas de peccatis nostris. Persuade-
 bat sibi, quod Deus respicit in orationem humilium, & non
 spernit præces pauperum; ideo supplicauit Eva Mariæ, Ma-
 riam protectricem & Aduocatam sibi delegit. Neque hoc de-
 rogat gloriæ Christi, quod Mariam Aduocatam & Mediatricem
 nostram appellamus. Christum enim Aduocatum no-
 strum esse scemur, quia est propitiatio pro peccatis totius mun-
 di, sed in sanguine suo. ut Paulus abunde, docuit. Deus inquit,
 reconciliauit nos sibi per Christum. Sed quomodo reconcilia-
 uit. Nam cum inimici essemus, ait, reconciliati sumus Deo, per
 mortem Filij eius. Et Colossensibus scribens, Complacuit, in-
 quit, Deo per filium suum reconciliare omnia in ipsum, pacificans
 per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in Cælis sunt,
 & nos cum essemus aliquando alienati & inimici sensu, in operibus
 malis, nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem.
 Vnde & Hebreis dū Christū mediatorem proponebat, Noui
 Testamenti, inquit, Christus est mediator, adiunxit; ut morte
 intercedente in redemptionem carum prauaricationum, quæ erant

Aug. li. 9.
 de Ciuit.
 D. c. 15.

Christus
 quomo-
 do est me-
 diator.

b Colos.

c Hebr.

sub

sub priori Testamento repromissionem accipiant, qui vocati sunt
 æterna hereditatis. Et alio quodam in loco, idem Paulus qua-
 lem verum, & solum mediatorem Christum intelligi velle,
 mox explicauit post ea verba. Vnus est mediator Dei & homi-
 num homo Christus Iesus, mox illa subiiciens, qui dedit redem-
 ptionem semetipsum pro omnibus. Vbi videmus nullam hic in-
 tercessionis; verum solum intercedente morte redemptoris, re-
 demptionis fieri mentionem. Talis autem Mediator, qui pre-
 cioso sanguine suo nos redemerit, non est nisi solus Dominus
 Iesus Christus. Beata Virgo, quia nō calcavit cum filio suo, tor-
 eular illud sanguinis; quia non dedit semetipsam, in redemptio-
 nem pro peccatis nostris; quia suum non effudit sanguinem, ut
 pacificaret Cælestia & terrestria; quia non deleuit in Cruce,
 quod erat contra nos chyrographum decreti euacuans illud
 in semetipsa; quia non fuit affixa Cruci, non eius latus fuit lan-
 cea apertum, non effluxit ex corde ipsius, sanguis & aqua in ab-
 lutionem peccatorum; non fuit eo pacto Aduocata & media-
 trix. Pulcherrime id ipsum distinxit Cyrillus. Mediator, ait,
 Dei & hominum Iesus Christus est, non solum quia reconcilia-
 uit homines Deo, verum etiam quia naturaliter, & substantiali-
 ter, & Deus & homo in vna substantia est. Hoc enim modo
 naturam nostram, sibi Deus reconciliauit. Nam aliter, quo-
 modo vnum mediatorem Christum Paulus dixisset? Multi. n.
 Sanctorum mediationis ministerio vsi sunt: & ipse Paulus cla-
 mat. Rogamus pro Christo reconciliamini Deo. Moyses quo-
 que mediator fuit. Ego, inquit, sequester & medius fui inter
 vos, & Dominum in tempore illo. Ministravit enim filijs Israel
 legem datam a Deo. Mediator etiam fuit Beatus Hieremias,
 præcipue quando clamabat ad Deum. Recordare mei stantis
 coram te, ad loquendum pro ipsis bona. Singuli Prophetarum
 mediatores fuerunt; Apostolorum quoque singuli. Quomodo
 igitur vnicus mediator Dei & hominum Christus. nisi noua
 inauditaque in alijs, mediatio sua sit. Sed modum quoque per-
 stringer e non alienum est. Quod igitur duo quædam sicut me-
 dium coniūgit, ab vtroque necessario tangitur, & hoc modo
 diuersa per medium coniūguntur. Prout tamen aliqui homines
 (addidit S. Thomas) cooperantur ad vñionem hominum cum
 Deo, dispositiue vel ministerialiter, possunt dici mediatores.

Maria nō
 est media-
 trix sicut
 Christus.

Christus
 & sancti
 quomo-
 do sunt
 mediato-
 res.

lib. 12.
 Theaur.
 cap. 10.

2. Cor. 5.
 Deut. 5.

3. par. q.
 26. art. 1.

Quia

Quia igitur Beata Virgo Maria cooperata est, & super omnes alios Sanctos plus, ad vniendum homines cum Deo. Quia in corpore proprio, reconciliauit hominē cum Deo; in eius. n. vtero iustitia & pax osculatæ sunt; quia in hac terra Virgine, Magni consilij Angelus, luctatus est cum semine Patriarcharum; quia orationibus suis, magis quam aliquis alius sanctorum, reconciliationem humanam impetravit, & magis se muram, pro populo Dei, quam Moyles, vel Hieremias, vel Daniel opposuit: In ipsa Christus qui fecit vtraque vnum, illum medium prinetem maceræ dissoluens, duos condidit in semetipso, in vnum nouum hominem: iuste ergo mediatrix & Aduocata appellata est. Quod si qui sunt qui nobis obijciant, nunquid non sufficiebat vnus Christus. Respondet pro nobis Bernardus. Et quidem sufficere poterat Christus, siquidem & nunc omnis sufficientia nostra ex eo est: Sed nobis non erat bonum hominem esse solum. Fidelis plane, & potens mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus; sed diuinam in eo reuerentur homines Maiestatem. Absorpta videtur in Deitatem humanitas, non quod mutata sit substantia, sed affectio Deificata. Non sola illi cantatur misericordia, cantatur pariter & iudicium: Quia etsi didicit ex his quæ passus est compassionem, vt misericors fieret; habet tamen & iudiciariam potestatem. Denique Deus noster ignis consumens est. Quidni vereatur peccator accedere, ne quemadmodum cera fluit a facie ignis, sic pereat ipse a facie Dei. Iam itaque, ne ipsa mulier Benedicta in mulieribus videbitur ociosa, inuenietur equidem locus eius, in hac reconciliatione. Opus enim est mediatore ad mediatorem istum, nec alter vtior nobis quam Maria. Crudelis nimirum Eua, per quam serpens antiquus, pestiferum etiam ipsi viro virus infudit: sed fidelis Maria, quæ salutis antidotum, & viris & mulieribus propinavit. Illa enim ministra seductionis; hæc propitiationis. Illa suggestit præuaricationem; hæc incepit redemptionem. Illa Sathanæ iugum in colla nostra iniecit; hæc autem pede suo excussit. Nihil ita timent Dæmones quam Mariam. Norunt enim quia ipsa est illa femina, quæ coterere debuit capita illorum, Norunt quod illa sit quæ Sisaræ crudelis Tyranni, late vberum suorum prostrati, clauo tempora transfixit. Beata igitur Virgo, est Aduocata & mediatrix nostra. Ego murus, &

vbera

Maria ad
uocata
ad Christi-
stum.

Serm. su-
per signū
Mag.

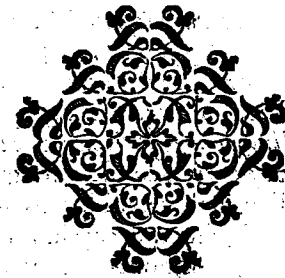
Iud. 4.

Allegoria
Iaelis.

vbera mea sicut turtis, ex quo facta sum, coram eo patenti inueniens. Tu igitur o Benedicta Virgo, Domina nostra, mediatrix nostra, surge & amplectere misericordiam redemptoris, & da præces iugiter pronobis, quos cernis tam grauitè offensos, ante oculos conditoris. O Regina mundi, scala cæli, ianua Paradisi, audi præces pauperum, ne despicias gemitus miserorum. Eia Aduocata nostra, illos tuos misericordes oculos, ad nos

conuerte, placa præcibus Iudicem, quem singulari puerperio genuisti Saluatorem, vt qui per te particeps factus est humanitatis nostræ.

per te quoque nos consortes
efficiat Diuinitatis suæ,
nunc & in sæcula
seculorum
Amen.

ET

ET IESVM

Dedit illi nomen quod est super omne Nomen.

Philip. 2.

CONCIO TRIGESIMA.

In qua Nominis IESV excellentia declaratur.

MIRABILIS, prouidentie & sapientie sue, Gen. 41
 Sanctus ille Patriarcha Ioseph, & si alia
 non pauca acceperit premia, maius tamen
 illud fuisse existimo quod Pharaon Rex
 Aegypti, tulit annulum de manu sua, & dedit
 cum in manu eius; vestiuitque eum stola
 byssina, & collo torquem auream circumposuit.
 Fecitque eum ascendere super currum suum secundum,
 clamante pracone, vt omnes coram eo genu flecterent,
 & Praepositum esse scirent vniuersa terra Aegypti. Dixit quoque
 Rex Aegypti ad Ioseph. Ego suum Pharaon; absq.
 tuo imperio non mouebit quisquam manum
 aut pedem, in omni terra Aegypti. vertitque
 nomen eius, & vocauit eum lingua Aegyptiaca.
 Salvatore mundi. Qui res omnes pro dignitate
 earum considerat; agnoscet, quia non poterat
 aliquid excellentius, vel sublimius Iosepho conferri.
 Magnum est beneficium, eliberare captiuum, & hunc
 omnibus ignotum, vilem, & pauperem, bonis fortunae
 ditare; ex ignobili nobilem, ex misero felicem,
 ex peregrino Ciuem facere: illud tamen omnibus
 eminentius est, post Regem, supra omnes principes,
 Comites, Duces, Senatores, Consilarios secundum
 habere locum, & Regni gubernacula ex animi
 sententia gubernare, & titulo excellentiori atque
 digniori, quam Rex ipse nominari. Pro magno
 iudicant homines, si eos felicitas ista contigerit,
 vt appellentur

pellentur Reges, Pontifices, Imperatores. Nomen bonum maioris esse credunt quam diuitias, quam opes, quam aurum, & argentum vt aiebat Salomon. Pro magnificis titulis, illi qui generoso sunt animo, excludant, noctes ducunt infomnes, vitam exponunt periculis, impossibilia etiam aggrediuntur. Persuasi quod melius est nomen bonum, quam diuitiae multe. Nomen enim bonum, virtutes illas & dotes animi internas, preclare gesta facinora, designat; diuitiae autem hominem infatiabilem, omnibus seruituti subiectum miseris; omnibus dicam plerumque vitis expositum demonstrant. Nomen Doctoris, Sapientiam quandam Diuinam in homine elucentem; nomen Equitis, fortitudinem animi infractam; nomen Ducis, bellorum dignas sempiterna memoria victorias; nomen Pontificis, gubernationem prudentem Ecclesiarum declarat. Iosepho tale nomen impositum est, quale nec ipse Pharaon merebatur. Sublimius est enim Salvatorem esse quam Regem; sublimius & maius Iosepho nihil poterat, infra maiestate Regia conferri. Nisi hallucinor, eodem consilio vsus est Deus Pater, cum Filio suo. Somniauerat Deus per visionem nocturnam Prophetarum, futuram esse famem, non panis sed verbi Dei super terram; ita vt paruuli eiulatibus sanguinibus peterent panem, nec inueniretur aliquis qui frangeret eis. Ecce ego mittam vobis ait Deus, famem, non famem panis sed famem verbi Dei. Veniebant ad domos hominum amici de viarum lassitudine, defatigati, fame pereuntes; illi .i. qui nec siliquis porcorum satiari poterant; nihil habebat homo quod poneret ante illos. Fames enim erat in vniuersa terra illa. Ibant vniuersi, media nocte vociferantes ad Deum. Amice, commoda mihi tres panes; Ille tamen durius respondebat. Quisque veniet Nouus Iosephus Christus, ille qui olim iniectus erat in puteum aquarum viuentium; qui a fratre suo sed non vterino, (quia per amorem, non per intellectum procedit a Patre, consubstantialis Patri, & Filio Spiritus Sanctus) spiritu sancto, iniectus est in vterum virginis Mariae. Spiritus Sanctus superueniet in te: Ille qui postea natus est in domo carceris, in stabulo non hominum sed iumentorum; Qui dicebat, Ecce ego qui loquebar ad sum: ego saluabo, ego enim in hoc veni in mundum, vt famelicos reficerem. Spiritus Domini super me, eo quod vnixerit me, ad annuntiandum mandata factis misit me, vt mederer contritis corde & predicarem captiuis

Allegoria Ioseph.

Luc. 11.

Allegoria Incarnationis.

16. 61.

Christi
gloria.

uis indulgentiam, & clausis apertionem; vt predicarem annum placabilem Domino; vt consolarem omnes lugentes, vt ponerem fortitudinem lugentibus. Syon, & darem eis (qui. f. cinerem tanquam panem manducabant, & poculum cum fletu miscebant) cotonam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, palliū laudis pro spiritu mæroris. Quæ omnia manifesto agnoscens Deus Pater, & virum similem Christo Domino, qui ita Spiritu Dei plenus esset non inueniens, hunc ipsum constituit Principem, super vniuersam terram. Dabo, inquit, tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ; Reges eos in virga ferrea, & tãquam vas figuli confringes eos. *Vno tantum solio* Paternitatis te præcedam. Ego enim ero tibi in Patrem, tu vero eris mihi in Filium: Pater autem (vt docebat Hilarius) maior est auctoritate donantis, non tamen minor est Filius, cui vnum esse donatur. Vno tantum solio Regni te præcedam. Licet enim Filius, sit æqualis Patri secundum Diuinitatem, minor tamen est Patre secundum humanitatem. *Tulitque annulum* Beatitudinis & Scientiæ Diuinæ, ex sua essentia prodeuntis, & in suam essentiam reflexione quadam mirabili redeuntis: & dedit eum Animæ Christi. Christus enim ab initio conceptus sui, quia in speculo Verbi Diuini omnia contemplatur, beatus fuit felicitate illa, qua Pater cum Verbo & Spiritu Sãcto ab æterno fruebatur. *Vestiuitque eum stola byssina puritatis*, Christus. n. peccatū nō fecit, nec dolus inuentus est in labijs eius. *Collo torquem auream* prouidentię, gubernationis, & iudiciorum circumposuit. Omnia enim quæcunque habuit Pater; Omne iudicium dedit Filio. *Fecit eum ascendere, super currum suum secundum*; Humanitas. n. Christi, inferior ē Diuinitate; superior tñ quacūq; creatura siue Cælesti siue terrestri, siue visibili, siue illa q̄ nō oculis cerni, sed tantū cogitatione apprehendi potest. *Iussit eū circūducere, in secundo curru* honoris & gloriæ, clamante præcone, vt omnes coram eo genu flecterent. Dum enim introducit (ait Paulus) iterū Primogenitum in orbem terrarum, dicit. Et adorent eum omnes Angeli eius. Non audistis cum Pastoribus, dum Christus nascebatur, Angelos & multitudinem militiæ Cælestis, laudantes Deum & dicentes? Gloria in Altissimis Deo, & in terra pax hominibus, bonæ voluntatis? Gloriam istam ineffabilem Domini nostri, vidit quōdam Daniel Propheta, Aspicebā donec

Pf. 2.

Dan. 7.

donec throni positi sunt; & antiquus dierum sedet; vestimentū eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius, quasi lana alba. Thronus eius flammę ignis, rotę eius ignis accēsus. Fluius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius: millia millium ministrabāt ei, & decies centena millia assistebant ei. Aspicebam & ecce cum nubibus Cæli, quasi filius hominis veniebat, & usque ad Antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem & honorem, & regnū; & oēs populi, tribus et linguę seruiēt ei. Potestas eius, Potestas eterna; & Regnum eius q̄ non corrumpetur. Tali gloria & honore dignatus est Deus Pater, filium suum. Maius tamen & sublimius est, q̄ *veritit nomen eius & vocauit eum Saluatorem Mundi*, Quod dedit ei. Nomen; quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu oē genu flectatur; Cælestium, terrestrium, & inferorū, & oīs lingua cōfiteatur, quia Dominus Iesus est in gloria Dei Patris. Glorietur Saluator, sibi data esse alia nomina, vt. f. appelletur. Adonai, Tetragrammaton, Qui est, Alpha & O, Omnipotens, Oriens, Emanuel, Sanctus, Terribilis; Recēseat alios titulos illustres, sibi impositos, vt. f. vocetur. Admirabilis, Cōsiliarius, Deus, Fortis, Princeps Pacis, Pater futuri sæculi, hæres vniuersorū, Altissimi Filius, Splendor glorię, Figura substantię, cādor lucis eterne, speculū sine macula, Verbū eternū, Lux mundi, via, veritas, & vita, Pastor, Magister, Dñs, sacerdos in eternum, Ad-uocatus, mediator, Rex Regum, Agnus mansuetus, Leo potēs, Radix Dauid, Flos Iesse. Congerat alia mille nomina, quib. sc̄lptura Sacra eū appellauit; nullum nomen aut Diuinius, aut sublimius vt hoc nomen nouum, quod est supra omne nomen habet. Ad nullū. n. illorū oē genu flectitur, nemini ex eis poplites flectunt, nemini caput inclināt, & reuerentiā exhibēt creature, p̄ter nomini nouo Iesu. In nomine Iesu, omne genu flectitur Cælestiū, terrestriū, & inferorū. Nomines Christū quouis titulo; dicas Christum esse Regem, Principem, Deum. Quis est qui ueneretur illum? Nomines Iesum, & ecce Angeli tremunt, laudant, benedicunt, concinunt Gloria in excelsis Deo; ecce homines reuerentur, capita inflectūt, genibus in terram procumbūt: ecce Dæmones ad nomen Iesu, cruciantur, patient, & vociferant. Iesu quid venisti ante tēpus torquere nos? Predicet deinde Saluator noster, sibi datum esse Annulum scientiæ Beatæ; se esse vestitum stola byssina candoris & puritatis, siue etiam glo-

Nomen te
su excellē
tius alijs
nominib.

Christus
suo nomi-
ne excel-
lit oia.

fix, sibi impositum esse torquem auream prouidentia, gubernationis & iudiciorum. Vendiderit sibi collatum esse honorem, & Regnum & Potestatem, vt omnes populi, tribus & lingue seruiant ei, Glorietur se habere Potestatem, & Potestatem eternam, atque Regnum quod non corrumpetur; communia ista sunt; omnia omnibus ad Beatitudinem illam admissis, omnia ista communicata sunt. Solo nomine omnes creaturas precedit; nomen hoc quod est supra omne nomen, solus ipse incomunicabiliter sibi vendicat. Omnibus Beatis impositus est, annulus scientia Diuina. Hec est. n. vita eterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Omnes vestiti in immortalitate, & pulchritudinis amiciantur, Data. n. sunt (vt vidit Ioanes) singulis stolae albae. Nullus est in Regno illo felicissimo, qui non habeat torquem auream iudiciorum. Sedebitis enim (promisit Christus Apostolis) super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Qui vicerit, & c. stodierit vsque in finem, opera mea, dabo illi potestatem super Gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur, sicut & ego accepi a Patre meo, & dabo illi stellam matutinam. Omnibus donatum est Regnum sempiternum, quod non corrumpetur, Omnes Beati, vt ipsi facti sunt, sunt Reges & sacerdotes, Dignus est (aiunt) Dne accipere librum, et soluere signacula eius, qm occisus es, & redemisti nos Deo, in sanguine tuo, ex oī tribu, & lingua & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro Regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram. Nemini ex Sanctis, nomen illud Augustissimum Iesus, impositum est, prater vni Domino Saluatori nostro: Dedit illi nomen, quod est super omne nomen. Ipse solus hoc Illustrissimo titulo insignitus est.

Apoc. 6.

Apoc. 1.

Apoc. 5.

Precesserant licet aliqui, nomine Iehosue vocati, Quales erant Iosue Princeps, et Iesus Sacerdos magnus, et Iesus filius Syrach, In umbra tñ illis coueniebat hoc nomē, vt adnotauit chryf. Inu sitata siquidē erāt (ait iste) q̄ promittebantur futura; ideo nomen etiam praecesserunt figure, vt porro ante extingueretur, oīs de inuidia nouitatis tumultus. Iesus namque etiam ille dicitur, q̄ post Moysen, populū in terrā repromissionis induxit. vidisti figurā; p̄spice veritatē. Ille in terrā repmissionis; hic vero introduxit in Cēlū, et ea q̄ sūt in Cēlis bona. Ille postq̄ Moyses mortuus est, iste postq̄ lex per Moysen lata cessauit. Ille Ducis dignitate pollēs, iste vero Maiestate p̄fulgēs. Iesus ē ille dicitur q̄ re-

hom. 2. fr
per Matr

Ecl. 50.

noua-

nouauit sapientiam de corde suo, & scripsit illam in codice. Figuram vidisti, perspice veritatem. Ille scripsit sapientiam in codice: iste in cordibus humanis. Dabo legē meam in visceribus eorum, & in corde eorū scribā eā. Ille renouauit sapientiam in corde suo, sed illā humanā & infusam, iste ab aeterno habuit, & illā q̄ dē sine obliuione & imperfectione Diuinā. in ipso sunt oēs thesauri sapientie, & scientie absconditi. Ille docuit sapientiam, sed illā q̄ enigmatica est, secundū q̄ cognoscimus Deū in umbra, et in speculo; iste palam de Patre suo annunciauit nobis; iste lumine suo collustrauit mentes oīum, vt videant lumē illud inaccessū, et in circūscriptū: Iste Cherubinorū seu Seraphinorū alas aliquantulum amouit, vt possimus videre, & cōprehendere cum oībus Sāctis, quē sit latitudo, & lōgitudō, & sublimitas; scire et supereminētē scientie claritatē Christi: Ipse illuminauit oculos cordis nostri, vt sciamus q̄ sit spes vocationis eius; & q̄ diuitie glorie hereditatis eius in Sanctis, & q̄ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos: Ille docuit mysterium, quod alijs generatim, non est agnitū filiis hominum. Sed nec tantū filiis hominum, imō absconditum a seculis, ipsis Spiritibus Beatis. Per Ecclesiam etenim edoctā a Christo, innotuit nūc Principib. & Potestatib. in Cēlestib. multiformis sapientia Dei, secundū p̄finitionē seculorū; quā fecit in Christo Iesu Dño nostro. Iesus deinde dicitur ille filius Iosedec, qui cepit edificare templū Dei in Ierusalē. Vidistis figurā; perspice veritatem. Ille renouauit templū ex lapidib. demortuis & insensibilib, iste ex viuis pretiosis, in quibus non in fumo sed per gratiā, inhabitare dignatus est. Fuerūt, (ait D. Thomas) ante Christum alij, quibus potuit hoc nomen Iesus conuenire, secundum aliquam rationem; pura, quia aliquam particularem & temporalem salutem attulerunt; sed secundum rationem spiritualis & vniuersalis salutis, hoc nomen proprium est Christo.

Nier. 3. 1.

Ephes. 3. & 1.

3. Ecl. 5.

3. P. Q. 37. art. 2.

Si recte memini, in scripturis sacris, Quatuor viros nomine Saluatoris, p̄ter istos tres enumeratos, appellatos inuenio. sc. Ioseph Patriarchā, Othoniel, Aod, & Gedeonem, Iudices populi Israel. Quibus si cōparare voluerō Iesum Saluatorem nostrū, illos infinitis partib. excedet, Is. n. salutē non vt illi aliquā tēporalē, momentaneā, paruo tēpore durantē, sed spiritualē sempiternā, nō vni populo aut nationi, sed vniuerso Orbi terrarū attulit. Ioseph Patriarcha ideo vocatus ē Saluator, q̄ prudētī cōsilio;

Christi
& Iosephi
comparatio.

nō suo sed Pharaonis frumēto, p̄seruauit Ægyptū a fame. Christus aut noster Saluator, ex amore illo feruentissimo, Pane Cælesti corporis sui, vniuersum mūdū refecit, Sanguineq. suo pretiosissimo inebriauit. Quæ charitas? Quod beneficiū, charitatē istā & beneficium hoc immensum, exequare potest? Moriebantur passim homines in vasta solitudine, per quam conducebat Deus ad terram promissionis; in ea nec aqua, nec panis inueniebatur; omnes murmurabant, *Quid bibemus? Quid manducabimus? Cur induxistis nos in desertum istud, vt occideretis omnem multitudinem fame?* P̄uerat illis tandem Dominus panes de Cælo; verum Patres manducantes manna, mortui sunt; cibus iste non satiabat animas; non viuificabat sed morti refouebat. Septem temporibus, quasi alijs septem annis, ab Adam vsque ad Noe, & a Noe vsq. ad Abraam, ab Abraā vsq. ad Moyse, a Moyse vsq. ad Dauidē, a Dauide vsq. ad Machabeos, & ab istis vsque ad tempus illud faustissimum, quando panis in domo panis, Saluator noster in Bethleem natus est, sterilitas maxima erat super vniuersam terram. Solus ille satiavit animam inanem. Non Moyse, dedit vobis panem de Cælo; sed Pater meus me dedit vobis, Panem de Cælo verum. Ego sum panis viuus, qui de Cælo descendit. Nisi manducaueritis ex hoc pane, non habebitis vitam vobis, Qui māducet ex hoc pane, viuet in æternum. Quæ noua dulcis Iesu, reficiendi ratio? Quæ fercula inaudita? Vbinam terrarum, iste panis decoctus est. Quis vnquam carne propria, fame morientes cibauit? Quid vero? qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitā æternam? Quasi vesci carnibus humanis, vitæ æternæ alimenta ministrer? Cur ergo Massagetæ vel quicumque sint illi Barbari crudeles, carne humane vtentes, ignib. morti s. perpetuæ traduntur? Charitatem Diuinam erga nos demonstrare voluit; viscera ipsa & cor suum amoris igne concrematum, oculis aspiciendum proposuit. Amantes cupiunt vniri cū amatis; non possum ego ait, magis vobis coniungi, quam vt me, meam carnem manducetis; vt in me conuertamini; vt ex me, & ex vobis vnus spiritus, & vna anima modo indissolubili fiat. Vitæ desiderio tenemini? ego sum vita, ex me vitam habere potestis; nisi mihi iungamini, & nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. O charitatem immensam, o beneficium inestimabile. Cupiebas olim o homo, fatuari de micis cadentibus de

Christi
immensa
charitas.

Exod. 16

menfa diuitis cuiusdam? ecce non micas sed panem, nō de mensa epulonis sed de Cælo, non manibus pistorum, sed spiritus sancti virtute formatum dedit tibi. Panem Cæli dedit eis, Panē Angelorum manducauit homo. Panem de Cælo præstitisti eis, sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Desiderabas antea. Quis det nobis de carnib. eius, vt saturemur? ecce ipse seipsum distribuit, accipite & māducate. Sed quid? Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Accipite & bibite. sed quod poculū? Preciosissimi cruoris mei, hic est calix Sanguinis mei, Noui & æterni testamenti, qui pro vobis effundetur. Non tibi apposuit carnes vitulorum, aut ceruorum, aut leporum; non volatilia, non pisces, nō quoscunq. mari & terra exquisitos cibos; ipse seipsum appoluit, ipse carnem suam, ad releuandam famem vniuersi Orbis, omnib. nobis tradidit. Dedit ei nomen super omne nomen, Saluatoris etiam nomine appellatus est Othoniel, qui Regē Syriæ expugnauit & oppræssit eū. Vocatus est et Saluator Aod, ille q. vtraq. manu p. dextera utebatur, & Eglon Regē moab, secreto interfecerat. Geodeon quoq., qui Madianiticum furorē, testis lagenis expugnauit, Saluatoris nomen obtinuerat. At Christus nō ab hoste corporali sed spirituali; nō a tēporali sed æterna captiuitate, vniuersum mundum liberauit; non octogenariam aut millenariam; sed perpetuam pacem hominum, cum Deo constiuit. Saluos faciet (inquit Propheta) filios pauperum, & humiliabit calumnia Saluatoris, ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorū corā illo. Filios, ait, pauperum saluos faciet. Pauperum. scilicet illorum qui eieci ex hereditate Paterna, & ex bonis Paradisi, pulsi sunt in vallem miserię, solis pelliceis animalium mortuorum, hereditario iure retentis. A quo autē saluos faciet, istos filios pauperum? A calumniatore, & Dæmone, & humiliabit calumniatorem, accusatorem fratrum, illum qui commouit Deum vt percuteret innocentem virum vlcere pessimo; In huius enim captiuitatem nos omnes abducti sumus, huius vinculis plusquam ferreis vinciebamus. eius seruituti subiciebamur. Quid vero non crudele, in nos non exercebat? Quæ mala, quas miserię nobis non inferebat? Mala in corpore grauissima; alium cæcitate, alium vertigine, alium dolore pedum percutiebat, hunc in ignem, illum in aqua

Iud. 3.

Ps. 71.

Saluauit
nos Christi
a quo

Dæmonis
crudelitas
erga nos.

Dem5 qd
fecit in mō
do.

conijciebat; illum suspendio, istum bellicis armis è vita eripiebat. Pessima vero in animam inijciebat. Dæmon. n. cum sit mali auctor (vt quidam notauit) nequitie origo, rerū hostis, corruptor sæculi, & hominis semp inimicus; illi laqueos tendit, lapsus parat, foueas fodit, aptas ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, inicit iras, dat virtutes odio, viria addit amori, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, humana violat, Diuina tentat. *Tentauerat*, vt repetam omnia ista, *Dæmon Diuina* dum homines ad tantā vefaniā deduxit, vt neglecto vero atq; illo supremo Deo, tetrum & horrendū Satanam, pro Deo haberent & cōlerent. Nec illum tantum, sed & homines impuros, bruta animalia, lapides & ligna infentata, in locum Diuinum reponerēt. *Violarat Dæmon humana*; dum in ista Tyrannide detineret captiuos. Infandorum enim idolorum cultura, vt ait sapiēs, oīs mali causa est, & initium & finis. Qui in cōmunicabile nomen lapidib; & ligno inposuerunt, sunt aut filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut infaniā plenas vigilias habētes; neq; vitā, neq; nuptias mūdas iā custodiunt, sed & alius, alium per inuidiam occidit, aut adulterās contristat, & omnia cōmixta sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio, & periuriū, tumultus bonorum, Dei inmemoratio, animarum inquinatio, Natiuitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio, mechæ & impudicitie. *Dissiparat Dæmon affectus* suorū captiuorū; nūquā .n. in vino velle persistebāt, sed modo illud, modo aliud desiderabant. Sicut foliū q; a vëto rapitur, nunc in hęc, rursus in illā partē pertrahitur, & stabili loco cōquiescere nequit; sic & isti, post quā ab arbore omnium Bonorū Deo, in quo est perpetua quies de fluxerūt, in reb; caducis captiuitatis suę, affectuū suorū requiē inuenire nō valebāt. *Turbat Dæmon pacē hominum*, inter Deū & illos metipfos. Inter Deū; quū superbo Adā filios inflabat, vt Turres fabricarēt ad inuentionē suarū, bellūq; Deo inferret, illū que de Cælis ad terras exturbarēt; Deus vero, vicissim misit sagittas suas & dissipauit eos, fulgura multiplicauit & conturbauit eos, cōfudit linguas eorū. Odio ē. n. deo impius & impietas ei? *Turbat pacē hominū inter se*. Quot. n. bellorū tumultus nō sūt orti? Quot rixæ, cōtentiones, inimicitie, sub iugo Dæmonis non sunt excitatę? Nec mirū. Vt. n. Deus q; a charitate exoptat, oēs

ad vni-

ad vnitatē hortatur & cōmouet; sic Dæmon, q; a amori vehemētiissime infensus est, oēs ad discordias, ad lites, ad tumultus, pertrahere solet. *Immittit Dæmon errores*. Nō est difficile videre, quāta errorum caligine detinebatur, cæca illa Antiquitas, ante Aduentum Christi. Quidam animas humanas, transire in bruta asserebant; alij cum corpore interire, & in aerem resoluī aiebāt; quidam Deum esse Corpus, vel aereum vel igneum; alij animam mundi, alij Dæmonem bonum dicebant. Nonnulli, boues, homines scelestos, vipersas & Dracones, cepe & allium, insuper ligna & lapides, Deorum nomine vocabant. Alij ciuitatem esse in duodecim partes, ad offerendum duodecim Zodiaci stellis distribuendam; alij litandum Soli vel Lunæ, vel singulis syderibus iubebant. Vnusquisq; pro Deo illud venerabatur, ex quo aliquid emolumentum expectabat. De beatitudine humana; de modo viuendi inter homines; de ratione status Reipub. de virtute, honesto, utili, iocundo; de vitijs, quosnam errores non disseminarit? vel quos in mentes hominum induxerit, non est possibile omnia, breui sermone comprehendere. Verissime quidam illorum facti sunt. Erauimus a via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. Aptabat ruinas, laqueos tendebat, lapsus parabat, fodiebat foueas mortis & inferni. Mortis quidē foueas, vt animas enecatas, & separatas a Deo vitæ authore, in foueas inferni & mortis secundæ, violenter intruderet, & sempiternis ignib; sulphureis, alijsq; penis cruciaret. Qui tunc clamores, ad Deū ab hominib; captiuitatē hęc persentientib; non fiebant? Quas supplicationes lugubres, nō faciebant? Emitte Domine Dominatore terre, de Petra deserti ad montem filie Syon. Vt quid Deus repulisti in finē, iratus est furor tuus, super oues pacem tuæ? Leta manus tuas in superbiis eorum in finē, quanta malignitas est inimicus in sancto? vsq; quo improperebit inimicus; irritat aduersarius nomē tuum in finem? Vt quid aueris manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem? Ne tradas bestijs animas cōfidentes tibi, & animas pauperū, quas humiliavit calumniator, ne obliuiscaris in finē, Respice in testamētum, quod pepigisti cum Patrib; nostris; inclina Cælos & descende, & libera nos de inimicis nostris. Othonielis potētia iste inimicus non veretur: Aod gladio suo interiora eius effundere non potest; Ge-

Dæmon
errores sē
minauit.

Sap. 5.

deonis

deonis lagenas, & tubarum sonitum non pauescit; non est potestas quae comparatur ei super terram. Exurge tu ipse Domine, adiuua nos, & libera nos pro nomine tuo. Nomen tibi impositum est Saluatoris, propter hoc nomen tuum libera nos. Et liberauit pauperem a potente; humiliavit calumniatorem; ipse compefcuit potentiam eius; compræssit vires ipsius; ipse eiecit eum de mundo; profligauit a finibus Ecclesie fidelium; ipse ouem quam in faucibus suis captiuam detinebat Sathanas, e gutture eius eripuit. Cum mortui esletis in delictis (ait Paulus) conuiniificauit Deus cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod aduersus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud Cruci, & expolians principatus, & potestates trafluxit confidenter, palam triumphans illos in semet ipso. Ex vlturis & iniquitate redimet animas eorum; Non a Madianitis vel Moabitibus, sed a Demonum nequitia & immani crudelitate, non e compedibus ferreis, sed ex iniquitate. Ipse enim erat solus qui dimittebat peccata; ipse solus gratia sua animas contaminatas, adornabat; ipse sanguine suo abluebat; ipse pacificabat omnia siue in terris, siue quae in Caelis discordia erant; ipse Cruce sua Paradysum aperiebat; infernum deuastabat; pecus illud occisionis, in macello inferni mortuum, sanguine suo viuificabat; & de penis ad premia, de carcere duro ad Regni solium, de flammis ardentibus ad Caelestes fontes, de miseranda sorte ad summas delicias traducebat; languidas animas, & passim ubique; morte consumptas, ad vitam reuocabat. Habuit, inquit Bernardus, & Iudea quosdam Iesus, quorum vacuis gloriatur vocabulis, Illi enim nec lucent, nec pascunt, nec medentur; Idcirco Synagoga in tenebris est, vsque adhuc, fame & infirmitate laborans. Et non sana bitur, nec faciabitur, quousque sciat meum Iesum, Dominari Iacob, & finium terre. Et illi quidem, *premissi sunt tanquam baculus ad mortuum*, Prophetam preueniens, & sua interpretari nomina nequiuerunt; vacua quippe erant. Superpositus mortuo baculus est, & non erat vox, neque sensus quoniam baculus erat. Descendit qui baculum misit, & mox saluum fecit populum suum a peccatis eorum: probans se esse quod dicebatur. Quis est hic, qui etiam peccata dimittit: nimirum qui dicit. Salus populi ego sum. Iam vox, iam sensus est, & patet, eum non inane nomen portare instar priorum. Non paruum fiduciae robur praestari mihi, quod

Colof. 1.

Scr 15. &
15. super
Cant.

4. Reg. 4.

Allego-
ria Heli-
sei.

quoddam magnus ille vir Propheta, potens in opere & sermone de excelso Caelorum monte descendens, visitate dignatus est me, cum sim puluis & cinis; misereri mortuo, inclinare se iacenti, contrahi & coequari paruo, caeco partiri lumen oculorum suorum, os mutum oris proprii osculo soluere, debileque manus suarum roborare contactu. Hoc semel contulit vniuersitati, hoc quotidie singuli in nobis agitari festimus, & cordi scilicet tribui intelligentiae lumen, & orationis edificationis verbum, & manibus opus iustitiae. Dat sentire fideliter, dat perferre vtiliter, dat efficaciter adimplere. *Est funiculus triplex, qui difficile rumpitur.* ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas post se ad Regna Coelestia; si recte sentias, si digne proloquaris, si viuendo confirmes. *Oculis suis tetigit meos*, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide & intellectu. *Ori meo iunxit suum*, & mortuo signum pacis impræssit, quoniam cum adhuc peccatores essemus, reconciliauit nos Deo, iustitiae mortuos. *Ori applicuit*: iterato inspirans in facie meam spiraculum vitae, sed sanctioris quam primo. Nam primo quidem in animam viuentem creauit me, secundo in spiritum viuificantem reformauit me. *Manus suas meis supposuit*, exemplum praebens bonorum operum, formam obedientiae; aut certe manus suas misit ad fortia, vt doceret manus meas ad praelium. *Et oscitauit puer septies*: Videmus enim Ecclesiam, ex quo vitam Propheta incumbente recepit, quasi septies oscitare; quia septies in die laudem dicere consuevit. Si etiam te ipsum aduersitas, in hoc te noueris viuere vita spiritali, ac mysticum hunc implere numerum, si sensualitatis tuae quinarium, charitatis binario subijcis, exhibe que iuxta Apostolum, membra tua seruire iustitiae in sanctificationem, quae prius exhibuisti, seruire iniquitati ad iniquitatem. Haec est salus; haec liberatio quam Saluator mundi Christus, attulit vniuerso mundo: quod Diabolum mali auctorem, hominis inimicum deuicit atque prostrauit, & a Tyrannide ipsius hominem eripuit; laqueos ab eo paratos rupit, & dissoluit; foueas effossas periculorum obstruxit; stimulos corporum quibus adurebat mitigauit; cogitationes pessimas quas suggererat ille, e mentibus fugauit; iras immensas compræssit; ad virtutis amorem & concordie

vicio-

yitiorum inferuit odium; errores profligauit; animos hu-
 manos luce fidei collustrauit; discordias vniuit; pacem cum
 Deo, cum hominibus, cum Angelis, & vniuerso terrarum
 Orbe homini conciliauit; humana violata ad primum sta-
 tum reformauit; Diuina attentata & commixta, suo cando-
 ri, & maiestati restituit; Authorem totius mali vinculis fer-
 reis alligauit. Si mihi non creditis, Ioannes Apostolus vidit **Apoc. 19.**
 Angelum descendente[m] de Cælo, habentem clauem abyssi,
 & catenam magnam in manu sua, & apprehendit Draconem
 serpentem antiquum, qui est Diabolus & Sathanas, & ligauit
 eum, & misit in abyssum, & clausit & signauit super illum, vt
 non seducat amplius gentes, donec consumantur mille anni.
 Dedit illi nomen quod est super omne nomen, quale nec Ioseph,
 nec Iosue, nec Iesus Ecclesiasticus, nec filius Iosedech,
 nec Othoniel, neq; Gedeon, neq; aliquis alius habuit; quia sa-
 lutem gentium, qualem nullus hominum vnquam attulit mun-
 do. Suauiter ruminò ista, cum Bernardo, & replentur viscera
 mea, & omnia ossa mea germinant laude. Quid retribuam
 tibi Domine, pro omnibus quæ retribuisti? quæ de nouo con-
 tulisti mihi? Quas tibi gratias referam? Quæ munera, pro
 beneficijs tuis tibi persoluam? Fecisti me cum non essem, rede-
 misti me cum perissem, perieram, & mortuus fueram, ad mor-
 tuum descendisti, mortalitatem suscepisti, ad seruum Rex
 descendisti; vt seruum redimeres, teipsum tradidisti; vt
 ego uiuerem, tu mortem suscepisti; mortem vicisti, me re-
 staurasti cum te humiliasti; abieram, in peccatis venun-
 datus eram, venisti pro me, vt redimeres me; & tantum
 me dilexisti, vt sanguinem tuum pretiosum dares pro me.
 Adeo charo pretio me reduxisti de exilio, redemisti de serui-
 tio, de supplicio retraxisti, nomine tuo vocasti me, me signasti
 sanguine tuo, Quædo erraui, ad uiam reduxisti me; quædo igno-
 raui, docuisti me; quando peccaui, corripuisti me; tristem cõso-
 latus es me, desperantem confortasti, cadentem erexisti, tenui-
 sti stantem, euntem deduxisti. Quando veni suscepisti me, quan-
 do dormiui custodisti me, quædo de ventre inferi, & de profun-
 dis tenebrarum, & de faucibus Demonis, cum lachrymis clama-
 ui, exaudisti me; dixisti. Exaudiam eum, cum ipso sum in tribu-
 latione, eripiam eum & glorificabo eum, longitudine dierum re-
 plebo

Christus
 ligauit de
 monem.

Beneficia
 allata per
 Christum

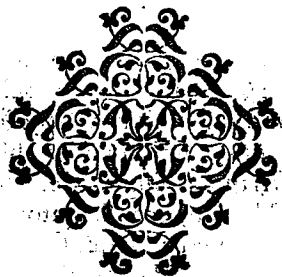
plebo eum, & ostendam illi Salutare meum. Quid ergo refero-
 mus tibi, ò Deus Saluator noster, pro omnib. quæ retribuisti no-
 bis? Aurum & argentum non est mihi: tuus est Orbis terre &
 plenitudo eius, mihi tantum inemetipsum reliquisti, me in ma-
 num consilij mei tradidisti, animam meam in manus meas po-
 suisti; Aliud nos pauperes non habemus, *præter hæc duo minuta*
 animâ & corpus; ecce nos ipsos tibi tradimus, tibi deuouemus;
 nos tuæ seruituti subijcimus. Postquam Tobias ille, quem Ra-
 phael Angelus duxit & reduxit sanum, & pecuniam ipse a Ga-
 bello recepit, vxorem illi conduxit, & demonium ab ea compe-
 scuit, gaudium parētibus eius fecit, illum a deuoratione piscis eri-
 puit, Patri lumen oculorum restituit, & omnib. bonis repleuit,
 tantisq; beneficijs affecit: non inuenit qualem mercedem, siue
 quid dignū poterat, beneficijs eius recompensare præter seipsum.
 Quid nos dignū poterimus dare Saluatori nostro, p bonis qb.
 affluenter repleti sumus? Nos. n. duxit per inuia pericula solitu-
 dinis mundi: nos reduxit ad domum Ecclesie, pignus gratie no-
 bis contulit; nos in fide viua sponso eterno & immortali despo-
 sauit; demonium ab Ecclesie finibus propulsaui; gaudium in cæ-
 lis militie Cœlesti effecit; nos a deuoratione draconis serpentis
 antiqui eripuit; cecitatem nostrā splendore ortus sui illustrauit;
 bonis omnib. & anime & corporis, & in hac vita mortali, & in
 cœlesti Patria maioribus & amplioribus repleuit. Quid illi dignum
 ad hæc poterimus dare? Statuis, vt illi Romani Patrie liberato-
 res non delectatur, delubra despiciat, obeliscos & pyramides at-
 tissimas dedignatur, bonis nostris non indiget. Nos ipsos igitur
 seruituti illius subijciamus & animas nras ipsius voluntati con-
 secremus. Postquam Gedeon, populū Israel liberasset a Madi-
 anitarum furore, non alio, tantis beneficijs suo saluatori poterat
 gratificari, nisi vt illum Dominum suum sibi præficerent, dicen-
 tes. Dominare nostri tu, & filius tuus, & filius filij tui, quia libe-
 rasti nos de manu Madian; Ecce Saluator noster, iugum oneris
 Sathane, & virgam humeri nostri, & sceptrum crudelissimi exa-
 ctoris, superauit sicut in die Madian; Ecce nunc lætantur coram
 Deo, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præ-
 da, quædo diuidunt spolia. Dicamus Christo saluatori, *Domina-
 re tu nostri, quia nos liberaisti de manu Demonis*, indignus. n. est vi-
 uere, qui tibi viuere recusat, qui vt uiueremus mortuus est. To-

Jud. 8.

Viuenti
 est Chri-
 sto.

tus eram in morte, totum me resuscitasti: tuum igitur sit totum id quod uiuo, & totus me totum tibi offero. Totus spiritus, totum cor, totum corpus, tota uita mea uiuat tibi, uita mea dulcis, quoniam totum me liberaſti, ut totum me poſſideres, totum me refeciſti, ut totum me haberes. Diligam te igitur Domine uirtus mea, diligam te ineffabilis exultatio mea, & uiuat iam non mihi ſed tibi tota uita mea, quæ perierat in miſeria mea. Viuam iam non ego, ſed uiuas tu in me. Ad hoc. n. tibi Deus, dedit nomen ſu per omne humanum nomen, ut in nomine tuo omne genu flectatur, ut omnia interiora mea benedicant nomini tuo; ut Anima Cæleſtis, ſenſus autem ad inferiora deprimentes, cum carne terrena, poplites ſuos inflectant in nomine tuo; tibi confiteantur, quod tu eſis gloria, & non in confuſione, ſed in Regno tuo, quod in me inſtituiſti, ſiue in gloria Regni celeftis ad quod tu Saluator potentiffime, nos perducere digneris, Amen.

(*)

I E S V M.

Ego & Pater vnum ſumus. Ioan. 10 cap.

CONCIO TRIGESIMAPRIMA.

In qua, Filium Dei, eiusdem ſubſtantia cum Deo Patre eſſe, demonstratur.

AM eſſe legem & perpetuam conditionem ſuperiorum, non tam ex Philoſophia quam ex quotidiana experientia didicimus, ut illa omnia bona, quæ in inferiorib. creaturis diſperſa ſunt, in ſeipſis adunata, & quaſi in vnum quiddam eminentes recollecta amplectantur. Teſtimonium iſtius non aliud eſſe volo, præter nosmetipſos. Homo etenim, quia ſuperior quacunque viſibili creatura, a Deo creatus eſt, omnium quoque rerum, quæ ſub aſpectum cadere poſſunt perfectiones, vnus in ſe ipſo in vnum complexas continet. Habet enim eſſe cum lapibus, viuit cum plantis, mouetur vt Orbes Cæleſtes, ſenſu viger vt animalia perfecta. Quatuor autem elementorum bonitates quod habeat? clarum eſt; cum ex illiſtanquam ex maſſa quadam corpus noſtrū cōmixtum & concretum eſt. Hæc autem tali & tanto vinculo in vnum connexa ſunt; vt vnum ſine altero reperi & conſiſtere nequit; nec eſſe ſine vita, neq. vita ſine motu, nec motus ſine ſenſu, nec ſenſus ſine corpore, neque corpus ſine ſuis elementis homo habere poteſt. Vnum ſi demas omnia accipis; Omnia enim iſta, vt Philoſophorum verbis vtar, quæ in inferioribus diſperſa erant, in homine vt pote ſuperiori creatura, vnite & eleuate continentur. Omnia iſta in homine, vnus eſſentiaſ humanae ſunt. Quocirca nihil eſt mirum, ſi in ſupremo illo

Retum

Regum omnium conditore, qui potenti sua virtute, omnibus bonitatem suam communicauit ab unâ, Verbum per quod fecit omnia, *Filius unigenitus Dei, qui est in Patre & Pater in illo, modo quodam ineffabili*, vnum in essentia, in honore, in potentia in gloria, cum Patre sibi coæterno sit, sicut ipse Saluator noster testatus est *Ego & Pater vnum sumus*. Si enim Deo nulla peregrina forma, nulli tunc accidens aduenire potest; Nec. n. aliunde bonus (vt reliquit Bernardus) quam vnde magnus; nec aliunde iustus aut Sapiens, quam vnde magnus & bonus; nec aliunde denique simul hæc omnia est, quam vnde Deus, & hoc quoque non nisi seipso, sola summa & increata natura, quæ est Trinitas Deus, hæc sibi vendicat meram singularemque sententiæ simplicitatē, vt non aliud & aliud, nec alibi quoque & alibi, sed ne quidē modo & modo inueniatur in ea; nepe in semet manens, quæ habet, est: & quæ est, semper & vno modo est. In ea & multa in vnâ, & diuersa in idē rediguntur, vt nec numerositate rerum sumat pluralitatē, nec alterationē de variatione sententiæ. magnitudine est magnus, sed quæ in ipso est, ne aliqd Deo maius sit, bonitate bonus est, sed non alia quam ipse est, ne melius aliquid ipso inueniatur. Verbum autē, sapiētia & perfectæ Imago Filius Dei, est in Deo Patre; vnus quoque essentiæ, non extraneæ substantiæ, sed eiusdem potentiæ & virtutis cum Patre est. Ego & Pater vnum sumus. Sufficiebant quidem ista credentibus, & simplici corde, Maiestatem atque consubstantialitatem Filij Dei Patrum, Conciliorum, Ecclesiæ, & Sacræ scripturæ testimonio firmatam, voce Apostolorum, Prophetarum, Patriarcharū & Angelorum, insuper ipsius Dei Patris roboratam, venerantibus & confitentibus. Sed cogimur ineffabilia eloqui, inaccessa scandere. Illa quæ aō sincero, & fide indubia amplectere cōgruū erat, nunc in contentionem & dubiosam quandam disceptationem, hæreticorū blasphemio ore vocata demonstrare. Necesse fuit illis quæ per se credibilia & credenda erant, fidē facere, dū Christus de se ait. *Ego & Pater vnum sumus*. At quia sepulcrū Arriū & Eunomium nobis suscitauerunt Ministri Sathanæ, Michael Seruetus, Franciscus Dauid, Ministri Transyluani & illa errans mus, Erasmus dico Rotērodamus, huius loci genuinam interpretationem dicentes esse. *Ego & Pater vnum sumus*, non naturæ & essentiæ, sed consensu voluntatis vnitare, Pater & Filius vnum sunt

Christus
est vnus
essentiæ
cum Pa-
tre.

Dei & eo-
rum quæ
in ipso sūt
vnitas.

Arriano-
rum per-
uersa in-
terpretatio
verborū
Christi.

ser. 8. Cl.

sunt, (blasphemant isti) non quidem vnum in natura, vnum in essentia, vnum in æqualitate, vnum in gloria, sed vnum in concordia, vnum in consensu voluntatis. Ad quem (inquiunt) modū duo amātes in duob. corporib. sunt vna anima, & cor vnum ita ut alter alterum estimet, & uocet dimidium animæ suæ, imo quandoque cor suum, animam suam, alterum se. Et dum percontor ab eis, Quæ ratio? Quod argumentum in eam uos pertraxit uesaniā, ut Filij Dei vnitatem in essentia cum Patre diuidatis, & solam unitatem uoluntatum, non sine graui & horrenda blasphemia, inter Patrem & Filium statuaris & confingatis? Cæteris impudentior Seruetus, responderet. Christi Domini oratio me commouet, ad pernegandam æqualitatem eius Patre. Dum. n. oraret ad Patrem, pro suis discipulis, & pro illis qui credituri erant in noīe ipsius, talē protulit orationem. *Vt sint vnum, præcor, sicut & nos vnum sumus*. An nos (inquit Seruetus) ad illorum similitudinem vnum natura esse debemus? Non certe: sed concordia uoluntatis. Quare nec Pater & Filius aliter vnum sunt. O Gygāteū furorē, o blasphemiam extremis inferni supplicij uindicandā, o immanitatē, o malitiā, malitiā Dæmonū et superantē. Non uidetis Nouos Gygantes, nouū bellū, funestum illud & peruersum, omnia potentij comprimendum & fulmine dissipandū, conflare Deo? Non aspicitis in isto cæpo Senaar confusionis, Nouos Babelis inuentores, qui olim in terra labij vnus, unitatis confessionis Ecclesiæ, habitabant, nouum consiliū inire contra Altissimum? Venite, faciamus uobis turrim, cuius culmē pertingat ad Cælū, & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in uniuersas terras? Sed quo celebrabitis nomen uestrum? Quod egregium facinus, sempiterna laude dignum perficietis? Non hoc quidem laude & sempiterna fama, sed sempiternis ignibus dignum. Ascendemus in hæc turrim Babelis adinventionum nostrarum, *Superbia enim eorum*, vt Dauid aiebat, *qui te oderunt ascendit semper*. Procedemus vsque ad culmen eius, quod pertingit ad Cælum sanctissimæ Trinitatis; linguas nostras tanquā sagittas acutas, cum carbonibus vastatorij, iaciemus in Cælum, illum qui sedet ad dextram Dei in excelsis, de suæ maiestatis Throno detrahemus; in terras deturbabimus, inter captiuos carceris huius, Principē & Regem Regū uniuersorū, uinctū, detinebimus; Deum ipsum & aliquid cōtra nostrā insaniam moliri voluerit, e Cælis deiciemus

Arriani
Gigantei
furoris.

Arriani
Babel ex-
traunt.

Arriani
Atheis-
mo uiam
parant.

& inferius Deo sæculi istius, Dæmone: inter illos Deos, quorum vnus iactabat, Ego inquit sum Deus, & in Cathedra Dei sedi in corde maris, connumerabimus. Et si mutare aliquid ausus fuerit, illum e memoria hominum, & numero omnium que sunt in uniuerso Orbe exterminabimus, Atheismum in super inducemus; Sine Deo, sine lege, sine supremo iudice, sine Rege Regum esse volumus. nolumus. n. hunc regnare super nos, Duplicet nobis quod iste, tanto melior Angelis effectus est, quanto differentius præ illis nomen participauit: non placet audire, quod gloriatur se Patrem habere Deum, De bono opere nolumus illum, ex hac superba turri lapidare, sed de blasphemia; quia cum homo sit, facit seipsum Deum, quia Deus illi hoc attestatur. Audiuimus. n. eum quondam de Cælo clamantem. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi concipuit, ipsum audite, in ipsum credite, quecunque dixerit uobis, sine reluctance tanquam uera recipite. Nolumus & Dei Filium & Dei testimonium; & Deum & Dei filium exturbare volumus de Cælestibus Thronis. Blasphemia. n. est quod Pater & Filius vnum sint in essentia, vnum tantum sunt in voluntate, vnum in consensu, & in concordia. Nos ad illorum similitudinem vnum sumus, non natura sed concordia voluntatis; Quare nec Pater & Filius aliter vnum sunt. Miramini? obstupescitis? Hæreticos eodem progressos esse amentiam? in tantam processisse furentem insaniam? ut Filij Dei consubstantialitate negata, Christo Deo de sua Maiestatis Throno deiecto, Atheismi a me insimulentur? Deo bellum indixisse, accusentur? Deum ab illis exturbandum & Diuinitate priuandum iri dicantur? At iustissime quidem. Deus enim Pater & Dei Patris vnigenitus naturalis Filius, cum vnum sint in Deitate, vnum in æternitate, vnum in gloria, *Tres sunt qui testimonium dant in Cælo. Pater, verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum sunt.* Vnum sunt in æternitate. *In principio enim erat verbum*, ut Ioannes docuit. Vnum in essentia; & *Deus erat verbum*, Deus ille rerum omnium Principium, in quo Principio erat verbum, Deus erat verbum. Vnum in Potentia; *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Vnum in Beatitudine & gloria. *Quod factum est, in ipso uita erat*, Omne illud quod ab eo factum est, et ab eo permanauit per creationem, in ipsum rediens per recreationem & quendam recursum, *uita in ipso erat: uitam illam felicissimam,*

uitam

Deus Pa-
ter & Fi-
lius Dei
vnum sunt.

ain epist.
1. ad Bur-
degalen-
ses.

b apud
Nissenū
in oratio-
ne de eo-
dē; & Eu-
seb. lib. 7.
histor. ca.
25. & in
Confes. si-
dei que ē
in Tho-
mis. Con-
cil. ant.
5. Syno-
dus.
cap. apud
Athanas.
in epist.
de decre-
tis Nice-
ne Syno-
di.

1. Cor. 1.

Heb. 1.

uitam sine miseria sine morte inueniebat. Et hi tres vnum sunt. Ego & Pater vnum sumus. Qui igitur Filium impugnat, Patrem impugnat, Qui filium de Maiestate sua derurbat, Deum de maiestate sua derurbat. Qui Filium, blasphemus ore dicit, non esse Deum; dicit non esse Deum in mundo. Nihil. n. in Diuinitate Trinitatis, (ut S. Martialis reliquit) discretum. Pater & Filius, et Spiritus Sanctus, in Personis Diuinis tria diuisa; in Diuinitate vnus Deus indiuisus est. Trinitas perfecta, (ut b Gregorius Thaumaturgus docuit,) Maiestate, Æternitate & Regno minime diuiditur. Non est diuidenda (Dionysius Romanus docet) in tres Deitates, Admirabilis & Diuina vnitas, neque sub nomine creationis, imminuenda ē Dñi dignitas, & immensa Maiestas. Sed credendum est in Deum Patrem & in Filium eius Iesum Christum, & in Spiritum Sanctum, vnumque; Deo totius vniuersitatis verbum. Ego. n. inquit & Pater vnum sumus, Et ego in Patre & Pater in me. Ita. n. & Diuina Trinitas, & Sancta predicatio professioque Monarchiæ conseruari poterit. Qui Filium Dei, Deum verum esse, Deo Patri consubstantialem, Patri coequallem pernegat, Patrem & Deum pernegat, Atheismumque inducit. Et ut omni suspicione, omni que de calumnia scrupulo, vester eliberetur animus. Trias illa quæ violenter abripiunt Arriani Filio Diuino; accipiamus in medium. nempe vnitatem in Æternitate, vnitatem in essentia, vnitatem in Operatione; ex his. n. non difficile erit ostendere Seruetianos, Transylvanorum Ministros, & eius generis asseclas esse Atheistas.

Dicite mihi vos Seruetiani; Filium in quo inæqualem Patri esse pronunciat? In æternitate? Filium minorem tempore, suo Patre eterno dicitis? Hoc autem, non est Atheismum inducere? Scitum est ex Sacris literis, Filium Dei naturalem, esse Dei virtutem & Dei sapientiam. ut ex Paulo didicimus, Predicamus, inquit, Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam: *ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Christum Dei Virtutem, et Dei Sapientiam.* Notum est ex iisdem Sacris literis, Filium Dei esse splendorem & imaginem seu figuram substantiæ Diuinæ, ut ex eodem Paulo habemus. Locutus est, ait nobis Deus in Filio, quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & sæcula. *Qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, portat omnia verbo virtutis suæ.* Mutauerat ista Paulus a Sapiente; his etenim verbis sapientiam increata

Arriano-
rum tria
dicta de
consu-
bstantiali-
tate seu
equalita-
te Filij
Dei.

Christi
nomina
ex quib.
probatur
coeterni-
tas eius
cum Pa-
tre.

delineat. Omnibus mobilibus mobilior est sapientia; attingit ubique propter suam mundiciam. *Vapor est enim uirtutis Dei, et emanatio est quedam claritatis omnipotentis Dei Syncera, et ideo nihil inquinatum in eā incurrit. Candor est. n. lucis aeternae & speculū sine macula Dei Maiestatis, & Imago bonitatis illius.* Clarū deinde habet Cyrillus Alexandrinus; q̄ Christus vocatur Veritas, & Lux et Iustitia Dei. Veritas quidem apud Psalmographū precantē. *Emitte lucem tuam & Veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt, in montē Sanctum tuū, & in tabernacula tua.* Iustitia vero, apud eundē Psaltē supplicantē. *In veritate tua exaudi me, In tua iustitia, uiuifica me.* In nomine. n. Christi qui est ueritas; qui seipsum ueritatem apud Ioannem nominabat, exaudit electos dominus. Pater in Christo uiuificat fideles. Dicitur etiam Filius, Consilium, apud Dauidem *Consilium Dei manet in aeternum.* Demum nouimus, Filium esse rōnem illā seu Ideam, Patri Opifici: omnium rerum cooperantē, ut ipse apud Salomonem testatur. *Quando prae parabat Caelos, aderam. Quando certa lege et gyro uallabat abyssos; quando aethera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum; quando circumdabat mari terminum suū, & legē ponebat aquis, ne transirent fines suos; quando appēdebat fundamenta terrae, cum eo erā cuncta cōponens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, & ludens in orbe terrarum.* Et ne aliquis uerbum, dictum putet esse de alio, q̄ de uerbo Diuino, seu q̄ de Filio Dei. Ioānes occurrit cauillo, dicēs, *Omnia per illud Verbum, q̄ erat In principio apud Deū, & q̄ erat Deus, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, q̄ factum est.* Quae autē sint ista omnia; explicabat Paulus. *In ipso Filio Dei, qui est imago Dei inuisibilis, condita sunt Vniuersa in Caelis & in terra, uisibilia & inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates, Omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constā.* Filius igitur Dei, si est Dei-Patris uirtus, sapientia, ueritas, Consilium, Lux, splendor glorię; si est Cādor lucis eternae, & Imago bonitatis perfecta; si figura substantię Dei; si Exēplar & idea, seu ratio ad quam, et per q̄ oīa creata sunt. Si est (ut ex Origene addo) similitudo Patris, quomodo fieri pōt, ut fuerit, quando nō fuerit? Quando. n. Deus qui secundum Ioan. Euang. lux dicitur, splendore caruit suae Maiestatis: ut quis audeat Filio Principiū descri-

Christus
uerbum
Dei cog-
ternum
Patri.

Psal. 42.

Psal. 118.

Psal. 32.

Prou. 8.

Ioan. 1.

Col. 1.

Athanās.
in epist.
de decret.
Nicæna
Synodi.

adscribere, quasi antea nondum existenti. Quando autē non erat ineffabilis illa, innominabilis, inenarrabilisq; Patris substantię Imago, Forma, Ratio, q̄ Patrem agnoscit? Cogitet secū quicūq; audeat, dicere; Erat q̄n non erat Filius; se hoc ipsum dicere; Erat quando Sapientia non erat; quando ratio non erat, q̄n uita non erat. Filius (aiebat Cyrillus) semper est in patre sicut in Fonte, sicut ab ipso dictum. Ego ex parte exiui, & ueni. Quasi. n. fontem Patrem intelligimus, in quo uerbum est Sapientia, Character, splendor & imago eius existens. Quare si nullum erat unquam tempus, q̄n absque Sapientia, uirtute, caractere, splendore, ueritate, consilio, ac denique sine sua imagine erat Pater; fateri necesse est, coeternum esse Dei filium, qui sapientia uirtus, ueritas, consilium, Lex, splendor, character, imago Patris aeterni est. Quomodo. n. character, aut q̄ imago exquisitissima Patris est, nisi pulchritudinem eius perfecte consequutus sit, cuius est imago? Non est autem absurdum quod diximus, ait Cyrillus, in Patre Filium tanquam in Fonte intelligendum esse. Nihil. n. aliud nobis Fontis nomen designat, quam ut ex quo. Filius uero in Patre & ex Patre est, non profluens foras, sed aut quasi a Sole splendor; aut quasi ab igne insita sibi calliditas. In his enim exēplis unum ab uno produci, & ambo consempiterna sic esse conspiciunt, ut aliud absque alio nec esse, nec natura suae rationem retinere possit. Quomodo enim erit Sol splendore priuatus? Aut quomodo erit Splendor, nisi Sol sit, a quo defluat? Ignis uero, quomodo erit calore carens? Vel calor, unde manabit nisi ab igne? aut ab alio forsan non procul a substantiāli qualitate ignis disiecto? Sicut igitur quae ab istis profluunt, simul cum illis sunt unde profluunt, ac semper unde fluunt ostendunt; sic in Unigenito intelligendum est. Ex Patre enim esse intelligitur, sed in Patre etiam esse creditur, Ego. n. in Patre, & Pater in me est. Non alienus natura, neque post Patre natura secundus, sed in ipso Patre semper, & cum ipso, & ex ipso secundum ineffabilis generationis modum existit. Fas igitur non est (cum Origene prænominato concluda) neque periculo vacuum, quantum in nobis est; expoliare Patrem unigenito suo semper secum existente uerbo; expoliare itē eum sua sapientia, in quo letabatur, Inde. n. sequeretur enim non fuisse semper letatum. Inde. n. proueniret: Deum non fuisse ab eterno Sapientē.

Arriano- vos aut nouigigantes, quid facitis? Filium Dei minorem tern-
 rum dog- pore, ipso Patre asseueratis? Patrem non ab aeterno fuisse lara-
 ma de- tum, neq; ab aeterno sapientē dicatis necesse est. Filius. n. cū sit sa-
 coeterni- pientia Patris creantis. oia; anteq; nasceretur in tēpore Filius, Pa-
 ta que ab- ter caruit Sapientia, & Deus non erat Sapientia. Filius est splen-
 surda ad- dor Paternae lucis; ante natiuitatem temporaneam Filij, Pater-
 ducit. na lux non habuit splendorem; Lux igitur Diuina obscura, te-
 nebrofa erat. Filius Dei est speculum sine macula Diuinitatis;
 antequam illum enixa esset Deipara Virgo, Deus non habuit,
 in quo semetipsum intueretur, suamque speciem contemplare-
 tur. Verbū Dei, est veritas atque consiliū Dei; anteq; caro esset
 factum ex vtero Virgineo, Deus erat absque veritate, erat absq;
 prudentia & consilio: Deus, d' insana cōmentā, ante Christi tē-
 poralem ortum, mendax & imprudēs, & stultus erat. Christus
 est Diuina virtus, & Idea seu ratio, ad quā facta sunt, & per quā
 procreata sunt omnia: antequā Christus sub Octauiano Augu-
 sto in Bethleem nasceretur, Deus non habebat virtutē, non ha-
 bebat rationē creandi, imbecillis, infirmus, impotens erat. Igi-
 tur falso, Moyses appellauit eum nomine Omnipotentis; perpe-
 rā creationē rerū descripsit; Non est verū quod reliquit. In prin-
 cipio creauit Caelū & Terrā, & Faciamus hominē ad imaginē
 nostrā. Dicā amplius; si temporib. Cæsaris Augusti, qn̄ Filius
 Dei, ex Virgine Maria, in Bethleemitico oppido genitus est, De-
 capit habere virtutē; Tēporib. Cæsaris Augusti, creauit, Caelū
 & Terram. Non in principio sed temporibus Augusti dixit
 Fiat lux, & facta est Lux. Fiat firmamentum in medio aquarum &
 diuidat, aquas ab aquis, & fecit ita. Non in Principio sed sub Au-
 gusto dixit, Cōgregentur aqua, quae sub Celo sunt in locum vnum,
 & appareat arida. Germinet terra herbam virentem, & facientē
 semen, & lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus suū, &
 factū est ita. Non in principio, sed sub Cæsare, fecit Deus duo
 luminaria Magna, luminare maius vt praesset diei, & luminare
 minus vt praesset nocti, & stellas, & posuit eas in firmamento Ce-
 li, vt lucerēt sup terrā. Nō in principio sed sub Imperatore, crea-
 uit Deus cete grandia; sed & omnem animam virentem atque
 motabilem, & omne volatīle secundum genus suum, & bestias
 terrae iuxta species suas, & iumenta & omne reptile in genere suo.
 Tunc quādo Christus natus est ex Virgine, accepit Deus limū
 de

Christus:
 si nō fuit
 Patri cog-
 ternus,
 nūquam
 fuit in
 mundo.

De terra & formauit hominem de limo terra, & inspirauit in facie
 eius spiraculum vitæ. Ante Christum & Mariam Deiparam ni-
 hil penitus erat; non terra, non aqua, non aer, non ignis non pi-
 sces, non volatilia, non reptilia, non iumenta & bestia, non her-
 bae virentes, non ligna pomifera, non stellae, non Sol & Luna;
 non firmamentum. Ante Christum & Virginem Dei Genitri-
 cem Mariā vacuum erat; imo dicam plus, nec ipse Christus in
 mundo fuit aliquid. Si enim omnia per Filium Dei facta sunt;
 vt refert scriptura; Maria Virgo etiam per ipsum necessario fa-
 cta est, Omnia enim siue visibilia siue inuisibilia, per ipsum condi-
 ta sunt, vt Paulus habet. Maria Virgo Christum genuit, & suo
 vtero intaeto in mundum profudit. Ante Mariam non fuit, et
 Mariam non fecit, neque creauit; Quod enim non est, non potest
 creare. Mariam non creauit, qui omnia creauit; ante Mariam
 si quidem non fuit; Maria igitur nihil in ventre gestauit; nihil
 Spiritu Sancto accepit; nihil in Bethleem stabulo genuit. Ma-
 ria vt in summa dicam, nihil fuit, Christus nihil fuit. Quod nō
 non est, non potest creare; Quod non est, non potest generare;
 Quod genitum vel creatum vel factū non est; fictio est, nihil est.
 Exeat nunc nescio quis Seruetianus, seu nescio quis nouus Ar-
 tianus; & dicat, quod verbum Dei non fuit ab aeterno, sed ex tē-
 pore incipit; Dicat, in tempore sub Augusto Cæsare, post Ma-
 riam omnia creata sunt; perneget Christum fuisse in mundo;
 eoufque procedat vt Deum non esse aurumet, Quomodo enim
 Deus est, qui sapiens non est? Quomodo Omnipotens, qui vir-
 tutem a creaturā in tempore medi car? Quomodo Deus est, qui,
 consilio & veritate caret? Quomodo Deus. Sol est, qui nō splen-
 descit? Quomodo ignis consumens, cui calor & emanatio, clari-
 tatis omnipotentis Dei sincera, coaeterna non est? Siccine sine
 Deo viuemus? Sic ne Christi & Diuinitatem & Animam, &
 Corpus, & humanitatem, ad nihilum deducetis? Itane Deum
 non Deum, sed monstrum, quoddam facietis? Dauid polliceba-
 tur Diuino nomine Contestabor te, inquit, Israel, si audieris me;
 non erit in te Deus recens, neq; adorabis Deum alienum. Qualem
 igitur Deum Christū appellabitis? Deus ipse testabatur & pro-
 mittebat. Ego ipse sum; ante me non est formatus Deus, & post me
 non erit; ego sum ego sum Dominus, & absque me nō erit saluator.
 Quomodo igitur, vel qualis Saluator noster Christus; Deus for-

Deus re-
 cens non
 datur.

Psal. 80.

Isai. 43.

Christus suam eternitatem prædicit. a. matrus est? Veritas ipsa Christus, dicit, Antequam Abraam fieret, ego sum, cur veritatem & veracem, mendacij in simularis? si ex Virgine Maria non incæpit, si ante Virginem fuit? Sapientia æterna fatetur, dñs possedit me in initio viarū suarum, antequam quicquam faceret a principio. Ab æterno ordinata sum, & ex Antiquis antequā terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram, nec dum fontes aquarum eruperant, nec dum montes graui mole constiterant; ante omne colles ego parturiebar; adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ. Cur igitur Filiū Diuinū, Dei sapientiam post omnia creata, post terram fundatā, post libratos fontes, esse progenitam blatteratis? Si Deus ipse pronunciat *Hodie id est, in eternitate genui te*, vt ipse apud Regium Prophetā declarat. *In splendoribus sanctorum, ex utero ante Luciferum genui te*. Cur tantum audetis, vt illū non in splendorib. sed in tenebris; non ante Luciferum sed post tot millia sæculorum genitum esse, & nō ex utero Diuino, sed Virgineo tantū blasphematis? *Fas nos est* (iterū dico cum Origene) *neq. periculo vacuum, quantū in nobis est ex spoliare Patrem vni genito suo, semper secum existente Verbo, ex spoliare item eum sapientia sua, in qua letabatur. Inde n. sequeretur, eum non fuisse semper letatum*. Ego & Pater vnum sumus in eternitate. Sed nō eo subsistit impietas Arrianorum; Neq. tā tum minorem in eternitate, sed et in æqualem in Deitate, Filiū esse censuerunt. Aliud .n. Pater, & Aliud Filius (aiunt isti) non Alius Pater & Alius Filius; Diuersus Pater in substantia, non autē idē cū Filio. Velim a vobis primo edoceri d Seruetiani; Christum Dei Filiū in quē ordinem, An creaturarum, An vero Dei, recēsetis? Christum Dei Verbum creaturam esse, an vero deū existimatis? Si Deū, & Deū verū, non idolū, neq. Deū huius sæculi; Deus aut vñus est, in toto Orbe terrarū, vt Moyses dicebat Audi Israel Dñs Deus tuus vnus est. & ipse De⁹ præcipiebat, Nō habebis alienos Deos corā me. Ego .n. inquit, apud Isaiā, *primus & ego nouissimus, & absq. me non est Deus*. & infra. Ego Dominus & non est amplius extra me Deus, accinxi te & non cognouisti me, Vt sciant hi qui ab ortu solis, & qui ab occidente, quoniam abscque me non est; Ego Dominus, & non est alter, formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malū ego Dominus faciens omnia hæc. Si igitur Deum verum, Verbum

Arriano-
rū aliud
& aliud
confunditur.

Prou. 8.

Isai. 44. & 45. bum Dei esse (prout etiam Ioannes vos cogit dicendo. *Et Deus erat Verbum*) asseueratis; Deus autē vnus est, & extra vnū Deū non est alius Deus: Verbum Dei, non est aliud & aliud Pater; Verbū Dei non est alius diuersus Deus, & alius diuersus Deus Pater: sed Pater & Verbū vnus est Deus, vt Ioānes docuit. Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo. Pater, Verbum & Spiritus Sanctus, *Et hi Tres vnum sunt*. Non dixit; *hi tres vnus sunt*, propter Sabellium. Non dixit, *hi tres diuersi sunt*, propter Arrium, Vtrumque auditur, *Et vnum Et sunt*: ab vtroque & Charybdi & Scylla liberamur. *Quod dixit, vnum*; liberat nos ab Arrio separante filium a substantia Patris; *Quod dixit sunt*; liberat nos a Sabellio, confundente personam Patris, & Filij, & Spiritus Sancti sine discretionē. *Si vnum*; non ergo diuersum, neque aliud & aliud; *Si sunt*; igitur Pater & Filius & Spiritus Sanctus: Quorū æqualitatem in substantia indiuisa, inseparata, & indiuisa dum diuiditis: dū gradus maioris & minoris in Diuinitate statuitis, Quid est hoc aliud quam negare Deum? quam Atheismum introducere? Non enim sunt duo Dij, sed vnus est Deus, qui fecit cælum & terram. *Vnus Deus, neque in maius crescere, nec in minus contrahi seu decrescere potest, Non datur maior & minor Deus. Extra me enim non est Deus*.

At reclamare vos conspicio. Audio vestram maledicam confessionem: Christum dicitis non esse verum Deum, sed puram creaturam. Et si Deum esse agnoscitis, non tamen verum sed adoptiuum, non naturaliter genitum sed per gratiam effectum Deū nominatis. Ita vester Franciscus Dauid, cū Georgio Blandrala, effutiuerunt. Solus, inquit, Pater est vnicus Deus Christus ideo Deus, quia Filius, & ab illo sanctificatus, & summa potentia præditus, Nullibi enim iubet scriptura nos credere in Christum, tanquā in vnum illum Deum Altissimum, ex quo omnia. ¶ Audistis blasphemiam, vidistis cecitatem: palpare potestis ignorantiam, cum malitia coniunctam, illorum. Christus non est Deus, sed pura Creatura? Quid vero scripturæ, manifestō, contra violentiam Deo illatam, proclamant? Ac vt ordiatur a nomine & officio verbi Filij Dei. Scitū est ex Isaiā, q. non aliqua creatura, sed ipse Deus venturus erat ad saluandas Gentes: Sic enim legimus pollicitationem Præphetæ. *Deus, inquit, ipse*

in dispu-
Albana.
act. 3. diei
in eadem
disp. act.
3. diei.

Arriū &
Sabellii
feriēs sen-
tētia scri-
pturæ.

Arriano-
citas.

Deus ip-
se saluare
debuthe-
miacm.

sc

se veniet & saluabit nos. Tunc aperientur ocnli cæcorum, & au-
 res surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & lin-
 gua mutorum soluta erit. Hinc sepe sæpius, Deus ipse consolans
 populum suum aiebat. Ego, ego ipse consolabor vos. ego sum
 Dominus, & absque me non est saluator, me seruire fecisti in pec-
 catis tuis, præbui tibi laborem in iniquitatibus tuis; ego sum,
 ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum
 tuorum non recordabor. Ego Dominus loquens iustitiam, &
 annuntians recta. Congregamini & venite, & accedite simul,
 qui saluati estis ex Gentibus: nescierunt qui leuant lignum scul-
 pturæ suæ, & rogant Deum non saluantem. Annuntiate &
 venite & consiliamini simul, quis auditum fecit hoc ab initio?
 ex tunc prædixit illud? nunquid non ego Dominus, & non est
 vltra Deus absq; me? Deus iustus & saluans, non est præter me.
 Cōuertimini & salui eritis, oēs fines terræ, quia ego Deus & nō
 est alius. In memetipso iuravi, egrediet de ore meo iustitiæ Ver-
 bū & nō reuertetur, q̄a mihi curuabitur omne genu, & iurabit
 omnis lingua in Domino. Passim in Isaiā obuia sunt eiuf-
 modi testimonia. Nectantum apud eum hæc erat vox, Deum,
 saluatorem futuram esse vniuersorum; & alij quoq; Prophetæ
 id ipsum prædixerunt. Zacharias aiebat. Hæc dicit Dominus
 exercituum, Lauda & lætate filia Syon, quia ecce ego venio, &
 habitabo in medio tui dioit Dominus, & applicabuntur gentes
 multæ ad Dominum in illa die; & erunt mihi in populum; &
 habitabo in medio tui; & scies quia Dominus exercituum mi-
 sit me ad te. Hunc Dominum exercituum, missum a Domino
 exercituum, vt habitaret in nobis, quæ alium dicemus nisi Deū
 verum? Sic apud Oseam, idem Dominus promittebat, Domui,
 inquit, Iuda miserebor, & saluabo eas in Domino Deo suo. Sic
 apud Baruch Prophetam, Deum conuersaturum esse cum ho-
 minibus nouimus. Hic, inquit, est Deus noster, & non æsti-
 mabitur alius aduersus eum. Hic adiuuenit omnem viam di-
 sciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israël dilecto
 suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus
 est. Quomodo autem conuersatus fuerit? clarissimum habemus
 ex Isaiā. Qui conuersaturum & habitaturum eum, in for-
 ma humana assumpta testatur. Ecce, inquit, virgo concipiet,

Zacha. 2.

Osc. 1.

Baruch. 3

Isai. 7. &

& pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuël; Butyrum
 & mel comeder, vt sciat reprobare malum & eligere bonum.
 Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est
 Principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius Ad-
 mirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Prin-
 ceptus Pacis. Multiplicabitur eius Imperium & Pacis non erit
 finis. Quis autem Deus Diuinitate, non quidem deposita, sed
 humanitate circumuoluta mundo apparuit? Quis cum hominib.
 conuersatus est? Quis nam ille paruulus natus, postea in vi-
 rum excrefcens, principatum suum super humerum baiulauit?
 Quis saluauit mundum, non a seruitute Aegypti tantum, vel
 Babylonis, sed a Tyrannide Sathanæ? Quis oculos cæcorum
 illuminauit? surdis auditum restituit? mortuos ad vitam resur-
 scitauit, nisi Filius Dei? Filius Dei, vt omnium istorum colle-
 ctionem faciamus; est ille, qui non rapinam arbitratus est, se esse
 æqualem Deo, sed semetipsum exinanauit, formam serui accipiens,
 in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.
 Cum esset in forma Dei, hoc est præditus natura & essentia
 Dei, vt Patres voluerunt. Nec temere, si enim dum formam
 serui, Filius Dei accepit, non figuram aut imaginem huma-
 nam, tantum accepit, vel opera tantum humana peregit, sed
 vere humanam formam atque naturam assumpsit, secundum
 quam est seruus Dei; ita etiam dum in forma Dei esset, non tan-
 tum imaginem aut similitudinem externam gessit, vel Diuina
 tantum opera peregit, sed vere fuit præditus essentia Patris. Fi-
 lius Dei est ille paruulus admirabilis, quem virgo, secundum
 Angeli testimonium, in vtero habebat, cuius nomen, vocatum
 est Emanuel, quod est nobiscum Deus; cuius nomen, ait idem
 Angelus Iosepho, vocabis Iesum, Ipse enim saluum faciet po-
 pulum a peccatis eorum. Filius Dei est Deus ille qui cum pecca-
 toribus conuersabatur, cum Martha & Magdalena manduca-
 bat; cum Mathæo, Zachæo, Simone Phariseo, & alijs Publica-
 nis accumbebat; qui Ciuitates Iudæ circuebat; qui a turbis
 comprimebatur, turbis beneficia impendebat, & turbas resur-
 ciebat, Euntēs, inquit, responderet Ioanni interroganti Quis tuus
 ego, quæ audistis & vidistis; quia cæci vident, claudi ambu-
 lant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pau-
 peres Euangelizantur. Quasi dixisset, Ioannes ex me scire cura-
 pit,

Deo Sal-
uatori at-
tributa a
pphetis
Christo
cōueniūtForma
quid desi-
gnat.

pit, *An ego sum ille Deus, qui debet venire & saluare populum qui aperiret oculos caecorum, & alia miranda, quæ solus Deus operatur, potenti virtute perficeret? Euntes renunciate Ioanni, quæ vidistis me manibus peragentem, Quæ audistis a turbis vociferantibus. Ipse fecit surdos audire & mutos loqui: Deus visitauit plebem suam; Huic mare & venti obediunt; hic peccata Magdalene & paralytico dimittit; Peccatores recipit ad misericordiam; sicco vestigio super aquas graditur, Isti Dæmones continentur, Iesu Fili Dei viui, cur venisti ante tempus torqueri nos. Ipse Dæmones ob obsessis eiecit; furorē eorum comprimunt; iste quatuor duanos etiam mortuos ad vitam renocat: cæcis natis visum restituit, Quæcunque Pater facit, ea similiter & Filius facit. Sicut Pater suscitatur mortuos, ita & Filius quos vult uiuificat. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite; Vt cognoscatis & credatis, quia ego in Patre, & Pater in me est.*

Christi
adorant
vniuersa

Prædicebat ipse. *Mihi curuabitur omne genu; Cui vero dedit nomen super omne nomen, vt in nomine Iesu, omne genu flectatur, Cælestium, terrestrium, & infernorum: Quem vero Angeli, homines, Dæmonia ipsa adorant, præter Christum? Angelis præcipiebat Dauid. Adorate Deum omnes Angeli eius. Hoc autem præceptum in quo alio impletum est, nisi in Christo? quem cum iterum Deus primogenitum introduceret in Orbem terræ dixit. Et adorent eum omnes Angeli eius. Prophetabat Isaias de Christi conuersatione. Erit vobis Dominus in sanctificationem, in lapidem offensionis & in petram scandali, in lapidem & offensionem. Quis vero est iste lapis offensionis, nisi Christus? Ipse, vt Simeon dixit, positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel. Quomodo in ruinam multorum in Israel, declarat Paulus. Israel, inquit, sectando iustitiam in legem iustitiæ non peruenit: Quare? Quia non ex fide. Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est. (nimirum Isai. 8.) Ecce pono in Syon lapidem offensionis, & petram scandali. In conuersatione sua cum hominibus, Deus missurus erat; ante faciem suam Angelum quendam, vt apud Malachiam habemus. Ecce ego mittam Angelum meum, ante faciem meam. Quem autem Angelum misit Deus Israel, ante faciem suam? Ioan.*

Ioan. 10.

Phil. 1.

Psal. 96.

Hebr. 1.

Isai. 8.

Luc. 2.

Rom. 9.

Malach. 3.

neut

nem Baptistam; vt Christus ipse est interpretatus, Hic est, ait de quo scriptum est, Ecce ego mitto Angelum ante faciem tuam. Conuersationem suam Deus, non alibi præter in cruce finitus erat. Effundam, inquit, super domum Dauid & super habitantes Ierusalem, spiritum gratiæ & præcum, & aspicient ad me quem confixerunt, & plangent eum planctu, quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, sicut doleri solet in morte primogeniti. Quem autem in Cruce clavis & lancea confixerunt? an non Filium Dei? Facta sunt, ait Ioan, hæc vt scriptura impleretur, Os non comminuentis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt. Idem quoque Ioannes, vidit in Apocalypsi, venientem cum nubibus Dei Filium, & ait, quod Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se, super eum omnes tribus terræ. Deus Saluator postquam subtrahere se volebat, a conspectibus mortalium non solus sed multis comitatus cateruis, ascensurus erat in Cælum vt Pfaltes prædixit. Deus cum egrederis in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto, Ascendisti in Altum, captiuitatem, accepisti dona in hominibus De quo vero Paulus dicit? Ascendens in Altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus? An ista Christo repugnant? Ipse vt Marcus describit, eleuatis manibus ferebatur in Cælum, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Quod ascendit, subiunxit Paulus, Quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ? Verus Deus ille Saluator Israelis pollicebatur. Ego Dominus Deus vester, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & Prophetabunt filij vestri & filia vestra. Hoc vero Christum fecisse, an non manifestum habemus a Petro? Dextera, inquit, Dei exaltatus & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc Spiritum Sanctum, quem vos videtis & auditis, Hoc enim est dictum per Ioclem Prophetam. Et erit in nouissimis diebus, effundam de spiritu meo super omnem carnem. Filium igitur Dei creaturam esse adhuc comminiscimini? Filio Dei Deitatem violenter abripietis? Deus ipse uerus, absque quo non est Deus, & extra quem non est Deus, uenit & saluauit nos? hunc vos non Deum, sed creaturam; non Deum uerum sed adoptiuum esse dicetis? Palpate admirans manibus uestris vt Thomas, exquiratis Deum in nocte ignorantie,

Math. 11.

Zach. 12.

Ioan. 19.

Apoc. 1.

Psal. 67.

Ephes. 4.

Ioel. 2.

Act. 2.

Ioan. 20.

tiæ, manibus contra Deum vt Thomas; non decipiemihi credite mihi. Ipse enim est verus Deus, vt Ioannes reliquit, Dicite, postquam tot argumentorum manibus quasi palpatis. Dominus meus & Deus meus, Dominus meus & Deus meus. Quod si ista vincula, non captiuant intellectum vestrum, fide hic opus est. Non decipiat vos Blandrata, quasi nullibi scriptura credere in Christum iubeat, Iubet ipse Christus, in se credere. Creditis in Deum, & in me credite. Et non tantum credite sed & sperate in eo. Radix enim Iesæ & qui exurget regere gentes, est ille in quem gentes sperabunt. Non tantum sperate sed & amate. Qui enim amat Patrem & Matrem plusquam me & animam suam plusquam me, non est me dignus. Ego enim & Pater vnum sumus in Deitate.

Sumus etiam vnum in operatione. Quæcunque enim Pater facit, ea similiter & Filius facit. Creat Pater Cælum & terram. Creat & Filius. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Mundus per ipsum factus est, non solum nouus, ille de quo dicebat. Ecce ego creo Cælus nouos, & terram nouam, qui eum recepit; sed etiam ille, qui eum non cognouit. Conseruat omnia Pater; huius enim beneficio, in ipso mouemur & sumus, Filius etiam portat omnia verbo virtutis suæ, b Omnia in filio constant. Deus ipse scrutatur corda & renes. Christus etiam sciebat quid esset in homine, Ipse vidit cogitationes scordis eorum. Deus sanctificat, vt ipse fateatur. Ego sum Sanctus Dominus qui Sanctifico vos, f Christus vero, dilexit Ecclesiam & seipsum tradidit pro ea, vt eam sanctificaret, & exhiberet gloriosam, non habentem rugam aut maculam. Pater in æterna sua voluntate eligit prædestinatos, ad vitam æternam. Eligit & Christus; ego inquit scio quos elegerim. Pater remittit peccata, & ex impijs iustos facit; Ego sum, ait, qui deleo iniquitates tuas. Dimittit & Christus k Vt sciatis quia Filius hominis, habet potestatem remittendi peccata. Pater gloriam æternam, & gratiam vltimam confert electis, Confert & Christus. l Vitam, inquit, æterna n do eis. Paulus vero m. reposita est, inquit; mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex; non solum autem mihi, sed & his qui diligunt aduentum eius. Attrahit & vocat Pater

ad

Christi
Diuina
opera.

Ioan. 14.

Isai. 11.

Luc. 4.

Ioan. 5.

ai Heb. 1.

b Col. 1.

c Hier. 7.

d Ioan. 2.

e Leuit.

f 1. Ephes.

g 5.

h Ephes.

i 1.

h Ioan. 13.

i Isai. 43.

k Luc. 5.

l Ioan. 10.

m 1. Ti.

mot. 4.

n Ioan. 6.

o Ioan.

10.

ad Ecclesiam per interiorē gratiam. Nemo siquidem potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum, vocat & Christus. Alias oues habeo quæ non sunt ex ouili, & illas oportet me adducere, Dies me deficeret si vellem recensere opera illa, quæ Christus simul cum Patre, potentia sua efficit. Quæcunque enim Pater facit, ea similiter & Filius facit Ego & Pater vnum sumus in operatione. Et adhuc vos non esse æqualem Patri Filium prædicabit? Eousque Filium vnum esse Non in æternitate sed in voluntate, nõ in essentia sed concordia, nõ in operatione sed consensu voluntario cõtenditis? Equidẽ, aiunt isti, Eodẽ. n. modo sunt vnũ. quo nos sumus vnũ; vt ipse præcatur. Eodẽ modo quo nos vnũ sumus. Præclaros Theologos, An vero ignoratis morẽ sacræ scripturæ, (ita respondet Athanas.) vt & res naturales & Diuinas in exemplũ proponat. Non quod tales simus, sed vt ad imitationem eorum mores nostros, vel efformemus vel non deturpemus? Dicebat scriptura; Ne simus sicut equus & mulus, deinde simus prudentes sicut serpentes, & simplices sicut colũbæ; Non vt naturaliter, nos etiam serpentes atq. columby fieremus, sed vt iumentorũ motus atq. imperus irrationales effugeremus; serpentisque prudentiã, & ex columba mansuetudinem mutuaremur. Deinde dicit. Si- tis misericordes, ut Pater uester misericors est. Perfecti estote, ut Pater uester Cælestis perfectus est. Non vt aliquid tale essemus quale Pater est; quod fieri nequit, cum creaturæ simus, Sic igitur. Non vt nos essemus qualis est ipse, dictum est a Christo. Vt sint unum, quemadmodum & nos sumus; sed pro nostra natura, & quatenus fieri potest, vt inde formulam similitudinemque mutuemur. Ille quidem natura, & ex vero vnum est cum suo Patre: Nos autem inter nos vnum affectu & animo efficitur, habentes pro archetypo exemplari, naturalem vnitatem Filij cum Patre.

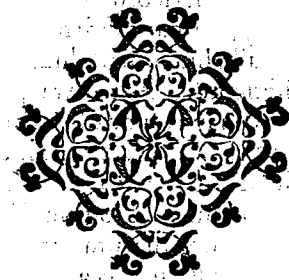
Vnum, inquiunt isti, sumus voluntate At D. Cyrillus reputat hoc a veritate alienum esse, quod. s. nos non possimus esse, vnum cum Deo, nisi voluntatis concordia. Nam supra illam, inquit, est vnitas cum Deo, per quandam Deitatis conformitatem & Deiformitatem; qua participatione Diuinitatis nobis communicata in Deum, vt ita dixerim transfusimus, atque tra-

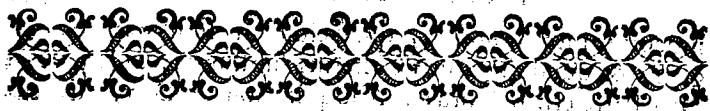
ster-

ser. 4. cõr.
Arrian.Similia
ad quid
inducuntur.Hominũ
vnitas sũ
ma cum
Deo.

sferrimur seruata suę naturę veritate. Perinde atq; ferrum ignatum & candens, per ignis communionem fit igniforme, videturque sublata ferri substantia, omnino esse ignis. Et huiusmodi vnionem quę longe superior est, & sublimior, quam vnio per amorem & concordiam voluntatum, petit Dominus noster, discipulos esse vnum in Deo; vt scilicet ei inferantur, & intime coniungantur per Deitatis in se susceptionem, atque participationem. Hęc in super vnio, proxime accedit ad summam illam atque ineffabilem vnitatem, qua Pater & Filius se inuicę inmeantes, ac sibi intimę inmanentes, Vnum sunt vnitate naturę, quę quidem suprema est & omnium verissima; cuius similitudinem propinquam, discipulis dari per instructionem cum Deo, Christus hic petit. Quid amplius desideratis? Vnum in voluntate, non in essentia Filium & Patrem asseretis? Apprehendite quandoque disciplinam, Amplectimini & osculamini (vt alius quidam vertit) Filium, Post tot oracula, post tam euidentia testimonia, amplectimini tandem Filium. Homines illum Deum esse Verum agnoscunt, Prophetę Deum illum esse præsignarunt, Angeli eum vt Deum adorarunt, Deus ipse Deum illum esse restatus est. Ipse se æqualem Patri denunciabat, quod & Iudæi agnouerunt, Non inquit de bono opere te lapidamus, sed tu homo cum sis, facis te ipsam Deum. Dæmones ipsi vel inuiti, Deum illum esse proclamāt, Cur vos miseri homunciones, Cur o cęci tenebriones, contra Prophetarum, Apostolorum, Angelorum, Dæmonum ipsorum testimonia, vnitatem Deitatis diuiditis? contra Dei ipsius qui mentiri & fallere nescit, contra Christi qui fuit veritas, in cuius ore nunquam inuentus est dolus oracula, Deum Deitate spoliare contenditis? Vniuersus mundus genua flectit; Cęlestia Terrestria & Inferiora illi curuant genua, cur vos bellum infandum & scelestum ei infertis? cur illum Trono de quo Paulus. Thronus tuus Deus, Deus in sæculum sæculi, e folio æquali Diuinitatis exturbare vultis? Palpate tandem rationibus si vultis, inuenietis Filium esse æqualem Patri. Paulus aiebat, *Omnem Paternitatem in Cælo & in terra, ex Deo Patre nominari, & tanquam ex fonte ad inferiora deriuari.* Si igitur in terra Paternitas inuenitur

inuenitur inter homines, quia eiusdem sunt naturę, gignens & quod gignitur ex alterius substantia; eadem & in Deo Patre erit primitus. Alioquin non ex Deo, ad creaturas emanaret Paternitatis nominatio, sed potius ex creaturis ad Deum transferretur, perfectiorque & verior esset in creaturis, quam in Deo Paternitas; Quod, an vos admittatis ignoro. Palpantes igitur cum Thoma exclamate. *Dominus meus & Deus meus es tu. Ego enim & Pater vnum sumus.* Vnum in Aeternitate, Vnum in Diuinitate, Vnum in operatione, non tantum vnum in voluntate. Cuius vnitas (vnum enim nobis est necessarium) esse, & inter se, & in te Deus noster) nos participes, & imitatores efficias Christe Deus, qui es vnum cum Patre & Spiritu Sancto in sæcula Amen.

B E N E D I C T V M

Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Cant. 5.

CONCIO TRIGESIMASECVNDA.

In qua Saluatoris nostri Humanitatis qualitas delineatur.

Incarnationis opus & misericordia & iustitia continent.

INCARNATIONIS Filij Dei super admirandum mysterium, qui interna mentis attentione diligentius reuoluet, in illo & misericordiam & iustitiam coiuisse, atque connexa esse, facillimo negotio iudicabit. Misericordiam; quia non despexit proprii plasmati infirmitatem, & non ex operibus aut meritis aliquibus humanis, saluauit nos, sed secundum suam immensam misericordiam, fecit. Iuxta quod ipse Deus apud Isaiam testabatur. Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel, non obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me; non te seruire feci in oblatione, nec laborem præbui tibi in thure. Non emisti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum, non inebriasti me. Verumtamen seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Iustitiam quoque in hoc Diuino opere reperiet; quoniam Deus, homine victo, non alio quam homine fecit uinci tyrannum, & homine perduto, non alio quam homine inuenit hominem. Vidit ista duo Propheta, in suis Psalmis inquires. Veruntamen prope timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra, *Veritas atque misericordia* (scilicet in hoc salutari, & in

Isai. 43.

Psal. 84.

TRIGESIMASECVNDA

331

& in hac gloria inhabitante in terra) obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculata sunt, veritas de terra orta est, & iustitia de Cælo prospexit. Quali dixisset. Illa duo que perenne dissidium, atque bellum quoddam intestinum, inter se fouebant; dum misericordia homini fragili, & caduco parcendum iubebat; iustitia vero reluctans, hominem superbum, inobedientem & arrogantem, damniandum iudicabat; in hoc salutari, quod erat prope timentes Deum, & in illa gloria, siue in illo quem Ioannes, in terra, vidit plenum gloriæ & veritatis, veritas & misericordia obuiauerunt sibi, *Iustitia & pax osculata sunt*, Ut neque iustitia præiudicet misericordia, nec misericordiam deprimat iustitia; sed vtraque parem gradum habeat, utraq; æquali splendore refulgeat. Ac ut de opere iustitiæ videamus. Iustitiæ lex exigit, ut in pace atque concordia inter duos stabilienda, illius qui lesus & offensus est, offensæ & læsioni, aliquid par recompenferetur & ei cui ablatum est quicquam, æquale refundatur. Summo creatori Deo, homo per peccatum enorme, abstulerat hominem, & illum quidem purum innocentem, incontaminatum, plenum gratia, perfectum scientia, iustitiæ cultoré, Paradysi incolam, omni virtutum & donorum fulgore splendens. Per Incarnationem Filij Dei, Pax inter Deum & hominem renouata, & perpetuo firmata erat. In natiuitatis enim felicissima nocte, Angeli dulces & optatum illud canticum per sonabant. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus. Per Christum placuit Deo reconciliari in ipso, & pacificare per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in Cælis sunt. In Christo Iesu, ut Paulus ait, vos qui aliquando eratis longe, facti estis prope. Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque; unum. Ipse ueniens euangelizauit pacem, uobis qui longe fuistis, & pacem ijs qui prope; quoniam per ipsum, accessum habemus ambo, in uno spiritu ad Patrem. Hominem igitur purum, nulla forde uitiorum commaculatum, plenum gratia, scientia perfectum, omni donorum fulgore splendens, omnibus uirtutibus excultum, & Cælorum incolam, iustitia præcipiente, Deo in cuius pacem & amicitiam redibat, restituere & reddere tenebatur. Quis uero iste est homo, innocens manibus & mundo corde, qui nunquam accepit in uano animam suam, & in cuius ore non est inuentum mendacium, quem natura humana Deo

Iustitia in opere incarnationis quomodo inuenta.

Christus homo innocens, in pollutus

M m 2 reddi-

reddidit? Non alius præter Saluatorem nostrum; verum filium Dei. Filius Dei verus Deus, & verus homo, est ille homo quem humanum genus, per manus Sanctissimæ virginis, Deo in templo obrulit. Ipse est benedictus, qui nulli maledicto peccati obnoxius fuit. Ipse est Agnus ille sine macula, qui tollit peccata mundi, quem mediatrix nostra sanctissima virgo, Deo Patri, in Hierosolymitanum templum portauit. Ipse est qui peccatorum non fecit, nec dolus inuentus est in labijs eius. Ipsum nemo potest arguere de peccato, vt Iudæi insinuabat. Ipse secundum iudicium sponsæ, est candidus & rubicundus. Candidus in intellectu, Rubicundus in Anima & voluntate. Candidus in intellectu propter plenitudinem veritatis. Rubicundus in Anima, & voluntate propter exuberantem plenitudinem gratiæ. vidimus enim eum plenum gratiæ & veritatis. Candidus in intellectu ex splendescente lumine Diuinitatis in intellectu; Rubicundus ex fulgore flammantis Deitatis in affectu. Candidus & rubicundus, electus ex millibus. Præmiserat olim homo tot munera, tot scilicet homines ad placandum Deum; & non secus quam Patriarcha Iacob, qui ad mitigandum furorē fratris, miserat munera fratri, capras, hircos, oves, arietes, camelos fetas cum pullis suis, uaccas & tauros, asinas & pullos earum, & misit per manus seruorum suorum, singulos seorsum greges; Diuisit deinde filios Liæ & Rachael, ambarumq; famularum; & posuit vtramq; ancillam, & liberos, earum in principio; Liam vero & filios eius in secundo loco; Rachel autē & Ioseph nouissimos. Sic & homo tot sacrificia & oblationes, tot holocausta & victimas mittebat Deo. Deus tamen illis placari non poterat, Per boues. n. & oves & alia eius generis sacrificia, Diuine iustitiæ satis non fiebat. Non accipiam, ait, de domo tua vitulos, neq; de gregib. tuis hircos, Quoniam meæ sunt omnes feræ sylvarum, iumenta in montib. & boues; debes autem mihi reddere, quod tuum est, ex tuo non ex meo satisfacere debes. Rursus. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Si esuriero; non dicā tibi, meus est. n. orbis terre, & plenitudo eius. Per ista igitur munera Deo reconciliari non poterat homo, Quousque veniret venustissima Rachel Sanctissima Deipara, & gestaret nouum illum Ioseph Saluatorem non

Gen. 32.
& 33.

Allegoria Iacob.

Maria in star Rachelis.

Aegy-

Aegypti sed totius mundi, speciosum forma præ filijs hominum; tunc Pacem Deus reddidit; tunc hominis misertus hominem in amicitiam recepit, & perpetuam pacem fædere inuiolabili confirmauit, Dum Beata virgo inter iumenta illa irrationalia, nouissimo loco deputata; in nouissimo. n. loco stabuli, filium enixa est: nouissimo tempore, diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem uniuersorum, per quem fecit & secula. Propter hūc Iosephum, pulchrū facie & decorum aspectu candidum & rubicundum, compræssit furorem suū Dominus. Ipse. n. est pax nostra, qui fecit vtraq; vnū. Dilectus meus candidus & rubicūdus, electus, & rubicūdus. Quæsierat olim Deus hominē qualē qualē, qui se opponeret murū, ad Dominū pro domo Israel; sed in millib. inuenire nequibat talē. oēs fugerāt; omnia. n. concluderat Deus sub peccato, q̄a vniuersa caro corruerat viā suā. Oēs peccauerunt, & egebāt gratia Dei; nullus poterat gloriari mundū se cor habere. Quid. n. est homo, vt immaculatus sit, & vt iustus appareat natus de muliere? Ecce inter Sanctos nemo immutabilis, & Celi nō sunt mūdi in cōspectu eius; quātō magis abominabilis, & inutilis homo, q̄ bibit quasi aquā iniquitatē? Solus Filius Dei, quia nō erat natus de muliere, sed de virginē; q̄a nō opera viri, sed virtute Spiritus Sācti cōceptus poterat gloriari. Quis ex nobis, arguet me de peccato? Solus ille exclusus erat a peccato; Qd̄. n. in ea natū est, de Spiritu Sācto est. Quod ex te nascet Sanctū, vocabitur filius Dei. Solus ille, quia est electus vnus ex millib. qui de virgine intacta nasceret; candidus & rubicūdus, electus ex millibus inuērus est. Inuērus est, q̄ se opponeret murū pro homine, mediū parietē maceriæ solues, inimicitias in carne sua, legē mandatorū decretis euacuans, vt duos condat in semetipso; ipse nouus Ioseph qui saluum fecit populum suum a peccatis eorum, & semetipsum posuit pro homine. Saluator in ea murus, dixit Isaias, & antemurale. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Candidus, & rubicundus (dicebat ille, in quem Bernardi spiritus transferat,) quia in eo generatio Diuina candet, & rubet humana. Ipse est enim candor lucis atenæ: Ipse & si non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: de sanguinib. tamē maris natus est: Et nihil in eo ruboris illius, de quo Isaias ait. Si fuerint peccata vestra vt coc-

Christus sine peccato.

Gillebert in cant. ser. 48.

M m 3 cinum,

cinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Non sibi conueniunt, non se patiuntur, lanæ albedo, & rubor vermiculi. Dilectus meus candidus, & rubicundus. At libeat mihi tecum o dulcis spon sa agere. dicito mihi, Legistine vnquã Diuini Prophetæ, de Christo tuo sponso vaticinium? Gloriaris tu quidem se habere dilectum candidum; Quid vero Isaias? Et ascendet, ait, sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sipienti, non est ei species neque decor. Voluit dicere. Quod è terra virginea, instar virgulti cuiusdam teneri erumpens, se depræssit tuus sponso, & quasi radix in arida terra, vim suam cohibuit; ita vt neque trunci proceritate, aut frondium amantate, ad se mortales alliceret; nec fibras ita late diffunderet, vt virens inde sylua pullularet. Sic eximium illud decus, quod in Cœlis vim summi atq; sempiterni amoris incedit; illud summum pulchritudinis & honestatis exemplū, cuius aspectu Cælestes animi, satiari nō possunt, ita est in terris, ornamentis omnibus nudatū, & a contumelia deformatū; vt nullum in eius corpore decus emineat, quod oculos oblectet; Nullus elegantie cultus, qui eum sui studio vehementer incenderet; imò sic est cōtēptus & abiectus, vt sit omnium mortalium despicatissimus. Quo modo igitur candidus & rubicundus? Quod si candorē & decorem hunc in eo agnoscis, non ab extra sed ab intus, non deforis in corpore, sed intus in mente. Habes ecce duos, nominis Filij tui acerimos hostes, Caluinum & Lutherum. Lutherus calumniatur illum non esse candidum in intellectu, (blatterat, de sponso tuo) quod habeat tenebras ignorantie in mente. Puer, inquit, crescebat sapientia. Non est inquit figmentum hoc, quod Lucas scribit, sed vt verba sonant ita quoque simplicissime res euenit, vt quantum accessit ætatis, tantum & magnitudinis; quantum vero magnitudinis, tantū & rationis; vtq; ratione auctior, ita & spiritu euasit robustior, & sapientia plenior corā Deo. ī seipso & corā hominib. Quomodo ergo cādidas, si ignorantie tenebris obscurū habet intellectū? Quæ cōuētio lucis ad tenebras? Candidus & rubicundus? An non audis Caluinū impiū vociferare, quod Christus tuus dilectus, rubeus, fuit illo rubore de quo Isaias; Si peccata vestra fuerint rubra vt vermiculus. Pro nobis. n. inquit eum, qui non nouit maledictum, fecit maledictum;

Isai. 43.

Lutheri
& aliorū
hæret. de
gratia
Christi
sentētia.

Caluini
horrenda
de Christi
suo bla-
sphemia.

eum

eum qui non nouit peccatum, pro nobis fecit peccatū. Pro nobis ille, omnes tentationes peccati pertulit, Imò plus; In agone suo (ait) desperauit, considerato horrore delictorum suorum (ò nefandã temeritatē) & rigore Diuine iustitię, de misericordia diffidit. Quid. n. illa verba, Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me, designat, nisi affectū desperantis? Liceat mihi, te per iustitię tuæ Thronum firmissimū oro, te o Deus meus ex nomine spōsæ, alloqui. Quid est cur Dilectū tuum, eum quē in splendoribus æternis, ex vtero tuo progenuisti speciosum; in cuius vultum Angeli. et ipsi desiderant prospicere, nunc pateris ab istis tenebrionibus, maledictis obscurari? Cur permittis, illum cuius oculi sūt multo lucidiores Sole, ab his cæcitate percussis talpis, ignorantie insimulari? Quamobrè ò Deus bone, illum de quo Angeli testantur. Quod ex te nascetur sanctum; peccatorū sordibus contaminari, linguis maledicis sustines? Dicebas. Gloriam meam alteri non dabo, & honorem meum alteri non dabo, Non habebit in fonte Dominus, eum qui assumpserit nomē Domini Dei sui frustra. *Educ blasphemum extra castra, manus illum humana non tangant, lapidibus obruatur.* Ecce nunc amittes, publicani peccatores; gloriam tuam diripiunt ecce nomen tuum, non tantum frustra sed & blasphemantes vsurpant; ecce nunc, (ò effrenatã temeritatē, ò execrãdas uoces) vocib. infandis nomē filij tui deturpāt & blasphemāt; cur fontes uiuere permittis? cur lapidea pluuia, uel illa sulphurea potius, sese de hostibus. tuis nō uindicas? Dicebat quidã olim, ubi legē in adulteros seuerè animaduertentem, silere aduertit, Lex Iulia dormis? Lex tua de puniendis blasphemis, nunc o Deus abolita est. *Lex Dinina dormis?* Sic, sic, apud nos infelices, qui cognitionis Diuinae participes effecti sumus, licitū erit Arianis, Christo Dño uero Deo, Diuinitatis gloriã eripere? Sic apud nos impune licebit Lutheranis, Christū Dei sapientia, ignorantie insimulare? Sic, sic, apud nos, (ò nos infelices) Christū, impune licebit peccatorē perditūq; hominē predicare? *Lex Dinina dormis?* Sic licebit nobis, cū hostibus. Patris & spōsi, & Dei nostri, familiares habere sermones? cōuiuere illis affabiliter? illis applaudere? arridere? honorare & bona illorū pmouere? illos nō abhorrere? illorū fortunis fauere? *Educ blasphemū extra castra,* extra cōsortiū depelle humanū; igne & aqua interdicito: in cōuictū nō animalū, quia co-

Apostrophe
ad
Deum in
cā Christi.

Lex Diuina
dormit.

Cōuersatio
execranda
cū hæreticis.

gnouit bos possessore suū, & asinus presepe Domini sui, isti autem, quia vel nolunt agnoscere, vel agnitum nolunt confiteri, non sunt digni commertio animalium; sed in conuictum Dæmonum blasphemus intrude, Flammis & ferro, vindica detur patā innocentia & gloriam tuā. *Educ blasphemum extra castra.* Blasphemus est Lutherus, qui candorem Sapientia tua obscurat, qui luci mundi, tenebras ignorantia affingit. *Intelligite insipientes in populo.* (vos alloquor cū Psalte, o Lutherani,) & *Stulti aliquando sapite.* Qui dicitis, Non videbit Dominus, nec intellet Deus Iacob, Intelligite nunc & sapite. *Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum, non considerat? Qui docet hominem scientiam?* ipse ignorabit aliquid? Insipientes & stultos vos agnominauit. Insipiens enim est ille & stultus, qui *Theastem Deum omnia videntem*, nihil videre cōminiscitur; stultus est, ille q. Deū cuius fundum abyssi, & hominū corda intuentes in absconditas partes, oculos noctuæ habere putat. Dominō. n. Deo anteq̄ creatur oīa sunt agnita, sic & post perfectū respicit omnia. Celi, & Celi Celorū, abyssi & vniuersa terra, & quæ in eis sunt in conspectu illius commouebūtur: Ideo non dicas, A Deo abscondat, & ex summo quis operis memorabit? in populo non agnoscat: quæ est .n. aīa mea, in tam immensa creatura? Ecce vniuersa in cōspectu dei cōmouebūtur, mōtes simul & colles & fundamenta terræ: & dum conspexerit illa Deus, tremore cōcutientur: Et in omnibus his in sensatū est cor, & omne cor intelligitur ab illo. Insipiens est ille, qui Deum facientem ex nihilo oīa, aliqua ignorare contendit; cum & capillos capitis nostri vt Saluator ait, optime numeratos notit. Quis vero ista omnia creauit? Quis Celi & terram, huius fecunditatem & illius pulcherrimū ornatū produxit, nisi Filius Dei? Quis visibilia & invisibilia, maxima & minima effecit, nisi verbū Dei? Quis deinde iudicaturus ē viuos & mortuos, & seculū p ignē, nisi Chr̄s Deus? Stultus igitur & insipiens est ille, qui Verbo Dei, per q̄ facta sūt omnia, & in quo elucet vt in exemplari suo, omnia; in quo sunt thesauri sapientia, & scientia Dei absconditi, insipientia & ignorantia ascribit. Stultus est ille, qui verbū Dei, q̄ aurē sonos percipientē, oculū colores videntē, cor & intellectum omnia scrutantē condidit & effinxit, qui scientiam omnibus indidit, qui docet homines scientiam. non audire aliqua, quædam non videre,

alia

Pf. 93.

Ec cl. 23
& 16.

Scientia
Dei qua-
li.

Christus
omnisci-
ens.

alia non considerare denunciatur. *Si enim meruerunt vocari Dii*, multa & omnia inferiora videntes, vt supremus Angelus, qui omnia inferiora contemplatur, *ad quos sermo Dei factus est*; qui participes facti sunt sermonis Dei; quos Verbum Dei Sapientes effecit & quibus Verbū Dei omnia videre concessit; *Ipse sermo Dei* & ipsum verbum & sapientia Dei; vnde participant & illuminantur, cur nō sit Deus? Cur non erit omnia videns? Cur erit aliqua ignorans? Semper enim vnde aliquid participatur, magis & verius habet, id quod participatur, quam ipsa participantia. Vt Sol a quo lucis est participatio, in subiecto corpore magis lucidus est, quam aer & aqua lucem communicantia; & ignis a quo tanquam fonte quodam, calor in externa deriuatur corpora, verius & vehementius habet calorem, quam ea quæ ab illo participant calorem. Verbum igitur Dei cuius participio, alij denominationem Sapientia & Dei vidētis sortiūtur; verius & sublimius sapiēs, & Deus vidēs omnia, est quam homines aut Angeli. Isti enim gratiæ sola adoptione, & a sapientia Dei participatione, Dii & sapientes sunt atque dicuntur; ille vero, natura, origine & substantia

Ioan. 2. Deus omnia contuens, sapientia cuncta disponens & gubernās, attingēs oīa à fine vsq. ad finē est. Intelligite igit insipientes & stulti. *Qui docet hominem scientia*, ipse inscius erit? *Qui infundit homini sapientia*, insipiens remanebit? Dñs scit cogitationes hominū, qm̄ vanę sunt, Ipse scrutatur renes & corda. Ipse vidit cogitationes discipulorū suorū, ipse sciebat qd̄ esset in homine. Pater dilexit filiū, & omnia demōstrat ei quę facit. In ipso sunt omnes thesauri, sapientia & scientia vniuersi. *Sed proficiebat*, dicit Euangelista, ætate & *Sapientia*? Verum, equidem est *quod proficiebat*; sed quō perficiebat, doceat te ordo verborum. Profectus ætatis, & sapientia (ait Ambrosius) non Diuina sed humana est. Ideo ætatem ante præmisit, vt secundum homines crederes dictū. Actas enim non Diuinitatis, sed corporis est. Actas (addidit Vigilus Martyr) non potest Deitatis eius naturæ congruere; Quia Deitas nec ætatis profectum accipit; nec aliquod sentit augmentum, nec curriculo subijcitur temporum; nec numero calculatur annorū. Ergo si non Deitatis sed *hominis proficiebat ætate, proficiebat Sapientia hominis, non Deitatis.* Si .n. Principatus, Dominationes (adiicit Cyrillus) Angeli, Archangeli &

Ioan. 2.
& 5.
Luc. 2.
li. de Do
minic. In
carnat Sa
cto. c. 7.
cont. Eua-
ngelic. li. 2

Christus
quō pro-
ficiebat
sapientia.

Christus
secundum
quā scien-
tiam non
omnia sci-
uit.

& omnis rationalis creatura participatione verbi perficiuntur, Quō igitur imperfectus est ipse, quo cetera perficiuntur? Quō is qui est in Patre, vnum cum Patre, proficit sapientia? Si enim Sapientia Patris recipit incrementum, & sapientia Patris est idem cum Patre & est in Patre; Pater maior videbi, Paterna natura & sapientia excrescet. Proficiebat igitur sapientia sed humana; sapientia autē sensu proficit, quia a sensu sapientia. Iesus sapientia proficiebat; sensu & sapientia, vt vocant experimentalis proficiebat. Pulcherrime vt solet omnia D. Tho. hanc veritatē paucissimis verbis, post Augustinū, Athanasinū, Hilariū, Cyrillū, Hieronymum, comprehendit. Tā scientia infusa animę Christi, quā scientia beata, fuit effectus agentis infinitę virtutis; qui potest simul totum operari, & ita in neutra scientia Christus profecit, sed a principio eam perfecte habuit. Sed scientia acquisita, siue experimentalis, causatur ab intellectu agente, qui nō simul totum operatur sed successiue: & ideo secundum hanc scientiā, Christus nō a principio sciuit omnia, sed paulatim, & post aliquod tēpus, s. in perfecta etate. Quod patet ex hoc, quia Euāgelista, simul dicit eū profecisse scientia & etate. Secundū hanc scientiā experimētale, vt Cyrillus Alexandrinus notauit, fatetur Christus se nescire diē, neq. horā iudicij extremi. Non oportet, inquit, propter hęc vocē, ignorationē Dei verbo inurere, sed potius misericordiā eius admirari, q̄ nō recusatit, propter nos ad rātā humilitatē descendere, vt nostra omnia, & ipsam et ignorātiā humanā susciperet. Et ne alicui hoc durū videatur, alibi dicebat. Sicut dū humiliavit Christus semetipsum, formā serui accipiens, non perturbamur, nec minora de verbo Dei opinamur, sed misericordiā & gratiā eius miramur; sic nō oportet perturbari, q̄ profecisse ipsum legimus. Nā quemadmodum nihil ex illa humiliatione, verbi Deitas passa est, sic ex isto profectu, nihil penitus fuit perpeffa, sed sicut propter nos humiliavit seipsum, sic etiam propter nos proficere voluit, vt nos in ipso in sapientia proficiamus. Qui quasi iumenta effecti eramus, vt etiam in gratia, in ipso similiter proficiamus, qui pulsi propter primi hominis preuaricationē, a pristina gratia fuimus. Secū dū igitur hanc acquisitam, non nouerat diem, neq. horam iudicij. Secundū hanc scientiā, didicit ex his q̄ passus est obedientiā, vt Paulus docuit. Nō. n. Diuine nature est crescedi augmēta

fulci-

3. Par. 4.
12. a. 2.

lib. 10.
Thesaur.
cap. 4.

li. 10. c. 7.

suscipere cū perfecta sit in seipsa; Nec sapientia impleri, cū ipse impleat oīa; nec cōfortari, cū ipsa sit virtus: nec eius eligi, cū ipsa magis eligat. Quod si & tu Luthere id ipsum, in tuis verbis fatēris, quod s. quantū Christo accessit etatis in corpore, tantū & magnitudinis in eodem corpore, & quātum magnitudinis, tantum & scientię acquisitę, non autem rationis, id ipsum & nos tecum fatemur. Si vero illi tantum accessisse rationis, non scientię experimentalis, quantum magnitudinis, asseris, id ipsum detestamur. Qui enim (vt à Damasceno didicimus,) proficere dicunt Christum sapientia & gratia, vt additamentum sensus, (declarabat S. Doctor, secundum quamcumque eius scientiam & præcipue secundum infusam, quę causatur in anima Christi, ex vnione ad verbum) suscipientem, non veneratur vnionem quę est secundum hypostasim. Non venerantur, (addo ego) illum tanto Angelis omnia cognoscentibus, & in scientia nullos profectus, & processus habentibus meliorem effectum; quanto præ illis differentius nomen participauit. *Dilectus meus candidus, & rubicundus. Candidus* per splendorem scientię, *rubicundus* per puritatem & gratię fulgorem. Et vt Caluinum eodem iaculo, modo ex Paulo eiacto conficiamus: repetendum paulo latius illud existimaui. Apostolus Saluatoris nostri sublimitatem delineans, Angelis ipsum præferabat; quod siue secundum Diuinam, siue secundum assumptam humanam intelligas naturam, in controuersiam non vocamus. Tanto inquit, Filius Dei melior Angelis effectus est, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Quonam vero modo, Angelis melior sit effectus, statim declarat. P. primo, quod Filius Dei naturalis sit secundum Diuinitatem, celsior vero Angelis etiam Filius, secundum humanitatem. Cui enim dixit aliquando Angelorum. Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum. Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium? Deinde, quod Filius Dei, secundum vnā substantiam est Deus, Angeli vero ministri; secundum alteram vero, plenitudinem gratiarum, maiorem quā Angeli, ex maiori & arctiori vinculo ad Deum recepit. Et ad Angelos, ait Paulus, quidē Deus dicit. *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis, Ad filium autem. Thronus tuus Deus in sæculum sæculi, virga æquitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea* vā

xit

lib. 3. Or-
thodox.
fid. c. 21.

Hebr. 1.

Dama-
sceni de
profectu
Christi
scientia.

Christus
melior
Angelis.

Christi
gratię
pleni-
tudine

xit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ participibus tuis. Ex eo quia es Deus diligens iustitiam, in cuius manibus virga æquitate; quia odio habes iniquitatem, & in manibus gestas virgam æquitate, atque virgam regni iniquos coercentem; quia præ Angelis, coniunctiori nodo cõiunctus es cum Deo, Deus enim es ipse. Propterea vnxit te Deus, oleo charismatum & gratiarum, præ participibus tuis. Quãto enim propinquius attiterit aliquis Soli illustranti, & calorem vitalem diffudenti; tanto magis calor, & splendor illius particeps erit. Tu præ cunctis creaturis, Deo Soli iustitiæ, gratiarum liberalissimo largitori, intimè assististi; vnxit & illuminauit te Deus, præ cunctis participibus tuis. Percutit hic, inquit Chrysostomus, Paulus Iudæos, ostendens eis duas esse personas, & vnum Deum, Alios vero Iudæos; Pauli dico Samosateni discipulos; dum ostendit eis hic testimonia, de æterna loqui & increata substantia. Vt ostenderet namque, distare facturam ab æternitate creatoris, posuit. *Sedes tua Deus in seculum seculi.* Arrianos autem percutit ostendens, quoniam neque seruus est, neque creatura. Sabelliam vero, quoniã duæ sunt istæ personæ, secundum substantiam abinuicem separatæ; Marcionitas autem percussit, dum ostendit, quia non Deus sed humanitas vngitur. Subiungit enim inquit, præ participibus tuis. Qui sunt isti participes alij? Angeli & homines. Hoc est quod alibi dicitur. Quia non ad mensuram Christus suscepit Spiritum. Hanc plenitudinem gratiæ in Christo, & ipse Dauid in spiritu agnouit. Postquam enim ex persona Dei locutus est. *Eruçtauit cor meum verbum bonum, lingua mea calamus scribæ velociter scribentis,* addit, *Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labijs tuis.* Sensus horum verborum est, Cor meum & intellectus meus, suauissimo epulo dulcissimæque contemplatione meæ essentiæ, atque consideratione iucunda creaturarum refertum, præ nimia plenitudine, amplius continere se non valens; eruçtauit & profudit verbum bonum, meum vnigenitum filium. Nunquid enim ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus. Si ego qui generatione alijs tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus. Deinde lingua mea Spiritus Sanctus, qui in igneis linguis quondam apparebat, est velut calamus, accipiens quasi membranam quãdam mundam & bene accuratam, scriptorioque operi accom-

Super ep.
ad Hebr.
hom. 3.

Psal. 44

Isai. ult.

dam, sanguinem scilicet purissimũ Beatæ Virginis, & scribet in hoc Verbo a me progenito, Stylo hominis; Illud Verbum conteget carne. Verbum caro factum est, Quid igitur tunc resultabit? Quale erit hoc verbum caro factum? *Erit inquit Speciosus forma præ filiis hominum,* tam secundum corpus quam maxime secundum animam; quia omni nãuo peccati, a quo nemo alius immunis est carebit, omni vitutum genere, & gratiarum donis, mirifice supra omnes decoratus. Expressius vero Ioannes, Dũ .n. dixit. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis; quasi ex illa vnione admirabili verbi cum carne, communiõ omnium bonorum subsecuta fuerit, subiecit. Et vidimus gloriã eius, gloriã quasi vnigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis. Qualis autem illa plenitudo fuerit, testatus est, quod nõ talis qualis Mariæ vel Stephani, vel Baptiste, aut Apostolorum, siue etiam Angelorum. quia nulla creatura gratiam diffundit. *De plenitudine autem eius nos omnes accepimus.* Non habet, ait Chrysost. donum participabile, sed ipse fons est & radix bonorum omnium ipse vita, ipse lux, ipse veritas, nõ in seipso tantũ, bonorum diuitias cõtinens, sed in vniversos diffundens; quib. diffusis plenus permanet; neq; aliorum satietate minuitur, sed diuitias suas semper elargitur vberius; cumq; omnes his bonis impartiat, in eadem permanet perfectione. Ego autem quod ab eo accepi, exigua pars totius est, & quasi gutta parua ad imensam abyssum, & infinitum pelagus comparata; imò neq; exemplum sufficiens est, ad quod volumus ostendendum. Nam si guttam è pelago acceperis, ea tamen pelagus, & si visu percipi nequeat, diminuitur; de illo autem fonte, hoc dici non potest; sed quantumcunq; quis hauriat, nihil deficit. Constituamus nobis igneum fontem, a quo innumeræ accendantur lucernæ, & totidem, & item totidem. Nonne huiusmodi fons, ita plenus est ignis, quemadmodum antequã ex eo quicquã sumeretur? sane perspicuũ est. Quid si in corporib. quæ in partib. diuidi possunt, & per ademptionem partium minora fiunt, aliquid huiusmodi inuenitur, vt post sui communicationem, nullã diminutionem accipiant; quanto magis in incorporea, & spiritali illa gratia hoc contigerit? Filius igitur Dei, Deus est; deinde melior Angelis effectus; demũ plenus gratia qua maior intelligi nequit, quæ neq; decrefcere, neq; augeri potest. Quod si scriptura dicat, *illum profecisse gratia coram*

Christi
gratiæ
plenitudi-
diformi-
mis a ple-
nitudine
sanctorum.

hom. 13.
sup Ioan

homi-

hominibus hoc te non moueat, monet Bernardus. Nam quod de
 sapientia & gratia, hic dictum est, non secundum quod erat, Christus
quo in
gratia p
iciebat. sed secundum quod apparebat, intelligendum est. Nō quia vn
quam aliquid ei nouum accideret, quod ante non haberet sed hom. 2.
sup mis
est.
Luc. 1. quod accidere videretur, quando volebat ipse, vt videretur. Tu
homo cum proficis, non quando, nec quantum vis proficis,
sed te nesciente tuus moderatur profectus, tua vita disponitur.
At vero puer Iesus, qui disponit tuam, disponebat ipse & suam;
& quando volebat, & quib. volebat sapiens apparebat: Quan
do & quibus volebat, sapientior, quando & quibus volebat sa
pientissimus, quando in se, nunquam esset nisi sapientissimus.
Similiter & cum semper, omni gratia plenus fuisset, siue quam
apud Deū, siue quam apud homines haberet debere, pro suo ta
men arbitrio eam nunc plus, nunc minus ostendebat, prout
cernentium vel meritis congruere, vel saluti expedire sciebat.
Siue enim latens in vtero, siue vagiens in præsepio, siue iam
grandiusculus, interrogans Doctores in templo, siue iam pro
uectę etatis docens in populo; æque profecto fuit plenus spi
ritu sancto. Nec fuit hora, in quacunque ætate sua, qua de ple
nitudine illa, quam in sui conceptione accepit in vtero, vel ali
quid minuere, vel aliquid eidem adijceretur; Sed a principio
perfectus, a principio inquam plenus fuit, spiritu sapientiæ &
intellectus, spiritu consilij & fortitudinis, spiritu scientiæ &
pietatis, & spiritu timoris Domini. Constat ergo quia Dei
Filius, Deus est, maior & melior Angelis secundum huma
nitatem effectus, plenus gratia, cui neque addi aliquid, nec de
trahi quicquam ab ea potest. Nunc ad te mihi sermo est Cal
uine. Quid ergo filium Dei peccatorum numero; compu
tabis? Deum, peccatorum luto & sordibus conspurcabis? O
effrenatam, temeritatem, o detestabilem & execrandam auda
ciam, o diram conuictij indignissimi petulantiam. Homuncio
ne illum naturę conditorem, a quo conditus est, impuden
tissima oratione lacefcet? Audebit ne vitium impingere, illi Co
lorum rectori, cuius ratione & æquitate, omnes naturę partes
sustinentur, & admirabili sapientiæ fulte gubernantur? Isai. 45. *Ve qui
contradicit fictori suo, testa de samyis terra.* Quid est homo, nisi
cōflatle quoddam vas, fragile & caducum atque subito conue
rendum? Hoccine scelus aget homo, vt contradicat fictori
suo?

Deus om
nia potest
pro libito
suo opera
ri.
Deus nō
pōt pec
care.

suo? Nunquid dicit lutum, figulo suo? Quid facit? Nunquid
lutum, figuli artem vituperabit? Nunquid homo, Dei libera
omnia pro voluntatis arbitrio operantis, illius in quem nul
lum deliquium accidere potest, qui est norma & regula suo
rum actuum, qui alijs limites operum ad suę rationis mensu
ram præfigit; qui ab honesto & recto, & a seipso summo bono
deuiare non potest, huius inquam opera qui Sanctus est, &
immaculatus, sine nequo & sine defectu, peccati accusare po
test? Christus est Deus; Peccatum est recessus a Deo. Quis
adeo audax, arguet me de peccato? Christus est melior An
gelis: Angeli Beati quanta puritate niteant, non est necesse mo
do dicere; solum illud dicam, quod in gratia creati, postquam
ad illam ineffabilem patriam Cælestem, ad videndam Diui
nam faciem admissi sunt, intuitum mentis, alio diuertere ne
queunt, sed semper videntes Deum collaudant, collaudantes
amāt, amātes fruuntur, fruētes sine periculo amissionis possi
dēt. Ita desiderio summi boni incensi feruent, vt nulla aqua Stygia
infernalis, flagrantem illum amorem extinguere valet: potius
sustinerēt mille inferni ignibus deuorari, quam vel in momen
to oculi, aciem sui intellectus alio deflectere. Quid vero cen
sendum est, de Saluatore nostro? Ille qui melior Angelis effe
ctus est, qui ab initio conceptus sui, beata Visione Verbi frue
batur (Viator enim erat simul & comprehensor) peccatum ali
quod committere potuit? Desperationis horrore, qui miseri
cordiā Dei prædicabat, & videbat, & apportabat tabuit? Qui
non in spe, sed in possessione pacis, & bonitatis Diuinę erat, Christus
nō despe
rauit in
cruce. desperauit? Desperauit qui in cruce passione & morte sua, de
cretum peccati dissoluit? Ab immundo quid mundabitur?
A peccatore quis saluabitur? Passione & morte filij Dei mun
da ti sumus, Morte vnigeniti, a peccatis nostris saluati sumus;
Filius Dei quomodo peccator? quomodo immūsus? Maxime
tunc, dum in cruce, laborum & passionum dolorumque sa
cerbissimorum, quos causa salutis nostrę, toto decursu vitę per
tulerat, coronidem imponebat? Talis decebat vt nobis esset
Pontifex; Sanctus, innocens, impollutus, segregatus a pec
catoribus, & excelsior Cælis factus; qui necessitatem non ha
ber quod cotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis deli
ctis offerre, deinde pro populi. At inquisi *Etiam qui non nauit pec
catum,*

Hebr. 7.

Christus factus est pro nobis peccatum. Verum quidem, sed non ut in se peccatum haberet; sed quia fecit eum hostiam pro peccato, sicut & Osee dicitur. Sacerdotes, peccata populi mei comedent. qui secundum legem, comedebant hostias pro peccato. Vel fecit eum peccatum, id est habet similitudinem carnis peccati, ut dicitur Rom. 8. & hoc propter corpus passibile, & mortale quod assumpsit. Illa autem verba, Deus ut quid me dereliquisti? fuerunt non desperantis sed inuocantis. Ita enim potestati persequentium exposuerat corpus suum, ut videretur sibi ipsi, secundum iudicium hominis, derelictus esse a Deo. Quomodo enim desperaret, cum desperatio illius aeternae Civitatis, ianuam nobis claudit, ipse vero in cruce, cruce sua Celos aperiebat? Quomodo desperaret, cum desperare, sit animam occidere, & in infernum descendere? ipse vero animam vivificabat, & in infernum non ut peccator, sed ut triumphaturus victor descendebat? Quomodo vero peccaret, qui gratia plenus erat? cuius gratia neque incrementum, nec decrementum recipiebat? Quomodo peccaret, qui morte sua peccata delebat? Qui alios iustificabat, mortem vincebat, vitam conferebat, Pacem hominibus apportabat, Diabolum sternebat, & gratiam infundebat; quomodo delinqueret? Quae conventio lucis ad tenebras? Christi ad Belial? Super quem Spiritus Domini, Spiritus sapientiae & intellectus; Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientiae & pietatis, Spiritus timoris Domini quieuit, ad quem modum peccati spurcitia, animam suam poterat contaminare? Dilectus meus candidus & rubicundus. Desinat blasphema lingua, contradicere factori suo. Vix enim qui contradicit factori suo. Maledicta sit illa lingua, quae maledictionem benedicto Dei filio inurere non pavescit. Piaculum graui supplicio vindicandum, in illum sit, qui piaculum immaculato Saluatori affingere non veretur. In antiqua lege quidem, Sacerdoti Mosayco, super hyrcum emissionis facinora quantumuis enormia, imprecari licebat. In lege noua, ubi non hyrcorum multitudo, sed agnus innocens Deo in sacrificium offertur; super hanc impollutam hostiam, non amplius licet, terras exonerare sordes. Tulit ille quidem peccata mundi, super suos humeros, ac suam velus immaculatum seruauit. Sustulit sordes & maledicta, sed quae in cum vniuersus mundus, sed quae factum

1. Cor. 5.
D. Tho.
3. P. Q.
15. art. 1.
Matt. 21.

Christus derelictus a Deo quomodo.

retdotes Sancti in eum, non ipse suis manibus in se congessit. Manibus siquidem illius nunquam adhaesit macula; non ille plenas sanguinibus spurcissimis gestauit manus. Vestimentum Domini Iesu, (concludo cum Gilberto,) natura Virgineae generationis, candens munditia & innocetia Sanctitatis, multo decetius colore passionis voluntariae, in credentium ruber affectibus. Qualis rubor, qui dealbandi non caret effectu? Lauerunt, inquit, stolas suas, & candidas eas fecerunt in sanguine agni. Rubor hic in Iesu meo, candorem inuenit non fecit; in nobis facit, non inuenit.

Rubor hic cruentae Natiuitatis, & propriae iniquitatis super inductus colore, ruborem eius in candorem conuertit, fide corda mundans. Iustificati enim sumus per fidem in sanguine Iesu. Bene tibi rubet pro te cruor effusus, si in animo tuo vicissitudinis accendit affectum. Bene tibi rubet, si tibi rutilat in effuso sanguine pro te, nimia charitas Dei. Sic enim dilexit sponsam suam Iesus, ut lauaret eam in sanguine suo. Flammica est charitas, haec mihi Dominum Iesum rubicundum facit. In eo mihi & veritas candet, & rubet charitas. Dilectus meus candidus & rubicundus. Quidni candidus? Ipse lux est, & in eo tenebrae non sunt ullae. Quidni rubicundus? Deus enim ignis est, & ipse ignem veni mittere in terram.

Si sponsa es, emulare mixturam gemini coloris huius, a sponso tuo; ut similiter candida sis & rubicunda, sincera & succesa. Nam ipse sicut seruandi; ita succendendi vim habet, in secula seculorum

Amca

(*)

... No ... P. R. V. ...

FRUCTVM VENIRIS TVI.

NOBIS OSTENDE.

Ex vtraque parte fluminis, Lignum vite, afferens fructus &c. Apoc. 2. 2. c.

CONCIO TRIGESIMATERTIA

In qua Fructus nobis per B. Virginem allati recensentur.

IVINI Platonis secretam Philosophiam, dum olim diligentius perlustrabam; admiratio & ea per maxima me cepit, Quid est, quod omnia rationis participia, circuli instar perfecta esse asseruerit. *Mysterium, & illud a cognitione communi reiectum, primo esse iudicavi, Quid.n. rōnis participia*

Rationis participes creature circuli instar.

circuli instar? Homo ceteris animantibus ratione prestat; homo vero quid? An non proceræ, & illius erectæ non obtortæ, sed eleuata figura efformatus est? Supernæ illæ mentes, intellectu quæcunque creata præcellunt; supernæ illæ substantiæ, an non sicut a corporibus, sic a figuris corporum secretæ subsistunt? Pandere, vt auguror, voluit eam intellectualium naturam esse, vt rotæ volubilis instar, assidua mentis contemplatione, extra se suumque principium progrediantur, atque rapiantur; & tamdiu pernici cursu huc atque illuc voluantur, quousque ad suum axem seu Centrum, a quo ortus sui initia habuere, & vbi conditæ fuere, reflexione quadam regrediuntur. Creasti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec reuertamur ad te; ita Augustinus, ore totius naturæ intellectualis aiebat. Sic Raphael ille vnus ex septem assistentibus, vbi a liquantulum extra se, & locum in quo conditus fuerat, & quasi extra centrum suum processerat, & illud negocium, sibi a sapientissimo

Intellectualium natura quietem habet in solo deo.

tissimo & supremo omnium Rectore impositum peregerat, rursus ad se & suum principium, & immortales illas Beatasque sedes euolare contendit. Tempus est, inquit, vt reuertar ad eum qui me misit. Sic illi mirabiles Ezechielis circuli, cum animalibus quibus assistebant, ibant & eleuabantur; quousque tandem redirent ad sui motus authorem. Nam cum fieret vox super firmamentum, (ait Propheta) quod erat super caput eorum; stabant. Quia super firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis Saphyri, similitudo Throni, & super similitudinem throni, quasi aspectus hominis de super. Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis intrinsecus eius per circuitum, a lumbis eius & de super, & a lumbis eius vsque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu. Velut aspectum arcus, cum fuerit in die pluuia; hic erat aspectus splendoris per gyrum. Ista Diuina animalia cum suis rotis, scilicet cum affectibus, nullibi immota consistere, nullibi quietem reperire poterant, nisi dum ad se & sedem Dei, adque ardentissimam illam margaritam essentia Diuinæ, & ad præciosum illum primarium lapidem Firmamenti, firmissimi Cælestis Regni Deum, redirent; nisi ad Filium Dei, qui habebat aspectum & speciem electri Diuinæ & humanæ naturæ fulgorem, venirent. In huius enim firmamenti sede Diuina, firmari volubiles cogitationes possunt. Homo vero breui viuens tempore, nunquam in eodem statu permanet. Dum peregrinatur a Domino, a multis quidem retardari, a nullo autem alio præter a Deo immotus detineri potest. Ipse est qui replet in bonis desiderium nostrum, quatenus velut plaustrum onustum immobiles persistamus. In ipso omnium instabiles motus conquietuntur; ab ipsius plenitudine omnes famelici satiari possunt. Ego, inquit, ero illorum Deus & ipsi erunt mihi populus. Quasi dicat. Ego ero vnde satientur; ego ero, quæcunque ab illis honeste desiderantur; & vita, & salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax & omnia bona: Ego ero Deus omnia in omnibus, finis desideriorum illorum, me sine fine videbunt, sine fastidio amabunt, laudabunt sine fatigatione: Ego illis ero verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deseretur indigno, quia nullus ad me ambiet indignus, ad quem nullus permittetur adire nisi dignus: Ego ero illis vera pax, a quo nihil

Deus omne bonum nostrum.

aduersi, sed nec ab alio quicquam mali patientur. Præmiū virtutis ego ipse ero, qui virtutem dedi, ei que me ipsum quo melius, & maius nihil posse esse promisi. Tota merces illorū ego ero, & omne bonum, in quo bonorum complexio cunctorum continetur. Talem habebunt ex meæ pulchritudinis contemplatione delectationē, vt semper illis præsens sim, & nūquam fatientur; imo vt semper fatientur, & nunquam fatientur. Si nō dixero (ait August.) quod non satiaberis, fames erit. Si dixerō, quod satiaberis, fastidium times, vbi nec fastidium erit, nec fames. Quid dicam, voce promere nescio, sed Deus habet quod exhibeat. Illud vero quod præparauit diligētibus se, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. O desiderabilia epulæ. O Sanctum conuiuium, vbi anxietas nulla, nullū fastidium, sed summa satietas, summum boni desiderium. Quales vero epulæ? Quales deliciae, quibus Deus satiat animam inanē? Ioannes vidit, ab illo sublimi & admirando Saphyrino folio, fluiuium aquæ viuæ, splendidum tanquam crystallum, procedere a sede Dei & Agni. In medio vero plateæ Ciuitatis illius fulgidæ, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, asserens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum: & folia ligni ad sanitatem gētium. Ista sunt exquisita fescula, hoc pretiosissimum vinum; hæc mirifice apparatus mensa beatorū deliciarum, ex qua satiantur & inebriantur illi, qui semel ad Sanctam Ciuitatem super celestē fuerint admissi. Hic fructus, est manna illud, omnem explens esuriem, quod nemo scit quā suaue est, nisi qui gustauerit, quod qui manducet, nunquā morte dissolui potest. Hic fluiuius, est calix ille inebrians præclarus, quo inebriat sponsus charissimos suos. Hic est torrens voluptatis, quem Dauid preguſtabat. Inebriantur, inquit, ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuę potabis eos. Hęc est mensa nuptiarum agni, & Beati sunt qui vocati sunt ad illam: edent enim & bibent, ministrante illis Rege vniuersorum Christo. Amen dico vobis quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Tunc inebriantur illa sobria ebrietate, non ingurgitati merō; non vino madentes sed ardentes Deo. Quid hic primum præguſtem? Quid re primo apponam vobis? Calicem fluminis, Ciuitatem Dei lætificantis? Sed vercor ne inebriati, omnino immemores sui, gustare non possitis,

Beatitudo Celestis quibus exprimitur metaphoris.

Apoc. 22

Ioan. 4.

possitis, dulces arboris fructus. Si suaues arboris fructus? At timeo ne satiati cibo, potum fastidiatis. Hæretis? quod fructus Arboris vitæ, satiare, aquas vero fontis illius, inebriare, dixerim? Admiramini? quia poma & aquas, beatorū explere desidia pronūciarim? Stupetis, quia aīa ad craterā diuinę Sapiētīę Potis illius excelsi admissa, extra se vt ebria a vino rapiet? Sed nihil miram. Aqua nō illa, quia viuā non mortua, splendida non turbida, suauiter inſuens in mentes videntium, suauiter illos ingurgitat & implet. Omnis qui bibit, ex aqua Aegypti turbida et mortua, sitiet iterum: Qui autem biberit, ex aqua quę ego dabo ei non sitiet in æternum, sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquę salientis in vitam æternam. Vidisti, dic mihi oro, aliquē in hac vita miserā beatam? Audisti aliquem, bibentē ex hac valde lachrymarū aquas turbidas Aegypti, bona. si sæculi aucupantem, & illis sitim suā explere cupiētē, bonis huius sæculi repletis non sitire in æternum? Nullū penitus. *Oculus non satietur visu, nec auris auditu.* Concupiscētia oculorum, est adeo insatiabilis vt si habeas diuitias Cræsi, vel Salomonis, vel etiam demus tibi totius mundi thesauros, inexplēbilis est. Manducet aurum, vt Midas, satiari nequibit. Testis est huius? Magnus ille Macedo, cui dum a quodam relatum esset, plures fuisse mundos; ille quamuis opulentissimus, fleuisse dicitur. O nos inquiens miserōs, si nec vnū subiugare & possidere possamus. Aurum enim amplius cruciat, apud quem largius fuerit; aurum est materia laborū, periculum, possidentium. Dicite vos ipsi. Qui magis cruciatur, pauperes an diuites? Quinā magis sūt inquieti, diuites an pauperes? Qui magis miseri, Reges an verō medici? Diuites sūt spina rū instar, ex qua parte illas tetigeris, cruciant & cruentant. Tangas eas in aquirendo, cruentant manus. Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames? Quod si hac violenta congregatione non eris vulneratus, quos labores? quas curas, angores, & miseras non sustinebis? Impiger mercator extremos currit ad Indos, per mare per terras &c. Tangas deinde illas in possidendo, concludas eas in horreis, in archis, infodias terræ, teneas etiam in manibus, cruentant manus. Auri custos, & seruator argenti, securitatem non habet, nescit quietem; semper enim veretur, & pauet, ne sibi e manibus eripiantur, ne fures effodiant, ne latrones prædentur, ne ignis flāmis absumat. Hinc familiarē non

Aqua inebrians beatitudinis.

Beatitudo nō est.

Beatitudo non est in carne. credit, vxorem & filiū suspectū habet, sibi ipsi demum diffidit, dū eas in archa ferrea, mille clauis obserata recōdit. Tangas eas in perdendo, cruentant manus. Summū, n. genus paupertatis & miserix est, fuisse quōdā diuītē felicem. Quomodo igitur a quis diuitiarū, sitim tuam explebis? *Oculus auari non satiabitur, & qui biberit ex hac aqua turbida, iterum sitiet.* Concupiscentia forte carnis, explet sitim humanam? Sed illa cum sit ignis semper exestuans, magis excitat quam explet. Vos, vos expetentia teste dicere potestis. Magis post quā ante congressunt ardorib. carnis discruciarī. Iā vero, & cōcedam? tibi delicias Sardanapali, vt & omnē flāmā extinguas: Quæ potest esse, in tanta turpitudine beatitudo? Quæ in tot malis annexis felicitas? Beatitudine difformes sumus ab iumentis: Iumentorū ista sunt persequi carnē, mulus, & equus luxu difflicere, sibi vt propriū vendicār. Quō Beatitudo iumentorū, erit beatitudo humana? Quæ beatitudo in tāra spurcitie & in tāro fetore? Beatitudo est extra gē. malū, oib. bonis, referta, omnē miserā excludens. Quæ felicitas potest esse in tātis, q̄ luxus carnis adfert miserijs? Quæ miserix sint, nōrū eo amore feruentes. *Oculus non satiatur visu & . Qui biberit ex hac profunda fouea, (fouea n. profunda meretrix, vt ait sapiens) sitiet iterū. Superbia vitę, seu auris auditu non satiatur.* Ambitio n. ambientū est crux, omnib. quidē placet sed oēs torquet, nihil amplius cruciat, nihil molestius inquietat. Inquietat, in aucupādo honores et dignitates, et dominia. Ambitiosus, n. necesse est vt multis seruiat, aduletur multis, omnib. affabilitatem exhibeat, cunctos honoret, vniuersis inclinet, a quib. ista vana. & futilia, se obtinere sperat; Hinc semper est pavidus, semper attentus, nedicat q̄ dipliceat, humilitatem simulat, frequentat curias, visitat Principes, affurgit & amplexat. Ambitio ambientū est crux. Habeas deinde Dominia, Principatus, Regna imō & Imperiū totius Orbis terrarū, verissimū est illud Gregorij, *Omne quod hic eminet, plus maroribus afficitur, quam honorib. gaudet.* Excelsas tures feriunt venti, excelsas mentes feriunt diuersę tribulationes, angores & cruciatus. *Rannum n. spinosam se discruciantem, seque diuersis curis pungentem, ligna Libani elegerunt in Regem.* Emineas vt Nabuchodofor vel Alexander, Imperijs, in gloria præcedas Sedechiam; sis Salomon sapiens vel Mydas auarus, sis Sardanapalus, luxu bruta aalia superas,

Crēsi

Crēsi margaritas, & aurū & lapides præciosos possideas; exercitū Xerxis præideas; gratiam totius mundi habeas; pulchritudine Absalonem vel Helenam vincas; sis vt ille Amā gloriosus qui conuocauerat ad se amicos suos, & exposuerat illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumque turbam, & quanta eum gloria super omnes Principes, & seruos suos Rex eleuasset & post hæc ait. Regina quoque Esther, nullum alium vocauit ad conuiuium, cū Rege præter me, apud quam etiam cū Rege cras pranfurus sum. Omnia ista, tu quoque in maiori copia possideas, Nemo in hac vita, nemo ex his beatus. Beatitudo est status omnium bonorum, perpetuo consistens. Ista habent multa & innumera connexa mala. *Cum hæc omnia habeam,* aiebat superbe ille, *nihil me habere, puto, quamdiu video Mardocheum Iudæum sedentē, ante fores Regias.* Si oīa ista tibi afluant, obuēniat tibi salte vnū malū, dices nihil me habere puto. Veniat tibi immētē somniū, vel mētā morphosis in brutum vt Nabuchodonosori & si fueris eleuatus vt Deus quidam terreus, dices nihil me habere puto. Infidiētur tibi aliquis alius, vt Macedoni, tibi exiliū comminētur vt Sedechiæ; habeas licet Imperium Alexandrij, & gloriā Sedechiæ, dices, nihil me habere puto. Illudant tibi feminae vel pueri vt Sardanapalo, te vt Salomonem perterrefa ciat Propheta, Patris iram in se concites vt Absalon, satiari nō possis vt Mydas; licet habeas horum omnium bona; licet totius mundi delitijs fruaris, dices, cum omnia habeam, nihil me habere puto. Homo enim natus de muliere, breuī viuens tempore, repletur multis miserijs, Nulla rosa sine spinis, ita nulla vitę cōditio molestijs vaccat: Appetis nuptias? Sed nuptijs viduas, infidiatur, quam alterum coniugum perpeti necesse est. Desideras filios? Sed quam multis sepe doloribus, filij suos Parentes affecerint? Diuitem censemus beatum? Sed horum plurimi, pena quā censu diuites sunt. Honores & dignitates ambis? Sed illa diffliciles ac arduos tramites habent; confragosa via est in fastigium dignitatis, in fastigio autē dignitatis sūma miseria. Nō vis denegare aliquid cordi tuo? vis oīa desiderata oculistuis concedere? In his omnibus vanitas & afflictio animi, & nihil permanet sub Sole. Beatitudo autem non est de curis eternalitē dubitator. Beatus, est, quasi bene habens, dicebat Isidorus, scilicet ab habendo quod vellet, & nihil petendo quod nollit

Cruciat
tus Ama
ni.Bona mū
di malis
pernuxta

Iud. 9.

Allego-
ria Ram-
ni.
Coronæ
regū spi-
racæ.

Ille est vere beatus, qui habet omnia quae vult, & nihil vult male. Memini me legisse in Psalmis, quorundam os locutum esse vanitatem *Beatum dixerunt populum cui haec sunt .i. Filij sicut nouella plantationes in iuuentute sua. Filiae compositae circumornatae ut similitudo templi, Proptuaria plena eructantia ex hoc in illud. Oves fetosa abundantes in egressibus suis, & boues crassa.* Non est illis ruina maceria, neque transitus, neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui haec sunt. At ego dico cum Dauid, miserum esse cui haec sunt. Filij enim & filiae in doloribus generantur, cum labore educantur; Quot mala parentibus afferant filij & filiae, vos Patres & matres optime nostis. Quidam inobedientiae crystas erigunt; alij iurgia concitant; alij pudorem prostituunt, alij pauperibus & senecta depresso parentibus succurrere nolunt. Quanti vero Absalones, nefariis manibus Progenitores, suos insequentes, Quanti Parentes suos per limina domorum, misere & turpiter eicientes? Beatum ergo dicent populum, cui sunt filij & filiae? *Promptuaria plena;* At nullus est in Orbe cui nihil deficiat, Non datur adeo amplum promptuarum, ut omnium omnes thesauros & diuitias contineat; Cuique desit aliquid, imo plura desint necesse est, quam possidet. *Non est ruina maceria, Quis vidit domum vel Urbem perpetuo durantem? Quis non quocumque anno reficit ruinas? Quae vel fumine, vel turbine deiecte fuerunt. Quantae superbae domus, Amplissima Ciuitates, ignibus vastatae sunt? Domus quarum recta ad Coelos pertingebant, Ciuitates quarum mania inuisa erant, Turres Babelis quarum altitudo ad sydera eleuabatur, machinis bellicis ex-turbatae non sunt? Neque clamor.* Quis hominem qui ploratu suo in mundi limen ingressus, calamitatum suarum Propha est, sine dolore, labore, cura, angore, eiulatibus vixisse monstrabit? Nascatur vel in risum dissolutus ut Zoroastres, homo nascitur ad dolorem & ad laborem. In hac valle nihil vacuum clamore, Miserum populum cui haec sunt, Beatus populus, cuius est Dominus Deus eius, Miser populus qui bibit ex aqua turbida & mortua Aegypti. Qui non biberit ex hac aqua sitiet iterum; tota volubilis desiderij & famis illius, non in aquis istis persistet. Beatus populus, cuius est Dominus Deus eius. Ad imaginem quippe Dei, facta anima rationalis, dixit Bernardus, caeteris omnibus occu-

pari

pari potest, repleri non potest. Capacem enim Dei quicquid Deo minus est, non implebit. Beati qui sunt vocati ad nuptias agni, edentes & bibentes, ait idem Bernardus, super mensam illius in regno suo, quando sibi exhibet gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid huiusmodi. Tunc prorsus inebriat charissimos suos, tunc torrente voluptatis suae potat; quoniam quidem in complexu illo arctissimo & castissimo sponsi & sponsae, fluminis impetus Ciuitatem Dei letificat. Quod non aliud esse arbitror, quam Dei filium, qui transiens ministrat, quemadmodum ipse promissus sit, ut ex hoc iam iusti aulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in laetitia. Ibi satietas, sine fastidio. Ibi insatiabilis illa, sine inquietudine curiositas. Ibi aeternum illud atque in explebile desiderium nesciens egestatem. Ibi sobria inebrietas, non mero ingurgitans, non madens vino, sed ardens Deo. Quid mirum iam, si inebriatur illic homo, ab ubertate domus Dei; cum nulla tunc mordente cura, de proprio fecturus bibit, purum & nouum illud, cum Christo in Regno Patris eius? Anxia sollicitudine, vos a me perquirere tacitos conspicio. Quae est felicitas, quae deliciae, ex illo flumine a sede Dei & Agni profluente potari? Quis unquam limpida aqua inebriatus est? vel quis vnquam Tantalus, in aquis immerfus, ex aquis salix euasit, & sitim omnem extinxit? Me miserum, quia sicut & Augustinus, nescio qualis sit illa felicissima & suauissima aqua. Quid dicam nescio, Deus tamen habet quod exhibeat. Me miserum, quia nondum anima mea gustauit, quam suavis est Dominus. *Oculus meus non vidit, ut loannes, fluuium illum largo amne promanantem, & in ora Beatorum influentem. Auris mea deliciosissimum illud murmur aquarum decurrentium non audiuit, In cor meum, ne minima gutta, Diuini huius laticis instillauit. Petri quidem simplex, Patrem Abraamum Mitte vnum ex astantibus tibi Angelis, qui intingat extremum saltem digiti in hoc fonte, & linguam meam, aridam spiritu deuotionis irriget; quia in ista misera & tenebrosa lachrymarum valle, multis discrucior. Discruciat me concupiscentia oculorum, flamma peccatorum totam meam substantiam in cineres conuertit. At non eram eo tempore faustissimo; dormiebam proiectus in terram, dum*

Tract. de diligenti Deo.

Luc. 16.

Beatitudo mortalibus inuisibilis & diuitis.

Allegoria Abraam & diuitis.

magni

magni consilij Angelus; dum ille Alter Lazarus vulnerib. con-
 ciusus, in monte Tabor, destillabat discipulis suis, aquas fon-
 tis vitæ. Nunc ergo, quid dicam nescio; quid sit illam aquam
 bibere ignoro. Petrum & Ioannem & Iacobum; qui gustarunt
 dulcedinem domus Dei, non licet mihi adire, & perquirere.
 Quid est illud profluuium, propter quod clamasti Petre. Bo-
 num est nos hic esse? Paulus etiam, qui ad tertium Cælum ela-
 tus erat, ad videndum hoc folium archanum, supra omnes Cæ-
 los eleuatus est. Quomodo autem, ego terreo corpore depres-
 sus, Cælum conscendam, & interrogabo? *Quæ sunt illa ar-
 chana, quæ non licet homini loqui, sed gustare?* Moyses etiam
 qui viderat & prælibauerat ex hoc fonte, non comparat in ter-
 ris, vt ab illo sciam. Quid est ille calix, quem tibi Petra, (Pe-
 tra autem erat Christus) in deserta solitudine propinauit? *Me
 insautum.* Quid dicam nescio. At mihi responsum est. Ha-
 bes Moysis scripturas; habes Prophetarum doctrinas; illi ali-
 quantulum delinearunt non expresserunt, quid sit illa emana-
 tio claritatis Omnipotentis Dei. Non tam igitur ex meo po-
 tu, sed ex Doctrina Sanctorum Patrum, & præsertim illius
 Moysis, Augustini, & Angelici Doctoris, quale bonum sit vl-
 tima felicitas; quæ ebrietas ex hoc lactice, quæ satietas ex hoc
 flumine, propalabo.

Manibus iam contrectastis miseram conditionem; illorum
 bonorum; quæ cæca vulgi voluntas, Beatitudinem iudicabat
 & in quibus desideriorum suorum quietem, inuenire testima-
 bat. Auditis, Beatitudinem in eo consistere; quod homo om-
 ne illud quod cuperet haberet; & nihil male cuperet; & in
 concupito atque possesso bono, omne bonum inueniret, Ita vt
 nihil desit illorū, quæ oblectare valent; absit vero omne quod
 mærorem afferre potest, Beatitudinem esse hominis, longe di-
 uersam a felicitate brutorum nouistis. Vt enim homo iumen-
 tis præstat, sic & felicitas humana, longe altior, melior, subli-
 mior, scilicet secundum illam partem, quæ ab animalibus cæ-
 teris differt, intellectum videlicet, consistit. Vnde Princeps
 Philosophorum aiebat, Ex eo, quod felicitas est propria natu-
 ræ intellectualis, sola enim felicitas, sicut & miseria capax
 est, Felicitas hominis, non est in illis, quæ communia sunt vo-
 bis & Bestijs, sed est in suprema & nobilissima operatione, vi-
 sione

Beatitu-
do quid.

Beatitu-
do nostra
diuersa a
brutorū.

Beatitu-
do in quo
consistat.

1. & 10.
Ethic.

sione scilicet intellectu. Beatus enim est ille, qui factus est
 contemplator Diuinorum entium, potissima contemplatione.
 Nec temere assertum est hoc a Philosopho. Beatitudo enim hu-
 mana, cum non sit communis cum brutis, & neque in ijs sit, in
 quibus conuenimus cum brutis; consequens est, reperiri illam
 in contemplatione diuturna, & perpetua Altissimorum. Hac
 siquidem sola contemplatione, homo ab animalibus discretus
 est. Hinc apud omnes conuenit recte iudicantes, Beatitudi-
 nem repositam esse in consideratione, & opere intellectus, cir-
 ca aliquod Ens nobilissimum, a quo bonorum omnium copia
 promanare possit. Quod vero nobilissimum, sublimissimum, & Diuinius
 ens præter Deum? Quod maius bonum videri potest, quam sum-
 mum Bonum Deus? A cuius contemplatione, tanta dulcedo
 & suauitas affectuum resultare potest, præterquam ipsius sum-
 me suauissimi Dei? A quo maiora & ampliora dona proueni-
 re possunt videnti, præterquam ab illō, qui est Bonorum largi-
 tor Deus? Beatum æstimamus illum; qui antea ruri natus, ni-
 hil nisi sordidos porcos contuens, in vili tuguriolo fursuraceo
 pane viuens; si admissus fuerit, in palatium Regis, aureis exor-
 natum, picturarum varietate fulgidum. Quod si illum fors ex-
 tulerit, vt in cubiculum Regium, vbi nō aliud præter aureo, vel
 lapidum pretiosorum splendore cuncta corruscant; vbi Rex
 ipse vestibibus candidis, & perlucetibus indutus, coronam ex
 Saphyro, vel Carbunculo, vel Adamante in capite gestans, in
 throno aureo, eæterua seruatorum, eodem amictu quo & Rex ip-
 se vestitorum stipatus, resideat. Felicissimum tunc iudicamus
 illum subulcum, si ad contemplandam maiestatem huius Re-
 gis, a cubicularijs intromissus fuerit. Nec vana est opinio, cum
 & Sabeorum Regina, dum viderat sapientiam Salomonis, &
 domum quam edificauerat, & cibos mensæ eius, & habitacu-
 la seruatorum, & ordines ministrantium, vestesq; eorum; feli-
 ces iudicabat seruos illius, qui assidue astabant lateri eius. Bea-
 ti, inquit, serui tui, & beati viri tui, hi qui stant coram te semp,
 & audiunt sapientiam tuam. Quid dicemus de contemplatio-
 ne, summe maiestatis Diuinæ? de visione illius Regis, qui non
 vestibibus aureis, sed amictus est lumine sicut vestimento; nō in
 throno eburneo, lapidibus pretiosis distincto, sed super dorsum
 Thronorum intellectualium sedet; Qui non in cubiculo au-
 reis

Beatitu-
do in vi-
sione Dei

Antithe-
sis medi-
ci ad Re-
giū thala-
mum &
hominis
ad Celi
admissi.

1. & 10.
Ethic.

Beati-
do est ad
mitti ad
sociatē
Cuiū su-
pernorū.

læis fericis adornato, sed in Celesti palatio stellis lucidissimis fulgente recubat; Non inter hominum mortalium, sed inter Angelorum mille millia, & decies centena millia, inter illos homines immortales, qui fulgent velut Sol, & sicut stellæ in perpetuas æternitates moratur, Ante quem lucent septem lampades quæ sunt septem spiritus Dei, In cuius circuitu super thronos vigintiquatuor seniores sedentes, circumacti vestimentis albis, & in eorum capitibus coronæ aureæ. Ante quem astant, quatuor illa miranda animalia, plena oculis ante & retro; & nō solū ista, sed & turba magna, quam dinumerare nemo poterat, ex omnib. gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, clamantes voce magna. Salus Deo nostro, qui sedet super thronum & agno. Cuius vestigia sequuntur illa innumera millia, eorum qui non sunt coinquinati cum mulieribus, cantantes canticum illud, quod nemo corruptus precipere potest, cuius lateri assidet Regina virginum, in vestitu deaurato circumamicta varietate, immo circumamicta Sole, in cuius capite corona stellarum duodecim, & luna sub pedibus eius. Quæ delectatio? quæ felicitas illius, qui semel introductus & associatus fuerit, ait Augustinus, Angelorum & Archangelorum catib. Thronis etiam & Dominationibus, Principatibus & Potestatibus, Cherubinis & ardentibus Seraphinis, omniumq; Celestium supernarumq; virtutum contubernijs? Quod gaudium intueri agmina sanctorum, splendidius syderibus micantia? Patriarcharum fide fulgentia, Prophetarum spe latentia, Apostolorum in duodecim tribubus Israel Orbem iudicantia, Martyrum purpureis coronis lucentia, Virginum quoq; choros, candentia feræ gestantes inspicere? De Rege, effugit omnem sermonem, atq; omnem sensum humanæ mentis excedit decus illud; illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maiestas, ultra omnem sanctorum est gloriam, ipsius inestimabilem aspicere conspectum, & splendore maiestatis eius irradiari. Ineffabile est, videre lumen illud immensum, lumen incorporeum, incorruptibile, incomprehensibile, lumen indeficiens, lumen inextinguibile, inaccessum, lumen increatum, veridicum, lumen Diuinum quod illuminat oculos Angelorum, quod lætificat iuuentutem Sanctorum, quod est lumen lumi-

Dei pro-
prietates
& actus.

luminem & fons vitæ. Effugit omnem intellectum, intueri. Quomodo Deus est stabilis, & incomprehensibilis; inuisibilis omnia videns; immutabilis omnia mutans; inæstimabilis, inscrutabilis, immotus omnia mouens, inuestigabilis, indicibilis semper agens & semper quiescens; colligens & non egens; omnia portans sine onere; omnia implens sine inclusione; omnia creans, protegens, nutriens & perficiens, quærens cum nihil desit sibi, amans nec æstuans. Indicibile est conspicerere Deum Quomodo solus viuificat omnia, qui creauit omnia; quomodo ubiq; est & ubiq; torus, quomodo omnia tangit, nec tamen omnia æqualiter tangit, Quomodo quædam tangit vt sint, nō tamen viuant sentiant & discernant; quædam vt sint, & viuant, non tamen vt sentiant & discernant; quædam vero vt sint & viuant, non tamen vt discernant; quædā vt sint, viuant, & sentiant & discernant. Quomodo cum sibi metipso non dissimilis sit, dissimiliter tamen agit dissimilia; Quomodo qui ubi que semper est, & tamen vix inueniri potest, quem stantem sequimur, & apprehendere non valemus, Quomodo tener omnia, implet omnia, circumplectitur, superexcedit, sustinet omnia, neq; ex alia parte sustinet atq; ex alia superatur, neq; ex alia implet & ex alia circumplectitur, sed circumplectendo implet, & implendo circumplectitur, sustinendo superexcedit & superexcedendo sustinet: Quomodo tot piscium miriades, tantum animalium, & hominum numerum, mouet & pascit; Quomodo in visceribus terræ aurum, argentum, pretiosos lapides & alia secretissima naturæ generat? Quomodo Orbes immensos Cælorum sine labore voluit, vniuersum ortem gubernat, Soli & Lunæ, & Syderibus cunctis lumen diffundit. Huius mysterij immensam profunditatem, mens humana concipere non potest; delicias ex hac visione promanantes, nulla lingua eloqui valet. Sapientia ipsa increata, dum admirandum hoc Opificiū Dei, *delectabar inqt per singulos dies, ludens & delicias omni tempore.* Quid censendum est, de mortali homine, qui neq; ea quæ in ipso sunt comprehendit; dum illud speculum clarissimum, lymphidissimum fluuium Diuinæ essentia, omnia presentantis contuebitur? Qua lætitia non perfundetur? Quo gaudio extra se non efferretur? Quid vero, cognoscere illud immensum & profundissimum profluuium, Fontis sapientia verbi Diuinæ,

&

& illius fontis ardentis Spiritus sancti, promanantium imperii quiddam nature, a Throno Dei & Agni, ab essentia Paterna? Excedit profecto & infinitis numeris excedit, videre Patris potentiam, Filij sapientiam, Spiritus sancti clametiam. Patris Generationem, Filij natiuitatem, Spiritus sancti emanationem. Videre faciem hanc lucidissimam Dei viui, hoc est summum bonum; hoc est gaudium Angelorum, atque omnium Sanctorum. Hoc præmium vitæ æternæ, gloria spirituum, lætitia sempiterna, corona decoris, brauium, felicitas, requies opulenta, pulchritudo pacis, intimum & externum gaudium. Hic est paradysus Dei, vita beata, pax Dei quæ omnem exsuperat sensum. Hæc est plena beatitudo, & tota glorificatio hominis, videre faciem Dei sui, ipse enim hereditas populi sui, populi sanctorum, populi quem redemit. Ipse possessio felicitatis eorum, ipse præmium & merces expectationis, *Ero inquit merces tua magna nimis*. magnum enim magna decent. Vere Domine Deus meus magnus es tu nimis, super omnes Deos, & merces tua magna nimis, neque enim magnus es tu, & parua merces tua, sed ut magnus es, ita magna merces tua. Quoniam nõ aliud es tu, & aliud merces tua, sed tu ipse magnus nimis, tu ipse merces magna nimis. Tu coronator & corona, tu promissor & promissio, tu remunerator & munus, tu præmiator & præmium felicitatis æternæ. Tu Deus meus es, diadema spei meæ, quæ ornata est gloria, lumen lætificans, lux renouans, decor adornans, desiderium cordis Sanctorum & desideratus eorum. Hæc enim est vita æterna, hæc inquam sapientia tua est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Hæc est promissa Patri Gentium merces. Ero merces tua magna nimis. Hanc præ alijs anxie præcabatur Moy ses, si inquit inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te & inueniam gratiam ante oculos tuos; Hanc ut vidit Iacob Patriarcha fatebatur, vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Hanc ut aspexerunt Apostoli, omnium terrenorum obliti, dicebant. Bonum est nos hic esse. Visio ait Augustinus est tota merces, & totum præmium, & totum gaudium quod expectamus. Hoc est bibere calicem inebriantem, fluuium Ciuitatem Dei lætificantis. Ut enim aqua epota interius illabitur bibenti, sic & Dei essentia

Deus tota felicitas nostra.

tia quam Sancti videbunt, intime illabatur animabus eorum. Et non tantum videbunt Deum sed & fruuntur, dulcissimis illis fructibus Diuinitatis. Si reperiretur alicuius fluminis aqua, in qua immersus homo deauraretur, quam gustans omne desiderium suum expleret, omne quod cuperet, & cibum, & vestes, & aurum, diuitias, & Regna & Imperia, & immortalitatem, & gloriam, & honores, & omne illud quod oculis videri, vel cogitatione concipi potest, haberet, felicem illum hominem iudicaretis, cui vel minima gutta huius aquæ, propinata fuisset? Maius est bibere ex illo flumine Diuinæ essentia. In illo enim immenso Oceano homines immersi, non deaurantur, sed Deificantur. Nondum apparuit modo quod erimus, sed *scimus cum apparuerit, similes ei erimus*, Deiformes efficiemur. Quare? quia similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Beatum æstimatis cum, qui ex stercore erectus in Regem commutatur; ecce homines de stercore mundi huius eleuati, & in flumine illo Cœlesti essentia Diuinæ immerguntur, & Diuinæ nature consortes sunt. Quæ est ista felicitas? quod præmium, ex homine vili, in Deum transformari? Ex hac similitudine Deiformi consequetur, ut nullum desiderium nostrum inane fiet, sed omne adimplebitur. Quicquid homo potest mente comprehendere, ex visione illa ineffabili habebit. *Arbor siquidem vitæ, reddit duodecim fructus per singulos menses, ex quo rum vsu, omne quod desiderari potest obtinebit*. Summum enim bonum videre, summo bono frui, quid homini denegari potest? Præsentibus omnibus, nulla erit dilationis afflictio, quoniam beatifica Diuinæ maiestatis præsentia, omnibus erit omnia; omnium communis omnipotentia, sapientia, pax, iustitia & intelligentia, omnibus erit omne bonum. Desiderabit homo scientiam totius veritatis? Sed illius fructus manducatione, aperientur oculi, & sciemus omne bonum, & omne malum. In illa die dum ego ero eis in Deum, & ipsi mihi in populum, non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens. cognosce Dominum. Omnes enim me cognoscent a minimo eorum vsque ad maximum. Quid est vero quod nesciant, qui scientem omnia scient? Nihil penitus erit quod cognitionem Beatorum effugiat. Vitam Diuinæ conformem voluntati quis viuere cupit? Sed vbinam maior est

1. Ioan. 3

Hier. 31

Beatitudine Deificant homines.

Beatitudo Cœlestis omnè bonum complectitur.

concor-

concordia affectionum, nisi ubi nihil uolet homo, nisi quod uult Deus? Præmium virtutis honorem, seu dignitatem quis optat? Ab eo gloria honore coronantur Sancti. Accipient regnum decoris, & diadema gloriæ de manu Domini. ut confitentur quidam. Fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes, & regnabimus in perpetuum. Iucundam vitam quis uinere uult? Illic exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis, exultationes Dei in gutture eorum Cantabant Sancti ut Ioan. audiuit, Canticum nouum, ante sedem Dei & agni. Diuitiarum quis desiderio tenetur? Gloria & diuitiæ in domo eius. Venerunt mihi ait Sapiens, omnia bona pariter cum Sapientia Diuina. Deliciarum cumulum quis exoptat? Illic torreat voluptatis potati inebriabuntur. Perpetuo his bonis frui aliquis desiderat? At fulgebunt iusti sicut Sol, & sicut sidera ad perpetuas æternitates. Alia bona quis habere cupit? Ac ibi omne bonum frui Deo, qui est summam bonum. Ibi non est paupertatis metus, non egritudinis imbecillitas, nemo lædit, irascitur nemo, nemo inuidet, Cupiditas nulla exardescit, nullum cibi desiderium, nulla honoris pulsatio, vel potestatis ambitio, nullus ibi Diaboli metus, insidiæ Dæmonis nullæ, terror gehennæ procul, mors ibi neque corporis neque animæ erit, sed immortalitatis munere uita iucunda, Nulla erit tunc vnquam discordia, sed cuncta consona, cuncta conuenientia, quia omnium Sanctorum vna concordia; pax cuncta & lætitia continet, tranquilla sunt omnia & quæta. Iugis splendor non is qui nunc est, sed tanto clarior quanto lætior, quia Ciuitas illa non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotens illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Vbi Sancti fulgebunt, ut stellæ in perpetuas æternitates, & sicut splendor firmamenti, qui ad iustitiam erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nullæ tenebræ, concursus nubium nullus, nec frigoris asperitas, nec caloris ardor, sed talis quædam rerum temperies, qualem nullus mente comprehendere potest. Omnes illic antiquæ clades, & erumne in obliuionem adducentur, & ab oculorum conspectu remouebuntur. Iam tum non audietur amplius, in illo cætu eiulatus, & lugubris aliqua lamentatio, quæ cladem aliquam significet. Nec enim euersas opes deplorare, nec amissam libertatem lugere, nec orbitatem lamentari

Bona q̄
in beati-
dine.

tari, nec mortis acerbiter sentire poterunt; quorum nec opes imminui possunt, nec libertas attentari, neque patrimonium deserui, neque uita in discrimen incidere. Omnia siquidem illic bona, omnia sempiterna. Quia ubi est Summum bonum, ibi est summa læticitas, summa iocunditas, uera libertas, perfecta charitas, æterna securitas, & secura æternitas, ibi est uera læticia, plena scientia, omnis pulchritudo & omnis beatitudo. Erit ibi pax sine turbatione, salus sine dolore, uia sine labore, lux sine tenebris, uita sine morte, honestas sine turpitudine, gloria sine vituperio, dulcedo sine amaritudine, requies sine defatigatione, diuitiæ sine paupertate, delitiæ sine mærore, omne bonum sine omni malo. Ibi inuentus nunquam senescit, uita nescit terminum; ibi decor nunquam pallefcit, nunquam tepescit amor; ibi sanitas nunquam marcessit, nunquam decrefcit gaudium; ibi nunquam sentitur dolor, nunquam gemitus auditur; ibi nihil triste uidetur, nullum timetur malum; ibi læticia semper habetur, omne bonum possidetur. Fœlices uos certe, qui de naufraga uita præfenti, ad tanta gaudia iam peruenire meruistis. Infœlices heu nos & miseri, qui per huius maris magni fluctus, procellosasque voragines nauem trahimus; ignorantés an ad illos fontes dulcissimæ aquæ, peruenire ualeamus. Infœlices nos, qui miseræ & fluxas atque amaras voluptates, ex hac cænosa Egypti cysterne bibimus; & prægustare quam dulcis & suaui est Dominus recusamus. Illud mihi nunc exclamandum est. Obstupescite Cœli super hoc, & portæ eius desolamini uehementer. Sed quamobrem? Quia duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ, & foderunt sibi cysternas dissipatas, quæ non valent continere aquas. Me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ inebriantis, ex qua qui biberit non sitiet in æternum, quia omnem sitim extinguet, & omne desiderium explebit. Foderunt sibi cysternas, quæ non valent continere omnem læticitatem, sed sunt plenæ absinthij & fellis. Quæ uos ad tantam uesaniam deduxit, ut maiora minoribus postponatis bonis, dulciora amarioribus appositis gustare renouitis; caducea æternis præponatis? Gustate & uidete quam præclarus est calix iste, Omnes sitientes uenite ad aquas, & qui non habetis argentum properate, nos omnes, quos

Hominū
stupor in
refugienda
beati-
tudine.

quos infinite cupiditatis sitis excruciat, quam nullis opibus extinguere & sedare potestis; ad aquas tandem dulces accedite & perennes; vt puras & liquidas voluptates hauriatis, & summis sempiternisque opibus affluatis, ita vt nihil praterea desideretis. Ad aquas illas Cælestes accedite, quæ vos bonorum omnium copia, & vbertate adimplebunt, eternoq; gaudio cumulabunt. Cur non emitis omnes absque argento, aut pari aliqua pretij commutatione, aquam illam qua beata mentes exhilarata, ardore Diuino concalescunt, & gaudijs sempiternis exultant, illamque laticem dulcissimum & suauissimum, quo teneri animi nutriuntur, vobis inflammatō animo nō comparatis? Quid omne studium vestrum in vanitate consumitis? Quare appenditis argentum, non in panibus, & laborem vestrum non in facultate? Cur omnes industriæ neruos, sine ullo fructu, in Beata vita persequenda contenditis? Quæ tanta vos vexat amentia, vt summis laboribus frustra conficemini? In eo enim laboratis vt animas vestras expleatis: & tamen famē indies grauiore contabescitis. Agite iam miseri, ludibria vitæ cōtemnite, studia immanitatis abijcite; consilia perditā detestamini; animosq; tandem vestros ad studia felicitatis reuocate. Ecce vobis mensa laudatissima apposta est in Cælis, Rex ipse Regū vobis ministrabit, Regina Cælorum vos in vitæ dicēs. Comedite amici & inebriamini: Ecce vobis ipsa porrigit fructum ventris sui Iesum, beatitudinem nostram. Non quod imperet Christo, vt calumniantur Hæretici, quatenus se nobis ostendat. Non quod in gremio suo adhuc infantem circumgestet; & cuiuscūque pro libito suo eum demonstret; vt perperam intellexit Rodt. Non quod beatitudinem nobis ipsa conferat, vt conuitiatur Lutherus; sed quia inuitat per seruos suos Angelos, ad felicissimam vltimam fructus ventris sui Christi. *Fructum ventris sui nobis ostendit*, quia ex ipsa exercitus est, & non ex alia femina; ex hac radice Iesē Deipara Maria, ex creuit Lignum vitæ Christus, fructus ille (vt recollegit Andreas Creten.) ex quo comedens Adam Prothoparens euomuit veterē illā deuoratiōē, qua deceptionis escām sumpserat. Fructus vnde cetero fonte defluit amarulentæ gustatiōis ligni quædam condulcoratio, humanam purgans naturam, Qui fontis fluminum instar, erranti in deserto Israël e petra eliquit; & aquas

aquas amaras in Mara dulces reddidit; panem insuper pluit, nouum genus alimenti & inenarratum. Fructus ex quo scaturiunt fontes, aquæ in vitam salientis æternam. Fructus ex quo vitalis ille panis, corpus inquam Dominicū producitur, & immortalitatis salutaris potio exhibetur. Fructus quem omnis lingua celebrat, Cælestium terrestrium & infernorum. Fructus cuius dulcedo Stephano lapides torrentis dulcorauit, craticulam Laurentio dulcem fecit. Pro cuius dulcedine ibant Apostoli gaudentes a conspectu consilij. Ibat Andreas ad crucem, Paulus ad gladium; Petrus ad patibulum, Ioannes ad doliolum. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, exclamabat David, quam abscondisti timentibus te? Ex virga autem Iesseæ hic fructus processit; virga Iesseæ hunc nobis fructum ostendit. *Fructus ventris sui nobis ostendit Maria*, orationum suarum efficaciatia. Si enim tantum concessum est mendicis, de mammona iniquo viuentibus, vt illos quorum stipendijs viuunt recipiant ad æterna tabernacula, illisq; beatitudinem ostendant; Quid censendum est de Beata Virgine, quæ omnem creaturam excedit in felicitate? An non & ipsa poterit vitam æternam impetrare? recipere ad æternas domos? fructum ventris sui ostendere? Ascendens in Altum virgo Beata, dicebat Bernardus, dabit ipsa quoque dona hominibus. Quidni daret? Si quidem nec facultas ei deesse potest, nec voluntas. Regina Cælorum est, misericors est, denique mater est vnigeniti filij Dei. Quid dicebas o Adam? Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi deligno & comedi. Verba malitiæ sunt hæc, quibus magis augeas quam deleas culpam. Verumtamen sapientia vincit malitiam, cum occasionem veniæ, quam a te Deus interrogando dicere tentauit, sed non potuit; in thesauro indeficientis suæ pietatis inuenit. Redditur nempe foemina pro foemina, prudens pro fatua, humilis pro superba, *Quæ pro ligno mortis, gustum tibi porrigit vitæ, & pro venenoso cibo illo amaritudinis, dulcedinem pariat fructus æterni*. Muta ergo iniquæ excusationis verbum, in vocem gratiarum actionis, & dic. Domine virgo quam dedisti mihi, dedit mihi deligno vitæ, & comedi, & dulce factum est super mel ori meo. Tu igitur Beatissima Mater & Regina Cæ-

Maria ad
Cælum re
cipit.

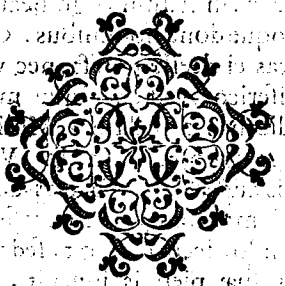
ser. 2. sup
missus.

ser. 1. de
Assump.

lorum, fructum ventris tui cum omnibus ostendas, omnibusque propines nectar illud suavissimum Deorum, omnes inuitas. Comedite amici & inebriamini; Ecce nos famelici & sitibundi, ad te clamamus, *Ad te suspiramus exule filij*. Agarisi; curantibus nobis in terra deserta inuia & inaquosa defecit panis & aqua. Tu o benignissima, *illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte, & Iesum benedictum fructum ventris tui, nobis post hoc exilium ostende; Ve inebriati fontis illius aqua uiua, satiati dulcissimo fructu beatissime visionis filij tui, perpetuo felices esse mereamur in secula seculorum.*

Amen.

(*)

VIRGO

VIRGO

Vas Admirabile opus Excelsi.

Eccl. 43. cap.

CONCIO TRIGESIMAQUARTA

In qua Beatam Deiparam, Virginem fuisse ex voto demonstratur.

PHOTTONIS eloquentissimi Oratoris virtutes excelsas, & vitæ probitatem, dum quodam, Dij Athenienses oraculo præclaro & celeberrimo prædicassent, ferunt tale quiddam, de eò, ad populum festa celebrantem, dixisse. O Athenienses, inter vos, vobis contrarium hominem habetis. Dum populus furore percitus, summa cum diligentia perquireret, ut morte plecteretur, ille qui Reipub. contrairer. Inuicti animi Photion processit, & in medio templi Deorum, voce altiori proclamans ait. Ego sum, quem inquiritis. Mihi Deorum oracula testimonium perhibent, Ego sum ille homo inter vos, vobis contrarius; mihi displicet, quod vos cupitis; ego rejicio, que uos amplectimini; ego amplector, que a uobis abhorrentur; ego uitam uirtutis insequor, quam uos incedere non uultis. Hac confessione tantam admirationem sui, in omnibus excitauit, ut ab omnibus admirandus, & suspiciendus veneraretur. Tale quiddam contingit Beatissime Deipare. Viderant terrestres Dij, Patres scilicet Sancti, illam alterum modum uiuendi; diuersum a communi ratione omnium gentium, contrariumque toti generi humano delegisse. Nouerant Legem veterem hoc sibi proprium uindicare, ut se feminas in coniugio facerent.

Photionis egregium dictum.

Virginitas exosa in Lege veteri.

curas extolleret, ac singulari priuilegio decoraret, steriles vero ac caelibes auerfaretur. Sciebant in populo Hebraeo, nihil fuisse uel optabilius, uel felicius, praeterq̄ liberos generare, pignori abundare, heredes relinquere; nullam uero curam seruandi pudoris, sed procreandae tantum sobolis, studium maximum esse. Audierant illius nobilis, & in pugnando felices Iephte filiam, multis diebus (non quod ipsos & aetate florida occideretur sed quoniam absq. sobole moreretur innupta) lugentem. Filiorum. n. orbitate, ipsa morte acerbiora aestimabat. Hoc solū mihi praesta inquit; dimitte me ut duob. mensib. circū eā mōtes, & deplorabo uirginitatem meā, cū sodalib. meis. Perceperant satis infesta Rachelis quærelas: quas infæcunda Iacobo ingeminabat. Da mihi, ait, liberos, alioquin moriar. Aspiciebant steriles Annā; continuos gemitus & amaritudinē, Porro illa stebat (ait scriptura) & non capiebat cibum. eo q̄ ancilla eius exprobraret illi, quod Dominus cōclusisset vuluam eius. Sic perpetua & de creta Virginitas Iudæis probro fuit, ut execranda & diris omni b. deuocenda esse iudicarent *Maledicta sterilis in Israel*, sæpius repetebant. Perpetuo in ore habebāt. *Non erit apud te sterilis, nec infæcunda in terra tua, utriusque sexus tam in hominibus quam in iumentis tuis.* Ecce. n. sic benedicetur homo, qui timet Dominū, Vxor tua erit sicut uitis abundans, in laterib. domus tuæ. Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensæ tuæ. Sic benedicetur homo qui timet Dominū. Viderant rursus e regione Deiparis Mariā, se super carnem & populū carnalē eleuantem, ac in corpore terrestri, Angelicam uitam meditantem. Contemplabatur illam Euangelico spiritu repletā, ad eā corporis & animi puritatem, quam mundus uidebat, non exigebat lex, uisus ignorabat, populus pro nihilo ducebat, & fragilis natura feminarum, uix sustinere posse uidebatur, se componentem. Conspiciebant: Virginis plusquam uirilem animum, ut non muliebri moueretur affectu; non mundi iudicium attenderet, non sexus imbecillitati cederet; non carnis illecebris & molli conditione seduceretur; non denique florida iuuenta desineretur, quo minus se, uitamque omnem Deo consecraret, corpore simul & spiritu Sancta perseveratura. Audierant illam a sententia, neque ad Euangelizantis Angeli pollicitationem futuram, de suscipiendo non cuiusuis sed Dei Filio, minime adduci. Quo modo

Maria se super se & legem eleuat.

modo enim, dicebat, fiet istud, quoniam uirum non cognosco? Mirabantur Mariam praeter modum uiuendi communem, primam fuisse omnibus contrariam; primam uotum Virginitatis perpetuē emittere. Ideo oraculis omnium Sanctorum Patrum, fuit celebrata illius Virginitas. Omnes uno ore proclamabant. O mortales, inter uos, uobis contrariam feminam habetis. Quæ uos summopere optatis, illa refugit, quæ uos felicitatem summam putatis, illa summum genus miseræ; quæ a uobis probro habetur continentia, & Angelicæ uitæ immunitio, ab illa totis uiribus complectitur; Quod uos maledictum decernitis; illa summam felicitatem iudicat. Quapropter, omnes illam uoto Virginitatis, primam inter feminas esse astricam, reliquerunt. Ambrosius eam Virginitatis Magistrā; Nazianzenus, Virginum lumen; Epiphanius, Virginitatis principem; Sophronius, Perfectionis Virginalis exemplum; Dama scenus, Reginam, Matrem, & Gloriam Virginum; Flidorus, Virginitatis caput; Bernardus Virginitatis primitiam; Idiota Virginitatis primipilam; Gisbertus, Virginem Virginum; Ildephonsus Virginem immaculatam, & nullis terrenis inquinatam affectibus, sed celestibus educatam cogitationibus; Iacobus, Virginum gloriam; Virginitatis coronam, Cyrillus; Ephrem, Virginem immaculatam & inuiolatam luculenter appellat. Vniuersa postmodum Ecclesia, Sancto edocta spiritu, id semper credidit, atque docuit, quod Dama scenus & Augustinus adnotauere *Christum uirorum Virginem, Mariam uero seminarum Caput esse.* Quo quid magis admirabilius adinueniri potest? Mirandum est carnis rebelles impetus cohibere; Mirandum in carne, praeter carnem uiuere. Sed mirabilius est, huius uitæ Angelicæ principium dedisse, & contrariam Celestium consiliorum Vniuersam multitudinem se opponere, & primam manū, huic supernæ admirabili uitæ ad mouere. Ita ut Bernardus hinc attonitus, postquam illam confabulationem Virgineam expleisset. Quasi diceret intra se *Man in orōe.* Dura, ait, necessitas, & iugum super omnes filias Eux. Et ad B. V. si pariunt, cruciantur, & si non pariunt, maledicuntur. Et dolor prohibet parere; & non parere maledictio. *Quid facies Maggo quæ hæc legis? Si parturis angustiaris, Si sterilis maneres maledicaris.*

Maria ueterib. feminis contraria

Virginitas Mariæ Patrum sententiæ quo delineta.

Maria admirabilis uoto se obstrinxit uirginitatis.

a de inst. Virg. c. 6. bin carn. de Chro. cheres. d hom. de assun. V. e in ferm. de dormit Dei par. fli. de Eccl. officijs c. 77. g ferm. super si gn. M. h in conempt. de B. V. i in alterc. Synag. & Ecclesiaz. x de perpetua uirgint. B. Mar. l in Liurgia. m hom. 6. cont. Nest. n in orōe. ad B. V. hom. 3. super Misus est.

So Quid eliges. Virgo prudens? Angustia sunt, inquit, mihi, **vd**ndique. Melius est tamen mihi maledictum incurrere & castam manere, qua prius quide concipere per concupiscentiam quod merito post cum dolore parturiam. Hinc etenim etsi video maledictum, sed non peccatum: Illinc vero, & peccatum simul & cruciatum. Denique hec maledictio, quid aliud est, quam hominum exprobratio? Neque ob aliud saire dicitur *sterilis maledicta*, nisi quod opprobrio, & contemptui sit habenda, tanquam inutilis & infructuosa: *Et hoc in Israel tantum.*

Bernardi ad Virgineum allo cutio de Virginitate.

Mihi autem pro minimo est, quod hominibus displiceo. dum me possim Virginem castam exhibere Christo. Hac inquam consideratione & confabulatione expleta, Bernardus velut attonitus ex nouitate rei, admirabundus exclamat. O virgo prudens, o virgo deuota. Quis te docuit? Deo placere virginitatem? Quae lex? quae iustitia? quae pagina veteris Testamenti, vel praecipit, vel consulit, vel hortatur in carne, non carnaliter viuere, & in terris Angelicam ducere vitam? Vbi legeras Beata virgo, *a Sapientia carnis mors est; & b Curam carnis ne perfeceritis in desiderio.* Vbi legeras de Virginitibus, *c quia cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare potest, & sequuntur agnum quocumque ierit.* Vbi legeras, *d laudatos esse, qui se castrauerunt propter regnum Caelorum?* Vbi legeras, *e In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus &c.* Qui Matrimonio iungit suam Virginem, benefacit, et qui non iungit melius facit? Vbi audieras. *f Volo vos omnes esse sicut & me ipsum? & Bonum est homini, si sic permaneat secundum meum consilium?* De Virginitibus praecipit non habeo, consilium autem do? Tu vero non dicam praecipit, sed nec consilium, nec exemplum, nisi quod vnctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei viuus & efficax ante tibi factus est Magister quam Filius; prius instruxerit mentem, quam in duerit carnem. Christo ergo deuoues te Virginem, & nescis, quod ipsi exhiberi te oportet etiam matrem? Admirandum profecto opus? *Vas admirabile Beata Virgo opus excelsi.* Admirabile quia sicut Sol (cui secundum litteram sententia deseruit) inter sidera, prima a Deo lumē accepit, & acceptū alijs comunicauit; sic Beata Virgo, prima inter mortales Virginitatis splendore in sua carne recepit, & alijs suo exemplo singulari participauit. *Vas admirabile.* Quia sicut Sol inter sidera

a Rom. 8
b Rom. 13
c Apoc. 14.
d Math. 19.
e 2. Cor. 10.
f 1. Cor. 7

sydera clarior & splendidior existit, sic B. Deipara, quia primitias accepit Spiritus, alijs Virginitibus castior, Sanctior, augustior est. *Vas admirabile est Beata Virgo, quia solidum non confra ctum; mundum non semine contaminatum, ornatum omni Lapide pretioso non luto vitiorum vel carnis illecebris deturpatū.* Vas admirabile opus excelsi. Ceterum hic nos e vestigio persequentes Aduersarios, Votorum & Virginitatis hostes, Centuriatores scilicet et alios eius spurcitie homines, habemus. *a* Centuriatores siquidem Augustinum, aliosque Patres, ex quibus

a cent. 1. li. 2. c. 10.

Deiparam voto esse astrictam virginitatis tetigimus, mendacij accusant, Edocti nimirum a b Caluino, qui non solum infirmū, sed absurdum etiam & ridiculum, imo perhdia graui reprehensione dignum, iudicat; si perpetuae virginitatis conceptum votum, in Maria constituamus. c Franciscus Lamberti monet, Ne, inquit, mouearis mendacijs illis, quibus asserunt, quidam B. Mariam Virginitati perpetuae se voto astrictum. d Theodorus Beza, nihil non attentat, vt propositum seruandae virginitatis auferat a virgine. Conradus Pellicanus dicit, signum esse infeliciter continentium, qui de emisso verborenuo voto virginitatis, in Sanctissima Dei matre comminiscuntur. Petrus Martyr, Henricus Pilius, Bernardinus Ochinus, Oecolampadius, Bucerus, cum suo praecipite votifrago & impurissimo Luthe ro, virginitatem execrandam more Iudaeorum carnalium iudicantes, execrandam & Virginem Mariam fore colligunt, si virginitatis perpetuae votum emisisset. Grauem profecto (vt dixit quidam Sanctorum) sortita est castitas inimicum. Inimicus est castitatis Sathanas, qui omnes faces accendit, vt tirilantem flammam, in humanis carnibus excitet. Hostis est castitatis ipsa caro; quae si ad alia vitia, multo magis ad suas delicias voluptuarias, deliquio naturae insito, prona est. Inimicus & is omnibus grauissimus Virginitatis, est haereticus: Raro & enim, (vt aduertit ex Nicolaitis, Gnosticis, Iouiniano, atque eius generis obscenis magistris Hieronymus.) Haereticus diligit castitatem, & quicumque amare se simulant pudicitiam, venenato ore mel la promittunt: Ceterum quae in occulto sunt ab ipsis, vt Apostolus dixit, turpe est & dicere. Er vitiam vel in occulto tantū, ea quae perpetrarunt, non autem aures et vniuerso Orbe cheu in felici-

b in harmon. Euang.

c Comen in 1. cap. Luc. d in scho lijs adie ctis Euang. Lu ca.

inc. 7. & 9. Ofca. Ephes 5.

Caluini & Luthe ri & Centuriato rum & aliorum Hereticorum sententia de Virginitate Mariae.

Castitas graue ha bet inimicu, que.

Haereticum odio persequitur castitatem.

felicitate ad spectante, facinora turpissima atque infanda, ne innocentium aures & vitam offendant, commississent. Vidit infelix Germania, quid fons & origo totius impuritatis atque malorum egerit, Lutherus. Effractis enim non solum votorum Religionis, sed & Monasterij cuiusdam repagulis, violato iureiurando quod præstiterat, libertate Conuentus manuum ne fariarum vi oppræssa, ut libidinem suam expleret, Monialium Prefectam in scortum abduxit, atque in eius amplexibus vitam, ignibus plectendam traducens, tandem animam efflauit. Quid hoc scelere immanius? quidue Lutheri impuritate impurius excogitari potest? Quæ pœna atrocior, pœna adulterorum, Dei sponsas incestu abominando violantium, in Lutheri immane factum decerni potest? Quæso, cum Basilio, quo cruciatu censeretur mulier digna, quæ nobili coniuncta viro, seruo suo seipsam violandam, impudice substerneret, ac seruum insidiosè nequiterque Domini Thoris inueheret? Quæ vero pœna dignus est seruus, qui in Dominam suam, Dominique cubile seipsum petulantèr immisit? Quæ igitur pœna dignus erit, qui furore Venero percitus, cubile Domini Dominorum, conscendere & violare non metuet? Primum quidem, quia pessimum huius conjunctionis fundamentum voluptatem, iecit, preuaricationisq; malum. Deinde quia causa non est libera; neque enim mortuus est vir eius, ut cuius congregiatur, viuentè immortali viro, merito censeretur adulter, qui se mortalem hominem, ob carnis vitia, Thalamo Dei sui commiscuit. *Nam quod solenne legitimumque connubium, sponsus ille occupavit, & Virginitatis habitus, & fœdera, & cõuenta cū illo, & præterea processus ipse testatur;* Huiusmodi siquidem nobilitata viro, in publicum processit. Porro si connubium istud & processu, & testibus, cum actis denique iudicijs apertum est, nec est vir eius mortuus: mechatur qui huiusmodi admittit scelus, viuentè viro semper adulter. Nec sane video, qua ratione, imo quo sacrilegio, ipsa pro immortali viro Dei Filio, mortalem hominem in malum suum ambire præsumat, ante viri oculos, in ipsum impuris ac nequissimis semper amplexibus impia. Quo item furore, homo, ille cubile Domini conscendere ac violare non metuat? Quid igitur scodifragus, sceleribus, incestuosus Lutherus non meretur? Quas

vero

li. de v.
Virgin
tate.

li. 9. titu. vero pœnas illius impuri sequaces sustinerent necesse est? Extat
lo 15. le. in Theodosiano Codice, Iouiniani lex his verbis promulgata.
§ 12. *Si quis non dicam capere, sed attentare tantummodo, iungendi causa
matrimonij, Sacratissimas Virgines ausus fuerit, capitali pœna
feriatur.* Ethnicis ipsis tam est hoc visum execrandum facinus, ut quæ Virginitatem, quam semel voverant, concubitu polluisent, vitæ sub terra defoderentur. Ecce Lutherus non modo attentauit sed cepit, & vi foribus Sacratæ domus illata, pellexit Sacratam Virginem. Non matrimonium sed adulterio peiorem congressum, cum ea coniunxit. curineum non animaduersum est? Franciscus Lamberti, Ioannes Oecolampadius, Petrus Martyr, Bernardinus Ochinus, Ioannes Spangebergius, Erasmus Roterodamus e Sacerdotibus & Religiosis Apostatæ facti, Sacrum Cælibatum cui se perpetuo voto obstrinxerant, cum sacrilegis nuptijs commutarunt, quid lex Iouiniana, quin potius, lex Diuina quid facit? cur in istos Veneris pullos, non exercetur? *Viduas iuuenes, habere damnationem aiebat, eo quod primam fidem irritam fecerunt;* Cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt, Ecce isti non nubunt sed adulterantur, primam fidem irritam facientes, in Christo Scortari volunt; cur maledictionem illam, quam Paulus denunciauerat, non detulerunt? Idem Paulus, cum quendam apud Corinthios audisset, violare thorum Parentis sui, dum in nouercam scelus fornicationis molitus fuisset; tradidit huiusmodi hominem, Satanae in interitum carnis; ecce isti Thorum Dei Patris sui temerant, aliorum infontes aures contaminantes, cur idem in eos decretum non decernitur? Dixeram hos veneris Magistrorum innocentium aures contaminare. Ex hac enim viuendi licentia, qua impudentissime testantur se esse carnis mancipia, ut Lutherus de seipso testatus est. *Ut, inquit, non est in meis viribus constitutum, ut vir non sim, tam non est mei iuris, ut absq; muliere sim.* processerunt illa ipsorum edicta. Nemo hominum ad continentiam creatus est, sed omnes, vna ad generandum sobolem conditi sumus, & ad Matrimonij tolerandas misérias. Ex hac ipsorum infana, animali, terrena & Diabolica (non enim ista est sapientia descendens a Patre lumine, quia ista primum pudica, deinde casta est) sapientia, emanauerunt voces illæ pudende. Si non vult vxor, veniat ancilla, Doctrinæ demum in vltimas terras eijciunt

Iouiniani
lexes
de viola
toribus
Sacratū
Virginū
dormiūt.Lutheri
impudi
cissima
uox de se
ipso.Hæretico
rū sapi
na Dia
bolica.Lutheri
immane
factum.Lutheri
obiurga
tio.in 7. c. 1.
Cor.

Heretici
polyga-
miam do-
cent.

ejciendæ, de Polygamia, Quales sunt Bernardini Ochini libelli, quibus Polygamiam docere veritus non est. Quod studium Bucero etiã placuit, quorundã vt nobilium in rescindendis coniugijs vel indulgeret, vel satisfaceret. Placuit & Caluinianis, quibus commune est modicis leuibufque de causis, Sacrum Matrimonij vinculum soluere. Placuit & Lutheranis, quibus vniciq; marito, simul duas vxores habere, ex auctoritate magistratus licitum est. Placuit Bucero, qui ruptis Cælibatus vinculis, nuptias incestas terna vice repetiuit. Placuit & Anabaptistis quorum insignis Herzeus, vt horum impediciam omnibus declararet, **TREDECIM SIMVL DVXIT VXORES.** Sic isti dum legem Euangelicam æmulantur, ad Mahometi polygamiam transferunt. Paulus dicebat, *Oportet esse vnius vxoris virum, illum qui Episcopi officio fungitur*, Isti dicunt, non. Non est sic Paule. *Oportet esse Episcopum, tredecim vxorum virum.* Euangelium enim nostrum in Alchoranum transiuit. Docebat Paulus, *oportet Episcopum esse sanctum, & continentem*; isti, Non. sed oportet ministrum in omnem luxum & impuritatem defluere. Paulus morebat. *Diaconos oportet esse pudicos*; isti, Non. sed in omnem impudicitiam resolutum. Paulus præscribebat. *Diaconi sint vnius vxoris viri.* isti, non vnius sed plurium vxorem sint viri. Paulus præcipiebat. *Fugite fornicationem. An nescitis quoniam mēbra vestra templum sunt Spiritus sancti qui in uobis est quem habetis a Deo, & non estis vestri? Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis?* Isti. facite membra meretricis, Si non vult vxor, veniat ancilla. O impudicitiam. O impuritatem. Paulus instruebat. *Bonum est homini mulierem non tangere, volo enim vos esse omnes sicut me ipsum, Bonum est illis, si sic permanserint sicut & ego. Solutus es ab vxore, noli quærere vxorem.* Isti, nemo ad continentiam, sed quisque ad generationem, & ad venerem vocatus est. Isti. vt in mea potestate, non est, vt non sim vir, tam, non est in mea potestate, vt a muliere abstinere. Quid hac impudentia impudentius? Quid hoc mancipio carnis, magis obscænius? Impudens istud os, non puduit Orbi vniuerso suam incontinentiam testatam facere. Existimatis igitur ex horum impudenti cerebro, aliquid pudicum doceri?

hereticus
quidam
Tred-
cim vx-
ores dixit.

Heretic
transie-
runt ad
mahome-
tum.

Antite-
sis doctri-
ne Pauli
& hereti-
corū de
castitate.

1. Cor. 6.
& 7.

ri? Putatis ex insanæ libidinis mentibus, castitatis encomia prodire? Creditis obscæniſſimos atq; turpiſſimos magistros, virginittis & votorum nomen, exolum non habere? A quibus igitur virginitas Mariæ oppugnetur? Quo animo votum Mariæ excretur? Iam vobis non obscurum esse potest. Non enim veritatis sed impudicæ veneris studio, Virginem castissimam voto astrictam, adulterinorum & magis quam adulterinorū connubiorum, Ideam esse voluerunt. Ad cuius virgnis incontaminatam puritatem defendendam, dum regradior, ni hallucinor, aspicio, Tria vobis displicere in virginitate ex voto Beatissimæ Deiparæ. Alterum, voti essentia: Alterum voti qualitas Tertium certitudo quædam de tempore, quo Beata Virgo voto se astrinxit virginitatis. seu displicere vobis video. Votum, deinde votum virginitatis; demum certitudinem voti emissi. At de religiosa promissione, vt primo contendam, nisi scripturarum auctoritatem sacram pernegare velitis, votorum quoq; licitum atque laudabilem vsum; pernegare non potestis. Apperta sunt enim scripturæ testimonia, quam vt negari possint; quæ & vouere, & votum præstare inbent. Sic per Prophetam ipse Deus præcipiebat. Vouete & reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili & ei qui aufert spiritum Principum, terribili apud Reges terræ. Vouete ait. Non propter vtilitatem meam sed vestram. Homini quidem dum, vouetis vouetis, propter vtilitatem ipsius; & vt ei exhibeatis, quod ei deficit, & vt de futura exhibitione, eum certiore reddatis. *Mihi vouete*, non propter emolumētum meū sed uestrum. Benignus ego sum exactor & non egenus; & qui non crescam ex redditis, sed crescerē faciam redditores. Quæ autem vtilitas ex uoto proueniat, ex D. Thoma didicimus, Sicut id quoddammodo Deo, ait, nō est ei utile sed nobis, quia quod ei redditur, reddenti additur; ita etiã promissio, qua Deo aliquid uouemus, non cedit in eius utilitatem, qui a nobis certificari non indiget, sed ad utilitatem nostram; in quantum uouendo, uoluntatem nostram immobiliter firmamus, ad id quod expedit uouere. Per uotum siquidem mens uouentis, Beatas illas mentes imitatur; ut sicut illæ gratia Diuina per fusc, a bono quod semel dilexerunt, nunquam diuertere possunt, sic & uotis se astringens, stabilem in bono quod Deo promisit se efficit,

Tria di-
sta hare-
ticorum
de virgi-
nitate
Mariæ ex
uoto. reij-
ciuntur.

Votorū
antiqua
consuetu-
do ex lege
diuina.

Vouendi
utilitas.

Vota frā-
gere illicitum,

Psal.

2. 2. Q.
88. a 4.

efficit, ut illud perpetuo complectens nunquam ab eo defleat
 requeat. *Damnatio est siquidem ys, qui primam fidem irritam
 fecerunt.* Quia iam uouisti, dicebat Augustinus, iam te ob-
 strinxisti, aliud facere tibi non licet. non talis eris, si non feceris
 q̄ uouisti, qualis mansisses, si nihil uouisses: minor enim tunc es-
 ses non peior, modo autem tanto, quod absit miserior, si fidem
 Deo frigeris; quanto beator si persolueris. Sapiens uero aiebat.
 Displicet Deo, stulta & infidelis promissio. *Vouete igitur, sed &
 reddite Domino Deo uestro, oēs qui in circuitu eius affertis munera.*
 Sic Moyses monebat populum. Cum votum uoueris Domi-
 no Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Domi-
 nus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi in pecca-
 tum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem se-
 mel egressus est de labijs tuis, obseruabis; & facies sicut promisi-
 sti Dño Deo tuo, & ppria uoluntate, & ore tuo locutus es. Notif-
 simus est apud Hieremiam, uouentium exemplar Rechabitarum;
 qui nec etiam Diuino præcepto uota frangere uoluerunt. Dum
 enim Hieremias, ante eos posuisset scyphos uino plenos, & cali-
 ces; & dixisset ad eos. Bibite uinũ. Responderunt. Nō bibemus
 uinũ, quia Iona dab filius Rechab pater noster, præcepit nobis
 dicens. Nō bibetis uinũ; uos & filij uestri usq̄. in sempi ternũ. Et
 domũ non ædificabitis, & sementem non seretis, & uineas non
 plantabitis, nec habebitis; sed in tabernaculis habitabitis, cum-
 etis diebus uestris, ut uiuatis diebus multis, super faciem terræ,
 in qua uos peregrinamini. Quod uero præceptum, uotum fue-
 rit, quo illos ligauerat Pater suus; apud Patres plusquam clarif-
 simus est. Habemus & alterum, uota adimplentẽ Dauidẽ, qui cõ-
 fitebatur. Vota mea reddã, in conspectu timentiuũ eũ. Vouere igi-
 tur sicut piũ ita & uotũ reddere necessariũ est. Quod uero a uo-
 bis friuole adfertur. Stultam esse promissionem, illius q̄ præsta-
 re non possis: id equidẽ & nos, in malis pmittendis. fatemur. Ve-
 rum ubi bonorũ promissio facienda est, neutiquam admittimus.
 Sic etenim neque baptizãdos nos esse licere. In sacra-
 ti fontis ablutione Diabolo renunciamus, atq̄. uiuere secundũ le-
 gem Diuinam, pollicemur. Quis autẽ uiribus naturæ proprijs,
 præcepta Diuina adimplere potest? Sed nedum facere, uerũ &
 cogitare quidem aliquid boni ex nobis, tanquam ex nobis ido-
 neus quis esse potest? Quod si igitur periculum est in uiuendo,

ne

ad Armē
tariam
& Pauli-
nam.

Deut. 23.

Hierẽ. 39

Rechabi-
tarum fa-
ctum.Hæretico-
rum de
uotis ca-
uillus dis-
soluitur.

ne uotũ reddere possis, & ppter hoc uouedũ non est. Igitur nec
 ad baptismũ accedendũ est, nec matrimoniũ uinculũ uoto fir-
 mandũ; nec. n. in nostra potestate est, a sãminis se cohibere in
 absentia vxorum, quã non esse uiros. Igitur, (ait Ambrosius) nẽ-
 mo militet ne aliquãdo uincatur; nec pedis uatur obsequio, qui
 gradiendi periculum reformidat; nec oculi intendat officio, qui
 concupiscentiẽ timet lapsum. Tales cogitationes, Augustinum,
 a uouenda continentia retrahebant. Putas ne (sic secum confa-
 bulabatur) sine sãminis uiuere poteris? Contra uero dignitas cõ-
 tinentiẽ, blãdiens ut ad se ueniret inuitabat, & ad suscipiendum
 & ad amplectendum ipsum, pijs manus plenas gregibus
 bonorum exemplorũ extendens, aiebat. Ibi tot pueri &
 puellæ, ibi iuuentus multa, & oīs ætas, & graues uiduẽ, & virgi-
 nes, & aũs, & in omnib. ipsa continentia nequaquã sterilis, sed
 fẽũda mater filiorũ. Et irridebãt me, ait irrisiõne exhortatoriã,
 quasi dicerent, Tu non poteris, quod isti & istæ? An uero isti
 & iste, in semetipsis possunt, ac non in Domino Deo suo? Domi-
 nus De⁹ eorũ, me dedit eis. Quid in te stas? & non stas? Projice
 te in eum, noli metuere, non se subtrahet, ut cadas. Projice te se
 curus, excipiet & saluabit te. Edocere uoluit uir Sanctus, nos ni-
 hil nostris uirib. facere posse, & nostrã sufficientiam, nostrumq̄.
 uelle & operari bonum, ex Deo esse; & ideo ex Deo auxilium
 expectãdum, a Deo petendum adiutorium, in Deo projeiẽdos
 conatus nostros esse mōstrauit. Vult Deus a nobis cõtinentiã.
 Scimus, q̄ nẽmo cõtinẽs est, nisi De⁹ dederit; ad eũ dũ ad Thro-
 nũ Diuinum, & dicẽdũ. Da quod iubes, & iube quod uis, Con-
 tinentiam iubes Christe? da quod iubes, & iube quod uis.
 Iubes ut non modo carnis, uerum etiam oculorum concupiscẽ-
 tiam superem? da quod iubes & iube quod uis. Iubes, ut a con-
 tactu impudico me contineam? da quod iubes, & iube quod
 uis. Iubes, ut cruciatus pro tuo nomine perferam? ut uitam etiã
 cum sanguine profundam? da quod iubes, & iube quod uis. Iu-
 bes ut rebus omnibus contemptis atque distractis, tibi pauperi
 pauper militem? da quod iubes, & iube quod uis. Iubes ut amo-
 rem Patris & Matris, & sanguinis mei, amore nominis tui re-
 stinguam? da quod iubes, & iube quod uis. Iubes ut & meã
 ipsius uoluntãtẽ abnegem, & sublata cruce mea baiulus, te om-
 nium peccatis meis insequar? da quod iubes, & iube quod uis.

Vouẽtes
adiuuat
Deus.

de uidiuis

Vota un-
de impiẽ-
da.

Iubes

Iubes vt ad illam perfectionē vitæ, qua tuus Pater est perfectus, contendam? Non sum sufficiens cogitare aliquid ex me, tanquā ex me; sufficere a mea ex te est; da q̄ iubes, & iube quod vis. Dabit, dabit certe Spiritum bonū petentibus se. Omnibus ad omnia gratiam suam conferet. Et qui dat donum castitatis coniugibus; qui confortat eos, vt quo se Sacramento inuicem obstrinxerunt, id inuiolatum obseruent; etiā si vel per abstinentiam, vel per aduersam valetudinem, alter alterius corporis potestatem habere non possit: idem & perfectionem religionis professis, perfectionis donum distribuit, modo postulent ab eo, qui dat omnibus affluenter; postulent autē in fide nihil hesitantes. Quanquam ne ipsa virtus ita est difficilis, vt molles opinantur, presertim virtutis amore flagranti. Nihil enim durū nihil amarū, nihil graue computat verus amor. Non ferrū, non vulnera, non penas, non denique mortes, amorem prævalent superare perfectum. Amor impenetrabilis est lorica, respuit iacula, gladios excutit, periculis insultat, mortē ridet, si amor est, vincit omnia. Nihil est omnia, aiebat Chryostomus, transcendere si tamen voluerimus. Si enim artes ita percepimus, quæ extendunt multos, multo amplius quod tanto nō indiget labore. Quid difficilius est, quam super funem extensum ambulare, veluti super equale solum, & sursum ambulante vestiri, & spoliari tāq̄ in lecto sedeat? Nonne mirabilis nobis ista res videtur & terribilis, vt etiā videre nolimus, sed timeamus, & tremamus ad ipsū aspectum? Quid difficilius quam cum gladijs, pilarū more ludere? Quid autem grauius, quam profundū pelagi scrutari? Quid periculosius, quam ferarum capiendarum studium? Ij quanta frigora, & estus & famem patiantur? quæ non adeant vitæ pericula, quō ab equis, a fossis, a præcipitijs, a fluminibus, a feris, quib. aliquando temere se committunt, immaturam mortem obeāt videmus. Sed omnium istorum facilius est virtus. Si uelimus & in Cælum ascendere, uelle tantum oportet, & omnia sequuntur. neq̄. n. cuique dicere fas est, non possum, & conditorē accusare, Nam si tales nos creauit, ut nō possemus, quid deinde præcipit? Sed quid sit, ais, quod multi nō possunt? Quia multi nolunt, nam si voluerint, omnes poterant. Propterea quod Paulus dixit, Volo omnes homines esse sicut me ipsū quandoquidē sciebat quod omnes poterāt esse sicut ipse. Neq̄ enim

hom. 16.
ia epist.
ad Hebr.

Amanti
nihil durum.

Virtutis
facilitas

enim ita dixisset, si foret hoc impossibile. Vis fieri sicut fuit Paulus? Incipe modo, & opus ipsam aggredere. Habemus siquidē cooperatorem & adiutorem Deū; tantum rem assumamus, tantum ueluti ad opus accedamus, ad rem tantum curam geramus, tantum in mentē ponamus, & cuncta sequentur. Præclare quoq̄. Basilius ille Magnus, hos ad uirtutis omnis infirmos, ad uitia uero sectanda potētes, docet, Qd nulla sit difficultas, imo summa facilitas uirtutem colere. Ne dixeris, ait, quomodo ascendam in Cælum, ut uirginitatis meæ integritatem deducam? Aut quomodo descendam in abyssum, ut eam dudum a Diabolo corruptam, mihi ipsi recuperem? Sed quid? Prope te est, inquit, & secundum naturam tibi ingeneratur uirginitas. Neque maria transfretare, ut eam acquiras tibi opus est; neque aerem immensum peruolare, neque terrarum tractus hanc inuestigando circuire, aut e terris euolare, Cælumque pro ea inuenienda lustrare; sed omnia cura superflua, locorum spacia & interualla peragrandi, te ipsum ut te habeas diligentius inspice, atque hanc in te per naturam operantem, abditamque reperiēs. Quod secundum naturam est, in eo nihil difficultatis, nihil laboris, nihil molestiæ immo plurimum uoluptatis continetur. Vouere igitur, ut semel concludam & Diuinæ non repugnat, quin potius conuenit scripturæ, uouere est opus maxime pium & utile, atque laudibus sempiternis celebrandum.

Accedo ad illud, quod secundo loco proposueram. Votum scilicet uirginitatis. Planum est cuilibet Sacram Scripturæ intuenti, Uirginitatem non esse execrandam, imo summis honoribus prosequendam, & totis conatibus a quocunq̄ amplectendam. Quid. n. indigna est honore uirtus illa, quam ipse Saluator prosecutus est, quā & Angeli perpetuo conseruant? Quid non amplectenda est Uirginitas, quæ nos Christo despōsāt, & Angelis siuiles & æquales facit? Cur execranda Castitas, quæ nomen melius & præmium sublimius, in Cælestibus Regnis possidet? Saluator Uirginitatem summo amore prosecutus est. Is enim e Virgineo utero natus, Virgo immaculatus, totum decursum annorum suorum uixit. Is Virgineis manibus gestari & educari uoluit; Virgineis uberibus lactari, Virgineis manibus in templum offerri; a Virgine præcursorē prædicatissimū

Caste uirginitatis est seculum naturā.

Heretici execranda iudicant Uirginitatem.

Uirginitatis sublimia bona.

Virgine Euangelista, Diuinitatis suæ testimonium habere cupiuit. Moriturus in Cruce Matrem Virginem, Virgini Ioanni commendauit. Post mortem, Vniuersæ Ecclesiæ, se dulcem, & amore flagrantem sponsum, tanq̄ pudicæ Virgini coniunxit. In regnis Cælestibus, non alibi quam inter castissimos Virginum choros, velut inter candidissima Lilia, ipse totus candidus floridusque versatur, & deliciatur. Ipse, vt Fulgentius loquitur, Vnigenitus Dei Filius, Vnigenitus est etiam Virginis filius, vnus omnium Sacrarum Virginum sponsum, Sanctæ Virginitatis fructus & munus. Quem corporaliter Sancta Virginitas peperit; cui spiritualiter Sancta Virginitas facundatur, vt perseveret intacta; a quo decoratur vt permaneat pulchra; a quo coronatur vt regnet perenniter gloriosa. Ipse, vt cum Guericus appellat, flos de flore, natus Virginis filius, sponsum & corona Virginum, flos ille quæ coronata est nõ solum integritas Virginum, sed etiam castitas continentium. Ipse, vt Agnes apud Maximũ loquitur, castissimus Virginũ sponsum, cuius Mater Virgo est, cuius Pater feminã nescit, cui Angeli seruiũt, cuius pulchritudine Sol & Luna miratur. Nec metiuntur Patres. Didicerunt. n. hoc ipsũ a Paulo Virginitatis prædicatore, qui dicebat. Emulor vos Dei emulatione; despõdi. n. vos vni viro, Virginẽ castã exhibere Xpo. Despõdi vos vni viro. Sed cui virõ? Qd emolumetũ huius spõsalitij, q̄ maiestas? q̄ dignitas? vni viro Christo Deo, q̄ ex in temerato vtero Virginis effusus; q̄ ex immaculato atque purissimo Paterno corde enixus; puritate, Maiestate, dignitate quofcunq; præcellit. Magnũ estimatis cõnubia ducere cũ Regib;? Ecce ipse ẽ Regũ Maximus, & Dñs Dominantiũ, sub cuius Imperio, tota multitudo Creaturarum subiecta est. Huic viro ego vos despondi. Excelsum putatis, coniugia miscere cum Diuitib;. Ecce ipse est ditior omnib;. Domini est terra & plenitudo eius, Orbis terrarũ et vniuersa q̄ continentur in eo. Summũ genus felicitatis, vos affecutis iudicatis, pulchrũ facie, et venustum aspectu virũ habere? Ecce ipse, speciosus forma est præ filijs hominum, cuius venustatẽ Sol & Luna admiratur; in cuius aspectu omne bonum reputat Moyses; propter cuius decorem, Petrus vult fabricare tabernacula; in cuius contemplatione supremã felicitas nostra sita est. Supremam beatitudinem adeptas vos esse creditis, virum iucundum & affabilem, dulcem in conuincendo ob-

Christus
Virgo de
Virgine
Virginũ
sponsum.

Sponsum
esse Chri
sti quãta
felicitas.

Anthemic
sis Virgi
num &
nuptiarũ.

epist. 3.
ad Probã.

serm. 1.
Nati. Ma
rie.

1. Cor.

Sapient. 8. obtinere. Ipse est cuius conuictus non habet amaritudinem. Nõ habet, ait Sapiens, tedium conuersatio eius, sed lætitiã & gaudium. In amicitia illius delectatio bona, & in operibus manũ illius honestas sine defectio, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in communicatione sermonum illius, Non est turbulentus iste vir, vt homines pleriq;. Non iurgia concitat contra sponsum; non rixas & odia fouet, non comminatur, non multiplicat verbera; non zelatur; sed iucunde & benigne commoratur sponsæ; semper dulces miscet sermones, semper amore castũ spirat, semper amplexatur, & basia fingit. Leua eius, testabat quædã, sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Ipse adiurat filias Hierusalem, ne perturbent sponsum sic confidenter recubantem. ne suscitatis ait, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. Miseras vos potius iudicate, o vos quæ terrenum sponsum, Cælesti repudiato assumpistis. Nunquam. n. tot iucunditates, tãtas delicias, tanta bona ex illorum quam ex istius complexibus habere potestis. A mortalibus sponsum ornatum corporis aureum, gemmis & lapidibus distinctum gestabitis; nihil sunt ista. Ab immortali sponso non tantum corporis, sed multo fulgidiorẽ, ac prætiosiorẽ animæ cultum obtinebitis. Si mihi non creditis, ecce vna ex Virgineo choro gloriabatur. Induit me, ait Dominus, ciclade, & clamide auro texta, sapientiæ & dilectionis; immensis monilibus virtutum decorauit me. Annulo suo fidei subarauit me, & coronauit me corona spei æternorum, tradidit auribus meis inestimabiles Margaritas, Verborum Sacræ doctrinæ. Mel & lac dulcedinis spiritualis, & puritatis ab ore eius per inspirationem suscepi. Sanguis eius, pulchrius quam stybium ornauit genas meas. Posuit signum in faciem meam, vt nullum præter eum amatorem admittam. in quantum scilicet dedit faciem erectam ad Cælum, vt ipsum contempler, & affectum ad eum dirigam, non ad mortales aspiciam. A mortalibus sponsum, delicias illas perciperetis, quæ potius miseras appellare conuenit; violentia enim & turba penes impuros est maior, tumultus ingens & qualibet seuior tempestate. Ab immortali autem summam & ineffabilem delicias. Quid enim iucundius esse potest, quam Deo ipsi coniungi, cum Deo colloquia miscere? Quid suauius, quam Dei manibus complecti? in Dei sinu con-

Ornatus
sponsum
Christi,
quis.

Agnes
apud Am
brosium
in lib. de
Virg.

quiescerem, Dei congressu non in ventre sed in mente fecunda-
 ri? Dei blandicijs demulceri? vnus spiritus cum Deo effici?
 Virgines ista felicitas manet, Virginibus Deus adblanditur,
 Veni inquit, ad me soror mea sponsa; surge, surge, prope-
 ra, amica mea, columba mea, formosa mea, surge speciosa
 mea & veni, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auri-
 bus meis. Hiems turbationum in hoc nostro complexu tran-
 sinit, ne pauca a malis quæ tibi contingere possent, ex meo con-
 gressu. Flores apparuerunt in terra nostra, omnia sunt ex meo
 connubio iocunda, omnia florida; nihil triste, deforme nihil.
 sonet vox tua in auribus meis, veni tandem ipsa, ostende mihi
 faciem tuam, vox enim tua dulcis & facies tua decora. Vul-
 nera sti cor meum in vno oculorum tuorum. Quid his verbis
 dulcius? Quid blandimentis ipsius blandius cogitari potest?
 Surge tandem aperi mihi, immaculata mea, quia caput meum
 plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium; descendet in
 tuam animam gratiarum vbertas, sicut pluuia in vellus, & si-
 cut stillicidia stillantia super terram. Non inflatum ex me gesta-
 bis, verum, non distenta vbera, sed mentem fecundatam Spiritu. in 1. Cor. c. 7. hom. 37.
 Dicebant quidam apud Chrysostomum; concubitus quid-
 dam voluptatis habere; continentem vero voluptatem habere non
 posse, vt quæ bellum cum natura tyrannide, sine intermissione
 gereret. Ille, contra, aiebat res est, violentia namque & turba pe-
 nes impuros maior est, tumultus ingens & qualibet tempesta-
 te seuior; sic ille habet ut nunquam ad cupiditatis congressum confa-
 stat, victus assidue cadat, quemadmodum Dæmonia ci malignis
 spiritibus agitati. Continens autem ille prelio victor, hanc assidue
 prostermit, nobilissima & infinites prestantiore voluptate poti-
 tur; simul ipsa uictoria, & conscientia bona, & splendidissimis
 trophæis perpetuo fulgens. Dicitur non potest, quanta continentium
 hominum voluptas sit, ut qui coronam sibi ipsis concinent &
 præmia, consuetudinem Angelorum, & toto Orbe terrarum pre-
 conium, libertatem, spem certam & immortalē. Ipsi mortalibus
 nuptijs (sic delineabat Basilus delicias nuptiarum) copula- li. de vera
 ta ad curam propter seipsam; aliam quoque de viro assumens, Virginic.
 geminam quandam ex vna anima, coniuncti ipsi corporis curā
 iustinet; non amplius vno corpore laborans, sed in vna anima, et
 ad viri & ad suū corpus, in morbis sepe dissecta. Deinde hinc

libe-

liberorum propaginibus productis, ad vnumquemque par-
 tum, aliquid de anima resecari patitur; eius qui insuper gigni-
 tur curam, prius existentium malorum accessionem assumens.
 Et siquidem bonum virum adepta est, semper metu mortis, vi-
 duitatis grauitatem suffert; ingentem quandam tabem, & de
 præsentē, & de peregrinante, propter inexspectatos casus, in ani-
 ma suscipiens. Si vero viceversa amarulento coniuncta fuerit,
 totam vitam supplicium habet; neutrum vero propter temper-
 rantiam, neque mortem viri ob amaritudinem viduitatis, neque vi-
 tam ob cōiuctus in suauitatem eligere potens, in euitabili malo
 anxietatibus semper animo scinditur. Deinde vbi liberos peperit
 aut bonos scientes videt, & maiorem eo qui circa partum acci-
 dit, ex improspere horum successu dolorem, per vitam gestat;
 Aut malos euasisse conspicatur, etiam grauius opprobium, ob
 liberorum generationem, quam ob sterilitatem tulisset suffert
 Aut priusquam ad relatorum malorum experientiam venit, simul,
 & sponsa & vidua facta est. Et quæ filijs carēs, ad viduitatē de-
 uenit, neque mulier, neque virgo neque mater est. verum ab omnibus iu-
 cundis puratis, a nuptijs elapsa, propter breuē quidē voluptatē
 virginittatis pulchritudinem damnum tulit; intantum vero nu-
 ptias experta est, vt viduitatis amaritudinem cognoscat. Aut in
 viduitate pupillos educās liberos, hos ipsos doloris ex viro mo-
 nimentum videt, semper in lachrymis, semper in suspirijs, sem-
 per in angustia horum educandorum versata; non solum nullum
 solatium æquiualens, eius quod accidit mali habens, sed
 & cognatis, & famulis, & liberorum procuratoribus, & sepe ip-
 sis liberis iam in viros euectis, & omnibus in summa iniuriam fa-
 cientibus miserabilis præda exposita, nihil aliud quam tristitia
 ac luctus scenicum actum, vitam suam in mundum intulit. Et
 quid amplius dicere opus est? Mulier dotata, virum Dominum
 habes & emens, serua pro libera est, vt quæ naturalem liberta-
 tem, modica nuptiarum voluptate diuēdidit, & inexplicabilium
 malorum ianuam, ac totam dolorum materiam sibi ipsi nuptias
 aperuit. Manet enim infracta contra ipsam execratio, quæ in om-
 nes nuptas velut epithalamium canit. In doloribus paries filios
 & ad virum cōfugium tuum, & ipse tibi dominabitur. At vera
 virgo, quæ iugum ad virum abrupit, & ad immortalē sponsum to-
 ta cucurrit, vna cum iugo et dolore ex maledictione abrupit, Effu-

P P 3 git.

Virgini-
tatis deli-
tia.Nuptiarū
mala &
miseriæ.

git. n. i liberorū partu dolores; effugit ad mortale virū seruitutē; & in summa omnia mala ex nuptijs effugit; et simul cū alijs, & multiplicia retia, ad multitudine præsentis vitæ peccatū; præ omnibus. autem, ipsam mox complexu carniū contingentem corruptionē primū effugit, & in corrupta, tota anima in carne existente, Domino desponsatur, non amplius ad mortalem, sed in mortalem virum confugium suum esse sustinens.

Virgines sunt Angeli terre s.

Virgines in qualē Thalamum a Christo introducuntur.

Virginū beatitudo.

Ipsis mortalibus nuptijs copulata, infra hominum corruptibilium limites continetur: Im mortali autē viro desponsata in Angelorū consortiū transit. Illi qui digni habebuntur (ait puritatis amator Christus) futuro sæculo, & resurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores, neque ultra mori poterunt: Aequales. n. Angelis sunt, & filij sunt Dei, cum sint filij resurrectionis. Mortali sponso coniunctæ, mortale nomen retinent; in mortali autem Deo copulata, nomen quoddam ineffabile. Nō dicat Eunuchus (ita Deus ipse apud Isaiā pollicetur,) ecce ego lignū aridū: Quia hæc dicit Dominus Eunuchis; Qui custodierint Sabbatha mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meū, dabo eis in domo mea, & in muris meis locū & nomē melius a filijs & filiabus. Nomē sempiternū dabo eis, quod non peribit. Mortalibus nuptiæ sponsis in thalamos, spurcijs, quas turpe est & dicere plenas, licet de foris splendentes, introducuntur; At immortalis Christo castitate deuotæ, in illam lucidissimā requiē in Cellam illam vinariam, vbi vinum Diuinæ dilectionis propinatur; in hortū illum deliciarum conclusum, in Ciuitatē illam splendidā tanquam crystallum, mundam vt aurum, in qua nihil non aureū, nihil non gemmis coruscum, omnia cādida, cuncta fulgentia, Ibi platea Ciuitatis aurū mundum, tanquam vitrū perlucidum, singulæ portæ eius ex singulis margaritis; ibi fluuius aquæ viuæ promanat, & dulce murmur resonat, a sede Dei & agni, Ibi admirandum & sublime illud lignū vitæ, producens fructus duodecim per singulos menses. Super illum montem excelsum Cœlorum, astat Agnus immaculatus, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen Patris eius, scriptum in frontibus suis. Et cantabant quasi canticū Nouū, ante sedē & ante quatuor animalia & seniores: & nemo poterat dicere canticū, nisi illa centū quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus.

Luc. 20.

Isai. 56.

Apoc. 14.

trib. non sunt coinquinati. virgines. n. sunt, Hi sequuntur agnū quocumque ierit. Hi familiariorē cū Agno immaculato cōiunctū habēt. Hi augustiora felicitatis & beatitudinis præmia cōsequuntur, Quo. n. rarior & maior victoria de hoste refert, eo ampliores coronæ cōferuntur. Hi sunt qui ceteris fructū, de blando insidiatore, & domestico hoste deuicto, in Paradisi delicijs reportāt. Hi empti sunt ex hominibus. primitiæ Deo & agno, & in ore eorū non est inuentum mendaciū; sine macula. n. sunt ante Thronū Dei. Quanta putas ibi gloria fulgebūt (quærit Bernardus) virgines Christi, cordis simul & mētis puritate Christū sequentes? Quis Sanctorum horus, melius Lunæ comparatur, vt virgines? Solē sequuntur, Solē iustitiæ Christū, vt agnū Patris, quocumque erit, vnde Solē illi similes sūt atque simillimæ. Honorabuntur præ ceteris, in eodē regno existētibus. Splēdore quidē excellentior; sicut Lunā præ ceteris syderibus. præeminere videmus. Possidebunt in domo Domini locū meliorē, multo quā ceteri filiorum aut filiarū, qui virginitatis merito nō sunt insigniti. Tanta igitur & tantā præclara bona cū virginitas adferat, inuenies aliquis impudens Lutherus, qui execrandā virginitatē esse iudicabit? Cōtra Apostoli edictū, qui forte hæc præuidēs, dicebat. *Bonū est homini mulierem non tangere. si. n. nupsit virgo sed nō voto obstricta, non peccauit;* tribulationem tamē carnis habebunt huiusmodi. *Qui statuit in corde suo (ecce votum virginitatis) firmus, nō habens necessitatē, potestati autē habens suæ volūtatis, hoc iudicauit in corde suo seruare virginē suā, bene facit, & qui non iugit melius facit.* Cōtra igitur adeo expressum edictū, vos luxuriosi, virginitatē peiorē matrimonio, a finibus Christianorum effugandam existimabitis? Cui potius credendū est, Dilectissimi? Paulus? an veritatis impudicus? Paulus afflatus sancto flamine, consiliū dabat virginitatis dicēs. *De virginibus. præceptū quidem non habeo, consiliū autē do, tanquam misericordiam consecutus a Deo, ut sim fidelis.* Isti vero Paulū nō posse dare cōsiliū de continētia, cōminiscuntur? Præcepto. n. aut Diuino, ad generationē filiorū cōpellimur. Paulus cōtra Diuinū mādātū nihil cōsulere dēt. O p̄claros Theologos. Præceptū est (dicūt isti) generate filios, nō erit apud æsterilis. Sic super suas pellices, optime nauarūt Theologie, vt benedictionē a Deo datā in præceptū cōuerterint; & præceptū esse ad mortale culpā obligans, benedictionē oblatā, more futuro

de passio. Domini cap. 13.

1. Cor. 7

Virginitatis prædicator Paulus.

Deus nō præcepit generare.

Virginitatem
Deus nō
interdixit.

rum cōmutauit. An nō cuius vel leuiter in scripturis verfatō; itū est illis in locis, vbi dī, vel, crescite & multiplicamini, vel, nō erit apud te sterilis, Dei benedictionē & pōllitationē esse? Genesis liber, vbi creationē hominis absoluit, sic eā rē narrat. *Benedixitq; illis Deus & ait. Crescite & multiplicamini & replete terrā. & subjicite eā, & Dominamini piscib. maris & volatilib. Celi, & vniuersis animantib. quæ mouētur super terrā. Hic nonne benedictio manifesta est; nō quemlibet cōstringens ad generationē præceptū? Si. n. esset præceptū. qui non dominatur piscibus vel animantib. qui non subijcit sibi terrā; qui volatilib. nō imperat & iumentis, quales sunt infiniti paupertate depræssi, cōtraeūt Diuino præcepto; sempiternisq; ignib. obnoxij sunt; Quod tamē a recto alienū est. Sic in alio loco vbi dicebat, *Non erit apud te sterilis vtriusq; sexus, tam in hominib. quam in iumentis.* benedictio est nō præceptū. Præmittit n. Moyses *Benedicet fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ. Benedictus eris inter omnes populos.* Et statim subiūgit *Non erit apud te sterilis vtriusq; sexus; eā in hominib. quam in iumentis; auferet Dominus a te omnem languorem & infirmitates Aegypti pessimas. &c.* Quod si esset præceptū, vtiq; deliquissent Iudæi, si iumentis sterilib. ut ea ipsi secundarent nō cōmiscerētur. Ideoq; & maledicta in Israël sterilis dicebatur, non quod transgressa esset præceptum, sed quia benedictione cōmuni priuata esset. *Maledicta. n. Benedicta, sicut maledictio benedictioni, non pcepto, euectigio opposita est.**

Quod si pertinaci cōrētionē, illa esse præcepta asseritis, & ad eū certe modū, quo præceptū est, cuiusq; esse vt sit masculus, ad sui obseruationē ligare. Nō erat sui iuris, vt sacer dotes ingrediētes sanctuariū nō essent viri; nō erat quoq; suæ potestatis absq; feminis intrare Tabernaculū. non erat sui iuris, vt cætera multitudo, vel quādo in Templum intrabat, vel quando ad videndum Deū properabat, vt masculi nō essent: Non erat quoq; suæ facultatis, vt a feminis segregarentur. Igitur peccauit ipse Deus cōtra naturæ præceptum, dum præcipiebat, solum Pontificem ingredi sãctuariū. Peccauit, dū dicebat Moysi, vade ad poplū, & sanctifica illos hodie & cras, lauentq; vestimēta sua, & sint parati in diē tertium; Estote parati in diē tertū, & ne appropinquetis vxorib. vestris. Peccabat & illud seuerē edicēs. Sacerdotis filia, si dephēsa fuerit in stupro, & uiolauerit nomē Patris sui flāmis

Hæreticos conuincens
argumentum.

Gen. i.

Deut. 7.

mis exurētur. Peccauit & Phinees, q̄ fornicantē cū Maditanide, pugione confodit. Peccauit & Abiathar, denegans sanctos panes, Dauidi si contigisset vxorem. Peccauit & Christus, dum continentiam prædicabat, *sunt Eunuchi, qui seipos castrauerunt propter regnum Calorum.* Peccauit & Paulus, qui misericordiam a Domino consecutus tanquam fidelis, consilium virginitatis suadebat.

Paulus, vt ad prædictam antiphrasim regrediar, docebat Volo vos omnes sine sollicitudine esse. Qui enim sine vxore est sollicitus est quæ Dñi sunt, quō placeat Deo. Qui aut cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini sunt, vt sit Sancta corpore & spiritu. Quæ autem nupta est cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Isti e contra, docent, Volumus vos omnes in sollicitudine esse, non eorum quæ Dei sed quæ mundi sunt. Volumus omnes nuptos & nuptas esse, vt cogitent ea quæ sunt mundi, & diuidantur. Paulus monebat, Solutus es ab vxore, noli quærere vxorem, qui. n. nonnubit, melius facit; Isti ediuerso. Solutus es ab vxore, quare vxorem, melius est nubere quam continere, nuptijs extinguere libidinem quam aduri. Quasi vero nuptijs, non magis excitetur concupiscentiæ ardor? Quod si præcipuum, seruadæ castitatis remedium est, vxorem ducere, Vnde tot adulteria? Vnde tot incestus eorundem ipforū, qui vxores habent? Nonne cernimus, irritatam lasciuia magis inflammari? An non magis disciplina, ieiunijs, & continua corporis castigatione, corpus esset spiritui subiugandum? vt Paulus ipse faciebat. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum alij prædicauero, ipse reprobus efficiat. Quis vnquam ad sobrium victum sectandum, & nimium edendi appetitum frenandum, inuitare volens, hortetur vt tantum quis edat ac bibat, quantum sensuum appetitio postulare videatur? Sic, qui ad comprimendos lasciuos carnis motus inuitat; non ad concubitum, neque ad nuptias, sed ad abstinentiam, ad cilicium, ad continentiam, ad spinas & vepres vt Benedictus, non ad molles plumas; ad aquas gelidas vt Bernardus, non ad vinum luxuriosum; ad congeriē niuiū, vt Franciscus; non ad calorem libidinis excitationē; ad flagella flagris ferreis, vt Dominicus, non ad amplexus muliebres

Libido
matrimo
nii officio
non extin
guitur.

1. Cor. 9.

Virginitatis anti
quum ex
voto insti
tutum.

liebres hortari debet Paulus decernebat, vota Virginitatis emittenda esse. Cuius doctrinam Ecclesia semper sequuta, Virgines Deo sacrabat, vt Iustinus & Athenagoras tradiderunt, Christianos vtrius sexus immunerabiles, olim repertos esse, qui in facto & perpetuo Calibatu consenserent, ac incorrupti plane perseverarent. Epiphanius quoque testatur, aetate sua multis ^{heres. 78.} Virginitibus familiare esse, vt in nomen Marię degere, castitatem que seruare ac continere studerent. Abdias, Mathæum Apostolum & Euangelistam, faterur, Iphigeniam Regis filiam ^{her. 30.} virginem consecrasse. Thomas Apostolus, præter Iacobum & Ioannem virgines, vt ab Epiphanio didicimus, seipsum Regni Cælestis gratię sponte castrauit, perpetuamque seruauit continentiam, vt etiam ipse de seipso apud Abdiam testatur. Tu Domine annuisti me tuum esse, propter quod vxorem non accepi, vt tibi totus vacarem, ne templi tui gratiam vel coniungalis vsus copula minueret, vel consuetudo deciperet. Sequuntur sunt & alię præclarę Virgines, quas ^a Ignatius qui Apostolorum vidit tempora, vocauit, Deo se consecrantes; ^b Cyprianus Martyr, Deo dicatas; ^c Opatius mileuitanus, velatas Christi sponsas; ^d Hieronymus, Christi flamine consecratos; ^e Ambrosius, Velatas & sacro velamine tectas; ^f Augustinus, Dominicas Sanctimoniales & castimoniales; ^g Fulgentius, Deo consecratos; Alij demum Sacras, vel Perpetuę continentię sectarices, aut Virginitatem siue continentiam professas appellant. Isti vero, Diabolica & carnali Sapia impudica decepti, Vota rescindentes, Votifragas nominant Sanctas, Sanctas vero execrantur, & maledicunt. Quousque tandem, se contra torrentem tantorum testium opponetis? Quousque o impuri, puritatis hostes existetis? Vota esse licita vt pia, Virginitatem esse opus Angelicum demonstraui, ad huc Virginitatem linguis male dicis insectabimini?

Tertium demum remanet demonstrandum, Beatam scilicet Deiparam Mariam, Virginitatis votum, emisisse. Et id quidem ex Patrum testimonio conuincere facile, verum nec etiam difficile, ex verbis Virgineis Archangelo respondentis. Iam ex Luca didicimus, Archangelum Gabrielem Diuinorum secretorum Nuntium, solum ad solam Mariam Diuinis rebus uacantem accessisse.

Cui

Cui dum uoluntatem Dei exposuisset, quod ea futura esset Mater Filij Dei. Ecce, ait. concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Iesum. Hic erit Magnus & filius Altissimi uocabitur. Illa nouitate Nuntij, & profunditate mysterij stupescita, meditabunda intra se, Quomodo ego generabo, quę castitatem promisi? tandem ab Angelo admirans quærat. *Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco?* Quasi diceret ut Patres exponunt, *a* Quę ipsam superant naturam mihi nuntias; nuptias ego nullas expecta sum, Desponsata enim marito nunquam fui. Sponsum ego futurum solum, at uirum Iosephum nondum cognosco. Conturbans est mihi, non etiam cum desponsata ingreditur cubile. Uterus meus genitali semine uacat, nec cultus est. *Quomodo fiet istud?* Num me solam, natura matrem, sine nuptijs declarabit? An ego sola præter naturam, naturę incognitam generationem producam? Mene solam, possibile est, fructum in utero gestare, cum nullo congressuram uiro? Quęnam hæc est salutatio? Quis ille aut unde ingressus, qui nuntium hoc mihi portauit? Hominem eum qui mihi loquitur putabo? Sed corpore ceu uacans apparet. Angelum ergo eum censebo? uerum hominis instar loquitur. Matrem me esse declarat? At ego uirum neque cognoui, neque agnoscere uolo. *Quomodo fiet istud, quia uirum nõ cognosco?* Ex quo manifestum est, quod Beata Virgo seipsam, a cæteris fæminis segregauit. Hoc enim indicant ait Augustinus, uerba quę sibi factum annuncianti Angelo Maria reddidit. *Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco?* Quomodo ego grauiscam ex pudico & castissimo marito, quoniam uirum penitus non cognosco? Desponsata enim iusto; si cum illo non conuenero, unde erit quod generabo? Sed si fieri poterit, ut concipiam intacta & generem clausa, indica modum, & inuenies paratum cor meum. Omnibus enim modis exopto, me ego Deo meo, *vt habeam prolem, & non perdam pudorem.* Hęc autem non diceret, nisi Deo Virginem se ante deuouisset. Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est uiro iusto, non uiolenter ablaturus sed potius contra uiolantes custodituro, quod illa iam uouerat. Quanquam etiam si hoc solum dixisset, *Quomodo fiet istud?* neq. addidisset, quoniam uirum nõ cognosco; non quæsiisset utique sibi promissum filium, quomodo sermina

Virgines] ex voto quod nomen uocabantur.

heres. 78.

her. 30.

a in epist. ad Ant. b li. i. ep.

11.

c li. 5. cõt. Donat.

d ad Euf. decustod.

Virginit. eli. de inst.

V. c. 18.

f fer. 23.

in Euan. math. &

sup. Psal. 83. & 78.

g in epi.

3. Probã.

Luc. 1.

a Andr. Hierosol. sup salur. Mariæ.

Mariæ uerborũ ad Gabrielem germanus sensus.

Marię uotum qua occasione Patres asserunt.

lib. de S. Virginit. c. 4. & ho. 14. de Nat. iui. Do. mini.

mina paritura esset, si concubitura nupisset. Poterat & iuberi Virgo permanere, in qua Dei filius formam serui, congruenti miraculo acciperet, sed exemplo Sanctis futura Virginibus, ne putaretur sola uirgo esse debuisse, quæ prolem etiam, sine concubitu concipere meruisset, Virginitatem Deo dicauit, quum adhuc quod esset acceptura nesciret, ut in terreno mortali que corpore, Cælestis uitæ imitatio, uoto fieret non præcepto, amore eligendi non necessitate seruiendi. Hoc idem docuit Nylsenus, in hæc uerba. Si inquit Maria liberorum causa ducta fuisset a Ioseph, quomodo parituram Angelo prænunciante, se renouam & alienam audire prætulisset? quum ipsa quoque sese obstrinxisset naturæ lege, ut aliquando Mater esset? Verum quia carnem consecratam Deo, tanquam sanctum aliquod munus, oportebat intactam integramque præstare, Idcirco licet, inquit, Angelus sis, licet e Cælo uenias, licet id quod ostendis naturam superet humanam, *tamen me uirum cognoscere nefas est: Quomodo sine viro Mater ero? Ioseph enim sponsum noui, sed uirum non cognosco.* Eundem sensum licet non uerba habet Anselmus, Si, ait cui libet uirgini desponsata, in animo suo nubere dispontenti, diceretur, Filium habebis; non miraretur neque interrogaret, quomodo istud fieret, ut pote quæ se desponsatam & in proximo nupturam sciret, & a uiro grauidari usu naturæ speraret. Hoc autem Maria non immerito mirata est, & quomodo fieret, quod promittebatur sciscitatur. Quoniam quamuis desponsatam, tamen nunquam se nupturam, neque uirum cognituram sciebat. Ad hos grauissimos authores accedit Aponius, qui Ioannem Baptistam & Mariam in Euangelica castitate seruanda, *ueluti Principes facit & Turturi confert*, quæ compare semel amisso, coniugij societatem cum altero nunquam inuit, sed uitam perpetuo Cælibem ducit. Vnde quod in Canticis legimus, *Vox turturis audit a est in terra nostra*, in Maria inquit impletum est. Quæ nimirum tantum castissima & inocentissima, in terra licet impura & coinquinata uocem illam edidit. Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco? Quamdiu enim præuaticationis, uelut hęc misertissime, constrictumque ab omni germine bono, obtexerat faciem mundi, & in sua ditione Diabolus obtinebat terram; hæc dulcissima uox turturis, per gloriosam Mariam non est audita in terra. Sed ubi magnus ille iustitiæ Sol, qui nobis indu-

orat. de humana Christi generat.

in homil. super Intrauit Iesus in quædam castell.

lib. 4. in Cant. Cant.

Maria turtur. castissima

a sermo. sup signu Mariæ. b serm. 4. in Asup. c lib. 3. in Cant. d serm. in Natju. Mariæ. e in vita Mathæi.

in 1. c. Luc. in conc. Lyturg. Virg. Lauret.

indulgentia estatis uertatem adducendo, exortus est, caput desiderijs conseruandæ uirginitatis, uox turturis in terra nostra audiri, & quæ prius impiorum nuncupabatur, nunc suam terram uel Ecclesia Dei sermo uocitare dignetur. Omisso nunc Bernardi, b venerabilis Bedæ, c Rupertii Tuitiensis, d Honorij & aliorum sanctorum Patrum testimonia, quæ Beatam Deiparam, Principem Virginum manifesto declamant. Vnum hic præterire nequeo. quod ut Antiquitate ita & Autoritate maius est, Mathæi, nempe Apostoli & Euangelistæ apud e Abdiam de uirginitate confessio: Hæc uirgo Deipara (inquit) quum execraretur omnem uirum, prima Deo omnipotenti uouit. Primam autem ideo dixi, quia ex quo homo factus est ab initio sæculi, nulla hoc uotum Deo obtulit. Hæc prima inter feminas, hoc in corde suo constituit ut diceret, *Domine offero tibi uirginitatem meam;* quum hoc a nullo homine, nec uerbo didicisset, nec exemplo ad imitationem inuitata constituisset, ut uirgo pro amore Dei specialiter permaneret. Desideratis uos impuri mendaces, maiora argumeta? Fidẽ Apostolo qui desponsationẽ Mariæ, gestationẽ in utero ex spiritu, metum Iosephi spõsi uirginis, Angelicũ de uirgine eloquiũ delineauit, denegare pgetis? Mẽdacijs, Aug. Ambrosium, Epiphanium, Hieronymum, cum alijs Sanctissimis uiris, insimulabitis? Beatissimæ uirginis de seipsa fatentis, quod uirum non cognosco, neque cognoscere uolo, uerba in dubium reuocabitis? uirginem uirginis matrem, suarum impudicarum feminatum ideam impudicitia, habere cupitis? Cesset, cesset, impura uox. Faceat lasciuia & petulans lingua, sufficiat uobis ad summũ in cæno spurcitię more porcorum uolutari, uas admirandum, opus Dei excelsum & purissimum ne contaminaueritis. Uouere. n. quia pium & laudabile est, uouere uirginitatẽ quia summæ perfectionis, & supremæ dignitatis, quam Christus a matre exigebat, ut uirgo e uirgine enasceretur; Beata uirgo quoque a uoto non aliena fuit. Si nostris non adhibetis fidẽ; ecce ex uestro cætu habetis Bullingerum, qui dicebat, *Cognosco*, inquit, *Maria, non cognoui, nec cognoscam. nimirum ut tenax suum propositum, hoc modo rectius declarat.* Habetis & Erasimũ qui rationem cur Maria Iosepho nupserrat, reddit, *ut daret inquit, gentis Iudaicæ consuetudini, daret authoritati parentum; & tamen uirginitas in uotis erit. Id aperit quum ait, uirum non cognos-*

Marię uirginitatẽ Mathæi a-struit.

Hæretici non nulli uotum in Maria agnoscut.

gno-

gnosco, nam hic verbum presentis temporis, animi propositum significat. Verum his pronunc concessimus satis. Ad vos se mea vertit oratio, N. Utinam uel etiam nos aliquo huius castitatis studio teneamur. Præclaros fructus virginitatis iam agnouistis, splendorem & sublimitatem virginum conspexistis; Mariam principem & magistram & exemplar Virginitatis contrèctastis; sponsum Christum inuitantem, ad omnium voluptatum ex suo commubio defluentium vsuram audistis. Applaudentes Angelos, vestri candoris, ac decoris ob vitæ similitudinem studiosissimos amatores vidistis. Incensæ igitur Dei amore, sponsi huius desiderio inflammatæ; formæ fragilitatem, & momentaneas carnis voluptates, vanaque mundi blandimenta & oblectamenta contemnite; veras illas stabileque, atque iucundas animi & corporis delicias ex consortio Diuino amplectimini. Egredimini paulisper (monet Hieronymus) de carcere corporis huius, & presentis laboris pingite ante suos oculos mercedem, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit. Qualis erit illa dies, quum vobis Maria Mater Domini, choris occurrerit comitata Virgineis? Quum post rubrum mare, submerso cum suo exercitu Pharaone, timpanum tenens præcinet responsuris.

Cantemus Domino, gloriose enim magnificamus est, equum & ascensorem proiecit in mare. nos deduxit ad terram fluentem lacte & melle. ubi Agnum quocunque ierit perpetuo insequemur, in sæcula sæculorum. Amen.

(*)

VIRGO

VIRGO

Ex Matrice Auroræ tibi ros Natiuitatis tuæ. Psal. 109.

CONCIO TRIGESIMA QVINTA

In qua Deiparam Mariam, Virginem esse ante Partum, probatur.

Iai. 53.

ALTISSIMUM & supremum illud Diuina Omnipotentia, quod in utero Virginis Deiparæ, Spiritu Sacto superueniente peracta fecerat, opus, dum Isaias spiritualibus oculis contemplaretur, stupidus ex nouitate misterij, ab omnium creaturarum cognitione secreti, fertur admirabundus exclamasse. Generationem eius quis enarrabit? q. d. Illius inquam cuius non est species neque decor, quem vidimus & non erat ei aspectus, & quem desiderauimus; illius qui vulneratus est, propter scelera nostra, attritus est propter iniquitates nostras, qui sicut ouis ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondeute se obmutuit; illius qui obtulit se pro nobis quia ipse voluit, cuius liuore sanatis sumus, generationem istius quis enarrabit? Quæ mens cogitatione concipere? Quæ lingua verbis eloqui, conceptus illius secretum poterit? Quis inscrutabilem conceptum, intellectu inuestigabit? Quis ineffabilem partum effabatur? Ineffabile siquidem est, quod Creator oritur ex creatura, quod Deus nascitur ex homine; quod ille qui fame in utero nescit, in fameo ventre, fameis ex sanguinibus, concretionem supermirabili concipitur. Ineffabile est quod (vt Bernardus aduertit) longitudo sit breuis, latitudo coangustatur, altitudo subditur, profunditas complanatur. Ineffabile est quod

hom. 2. su punit. est.

Incarnatio ineffabile opus

in

in Virgineo vtero agnoscitur, lux non lucens, verbum infans, aqua sitiens, panis esuriens. Indicibile est, quod ex Mariæ visceribus, videas exurgere immensum Deum; illum qui omnia virtute sua cuncta complectens, cunctorum sua virtute, principium & origo dicitur. Omnem sensum atque intellectum superexcedit, quod Sol iustitiæ, ille cuius nomen apud Zachariam Oriens imponitur; ille qui per Malachiam promissus est *Orietur vobis inquit timentibus nomen meum Sol iustitiæ*, ortus sui ducat initia, ex stella præcurrente. *Ex matrice Auroræ* (vt Rabini apud Danielelem Finum verterunt) *tibi ros Natiuitatis tuæ*. Quis enim vnquam vidit, Solem oriri ex Aurora? Quis aliquando audiuit, Auroram parturire Solem? Naturaliter scimus, quia omnia sydera a Patre syderum Sole lumen communicantes, quasi ab illo originem habent. Quis vnquam agnouit, Solem a stellis lumen mendicare? Quis vero vidit vnquam Deum solem iustitiæ, illud lumen inaccessible, illam lucem quæ illustrat omnem hominem venientem in mundum, in tenebroso Auroræ Mariæ vtero exurgere, & ex ea vniuersum mundum irradiare? Ineffabile demum est, quod ex rore solius Mariæ, ex sanguinibus scilicet solius Virginis, sine admixtione virili, sola Spiritus Sancti uirtute adubrante, iste lucidissimus Sol conceptus est. Hoc enim innuere uoluerunt ueteres Rabini, in hac secreta Dauidis Prophetia, *Ex Matrice auroræ, tibi ros Natiuitatis tuæ*. Quasi enim uelint dicere, ut ego ex illorum testimonij apud Finum recollegi. O Messias, Diuinitus nobis promisse, qui es Verbum, ab æterno ex corde Patris genitum; cui uerbo dixit Dominus. sede a dextris meis. Abraam uero sedebat tristis, pallidam faciem habens, & dixit. Domine mi; Filius filij mei sedebit a dextris tuis, & ego a sinistris. Et Dominus mitigabit eum, qui calcabis inimicos tuos, sub scabello pedum tuorum, ut pollicitus es. Calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea, & aspersus est sanguis eorum super uestimenta mea. Cui dedit Dominus Virgā uirtutis suæ, ut Imperes in medio inimicorum tuorum. ut uidit b Daniel, dum te in conspectu senis obrulerunt, qui tibi dedit potestatem, & regnū, & honorem, & omnes populi, tribus & lingue seruiēt tibi. Populi tui Principes (sic uerterūt, *Tecū Principiū*) in die uirtutis tuæ, in decore sancto, Illi scilicet de quibus Dauid,

Zach. 6.
Malac. 4.
lib. 2. c. 9.

R. Iona-
the Chal-
daica trā-
slatio.
Rabi Io-
suc Aegy-
ptius.
in Me-
draicha.
Rab. Be-
rachias.
Rab. Hū-
na.
a Isai 63.
b Dan. 7.

c. Pf. 44.

Con-

Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui, annunciantes illud in omni generatione & generatione. In omnem enim terram exibat sonus eorum, & usque in fines Orbis terræ uerba eorum. Qui iudicabis in nationibus, omne & enim iudicium Pater dedit filio, ut sit iudex & Rector uiuorum & mortuorum. Qui implebis ruinas Cælorum, quas Angelus Apostata reliquit. Qui conquassabis capita in terra multorum. Depones potentes de sede, & exaltabis humiles, Radices Gentium superbarum enelles, & pro eis plantabis humiles plantas. Qui de torrente passionis Cedron corruens bibes; & exinde exaltabis caput. Propter hoc siquidem exaltauit te Deus, ut tibi curuetur omne genu. Tu igitur Messia cui iurauit Dominus. *Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech*, ex uirgineo sanguine, tanquam ex rore splendentis auroræ, habebis materiam conceptus tui. Ex uirgine absque virili semine, saluaque uirginitate illius, uirtute Diuina id operante, te concipiet ac pariet; non secus quam aurora Solem recipere sine corruptione, ac sine corruptione parere solet. Neque nullius momenti est Rabiorum explicatio. Hanc etenim confirmant nobis, pleraque ex Sacra Scriptura, decerpta loca. ¶ Et primum illud Psalmographi, qui alludens ad hanc Prophetiam. De matricæ auroræ tibi ros natiuitatis tuæ, describens venturum Messiam alibi dicebat. Ille Filius Regis, cuius nomen benedictum in sæcula, permanens ante Solem, in quo benedicentur omnes tribus terræ, & quem adorabunt omnes Reges terræ; cui Reges Tharsis & insulæ munera offerent; qui Dominabitur a mari usque ad mare, & usque ad terminos Orbis terrarum; qui ex usuris & iniquitate redimet animas hominum, & animas pauperum saluas faciet. Ilte igitur in ortus sui secundum carnem initio, *Descendet sicut pluuia in uellus, & sicut stillicidia, stillantia super terrā*. Quid illud Gedeonis uellus (quærit Bernardus.) significat, quo d' utique de carne totum, sed sine uulnere carnis in area positum, & nunc quidem lana, nunc uero area rore perfunditur; nisi carnem assumptam de carne uirginis, & absque detrimento uirginitatis? Cui utique distillantibus Cælis, tota se infudit plenitudo Diuinitatis; adeo ut ex hac plenitudine omnes acceperimus, qui uerè sine illa, non aliud quam terra arida sumus. Quid enim tam silens;

Psal. 71.

hom. 2.
super mis-
sus est.

Allego-
ria uelle-
ris,
Mariauel-
lus Ge-
deonis si-
ne uiro
fecunda.

Qq

(ad-

Sol orif
ex Auro-
ra.

Rabino-
rum de
Christo
iudiciū.

(addidit Ambrosius ante Bernardum,) & sine strepitu sit, quā Ser. 19.
 quum imber in lanæ vellus infunditur? Nullius aures sono de Nat.
 verberat, nullius corpus humore percussio aspergit; sed sine D.
 inquietudine hominum, totum imbrem per multiplices effu-
 sum partes, toto corpore in se trahit, unius meatus scissuram
 nesciens, solida molitia plures præbens meatus, & quod clau-
 sum videtur per densitatem, est patulam per tenuitatem. Recte
 ergo Maria uelleri comparatur, quæ ita concepit Dominum, ut
 toto eum haurirer corpore, nec eius discissuram corporis patere
 tur, sed esset mollis ad obsequium, solida ad sanctimoniam. Re-
 cte Maria uelleri comparatur, de cuius fructu, salutaria popu-
 lis vestimenta texuntur. Vellus plane Maria est, si quidem de
 molli sinu eius, Agnus egressus est, qui & ipse matris lanici-
 niū id est carnē gestans, molli vellere cūctorum aperit vulnera
 peccatorum. Descendet sicut pluvia in vellus. Pluvia quip-
 pe voluntaria quam segregauit Deus hereditati suæ, placide
 prius & absque strepitu operationis humanæ, suo se quietis-
 simo lapsu virgineum demisit in uterum: postmodum vero
 vbique terrarum diffusa est, per ora prædicatorum, non iam
 sicut pluvia in vellus, sed sicut stillicidia stillantia super terrā,
 cum quodam utique strepitu verborum, ac sonitu miraculo-
 rum. Si quidem recordatae sunt nubes illæ, quæ portabant
 pluiam, præceptum sibi fuisse cum mitterentur. Quod dico
 vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, præ-
 dicare super tecta. Quod & fecerunt. In omnem enim terram
 exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Christus
 Sacerdos
 sine Pa-
 tre sine
 matre.

Ne vero longius ab hac Auroræ Prophetia recedamus. Ha-
 bemus in eodem Psalmo Christum Messiam, non modo Regē
 sed & Sacerdotem, & non secundum quemuis ritum, sed secun-
 dum ordinem Melchisedech, futurum esse. Iurauit, inquit, Do-
 minus tibi, & non penitebit eum. Quid vero ei iurauit? Quid
 ei iureiurando confirmauit? Quia, ait, tu es Sacerdos in æternum,
 secundum ordinem Melchisedech. Quod Apostolus Paulus, cla-
 rissimis verbis Christo attribuit, in ea quā scripsit ad Hebræos.
 7. cap. Reprobatio quidem, dicit, præcedentis si mandati, pro-
 pter infirmitatem eius & inutilitatem, nihil enim ad perfectū
 adduxit lex: introductio vero melioris spei per quam proxima
 mus ad Deum. Et quantum est, non sine iureiurando (alij quidē
 sine

sine iureiurando Sacerdotes facti sunt, hic autem cum iureiur-
 ando per eum qui dixit ad illum. Iurauit Dominus & non
 penitebit eum, tu es Sacerdos in æternum,) intantum melioris
 testamēti, sponsor factus est Iesus. Et alij quidē plures facti sunt
 Sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere, hic
 autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet Sacer-
 dotium. Verum quorsum ista? ut sciremus quod sicut Melchise-
 dech Rex Salem qui interpretatur Rex pacis, & Rex iustitiæ
 fuit sine Patre, sine Matre, sine genealogia, neque initium dierum
 neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei; Sic & Chri-
 stus, aiebat Chrysostomus, ipsa natura Diuinitatis, & sine ini-
 tium & sine fine est. Sicut enim istius nescimus, neque initium die-
 rum, neque finem vitæ, non quia non est, sed quia nō est scriptū;
 sic & nescimus Filij Dei, vel initium vel finem, non quia non
 est scriptū, sed quia hoc est veritas. Sicut illius nescimus neque
 Patrē neq. matrem; non quia non est, sed quia nō est scriptū; sic
 & Filij Dei, nescimus Patrē neq. Matrē; nō quia nō est scriptū,
 sed quia hoc ē veritas. Nescimus .n. eius Matrē, dū ab æterno, ex
 corde Paterno, in Sanctorum splendoribus ante Luciferum geni-
 tus est. Nescimus eius Patrem, dum in tempore, ex matrice Au-
 roræ, Deiparæ Virginis sanguinibus, sine viri commixtione ver-
 bum caro factum est. Deicit Filium Dei, Deo Patri similem
 fieri (dicebat pulcherrime Firmianus) ut sicut Pater Deus, &
 origo & principium rerum, quoniam parentib. caret *απατος*,
 & *αμωτος*, id est sine Patre, & sine matre, a Trismegisto ve-
 rissime denominatur, quod ex nullo sit procreatus. Idcirco &
 Filium bis nasci oportuit, ut ipse fieret Apator atque Amitor.
 In prima enim Natiuitate spiritali Amitor fuit, quia sine
 officio Matris, a solo Deo Patre generatus est. In secunda vero
 natiuitate Apator fuit, quia sine Patris officio, virginali utero
 procreatus est. Magnum est equidem hoc & ineffabile sacra-
 mentum. Magnæ admirationis gratia, ut femina sit ma-
 ter Dei vnigeniti, Domini & Regis omnium, plasmatotis
 & creatoris cunctorum. Ineffabile est, ut eadem sit Virgo
 & mater Domini, ipsa & genitrix & eius ancilla, ipsa plas-
 matio eius, & ipsa quæ genuit. Quis vnquam ista audiuit?
 Quis vidit talia? & quis cogitare potuit, ut mater Virgo
 esset, & intacta generaret? ut idem Dei Filius, & in excel-
 sis esset

sis esset sine Matre, & in terris sine Patre? ut Sol ex aurora p rodians, rore splendidissimæ stellæ obtegeretur? Non potuerunt scire, huius magnitudinem mysterij plerique. Nequiverunt aciem sui intellectus figere, in huius Solis Diuini conceptum Iudæi. Occæcati nouitate, & splendoris maxima atque inaccessa claritate istius conceptus, & veteres & noui Hæresiarchæ, quod mente concipere, & intellectu comprehendere non potuerunt, voce blasphema negarunt. Rabi-
 ni infensissimi Mariæ hostes, de quibus Bruno hanc sententiam tulit. Reuera, inquit, nulla creatura est, quam sic Iudæi habeant odio, sicut Mariam & eius Filium. Isti inquam scelestissimi homines, incredibile aiunt, ut homo sine virili semine, nasci ex sola Virgine possit. Prodierunt demum Apostolorum tempore (ut Sancti Patres reliquerunt) ex Iudæis, Ebion & Cherinthas; Qui sicut in Christum Dei Filium Dominumque nostrum, sic etiam in Sanctissimam Matrem eius Mariam, contumeliosi & blasphemi, hoc impię doctrinæ sparsere venenum. Deiparam, ne ante partum quidem Virginem mansisse, sed ex Iosepho suum filium sustulisse, quemadmodum & Clemens Romanus, Hebionitis velut Iudaicarum hæresium Patronis ascribit. Et ne aliquid, nostro infelici æuo, maledictorum errorum deesset, nostri Nouatores in Matrem Domini, maledicam edocti vibrare linguam, Turcis rabidiores & feraciores, rabiem Ebionitarum & stupiditatem Iudæorum ab inferis reuocantes, Deiparam Virginitate in concipiendo spoliant. Oecolampadius .n. & Calvinus, & Erasmus, testimonium illud pro Virginitate Mariæ firmissimum, ex Isaia ab Angelo recitatum, & perpetuo vsu Sanctorum Patrum, in Virgineo suadendo conceptu roboratum, arroganter eludunt. Apud Hebræos (inquit) vox est anceps, ut quę tum puellam significet, tum absconditam; & si cum contentiosis agatur, quantumuis Alma significet Virginem, non tñ euincemus, ex his verbis Virginem fuisse, q̄ conceperit. Quo eorū studium redat? Quoue aīo interpretatio hæc extorta, Iudaico fermēto resperla facta sit, non est difficile conijcere, Nimirū ut Virginis nomen aboleant, nec tantum honoris, Parenti Messiaē deferant, & illud quod Ecclesia occinebat. *Non ex virili semine, sed mystico spiramine, Verbum Dei factū caro, fractusq̄. v̄tris floruit*

Iudæi infensi Mariæ ho-
 Res.

Hæretico-
 rū infan-
 da de
 Christi
 cōceptio-
 ne bla-
 sphemia.

ferm. de
 Annun-
 ciat. B.M.

Tertul.
 li. de car-
 ne Chri-
 sti Iren.
 li. r. adu.
 Hæres. ca.
 25.
 Epiph. hę
 ref. 28.
 Theo. de
 falsit. hę-
 ret.

in 1. cap.
 Matth.

ad Tral-
 lianos. &
 Magnesia
 nos.
 3. Reg.

floruit. Miretur hoc omne sæculum. Talis enim decet partus Deum, totis conatibus opprimant. Sic, sic lumen indeficiens Solis iusti-
 tæ in terris exorientis, oculos istorum scrutatorum excæcauit. Sic, sic Deū qui posuerat tenebras interiorum Virginis latibulum suum, inquirentes curiosi, palparunt sicut cæci errorum parietē. Sic, sic scrutatores maiestatis, oppressi sunt a gloria. Sic fauū mellis in aluo Mariæ, sine semine virili melleum mundo effectum, multū manducantes clamarūt. *Ventrem meum, ventrem meum doleo.* Melius & equidē securius erat, (ad vos clamito, qui Partum Virgineum cum illis antiquis, ab Ignatio recitatis, calumniamini) equidem fatius erat, obrecto vultu ut quondā fecit Helias, Dñm *non in cōmōtione virili; non in igne carnalis flammę; nō in spiritu libidinis conterentis petrea & solida Virginitatis mēbra sed in sibilo aurę tenuis, in Spiritu Sancto superveniente, & in virtute Diuina obumbrante* venientē intueri. Non scrutari sed adorare; non in vestigare sed venerari, non cogitatione comprehendere velle; sed *fidei pallio circumamictis oculis credere.* *Posuit enim tenebras latibulum suum, in circuitu eius tabernaculum eius, Aqua roris illius Aurorę, ex qua lumen hoc exortum est tenebrosa est. Exortum est enim in tenebris, lumen rectis corde.* Cherubinis superposuit pedes suos, & volauit ab intellectu creato. Cherubini etiam ipsi, non audent contueri, Sacratæ illius humanitatis pedes, superpositos humeris illorum; *Angeli enim nuntiant Marię, Incarnationis mysterium,* sed duabus aliis contegunt illos, & obumbrant faciem suam, ne a fulgorē tanti splendoris excutiant. Quid vos ve spertiliones, in inuisibile lumen; aciem vestram infigetis? Vos nocturę ad incessam lucem, sano obtutu accedetis? Quid facient nocturę, vbi Aquilę cæcutiūt? vel quō hoies aspiciēt, si Cherubini non intuentur? Impossibile est mihi, ait Ambrosius, generationis scire secretum. Generationem eius, non diēo. vis orationis explicare, sed neque mens atque cogitatio complectere potest. Quid enim reliquisset sibi, illa incompræhensia maiestas, si ab homine comprehendere tur? Quonam modo hominem excederet, si humano mōre conciperetur? Sed neque humanum modum enascendi, illi conceditis. Si & enim primi hominis conceptum reuocaretis in memoriam; Christus vero est etiam primus homo, primogenitus omnis creature; non inferior sed superior Adamo; conseqvens

Allegoria
 Heliaē
 Deum vi-
 dentis.

Antithe-
 sis Adā
 et Christi
 quoad cō-
 ceptum.

Q̄ 3 est, vt

est, vt sicut ille primus Adam, de terra terrenus, sed de terra im-
 maculata, & (sicut Vereres Theologi dicunt) Virgine formatus
 prodijt, ita profecto decebat, ait Irenæus, eandem Dei virtutē
 accedere, vt alter Adam Christus, non nisi ex matre Virgine
 procrearetur. Quod argumentum, Basilius pulcherrime perse-
 quitur. Quando inquit primus Adam, non ex viri ac feminae
 congressu, processit ad ortum, sed ex terra formatus est, vltimus
 Adam, vt veteris illius contagionem corruptelamque immuta-
 ret, & instauraret sua nouitate, corpus assumpsit in Virginali
 vtero formatum, vt per carnem, in similitudinem esset peccati.
 Adiecit Ambrosius. Adam, ait, de terra virgine natus est, &
 Christus de Maria Virgine procreatus. Illius maternum so-
 lum, nec dum scissum fuerat; istius Maternum secretum, nun-
 quam concupiscentia violatum. Adam, Dei manibus plas-
 matum ex limo: Christus Dei spiritu, formatur in vtero. Vter-
 que oritur cum Patre, vterque Virgine vtitur Mater. Nec
 solum Adami, sed & Eua rationem habent. Irenæus. Tertul-
 lianus, & Augustinus. & Cyillus Hierosolymitanus, cuius ver-
 ba sunt ista. Eua ab initio de quo nata est? Quæ mater conce-
 perat illam, quæ matrem non habuit? Dicit enim scriptura,
 quod de latere facta est Adam. Nunquid igitur Eua quidem
 de latere viri, sine matre nascitur, de Virginali autem vtero,
 nihil sine viro nascetur? Mutuata est a viris femineo generi
 gratia. Eua enim ex viro nata est, & non ex Matre con-
 cepta, sed ex solo viro tanquam partu edita. Reddidit igitur
 Maria, gratiæ huius mutuam officium, & non ex vi-
 ro, sed ex ipsa sola impollute, ex Spiritu Sancto virtu-
 teque Dei peperit. Post Ignatij, eiusdem argumenti An-
 tithesin, non mihi licet prætereire Fulgentium, Christum Ada-
 mo comparantem. Primum hominem, aiebat, mulier cor-
 rupta mente decepit; secundum hominem, Virgo incorrupta
 virginitate concepit. In primi hominis coniuge, nequitia Diabo-
 li seductam deprauauit mentem; in secundi aut hominis Matre
 gratia Dei & mentem integram seruauit, & carnem. Menti con-
 tulit firmissimam fidem; carni abstulit omnino libidinem. Ille
 de limo plasmatus, terrenos protulit: iste de Spiritu Sancto na-
 tus, Cælestes efficit. & Quia in conditione generis humani, quæ
 de solo viro facta est, contigit vt mortis vinculo teneretur ob-

li 3. cōt.
 her. c. 33.
 p. de vera
 Virg.

serm. 37.

alib. 3. c.
 her. c. 33.
 alib. de
 carne
 Christi.
 c. ser. 5. in
 Nat. Do.
 d. Catho.
 12.

stricti; hoc in redemptione humani generis, Diuina bonitas
 egit, vt p virū, q̄ de sola muliere natus ē, vita hoīs redderet. Illiē
 humanā naturā nequissima deceptione, sibi Diabolus in peccā-
 ris similitudinē sociauit, hic Deus humanā naturam, in vnitātē
 personæ suscepit. Ibi femina decepta est, vt fieret filia Diaboli;
 hic virgo gratia repleta est, vt fieret Mater, summi atq. in com-
 mutabilis virigeniti Dei. Ibi Angelus deiectus per superbiam
 seductæ mulieris animā obtinuit; hic Deus humilians se per mi-
 sericordiam, incorruptæ virginis vterū, ex ea nasciturus imple-
 uit. Si igitur Christum Dominum, celsiorem esse Protho paren-
 te iudicatis; si primū parentē, & primā matrē typū gessisse Vir-
 ginis & Christi asseritis; Primus aut homo ex terra, nondū opē
 re cōpræssa, aut fementi subacta, effectus est; cur & nouissimus
 Adam e terra Virgine, sine semine nasci non debuit? Prima ma-
 ter, de viro sine matre enixa est, cur igitur Christus, ex Virgine,
 sine viro procreari non potuit? Non putatis, (a vobis, cum
 Maximo requiro) Deum, nouum puerum in alio Virginis
 potuisse formare, qui cum primum conderet hominem, nec
 semen Patris, nec viscera materna quæsiuit? Dic mihi qui cū
 que es supernæ dispensationis arbiter & discissor, quæ tibi vi-
 detur virtus eminentior, partum dedisse Virgini; aut perfe-
 ctum hominem creasse de terra? Si contra naturam esse
 contentis, quod in mysterio redemptionis nostræ, sine viro
 puella asseritur concepisse. cuius quæso naturā est, quod in
 Parente generis nostri, caro sine carne formata est? Quæ est
 ista ratio? imo quam cæca contentio, vt non credatur, Deus
 facere hominem posse de femina, quem creditur fecisse de
 puluere? Si omnipotentis, o homo, in negotio tali perspi-
 cis esse voluntatem, de opere cur retractas? Omnia enim si-
 cut legitur, Dominus quæ voluit fecit, in Cælo & in terra.
 Dico tibi (vt ad alia rursus transeamus) quid est difficilius,
 vtrum sterilem & senem, muliebribus iam deficientibus pa-
 rere, aut Virginem iuuenem generare? Sterilis erat Sara, &
 deficientibus iam muliebribus, præter naturam peperit. Igi-
 tur cum & sterilem, & Virginem parere, sit præter naturam,
 aut vtrumque nega, aut vtrumque concede. Idem enim Deus
 vtrumque operatus est. Neque enim audebis dicere, quod
 illic quidem possibile, hic autem impossibile est Deo. Et

hom. 3.
 in Nat.
 Dom.

Cytil.
 Catho. 12.

mirabilia
 quæ fecit
 Deus.

rursus. Quæ natura manuum hominis, vna hora in diuersas species mutare potest, & rursus restituere? Quomodo igitur Moysis manus, sicut nix alba apparuit, & rursus statim illa albedine restituta est? Sed dices; quia Deus voluit, mutata est. Illic Deus volens potest, hic autem non potest? At illud quidem signum ad Aegyptios tantum; hoc autem datum erat signum vniuerso Orbi. Rursus, dicite mihi o Iudei vel Iudæizantes, vtrum difficilius est, Virginem parere, aut Virgam in animal mutari? Confitemini quod tempore Moysi, rectissima virga, serpentina specie facta est, & horrenda etiam proijcanti illam fuit; vt qui antea teneret virgam, paulo post fugeret illam tanquam draconem, reuera enim Draco erat. Fugiebat autem, non metuens id quod tenuit, sed timens mutatum. Dentes habuit virga, & oculos draconis. De Virga itaque oculi pullularunt, & de vtero Virginis, puer non natus Deo volente? Taceo hic, quod virga Aaron, & reliquæ arbores, per annos plurimos faciunt, hoc per vnam noctem, fecit. Quis enim nescit, quod virga cortice destituta, etiam si in medijs fluminibus plantetur, nunquam florebit? Sed quum Deus, non naturam arborum sequatur, verum naturæ est factor, etiam infructuosa siccaque virga, & sine cortice effloruit, & nucum fructum protulit. Qui igitur virge, propter typicum summum Sacerdotem, præter naturam fructum tulit, nunquid Virgini, vt verum Sacerdotem summum pareret, hoc non conferret? Quid deinde incredibile, (ita argumentatur Augustinus) est, si contra vsum originis naturalis, peperit Maria & Virgo permanet?

Ipsa lex quam quotidie legis, sine graphio scripta est, in tabulis lapideis. Lege & intellige, quod panem in eremo terra produxerit, cuius semen arator nullus induxit; Virga etiam Aaron, annis siccata plurimis, sine aqua reuixit, in templo floruit, nuces produxit: Ergo qui scripsit lapideas tabulas sine stillo ferreo, ipse grauidauit Mariam spiritu Sancto: & qui produxit panes in eremo, sine aratione, ipse imprægnauit Virginem sine corruptione; & qui fecit Virgam, sine humore folia germinare, ipse fecit filiam Dauid, sine semine generare. De potentia igitur Diuina, iam vobis exemptum esse scrupulum confido. Remanet Deum omni-

ser. 14. de
Nat. D.

omnipotentem, voluntate sua occulta desiderasse, vt Virgo sine viro, sola Diuina virtute conciperet. Hoc vero vnde clarius demonstrare possumus, nisi ex illo veteris legis Euangelista, Isaia propheta? Illius enim testimonium, voce Diuina demandatum, adeo est graue, tam illustre, tam apertum, vt non nisi ab ærea vel lapideæ mentis homine, renegari potest. Quod etiam ipse Angelus tanti æstimauit, vt illo omnem anxietatem, Iosephi ex animo eius fugaret. Is igitur introducens Achaz ab inimicorum exercitu obsessum, colloquentem cum Deo, de futura victoria obtinenda vt tanto facilius crederet Deo promittenti, non vt olim Gedeon petijt a Deo signum, sed ipse Deus præcepit illi *Pete tibi signum, a Domino Deo tuo, in profundum inferni, siue in excelsum supra.* Cui ille pavidus respondit. Non petam, & non tentabo Dominum. Dñs vero, quia sapius spiritaliū bonorū copiā, sub umbra quadā corporaliū, uaticinabatur populo suo. subiecit. non in signū Triumphai, quem reportaturus erat, de duab. caudis titionum fumigantiū, Rasin Regis Syriæ, & filij Romeliæ; sed in signū liberationis de captiuitate Sathanæ in qua detinebantur, & a qua educi postulabāt. *Ecce, inquit, Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel.* Hoc vaticinium, tati fecerunt Patres, vt eo quasi semper vsi fuerint, ad retundēdā stupiditatē Iudaicā. Nolo hic adducere q̄ iisdē verbis, hāc sententiā oēs protulerint *Ecce virgo,* non vero, ut Erasmus & Calvinus, *Ecce adolefcentula* vel *ecce abscondita.* Hieronymus, Hebraicæ & Chaldeæ & Græcæ linguæ peritissimus, sic verit. *Ecce Virgo concipiet; & pariet filium & vocabitur nomen eius Emanuel.* Alij vero *Ecce Virgo prægnās, & pariens filium, vel vt Vatablus cum Pagnino. Ecce Virgo prægnans & feta.* His verbis b. Iustinus Martyr, c. Irenæus Martyr, d. Origenes, e. Epiphanius, f. Eusebius, g. Basilius, h. Tertulianus; i. Cyprianus Martyr, k. Lactantius Firmianus, l. Bernardus, & alij Sancti, eandem sententiam efferebant. Nec est vera, aiebat Irenæus, quorundam inter præratio, qui ita audent interpretari scripturam. *Ecce adolefcentula* habebit in ventre, & pariet filium. Præuidebat scilicet vir doctissimus ingenia Nouatorum, qui Iudæis potius quam B. Deiparæ applaudentes, hæc verba, contra Sacræ scripturæ sensum, interrogare voluerunt. Sic & septuaginta illi, tum apud ipsos Iudæos,

Virginitas
Mariae
ex
Isaia
as-
sertio

Alma. Pa-
tres Vir-
ginē red-
didcrunt.

a in 7. c.
Isa.

b in Dia-
log. cum
Triphon.
c li 3. cōt
valent.

d li. 1. cō.
Celsuni.
e hæc. 77.
f lib. 7. de
demonst.

Euā. c. 1.
g li. hom.
de huma-
na Chri-
sti gener.

h lib. de
carne Xpi
i li. 2. adu.
Iudæos.

x li 4. de
vera sap.
i super
missus.

Iudæos, tum apud Ethnicos a Sacris alienos, in vtraque lingua, Hebraica & Greca habiti peritissimi; Ptholomæo Philadelpho Lagi filio & Regi Aegypti, ab Eleazaro summo Pont. de singulis duodecim tributus electi, traduxerunt. De quibus hoc certum est; illos non sine afflante Sancto Spiritu, Sanctos Hebræorum libros transtulisse, cum in singulorum versione, nulla dissonantia, sed iisdem nominib. iisdem sententijs traducta omnia reperta sunt. Ionathan quoque Vscielis filius, Chaldæus Paraphrastes, vir apud Hebræos summi nominis, ita quoque locum reddidit. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Quis igitur audaculus, prodibit modo, qui contra tantam multitudinem, & Doctissimorum & sanctissimorum virorum, se opponet? Quis Almam, vocem ancipitem esse, & significare vel adolescentulam vel absconditam pronunciabit? An vero ignorarunt Patres, consuetudinem linguæ Hebrææ, ut vbi mentio mulieris corruptæ fit, non vtantur nomine Alma sed Betula? Viderunt sane apud Ezechielem, vbi corruptelam sceminarum de notabat Propheta dixit. *Ibi sunt fracta vbera, & subactæ mammae pubertatis Bethularum.* non Almarum. Viderant & apud Ioel, vbi inuitabat Dominus ad plañctum, *Plange, inquit, sicut Bethula accincta sacco super uirum pubertatis tuæ.* Nouerant discrimen esse & maximum, inter Bethulã & Almam, in Phrafi Hebræa. Bethula. n. corruptam, adolescentulam vel absconditam; Alma vero, virginem a viro intactam significat. Quod & a Moysè obseruatum fuisse aduertunt. Is. n. de Rebeccha virgine scribens, quæ ad hauriendam aquam egrederetur, prius eam Bethulam Hebraice nominauit; sed hac voce non contentus, ut pote quæ nõ tantum virginẽ, sed etiam corruptam designat, etiam Almam vocandam censuit; & simul illud adiecit, *& vir non cognouerat eam.* Cum igitur in Hebræo legamus. *Ecce Alma concipiet, & pariet;* impudentiores sunt Iudæi, & Iudaizantes Hæretici, vt adolescentulam vel absconditam explicant. cū potius legi debeat cū Patrib. *Ecce virgo concipiet.* Quod si obstinato animo dixeritis, nõ virginem sed puellam, apud scripturam nominatam esse. Dicite mihi (a vobis obsecro cum Origene & Tertulliano) cuiusmodi signum tandem hoc futurum dicemus, quod Diuina promissione sit dignum, si vilitate, quemadmodum ceteræ omnes mulieres, vbi ex viri coniunctione prægnans euaserit, puella

Alma q. d. designat.

Maria si nõ virgo concepit, nullũ est signum, q. Deus promissit.

23. c. Ezech.

Gen. 24.

puella quæpiam sit paritura? Quomodo preterea Deus erit, qui ex illa nasceretur? neq; simpliciter Deus, sed nobiscum Deus? Hoc cine signum, quod corrupta ex corruptione conceptura erat. Diuina maiestate dignum est: Quod miraculum? Quæ nouitas vt puella cū viro congregiẽs, & concipiens filium parturiet? Hoccine mirandum, arrabonẽ suarum promissionum, Deus populo afflicto ob signauit? Non est vulgate hoc signum: Omnium super excellit intellectum, quod Dominus daturus, nec Regis pertinacia, nec Gentis indignitate detineri poterat, quominus prænuñciaret. *Ecce virgo intacta & immaculata concipiet sine viro, virgo & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, nobiscum Deus.* Nõ vocabitur nomen eius Ezechias. Iã & n. Ezechias Patri suo natus erat, antequam regnare cepisset Achaz. Promissio autem hæc facta est, iam Patre eius Achaz regnante. Nõ vocabitur nomen eius, filius Isaie, vt Rabini peruertunt. Isaie. n. filius non erat vocatus, nobiscum Deus, si hæc Iudæi (ait Origenes & Eusebius) ad Ezechiam, vel Isaie filium referunt, & dicat hunc esse, qui Patri suo futurus oraculo promittatur; videant, quomodo aliquis horum fuerit, *nobiscum Deus;* aut quodnam signum, sua maiestate dignum in illo ostenderit. Illius ergo quem virgo concipiet, & virgo parturiet, vocabitur nomen Emanuel, nobiscum Deus. Ille de quo inferius Prophetabat, Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est Principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps Pacis. An vero hæc congruere Ezechie filio Achaz, vel filio Isaie dicetis? Ezechias, vel ille alter, gestauitne Principatum super humerum suum? Fuit ne aliquis ex istis Admirabilis, Deus, Princeps Pacis? Minime. Solus virginis Mariæ filius Sator noster, *gestauit principatum.* Cruc. f. *in humeris suis.* Dominus. n. regnauit a ligno. *Solus fuit ad mirabilis in nascendo, dum ex virgine intacta, intemerato eius vtero, caro factus prodijt, Solus consiliorum Euangelicorum inspirator. Solus Deus ab æterno de Deo vero genitus, Deo vero consubstantialis. Solus ille fortis, qui fortis Sathanæ castra munita inuasit; vectes ferreos inferni confregit, Diabolum in mundo pepulit, & in abyssis profunda colligauit. Solus ille Pater futuri sæculi, in hoc. n. venit, vt nos regeneraret, in spem vitam hereditatis æternæ. Solus Princeps Pacis quod in terras veniente, Angeli concinebant. Et in terra pax hominibus*

Verba hæc solum Mariæ congruunt.

Mat. 9.

Christi nomina ex Isaia.

Solus

Solus princeps pacis, qui resurgēs a mortuis, pacē discipulis nūciabat. Pax vobis, Pacē meam do vobis, Pacem meā relinquo vobis; qui Apostolis pacē Euangelizare pręcipiebat. In quamcūq; domū intraueritis, dicite. Pax huic domui. Ipse est de quo alibi Isaias dicebat. Et ascendet sicut virgultū, & sicut radix de terra sitienti, (vel secundum Aquilam) de terra inuia. *Nascetur Christus, sicut virgultum, sed mirabiliter, de terra arida.* virgine Maria, uirili semine non irrigata. Alij uerterunt. *Ascendet sicut puerulus lactens, aspectu de terra sitienti & inuia.* Christus. n. paruulus ille uirginis uberibus lactatus est, & ex matre prodijt, sicut de terra sitibunda. Quoniam, secundum Origenem, & Hieronimū, carnis affectu & uiri cōgressu semineq; uacua, sed ob ardorē & plenitudinem spiritus simul æstuante; terra inquam inuia, quia & in Partu, & post Partum uirginitatem suam, hęc mater integram conseruauit. Agnouerunt hoc idem, uestri Rabini explanantes illud Psalms. *Veritas de terra orta est, & iustitia de Cælo prospexit.* Hęc. n. uerba, de aduentu Messię interpretantur; cuius natiuitatem disparem esse alijs nascentibus enunciantur. Volens præterea aliorum Rabinorum, s. R. Berachia, R. Haccadas, quem magistrum nostrum sanctum appellatis, R. Hunna. R. Simeon Ben Iohai. & aliorum plurimorum, quorum Galatinus & Hadrianus, Finis meminerūt, Aethiopem. n. lauare. Ad te Caluine, & Era sme, & Oecolāpadi me cōuerto. Quid est per Deum? Quę uos uesania cepit, ut Archangeli oracula repudiantes, locum quo Angelus subdubitātem Iosephum solatus est, in controuersiam uocetis? ex his uerbis, nō euinci uirginem fuisse, quę concepit? Angelis ipsis uos sapientiores esse, præsumptuosius uocib. dicetis? Angelus Iosepho testatur. *Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* uos non de Spiritu Sancto, sed de Ioseph, filium sustulisse asseretis? Si de Spiritu Sancto, quomodo de Iosepho? Si de Iosepho, quomodo de Spiritu Sancto? Angelus, uerbis Prophete rem nouam, & admirandam confirmat. *Ecce uirgo in utero habebit, & pariet filium;* ratus hac potissimum uia, suspicionem Iosephi quam habebat de Maria, ne ex adulterio concepisset, extinctā iriuos dicitis, quod ex his uerbis, non euincemus uirginem fuisse quę conceperit? Angelus Marię sciscitanti. Quomodo fiet istud, quia uirum non cognosco, Respondet. *Spiritus Sanctus superueniet in te.* Q. d. ut

Andreas

Gabrielis
verborū
explicatio.

Luc. 1. Andreas Creten; aduertit. Cogita quomodo uirga floruit; quomodo petra aquam effuderit, unde nam fuit grauida? Quomodo rabi arbusta ignis peruasit, Eum qui tam hęc quam illa fecit. vnus Deus & idem homo, nempe qui in utero tuo gestatur. Nouo enim & præter naturam modo, eius quo tu grauida es, pura Mater eris. Non sicut Elisaberth, nec uelut Anna quę peperit; Illę enim uirili perfusa semine, matres factę sunt; tu uero absque uiro filium paties, sine semine tibi conceptum. Et si modum, quō id fieri potest ambigis, hunc quoq; tibi aperio. *Spiritus S. superueniet in te.* Non, n. ex uiri uoluntate, neque ex uoluntate carnis, qui nascetur proueniet; nō carnis interueniet uoluptas, Matris Dei partui. Nature quippe terminos superat; & si naturali prorsus ratione destitutus est, eximiam igitur & naturalē præstantiorem, ortus sui rationem habet. Hisce deberetis potius assentiri; hęc fide humili non curiosa complectere. Christus. n. est *lapis ille probatus pretiosus*, qui fecit utraq; vnum, & cui innititur omnis edificatio spiritualis; *excisus de monte sublimi Maria, sine manibus humane operationis.* Christus est *flos ille campi & lilium conuallium*, flos uitali campo exoriens, qui nec aratro scissus, neque rostro uexatus, neque sarculo defossus, nec manu hominis seminatus est, tamen incomparabile medicamentum animarum progerminauit. Christus est *uermiculus ille ligni*, & ad instar uermis natus, cuius non est aliunde semina, sed in ipsis & ex ipsis in quibus coalescit corporibus, origo est. *B. uero uirgo est hortus conclusus, in quo summus ille hortulanus, inter lilia pascit, ac cubat in meridie.* B. *Virgo est rose hęc riantina plantatio*, quę florem sine semine emixa est campetrem. B. *Virgo est nubes leuis illa*, quę se contegens Sol iustitię, ascendit & ingressus est Aegyptum, in quo idola minorum ad ipsius aduentum corruerunt. *Ex huius rubis rore, siue ex huius Aurea comantis. Aurora, rorem Natiuitatis sue accepit Christus oriens;* & hac aspersus, nostre se infirmitati subiecit. Cuius uirginis Partus calumniatores, Christe Iesu splendor Partus illustre, nosque tuos præcones, in Cælesti Patria collocare dignotis, in sacula sempiterna Amen.

Allego-
rię.
Christi
incarna-
tionis.

a Hieron.
ad Eu-
stoch.
Virg.
Iren. li. 3.
cōtra he-
ret. c. 38.
b Aug.
tract. 2.
in Ioan.
Rupert.
lib. 1. in
Cant.
c Orig.
hom. 14.
in Luc.
Bern. ser.
de pass.
d Ambr.
epist. 8 2.
Nyssen.
de Nat.
Domini.
Andrea
Hierosol.
de dor-
mit. Dei.
parę.
e Ambr.
de inst.
Virg. c. 13.
Hieron.
li. 7. in
Isai.

VIRGO

VIRGO

Porta hæc clausa erit & non aperietur. Ezech. 44 cap.

CONCIO TRIGESIMASEXTA.

In qua Dei Genitricem, Virginitatem in Partu illibatam seruasse defenditur.

PERTVAM Virginitatem Beatissimæ Deiparæ, contemplatus olim Ezechiel Propheta, Mariam Virginem cuiusdam Portæ hieroglyphico adumbratam, prænuñciabat. Conuertit me, ait, Dominus ad viam portæ sanctuarij exterioris, quæ respiciebat Orientem, & erat clausa. Et dixit Domi-

nus ad me. *Porta hæc clausa erit, & non aperietur; & vir non transibit per eam; quoniam Dominus Deus Israel, ingressus est per eam; eritque clausa Principi.* Hoc breui schemate, tale quid voluisse nunciare Propheta, mihi videtur. Conuertit me, ad viam portæ Sanctuarij exterioris. Illius scilicet Sanctuarij, in quo Deus non in umbra, neque in nebula, nec in archa lignea inclusus recubabat; sed Trabea carnis nostræ circumdatus, in Archâ aurea vitali gestabatur. Quem enim cæli cælorum, & terræ amplitudo capere nequiverant, ipsa in gremio suo contulit. Conuertit me ad portam sanctuarij exterioris, in quo non Archa, sed thesaurus sapientiæ & scientiæ Dei reconditus est & in quo Margarita illa pretiosissima, de altissimo vertice Cælorum deportata absconsa fuit; in quo nõ propitiatoriũ aureũ, sed propitiatio pro peccatis & nostris, & totius mundi, collocata erat; vbi non duo Cherubini, sed celsiores atque sublimio-

Hac allegoria explicant.

Virginitatē Mariæ in partu.

Chryf. hom. de Ioan. B.

Hieron. in 44. ca. Ezech.

Ambr. de inst. V. c. 8. Aug. ser. 2. & 14. Nat. D. Emif. sen. ho. r. de Nat. Damasc. lib. 4. de fide.

Ruffin. in expositione simb. ...

...

...

...

...

res nature, Diuina scilicet & Humana, Misericordia & iustitia, mutuo se respiciunt, & exosculatur, & ineffando modo copulantur: in quo Sanctuario exteriori, vtero scilicet Mariæ, non mensa propositionis circumdata auro, sed ipse panis Angelorũ, de Cælo descendens, omne in se delectamentum, & omnem suauitatis saporem habens repositus fuit: non candelabrum septiforme aureum, sed ipsa lux inaccessa, lux vera de luce vera; Sol ille iustitiæ exoriens in Altissimis Dei, & illuminans omnem hominem, venientem in hunc mundum, nube leuissima immaculatæ carnis amictus & circumtectus refulget. Conuertit me in Spiritu Dominus, ad viam portæ que respiciebat ad Orientem.

Hæc enim porta, non ad Aquilonem vnde panditur omne malum, sed ad exortum spectat, vnde Sol nouus & renouator omnium, idemque Princeps Pacis, & Pater futuri sæculi oritur, & egreditur; vnde vita, salus, redemptio, Iustificatio, Resurrectio, & Beatitudo cunctorum procedit. per quam nihil illatum est mortiferum, nihil perniciosum, nihil maledicto obnoxium. Conuertit me Dominus, ad viam portæ huius Sanctuarij, vt contemplarer, quomodo pateat Principi pacis Saluatori nostro, Quæ ad modum ex eius Virgineis claustris, lucidissimus Sol effulgeat, An obseratis hostijs? an vero effracto poste? An temerata Virginea integritate? an vero seruata ab omni corruptione? Et dixit Dominus. Audite nunc, vos omnes Noui Iouinianistæ, qui surda aure inniolatam Virginitatem Mariæ pertransitis. Dixit Dominus ad me. *Porta hæc per quam ingreditur Deus Israelis Saluator, & per quam Princeps Regum terræ, Rex Regum & Dominus Dominantium & Princeps Pacis sempiternæ, intrat in Orbem clausa erit, eritque clausa & Principi: Inuiolatis enim claustris vteri Virginei, per eam exit*

ser. 14. de Nat. D.

bit. Porta in Domo Domini clausa, quid est (ait Augustinus) nisi quod Maria erit semper intacta? Et quid est, homo non transibit per eam, nisi quia Ioseph non cognouit eam? Et quid est, quod Dominus solus intrat, & egreditur per eam, nisi quia Spiritus Sanctus impregnauit eam? Et quid est, clausa erit in æternum, nisi quia Maria Virgo ante partum, Virgo in Partu, Virgo post Partum? An oblatrantes, insani homines, commatculantes atque cõspurcantes Virginitatem, & Virginitati Mariæ bellum turpissimum inferentes, antiquarum Iouiniani hæ-

Maria porta clausa.

refum

Hæretico
rū de Ma
ria Chri
stum ge
nerare iu
diciū.

resum in centores Hæretici, nobis hic percipide obstrepunt. Petrus martyr Apostata, virginis Mariæ infensus hostis, ausus est eam contendere, Deiparā vterina, post partum nō mansisse clausum, ac si Christus matris vterum nascendo aperuerit. Nec iste solus, hunc suum infandum retinuit errorem; amplexi sunt libenter & alij impudentes Mariæ aduersarij, Calvinianæ factionis sectarij, crassa ignorantia laborantes, dixerunt Quomodo fiet istud, vt sine aperto matris vtero tanta moles, torque mensium fetus elabatur? Nisi hallucinor, mouit illos fortan, ad hunc errorem complectendum, illud, quod in purificandæ virginis ratione, ex Sacro Exodo a Luca ad fertur. Tulerunt, inquit Euangelista, puerum Iesum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne masculinum adaperiens vuluam, Sanctum Domino vocabitur. Si igitur Christus aperuit vterum virginis, quomodo porta clausa, & non aperietur Principi? Et si non aperietur Principi, sed clausa in æternum manebit, quomodo adaperiens vuluam? Illa vero virgo permanfit, quæ vtero suo protulit infantem? Illius vterus apertus non est, de cuius ventre, gygas immensus Deus egreditur? Illane virgo erit, quæ vberibus suis infantilem releuat famem? quæ teneris labris, lactis guttas candidi, e suo pectore infudit? Quomodo virginitas conceptu clarescit? Partum, virginitas comitabitur? Generatio assignabit virginem? Quis vnquam audiuit simile, vt virgo mater sit & virgo permaneat? Verum quidem est, (vt vestræ ignorantia aliquid cum Bernardo concedamus) quod hæc mixtura, vt Maria sit & virgo & Mater, admirabilis est plane, sed singularis. A sæculo quippe non est auditum, quod virgo esset quæ peperit; & quod mater esset, quæ virgo permanfit. Nunquam iuxta rerum ordinem, virginitas vbi fecunditas prædicatur, nec fecunditas, vbi virginitas integra conseruatur, Admirandū est, quod virginitas cōceptu clarescit, quod partū uirginitas comitetur, quod generatio assignet virginē, quod virginitas probet matrē, & Matrē vicissim virginitas glorificet. Sefum excedit humanū, quod virginem, matris grauitas honoret; & decus maternum consequatur virginitas, decus vero virgineum, magis fecunditate seruetur. Super communem omnium generationem est, vt virgo puerulum pariens, virgo persistat. Sola, sola hæc est B. Deipara

Beza lib.
de omni-
pot. car-
nis Chri-
sti.

Luc. 2.

Ideph.
li. de virg.
Mariæ. c.
2.

Maria uir
go in par-
tu.

para (vt ad Bernardum regrediamur) in qua virginitas & fecunditas obuauerunt sibi. In ea semel factum est, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum. Sola est, quæ nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Sola est in qua noua illa stupenda miracula, operata sunt. Postularunt olim Patres a Deo dicentes. *In noua Domine signa, immuta mirabilia*, quoniam prima consuetudine viluerunt. Plane enim solis ortus & occasus, terræ fecunditas, temporum vicissitudo, miracula sunt & magna miracula. Sed toties hæc vidimus, vt iam non fit qui attendat. *In noua signa, immuta mirabilia*, Innoua illud miraculum miraculorum maximum, vt de rore Cœlestis auroræ, exoriat Sol exoriens, & nubes illa leuis pluatur iustum. *Immuta* antiqua mirabilia, quia nobis non profuerunt. Innoua signum illud, quod Regi obstinato dedisti. Ecce virgo concipiet, & virgo pariet filium. Et respondit Deus, *Ecce ego noua facio omnia*. Quis hoc ait? Agnus utique qui sedebat in Throno. Agnus totas suauius, totus delectabilis, denique totus unctus. Sed vbi hæc innouat noua signa? In Maria matre; cuius conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore. In sola virgine nostra, mutata est maledictio Eue. Sola Maria inter mulieres, non maledicta sed potius benedicta. Sola virgo peperit, & post partum inuolata permanfit; fecunditatem prolis cum carnis integritate, & gaudium Matris habens cum virginitatis honore. Ceteræ feminæ dum virgines sunt, matres esse nequeunt, & dum matres efficiuntur, virgines permanere non possunt. Aliarum matrum infantes, signacula pudoris antea viri libidine corrupta aperiuunt, in mundum intrantes. Parvulus iste qui natus est nobis, inuolato thalamo processit. Vt enim Sol visibilis, per vitream fenestram in interiora cubilis, radios suos transfundens sine aliqua corruptione inuolatus illabitur; ita Sol iustitiæ Christus, exoriens ex ista matrice Auroræ, intacto vtero fulgidissima stellæ exortus est. Confitetur hoc idem de ipsa sanctissima virgine Augustinus. Erat inquit, virgo Maria & Mater; & virgo. Vbi virginitas concepit, integritas parit. Christus eodem Omnipotentis signo, & conceptus, & natus, virginitati habuit matrem, quum portaretur in vtero virginis, & quum ex vtero funderetur. Virgo genuit, quia virgo concepit. Inuolata peperit, quia in conceptu libido non fuit. Vtrobique mi-

in Maria
innolan-
tur signa
mutata-
rum mira-
bilia.

Apoc. 5.

ex uariis
scdm. de
Nat. D.

Aperire
vuluam in
scriptu-
ris quæ
phrasid.

raculū, & sine corruptione grauida, & in partu virgo puerpera.
Quod si Lucam Euangelistam, virginittatis Marianę non
postremum buccinatorem, vestrę ignorantię Patronum assu-
mere tentatis. quasi is vestro faueat errori, dum de Saluatore
Christo producit, *Omne masculinum adaperiens vuluam, San-
ctum Domino vocabitur*. Sed inanes sunt conatus, vana fiducia,
in sulcus intellectus vester est; dum existimatis, Christum ape-
ruisse vterum, idem esse quod violasse virginittatis claustra. *A-
peruit Christus virginis vterum*, non quod temerato vtero eni-
xus sit, sed quia primogenitus Marię matris fuit. Didicimus
enim ex Phrasi Hebręorum, Quid significet *vterum aperire*; **Exod. 13.**
scilicet primum ex vtero materno enasci. Quamobrem nonnulli,
ita præsentem locum reddiderunt. *Omnis masculus primo-
genitus, sanctus Domino erit*. Quod non tantum sedulo, de pri-
mo gentis hominum, sed & brutorum animantium, lex Mo-
saya definiuit. Exodi enim verba sunt ista. Separabis omne
quod aperit vuluam Domino, & quod primitiuum est in pe-
corib. tuis. quicquid habebis masculini sexus, consecrabis Do-
mino. Sensus est, vt Beda notauit, ut quicquid primogenitum
fit masculini generis, a prophanis vsibus separetur, & in Sa-
cerdotum vsu transeat; ita duntaxat vt pro hominis primo-
genito prætium acciperent, & omne immundum animal redi-
mi facerent. nec aliquod ius homini in primogenitum concede-
rent, nisi prius iuxta legis præceptum redimeretur. Hinc vero
nullatenus euincere potestis, ut Marię puritas in partu ledatur,
Consuetę siquidem natiuitatis primogenitorum more loqui-
tur. (ait Beda) non quod sacri ventris hospitium, quod ingres-
sus sanctificarat, egressus deuirginasse credendus est. Hęc de-
mum phrasid, non semper ueram uteri apertionem, sed uel
conceptionem, uel egressum ab utero, quoquomodo id con-
tingat, significat. Quem ad modū dicitur de Lia, quā Deus corē
ptam uidens a Iacobo, *aperuit vterum eius, sorore sterili per-
manente*, Similiter & de Rachele, cuius recordatus Domi-
minus, *aperuit vuluam eius*. Non quod Deus ille, qui est sine
principio, ab æterno sine matre existens, è Rachelis & Lię ven-
tre prodierit, aperuit illis vterum: sed quia sterilitatem illo-
rum, in fecunditatem commutauit, uirtutemque concipiendi
filios concessit. Adaperuit igitur Christus vterum uirginis,
quia

Exod. 13.

**Gen. 29.
& 30.**

hom. de
hu. Chri-
sti gen.
lib. 2. cōt.
Pelagia-
nos.

quia uirtutem concipiendi Marię tribuit, ut uirtute Diuina
obumbrante, ex suis castissimis visceribus, efformaret membra
infantilia. Qua propter dicebat Nyssenus. hoc legis decre-
tum, in solo Incarnato Deo singulariter, & ab alijs difforder
impletum esse. Ipse namque solus ineffabiliter conceptus, ac
incomprehensibiliter genitus, Virginalem vterum aperuit, non
autem a connubio referatum, seruans & post partum mirabile
inuiolabiliter signaculum castitatis. Magis ad specialem, ait
Hieron. natiuitatem Saluatoris, quam ad omnium hominum
referri potest, hoc quod dicitur. *Quod aperit vuluam Sanctū Do-
mino vocabitur*. Solus enim Christus, clausas portas vteri virgi-
nalis aperuit, quæ tamen claustræ permanserunt. Solus Christus
uirtute propria non aliqua creata, sed Diuina in clauso vtero
Virginis conceptus est. vt Archangelus virgini nunciauit. Spiri-
tus Sanctus, superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit ti-
bi. Hoc est Dei uirtus & Dei sapientia. Christus uirtute sua præ-
potenti, suam sibi carnem mirabiliter in tuis visceribus effor-
mabit. non erit enim ex carnis concupiscentia, per quam semi-
nantur & concipiuntur cæteri; non concumbendo, Sancta fa-
cundabitur Virginitas; Quapropter & illud quod nascetur ex
propagine ptimi hominis; tantummodo generis, non etiam eti-
minis originem ducet. Si uero more cæterorum, non ex propria
potentia, sed uiri semine conceptus esset, aliorum etiam homi-
num more, non tantum in similitudinem carnis peccati, sed cū
peccato, & in peccato conceptus atque natus, iuxta legem com-
munem diceretur. Quomodo ergo Agnus ille Dei sine macula
& Sanctus, impollutus, innocens & a peccatoribus segregatus
Pontifex segregaretur? si cū filijs Euę maledicto obnoxijis, cōce-
ptus sui initia traheret? Quomodo peccati respersione caruisset
seque immaculatum per spiritum S. obtulisset Deo, vt pro de-
lictis mortalium abluendis, & exhaurendis satisfaceret, vnaque
oblatione consumaret in sempiternum sanctificatos? Sed quia
quod ex te nascetur Sanctum, quiddam eximium & reueren-
dum, quia ex te nascetur filius Dei, eiusdem essentię & Omni-
potentię cum Patre æterno, ideoque non de homine, sed de spi-
ritu Sancto concipies; neque alius præter omnipotens uerbum
aperiet tuam uuluam, se sua (si loqui fas est) potentia concipi-
et, nullus uir transibit per hanc portam, sed ipse Princeps Pa-

Christus
solus
aperuit
vterum
Virginis
quō.

Christus
se sua uir-
tute for-
mauit in
Marię
utero.

Christus
se sua uir-
tute for-
mauit in
Marię
utero.

hom. 4.
sup. mis-
est.

cis semet Carnem efficiet. Sola enim Trinitas, ait Bernardus, in sola & cum sola Virgine voluit operari. Christus igitur dicitur adaperire vuluam, quia Omnipotenti potentia sua, sterilem voto Virginem, fecundam se solo effecit. Hoc legis decretum in solo Incarnato Deo, singulariter & ab alijs differenter impletum in 2. c. est. Non minus eleganter, quam verè, hoc argumentum concludit Luc. Euthimius. Considerabantur primogenita, quæ consecrabitur, ait, Deo; quia olim primogenita Aegyptiorum morti tradidit, pro libertate Hebræorum. Sed hæc quidem primogenita, iam apertam adaperiunt vuluam; aperitur enim viri congressu, quando semen infundit. Solus autem Christus, non dum apertam supernaturaliter aperuit, & clausam naturaliter serauit; quia etiam solus hic proprie Sanctus est Domino: & secundum Diuinitatem; quia filius eius, & secundum humanitatem,

Hereticis utpote vnitus filio eius. Ita que licet propter dictam causam, de omnibus primogenitis præsens verbum statutum est, solum tñ Christus directe respicit. Patrocinio igitur suo, virginæ honoris. B. Virginis studiosissimus Lucas vos excludit, & clientela sua vobis interdicit. Ille siquidè Virginitatis est cultor; vos defloratores. Ille Mariæ nominis deuotissimus; vos blasphemiosos. Ille Mariam a communi cætu fæminarum segregauit; vos illam infra scelestas & infames mulieres, (o blasphemiam) collocatis. Ille cum Gabriele Archangelo acclamat Virgini; *Ecce virgo concipies, & virgo paries filium*; vos illam non virginem, sed mulierem corruptam proclamatis. Lucas cum Cælesti Paranymphe Mariæ confiterur. Benedicta tu in mulieribus: eo quod nec sterilis manserit, nec cum detrimento Virginitatis pepererit: vos vtero aperto illam filium profudisse asseritis. Ille Diuinum nuntium, virgini persuadentem inducit. *Virtus altissimi obumbrabit tibi*. idest Non suspectam habeas, prudens virgo fecunditatem, quia non auferet integritatem. Concipies sed sine peccato, grauida eris sed non grauida; paries filiū sed non cum tristitia, nescies virum & gignes filium: Vos suspectam Mariæ redditis fecunditatem. Vos Mariæ corruptis integritatem. Ille cum Elisabetha exclamat Virgini, Benedicta tu inter mulieres; eo quia generalem illam maledictionem euasit, qua dictum est. In dolore paries filios; vos Mariam in partu dolores & angustias pertulisse blateratis. Hunc

ergo

ergo, vestrarum tenebrarum Protectorem esse vultis? Hunc qui vobis aperto contradicit marte, defensorem hæresum nefandarum deligetis? Eum qui Virginitatem Mariæ, summis præconijs celebravit: Virginitatis Mariæ violatorem indicabit? Vnde isthæc audacia? quæro cum Epiphanio. Vnde tanta malignitas? Ipsum nomen Virginis a Luca relictum, (*missus est ad Virginem. & Virum non cognosco*) non contra te testimonium præbet? non contra te persuadet d contentiose? Quis vnquam, aut quo sæculo ausus est, proferre nomen S. Mariæ, & in terrogatus, non statim respondit, inferens Virginis vocem? Ex ipsis enim nominibus, epithetis, etiam virtutis signa elucet. Ipsum nomen (addo ego) adaperiens vterum .i. seipso se concipient; a Luca vsurpatum & a Patribus explicatum, te in eam mentis insaniam deducet, vt ex eo, Virginis intemperatum vterum violare contendas? Hoc te non euincet, quod Virgo genuit, quia Virgo concepit? inuiolata peperit, quia in conceptu libido non fuit? Hoc tuam ignorantiam non confundet, quod porta hæc per quam salus mundi intrauit, clausa est & Principi? Virgo ipsa, apud Augustinum de se testatur. Eram, inquit, in domo mea puella, ex semine David Regis generata; adulta facta sum, & desponsata sum coniungi, Mariæ de & placui alteri, non interueniente adulterio sed intercedente Spiritu Sancto. Desponsata sum homini Iudæo, & placui seipso con filiio. homini Deo. Desponsauit me vir Iudæus, & amauit me Christus Deus. Ita me virtus Altissimi obumbravit, vt nec æstum parerer libidinis, & mater essem creatoris. Porta facta sum Cæli, ianua facta sum Filij Dei. Illi facta sum ianua clausa, qui post suam resurrectionem, ingressus est per ostia clausa. Qui natus de ventre meo, me Matrem dimisit intactam, adimpleuit ventrem meum Diuinitate, & vterum meum non euacuauit castitate. Exiuit de ventre meo, gyganteo cursu Magnificus, & venter meus non est pudore euacuatus. Regnum teneo Virginitatis, & Regem genui castitatis. Ingressientem & egredientem habui in palatio ventris, filium Imperatoris; & de manibus meis, non amisi clauem Regni pudoris. Porta facta sum Cæli, ianua facta sum filio Dei; illa porta facta clausa, quam in visione Diuina, Ezechiel vidit Prophetam.

Re 3 Accedo

Accedo ad aliud quod tetigeram ex Luca, Angeli de Maria oraculum. *Benedicta tu, ait, inter mulieres.* Quo manifeste denūciat Beatam Deiparam, esse à communi maledicto mulierum segregatā. Quānam vero fœminatū maledictiones hære ditariæ sint, Decretum illud Diuinum, quod in Paradiso, contra primam fœminam latum est, demonstrat. *Multiplicans multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos. In dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse Dominabitur tui.* Hoc Demetriadi Hieronymus aliter scribit. In anxietatibus & doloribus paries mulier. Alij vero transferunt. *Multiplicans multiplicabo tristitias tuas, & gemitum tuum, In tristitijs paries filios.* Quasi sic mulierem alloquatur Deus, vt aureum os dilatauit. Ego quidem volebam te citra ærumnam, & dolorem viuere, liberamque ab omni mærore & tristitia, omni voluptate repleri; & licet corpore circumdatam, corporaliū sensu nō affici. At quia non, vsa es vt oportet, tanta prosperitate, sed affluentia bonorum, in tantam te ingritudinem inuexit; propterea frenum tibi impono, vt ne amplius lasciuias, ad tristitias & gemitus te condemnans. Rem magnæ lætitiæ, & filiorum propagationem, a tristitia te incipere faciam; vt & ipsa, quanta peccati & inobientiæ magnitudo sit, perpetuam habebas memoriam, ex perpetuis doloribus, & præsertim tempore partus. Et ne processu temporis, obliuioni tradas quod factū est, quod hæc impostura, horum tibi causa facta sit: propterea multiplicās multiplicabo ærumnas tuas, & gemitum tuum. In tristitijs paries filios. Hic significat parturientiū dolores, multiplicemque illum laborē, quem ferre necesse est: vt pote tot mensibus gestare vterum, velut farcinam pueri; & sentire singulares, qui inde oriuntur dolores, & membra distendi, & ferre intolerabiles illos cruciatus, quos solæ illæ sciūt quæ expertæ sunt. Nam & mulier ipsa, sæpe post menses illos, post noctes insomnes; post membrorum distensiones, paruo quidem interuallo facto licet ante statutum tempus partum abortiuerit informem, & nondum lineamentis figuratum, vel etiam formatū quidē, non integrum autem neque sanum, vel etiam sepe mortuū; vix epetūculis elabitur. Et quid dico? Sæpe cum fœtu nato, commotitas contingit; & neque hoc cæteras terrēt, neque persuader vt rem fugiant. Tantum Deus, tristibus illis insæuit dolorem; simul

Maledicta fœminatūrum.

Genes. 3.

hom. 17. in Gen.

simul & voluptatem. Propter hoc dicebat. Multiplicabo multiplicans ærumnas tuas, & gemitum tuum. In tristitijs paries filios. Fælices vos ò sacratæ Virgines, quæ horum malorum ignaræ estis. Infælices vos ò nuptæ, quæ tātis miserijs subiectæ estis. Dura hæc est vobis necessitas voluptas hæc amara est, Deliciæ istę felle oblitæ sunt. In anxietatibus paries, Multiplicabo ærumnas tuas. Tamen quam libenter absinthium hoc gustetis, ego vehementer demirari non possum. Virginitas horum omnium clades ignorat. Quam multæ Virginitatis amore teneantur? videmus. Omnes clamant, Nuptias, Nuptias, Maritum, paucissimæ quæ Christum euocent. Omnes calamitatum catenam nuptis confictam, humeris suis imponere, paucissimæ quæ iugo Christi suauissimo Virginitatis, colla submittere volunt. Omnes ex illo calice felleas delicias gustare desiderant, vt inde ciant, (vos nuptæ scitis quæ dico,) stomacho exundante, continuas vomitiones, sputa crebra, effluxus spurcissimos; paucissimæ sunt, quæ in illam cellam vinariam spiritualium deliciarum, in quas Christus virgines introducit, intrare optant. Omnes arboris illius cibum amarum quidem, licet visu delectabilem, comedere cupiunt, vt inde sequatur, oris ventriculi arrosio, cibi fastidium, carbonum & rerum sordidarum appetentia, vt more canum aut nihil omnino aut malos cibos appetāt, vt reliquam calamitatum muliebrium partē abrumpā. Paucissime sunt quæ osculare velint Christum sponsum, ut ex ore eius degustent mel & lac, quod sub lingua sua gestat, & illis qui ipsum exosculantur distillat. Nullæ sunt pene, quæ cum sponsa, sub vmbra desiderati gentibus, requiescere, & fructibus dulcissimis Virginitatis refici desiderent; Omnes dicunt, Maritum volo. Maritum Nuptias. Quis oro vos de mente seduxit? Quis mala infinita, vobis dulcia fecit? Quis vero dulcia vobis amarificauit? *Nunquid solitudo infacunda* (ad vos loquitur Deus o Virgines) *factus sum Israeli, aut terra serotina,* vt ex me concipere, spiritum timoris Domini non possitis? Nunquid ego qui alios parturire facio, ex vobis Sanctas cogitationes & Diuina opera generare nequibo? At his pro nunc omissis, redeo ad illud quod dicebam. Maledictionem mulierum esse, ut in doloribus ex corruptione claustrī pudoris procedentibus generēt filios. Quid ne

Nuptiarū in felicitate omnes famines quærunt.

Hier. 2.

ro Maria? Angeli oraculo, Elizabethæ spiritu Sancto replen-
 ta testimonio, *Benedicta fuit inter omnes mulieres. Benedicta*
 lectio *inter mulieres, quia nulli maledicto obnoxia.* Benedicta, quia
 mineo li- a morbis muliebribus, quos malefana nouerca Eua, in femi-
 nera. nas inuexerat, singulari munere præseruata. Benedicta quæ
 illam maledictionem generalem, ait Bernardus, euasit qua
 dictum est. In tristitia paries filios; & nihilominus illam
 qua dictum est, maledicta sterilis in Israel. ac singularem con-
 secuta est benedictionem, ut nec sterilis maneat, nec cum dolo-
 re parturiat. Mutata est in Virgine nostra, maledictio Eux
 Peperit enim filium sine dolore. Mutata est inquam, male-
 dictio in benedictionem, sicut prædictum est per Angelum
 Gabrielem. Sola inter mulieres beata, benedicta & non ma-
 ledicta; Sola a generali maledicto libera, & a dolore partu-
 rientium aliena. Nec mirum fratres, si dolorem non intulit
 Matri, qui dolores totius mundi tulit, secundum quod Isaias
 ait. Quia uere ipse languores nostros tulit. Duo sunt quæ timet
 humana fragilitas, pudor & dolor. Vtrumq. Christus tollere ve-
 nit, unde & utrumque suscepit. quando (ut cætera sileam) mor-
 te, & morte turpissima ab iniquis condemnatus est. Itaque ut
 fiduciam nobis daret, quod tolleretur hæc a nobis; prius ma-
 trem suam ab utroque immunem seruauit. ut nec in conce-
 ptu quicquam pudoris, nec in partu quicquam doloris existe-
 ret. Sola Maria benedicta inter mulieres, (ut post Augustinum,
 Fulgentium, Ambrosium, & Cyprianum, Damianus reliquit) quæ sine
 ne dolore procreauit. Non secutus est in ea dolor partum;
 quia non præcessit libido conceptum. Dictum namque Eux
 fuerat. In dolore paries filios. Quæ sententia in alijs ma-
 tribus uiguit, in Maria uero modum sui iuris amisit. In
 mulieribus fixa persistit; in Virgine præualere non potuit.
 Quæ enim Virgo permansit concipiendo, dolorem sentire non
 potuit pariendo. Sola Beata Virgo, Benedicta inter mulie-
 res, quæ prolem Diuinam, sine viri commercio, sine virgini-
 tatis iactura, sine pruritu libidinis, sine ardore concupi-
 scentia concepit. Sola Deipara conceptum fatum absque one-
 re, sine fastidio, sine lassitudine in utero gestauit; sola Maria in of-
 fensa valetudine, aram doloris acerbiter effugiens, sine
 ordibus

er. 4. in
 Vigil. Nat.
 Dom.

a in fermi.
 de Nat.
 Dom.
 bli. 1. de
 Virg.
 c ferm. de
 laud. mar.
 d li. de di
 plina &
 habitu
 Virg.
 c ser. 3. de
 Nat. M.

sordib. parturiuit; sine dolore suum puerperium absoluit. Quis
 n. ait in stabulo virgini parturienti? Quæ obstetrix, puerulum
 profundentem adiuuit? Quæ profusum infantem, ab impuro san-
 guine lauit, fascijs inuoluit, & in cunis reposuit? Nulla certe tunc
 aderat feminarum. Sola virgo in diuersorio, filium sine dolore eni-
 xum obstetricauit; sola manibus proprijs abluit, facijs cinxit, sola
 dulcissimum lac renellis labellis infudit. sola reclinauit in prese-
 pio suoq; calore refouit.

O virgo virginum, quis tuas singulares prerogatiuas, vel
 cogitatione, assequi, vel oratione enumerare poterit? Quis
 benedictionis tue speciales fructus, digne deprecabit? Tu ne
 sola sine exemplo, a communi maledicto libera; & sine pu-
 dore concipis, & sine onere baiulas, & sine dolore parturis? Tu
 gigantem illum immensum Deum, qui exultauit ad curredam
 uiam; cuius a summo Cælo egressio, & recursus usq; ad summum
 eius, tuo utero conclusisti? Quomodo possibile hoc est (a te requi-
 runt increduli Hæretici) ut tu femina, utero tuo inniolato & in-
 extenso contineas virum? Matres nostræ gestantes infantilia mem-
 bra, utero distenduntur atq; tumescunt; tu virum (de quo Hiero-
 nias. *Femina, ait, circumdabit uirum*) & uirum incircumscriptum,
 incomprehensum, uisceribus tuis complecteris, quomodo tua
 non crepant virginea membra? Mulieres cæteræ, infantem
 unius palmi, uiolato utero profundunt; tu quomodo Gygan-
 tem, intemerata atque inniolata protulisti?

Ne mireris, ait. Non enim decebat; alia mater Dei filium, nisi
 uirgo; nec decebat alius partus uirginem, nisi Dei filius. Ne
 stupeas, quod, *Porta sum clausa.* Ille enim per me egressus
 est, qui post resurrectionem intrauit per ostia clausa. Ne dubi-
 tes de facto. Illum enim enixa sum, qui est Deus & homo. qui
 omnia implet, & per omnia solida penetrat. Hanc rationem red-
 didit ipse Deus, Ezechieli Prophetae, Quum uaticinaretur. Por-
 ta hæc erit clausa, & non aperietur; Sed quare non aperietur?
 Quia Dominus ingressus est per eam. Quare clausa erit? Quia Prin-
 ceptis transibit per eam. Si ocine Deo ingredienti, non aperietur? Sic
 ne principi introeunti clausa erit; Clausa erit Deo. Deus si qui-
 dem (Deus est enim quem peperit) matrem suam singulari &
 præcellentiori gloria donaturus in Cælestibus, singulari in terris

Maria re-
 spondet
 hæreticis
 de integri-
 tate serua-
 ta.

Maria in-
 uiolata
 in partu
 quia Deum
 genuit.

Deum dece-
 bat uirgo
 incorru-
 pta.

Bern. ho.
 2. super
 mill. est.

pre

præuenire curauit & gratia; qua uidelicet & intacta conciperet, & pareret incorrupta. Porro Deum huiusmodi decebat naturitas, qua non nisi de uirgine nasceretur. Talis congruebat & Virgini Partus, ut non pareret nisi Deum. Diffiditis forte de omnipotentia Dei, ut uirginem incorruptam in partu seruare possit? At hoc est impium, impotentem iudicare illum, qui oia facere potest. scelus est, illū infirmū, qui omnia verbo condidit, æstimare. Illum qui clauso latere uiri dormientis, Fœmiham prouecta ætatis, sine dolore & sine corruptione eduxit, ut ipse infantilibus membris, è virgineo inuiolato aluo egrediatur, asseuerare non posse facere, blasphemia est. Deus ipse quondam in deserto, flammis maiestatis suæ rubum adurens & calefaciens, rubum non consumebat, & sine corruptione spineti, splendorem & calorē rutilans emittebat. Ipse ignis consumens, è fornace illa ardeati, utero. s. Mariæ procedēs, claustra illius consumet & pudorem uiolabit? Deus ipse in testimonium Sacerdotis Aaron, uirgam sine corruptione germinare fecit flores & nuces. Dū ipse Saluator Deus; flos ille campi e radice Iesca pullulat, uirgē istius incorrupte, radices uiolabit? Non utiq;. Non est incredibile, non Diuine repugnans potentie, ut uirgo Deū generet & uirgo permaneat. Non est incredibile, quod contra usum originis naturalis, parturit Maria, & uirgo permanet; quando contra usum originis naturalis, mare uidit & fugit; atque in fontem suum Iordanis fluentia remearunt. Nō excedit fidem, quod uirgo peperit, quando legimus, quod petra uomuit aquas, & in montis speciem maris unda solidata est. Non excedit fidem, quod homo exiuit de uirgine, quando petra pro fonte fluens scaturiuit, ferrum super aquas natauit, ambulauit homo super aquas. Ergo si hominē aqua portauit, nō potuit uirgo hominē generare? Non excedit fidē, quod Christus inuiolato utero exiuit; quando rub. comburi uidebatur, & ignis eum non tangebatur; quando tres pueri, in camino ignis inclusi habebatur, & tamen eos nō lædebat incendiū, nec odor sumi erat in eis; quando Danieli intra lacum leonum incluso, clauitris non apertis, allatum est ab Abachuc prandiū. Ergo si ista omnia, uirtus Diuina illæsa seruauit, ut uirgo sancta Deū generet, & intacta permaneat, mater efficiatur sed uirginitatem non amittat; Mater-

no

Amb. hb.
10. epist.
18.

in serm.
Ephesini
Concilij.

Max. ho.
2. de Nat.
Dom.
Aug. ad
uolusian.
epist. 3.
Christof.
de S. Ioā.
Bapt.
Ambros.
epist. 81.

no decore honoretur, & castitatis sigillum non perdat, non poterit prestare? Demū; ille qui potuit uirginem clauso utero ingrauidare, grauidam clauso utero, non poterit exonerare? Negas incorruptam ualuisse seruare, quam fateris absq; corruptione adire potuisse? Negas Deum, quod uellet facere quiuisse, quem concedis Genitricem integram inuenisse, & corruptioni deditam, integram reliquisse? Astruis Deum, uirginem deturpasse nascendo, quam decorauerat ipse concipiendo? Asseueras Deum, qui legitime uenerat triste sæculum, contristasse uentris hospitium? & qui corruptas uirgines instaurare desiderabat, incorruptam suo egressu corrupisse? Oportebat certe & decorum erat, ut primam Genitricis integritatem, nascens incorruptio custodiret, & complacitum sibi claustrum pudoris, & sanctitatis hospitium, Diuini spiritus uirtus infusa seruaret; quia statuerat Deus deiecta erigere, contracta solidare, & superandis illecebris carnis, multiplicatam pudicitia donare uirtutem. Decebat, ut ille qui ex corde paterno, ab æterno progrediens, inuiolato intellectu, immo perfecto intellectu Paterno, splendescens uerbum emanat; sic ex utero uirgineo in tempore, non uiolato sed Diuinitate perfecto & solidato prodiret. Neq; enim nostrum uerbum cum paritur, corrumpit imo perficit mentem; neque Deus uerbum substantialem partem eligens, peremit uirginitatem. Decebat eum qui post resurrectionem suam, ianuis clausis ad discipulos intrauit, per inuiolata matris uirginea uiscera exire. Quid hic rationem quæretis? Quid intellectum fatigabit humanum? *Generationem eius quis enarrabit?* Quid nouitatem stupemus, ubi cernimus maiestatem? Fateris quod potentia sua, ad discipulo clausos, corpulentam substantiam intulit: Non poterit eadem uirtute, infantilia membra e clauso utero efferre? Hic, si ratio queritur? non erit mirabile. Si exemplum poscitur? non erit singulare. Demus, Deum aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse. Demus potentie, quia de uirgine natus sit, & tamen uirgo, fuerit uirgo post partum. In his enim rebus, tota ratio facti est potentia facientis. Si doctrinis non creditis Sacerdotum, credite oraculis Dei; credite monitis Archangeli dicentis, *Quia non est impossibile apud Deum omne uerbum.*

Credi-

Deus nō
deturpa-
uit sed in
corruptā
seruauit
Mariam.

Mariacur
incurru-
pta uerbu
enixa est.

Credite Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Catholica intemeratum semper custodit & seruat. Maria enim est virgo quæ in utero concepit. virgo quæ peperit Filium. Maria est porta illa in qua connubium Booz & Ruth. naturæ Diuinæ & humane celebratum est. Maria est porta illa iuxta quam Dauid sedens, nuncium felix accepit, debellatum esse Absalonem alim pulcherrimum Luciferum. Maria est porta clausa clausa per virginitatis votum, ante partum; clausa in partu, & clausa post partum. Per hanc .n. obseruam, ingressus est incorruptionis author

Deus, qui incorruptam virginitatem Mariæ, coronat in sæcula

la sæculorum

Amen.

(*)

VIRGO

VIRGO

Pallium breue vtrumque cooperire non potest Esai. 28 ca.

CONCIO TRIGESIMASEPTIMA

In qua sanctissimam Mariam, Virginem post Partum mansisse probatur.

VONAM artificio filia Regis æterni, vitæ nostræ conseruatricis, cum Deo iustissimo peccatorum vindice, in tutelari vitæ hominis custodia & protectione vsa fuerit, non absimile ab illo, quo Michol Regis Saul filia, Dauidem a morte liberauit, esse iudicarem. Ea Michol, vt Regum historia narrat, dum videret feruenti succensum furore Saul Patrem contra Dauidem; consilio illi dato, ut fugeret. Nisi enim te, inquit, saluaueris nocte hac, cras morieris, *Et deposuit illum per fenestram; porro ille abiit & aufugit, & saluatus est. Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit, ad caput eius, & operuit eum vestimentis. Misit autem Saul apparitores, qui raperent Dauid; & responsum est, quod egrotaret. Rursumque Saul misit nuntios, ut viderent Dauid, dicens, Afferte eum ad me in lecto, vt occidatur. Cumque venissent nuntij; inuentum est simulacrum super lectum, & pelles caprarum ad caput eius. Dixit que Saul ad Michol. Quare sic illusisti mihi, & dimisisti inimicum meum, vt fugeret? Si vobis è memoria non excidit, inimicitia illa inter Deum Regem vnuerforum, & hominem iura naturæ violentem. Quia Deus Adami sobolem, fidem promissam Deo frangentem, & per malitiam animam suam occidentem, seq;*

Allegoria pulcherrima Davidis, & statug.

2. Reg. 19.

Sopho. 1.

pro-

proprio cōmaculantō sanguine, vt de eo se vindicaret, q̄rebat, *Scrutabor*, ait Dñs, *Hierusalē in lucernis et visitabo, super viros de fixos in fecibus suis, qui dicūt in cordib. suis. Non faciet bene Dñs, & nō faciet male.* Et erit fortitudo eorum, in direptionem, & domus eorum in desertum. Miserat apparitores, vt hominem peccatorem etiam in lecto, imo & in Templo ab Altari auulsum occiderent. *Ite*, inquit, *& ad/ornu ipsius Altaris, interficite eum.* At homo fugerat in solitudinem, & recesserat a facie Domini, in vastam eremum imperij Dæmonum, *Elongauit*, inquit, *fugiens, & mansi in solitudine.* Quid fecit Virgo Sanctissima? Quod consilium ad/iberandum hominem inuenit? Dñi apparitor Angelus Gabriel, venit ad cubile illius, accepit statuam illam in Cælestibus elaboratam Iesum Saluatorem nostrum; *statuam* in quā *illam sublimem, quæ stabat contra Nabuchodonosor, terribili aspectu.* Terribilem enim se Deus in veteri lege exhibebat Patribus. Accepit illam statuam; cuius caput Diuinitatis, erat aurea perfectio; cuius pectus scientiæ, & brachia potentiæ, erant argentei candoris; venter & femora quibus incubabat super tribus nationum, & ex eis filios adoptiuos generabat, æreæ fortitudinis: Porro tibiæ & pedum iustitię quib. deambulabat super creatura, & illis cōculcabat impiorū capita, quædam pars erat ferrea, dura & sempiterna; quædam vero fictilis, mollis & paruo durans tempore castigatio. Hanc igitur statuam Beata Dei para accepit, dum verbis Angelicis præbens consensum, dixit. Ecce ancilla Domini, licet indigna ista gratia, fiat mihi secundum verbum tuum. Continuo accepto verbo Diuino Dei Filio, posuit illum in lectulum viscerum suorum, & illic posuit ad aureum Diuinitatis caput pelles caprinas, *Similitudinem carnis peccati*; cæteram vero immensam molem, carnis suæ trabea, vt vestimento decentissimo induit, reliquum sanguine suo purissimo, vt panoplia quadam splendidissima cooperuit. *Habitu enim vt Paulus ait, inuentus est vt Homo.* Sicut Rex aurea toga indutus, dum in publicum procedit, & vel temporis mutationem aura instabilis promittit, vel a vulgi multitudinem non vult cognosci, penulam vilem illis fulgentibus aureis vestimentis superponit: sic & Rex ille Regum Altissimus, amictus splendenti lumine vt vestimento, procedens ad currenda maniam, ex altissimo Cæli talamo, vilissima carnis

Allegoria
statuæ
Danielis.

Christus
statua
cooperta
a Virgine.

Dani. 4.

Phil. 2.

carnis nostræ penula circumamictus prodijt. Periculum enim erat, ne vel corrusco lumine accæcarentur homines, Regem in suo decore procedentem aspicientes; vel quod magis, pluuie illæ decurrentes sanguineæ, agonizantis & patientis Christi. Sacratissimam eius chlamidem derurparent. Habitu igitur inuentus est vt homo, & in similitudinem carnis apparuit. Sic, a sua prudentissima Matre Jacob iste, pellibus caprinis carnis peccati, in similitudinem Esau a Deo reiecti, Patri suo comparuit. Sic Ioseph iste innocentissimus, a decora Rachele Maria, veste in consutuli polymita, & omni pulchritudine distincta, indutus ante fratres suos qui eum odio prosequiebantur egressus est. Statua hæc sublimis Filius Dei, a Filia Regis Regina cœlorum, in lectulo illius vtro angusto, opertus mortalitatis nostræ exuuijs recubuit. Quorsum hæc? Ad quid adduxerim ista, vultis videre? Aspexi quendam ex modernis Heluidianis, temerè Virginitati Beatae Mariæ oblatrantem, Lucam sternbergerum. Maria, inquit, (audite horrendam vocem) adeo post partum nō perdurauit Virgo, vt etiam duos vel tres filios, ex marito Ioseph progenuerit. Petrus quoq; Pseudomartyr, inter alia quæ Christiani necessario consentunt, ait, (audite, quidnam fordidius, quidue impudentius effingi & dici potest) non est recipiendum, quod Maria semper Virgo post partum perseuerarit. Nihil penè ad Virginitatis candida ueste spoliandam Mariam, intentatum reliquit mille artifex ille Sathan, quominus per satellites suos, Quater Sanctam Virginem oppugnet. Adeo infensus est, & infestus huic Virgini, quæ inter cunctas alias clades, impudicitia & carnali uoluptati grauissimam attulit, vt ultro citroque submittat carnis mancipia Hæreticos, qui non modò Virginitatē Martē ante Partum, sed & post Partum mordeat & inculpent; atque ex Castissima Virgine, Iudæorum more Thluam, uel infame scortum: (d̄ tempora, d̄ dogmata horrenda) efficiant. Alij execradam fore Virginem, si Virginitatem uouisset; alij quod uel ex libidine præueniente, uel ex Iosepho cōiuge (o horrendas blasphemias) filium suscepit. Nonnulli quod Virginitatem in Pariendo amisit. Remanebat unum sternbergero, Martyri & Chytreo, longe destabilius, quod & in Iosephi & Mariæ, & Saluatoris nostri iniuriam grauius, ut Heluidiano rum & Iudæorum cineribus ex orco reuocatis, docerent: Mariam,

Heluidia
ni noui.

in 1. cap.
Math.

Hæretici
blaterant
Mariam
ex Iosepho
alios
filios
fuisse.

riam, duos vel tres vel plures filios ex Iosepho sustulisse. Epiphanius istorum impien-
tissimum & flagitiosissimum dogma vocabat, qui Sanctam hanc & semper Beatam Virginem, insigni afficiunt contumelia; quod tradant illam, post maximam Dominici aduentus in carnem dispensationem, carnale cum Iosepho commercium habuisse. Basiliius, vehementissime aures Christianas offendi dicit, si suam Maria Virginitatem aliquando corrupisse dicatur. An non grauissime Christianas aures offendit, dum Prophetarum & Sanctorum Patrum oraculis, contradicitur? An non impien-
tissimum & flagitiosissimum dogma est, quod in insignem & Christi Saluatoris, & Iosephi iusti, & castissimæ Virginis, calumniam & dehonorationem cedit? Prophetarum oraculis contradicunt hi, qui S. Mariam duos filios ex Iosepho sustulisse assueverant. Itaias propheta, dum introducit Deum, statuam illam lapideam & auream, in cubile intemeratæ Virginis vterum demittere, *Ecce ego, inquit Deus, mittam in fundamentis Syon lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum in fundamento fundatum. Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura. Et delebitur sedus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit.* Quando-
cunque petra transierit tollet vos, quoniam mane deluculo pertransibit in die & in nocte, & tantummodo sola vexatio dabit intellectui auditui. An ista omnia Christo conueniant, non me sed Petri et Pauli Apostolorum sententiam suscipite. Eadem si-
quidem verba, hi vertices Apostolorum, & duo lumina Ecclesie, Christo esse propria iudicarunt. Quin ipsemet Saluator apud Mathæum, se illam statuam, seu illum ipsam lapidem appellauit. Hinc ergo lapidem ponere debebat Deus in fundamen-
to Syon, vtero Beatæ Mariæ, quæ fuit primum opus redemptionis nostræ. Ab hac enim velut a fundamentis, redemptionis nostræ ædificium, omnipotens manus Diuina fabricare incæpit. Huius consensus humilis, *Ecce ancilla Domini*, erat primum initium Saluationis nostræ. In huius igitur vterum, velut in lectulum quendam molissimum, demisit hunc lapidem, istam statuam præcellam, Filium suum. Hæc nitidissimis vestimentis carnis suæ, circumdedit virum illum ab Hieremia prædictum, hæc trabea mortalitatis nostræ, veritatem Dauidis de terra exo-

riente

hæres. 78.

hom. de
humana
Christi
genera-
tione.

Isai. 28.

Act. 4. &
1. Pet. 1.
& Rom.
10. Matt.
21.

Maria
Virgo
post par-
tum ex
Isaiæ va-
ticinio.

de terra exorientem, vt terra cooperuit; hæc pallio humanita-
tis, statuam sublimem Danielis circumuestiuit. Hæc illum de
quo Isaias vaticinabantur, *Vere tu eris Deus absconditus*, in lectulo sui ventris, pellibus caprinis, similitudinis carnis peccati
amictum abscondit. Quid demum de Beata Virgine, a Prophe-
ta prædicitur. *Coangustatum ait stratum, ita vt alter decadat, & pallium breue; vtrumque operire non potest.* Quasi diceret. *Illud cubile intemeratum, & immaculatum, in quo lapis & statua sublimis Filii Dei recubuit, ita ex illius requie coan-
gustatum est; sicque Virginitatis claustra voto firmata, egressu
Dei ex vtero Virgineo solidata sunt; vt alter decadat filius necesse est. Alterum Filium, neque ab Iosepho, nec a quocunque
recipere, nec in eodem castissimo cubili reponere potest. Sic pallium breue, Sanguinis purissimi Beatæ Deiparæ breue est; vt
duos filios cooperire, siue duob. filijs materiam conceptus ministrare nequeat. Quæso, aliquis vestrum habet cubile fer-
cis sydonibus, & varijs lapillis exornatis opertum, atque pul-
uinaribus molissimis adaptatum; ubi lectulus ipse ex auro, vel lapidibus pretiosissimis elaboratus sit. Illic non nisi gemmæ & margaritæ, lucentes carbunculi, virentes smaragdi, & alia-
rum lapidum splendor effulgeat; In illo vero lectulo, non nisi Rex, vel aliquis nobilissimus, & candidissimus sponsus requies-
cerit; In lectulum illum reponeretis aliquem mendicum, for-
didum & pannosum? Non credo equidem, vt adeo speciosum lectum, pedibus sordidis contaminare permetteretis. Habeat de-
mum aliquis vestrum, Chlamidem auro textam, qua non nisi Rex vti solebat, indueretisne illa quempiam in luto volutatam aut stercoribus commaculatam? Neutiquam. Quid ergo cen-
setis de Virgine Sanctissima, quæ in lectulo vteri sui Cælis ip-
sis speciosiore, recepit Regem Cælorum, & Deum Vniuersorum? postquam illum in terras effudit; alium sordidum, pannosum, & peccatorum maculis conspurcatum, ex libidine recipiet Filium? Beata Deipara (vt Methodius dixit) carnis suæ pallio vt panoplia decentissima, et vestimento de aurato, quod nihil pul-
chrius, pretiosius nihil inuenire poterat, Dei Filium induit; hoc ne eodem pallio, in vitiis seculi volutatam, filium Iosephi operiet? Minime, *Coangustatum est stratum, ita vt alter decadat, et pallium breue, vtrumque cooperire non potest.* Pallium breue, per Votum*

Mariæ
uterus
angustū
cubile.

Sf Vir-

Maria si
genuif-
set al um
filium cf-
set incon-
stantiæ
imago .

Virginitalis adstrictam, seu contractam esse. Hoc enim (vt Bernardi tantum uerba repetam) uerecunda illa interrogatio & tacita excusatio *Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco designat.* Ac si diceret. Cum sciat Dominus meus testis conscientia meæ, uotum esse ancillæ suæ, non cognoscere uirum; qua lege, quo ordine fiet, placebit ei ut fiat istud? Si oportet me frangere uotum, ut pariam talem Filium? & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat uoluntas eius. Sin uero Virga concipiam, Virgo & pariam, quod utique si placuerit ei impossibile non erit? Tunc scio uerè, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Cum ergo uoto Virginitalis seruandæ, Beata Deiparâ se suamque carnem constrinxerit, ut omnem uiri complexum, perpetuo sibi interdixerit; itane leuis & inconstans erit, ut insanum & nouum recipiens consilium id reuocet? quod prius affirmarat Sancteque constituerat, se cum uiro nunquam congregari uelle? Si illud quod prius Angelo, etiam postquam Iosepho desponsata esset, candidè dixerat, *Virum non cognosco,* huius pertarsa, mutaret uotum: quid aliud esset, nisi quod inuerecunde diceret? Etsi Christum Deum Celi & terræ, inemerato utero concepi, & inuolato aluo peperit, tamen nunc post Partum Dei & Saluatoris omnium, Virginitalis uincula soluam; gēna mea diuaticabo, castitati ualedicam. Virum enim cognoscere, & cum Iosepho congregari, Dei & Hominum aliorum Matrem esse, collubescit. Quo, quid uel impudentius dici, uel ineptius & absurdus a Pseudomartyre, & Luca, ceterisque Impiis confingi potest? Ita ne illa, quæ ad Sanctissimum redemptionis nostræ mysterium electa; quæ carnalem affectum omnem deposuerat; quæ suum corpus ad summam puritatem recipiendam compararat, quæ uteri sui cubile, uelut nitidissimum domicilium atque hospitium, soli Deo ad summum mysterium exhibere noluerat; quæ uenerandum uentris sui Sacramentum, quod Sanctus ipse Sanctorum, sua præsentia tot mensibus habitarat simulque consecrarat, maritali congressu uel libidinis usu dehonestare, & deturpare debebat? Itane prænobilis illa Leæna, quæ Christum de Tribu Iuda dictum Leonem progenuerat, contra usum Leænarum irrationalium secundum admittet (consuetudo enim Leæne est, ut semel pariat, secundum-

Maria
cæna .

secundum Plinium) partum? Itane Porta illa, perpetuo etiam Principi pacis clausa, viro Iosepho patula erit? Quid flagitiosius? Quid impietius de castitatis idea, & Principe effutiri potest? Quomodo impetere (Epiphanius querit) audetis impollutam. Virginem, quæ digna facta est fieri habitaculum Dei, & ad hoc electa est, ex multis millibus Israel, quo uas et habitaculum dignum esset, in signum solum partus? Legistis forte quandoq; apud Galatinum, veterum Rabinorum traditione de Iudaicis Virginibus, ualde lasciuientibus, Quod earum impudicitia Deus grauiter offensus, diu Messie prorogaret aduentum; solam uero Messie Matrem uere pudicam & integram Virginem fore, quæ nullius uiri amplexum appeteret. Hæc ergo uos lasciuientes tauri, lasciuientibus Virginibus Iudeorum annumerabitis? Hanc uiri desiderare amplexum iudicabitis? Virginem illam quæ in locum primæ Virginis, quæ serpens in Paradiso depererat, cooptata, statimq; post primum hominis peccatum, a Deo promissa, quæ iam nata, quum iam desponsata esset, a Gabriele Archangelo benedicta, & gratia plena salutata esset, maledictam mulierum subire edictum censēbitis? Sub uiri potestate, ex uiri congressu denunciabitis? In dolore parere, filios ex libidine suscipere asseretis? Illam Virginem, quæ ex terreno quidem Adamo nata, sed quæ tera Cœlesti imbre sæcunda, & aratro Spiritus Sancti culta, atque ut Saluatorem mundi germinaret uice benedicta erat, uirili sarculo defossam blasphemabitis? Quod flagitium? Quæ cæcitas? Quæ impietas uestra erit? At inquit, illud quod etiam Heluidius Hieronymo obijciebat. *Erant, inquit Scriptura, ante fores Templi, Maria Mater Iesu cum fratribus eius* Verum itidem uobis respondeo, quod Hieronymus Heluidio, imperitissimum eum hominem iudicans, qui toto scripturarum pelago derelicto, ad iniuriam Virginis suam rabiæ contulerit. Imperitissimi estis & uos, ignorantes phrasin sacræ scripturæ familiarem; secundum quam, consobrini, cognati, contribules, licet communem parentem non habeant, fratrum nomine continentur. Quemadmodum Abraam & Loth, Iacob & Laban, licet minime germani fratres essent, se tamē mutuo fratres appellarunt. Ceteri atque stupidi homines, & ebrii a uino, sobrios uos non ebrios (quando unum pro altero, uel unum pro duobus uidetis) ire conueniebat ante templum Salomonis

li. 7. de ar-
chanis
Cathol.
ueritat
cap. 16.

Gen. 3. &
29.

Fratres
Christi
quæ sūt.

Hæretici
ebrii unū
pro alio
uel duos
pro uno
uident.

vbi sanctissima Virgo, cum Iacobo & alijs consobrinis Christi astabat. Et illic videre, vel si videre non potuistis, interrogare a Maria. O Virgo, iste, & ille qui tibi assistit, est ne tuus filius. Iacobum uel Ioannem, uel Andream, tuone utero protulisti? Iisdem ne partibus grauida fuisti? Christus quem Mattheus tuum primogenitum appellat, habuit ne post se a te genitos, secundo genitos fratres? Diceret aperte. Dime perdant; ut primam fidem irritam facerem. Ignibus inferni consumar; si libidinis igne aliquando adusta, filios procrearim. prater unicum illum primogenitum quem auditis, cuique uos grauem iniuriam affertis, Iesum. *Quem primogenitum quidem uocant*, non quod inter fratres primo genitus sit; *sed quia primo, sed solus genitus, fuit, ex meo intacto utero.* Solus siquidem est genitus naturalis filius; siue generationem eius ab aeterno, ex utero Diuino ante Luciferum, siue ex matrice autore, in tempore spectes. Habet quidem Pater Celestis plures filios, sed adoptiuos non naturales; illos. s. quibus Verbum caro dedit potestatem. Filios Dei fieri; sed unum tantum naturalem, ex eadem & in eadem substantia genitum; quem primogenitum. s. solū genitū uocauit. Habeo & ego plures filios, sed mihi a Christo Deo in cruce recomēdatos. Qualis est Ioan. cui Filius meus dixit. *Ecce Mater tua.* Hāc tu orbitatis tuę cōsolatricę habe. Mihi quoq; ait. *Ecce Filius tuus;* sed tñ, unum tantum Saluatorem mundi; ex meis castissimis protulit uisceribus, quem primogenitum. s. solū genitū, Matth. euangelizauit. Libet hic, prætermissis Hilario, b Epiphano, c Cyr. d Damasceno, e & Chryl. f Ambrosij uerba adijcere, quib. argumētū de plurib. Marię filijs, hunc in modū euerit. Sane, inq̄r, non possumus negare de Marię filijs, iure reprehensum, meritoq; uestrā Sanctitatē abhorruisse; q̄ ex eodem utero Virginali, ex quo secundū carnē Christus natus est, alius partus effusus sit. Neq; n. elegisset Dominus Iesus nasci per Virginem, si eam iudicasset tam incontinentem fore; ut illud genitale Dominici corporis, illam aulam Regis aeterni, concubitus humano semine coinquinaretur. Qui n. hoc astruit, nihil aliud nisi perfidiam Iudeorū adstruit, qui dicunt, eum non potuisse nasci ex Virgine. Nam si hanc accipiant, a sacerdotibus auctoritatem; & uideatur partus Marię fuisse plurimos, maiore studio ueritatem fidei expugnare contendet. Et ubi est illud, quod scriptum est, dicen-

Marię or
batę, pte
stor Ioā

a in r. ca.
Math.
b her. 78.
c in hom.
d lib. 4. de
fid. Or.
tho. c. 15.
e hom. de
S. Ioan.
fli. 10. cp.
79.

te Domino ad Matrem, de Ioanne Euāgelista. *Mulier ecce filius tuus;* & rursus ad Ioannem de Maria. *Ecce Mater tua?* Quid sibi istud uult; quod quum in cruce positus Dominus, peccatum mundi tolleret, pronunciauit, etiā de Virginitate materna? At quid aliud dicitur, nisi ut claudat ora sua perfidia, ut obmutelcat, ne Matrem Domini aliquo audeat temerare conuitio? Testis est ergo idem arbiter, idem pudoris materni assertor, q̄ desponsata tantummodo Ioseph, nulla tamen coniugalis coitus consuetudine, Thori iura cognouerit. Neq; n. eam suscepturā ex Ioseph filios, a uiri consortio separare uoluisset. Sed si hoc parum est, addidit testimonium Euāgelista dicens *quod discipulus suscepit eam in suā.* Nunquid ergo diuortiu fecit? Nunquid, a viro abduxit & abstulit? Ergo qui hoc legit in Euāgelio, quomodo quasi naufragus titubat & fluctuat? Hoc ergo testamentum filij est de matris integritate; hęc Marię locuples integri pudoris hereditas; hic totius finis consummationis. ¶ Coangustatū est igitur immaculatū cubile Virginei pudoris, ita ut alterū recipere nequeat. Pallium breue fuit purissimi sanguinis, statua illam gyganteā solū cooperuit; duos utiq; cooperire nō potuit.

Palliu hoc breue est, propter Iosephi continentia, qui noluit illos alios cooperire filios. Vbi statim se mihi offert, insignis pudicitia Patriarchę Ioseph illius senioris. Illius clarissimū est factū; dum in Aegypto mancipiorū more peregrinaretur, tentatū esse a Dñi sui uxore, quę iniectis oculis in eum, dicebat. Dormi mecum. At ille nequaquā acquiescens operi nephario, dicebat ei. *Ecce Dñs meus, oibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua; nec qui quōq; est q̄ non in mea ē potestate, vel nō tradiderit mihi, p̄ter te q̄ uxor eius es: Quo ergo possum hoc malū facere, & peccare in Dñm meū?* Magis uero eluxit eius pudicitia, dū quadā die quippiā operis, absq; arbitris faceret, & Domina apprehenderet laciniā uestimenti eius, dicens, Dormi mecum: Qui relicto in manu eius pallio, fugit & egressus est foras. Qd̄ dū legis, scito, ait Bernardus, ipsius istū non solū uocabulū fuisse sortitū, sed & castimonia adeptum & gratiam. Illi data est intelligentia in mysterijs somniorum isti datum est consciū fieri atq; participium Celestium Sacramentorum. Ille frumenta seruauit, non sibi sed omni populo; iste panem uitę e Cælo seruandū accepit, tam sibi quam toti mundo. Ille fraterna ex inuidia u-

Genes. 39

hom. 1.
super mis
sus est.

Antithe
sis Iose
phi Pa
triarchę
& uiri
Marię.

ditus & ductus in Aegyptum, Christi venditione prefiguratus, iste Herodianam inuidia fugiens, Christum in Aegyptum portauit. Ille. Dño suo fidem seruans, Domine noluit comiseri: iste Dñi sui Matrem Virginē, Dominā suā agnoscens, & ipse cōtinēs fideliter custodiuit. Nec vana aut temeraria ē Bernardi collatio. Si etenim vir ille pudicus, tātū iudicauit scelus fore, si Dñi sui vxorem contingeret, Quid dicemus de Iosepho iusto, & castissimo, quātum existimaret peccatum, Domini Dominorum & Dei veri sponsā, atq; intemeratā Matrē violare? Si ille iuuenis, in quo libidinis flamma titillabat, stuprum recusat, senex attentabit, Sanctā Dei genitricē temerare? Ille retatus a Domina de nefario scelere, vellem in manibus mauult relinquere quam castitate: iste summis precib; a Virgine de Virginitate conseruata rogatus, castitatis periculum Matri Dei intentabit? Siccine incogitans, maleq; castus & salax erit, vt in summa etiā senectute constitutus, a re vxoria se non poterit cohibere? vtque libidine nescio qua flagranti concitatus, in Sacrosanctum illud templū polluendum abinouarit? Deinde. Ille qui ante partū Marię, a cōplexu illius abstinerat, post partum tot miraculis conuulsus, Sanctā Virginē ad re vxoriam sollicitabit? Ille qui ante admirandam Natiuitatem, a conuictu Marię, indignum se reputans, se subtrahere volens dicebat. Ego ne cū illa, domesticā agā cōsuetudinē, q̄ tantę grauitatis & exquisitę puritatis, omniq; virtutis viuum velut speculum, & exēplar se mihi, ac oībus admirandum potius quam imitandum prebet. Fortasse de Spiritu Sācto cōcepit, vt ego neq; mariti, neq; mācipij officiū, illi digne vnde quaq; possum exhibere. Prestat igitur discedere, q̄ cū periculo illi cohabitare, in qua mirabilis Deus, prestātora q̄ ego exiguus assequar fortassis operatur. Ille igitur qui ante Maternū partū, ab illa se subtrahere volebat; post partum quasi Diuini timoris expers, ad carnale commercium vsurpare non verebitur? Ille quem scriptura virum iustum & religiosum vocat, quem Diuinis reuelationibus dignatus est Deus; quem idoneum spectatōrē, & testem tot miraculorū, quę circa Christi cunas obrigerunt fecerat Altissimus; post partum sine dolore, post Angelicum concentum, post stellę apparitionem, post magorū aduentum, post Angelorum reuelationem, senex, decrepitus, Marię congressum concupiscet? Quo (interrogat Epiphanius) senex

Iosephi
castitas
& timor.

senex Ioseph, & prouecta ætatis, tanta signa & miracula audiens, non verebitur debacchari, & contumelia afficere corpus Sanctum, in quo habitauerat Deus? Quo audebit, tantæ ac tali Sanctæ Virgini copulari? *At desponsata erat*, inquis, *Iosepho*, Quæ res vt Centuriatores farentur, nequaquā per iocū, aut simulatē fieri potuit. Euangelistæ enim certo affirmant, Mariā Ioseph in coniugū fuisse desponsatā. Vnde liquido constat, ita vtrumq; Ioseph & Mariā fuisse affectum, vt statuto tēpore, more aliorū coniugum, voluerit liberos dante Deo procreare. Alioquin & Euangelistæ, certissimi rerum talium testes, aliter fuissent locuti. Petrus deinde Martyr argumentatur, Mariam iuxta cursum atq; morē saliarū eiusdē generis virginū nupuisse, & in viri cōgressum consensisse. At longe aliter Sancti Patres, desponsationē Marię interpretantur. *Desponsata est Maria*, secundum Bartholomeum apud Abdiam, *verum minime nupta*. Epiphanius, & Cyillus, Mariā Iosephi vxorem propter solam desponsationem, autumant. Euthymius, Mariam a Iosepho non ad nuptias, sed ad custodiam accipi dicit. Hieronymus, Mariam Iosephi dicit coniugē, eo quod esset nutritius eius non maritus. Quare si aliquando vxor Ioseph appellatur, vxor seu coniunx nō nisi spōsē loco vsurpatur, vt post Hilariū Theophilactus docuit; nimirum vt pręgnans virgo, rectius omni suspitione incontinentiæ liberetur, nec ab illo vitata esse crederetur. *Desponsata deinde Maria*, (ait Hugo Victorinus) virgo virum habere consensit, vt propositum suum celaret; vel quia parentibus nuptias imperantibus, inobediens esse timuit, spe quam apud Deum habebat non dubia, quod eam custodiret. Suscepit coniugium, sed non mutauit Virginitatis propositum. De Virginitate siquidem eius, hoc piē fides & pietas fideliter confitetur; Quod eius perfectionem non imminuit coniugalis consensus, sicut ipse castitatem non violauit conceptus; nec integritatem abstulit partus. Spontaneus enim consensus, inter virum & feminam legitime coniunctos, quo vterque alteri debitorem sui se spondet, iste est quo coniugium est, ipsa videlicet societas, tali consensu fæderata, quæ altero viuente, alterum ab altero non dissoluit. Est & alius consensus cōmertijs. sc. carnalis adinuicem exigendi & reddendi, similem inter virum & mulierem constituens pactionem, comes non effector coniugij, officium

Cent. li.
2. c. 10.
Math. 1.

in vita
Barthol.
Apost.
a her. 78
b Cat. 17
c in 1. c.
Math.
d in 1. c.
Math.
e in 1. c.
Math.
in lib. de
perpetua
virg. Mar.

Maria
quō desponsata.

Maria
cur desponsata.

Matrimonio
necessaria
accidentia.

ciū non etiā vinculum. Qui & ipse cum utroq. pari voto suscipitur, pari necesse etiā voto teneatur. Sed huius debiti necessitas, illos coniugatos adinuicem sibi non subijcit, in quibus dum Sanctificaretur coniugium, huius operis consensus non præcessit. Nec tamen hoc officio cessante, veritatem, seu virtutem coniugij cessare credendum est; imo potius tanto verius ac sanctius est coniugium, quod non libidinis ardore, sed solo charitatis nexu fundatum est. Quid enim in concupiscentia carnis, coniugium Sanctū esset, & in charitate nō esset? Absit. Sed multo verius ac iustius, Sanctum ac verum dicitur, vbi nihil habet castitas vnde erubescat, sed charitas vnde gloriatur. Imo secundum Augustinum, beatiora coniugia iudicanda sunt, quæ siue filijs procreatis, siue etiā ista terrena prole contempta, continentiam inter se pari consensu seruare posuerint. Solus enim consensus, non coitus matrimonium facit. Non rumpitur inter illos vinculum coniugale, imo firmitus erit, quō magis ea p̄cta tecum inierint, quæ charius concordiusque seruanda sunt, non voluptarijs corporum nexibus, sed voluntarijs affectibus animorum. Tale coniugium fuit, inter Valerianū martyre & S. Cecilia vidē clarissimam martyre. De qua Annales Ecclesiæ prodiderunt; quod post votum virginittatis Deo promissum, viro nupsit Valeriano; credens siue ex reuelatione, siue ex inspiratione Diuina, se nullam Virginittatis corruptelam, imo maximum emolumentum percepturam. Quod & rei euentus probauit. Ex his enim nuptijs prouenit, vt sapientissima virgo, sponsum suum & suum fratrem Tiburtium, & fidei, & Virginittatis, & Martyrij sociū effecit. Tale coniugium fuit, inter Gallix comitem Elzearium & Dalphinam Virginem, in Cinitate Massiliensi. Quorum vterque insimul ad Ecclesiam adeuntes, fufis primo præcibus, post sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti communionem vorū Virginittatis in hunc modū iurarunt. Domine Iesu Christe, a quo omne bonum & omne donum proficiscitur. Ego peccator fragilis & infirmus, sine tuo speciali dono, non possum caste & continēter viuere; sed de tuo singulari adiutorio confidēs voueo & promitto tibi & sanctissimæ Mariæ, atq. omnibus Sanctis, toto tempore vitæ meæ, me caste victurum & Virginittatem seruaturum, quam hucusq. tua benignitate custodiisti. Atque huius promissionis exequendæ causā, paratus sum quascūque

Matrimonio
quæ
beatiora.

Matrimonio
quidā
coniun-
cti virgi-
nitate
vouerūt.

li. de fer.
D. in mō
te c. 14. &
lib. de nu-
ptijs &
concupis-
c. 11.

que afflictiones, & p̄nas, atque etiā mortem ipsam perpeti. Tale coniugium inueniaturne nostris luxuriantibus temporibus, nec ne? præsertim inter carnis emancipatos seruos, hæresum cultores? Non est necesse id dicere, re ipsa clamante. Non sunt. nō inueniuntur nō nec Valeriani, nec Cæcilie, nec Elzearij nec Dalphinæ, nec Henrici, nec Chunegūdes, nec Theophanes vel Elizabethæ, qui Eunuchatum Euangelij profiteantur. Magis quā ipsi Ethnicis luxu & mollicie, & lasciuiā defluerūt oēs. Ita ad coniugium expugnandam pudicitiam omnibus telis, omniq. artificio Sathan vsus est; & ita omnia libidinis irrimēta, Deum in Matrimonij concitauit, vt matrimonia horum temporum, à meretricia voluptate parū distent. Taceo cætera. Quis horum causa? Quis eorum ansam dedit? Hæretici docentes. Solus coitus, non consensus matrimonium facit. Cum potius, cum vniuersa Ecclesia docendum esset, *Solus consensus, non carnalis congressus coniugium facit.* Verum matrimonium dicebat esse Augustinus inter illos, qui procreationem liberorum, nec quærunt, nec sperant; sola interim animorum coniunctione coniuncti. Licet igitur Beatam Virginem dicamus, veram fuisse uxorem & coniugem Iosephi, & Iosephum fuisse verum maritum Mariæ; non tñ inde euincere facile erit, Mariā in congressum carnis consensisse, licet in copulam animorum coniugale, seu vinculum coniugij assensum præbuerit. Docuit hoc Aug. lo co proxime citato. & alibi in exemplum fidelibus. hoc idem proponit. Hoc inquit exemplo, magnificē insinuatur coniugatis fidelibus, etiā seruato pari consensu, posse permanere voverique coniugium, non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu. Docuit & eo senior Ambrosius. Desponsata, inquit, viro Mater Domini, coniugis nomen accepit. Quum initiatur coniugium, tum coniugij nomen adsciscitur; non enim defloratio Virginittatis facit coniugium, sed p̄ctio coniugalis. Cum iungitur puella coniugium est, nō, cum virili cōmixtione cognoscitur. Quamuis igitur coniugium, neque per iocum, aut simulate, inter Ioseph & Mariam fuerit; non tamen consensus in vsu carnis. Ioseph. n. fuit conscientia sponus, testimonium castitatis, atq. pudoris cultos, vt Chrysologus voluit. Ioseph, Gregorio volente, integerrimæ custos virginittatis & sponus, non in fardus solenne coniugij, sed ad consortium communis habi-

Matrimonio
huius
temporis
qualia.

Mariæ &
Ioseph.
fuit verū
Matrimo-
niū quō.

lib. 2. de
consensu
Euang. c.
1.
lib. de in-
stit. V. c.
1.

ser. 175.
hom. 26.
& 27.

habitationis ascitus fuit. Hieron. sibi vendicat, etiam ipsum Ioseph, virginem fuisse per Mariam, vt ex virginali coniugio, virgo filius nasceretur. Si. n. ait, in virum Sanctū fornicatio non cadit, & aliam eum vxorem habuisse non scribitur, Mariæ autem quam putatus est habuisse, custos fuit potius quam maritus; relinquitur Virginem eum mansisse cum Maria, qui Pater Domini meruit appellari. Rupertus, Mariam & Iosephū *lilia candidissima* appellat, ad eos applicando illud quod sponsa dicebat. *Dilectus meus, pascitur inter lilia.* An non liliū castitatis Sanctissima Virgo; cuius vitam & decus Virginitatis, omnes, & coniuges, & viduæ, & virgines tanquam Ideam omnium pudicitia sibi statuerunt? Non liliū est illa, quæ prima in suetam omnibus anteriorib. sæculis, viuendi rationem ingressa est? Quæ prima in connubio supra morem humanum vixit, nulli carnis vsu, Angelicam duxerit vitam? Non liliū est illa, quæ iuxta Cyprianum, adeo compræssum corpus habuit, vt legem mentis eius nulla lex carnis infastauerit, & rebellio nulla quietem Spiritus affligerit, quum Virgo esset tam casta, tam pura, Sancta, perfecta, vt Virginitatis eius (vt addidit Basilus), nihil æquale; & ad effectum spiritus Sancti exeipiendum, nulla inter homines puritas, aptior potuerit reperiri? Non eam profecto, adiecit Ambrosius, Dominus Iesus eligeret sibi Matrē, quæ virili semine aulam posset incestare Cælestem cui esset quasi impossibile, virginalis seruare custodiam pudoris. Elegit talem quæ virginitatis thesaurum, Deo Angelisque gratissimum, a viro mortali nequaquam eripi passa est. Elegit talem, quæ summam inhabitantis gratiam dulcedinemque spiritualem degustans, adea quæ carnis atque libidinis sunt sese non deiciens, illud quod spiritu Duce & authore promiserat consummaret. Elegit talem, cuius exemplo, cæteræ ad integritatis studium prouocarentur; ipsa vero ab huiusmodi, quod per se cæteris propositum foret munere, nunquam deuiaret. Maiorem curam materni corporis, quam sepulchri habere voluit; In hoc enim mortuus, nouo & inuiolato, in quo nullus alius vnquam conditus fuerat, nec condendus erat, sic & illo viuus, in temerato & nunquam viri congressu violando, recubuisse voluit. Virgo igitur Maria non deficit; non deficit Virginitatis Magistra, non poterat fieri vt quæ Deum portauerat, portandum hominem

Maria &
Ioseph
sunt lilia
castitatis

in lib.
Cant.

nem arbitraretur. Nec Ioseph vir iustus, in tantam prorupisset instantem amentiam, vt Matri Domini corporeo concubitu misceretur. Coangustatum est immaculatum eius cubile, vt alter transiens in illo recumbat impossibile est, & alter de illo decidat necesse est; *p. alium deinde breue est, Gyganti Deo vix sufficit; alterum operire non potest.* Beata virgo, virgo est ex voto, virgo fuit in concipiendo, virgo in pariendo, virgo postquam partum Diuinum ex vtero profudit. Non permittetur & non relinquetur, ait Epiphanius, & Sanctæ Mariæ vox virgo, & non mutabitur. Impolluta enim permanfit Sancta, quæ digna facta est habitaculum fieri filij Dei, & ad hoc ex multis millibus electa, vt virginitatis Princeps hic in terris exiltens, promissum virginitatis decus perpetuo seruans, sempiternis ab eo præmijs, in Cælesti gloria decoretur, in secula sæculorum. Amen.

MARIA

M A R I A.

Tripliciter Sol exurens montes ; radios igneos exsufflans Eccl. 43.

CONCIO TRIGESIMAOCTAVA.

In qua nominis Deiparae Virginis M A R I A E excellentia explicatur.

Mulier bona solis nomine vocatur.

DIVINVS Sapiens mulieris sedulae laudes, dum explicare cupiebat, illam esse in domo, ac si Solem lucidissimum in mundo, tali sermone praedicabat. *Sicut, inquit, Sol Oriens mundo in Altissimis Dei, sic mulieris bona species, in ornamentum domus suae.* Ut enim Sol iste, oculis nostris obiectus, medium quoddam est inter splendentia sidera, omnium inferiorum continens, & elargiens perfectas bonitates, ut inde non multum immerito, a quibusdam appellatus sit, Principium omnium rerum, Pater generationis & exortus cunctorum; ab alijs vero, loco Dei terrestri veneraretur. Sic & mulier bona atque officiosa, in Oeconomico suo Caelo, medium est cunctorum. In hac enim coniungitur vir suus per amorem, familia vero per servilem obedientiam. In hac oculi omnium pendent, ut eis solerti cura provideat: Haec demum Principium generationis, siue filiorum per naturam, siue bonorum fortunae, per vigilem diligentiam, omnium iudicio comprobata est. Quare non est mihi vitio vertendum, ut & ego nomen Sanctissimae Genitricis Dei Mariae, simile esse fulgentissimo Soli, dixero. Quanquam enim illa, non sit, ille Sol materiae Caestri concretus. Hic enim in alto Caeli vertice ex nihilo, a principio temporis creatus est; ut sit, Oculus

Eccl. 16.

Oculus mundi, pulchitudo Coelorum, causa influens in sub-
 lunares effectus, Perfectio stellarum, Gubernator firmamenti, Pater generationis & corruptionis, Lux diffundens se in omnia, interstitium temporum. Quorum, non omnia virgini sanctae convenire, clara luce constat. Licet Beata Maria, non sit Sol iustitiae, quae apud Prophetam Deus pollicebatur, *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiae.* Ille enim ex immanente & inaspectabili Paterna luce exoritur, lumen est de lumine eiusdem essentiae, pariter potestatis, aequalis Bonitatis & sapientiae, indiscreti luminis cum lumine Patre luminum, Ille tam sublimis celsitudinis & perfectionis est, ut nemo sit quem non splendore suo collustret: illuminat siquidem omnem hominem venientem in hunc mundum: Nemo est quem calore amoris sui non refoueat, non est enim qui se abscondat a calore eius: Nullus est quem obtutu scientiae suae, a suo conspectu absconditum, non aspicit. oculi enim Domini multo plus lucidiores sunt sole, contemplantes etiam profunditatem abyssi: Nullus est, quem omnipotenti & efficaci potentia sua non attingat. Omnia & enim ex ipso, & in ipso, & per ipso, & per ipsum condita sunt. Quorum pleraque, virgini castissimae propria facere, grauis error est. Tamen & ipsa quoque Solis nomine non temere, nec incongrue gaudere potest; cum & Divinus Psalter de illo Gigante incircumscripto Deo, summis praecordijs exultate ad percurrendam nostrae saluationis, (illius scilicet Felicis Legationis, de qua idem sapius recordabatur dicens. *Misit me iuvens Pater*) viam scriberet; ex quoniam Thalamo, ut sponsus speciosissimus processerit, aiebat. *In Sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus, procedens de thalamo suo,* Mysteriorum vero secretorum acerrime videns Aquila Ioannes. vna dierum contemplatus est, quoddam signum magnum in Caelo. *Mulierem scilicet amictum Sole, & Lunam pedibus calcantem.* Verum quid nam est o sublimis vates? Signum magnum dicis, apparuit in Caelo. Quod magnum atque imensum signum? Quid tale emicuit in Coelis, summa dignum admiratione? *Mulier, ais, amicta sole?* Sed quid magnam; si Sol amictus est Sole? In sole posuit tabernaculum suum; quid ergo est admirandum, *Mulier amicta Sole?* Demum, quid excellentum, si Mariam Solem insuper esse vocaueris? Si enim mulieris

Maria solis nomine obiecta est

Maria signum magnum.

Mulierū
origina-
les tituli.

lieris bonæ species, cuius bonitati præstat vir malefaciens, (me-
lior est enim iniquitas viri apud Ecclesiasticum; quam mulier
benefaciens) Solis nomine a Spiritu Sancto insignita est. Si mu-
lier illa bona, quæ tamen origine apud Patres est, Diaboli ianua,
Arboris vitæ resignatrix, Diuinæ legis prima desertrix,
quæ eum inuasit quem Diabolus aggredi non valuit, quæ ima-
ginem Dei hominem tam facile elisit, quæ est mali causa, pec-
cati authrix, mortis via, inferni ianua, lamenti origo; quæ iure
mancipatur mæroribus, gemitibus addicitur, viribus infirma
sed lamentis onusta; quæ malorum omnium fons est, per
quam mors in orbem terrarum introierit: quæ vbi semel vi-
rum docuit cuncta peruertit; digna profecto cui perpetuum si-
lentium ne vnquam in Ecclesia doceret, mandato etiam Apo-
stolico impositum est. Poterat enim Adam, ut Ambrosius nota-
uit, inter illas Paradisi inconcussus stare delicias, si Eua ibi-
dem cum diabolicis illecebris non fuisset. Si igitur mulier bo-
na, his tamen epithetis ex origine obnoxia, Solis appellatione
nuncupata est. Quid magnum, si hoc eodem titulo exornata
est Beata mater Dei, illa cuius Bonitas superat Bonitates Ange-
lorum ipsorum; Quæ est Porta Dei, Arboris vitæ consignatrix
Diuinæ legis prima & exactissima obseruatrice; quæ eam eli-
berauit qui in laqueos & fauces Demonis inciderat, quæ ima-
ginem expressam Dei, in humana natura de se assumpta, nouo
& ineffabili modo impressit; quæ est bonorum omnium causa
peccati expultrix, vitæ reparatio, mortis destruatrice; quæ in-
fernam spoliavit per filium atque vastauit; quæ est lætitiæ ori-
go, quæ iure liberatur a communi maledicto, quæ omnium
bonorum fons est, per quam vita in mundum intravit; quæ vbi
semel Apostolorum magistra fuit, cuncta in uersa ad suos limi-
tes conuertit. Poterat Adam inter mundi miseras & feces con-
cussus, & vulneratus perpetuo iacere, nisi hæc sanctissima vir-
go, cæm Filij sui adiutorio fuisset. Crudelis licet Eua, ait Ber-
nardus, per quam serpens antiquus pestiferum, etiam ipsi viro
virus infudit; sed fidelis Maria, quæ salutis aridorum, & viris
& mulieribus propinauit. Illa ministra seductionis; hæc pro-
pitiatiōis. Illa suggestit præuaricationē, hæc attulit vitam, in-
iecit redemptionem. Illa Diabolo assentiens, se & suam poste-
ritatem, ex Paradisi delictis ad has miseras expulit; hæc Archæ
geli

Ter tnl. li
de habitu
mulieb.
Chrysol.
serm. 79.
Hier. sup
Eccl. 7.

serm. 23.

Mariæ q̄-
dam enco-
mia.

geli suafu, se Ancillam humilem Deo exhibens, ex his miserijs
ad Cæli delicias reduxit. Quid ergo mirum? Quid stupendum;
si tu Ioannes Mariam virginem amictam Sole vidisti? Salua
sit tibi tua veritas; maius quiddam sapiens de illa perhibuit. Su-
blimius enim est, quod ex sapiente, de Maria dicere possumus.
Maria est *Tripliciter Sol exurens montes, radios igneos exsus-
flans & refulgens*. Si etenim iusti fulgebunt sicut Sol in Regno
Dei, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpe-
tuas æternitates. Qui vero docti fuerint, sicut splendor firma-
menti transparebunt. Si deinde Saluator noster, ad dexteram
Patris in Cælestibus residens, secundum naturam assumptam,
septempliciter lucebit plusquam Sol. vt ex Isaia didicimus, *Et
erit inquit lux Luna sicut lux Solis, & lux Solis erit septemplici-
ter, sicut lux septem dierum, in die qua alligauerit Dominus vul-
nus populi sui*. De quo autem intellexerit, declarauit ipse
alibi, Non erit, ait, tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec
splendor lune illuminabit te, sed erit tibi Dominus Deus in lu-
cem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet
vltra Sol tuus, & luna tua non minuetur. Quia erit tibi Domi-
nus in lucem sempiternam, & complebuntur luctus tui. Que
verba vsurpans Ioannes, in sua Apocalypsi, Deo & Agno attri-
buebat. Et Ciuitas illa Hierusalem supramundana, non eget
Sole, neque Luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei illumina-
bit eam, & lucerna eius est Agnus. Christus igitur Saluator
mundi cum septempliciter magis, quam Sol effulgeat, Iusti ve-
ro, tanquam Sol splendeant in Regno Patris eorum. Beata au-
tem Deipara superior est in Cælis, cunctis agnibus iustorum
excellit insuper & ardentes choros Seraphinorum; sit vero in-
ferioris meriti & gradus Filio suo. Sancta Maria, cum sit quod-
dam medium inter Filium suum Deum & Hominem, atque es-
seteros quantumlibet Sanctos, iure optimo *Tripliciter Sol exu-
rens appellari debet*, vt & inferior Christo eius vnigenito Filio,
& sublimior quacunque Creatura, demonstretur. At o me
miserum potius quam præsumptuosum. Quomodo ego
vermiculus vilis, in tanti fulgoris aciem mentis meæ dirigam?
Ad quem modum, ego splendidissimum iubar intuebor? Sol
iste tripliciter exurens est? cheume, incendio eius, consumi ve-
reor. Radios igneos exsusflat? ego si ad illius laudes eloquedas
acces-

Maria est
Sol tripli-
citer exu-
rens. tri-
pliciter
exsusflans
triplici-
ter reful-
gens.

Mariæ &
sanctorū
qui splen-
dor in Cæ-
lis.

etiam
in
apocalypsi
et in
alio
loco

etiam
in
apocalypsi
et in
alio
loco

accessero, niuis instar frigide, dissolui pertimesco. Refulgēs iste Sol, radijs suis obcæcat oculos? quō oculos egros, ad te attollā meos? Aquilæ sublimes viri Celestes, nequeunt in tuū lumē cādidum & quasi ab oī creato inaccessum, aspicere, quid ego vesperilio faciam? Bernardum tuum illum deuotum, nihil magis ^{ab omni creato.} delectat, quam intueri te Solem clarissimum, verum nihil etiā magis terret q̄ intueri. Quid ego noctua, tenebris ignorantia obnubilum habens intellectum, quid contendam? Eleuata est magnificentia tua super omnem creaturam, ita vt nec in Cælo inueniatur, qui tuam digne laudare queat subimitatem; nec in terra sit, qui tuum possit compræhendere splendorem. Quomodo igitur ego cæcitate perfusus contemplantor? Quomodo lingua mea balbutiente, nominis tui magnitudinem prædicabo? Infandissima lingua mea, quæ coinquinata est cum mortuis, in circumcisa labijs, nec purgata igne Altari, quid dignum maiestati tuæ poterit immolare? Tamen amor superans timorem, & ar dor contemplandi vincens ignoratiam me attollit; vt & ego vel minimam scintillam radiorum tuorum attingam. Tu solum ò potentissima animæ meæ medicina, quia gestas vbera fragrantia vnguētis optimis, inunge collirio oculos meos, quos hirudo illa infernalis, suo stercore malitiæ excæcauit; vt in offensa pupilla, te lumen meum dulcissimum atque desideratissimū, conspicere merear. Tu quæ Domina es Angelorum; præcipe Cherubino, vt & mihi de superno altari, in quo Panis vitæ propositus erat, dete Altari aureo non quidem carbonem vnum, sed ingentem igneum globum afferat, Qui videlicet multam & inueteratam prurientis oris mei tubiginem, ad plenum excoquere sufficiat, quatenus lumen tuum, *Tripliciter exurens & resurgens*, Trinam nominis tui interpretationem, nubibus & inuolacris verborum infantilium obuoluens, non satis laudare, sed attingere possim. ¶ *Tripliciter Solexurens mōtes*; Mariæ triplicem (apud Patres celebratam) nominis explicationem insinuare, mihi videtur. Non sine enim mysterio occulto, ab Ec-

Mariæ nominis tri-
na signifi-
catio.

Maria
Domina.

a ser. de
laud. V.
b ser. 146
c li. 4. de
fid. c. 15.
d lib. 2.
instru.

Eucherio,

Eucherio, Dominam significat. Sic inter alios Damascenus. Parit, inquit, Anna Dominam, nam hoc Mariæ nomen denotat. Merito siquidem, omnium creaturarum Domina declarata fuit, quæ illum enixa est, qui condidit vniuersa. Exsufflat deinde Maria igneos radios, per illuminationem. Maria enim Bernardo, Bedæ & Epiphanio, illuminatricē signat. Vnde Epiphanius dicebat, Mariam interpretari solemus Dominam, atque etiam spem. peperit enim Dominum, qui est spes totius mundi. Præclare etiam, puellæ Mariæ Beatum nomen interpretatur, Illustrata, ut pote quæ illustrata sit a Filio Dei, & cunctos vsque ad terminos terræ, credentes Trinitati illuminauerit. Sancta enim puella virgo Maria, est sponsa sanctæ Trinitatis, & thesaurus dispensationis plane archanus, cui Gabriel inquit Gratia plena. Demum resurgens, radijs dicitur obcæcare oculos, per omnium gratiarum, & perfectionum plenitudinem. Maria enim apud alios plerosque; perfectam, quæ omnia in se complecteretur spiritualia bona, denotat. Vnde ad rationem quandam Ethimologiæ aspicientes, simile esse aiebant. Sicur Deus congregationem omnium aquarum appellauit maria; ita congregationem omnium radiorum gratiæ, in hac scæmina gratia plena, appellauit Maria. Vnde S. Antoninus aduertit, quod Angelus salutans Mariam, de proprio nomine, quod est Maria, mutauit dicens, gratia plena. Hoc enim nomen, quod est gratia plena, circumlocutio est proprii nominis Beatissimæ virginis, & personæ ipsius. ¶ Verū antequam diffusus, in interpretando hoc sublimi nomine exspatiemur: illud primo statuendum est, inter Deum & hominem interstitium, in nomenclatura imponenda per maximum. Quia homines, plerumq; præclara epitheta Diuinolque titulos, hominibus tribuere solent, quibus tamen bona titulorum & nominum conferre nō possunt; Dei vero liberalitati repugnans est, dignitatis nomina sine dignitate conferre. Hinc summi Pontifices & Imperatores, quorum exiguæ opes, & tenues facultates sunt, honorifica sæpe nomina sine vllis opibus, uel dignitatibus tribuunt. Sic enim Titulares Episcopos, Patriarchas, Archiepiscopos; sic Ducum, Principum, Comitum, Illustres quidem sed inanes titulos conferunt. At Dei veritas & magnificentia, non inania & fucata, sed solida & vera dignitatum nomina imponit. Sic

Maria il-
lumina-
trix.

Mariæ per-
fectionū
gratiæ the-
saurus.

Maria
idē est q̄
gratia ple-
na.

Deo quo-
modo no-
mina im-
ponit ho-
minib.

T t Adamum

Adamum principium generationis, & Euam matrem viuendum cognominauit, & effecit. Sic Abraam multarum Genitum Patrem, Iacobum Israellem Deo prævalentem, & vocauit & fecit. Sic Ioannem Baptistam, non modo gratiæ nomine vocauit, sed etiam gratiam contulit, quando illum in materni adhuc vteri angustijs inclusum, Spiritu Sancto repleuit. Sic Ecclesiæ suæ Principem, qui Simon antea vocabatur, Cephas Syriaca lingua, quod Petrum vel Petram significat appellauit; quia illum re & nomine solidum Ecclesiæ fundamentum instituit. Quare si Idiotæ, viro non contemnendæ auctoritatis & sanctitatis credimus, quod hoc nomen *Maria, Virgini Sanctissimæ de Cælis allatum & impositum est*; Si Antoninum Præfulem doctissimum sequimur, quod hoc nomen *Maria*, id est quod gratia plena; hæc autem nomenclatura de Cælis, ad virginem, per Gabrielem Archangelum perlata est. Necessario quoque fatendum erit; hoc nomen augustum; cunctis nominibus post illud Diuinum, in quo omne genu flectitur, venerabilius & sublimius, non inane fore? Neque superuacue darum *Mariæ*; sed datam esse & dignitatem, & gratiarum plenitudinem, per quam esset superior cunctis, magistra, & Domina; sine tergiuersatione aliqua consistendum est. Quocirca & Chrysostogus dicebat; quia hoc nomen, *Prophetia germanum est; hoc renascentibus salutare; hoc virginitatis insigne; hoc pudicitie decus; hoc indicium castitatis; hoc Dei sacrificium; hoc hospitalitatis virtus; hoc collegium Sanctitatis.*

Maria quare *Domina* appellatur. Dixerant Sancti Patres, hoc nomen *Maria* significare *Domina*m, ob eam potissimum rationem; eo quod *Dominum* genuerit. Sic enim Athanasius magnus argumentabatur. Quandoquidem, inquit, *Christus* rex est, qui natus est ex *virgine*; idemq; & *Dominus* & *Deus*; ea propter & mater quæ eum genuit & *Regina*, & *Domina*, & *Deipara*, proprie & vere censetur. Licebitq; nobis ita congruenter dicere, dum ad ipsam, & ad eum qui ex ipsa genitus est, carnigerum Deum respicimus. Quod si nomine *Domini* dignamur terrenos Reges, & eos qui ex nobili profapia exorti, sublimem gradum aliquem assecuti sunt; ecce *Maria* *Regina* est mundi, nobilissima stirpe *Dauidis* Regis progenita, *Filia* magni *Patriarchæ* *Abrahæ*; quæ in sua genealogia, inclytos illos *Iohas*, *Ezechias*, *Salomones*, *Isaacos*,

Iaco-

& *Iacobos*, tot Reges potentes atq; sapientes, tot *Patriarchas* Sanctos & Deo familiares, tot *Principes* & summos populi a Deo electi *Sacerdotes* numerabat; ecce *Sanctissima* *Deipara*, summum honoris gradum post Deum assecuta, quo nec altior, nec dignior, nec maior excogitari potest, qui nec *Angelis*, nec *Archangelis*, sed nec supremis *Cherubinis* concessus est. Cui. n. ex *Beatis* *Spiritibus* dictum est. In utero concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius *Iesum*, qui erit magnus, & filius *Altissimi* vocabitur? Quis *Angelorum*, audacter Deo nostro dicit. *Fili, quid fecisti nobis sic?* Sufficit eis & pro magno habent; quod cum sint *Spiritus* ex conditione, ex gratia facti sunt & vocati *Angeli*, testante *Dauid*. Qui facis *Angelos* tuos *Spiritus*. *Maria* vero matrem se agnoscens, maiestatem illam cui illi seruiunt cum reuerentia, illa cum fiducia suum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari *Deus*; ait *Bernardus*, quod esse dignatus erat. nam paulo post subdit *Euangelista*. *Et erat inquires subditus illis. Quis? Quibus?* *Deus* hominibus. *Deus* in quâ cui *Angeli* subditi sunt, cui *Principatus* & potestates obediunt, subditus erat *Mariæ*. Nec tatura *Mariæ*, sed & *Iosepho* propter *Mariam*. Mirare vtrumlibet, & elige quid amplius mireris. siue filij benignissimam dignationem, siue *Marris* excellentissimam dignitatem. Vtrinque stupor vtrinque miraculum. Et quod *Deus* femine obtemperet, humilitas absque exemplo; & quod *Deo* femina principetur, sublimitas sine socio. In laudibus *Virginum* singulariter canitur, & sequuntur agnum, quocumque ierit. Quibus ergo laudibus iudicas dignam, quæ etiâ præit? Titulo igitur *Dominae* censebis indignam, quæ etiam domino dominorum, & *Regi* *Regum* principatur? Non *dominam* appellabis, quæ *Regina* est mundi, quæ clarissima *Patriarcharum*, & summorum *Principum* stirpe exorta, ad summum creaturæ possibilem gradum euecta est? *Domini* nomine, existimo magis digni sunt illi, nō qui greges histrio nū, vel cateruas parasitorum post se ducūt, sed qui factis egregijs sempiterna memoria & celebritate insignib. stipati sunt; neq; qui macipijs & seruis subditis, sed suis effrenibus cupiditatibus imperant; neq; qui vmbas hominum, imbelles pauperes, exterâs gentes, sed suos irracionales affectus comprimunt & rationi subiungunt. *Domini* potius censendi sunt, illi qui sibi ipsi po-

Mariæ sū
mū lono
ris falli-
gium.

Luc. 2.
ho. 1. si-
per mis-
sus est.

fer. 1. 46.

in homil.
de Deip.

Domini
qui vocā-
di potius

tius quā alijs Principantur, & se infra limites honestatis & iustitiæ cohibent, nihilque attentant quod recta dissuadet ratio. Quo enim potēiores, & magis infastos subiecit aliquis hostes, eo maius Imperium & dominium obtinuit. Beata autem Dei para Maria, fortissimorum inimicorum compræssit furorem, Pede suo superbi Dæmonis caput contersit, ita ut nūquam contra eam, in specie serpentis exhibilare potuit; nunquam *flumine illo, quod pestifer draco ex faucibus suis post eam miserat, eam obruere valuit.* Virtute demum & gratia diuina, affectibus suis ita pfecte imperauit, & ita motus carnis animo subiecit, ut caro nunquam aduersus eius spiritum concupisceret; non ullius turpitudinis mens idola efformaret, vel spiritui proponeret, nō cuius libidinis æstum, aut pruritus titillaret. In Maria legem mentis (ait Cyprianus) nulla lex carnis unquam infastauit, & rebellio nulla quietem spiritus afflixit. Quid enim gratiæ plenitudine non vicisset? Quid ex suffocato fomite, mali persensisset? Si Baptista Domini præcursor, propter plenitudinem Spiritus sancti, nullum unquam sensit motum rebellem, sed ad talem actantiam se componebat animi celsitudinem, ut esset Angeli cuiusdam instar terreni, durissimis habenis comprimens brutales corporis humani affectus; Si plenitudo gratiæ, in eorantam valuit efficere sanctitatem, ut nullum unquam senserit mortalis labis contagium; Quid existimandum est de virgine Dei para, quæ maiorem gratiarum plenitudinem a filio suo recepit? Ipsa forte, non perfectum exercet super se suamq; carnem imperium? In aliquo spiritui eius, caro contraibit? aut repugnabit? Sed hoc neutiquā, & dignitati gratiæ, & dignitati maternæ, & dignitati Filij cōuenit. Dignitati gratiæ nō cōuenit. Ut. n. docebat S. Doctor. Quia tāta gratia Sāctificationis collata est Beatæ Mariæ, ut fomes, (illa. f. inclinatio & prouitudo ad peccandū) in ea remāserit ligatus; nō quidē, per actū rationis suæ, sicut in viris sanctis, quia non habuit vsum liberi arbitrij, adhuc in uentre matris existens (hęc. n. est speciale priuilegium Christi) Sed per abundantiam gratiæ, quā in sanctificatione accepit; & etiam per Diuinam prouidentiam, perfectius sensualitatem eius, ab omni inordinato motu prohibentē. Postmodū vero, in ipsa cōceptione carnis Christi, in qua primo desubit refulgere peccati immunitas, credēdū est, q. ex prole

redun-

Maria sine peccato.

Maria a sensualitate nunquam fuit impugmata.

Mariæ fomes ligatus.

redundauerit in Matrem. Et hoc signatur Ezechielis 43. vbi dicitur. *Ecce gloria Dei Israel, ingrediebatur per viam Orientalem.* scilicet per Beatam Virginem, & terra scilicet caro ipsius, splendet a Maiestate eius. f. Christi. Repugnat hoc, ait idē Angelicus Doctor, dignitati Maternæ. Beata enim Virgo, non fuisset idonea Mater Dei, si aliquando peccasset. Tum quia honor parentum redundat in prolem, secundum illud prouerbiorum 17. *Gloria filiorū, patres eorum.* Vnde & per oppositum, ignominia Matris ad Filium redundasset. Tum etiam quia singularem astititatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit. Dicitur autem 2. Cor. 6. *Quæ conuentio Christi ad Belial?* Tum etiā quia singulari modo, Dei filius qui est Dei Sapia, in ipsa habitauit, non solum in anima sed etiam in uero. Dicitur autem Sap. 1. *In maleuolam animam, non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Et ideo fatendum est, quod B. Virgo nullum actuale peccatum commisit, nec mortale, nec veniale, ut sic in ea impleatur, quod dicitur. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Ideo de Sancta Maria nulla profus quæstio, cum de peccatis agitur, habenda est secundum Augustinum. Scimus enim, quod ei plus gratiæ collatum fuit, ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere metuit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Beata igitur virgo, plenitudine gratiarum perfusa fuit, quasi Sol tripliciter exurens montes vitiorum. Per gratiæ splendorem, per feruorem amoris, per specialem prouidentiam Diuinam. Exussit montem illum præaltum superbiæ, quæ parentes nostros de mōte Paradisi deiecit; per humilitatem. *Respexit ait humilitatem ancille suæ.* Exussit montem Aethnæ, luxuriam igne flāmantem; per castitatem dicens. *Quomodo enim fiet istud, quia virum non cognosco?* Exussit montem inobedienciæ, per submissam obedientiam. *Ecce ancilla Domini, Fiat mihi secundum verbum tuum.* Exussit per pietatem, montem impietatis. *Exurgens Maria, abiit in montana cum festinatione,* ad pietatis officia Elizabethæ præstanda. Exussit per fidem, montem incredulitatis. *Beate quæ credidisti, quia persciantur in te quæ dicta sunt tibi a Domino.* Exussit per confessionem beneficiorum, motem ingrati tudinis. *Fecit mihi magna, qui potens est.* Exussit per contemplatiuam vnionem eum Deo, montem odij Diuini.

Maria tota pulchra.

Maria exussit montes vitiorum.

T t 3 Et

Et exultavit spiritus meus, in Deo salutari suo. Exussit per gratiarum affluentiam, alios montes vitiorum. Ab Angelo enim gratia plena salutata est. Hęc profecto maiorem quam quælibet alia victoriã, maioraq. trophaea reportavit, seipsam cũ vitijs sub iugando, quam si vel vt Iahel Sifara tempora clavo trãssu xisset, Apoc. 2. vel Iudith caput Holofernis abscidisset, vel vt Amazonum Regina tot gentes debellasset. Tantas igitur, cum de inani hoste reportasset victorias quid nõ ergo titulo Dominæ exornãda erit? non Imperatrix gloriosa salutabitur? non Regina nomine venarabitur? Memini me, cum Ioanne in Apocalypsu, filium Dei loquentem audisse. Qui vicerit, & qui custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanq̃ vas figuli cõstingentur, sicut & ego accipi a Patre meo. & dabo illi stellam matutinam. Et rursus. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in Throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in Throno eius. Beata autem Deipara super alios victores, gloriosior Triumphatrix de seipsa, & de Sathana, maiora trophaea, vt modo vidistis reportavit; datum quoque est ei Imperium super omnes Gentes, & sublimius sceptrum in manibus eius collatum est, quam cuique ex creaturis. Super omnes creaturas, datum est ei assidere in Throno relicto Luciferi, ad latus ipsius Dei. Collatum est ei vt sit Regina mundi, Regina Cœlorum, Regina Angelorum, Regina Sanctorum omnium. Fecit enim nos Agnus Dei, Deo suo Regnum; illam verò quam præceteris elegit & summo amore dilexit, omnibus celsiorem Reginam, in sublimiori sede collocavit. Dominæ igitur nomen, iustissima ratione pro merebitur. Quo te tua feret stupiditas & impietas Stregeli, vt Mariam, miseram significare contendas? Miserane est illa, quæ suprema felicitate Cœlesti ponitur? Miserane illa, quæ summum dignitatis fastigium consecuta, omnibus creatis prælata est? Miserane, illa quæ gratia plena, puritate quæ maior intelligi nequit, enituit? Quæ te ad eam infandam blasphemiam induxit, vt tuscortum tuum, vilem mulierculã Dominam vocites? Dei autem Matrem, Sanctę Trinitatis sponsam, Reginam mundi & Angelorum, contra tantorum Patrum sententiã, contra lumen rationis, miserã significare Mariam blaterabis? Nunc Sancta adest Regina (ita cum Athanasio hanc scri-

Mariæ
Thronus
Regalis.

Stregelij
Aukia te-
meritas
de nomi-
nis Marię
significa-
to.

Athana-
sij pulch-
de virgine
sententia.

victori-
nus stre-
gelus. in
scholijs
circa 1. c.
Lucę.

hom. de
f. Deip. sermocinatione constrahe) a dextris Dei investitu deaurato, circumamicta, variegata, eo quod secundum sexum fœmineum, Regina, & Domina, & Mater Dei appellari debeat. Eaque nunc vt Regina assistens a dextris Filij vbique regnantis, quasi in vestitu deaurato incorruptionis & immortalitatis, circumamicta & variegata, Sacris, & solennibus verbis celebratur. Non quidem secundum spirituales simplicitatem, aut quasi sine corpore, & sine carne assistat, sed quod induta sit, quantum spectat ad Sanctissimam eius carnem, incorruptibilitatem & immortalitatem. Variegata rursus est, quantum attinet ad ossa Sanctissimam, quæ eius carnem suffulciunt. Nã ex carne eius & ex ossibus eius, velut ex veteri Adamo, nouus iste Adam vt vicem eius expleret costam sibi finxit; nimirum istam incarnatione, eamq. semel indutam semper gestat. Ac proinde ista noua Eva Mater vitæ appellatur, variegataq. permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuentium. Dicamus igitur, eam iterum atq. iterum, & semper, & vnde quaque Beatissimã. Sicut ergo cũ ad ipsũ aspiciamus, Regẽ & Dñm, & Deũ appellamus; ita quoq. cũ ad eã oculos reijcimus, Reginã, Dominã, & Deiparã esse animaduertimus, idq. contẽplatione oculi mentalis. Maria igitur est Domina. Tripliciter Sol exurẽs montes, p̃ potentiã gratiarũ. Est & alia interpretatio nominis Mariæ, s. Illuminatrix. cui ex Ecclesiastico correspondet. Tripliciter, Sol exsufflans igneos radios, illuminãdo corporaliter, 4. P. t. 15. c. 34. 3. multis enim cęcitatis affectis, delectabile lumen restituit. Refert S. Antoninus, inter alia vnum exemplum, de quodam qui optat, & frequentib. orationibus a Deo postulat, vt pulchritudine Marię, de qua legerat, quod esset tota pulchra, & sine macula, videre mereretur. Cui dum Angelus renunciaret, quod si eam aspiceret, ex nimio splendore, visu priuaretur. Dixit, ille se nihil de hoc curare, tantummodo vt eam videret. Intra se tñ cogitabat, vt si sibi B. Virgo appareret, vnum tantum oculum aperiret ad videndum, ne vtroq. occæcicaretur. Dũ ergo semel sibi orãti Maria appareret, ponens manũ super vnu oculũ ne aperiret, cũ cepisset alio aspiceret, tanta cõtolatione, perussus est, q. vt plenius aspiceret, remouens manũ, aliu aperuit. Cęcitare demũ ex nimio splendore percussus, p̃ nimia dulcedine turbatus nõ est. Depræcatus est tã virgine, vt saltem vnus oculi visum sibi resti-

Maria H.
luminat
corporali-
ter.

tueret, cuius auxilio victum sibi acquirere posset: Beatissima vero virgo, non solum vnum sed vtrumque igneis suis radijs illustrauit. Exsufflauit deinde radios igneos Maria, filium s. suū vnigenitum, qui veniens in mundo, Oriēs in hac vastissima sub lunari vniuersitate, illuminauit omnem hominem venientem in hunc mundum. Christus enim est lux mundi & splendor gloriae. Christus est lucerna illa perpetuo ardens & lucens, in ciuitate supercaelesti Hierusalem. Christus est Sol iustitiae septemplex lucens. Per Christum, Maria illuminauit illos, qui in tenebris & in vmbra mortis victi sedebant. Per Christum, cymeras huius mundi tenebras, & ceçam caliginem mentium collustrauit. Per Christum, igneos illos radios; igneas linguas Sancti Spiritus, edoctas omni veritate, & flammantes perfecto amore, exsufflauit. Exsufflauit deinde radios igneos Maria, ipsa Apostolos & Euangelistas decretis filij sui instruendo; vt non immerito ab Idiota, magistra illuminatrix Apostolorum, & ab Augustino, Magistra Gentium, agnominata sit. Iure, ait Bernardus, Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundissimam Diuinæ Sapientiae, vltra quam credi valeat penetravit abyssum; vt quantum sine personali vnione creaturæ cõditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne, Prophetæ labia purgantur. illo igne Seraphini acceduntur. Longe vero aliter Maria meruit, non velut summam tangi, sed operiri magis vndique & circumfundi, tanquam ipso igne concludi. Candidissimus sane, sed & calidissimus huius mulieris amictus, cuius omnia tam excellenter irradiata noscuntur, vt nihil in ea non dico tenebrosum, sed obscurū saltem, vel minus lucidum, sed ne tepidum quidem aliquid, aut non feruentissimum liceat suspicari. In sapientia vero omnis longe sub pedibus eius est, vt penitus absit, hæc ab insipientium mulierum numero, & collegio virginum fatuarum. Imo vero & vnicus ille stultus, & totius stultitiæ Princeps, qui vere mutatu vt Luna, sapientiam perdidit in decore suo, sub Mariæ pedib. conculcatus & cõtritus, miserā paritur seruitutē. Nimirum ipsa est quõdam a Deo promissa mulier, serpentis antiqui caput, virtutis pede contritura. cuius plane calcaneo, in multis versutijs insidiatus est, sed sine causa. Sola m. contriuit vniuersā Hæreticā prauitatem. Alius, nõ de substantia carnis sue, Christum

Maria illustrat mentes quomodo.

Maria Magistra Apostolorum sapientissima.

Maria contriuit hæreses.

lib. de cõtemplat. viii. c. 3.

fer. 6. in Nat. Do. sup. Nati M. fer. 1.

Christū edidisse dogmatizabat: alius, paruulū nõ peperisse, sed reperisse sibilabat: alius, vel post partū viro cognitā blasphemia bat: alius, Dei Matrem audire non sustinens, Magnum illud nomen Theotocos impijssime suggilabat. Sed contriti sunt insidiatores, conculcati supplantatores, confutati derogatores, & Beata m eã dicunt omnes generationes. Sed per quæ conculcati? A quo cõfutati? Per Apostolos a Maria de his omnibus edoctos. Quis. n. magis secretorum Filij Dei, quam Mater Dei conscia esse potuit? Quis illud in secreto animi sui recondidit; quod Angelus secreto ad Mariam venit, eamq; Connubium Spiritus S. induxit? Quod Maria Spiritu S. concepit, quod Ioseph antequam cum ea conueniret, inueniens esse prægnantem ex Deo et Deo, dimittere voluit; quod Angeli nascenti concinunt; quod ipsa sine corruptione parit; quod stella stabulum Gentibus demonstrat, quod tres Reges ab extremis terre adorant, quis ista ex Apostolis sciuit? quis omnibus his, præter Ioseph et Mariam affuit? Quis hæc et multa alia, quæ circa infantulum Christum, siue fugientem in Ægyptum, siue redeuntem in Nazareth, siue in templo docentem contigerunt, in corde suo conseruauit? Maria vt Lucas ait, *conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* Maria testis & Magistra horum, a pud Apostolicam Ecclesiam fuit. Non meministis, quomodo adiurarunt illam Ecclesie, vt eas edoceret de sponso, interrogantes. Dicitis nobis o sponsa. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, opulcherrima mulierum?* Maria dein de illas edocet. Dilectus meus cãdidus, per gratiam. Mihi. n. dixit Angelus. *Quod ex te nascetur, Sanctum.* Dilectus meus rubicundus, per Regium decorem. mihi enim idem Angelus nunciauit. *Dabit ei Dominus Deus, sedem David Patris eius.* Caput eius aurum optimum, Promissum est. n. mihi, vt illud Sanctum quod ego in vtero gestaui *vocaretur Filius Dei.* Oculi eius sicut columbæ, quæ lacte sunt lote, per simplicitatem scientiæ. Illum enim *audiui inter Doctores disputantem, & respondentem.* Genæ illius, sicut arcole aromatatum, per verecundum pudorem; nihil. n. turpe ab eo, esse factum ego scio. Labia eius distillantia myrrham penitentiæ. A penitentia enim incepit suam Cælestem doctrinam. Manus eius tornatiles aureæ, plenæ Hyacinthus beneficiorum. Vbicunque enim transibat, illic sanabat infirmos. O Magistra Diuina, o Sol mirabilis. Quis tuam admirandam doctrinam

Maria secretorum filij conscia.

Maria docet Apostolos.

Cant. 5.

doctrinam edifferere potest? Quis deinde Magisterium tuum, laudibus attollere valebit? Merito igitur Illuminatrix Maria significata est. Tertium quia oculus meus apicere nequit, *Sol enim iste tripliciter resurgens excæcat oculos*; in stellarum splendore videndum est (& hoc erit sequentis Concionis) Nunc ad te oculos meos conuertens, o Domina mundi & Regina Angelorum, Mater eius qui mundat mundum, Mater illuminationis cordis nostri. Audi filia Davidis & Abrahæ, & inclina aurem tuam in preces nostras, & ne obliuiscaris populi tui, neque nostri qui sumus de tua familia, et domo Patris tui. Parentes enim tui sumus, secundum generis profapiæque rationem, nostraque filia es, quia ex nobis genita es. Decet enim te matrem, regeneratricem, Dominam, ac heræ nominari, eo quod ex te prodiit, rex, Dominus, & Deus noster. assistentem illi, nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnemque gratiâ largienti. Qua de causa facta es, ut gratia plena sis, ut pote quæ omni gratia abundares; idque per superuentum in te Spiritus Sancti. Ideoque vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis, ditari scilicet istiusmodi bonis cupientes. Tuo igitur patrocínio nos protege, tuo lumine ardentius nos illustra & adure, per eum qui ad te tantam euexit nominis Celsitudinem, in secula seculorum Amen.

Athanul.
ubi sup.

MARIA

M A R I A.

Et in capite eius Corona stellarum duodecim. Apoc. 12.

CONCIO TRIGESIMANONA.

In qua illustriores Virginis Mariæ excellentiæ attolluntur.

SA est, sublimium illarum Cælestium substantiarum conditio, ut non vno nomine, nec vna verborum descriptione, excelsæ naturæ earum delineetur. Quum & enim nullum epitheton, rei imponere possimus, ni prius eam cognitione apprehendamus; multiplicia vero idola de rebus excelsis, propter earum multiplicem celsitudinem bonorum, efformemus; multiplicia itidem nomina, & diuersa epitheta, atque difformes circumloquentes methaphoras, eis imponamus necessum est. Clarissimum eius rei exemplum habemus, in Diuina enunciatione. Huc si quidem Deum, Dominum, Adonai, Tetragrammaton, Omnipotentem, Aeternum, Imensum, & id genus alij innumeris titulis, propter eminentem eius Essentiam agnominamus. Vno enim effabili nomine, ineffabilem illam Maiestatem, quis explicare sufficeret? Quapropter & illum Solem tripliciter exurentem, tripliciter exsulantem radios, tripliciter resurgentibus radijs micantem Mariam, non vna sed difformibus methaphoris adumbramus. Nunc enim dicimus eam esse *stellam exortam Iacobi*. Alias cum Ioanne, *videmus, circumamictam sole*, Dein cum Psalte appellamus eam *Solare tabernaculum*. Post modum cum Ecclesiastico. *Solem tripliciter radijs effulgentibus oculos obscocantem*. Demum mulierem: *corona fyderea caput redimistum habentem*. Et in capite eius mulieris, quam

Sublimia
non uno
nomine
appellat.

quam Ioannes perhibuit esse vestitam Sole, *corona stellarum duodecim*. Quispiam enim horum varietate offensus nominam, vacillare posset. Mariam esse Solem tripliciter splendentem asseris; quomodo ergo Sole amicta erit? Maria est Sol, in quo posuit tabernaculum Deus; quomodo stellarum claritate adornabitur? Maria est stella ex Iacob orta; stella itellam ad quem modum coronabit? Non mirum dico, si illam tot diffor mibus magnificamus titulis. Quum enim sit resurgens radijs obcæcans oculos; & quum nemo hominum mortalium, in eius splendentem omnigenam perfectionem, obtutus suos di rigere, nullus laudes illius deprecare, pro eius dignitate queat. Quod in Solis fulgore corruscans intueri non possumus, hoc in stellarum multiformibus, neque adeo lucentibus scintillis, non pro ipsius maiestate, sed pro nostro posse, enunciamus. Et in capite eius, corona stellarum duodecim. Egredimini nunc Fi liæ Syon, & videte Regiam vestram in Diademate, quo co ronauit eam Filius suus. circumspicere enim in capite eius co ronam stellarum duodecim. Dignum plane stellis coronari ca put, quod & ipsi longe clarius micans, ornent eas potius quam ornentur ab eis. Quidni coronent sydera, quam Sol vestit? Quis illas æstimet gemmas? Quis stellas nominet, quibus Mariæ Regium diadema compactum est? Supra hominem est, Coro næ huius rationem exponere; indicare compositionem. Nos tamen pro modulo nostræ exiguitatis, abstinentes a periculo so scrutinio secretorum: non incongrue forsitan duodecim stel las istas, (cum Bernardo,) duodecim prærogatiuas gratiarum intelligere videremur, quibus Maria singulariter adornatur. Si quidem inuenire est in Maria, prærogatiuas Cæli, præro gatiuas carnis, prærogatiuas cordis. Et si fuerit ternarius iste, per quaternarium multiplicatus; habemus forte stellas duodecim quibus Regiæ nostræ diadema præfulgeat vniuersis: Mihi sa ne singularis rutilat fulgor, Primo quidem in Mariæ generatio ne, secundo in Angelica visitatione, tertio in Spiritus superuen tione, quarto in filij Dei inenarrabili cōceptione. Sic & in his quoque sydereum irradiat decus, quod virginitatis primiceria, quod sine corruptione fecunda, quod sine grauiamine grauida, quod sine dolore puerpera. Nihilominus etiam speciali quo dam splendore, in Maria corruscant, mansuetudo pudoris, de uotio

Bernardi
expositio
12. stella
rum.

ser. Signū
Mag.

uotio humilitatis; magnanimitas credulitatis, martyrium cor dis. Licet igitur cum sanctissimo Bernardo, has duodecim præ rogatiuas, duodecim his stellis congruenter adaptare posse; tamen non temere quoque Diadema hoc sydereum, ex duodecim fulgentissimis stellis contextum; Beatitudinis Coro nam, qua Coronata Maria, astat a dextris Dei in cælesti Thro no, super ceteros Sanctos glorificata, appellare possumus. Coronam & enim gestare in capite, & coronam stellarum, non est pugnantis viatoris, sed foeliciter in Ciuitate superna Tro phæa reportantis. Nemo enim coronabitur, aiebat Paulus, nisi qui legitime certauerit. legitime vero in hac militia vitæ nostræ certare, est morte inimicum suppressere, & calcaneo vitæ caput eius cōculcare. Nemo igitur in hac vita mortali, glo ria & honore coronari potest. Coronæ Regum mundi, dia demata Imperatorum, insulæ Pontificum non sunt præmia beatitudinis, quin potius sunt signa, curis & anxietatibus, & miserijs aggrauati capitis. Maluit Christus spineam quam illi imposuerant milites, quam auream qua illum onerare quaere bant Iudæi, gestare coronam. Pro spinea enim corona Sal uator noster, accepit diadema Regni totius mundi, de manu Dei sui. Dedit ei Deus, vt Daniel aspexit, potestatem & hono rem & Regnum, & omnes populi, tribus, & lingua seruient ei. Pro legitimo certamine, quod in hac palestra mundi cer tarunt Sancti, circumacti sunt in Cælesti Regno, vestimentis al bis, & in capitibus eorum coronæ aureæ, & cantabant canti eum nouum dicentes. Dignus es Domine, accipere librum & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes, & regnabimus super terram. Propter victoriam gloriose de ini mico salutis relata. dabo, ait Deus, potestatem super Gen tes, & reget eas in virga ferrea, & dabo illi Stellam matutinam. stella matutina adornabo caput ipsius. Ex hoc enim, quia iste fuit instar cuiusdam lucis, mundum suo exemplo virtutis illu strantis: quia fuit quasi stella, in medio nebule tenebrarum mū di, dabo ego quoque illi in Cælestibus, iam non obscuram sed fulgidissimam stellam. sydereum diadema imponam capi ti illius. Forte immerito sanctorum capita, circulo luminis ob ducta

Mariæ co
rona signi
ficat bea
titudinē.

Coronat
nullus in
hac vita.

Apoc. 2.

Dan. 12.

Sanctorū
capita lu
mine cir
cūfusa pin
guntur
quare.

ducta ab artificibus depinguntur? Non equidem. Splendorem inaccessi luminis, coronarum quas ex manibus Dei receperunt, Ecclesia designare voluit. Qui autem docti fuerint, (promittit Danieli, Michael Princeps magnus,) fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Paulus vero asserbat. Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas stellarum, stella enim differt a stella in claritate, sic & erit resurrectio mortuorõ. Qui amplius in mundo lumine gratiæ perfusus fuerit, & qui maiori claritate in his tenebris refulserit, clariorem stellam seu stellas, in Cælo supradidereo habebit. Seminatur quidem corpus nostrum, in corruptione cadaueris; at resurget in incorruptione stellarum. Seminatur in ignobilitate, quid enim ignobilius? quid fedius humano cadauere, quod hominum aspectus ita exhorrescunt, vt corpora quamuis coniunctissimorum, vix aspicere queunt? At resurget in gloria stellarum. Seminatur in infirmitate, ita enim infirmum est cadauer hominis, vt tertio a morte die incipiat corrumpi. At resurget in potentia stellarum. Seminatur corpus animale, crassum, turpe, corpulentum; terreum; At resurget spirituale, subtilitate, & agilitate syderum. Verum sicut stella differt a stella in claritate, sicut & iusti peregrinantes in hac caliginosa domo, differunt meritis: sic erit & resurrectio mortuorum. Licet omnes in Cælesti Hierusalem habente claritatem Dei, & splendorem sicut lumine Iaspidis pretiosi, vel ut crystallo purissimo fulgenti, idem lumen videbunt, & ex eadem luce coronabuntur; non tamen ad eundem sed differentem modum. Quum alijs dabitur Aurora matutina, in præmium doctrinæ; alijs Cassiopea, in præmium animi pulchritudinis; alijs Aquila, vt contemplatiuam eligentibus vitam; alijs Andromeda denudata, vt paupertatem spiritus sectantibus; alijs Hercules inuictus, vt forti animo omnia aduersa sufferentibus; alijs Hydra, vt prudentibus nihil Deo coæquantibus vel præferentibus; alijs Orion armatus, ut strenue cum hostibus pugnantibus; alijs Cratera vacua vt virginibus; alijs Altare, vt sacerdotibus; alijs Perseus ut Prælati; alios in suis humeris portantibus; alijs Triangulus, vt popularibus; alijs Pleiades, vt parvulis. Quibusdam vero alia, & alia pro diuersitate meritorum. Soli Beatissimæ Dei-

paræ

paræ Mariæ, imposta est Corona illa micantissima Australis. Sola duodecim stellarum coronam, splendidiorem magis quam Maria super alios sanctos beata. aliquis Sanctorum gestat. Iactet quantum velit Martyrum virtor exercitus, suum Herculeum splendorem; extollat radios suos quantum potest, Doctorum Lucifer; laudibus prosequatur virginum chorus, suam fulgentem Crateram; exurgant demum iusti omnes, & glorientur se splendescere, sicut Sol in Regno Dei; Mariæ corona hæc oia obubrat. Marianum lumen hæc omnia obscura reddit. *Maria est tripliciter resfulgens. Sol, Mariæ caput & Hercules martyrum, & Cratera virginum, & Aurora Doctorum, & Andromeda pauperum, & omnes alia duodennæ stellæ exornant.* Gloriantur Doctrina exculti, contemplatiui homines, se perfectius sublimem faciem Dei contemplari: iuxta quod Aquila illa Cælestis Ioannes pollicebatur. *Nunc scimus quod filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus autem, quoniam cum apparuerit, similes erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Qua propter Aquilæ claritatem, se illic obtenturos expectant. Non deest Beatæ Virgini hoc præclarum Sydus. Quin & maiori claritate illius sacratum cingit caput; quod profundius non solum mente, sed & oculis corporis aspexit Deum Deorum, in suis castis visceribus se contrahentem, & ex vtero suo prodeuntem. Oculis corporis contemplabatur, Maiestatem illam, quæ ab æterno in splendoribus Sanctorum genita est, in medio noctis silentio, in horribilibus tenebris, non inter choros Angelorum, sed inter greges iumentorum nascentem. Oculis intuebatur, & ecce Deus qui sedet super Cherubinos, iacebat in præsepio; qui est amictus lumine, fascijs inuoluitur lineis; qui regit omnia, & ecce ab ea regebatur; qui palmo suo concludit omnia, & ecce manus ei ligabantur: qui graditur super pennas ventorum ecce gressus figere nequit: quem portant curua Angelorum brachia, & ecce a vili homine portat. Videbat deinde, Angelorum & hominum choros adorantes, cubantem in præsepio; cui vniuersus mundus poplites flectit, sedenti in Cæli folio. Visitabat deinde (ait Hieronymus) loca in quibus fecerat filius aliquod opus mirabile, contemplans Diuina illa mysteria. Aliquando ibat in Nazareth, vbi conceperat filium Dei, conferens illic in corde suo, immensam Dei charitatem. Aliquando in Bethlehem

Beatorum
distingui
gradus.

Duodecim
stellam
inter
prælatio.

Nomina
stellarum.

r. stella
contemplatiui
Aquila.

Maria contemplatiua
vita colebat.

thleem, conferens illic Dei profundissimam in nascendo humilitatem. Aliquando in templum Hierosolymorum, vbi præsentat illum oblationem suauissimam, & vbi doctrinam eius stupendam, ex ore proprio audierat. Quandoque ad Iordanis fluëta, vbi baptizmate ablutus, voce Dei Patris, & specie columbæ filius Dei comprobatus est. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Quæ vero contemplatio magis perfecta potest esse, quàm illa, quâdo Beatissima Mater, astitit in cruce pèdèti, còtuës oculis corporis, vniuersorù opificè sup lignum Crucis distendi, clauis perforari manus & pedes eius; quando dinumerata ossa ipsius numerabat, quando felleum potum cum illo gustabat, quando insultus & derisiones ingratae gentis audiebat; quando testamētum Testatoris nostri de se. *Ecce filius tuus, & Ecce mater tua* de Regno suo. *Hodiè mecum eris in Paradiso;* de anima sua. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum* audiebat? quæ sublimior contemplatio, adinueniri & excogitari potest? Vi & impetu contemplationis istius, discidebatur gladio doloris, tenerum cor ipsius. Gladius doloris acutus pertransibat cor illius. Quæ igitur super alios meditabunda, nascenti & morienti astitit in terris, nunc in Cælis astat in Cælis regnanti. A quilino splendore coruscans, aspicit Filium suum non in cumis vagientem, sed in Throno excelso exultantem; nō in terris cum iumentis, sed in Cælis cum Beatarum mētium carerua exspatiantem; Nunc nunc videt Regem in decore suo. Non iam in Cruce turpissima, sed ciuitate Sancta Hierusalem in maiestate sua Regnantem. Gloriantur, Doctrina excellentes homines, illi .s. qui non iam sibi, sed & alijs doctrinæ radios comunicant, & qui ad iustitiam erudiunt multos, sibi datam esse Auroram seu Luciferum; clariorem .s. secretorum Dei aspectū sicut Lucifer ille terrestris prædicebat. *Nunc, ait, videmus in enigmate per speculum; videbimus autem illic sicuti est. Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum.* Quis autem intima secreta Dei in Cælesti patria scrutari profundius valet, nisi Sanctissima? Maria Certum est, nullum intellectum creatum, se sua natura attollere ad visionem inuisibilis Dei posse. Intellectus enim siue humanus, siue Angelicus (vt aiebant Philosophi) est velut oculus infirmus; ad aspiciendum aliquod subtile obiectum. Quare sicut de bilis visus, sine specillorum adminiculo minura illa; ita nec intellectus

Visio humanitatis Christi.

2. Stella Doctorū Lucifer

tellectus, siue humanus, siue Angelicus, illam splendidissimam Dei Maiestatem, sine lumine gloriæ videre potest. *In lumine siquidem creato, videbimus lumen* increatum, vt Dauid declarabat. Qui igitur de hoc lumine magis participabunt, clarius Deum contemplantur. magis vero participabunt, qui se maiori dispositione capaces effecerunt: maxima autem post Deū dispositione, aptam se reddidit B. Virgo, ad communionē huius Diuini splendoris: maxima siquidem puritate nituit, & summa charitate flagrauit; Maiori splendore irradiabitur, quam hominum aliquis, imo etiam quouis Angelorum; Sublimius, igitur lumen illud inaccessible, lumen purissimum Diuinæ faciei contemplantur. Attollet se super Aquinatem profundum, super Augustinum clarissimum, super Ioannem Altissimum, super Dionisium Diuinum, & super Salomonem sapientissimū. Sed quid homines reuoluo? Angelos ipsos, ipsum Luciferum, Cherubinos ipsos in scientiæ profunditate, & in contēplatione secretorum Dei, atque in intuitu profundissimæ abyssi essentia Diuinæ excedet. Sacrum ergo caput ipsius cingit, lucidus Lucifer Doctorū. Gloriantur innocentes, se gestare in capite Cassiopeam purissimam, pulchritudinis animi coronatam; eo quod in Cælestibus, virtutum suarum perfectum decorem recipiunt. Non enim extincto homine, extinguuntur virtutes, sed unaquaque anima spolia sua, & ornatum suum ad Beatas sedes defert. Defert fidem, non quidem non apparentium, sed iam apparentium argumentū; dū illud quod in vmbra credebat, nunc in facie intuetur. Defert spem, nō quæ expectet præmiū sed quæ expectatum iam assecuta, in perpetuum retinet. Defert charitatem. Charitas enim nunquam excidit. Charitas in terris incipit, illic perficitur. In Syon terrena, ignis tantum est charitatis, in Hierusalem vero & ignis & caminus. Defert secum & alias virtutes. Iustitia in Beatitudine, dicebat Aug., finem suum consequitur, dum Deo perfectissime subijcitur. Prudentia in Beatis erit, sine periculo erroris. Temperantia, sine libinum pugna. Fortitudo, sine molestia tolerandorum; vt prudentiæ ibi sit, nullum bonū Deo præponere, vel æquare; fortitudinis, eis firmiter inhærere; temperantiæ, nullo defectu noxio delectari. Defert secum anima & dona Sancti Spiritus. Spiritus enim Sanctus (docuit Augustini præceptor Ambrosius.) cuius nos breui satiamur

Contemplatio Dei.

Maria super alios magis uidet Deū.

3. Stella innocētū Cassiopea Pulchritudo animi. Virtutes manent in Cælis quō.

haustu, in illis Cælestibus spiritibus redundantius uidetur affluere, pleno septē Spiritualium virtutum feruens meatu. Spiritu sapiētīę gustat B. & videt, qm̄ suauis est Dñs. Spiritu intellectus, eius maiestatem cognoscunt. Spiritu consilij, admirabilia consilia & iudicia profunda perpendunt. Spiritu fortitudinis, inseparabiliter ei adhærent. Spiritu scientiæ, humanitatem Christi & Sanctorum gloriam attingunt, & inter electos Dei, Sanctè & honeste conuersari scient. Spiritu pietatis, ad charitatis benignitatem, sicut spiritu timoris, ad Dei reuerentiam videntur. Quid? Beatæ Virgini, hæc pulcherrima Cassiopea deerit? Illam quæ virtutum cumulo quoscunque excessit, non exornabit? Exornabit, vel potius exornabitur ab ea. Fælicem se iudicabit, contingere Sacratum illum verticem, qui fide Patriarchas, spe Prophetas, charitate Martyres, fortitudine Apostolos, prudentia Confessores, Iustitia Legum latores, temperantia Anchoretas, alijs virtutibus alios præcessit.

4. stella
Martyrū
Hercules
Amoris
flamma.

Gloriantur fragrantēs in Dei amore Martyres, pro eminentis laboribus, & pro sanguine sapius pro Dei nomine fuso, Herculeum in Cælis reporta re amoris triumphum. Qui enim in terris, maiori affectu in Deum effusus erat, maiori affectu a Deo in Cælestibus complectetur. Quis autem maiori flamma amoris Diuini arsit, vt Maria? Amor amore nutritur. Quis præter Virginem, maiori amore a Deo profecutus est? Quis deinde præter Virginem, maiori in Deum amore succensus est? Quis Herculeos illos pro Christo, sustulit labores? Quis Martyrium grauius, præter Virginem perpeffus fuit? An non tibi, ait Bernardus, plusquam gladius fuit sermo ille, reuera pertransiens animam, & pertingens vsque ad diuisionem Spiritus & animæ. Mulier ecce Filius tuus? O commutationem. Ioannes tibi pro Iesu traditur, seruus pro Domino; discipulus pro Magistro, filius Zebedei pro filio Dei, homo purus pro Deo verò. Quomodo non tuam affectuosissimam animam, pertransierit hæc auditio, quando & nostra licet saxea, licet ferrea pectora sola recordatio scindit? Nō miremini fratres, quod Maria Martyr in anima fuisse dicitur. Recepit igitur a filio suo, in Regno Dei, Herculeam flagrantem stellam amoris. Tanto illic ardentius ardet; quanto hic vehementius succensa fuit. Quidni amoresc flagraret? Quid non arderet amore? Similitudo generat amorem

Mariæ
amor.

rem. quid non amaret Deum, ad cuius imaginem creata est? Quid non arderet, cui illa similitudinem suam impræssit? Bonorum communio nutrit amorem. quidni amaret Deum, qui fecit ei magna, & contulit immensa? Quidni arderet, cui illa se suamque carnem, & animam obrulit? Amor succenditur amore. quidni amaret, eum a quo super omnia adanata est? Quidni arderet in eum, quem super omnia dilexit? Cognitio fouet amorem. quid non amaret cum, a quo præ cæteris cognita est? Quidni arderet in eum, quem super cæteros cognoscit? quem inruetur, non iam despectum & cui non erat aspectus, sed speciosum forma præ filijs hominum, desideratum vniuersis gentibus, in quem & ipsi, Cherubini desiderant prospicere. quem uidet, non iam non reputatum, sed omnibus conspicuum, imo omnibus ad perfectum incognitum, & omnibus absconditum. Angeli enim ipsi, non audent pleno oculo aspicere, sed alis velatum caput, alis & contactos fascijs pedes, obumbrant. Sola Beata Virgo velamen alarum Angelicarum aperit; sola quia sola cinxit, fascias a teneris membris reuoluit. Sola & caput, & pedes, contuetur. Sola alius cæteris caput illud, non iam spinis, sed Iride gloriæ & honoris coronatum, aspicit. Sola corpus sacratissimum Filij sui; non iam plagi liuidum, vel sanguine & sputaminibus conspurcatum, aut vulneribus concisum, sed glorificatum, splendidum, corruscum, & Deiforme respicit limpidius cæteris. Sola clarius cæteris, pedes illos sacratissimos, & manus miraculorum effectrices; non iam clauis confixas, non super crucem distentas, non super aquas vel terras gradientes, sed plenas diuitiarum, plenas potentię, plenas splendenti lumine, plenas septem stellarum fulgore contuetur. Quod si in terris cognitio peregrinantis, peregrino habitu induti Filij, tantam in eius pectore succendit flammā, quid aspectus in decore Regnantis faciet? Seraphinorum ardorem stellæ Herculeæ amoris, amoris ardore refrigerabit.

Gloriantur Pauperes, omnibus pro Dei amore valedicentes, Andromedæ stelle, plenitudine bonorum repleti. Qui enim renunciauerit omnibus quæ possidet, omnia quęcunque desiderabit in Cælo obtinebit. Si dinitias? Gloria & diuitiæ in domo eius. Si salutem? salus populi, ait, ego sum. Si viam, veritatem & vitam? Ego, ait, sum veritas & via & vita. Si honorem? nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.

5. stella
Andromeda.
Pauperū.
Affluentia bonorum, in beatitudine.

corum. Si pacem? Ipse est pax nostra, pax quæ exsuperat omne
nem sensum? Si scientiam & sapientiam? In eo sunt abscon-
diti, omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Si amictum?
Qui uicerit, ait, sic uelletur uerimentis albis, & non delebo
nomen eius de libro uitæ. Si cibum? Ego sum panis uiuus,
qui de Cælo descendit. Sedebitis super mensam meam in Re-
gno meo. Si Regna & Imperia? Dabo inquit ei, potestatem
super gentes, & reget eas in Virga ferrea. sicut & ego accepi
a Patre meo. Si nomen celebre? Dabo ei, inquit, calculum car-
didum, & in calculo, nomen nouum scriptum, quod nemo scit
nisi qui accipit. Si famam uolucram? Confitebor, ait, nomen
eius coram Patre meo & Angelis eius. Si locum excelsum? Da-
bo, inquit, ei sedere mecum in Throno meo, sicut & ego sedi
eum Patre meo. Vos qui reliquistis omnia & secuti estis me, se-
debitis super Thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus
Israel. Si omne bonum concupiscit aliquis? Illic nullum unquam
deficit bonum, ubi est omne bonum. Beati enim pauperes spi-
ritu, quoniam ipsorum est Regnum Cælorum. Ipsorum desir-
deria implet opulentissima Andromeda. Beatissima uero Dei-
para, paupertatem spiritus excoluit, quia Sancta Regina Re-
galibus sceptris ualedixit, Regiasque opes a Regibus oblatas con-
tempserit, & distribuit, Regiã Davidis coronam e suo capite de-
iecit, & pede conculcauit. Andromedæ copijs super alios, quia
super alios paupertate spiritus excelluit, potius necesse est.
Gloriantur, cum Antiquo serpente pugnantes, Hydreis reful-
gere coronis, scilicet, securitate perpetuæ quietis. Sciunt enim
quod iam non sustollit amplius, uenenatum caput suum pe-
stifer Hydra, ut bellum fiat Sanctis infestum. Norunt, quod
tunc descendit Angelus de Cælo, & apprehendit Draconem
serpentem Antiquum, qui est Diabolus & Satanas, & ligauit
eum per mille annos; & misit eum in Abyssum, & clausit
& signauit super illum, ut non seducat amplius Gentes.
Sciunt quod isti fortissimi atque potentes bellatores, con-
ciderunt gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones,
ut terrenis non Cælestibus incolis bellum inferant. Norunt
quod licet portæ illius Sanctæ Ciuitatis, paxula sint & per
diem & noctem, tamen in eam non intrabit aliquod eoinqui-
natum, aut abominationem faciens, aut mendacium. Ita
ille qui est Mendax ab initio, ut sempiternum Sabbathum
inter-

6. stella
uictorū
Sathanæ.
Hydra.
Securitas
paciis.

interturbet. Quia requiem dabit illis Dominus Deus
sempiternam, & implebit splendoribus animas eorum, &
ossa eorum irrigabit, & declinabit super eos fluitium pacis, &
erunt quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum cuius non defi-
cient aque. Tunc admirabundi cantabunt. Quo cessauit exactor?
quieuit tributum? Tunc exultantes collaudabunt. Facta est sa-
lus, & uirtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius, quæ
proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos,
ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Tunc videbunt illum
super terram tantum serpere, nec se attolere ad Cælos potentem.
Quid uero Sanctissima & potentissima uictrix Sathanæ? Quæ
caput illius superbi Draconis, suo pede contriuit? Quæ capita ue-
nenatæ hydræ uno ictu abscidit? Quæ contribulauit capita Dra-
conis, in suo profundo mari gratiarum? Coronabitur, coronabi-
tur, de cubilibus draconum. de capite Amanæ superbi. Corona
quæ cecidit de capite serpentis, coronabitur. Diadema quoque ablatum
est de capite hydræ, suo capiti imponetur. Tunc ut altera Ma-
ria, post submersum Pharaonem triumphans, canticum occinet.
Cantemus Domino, gloriose. n. magnificatus est, equum & as-
censorem proiecit in Mare. ¶ Resulget Orionis armati fulgore,
blandientis mundi uictores, ad blandientis Dei suauitate fruen-
tis. Sic. n. Deus uidetur alloqui, seculi huius contemptores; Eia
serui mei, qui blanditias mundi respuistis; & qui mundum osculo
suos amatores ut Iudas expugnaret et interficeret, vos oscularet,
cum suis amaribus & absinthio illitis labris refugistis; qui mere-
tricem hanc circumdatam purpura & coccino, & inauratam auro, &
lapide prioso & Margaritis, ornatam despexistis, & poculum eius
felleum melle oblitum bibere renuistis; Qui in cubili eius, tapetibus pi-
ctis ex Aegypto costrato, asperso myrrha & aloe amaritudinum,
cum ea commisceri recusastis; qui frui cupitis, imo abominandis
amplexibus eius, & inebriari uerbis, illius exhoruistis; qui bladi-
tias eius uirili, forti, & inuicto animo, quasi armis potentibus mu-
nati deuicistis; Ecce uobis Oriona armatum, splendens uicto-
rem in premium concedo; ecce nunc modos ad blandiendi ego in-
ueniam. Ego demulcebo animos uestros, omne mundi blanditiæ
refutantes; ego consolabor sermonibus dulcissimis. Quemadmo-
dum Mater ad blanditur filio suo, ita & ego consolatione & dulce-
dine uos consolabor. Beata autem Maria, mundi omnes delicias

7. stella,
Contem-
porum
mundi.
Orion.
Blandi-
mentum
consola-
tionis.

contempfit. Quid vero nunc recipit? Quas delicias habet? Orbis armatum, mundi victorum internam suauitatem. Nā sponfus ad illā vocib. ingeminatis exclamat. Surge, propera, amica mea, colūba mea, formosa mea & veni, veni in hortum meum foror mea sponsa. Messui myrrham meam cum atomatib. meis & cubile meum illa asperfi, quia tu cubile mundi concalcasti, introducam ego te in hunc lectulum, Cælestis in corruptionis. Quia tu oēs mundi fallaces delicias respicisti, ecce ego comedi fauam cum melle, meo bibi vinum cum lacte meo, manduca & tu, & tu inebriare. Glorier & ego tandem, de tua consolatione, dicens. Fauus distillans; labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua, & odor vestimentorum tuorum sicut odor Thuris Gloriosæ refulgent Virgines Sacræ, Crateræ splendor. Ex hoc enim quod hic in terris, corpora sua vasa Spiritus Sancti, solida per virginitatem, non corrupta per carnis complexum, sed inuiolata & intemerata, omnique lapide pretioso virtutum exornata Deo obrulerunt, ita vt de illis diceretur. *Vas auris solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Crateræam de incorruptione carnis. specialem gloriam, gestare meruerunt. Hinc Ioannes vidit; purissimas virgines, ad modum rotundæ Cælestis Crateræ, choros rotundos post Agnum ducentes. vidi inquit, & ecce Agnus stabat supra montem Syon, & cum eo (scilicet circumcirca montem) centum quadraginta quatuor millia, habentes nomē eius, & cantabant quasi canticum nouum, ante sedem & ante quatuor animalia, & seniores. & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt conuinquati. Virgines enim sunt. & sequuntur agnum quocumque ierit. Excedit otanem captum, fugitque omnem sermonem, gloriosus splendor huius stelle, *Ex canisommutata.* Virgini Mariæ donatæ. Vt enim cæteras Virgines quantumuis castissimas virginitate, sic & de incorruptione carnis, incorruptæ Crateræ gloria antecedit. Erat siquidem Virgo abscondita, Deoque magis quam hominibus agnita, per quam vetus Virginitatis opprobrium, cum Mosaica lege coniunctum abolitum est. Fuit Maria, Virgo quæ supra legis morem & institutum, sine cuiusque exemplo, castitatem suam Domino consecrauit. Fuit Virgo illis instructa & exulta do-

Stella
Virgini
Cratera
Gloria de
incorru-
ptione car-
nis.

Mariæ vir-
ginitatis
encomia.

tibus; quæ sapientissimæ, religiosissimæ & exultissimæ; Virgini, imo & futuræ sui omniumque Conditoris Parenti, vel maxime congruebant. Fuit virgo non sterilis sed fecunda, homini nupta sed plena Deo, habens filium sed nesciens virum, semper clausa nec prole destituta. Fuit Virgo sine corruptione grauida, & partu inuiolata. Virgo ante coniugium, Virgo in coniugio, Virgo prægnans, virgo lactans, Virgo perpetua, Virgo sine libidine concipiens Emanuelem, Virgo sine onere gestans vterum, sine dolore pariens Deum. Virgo tam augustè promissa, tamdiu & ardentè expectata, tamque ab omni parte felix & perfecta, nullam vt aliam visa sit similem, vel habere sequentem. Virgo cuius sætus non temporaneus sed mōmētaneus existit, vt perfectus idē filius subito intrauerit, dum conciperetur, & sine mora egressus fuerit, dum nasceretur. Virgo Mattis gaudia sentiens, damna vero nesciens, incendia Mattis, libidinemque Mattis & sordes angorefque patientis, nec leuiter quidem experta. Virgo virilis ignara consortij, q̄ non solū in conceptu & partu illesæ, sed & gaudio plena, Deoque semper mansit coniunctissima; sic Maternum exhibens munus, vt sibi Virgineum decus aueretur; atque incredibiliter illustraretur. Virgo carnis integritate, simulque mentis puritate præstantissima, reliquis antecellens mortalibus, & Angelos ipsos antegrediens. Etenim quam puritatem Cælestes illi spiritus ex natua obtinent conditione, quod sint a corporea concreione, omnique contagio remoti; eandem hæc Virgo per gratiam singularem adiuta, & simul arbitrij applicatis viribus sibi comparauit; & in illa terra cui Deus maledixit, inuiolate seruaui. Virgo cum carne viuens, & cum carne factaque voluptate nihil commune retinens, in lege Domini ambulans immaculata. Virgo Sanctis & Sanctorum ordinibus tanto excelsior, Deoque immortalis charior atque propinquior, quanto a concupiscentia omnique labe, & lege peccati liberior. Nam incorruptio est, vt scriptura Diuina testatur, quæ hominem Deo proximum reddidit. Virgo vna ob castitatem corporis mundissima, præ omnibus perpetuæ virginitatis laude coonestata, Mater, primitiæ, Regina & Princeps Virginum Euangelicarum. Nam sacram viam adiuuenit, & prima demonstraui alijs, quæ homines intel-

grum docet præstare Cælibatum, vt in carne vitam Angelicam degant, & Cælestium spirituum puritatem æmulentur. ad cuius Virginitatem omnis alia virginitas, quæ cogitationis libidinem carnisque molestias effugere non potest, corruptio quædam potest æstimari. Qualem igitur stellam, hæc sacro Sancta Virgo, non meretur? Quid non huic immaculatæ Virginum Virgini, fulgoris collatum est? Ipsa (vt Hieronymum & Bernardum in hac parte sequimur) Virgines ceteras antecedit; Ipsa splendore ampliori Virginalis gloriæ refulget; ipsa Canticum nouum præcinit alijs virginibus: Ipsa & de fecunditate reportat maiorem gloriam.

9. Stella sacerdotū Altare. Laudis Dei.

10. Stella Prælatorū Perseus, Principatum exercens.

11. Stella Populæ Triangulus Triplex lætitia.

12. Stella paruulorū Pleiades. Gritiarum actio.

Altare, Sacris Sacerdotibus, in hac militante Ecclesia offerentibus, in illa Triumphanti impositum est. vt quod hic incaperant, illic feliciter perficiant. Beata autem Deipara, oblatione sua quoscunque Sacrificantes excessit. Obtulit enim non oues, non agniculos, non capras, sed semetipsam in hostiam viuam, Sanctam, Deo placentem. Obtulit non boues, non vitulos, non corpus Christi sub speciebus panis et vini, sed Deum nostrum humana carne vestitum. Obtulit deinde sempiternas præces Altissimo Dei Filio; quid ei præter Altare sydereum, in Cælis oblatum est? Iam non sub Altari vt cæsi pro Christi nomine, sed super altare, hostias laudis Diuinæ perpetuo immolat. Præceptum est. n. ei. Immola Deo Sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua. Persei regimine emicât illi, qui in terris eminentiores, gradu Principatus vel Regni alios excellebant. Principatus & Potestatum gradus cõscendentes in Cælo. Beata autem Maria Deipara fuit Regina mundi. quid nisi Perseo Principate refulget, Principatū super oēs creaturas exercens? Gloriatur populares, se fulgere Triangulari stella; fidei, spei, & charitatis illorum, præmio sufficiente, s. de amenitate Cælestis Patriæ, de immortalitate corporis, de proprijs meritis acquisita vita æterna exultantes. Gloriantur paruuli se ornari Pleiadum, Matris s. Ecclesiæ, & Saluatoris nostri meritorum claritate, ideoq. sempiternas gratias toto ex corde, & ex immis viscerib. nutriticiæ, referūt. Beatæ Virgini nihil horum defuit, & Trianguli fulgore propter fidei, spei, & charitatis summum fastigium; & Pleiadū claritate, pp innocentiā puerilē, in perenni sempiternoq. Regno coronata refulget. Sed quid ego moror, in harum stellarum

rūm enumeratione? Quid ego his duodecim stellis, stellas omnes, claritate, Solem hunc Mariam obscurantem, exornare concesso? Qualem ego coronam stelliferam, stelliferum Cælum excedenti Mariæ, texto? Vtinam in mea potestate esset, ò Beatissima mater Dei, vt mihi omnes stelle, omniaq. sydera ad nutum obedirent. Optarim ò serenissima virgo, vt *Sicut Deus uocat stellas, & illæ respondent, Assumus*, ita & ego conuocem ad me, & cõgregem illas in manus meas. Sed ad quid, interrogas? Ego tibi coronam non ex duodecim, sed ex omnib. syderibus componerem. Ego fulgentissimum tuum Diuinum caput, omnibus stellis exornarem, non onerarem. Imo Beatissimos se iudicaret omnes Planetæ Cælestes, si a te exornari, & a te refulgere, non te exornare, non te illustrare mereretur. Quidni, Beatissimos se iudicarent? cum & Luna ipsa, pedibus tuis prostrata, te adorans reueretur: cum & Sol ipse in paruum se contrahens globum, te circumamiciat? Quidni a te exornarentur, cum & Beatissimæ ille mentes, te ò clarissima mater, suum decus, suum honorem, suam Reginam, & suam Matrem appellēt? Quidni a te illustrarentur? cum tu sis *Sol ille tripliciter refulgens, tripliciter exurens montes, tripliciter exsufflans igneos radios?* Sol a quo cuncta creata, post Christi naturam assumptam illum inantur? Irradia & nos ò splendidissima, aureo stellarum diademate coronata Mater. Te iam mater misericordiæ, per ipsum syncerissime tuæ mentis affectum, tuis iacens prouoluta pedib. Luna, mediatricem sibi apud Solem iustitiæ constitutam, deuoris supplicationibus interpellat, vt in lumine tuo videat lumen, & Solis gratiam tuo mereatur obtentu, quam vere amauit præ omnibus & ornauit, stola gloria induens, & coronam pulchritudinis ponens in capite tuo. Cuius pulchritudinis & gloriæ, contemplatores digni ut esse mereamur, tu pro nobis supplicare digneris, Regi Regum Filio tuo coronatori, qui uiuit & regnat in sæcula sæculorum Amen.

Authoris erga Mariam affectus.

Bern. ser. r. de nat. iuu. M.

MARIA

M A R I A .

Sicut Virgula fumi, ex aromatibus myrrhae
& thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij. Cant. 3.

CONCIO QVADRAGESIMA.

In qua Encomiastice preclare laudes Beatæ virginis, in omnibus præcedentibus concionibus sparse, & recollectæ prædicantur.

AVLVS. Apostolus, fidei in Christum Saluatorem nostrum, dum admirandas virtutes prædicabat, inter alios effectus, quos in Patribus Antiquæ legis effecerat, sic de illa in Iacobo Patriarcha inquit. *Fide Iacob moriens, singulos filiorum. Ioseph benedixit; & ADORAVIT fastigium, VIRGAE eius.* Dum intra me tacitus meditabar quidnam est, quod insignis summi Dei cultor, virgam Ioseph adoravit? Idololatriarum detestabatur errorem; & iam exhalans animam, sanctus ille veneratur, & adorat virgam? Ecce mihi se offert Sanctissima Dei Genitrix, ab omnibus adoranda Maria, quæ apud Isaiam est, *Virga Iesseæ, de cuius radice stors campi,* super fœnum in Bethleemitico stabulo enixus est; quæ apud Salomonem est, *Virgula fumi ex aromatibus myrrhae & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij,* gratiarum, meritorum, virtutum, & priuilegiorum, Hanc Diuinus Patriarcha in spiritu contuens, nascituram de suo semine; atque generaturam illud semen Cœleste, in quo benedicendæ erant omnes Gentes; aspiciens illam fore primum & maximum opus Dei,

Heb. 11.

Mariam adoravit Iacob Patriarcha.

ANNA

Ange-

Angelicis etiam Spiritibus, omni ex parte sublimius & absolutius: contuens mentis oculis, hanc virgulam omnibus bonis, tanquam vniuerso puluere pigmentario respersam, ingentem odorem ante Thronum Dei spirare, & maximos fructus in vniuerso genere humano proferre; *Adorauit fastigium eius.* Adorauit Sacrum eius verticem, in quo velut in armario, thesaurus omnium bonorum reconditus erat: Adorauit Excelsum ipsius Caput, celsius Seraphinis, splendenti diademate Regali duodecim stellarum coronatum. Quid enim non adoraret? Cur non veneraretur Sanctissimam matrem virginem Mariam? quam *Videntes ipse Filie Syonis, beatissimam prædicauerunt. Reginae & concubinae, & laudauerunt eam.* Beatissimam prædicauerunt eam Filie Syon. Qualis erat Elizabeth anus secunda, quæ afflata Spiritus Sancti flamine, exultante in abstruso ventris eius cubili, nouo Elia, ipsa quoque exultabunda in laudes virginis prorupit. dicens, Beata es tu, quæ credidisti, quia perficientur in te, quæ dicta sunt tibi a Domino. Talis erat & Marcella, quæ non tam turbarum, quam virtutum Mariæ multitudine compræssa, voces illas in laudem Mariæ edidit. *Beatus venter qui te portauit.* Ter & quater beata sunt vbera quæ suxisti. Beatissimam prædicauerunt, & Angeli, Angeli enim honorem illum qui prius ipsis deferebatur, Mariæ dederunt, Mariæ capita inclinarunt, Mariam adorauerunt. Ita vnus ex eis Paronymphus, vbi cubiculum futuræ Deiparæ ingressus fuerat, poplite flexo ei conclamat. *Aue, gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus.* Adorarunt eam & ipsæ concubinae. Si hereticorum dicta attenditis? ecce antesignanus eorum Lutherus, illi tanta collata esse asserit, vt superent captum cuiusq; ; vt in vniuerso humano genere, vnica persona superior sit cunctis, cui nemo sit par, quod cum Cœlesti Patre Filium habeat communem. Hinc tantum ei honorem deberi dicit, *vt eam deprædicare, etiam si tot linguas habeat quot flores terra, stellas Cœlum, mare arenas sustinet, nullus sufficiat.* Si deinde Gentilium cæcam ignorantiam respicitis? ecce Princeps eorum, adoravit & veneratur Mariam, dum Mariæ ita preclare confitetur. Nullus, inquit Mahomet, nascitur de filijs Adam, quem non tangat Sathan præter Mariam & eius Filium. multi perfecti fuerunt ex viris, nulla perfecta vnquam

inquam ex mulieribus nisi mater Isæ. Quam ergo crassa gentilitas perfectam veneratur, quam Hæreticorum capita, superiorem cunctis creaturis honorant, quam Prophetissæ a cōmuni maledicto liberam, & benedictam inter omnes mulieres prædicant, quam Angeli venerantes plenam gratiarum salutant, quam vniuersus mundus adorat, cui caput inclinatur, genua flectit, Sacra illi celebrat, Tempia, Sacella, Oratoria, statuas, Altaria ei construit; in cuius laudem pueri, iuuenes, viri ac senes, virgines ac mulieres de sanctissima eius vita, morte, gloria, non nisi reuerenter sentiunt, & reuerenter loquuntur; cuius nomen sanctissimum inferis etiam tremendum, superis vero admirandum, non sine capitis apertione vel inflectione exaudire, ac illud honorifice vlturpare consueuerunt. Hanc igitur Patriarcha Sanctus non adoraret, cui vniuersa mundi machina poplites flectit? Hanc non veneraretur, cui Angeli ipsi & Archangeli capita inclinant? Solus ille debuit reperiri inter homines, qui crystas nollet inflectere, huic virgulæ Admirandæ? Cuius, si conceptionem spectes? est a Prophetarū vaticinijs prædicta, & a Spiritus Diuini gratia superueniente sanctificata. Si natiuitatem? est omnibus iucunda. Si genealogiam eius attendas? Regina est mundi. Regali progenie exorta. Si nomen? Mariano gaudet Dominae illuminantis titulo. Si puerilem ætatem? est virtutum omnium exemplar. Si statum? est uirgo Deo consecrata. Si animi pulchritudinem? est gratia plena. Si gradum? est Mater Dei Filij. Si vitæ decursum? Ab omni peccato immunis. Si mortem? cum corpore & anima est assumpta in Cælo. Si gloriam? exaltata est super choros Angelorum, ad Cælestia Regna. Si officium? Aduocata est, & mediatrix nostra. Si virtutem? Omnia potest, omnia quæ salutem nostram attinent operatur. Si affectum erga nos? Regina est misericordiæ. Si deniq; quippiam aliud in ea desideres? Ipsa est spes nostra, uita nostra, dulcedo nostra; ipsa est Mater & Domina nostra, ipsa bonum nostrum. In eam naufragantia in mundo bona se collegerunt. In ea se ostentat gratissime, si vsquam Diuina commendantur munera. In illa congesta, quæ alicubi disseminata sunt. In ea resurgunt, quæ alicubi nitescunt. Ipsa vincit omnes Cælestium ordines, omnes creaturas excellit, ac omnibus præest. Ipsa ut uirgula-fumi ex-

omni-

omnibus aromatis bonorum, ex vniuerso puluere pigmentario, omnium perfectionum creaturarum compacta est. Attende (te alloquor Diuine Seraphin,) & in illius superioris naturæ superuola dignitatem, & videbis quicquid maius est, minus esse virgine, solumq; opificenti istud opus supergredi. Admirare & tu Cherubin, & contemplare, quicquid post eius Filium maius est, minus est Sanctissima Maria. Admirare & tu vniuersa Cælorum cohors, & vide hanc virgulam esse Sacrarium Diuinitatis, Thronum Dei, inexplicabilibus Paradisi monilibus ornatum, & super omnium vestrum sublimitatem exaltatum.

Ex Hodo-
fio colle-
cta super
salutat
Angel. c.
co. con-
fcl.

¶ Si conceptionem virginis attendas, eius desiderata conceptio fuit a Prophetis prænunciata, & diuersis oraculis præsignata, ita vt Hieronymus, eam Prophetarum vaticinium merito appellauerit. Hæc enim est, (doctissimi & Sanctissimi Hosij Cardinalis vtor verbis) illa, de qua in ipsis adhuc rudis mundi primordijs, conditor ipse primum edidit vaticinium, olim fore mulierem, quæ calcaneos, lethiferi serpentis caput protereret. Hæc est noui Adæ nona Eua, non nouerca quod illa uetus, quæ suos factus prius etiam quam pareret extinxit, sed mater; neq; mater morientium, quod illa, sed mater reuiuiscientium: quæ mysterio quodam ineffabili, quod nulla possit humana mens comprehendere, de cuius osse genita fuerat, eum ipsa de sua carne vicissim genuit, nec ab alio fecundata, quam quem peperit: vix inextricabili quodam ænigmate, simul eadem fuerit, & filia, & sponsa, & mater. Hæc illa Rebecca, vere Alma, adolescentula abscondita, viro incognita, eximia speciosa, inter plurimas electa, a Magnò Patre conquisita, pretiosis dotata monilibus, & singulari pudore cohonestata virgo, solaque digna reperta, cur verus Isaac, omnipotentis nempe Patris risus idemq; omnis nostræ ueræ lætitiæ fons, beatissimo spirituali nuptiarum fœdere coniungeretur. Quid vero nobis aliud, illa virga sacerdotalis adumbravit, quæ sine radice germinauit? quam huius virgineam fecunditatem, quæ neq; mortali manu consista, nec terreno succo irrigata; & Cælitus concipiendò floruit, & sine cruciatu patiendò, viuificum fructum edidit: Tum & niueum illud Gedeonis vellus, quod in aræ siccæ medio maduit, cuius alterius præfigurabar simulachrum; nisi Mariæ: quæ procul quidē a carnis cōtagio semota, verū Cælesti

Maria, p.
signata
oraculis
propheta-
rum.

torc

roretet cōpluta, Trinitatis opificio Deū pura cōcepit, pura eni
 xa est, pura post editum partum permanfit. Cuius obrineat
 imaginem nisi Mariæ, Diuini vatis insignis illa porta, non ad
 Aquilonem vnde panditur omne malum, sed ad exortum spe-
 ctans, vnde Sol oritur nouus & nouator omnium? cuius inte-
 gritatis claustra, Princeps Pacis non modo non violauit, uel in-
 grediens vel egrediens; verum etiam consecrauit. Mysticus
 quoq; Moysis rubus flagrare visus, pręgnantem huius virgi-
 nitatem portendebat, quę sola mortalium, nomen puerperę
 promerita est, cum vxoris officium nunquam pręstitisset.
 Hanc pręludebat, & mulier illa Prophetica, quę nouo quo-
 dam & inaudito miraculo, zona sui corporis illibata, virum cir-
 cumdedit citra virilem operam. Siquidem Iesus Christus, an-
 te Luciferum genitus, ex hac sumpsit carnis initium, & quem
 Cęli Cęlorum non capiunt, qui implens omnia cum sit in
 omnibus, ab ijs tamen non capitur nec tenetur; is intra virgi-
 nis huius viscera, claudi dignatus est. Reuera magnum, nouum
 & inauditum, ait Cyprianus, quod in vteri materni angustia,
 circumdedit intra se fragilis caro, virtutem. Altissimi, & ordi-
 nem rerum, cursumq; naturę mutauit sapientia Dei, & vbiq;
 est dilatata, plenitudinem sui vasi infunden sexiguo; sic est cir-
 cundata utero muliebris, ut tamen vniuersa ambiret, implens
 omnia, excedens cuncta, intra se omnia continens, extra vni-
 uersa complectens. Mons etiam ille magnus, quem vidit Da-
 niel, vnde sine manibus excisus est lapis angularis, ille qui fecit
 vtraq; vnum, cui nititur omnis ædificatio, non cessura tempe-
 statibus huius sæculi, in quem quisquis ceciderit, collidetur.
 Mons ille inquam magnus, cuius nisi Marię typum gerebat
 quam prę ceteris, Isaias quoq; de radice Iesse virgam exori-
 turam; nunc euidentius virginem parituram esse prędixit.
 Quam & Salomon requirere visus est, cum diceret, Mulierem
 fortem quis inueniet. Non ignorabat vir sapiens ille, quanta
 huius sexus imbecillitas esset, quam fragile corpus, quam lub-
 rica mens. Quoniam tamen & Deum promississe legerat, &
 ita congruere videbat, ut qui per feminam vicerat, per femi-
 nam vinceretur, cum stupore quodam & admiratione in hæc
 prorumpit verba. *Mulierem fortem quis inueniet. Quasi dice-
 ret. Si de manu femine sic pender, & nostra omnium salus*

&

& innocentię restitutio, & de hoste victoria; cum primis esse
 fortem oportet, quę tantum ad opus hoc, queat esse idonea.
 Hanc & illa Balaamo apparens stella pręlustrauit, de quã va-
 ticanabatur. Orietur stella ex Jacob, & confurget virga de
 Israel. Quam ergo sic & oracula Prophetarum præcinnuisse,
 & mystice Synagoge, typicas imagines delineasse videmus,
 quidni adoraret illam Sæctus Patriarcha; *quidni de longe hanc
 suam lucidissimam stellam; non illis caligantibus sed illustratis
 oculis aspiciens, hanc rectissimam & Odoriferam Virgulam
 de longinquo olfaciens & contuens, non veneretur? Non ei
 ceruices inflecteret? præsertim quum eius exortus, sine tenebris
 peccatorū fuerit: eius Natiuitas iucunditatē omnib. attulerit; si
 nē illis Diuinis promissionib. prima manu apposuerit. Nascete
 enim Virgine, in proximo esse nasciturū Emanuelē videbant.
 Ex oriente fulgidissima Iacobi stella, tenebrarum horrendam
 faciem, noui Solis ex ea prodeuatis lumine, dispelli credebant.
 Excrescente odorifera Israelis virgula, celsaturam Sathanę du-
 rissimam Tyrannidem sperabant. Enascente virga Iesæa, lara-
 ti sunt Sancti Patres, summa exultatione diem illum felicissi-
 mum celebrarunt. tripudiarunt *sicut qui letantur in messe, vel si-
 cut exultant victores capta præda, quãdo diuidunt spolia;* eo quod
*de terra sitienti, ascendit virga potētissima, quę excutere debuit
 grauissimum iugum Dæmonis ex humeris populorum, quę
 virgam cedentem humeros illorum, & sceptrum iniquissimi exa-
 ctoris superare debuit, sicut in die Madian.* Adorauit fastigium
 VIRGÆ illius. Quod si verum, vt profecto in hac parte ve-
 rum est Bullingeri iudicium, quia *Deus præcipit Reges, & Prin-
 cipes, & personas venerabiles adorare; quia sunt viua imago Dei,
 & quia per illos Deus, salutem hominum operatur.* Beata autem
 Maria, est Regio semine Dauidis orta, vt ipse Iacob prædice-
 bat. Non auferetur sceptrum ex Jacob, donec veniat qui mit-
 tendus est, & ipse erit expectatio gentium. Beata Deipara est fi-
 lia Sancti Dauidis, sapientis Salomonis, Ezechię innocentis,
 Iosæ iustitię cultoris. Beata virgo in suo stēmate, secundum
 Mathæū, quatuordecim Reges, tot deinde Duces & Heroes,
 Principes & Sacerdotes, Patriarchas & Prophetas longa serie
 coputabat. Beata Maria fuit Regina mundi, proauorū illustrata
 titulis, vel potius proauorum suorum Regum, illustratis stem-
 mata.*

Regina.
Mundi.

mata. Quid enim non illustraret, cuius nomen celebre clarior sit, quam lumen Solis elucens? Gloriantur potius de illa Sancti Patres, non quod illa gloriatur de eis. Gloriantur se talem genuisse filiam, cuius nomen Maria, sit Domina vniuersorum, eò quia genuit Dominum cunctorum; sit Illuminatrix, eò quod sit Sol tripliciter refulgens, tripliciter illustrans, Illustrat enim Cœlos sua gloria; illustrat terras suo exemplo. refulget & in inferis sua potentia. Non ita exultat Israeliticus populus, de Maria sorore Moyfi, sicut Ecclesia & Sancti illi Reges de Maria Virgine. Illa enim fuit soror Moyfi, hæc soror Dei & Saluatoris nostri Sacerdotis & Legislatoris summi. Illa paruulum Moysen, per matris eius nutritiam curam a morte liberauit: hæc autem paruulum Christum, ab Herodis furore præseruauit. Illa Prophetiæ accepit spiritum in veteri lege; hæc autem in Noua, veterum Prophetarum finis existens, Prophetissa generans Magnum Prophetam, fuit. Illa in veteri testamento, terra, ac mari clausum populum Hebreorum, virgo ad terram Chanaan præcessit; hæc uero in nouo virtutum suarum exemplo, omnes ad Cœlorum Regna properantes antecessit. Cui enim statui, quibus hominum gradibus se absolutissimam ideam non exhibuit virtutum? Quæ tanquam Sol lucidus, omnium obiectus conspectui, oia illa quæ in inferioribus sparsa, in se vnite & nobiliori modo cõplectitur; sic & Maria, quæ in alijs Sanctis diuisum & dispersum est, in se vna excellentius habuit; cui non defuit fides Patriarcharum, spes Prophetarum, zelus Apostolorum, constantia Martyrum, sobrietas confessorum, castitas Virginum, sed nec ipsa puritas Angelorum; Quæ innocentiam Abelis, iustitiam Noe, obedientiam Abrahæ, patientiam Iacob, mansuetudinem Moyfi, castitatem Ioseph, charitatem Samuelis, humilitatem Dauid, Simeonis simplicitatem, deuotionem Anne, sanctitatem Elizabeth, claritatem suarum virtutum excellit. Vt enim Sole oriente, lumen obscuratur stellarum; sic virgineo virtutum Sole, longe lateque lumen suum diffundente, virtutes aliorum Sanctorum vaneſcant necesse est. Hæc enim est mons sublimis, quæ ut ad conceptionem æterni verbi pertingeret, meritum verticem supra omnes Sanctorum choros, vsque ad solidum Deitatis erexit. Hæc est secundum Chrysostomum; *Magnum mundi miraculum*

Regina
Sancto-
rum om-
nium.

lum, quæ sola Calum & terram amplitudine superauit. Non illa Sanctiores Prophetæ, non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Patres, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubin, non Seraphin, nõ aliud denique inter res visibiles atque inuisibiles vna hac maius, aut excellentius inueniri potest. Hæc est, secundum Erasmus (audite aduersarium Mariæ, vel inuite prædicantem.) Rosa Hierichana flore enixa campestris, quam non superbiæ scopuli, sed simplicitatis planities, & modestiæ humilitas educat; quam Diuina charitas purpureo rubore tinxit; quæ de terra parente prognata, nihil tamen terrena facis inde esuxit. Hæc lili conuallium Mater, liliun & ipsa, in spineto sine spinis enatum; quæ lacteo candore & virginitatis, summam modestiam adiunxit. Hæc fons signatus, cuius nitidissimas lymphas, nulla ferina vnquam libauit affectio; in quo spõsi refulgentem imaginem, nulla terrena turbauit cupiditas; quæ medicatas aquas suas, deriuat in capita omnium viarum, quæ potat, nos; nõ vocales quidem vt illa Castalia, sed immortales reddunt. Hæc hortus Diuinæ illius custodia sepe sic circummunitus, vt nulla vnquam petulca cogitatio quierit perumpere; in qua varias aromatum areolas, summus ille hortulanus; mira distinxerat arte; vbi idem inter lilia pascit ac cubat in meridie. Hæc Sancta Ciuitas Syon, cuius mœnia nullus vnquam Babylonij hostis pulſauit; quam inexpugnabilibus munimentis tutatus est is, qui natus est in ea, quique fundauit eam. Altissimus, cui videlicet ipse murus est & antennarum. Hæc vitæ speculum, tam nitidum ac purum, vt in nullo alio Diuinitatis effigies refulserit expressius. Hæc niuei pudoris lectulus ille floridus, quæ puritatis amator Dei Filius ita Cœlestis mœlitæ excubijs, omniumque virtutum corona munit; vt nulli vnquam vel cogitationi parum piæ patuerit aditus; in quo vno nihil vnquam repertum est, quod aut delitiantem offenderet sponſam, aut obstreperet quiescenti. Hæc proceræ illa Libani Cedrus, late virtutum spargens odorem; quæ mortalium sola vitiorum cariem non sensit, quin & allita nostris animis, eandem arcet; dũ illius prouocati exemplo, tot passim pueri atque puellæ, incorruptam vitæ puritatem meditantur. Hæc virgula fumi ex aromatis myrris & cibus; quæ vniuersi pulueris pigmentarij, quæ sic incensa Cœlesti charitate, sic a caducarum rerum amore extruata, purissimis votis assidue superna petebat, vt ipsi etiam

Eraſmi
Rotero-
dami in
Mariam
elogia.

caliginis mentibus miraculo fuerit . Hæc demum (vt Mater-
nam dignitatem eius attingamus) Thronus Salomonis ebur-
neus auro vestitus, vnde Rex ille Regum carnis velatus trabea, iu-
ra dixit mortalibus . Hæc delicati illius amatoris ferculum, de li-
gnis Libani compactum, quod ipse sibi auro argentoque, & ardenti
purpura mire variavit; dignum videlicet, in quo ille nouem men-
sum spatio versaretur. Hæc vitis illa generosa, è cuius palmitibus no-
bilis ille Botrus prodijt, quem vnum, duo testamenta humeris ba-
iulant; tam grauem, vt in statera appensus, ingens omnium scelerum
nostrorum pondus in altum submouerit; tam efficaci succo
tamque generoso, vt gustatus, repente tot hominum millia, ad vitæ
vsque contemptum, sobria dementauerit ebriitate. Hæc campe-
stris olea speciosa ac rosifilis, de cuius illibato corpore, fatalem il-
lum & semper virentem furculum, nobis decerpit is, cui familia
re est columbina in specie apparere mortalibus, zeumque in arcam
Ecclesie devulit, certissimum pignus finiendi diluuii peccatorum,
mundique renouandi symbolum; cuius baccarum salutaris ama-
ritudo, contra pomi exitialis heu nimium dulce virus, antidotum
presertaneum attulit. Cuius oleo, mentes hominum abstergo squa-
lore vetustatis, situque terreni Adæ, velut iterata iuuenta, reuire-
scant. Cuius iugi alimonia, fidei lampas pascitur, ne quando possit
extingui. Hæc animatum quoddam Cælum, imò Cælis am-
plior, cuius vterus fuit capaxior. Celis, diffusior terris, latior ele-
mentis, quia illum continere valuit, quem totus Orbis compre-
hendere non potuit. Hæc archa vitæ, Sacramentum totius diuini-
tatis, Sacramentum Dei, tabernaculum gloria, Cathedra Cher-
rubica, pretiosissimi floris radix; incircumscripti, si ita loqui
fas est, circumscriptio, nutrix omnia nutriens, cuncta conti-
nentis & comprehendens comprehendens. Hæc gestatrix il-
lius, qui verbo suo portat vniuersa, præangustus illius sinus
qui sinu suo complectitur omnia. Cui quod natura nõ habuit,
usus nesciuit, ignorat ratio, mens non capit humana, pauet
Cælum, stupet terra, creatura etiam Cælestis admiratur, per
Gabrielem nunciatum est. An forte natura habuit aliquam,
simul Virginem & Matrem? An usus naturæ fuit, vt Virgo, si-
ne viro gestaret vterum filio plenum? Natura non habuit, vt vna
& Virginitate floreat, & Maternitate decoretur. Sola hæc Vir-
go, nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Sola hæc

Deipara
nomen
admiran-
dum.

& Virginitatis auream coronam, & Maternitatis fecundum
præmium assecuta est. Usus naturæ nesciuit, vt Virgo sine viro
grauida esset. Sola hæc, nec primam similem visa est, nec ha-
bere sequentem. Sola sine commertio viri, & sine semine hu-
mano, virtute Spiritus Sancti Filium concepit. Ignorat ratio,
vt aliqua femina, virum in vtero circumgesserit. Sola hæc fuit
benedicta illa femina, in qua nouum & admirandum, præter
rationis captum effecit Deus, vt circumdaret virum & virum nõ
quemlibet sed Gyantem immensum, qui exultauit ad curren-
dam viam, cuius egressio a summo Cælo, & occurfus vsque ad
summum eius. Mens non capit humana, vt aliquando Deus ex
creatura generetur; vt ille qui principio caret, ortus sui initia
ex factura sua ducat. Ecce Beata Virgo, ex cuius vtero, Ver-
bum illud quod erat in Principio sine principio apud Deum,
quod erat Deus de Deo, per quod omnia facta sunt,
in tempore homo procedit. Pauet Cælum, vt Deus se
in tantam humilitatem dejiciat, vt seipsum seipso quasi ex ina-
niam & formam serui accipiat, vt ille qui amictus erat lumine si-
cut vestimento, nunc fordidis & laceris pannis induatur. Ec-
ce Beata Virgo, Deum pellibus illis caprinis, sordido pallio mor-
talitatis nostræ induit. Beata Mater, Deum quasi deiecit de Al-
tissimo gloriae solio, & pannis eum inuoluit, fascijs cinxit & re-
clinauit in præsepio. O quantam permutationem. Quid fa-
cis o dulcissima Mater? Ad quem modum, ad nos declinantem
hospitio recipis? Ignoras forte, quod Cælum palatium ipsius
est? Quid ego ei cum stabulo? Ipse sedet super illud excelsum
folium, super Cherubin & Seraphin, quid eum reiecis in præ-
sepio? Ipse est amictus vestimentis candidis, auro obrizo glo-
riæ suæ; quid ei cum fascijs? Ipse manus apertas, & liberas ge-
stat, cur manus & pedes eius constringis? Ipse inter choros An-
gelorum, festiua lætitia exultat; quid eum inter bruta iumen-
ta, in sæno durissimo iacere permittis? Stupet hoc terra, stupent
pastores Bethleemitici, stupent Reges Thraësis & Arabum:
creaturæ etiam Cælestes Angeli descendentes, admirantur su-
bilitatem & celsitudinem Sanctissimæ Deiparæ; quod intan-
tam euecta sit altitudinem, vt Mater Dei nominetur & sit.
Non hoc Angelis, neque Archangelis, non Cherubinis, aut
Seraphinis collatum est, vt Dei Genitricis vel Patres esse pos-
sint. Sola Deipara gaudet isto honore, sola cum æterno Patre

habet Filium communem. Filius. n. Dei in Cælis est sine Matre, & in terris sine Patre. Vere tu es Benedicta; d. Sãctissima Mater, quæ Cælestem thesaurum, in quo alij omnes sapientiæ, & cognitionis thesauri sunt reconditi, in tuto Virginitatis tuæ velut proutuario liberrime complexa es. Vere tu benedicta, cuius venter aceruus quidam areæ; quoniam fructum benedictionis, spicam immortalitatis Christum, sine seminatis ac coloni opera perfectissime produxisti, Messem copiosam, infinita millia congratulantiũ sibi, de salutis nostræ operario adduxisti. Tu vere benedicta, quæ sola præ matribus omnib; digna es habita Mater conditoris tui. ac ita quidem, vt quæ matribus contingunt ignorares; quippe quod ex te per partum prodiit, Virginitatẽ tuam haud corrupit. nã qui formauit, idem quoq; cõmuniuit castitatis tuæ signacula. Reuera benedicta tu, quæ sola sine vitõ concepisti, & in vtero eum gessisti qui Cælos expandit, ac Virginitatis tuæ terram Cælestem reddidit Benedicta tu in mulieribus, quæ sola benedictionẽ sortita, quam Deus Gentibus, per Abrahamũ promissit. Vere tu benedicta, vt q̄ sola benedicti pueri, Iesu Christi Saluatoris nostri, Mater es nuncupata, propter quam gentes acclamãt, Benedictus qui venit, in nomine Domini, & benedictũ nomen gloriæ eius in sempiternum. Cũ ergo Beata Maria fuit, Maximorum Regũ stirpe progenita Regina; fuit deinde vna imago Diuinæ bonitatis virtutibus adornata; fuerit insuper Virgo Virginum, & Mater summi Dei inclyta; Deus aut præcipit Reges & Principes, et psonas venerabiles adorare, quia sunt vna imago Dei, & quia Deus per eos salutem hominum operatur, iure optimo Sanctus Patriarcha Iacob, adeo præclaram Virgulam adorauit, meritoq; huic Reginæ mundi, Reginæ virtutũ & gratiarum. Matri Altipotentis Filij Dei inclinauit caput. Sed dicis, quia forte Deus, per eã nullam hominũ salutem, operatus est? At hæc ingratitude in vltimas terras pelliciatũr. Operatus est salutẽ in Maria, & maximopere operatus. *Suscipimus primo misericordiam Dei, in medio templi huius.* In hoc. n. Sacratõ, animato gloriæ Dei templo, iustitia & pax osculate sunt; & quæ olim implacabile bellũ aduersus inuicẽ gerebant, (Iustitia. n. hominem et terris exterminare, Misericordia vero de inuestis ad Cælos reuocare cupiebat) modo in vtero Virginali, perpetuum fœdus inierũt. Per Mariam, Deus iniquitatum nostrarum oblitus est. Per Mariam, seueritatẽ iustitiæ contemptrauit. per Mariã mi-

Misericordiaz.

sericordiaz oleum, seu ille cui nomen oleum est effusum proflixit. Perierant Sancti Patres, vt vel minima gutta huius balsami pretiosi deflueret de Cælis, dicentes. Rorate Cæli desuper. Habuerunt pro magno, si nõ totũ, sed aliqua gutta huius misericordiaz olei roraret. B. Virgo no guttã, sed totũ oleum, filii suũ misericordẽ Deum, mundo profudit. Iam non montes dulcedinem, non colles iustitiam stillarunt, sed flumina de ventre eius fluxerunt. Flumina misericordiæ de hoc monte pingui, morte coagulato, in quo beneplacitum erat Deo habitare in eo, promanarunt. Perra hæc quã sepe sepius intuebatur Iob in spiritu, nõ illa dura sed mollis per pietatẽ, mollis per clementiam, mollis per compassionem; non illa frigida sed flagrans & ardens igne charitatis, fudit riuos olei misericordiaz. In hac tabernaculo emeritoria, in qua diuertit hospitio Saluator noster, emanauit fons largissimus olei. Non possum hic præterire Chanam Galileæ, vbi Beata Virgo, ac si quondam in deserto, Virga Moÿsia excussit è duro silice laticem dulcissimæ aquæ; sic & ista sitiensibus conuiuis compatiens Misericordiaz Virga, ex lapideis parentibus hydrijs, misericorditer commutari fecit per filium suum, aquam in suauissimũ vinũ. Suscepimus deinde ex vtero Virgineo, vitam omnium sæculorum, animas nostras demortuas cruore suo viuificantem, Suscepimus & dulcedinem ex Maria. panem scilicet illum suauissimum Cælestem omne delectamentum in se habentem. Beata enim virgo fuit animatum Cælum, quod nobis escam adeo suauem & pretiosam abunde pluit. Ex Beatæ Virginis visceribus, corpus Christi quod in Altari Sacrosancto sumimus; propter quod non amplius cinis, nõ amplius captiui sed liberi sumus; propter quod Cælum & ea quæ in eo sunt bona accipimus, immortalẽ vitam, Angelorum sedes, Dei consuetudinem, cum Christo admirandam vnionem adipiscimur. Quod si causam salutis nostræ attendimus, ipsa maxime super omnes astitit Tribunali Diuino, pro genere humano. Ipsa se Aduocatam & mediatricem præstitit. Adfuit operi Incarnationis & multum egit pro nobis. Dei enim filio, sanguinem suum in redemptionem & reconciliationem Euz, & omnium nostrum ministravit. Multum pro nobis egit dicendo. Fiat mihi secundum verbum tuum. Nunc quoque magna & admiranda mirabilia, in causa nostra perficit. Orat & intercedit indefesset, pro nobis,

Allusio ad S. Mariã trans Tyberim

Vita.

Dulcedo.

bis, miracula edit, & operatur admiratione & stupore digna. Ipsa est animosa illa virago, quæ pulcherrimum ausa facinus. Allophilorum ducem, communem humani generis hostem, clauo confixit. Ipsa sæculis omnibus celebranda Iudith, quæ late grassantem Tyrannum Tartareum, sola trucidans, populo suo pro certa desperatione, subitam salutem ac Triumphum attulit. Ipsa formosa Hester delitiæ Regis atherci, quæ triste mortis decretum, gladioque iam in suæ Gentis iugulos intentatos, in ipsum cædis machinatorem detulit. Ipsa gestat vbera vt turrim fortissimam, cuius protectionis vim, nulla hostis nequissimi tela, nedicam expugnare, sed ne impugnare possunt. Ipsa per strenuum bello concussorum præsidium, securam, fida, & Sacra iactatorum tempestate anchora. singulare a calumniatoribus afflictorum auxilium, desperatorum spes, dolentium solatium, paratum ad omnes casus subsidium, singulis salutis nostræ propugnatio, tutissimus naufragorum portus studiosorum lumen, clausorum liberatrix, orphanorum susceptio, adiutrix destitutorum, subsidium oppressorum, redemptio captiuorum, vnicum molestiarum leuamen, omnium cordis dolorum medicamentum, egrotantium exultatio, consolatio infirmorum, remedium aduersus Demones, miraculorum effectrix. Quod si ad Illustriora eius epitheta & laudes transeundum est. Ipsa est lætitiæ organum, per quod delicti nostri condemnatio expiata est, ac veri gaudij plena facta compensatio. Ipsa Diuina cum hominibus reconciliatio. Ipsa Solis ortus, qui nullum ferre potest occasum. Ipsa pratum fragrantia Sancti Spiritus, speciæ gemmæ pretium omne excedentis. Ipsa est DEÆ Deificata, reparatrix parentum, purificatio posterorū, restauratrix sæculorū, salus vniuersorū. Ipsa est gaudium nostrū ineffabile, Mater omnium viuentiū, magistra illuminatrix Apostolorum, Lapis excisus sine manibus, ex quo mons ille Altissimus excreuit. Ipsa vt tædem finiam est, Sol ille lucidissimus in quo posuit Deus tabernaculum suum. Ipsa Sanctissima illa femina apparens Ioanni, amicta Sole, sub cuius pedibus. Ecclesia prouoluta se substernit. Hęc est, quæ gestat sydereū diadema duodecim stellarū, coronā illā splendissimā ex cubilib: leonum, & de montib: Paradisorū. Quæ sicut meritis & dignitate, sic & gloria, & folio Beatitudinis cuncta creata præcedit. Exaltata est super ipsos et Seraphin.

phin. Processit de deserto sepulchro, vt virgula fumi delata est a Rege gloriæ, cū ingenti iubilo, ad tēplū illud Domini, quod nullis est excisum manib: Illic perpetuo virefcit, perpetuo floret, semper fructus producit, coronā nō immarcescibile sed eternā sibi in illis Cælestib: hortis cōponit. Hęc vt vidit Spiritus Sanctus, procedentē cū iubilo, admirabūdus de eius pulchritudine aiebat. *Quæ ista, quæ ascendit de deserto, sicut virgula fumi, ex aromatis myrrhe & turris, & vniuersi pulueris pigmentarij?* Talis odor nūquā spirabat in pascuis Cælestib: Talē odorē nō suffumigabāt vnq̄ turibula illa, cum quib: astant Angeli ante Thronū Dei. Huius virgulæ suffumigatio, quē nō spirat nouū odorē? Quā ergo spiritus Diuinus admirans contēplatur, quā sumus sacerdos Christus desert in Tabernaculū gloriæ suæ, quæ est Regina Sanctorum omnium, Regina Angelorū quoque ipsorum, quæ oēs et Seraphinos præcellit gloria, quæ maiorē post Christum salutis nostræ curā gerit, quæ est Aduocata nostra, spes Christianorū Sanctissima, quæ virgula dulcedinē, & misericordiā vniuerso mūdo attulit; in qua pollicitationes Patriarcharū finē habuerūt; pro cuius semē benedictæ sūt oēs Gentes, quæ sunt super oēs creaturas benedicta, ipsa a Patriarcha Beato non adoraretur? Fremant Dæmones, insultent Hæretici, nominis Mariani ocores & acerrimi hostes. Salutanda est Maria quæ salutarunt Angeli: Benedicenda est Maria, quæ benedictam vocarunt Archangeli: Beata predicanda est Maria quam beatam dixerunt Prophetissæ. Veneranda est Maria, quæ vniuersa mūdi machina venerata est. Adoranda est Maria, quæ ea adorarūt Sancti Patriarche; quia ipsa est Regina, Princeps, & viua imago Dei. Ipsa est persona venerabilis Mater Dei. Per hanc Deus salutē nostram operatus est. Hanc ergo & nos salutemus huic venerationē exhibeamus, hanc oī cultu sibi debito persequamur. Hanc adorantes dicamus, *Salue Regina, Mater misericordiæ Vita, dulcedo & spes nostra Salue. Ad te clamamus, exules Filij Euge. Ad te suspiramus, gemētes et stētes in hac lachrymarū valle. Eia ergo Aduocata nostra, illos tuos misericordes oculos, ad nos conuerte. Et Iesum Benedictū Fructū ventris tui, nobis post hoc exilium ostende. O Clemens, O Pia, o Dulcis Virgo Maria, quæ stellas rorefulgens diademate, super Cherubinos exaltata, viuis & Regnas, cum Filio tuo, in sæcula Sempiterna Amen.*

F I N I S.

Errata sic corriges.

Numerus primus folium, secundus versum: ultimum verbum, penultimum esse corrigendum tibi indicabit.

12	16	decedat,	decedit	34	facto	fracto
13	6	excessis	excelsi	155	16	paradisum paradisus
14	14	exempla	epistola	169	31	alia ad
15	17	timore	timore.	191	32	interp̄tamus interpretamur.
17	27	pugnacut	pugnat cum.	196	28	corporam corpoream.
18	4	fateminis	fatemini	203		alteca altera
20	28	honorauit,	honoratur	206	37	xypressi cypressi
	32	verum	verum	228	11	deſdice deſpice
21	17	eus	Deus	231	1	crucis curis
22	3	vetopic.	Aetiopica.	234	10	inſtitutoris inſtitoris.
31	17	elbis	albis.	255	7	Tamem Famine
	19	ſpiritum	ſpirituum	272	58	homo ſed car homo carnalis
41	24	ciaculatus	ciaculatus			malis ſed
43	23	præcrearent	procrearent	274	4	pauperem pauperiem
44	1	funiculus	funiculus	309	13	diuitidis diuitijs
	33	præduxit	produxit	342	10	aque comūa aquā comūet
50	1	militem	militum.	381	5	intentem nitentem
55	3	na	n. non.	4400		frueremus fruētemur.
59	1	beatitudines	beatitudine	401	2	ſumus mea ſum me
64	7	præmanens	permanens	409	2	cupitatum cupiditatum
65	19	ſuz	ſed	415	24	deuocamus deuocamus
70	15	oculetur	ofculetur.	437	3	lectantur lectantur
77	28	deſolatam	deſolatam	455	2	oculis oculi
88	15	placuit	placui	489	2	amicus; amicum; ideo
91		pulcherrimum	pulcherrimum.	593	9	facti facti
		dederat,	dederat.	502	9	Quam quem
96	38	ſimiles nō iris	ſimilis non iris	521	1	impoſitum impoſitam
98	4	tridum	triduum	533	21	omnia potēti omni potentia
106	6	ceſus	certus	541	28	Blandrala Blandrata
110		habuit	habuit.	581	38	aures & vni Septentrione &
121	31	atellitibus	ſatellitibus.	611	10	Danielem Hadrianum
123	22	permixti	permixtio	617	26	inceſſam inacceſſam
124	33	Diuina	Diuina	629	17	totas totus
129		vum	nouum	638	15	ardeati ardenti
130	36	ſtmanichæis	ſtmanichæi.	645	36	deſtabilis deſtabilis
135	7	inductum	indutum.	658	36	commertijs commertij
145	1	ſubſtrahere	ſubtrahere	653	12	caterea cetera
	23	olei excreſcere	olei excreſcere.	654	15	nulla nullo
149		bonitas	bonitatis	656	11	vero loco veſto, temere loco Dei
149	15	caeleſtiū amo caeleſtiū; amo	re	660	10	ſubimitatem ſublimitatem

